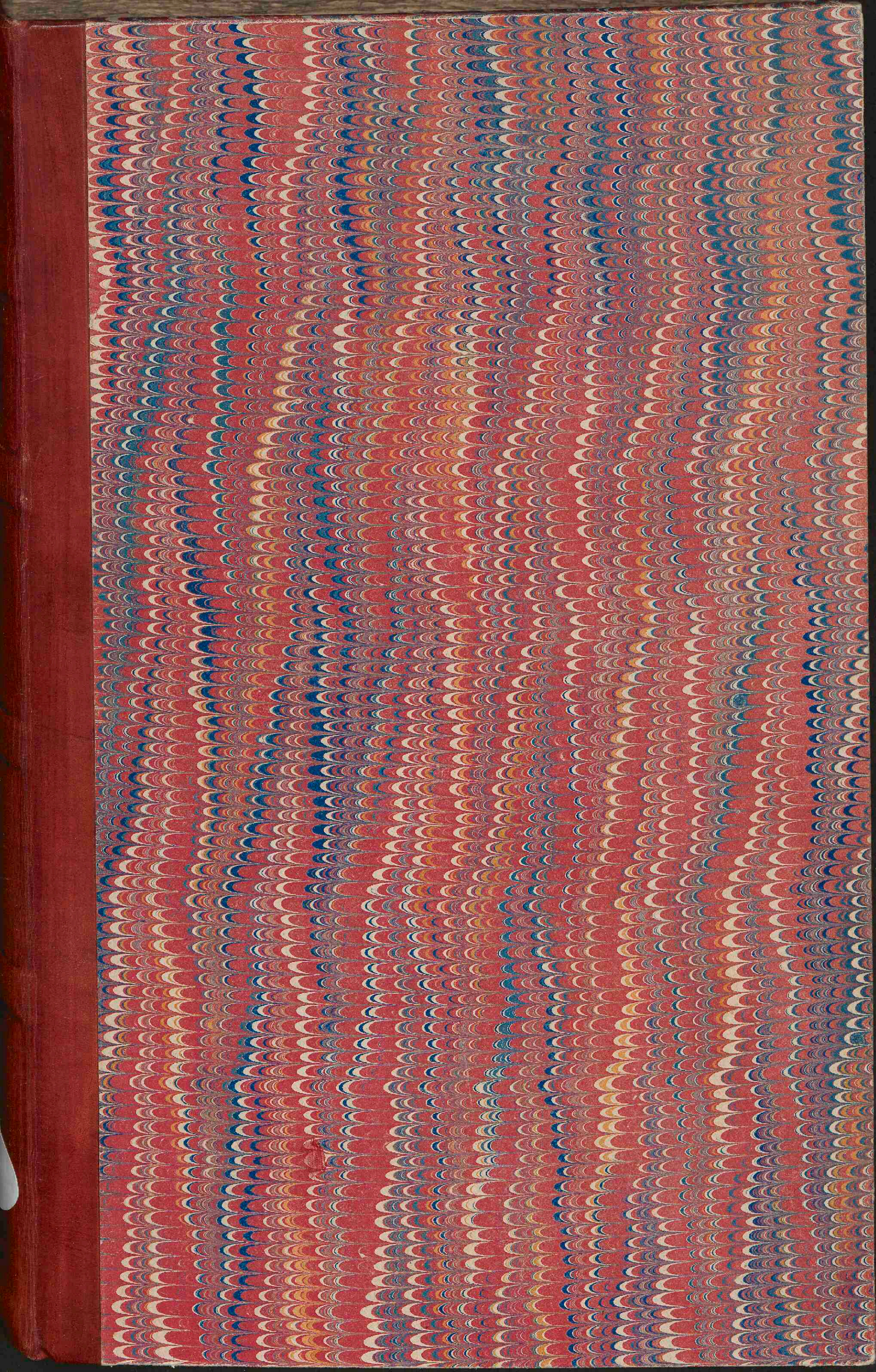




Hieronymi Fabricii ab Aquapendente ... Opera chirurgica: quorum pars prior pentateuchum chirurgicum, posterior operationes chirurgicas continet ...

<https://hdl.handle.net/1874/275291>



Rijksuniversiteit Utrecht

Collectie

KALMAN KLEIN

HIERONYMI

FABRICII

AB AQUAPENDENTE

OPERA CHIRURGICA.

HIERONYMI

FABRICII

AB AQUAPENDENTE

OPERA CHIRURGICA.

HIERONYMI
FABRICII
AB AQUAPENDENTE,

Medico-Chirurgorum toto orbe Præclarissimi. Anatomes,
& Chirurgiæ in Celeberrimo Patavino Lycæo
Professoris Supraordinarii

OPERA CHIRURGICA.

QUORUM

PARS PRIOR

PENTATEUCHUM CHIRURGICUM,

POSTERIOR

OPERATIONES CHIRURGICAS

continet.

CUM INDICE LOCUPLETISSIMO CAPITUM
ET RERUM.

*Accesserunt instrumentorum, quæ partim Autor, partim alii recens
invenere, accurata delineatio.*

Item,

De Abusu Cucurbitularum in Febris Putridis
Dissertatio, è Musæo ejusdem.



LUGDUNI BATAVORUM,
Ex Officina **BOUTESTENIANA**, 1723.

HIERONYMI
FABRICII
AB AQUAPENDENTE

Medico-Chirurgorum toto orbe Praeclarissimus, Anatomarum
& Chirurgiae in Celeberrimo Patavino Lyceo
Professoris superaddidit

OPERA CHIRURGICA

QUORUM

PARS PRIOR

PENTATEUCHUM CHIRURGICUM

POSTERIOR

OPERATIONES CHIRURGICAE

CUM INDICE LOCUPLETISSIMO CAPITULI

ET REGUM

Adversarius insignitissimus, quo peritio huius, quae huiusmodi
medicinae, huiusmodi medicinae

Item,

De Abusu Chirurgiae in Febribus Parvis
Dissertatio, a M. FABRICIO

LEONARDI BATAVORUM

Ex Officina BOUTSTENI 1713

HIERONYMI FABRICII AB AQUAPENDENTE V I T A

Ex Elogiis Illustrissimi & Reverendissimi

JACOBI PHILIPPI TOMASINI

Æmoniaë Præsulis.



Hieronymus Fabricius ab Aquapendente dictus, è civitate Tusciæ inter Phaliscos, Aquapendentis nomine, honestis majoribus natus, virtute suâ generi per se claro, & illustri Patriæ lumen ingens accendit. Patavium, bonarum asylum artium, bonis avibus, ineunte adolescentiâ se recepit, ibique alienam receptus in domum quorundam nobilium Venetorum, ex Lauredana gente, sub eorum clientela prima Græcæ, Latinæque linguæ rudimenta didicit, mox & Logicam, & Philosophiam omnem; cumque juvenis, & singulari memoriâ, & acri ingenio præditus esset, non solum Viros illos nobiles obsequio, sed animi candore, & ingenuitate demeruit, moribusque suavissimis, & assiduis lucubrationum laboribus, ingenia eorum, quâ exemplo, quâ exercitatione, ad amplectenda literarum studia mirificè excitavit; ferentibus opem illis vicissim Fabricio, ut ad Medicinæ studia se conferret. Quare tum in publicis Doctorum scholis, tum in privatis congressibus, erumpente jam veluti è latebris Aquapendentis famâ, omnium omnino animos admiratione complebat. In Medicinæ castris Gabrielem Fallopium, clarissimum ejus facultatis Interpretem, ævi sui Æsculapium, præceptorem habuit, cujus ex ore, cum ejus domum frequens adiret, & eodem familiariter uteretur, facultatis illius flores, apis instar sedulæ colligebat, & in commentarios redigebat. Magistrum in curandis etiam vulneribus adjuvabat, & ubi res ferret, corporibus humanis secandis suam ipsi operam impendebat. Doctoris tandem insignia meritò consecutus, maximo virtutis, & gloriæ desiderio flagrare cepit. Itaque præceptoris sui vestigia secutus, ad morbos sanandos, ad curanda vulnera, ad Anatomen exercendam, sese totum eo conatu contulit, ut decedente Fallopio, nullus illo dignior, vel aptior sit

reperitus, cui Anatomes exercendæ provincia à Serenissima Rep. Veneta mandaretur. In ea toto ille terrarum orbe percelebris, quadraginta annorum spatio singulari omnium applausu versatus est, dictusque, omnes Anatomicos suæ memoria superasse. Primus ille Patavinis Athenis, à Sereniss. Senatu Veneto, Theatri Anatomici ornamentum impetravit, in eoque primus admirabili auditorum concursu, & spectatorum ingenti coronâ corpora humana dissecuit. Chirurgiam multis, & variis animadversionibus locupletavit, novis instrumentis instruxit, & faciliori methodo plurimas operationes sic absolvit, ut ejus tum ære, tum ingenio Chirurgiam illustratam posterì liberè fateantur. Morbis omnibus, etiam cum de salute planè conclamatum videretur, mirabiliter occurrit. Quam ob causam Principibus Italis, & totius terrarum orbis Regibus charus, & ab omnibus mirum in modum expetitus, tanto erat in pretio, ut ei certatim omnes, tanquam novo Numini, vitæ suæ incolumitatem referrent acceptam, nec nisi regiis decoratum muneribus ab se dimitterent, ejus demum imaginem in Bibliothecis, & Museis suis summo in honore habitam collocarent. His dum bonis animi abundabat, Fortunæ quoque muneribus affluxit. Siquidem ingentes opes suâ sibi virtute collegit, neptem ex fratre, Senatori Veneto nuptui tradidit. Patavinæ civitatis jure donatus est, & publicæ Lecturæ ergò mille aureis, ac demum, ex Serenissimi Senatus Veneti decreto Antecessoris Supraordinarii titulo, Collegii jure, Equestri dignitate, ac aureâ, totque merito decoratus, ubi nec tacendum illud, quod cum Illustribus viris, operâ suâ perbenignè præstitâ, oblatam ab eis mercedem constantissimè recusaret, variis ab iisdem, & ingentis pretii muneribus tum aureis, tum argenteis, ornatus fuerit. Quibus omnibus ritè, & ordine, in armario, dispositis literis præscribi jussit.

LUCRI NEGLECTI LUCRUM.

Quâ quidem sententiâ, & humanitatem suam, & aliorum munificentiam introeuntibus omnibus aperiret. Extra portam S. Crucis, quarto ab Urbe lapide, ad Monticuli formam, ædificium ingens extulit, quod adhuc sortitum ab auctore, & à forma nomen servat, & *Aquapendentis Monticulus* appellatur. Varia, & illustria opera in Chirurgia, Arte medica, & Anatome typis edenda curavit. Cibi minimi senex, quique vel ætate longævâ fessus, gestatoriâ sellâ deferebatur ad invisendos ægros. Anno ætatis LXXX levem in morbum incidit, ex quo brevi pristinæ valetudini redditus, dum propriis rebus consulit, & testamentum condit, prospiciens novos affines non quæsisse generis conditionem, sed
opes

opes oppugnare cœpisse, fractus animo, graviter irerum ægrota-
vit, quod ab iis, quorum fide maximè nitebatur, violenter ha-
beretur in dies, magis ac magis. Quamobrem ingravescente
morbo, non sine suspitione veneni, cum vomitu bilioso, vitâ
demum excidit; & qui secundam planè, dum viveret, divitiis,
& honoribus auctus, fortunam expertus fuerat, omine tandem in-
fausto, eandem sibi adversam, & noxiam adinvenit. Dies funeris
XXIII. Maji M. DC. XIX. celebratus est publicè ab erudito Viro
Jo. Thuilio Mariæ Montano, & in Ecclesiâ S. Francisci condi-
tus, absque Epigraphe.

Effigiem debemus tabulæ à Francisco de Portia pictæ, quam in-
ter delicias suas numerat Vir humanissimus; & ad obsequia quæ-
que paratissimus Marcus Franzinus, Patavinus Civis.

In Anatomici Theatri superliminari, hæc de Fabricio exstant.

HIERONYMO FABRICIO
AB AQUAPENDENTE
XXX. IAM ANNOS ANATOM.
PROFESSORE.

Conscriptio.

- De Visione, Voce, & Audit. in fol.*
- De Musculorum artificio, & de Ossium dearticulationibus Tractatus breves. in quarto.*
- De Motu locali Animalium secundum totum. in 4.*
- De Gula, Ventriculo, & Intestinis. in 4.*
- De Respiratione, & ejus instrumentis libellos duos. in 4.*
- De Formato Fœtu. in fol.*
- De Formatione Ovi, & Pulli. in fol.*
- De Brutorum Loquela. in fol.*
- De Ostiolis Venarum. in fol.*
- De Locutione, & ejus instrumentis. in fol.*
- Pentateuchum Chirurgicum. in fol.*
- Operationes Chirurgicas. in fol.*
- De Integumentis totius Animalis. in 4.*

Sub Hieronymi Senis nomine post ejus obitum, Joannis Prevotii cura prodiit.

Praxis Medica ipsius nomine in Galliis vulgata, est alterius.

Consilia quædam ipsius Josephus Lauterbachius vulgavit Francofurti.

Anatomiam meditabatur justæ magnitudinis, iconibus illustratam, quæ non ita dudum in Belgium translata.



AUTHOR AD LIBRUM SUUM

J. *Liber, Augusti procul hinc pete limina Regis,
Quem pius observat Sarmata, Turca tremit.
Neve reformides imitatos sydera vultus,
Aut quæ rapta Jovi fulmina dextra gerit.
Funxit enim blandum cum majestate favorem
Sic, reus ut metuat, sed bonus omnis amet.
Cum fueris supplex huic omnia læta precatus,
Rex Vatum, dices, ore canende sacro,
Hoc tibi, quem donis cumulasti Principe dignis,
Fabricius grato pectore sacrat Opus.*

DE AUTHORE. EPIGRAMMA.

CHIRURGI procul este Arabes, procul este Latini,
Et quos magna virum Græcia mater alit.
Nam quæ mira simul didicit facere atque docere,
Unam Fabricii sat mihi nosse manum.

ALIUD.

RARA fides priscis Medicinæ cur sit habenda
Principibus, quorum nomina clara vigent;
Quæritis? haud dubium hoc poterit cuicumque videri,
Innumera illorum qui monumenta leget.
Inveniet nam quædam illic vero absona, quædam
Barbaricæ speciem quæ feritatis habent.
Sustulit ista Viri ratio sapientis, & usus;
Multaque tentando retulit in melius.
Nunc vobis, ò qui Medicam properatis ad Artem,
Nil non audendum est auspice Fabricio.

Aloysii Rubei Patav: Phil. ac Med: Doct:

INDEX CAPITUM QUINQUE LIBRORUM, ET APPENDICUM DE RE CHIRURGICA.

LIBER I.

Quo agitur de Tumoribus præter naturam.

- CAP. I. **D**E Tumoris appellationibus variis, & ejusdem definitione. 1
2. De causis Tumorum internis, & externis. 4
 3. De differentiis, seu speciebus Tumorum. 5
 4. De generali Tumores curandi ratione, quoad Indicationes desumptas à fluxione, congestione, partiumque in alienam sedem prolapsu. 9
 5. De particulari Tumorum natura, & curatione; ac primum de Inflammatione, citra suppurationem. 12
 6. De curanda Phlegmone per suppurationem. 38
 7. De Accidentibus, quæ curam Inflammationis impediunt, aut remorantur, ut sunt Febris, Durities, Dolor, &c. 46
 8. De Erysipelate. 48
 9. De Oedemate. 62
 10. De Tumore statoso. 68
 11. De Scirrho. 73
 12. De Tumoribus aquosis. 80
 13. De Bubonibus non contagiosis. 83
 14. De Phymate. 89
 15. De Phygethlo. ibid.
 16. De Bubone Gallico. ibid.
 17. De Bubone pestifero. 91
 18. De Carbunculo. ibid.
 19. De Gangræna, & Sphacelo. 95
 20. De Herpete. 107
 21. De Strumis. 110
 22. De Cancro. 116
 23. De Herniarum differentiis. 127
 24. De cura Herniæ intestinalis, peritonæo saltem dilatato, vel relaxato. 129
 25. De cura Herniæ intestinalis, peritonæo disrupto. 132
 26. De cura Herniæ omentalis. 134
 27. De cura Herniæ aquosæ. 135
 28. De cura Herniæ ventosæ. 137
 29. De Sarcocoeles & Hydrosarcocoeles curatione. ibid.
 30. De curatione Herniæ varicosæ. 139

APPENDIX

Qua agitur de Tumoribus quibusdam particularibus.

- De Erysipelate in capite, vel facie. 140. a
De Psyracio. — d

- De Fico. 140. f
De Talpa topinaria. — g
De Tumoribus cum folliculo. — i
De Atheromate. — l
De Meliceride. — n
De Steatomate. — p

LIBER II.

In quo agitur de Vulneribus.

- CAP. I. De Vulneribus generalis consideratio. 141
2. De Vulnere Carnis simplici. 143
 3. De sistenda profusione Sanguinis in Vulneribus. 144
 4. De Inflammatione prohibenda. 145
 5. Quomodo labia Vulneris ad mutuum contactum sint applicanda, & applicata servanda. 150
 6. Ut præcavendum, ne quid labiis Vulnerum intercidat. 160
 7. De partis vulneratæ substantia salubri conservanda. ibid.
 8. De Vulnere carnis composito, seu carvo. 165
 9. De Cicatricum deformitate tollenda. 169
 10. De Vulneribus Vasorum, idest, Venarum, & Arteriarum. 171
 11. De Vulneribus Nervorum. 180
 12. De Vulneribus Ligamentorum. 187
 13. De Capitis Vulneribus, & primum de partibus Capitis anatomica consideratio, ad presens negotium necessaria. ibid.
 14. De differentiis Vulnerum Capitis. 189
 15. De signis Vulnerum Capitis. 191
 16. De curatione simplicium, & exteriorum Vulnerum Capitis. 194
 17. De curanda Fractura Cranii, quæ non pervenit ad duram matrem. 198
 18. De Fractura Calvariæ, ad duram matrem penetrante, ita tamen ut hæc illæsa sit. 201
 19. De Vulnere duræ Meningis. 208
 20. De Vulnere Membranae tenuis, & ipsius Cerebri, 210
 21. De Thoracis Vulneribus, & primum de eorum differentiis, & signis prognosticis. 211
 22. De Vulnere Thoracis penetrante, sine internorum membrorum lesione. 212
 23. De Vulnere Pulmonis, & Diaphragmatis. 216
- **
24.

INDER QUINQUE LIBRORUM.

24. De <i>Vulneribus Abdominis</i>; & primum de eorum differentiis, signis, & prognost. 217 25. De <i>Vulnere Abdominis penetrante</i>, cum exitu intestini, aut omenti. 219 26. De <i>Intestinorum Vulneribus</i>. 223 27. De <i>Ventriculi Vulnere</i>. 225 28. De <i>Hepatis, Lienis, &c. Vulneribus</i>. 226	7. De <i>Ulcere cum intemperie calida sine materia</i>. 300 8. De <i>Ulcere cum frigida intemperie</i>. 301 9. De <i>Ulcere verminoso</i>. 302 10. De <i>Ulcere cum osse corrupto</i>. 303 11. De <i>Fistulis</i>. 307 12. De <i>Fistulis in ano</i>. 313
---	---

APPENDIX.

Quæ agit de singularum partium *Vulneribus*.

De <i>Vulneribus Frontis</i> .	227
De <i>Vulnere Superciliorum</i> .	233
De <i>Vulneribus Palpebrarum</i> .	234
De <i>Vulneribus Oculorum</i> , & primò de incisione tunice corneæ, & conjunctivæ.	235
De <i>Vulnere Oculi</i> , cum exitu humoris aquei.	239
De <i>Vulnere Oculorum cum effusione humoris</i> .	ibid.
De <i>Vulnere Oculorum</i> , profundiore.	ibid.
De <i>Vulneribus Nasi</i> .	240
De <i>Vulnere Ossis Nasi</i> .	241
De <i>Vulnere Cartilaginis Nasi</i> .	242
De <i>Vulneribus Genarum</i> .	243
De <i>Vulneribus Labiorum</i> .	245
De <i>Vulneribus Auricularum</i> .	246
De <i>Vulneribus Linguae</i> .	247
De <i>Vulneribus Colli</i> .	250
De <i>Vulnere asperæ Arteriæ</i> .	ibid.
De <i>Vulnere Gutturis, & Laryngis</i> .	251
De <i>Vulnere Venarum, & Arteriarum jugularium</i> .	252
De <i>Vulnere Spinalis medullæ</i> .	ibid.
De <i>Vulneribus Gulæ</i> .	253
De <i>Vulneribus Articulorum</i> .	255

LIBER III.

Qui tractat de *Ulceribus, & Fistulis*.

CAP. I. De nomine, definitione, differentiis, causis, & prognosticis <i>Ulcerum in genere</i> .	261
2. De curatione <i>Ulcerum generali</i> .	264
3. De curatione <i>Ulcerum simplicium, & plannorum, & cavorum</i> .	271
4. De <i>Ulceribus ægrè curabilibus; & primum de Ulcere cum vitiosi humoris affluxu, ac proinde difficulter cicatricem admittente</i> .	285
5. De <i>Ulcere maligno, quod Cacoethes dicitur, & primum de eo, quod junctam habet siccam intemperiem</i> .	293
6. De <i>Ulcere cum humida intemperie</i> .	297

APPENDIX.

Ad doctrinam de *Ulceribus*.

13. De <i>Ulcere in urethra à gonorrhœa</i> .	315
14. De <i>Caruncula in collo vesicæ</i> .	319

LIBER IV.

Qui continet doctrinam de *Fracturis*.

CAP. I. De definitione, differentiis, causis, & signis <i>Fracturarum</i> .	325
2. De arcenda <i>Inflammatione in Fracturis</i> .	327
3. De curanda <i>Fractura transversa, sine vulnere, & primum de coaptandis fracti ossis partibus</i> .	ibid.
4. Quomodo partes ossis unitæ servari debeant.	329
5. Quomodo ossis substantia salubris conservari debeat.	332
6. De <i>Callo in Fracturis generando</i> .	334
7. De symptomatibus <i>Fracturæ supervenientibus</i> .	336
8. De curanda <i>Fractura cum vulnere, in qua nec os nudatum est, nec aliquid ossis frustulum recessurum expectamus</i> .	339
9. De curanda <i>Fractura cum vulnere, in qua os nudatum non est, aliquod tamen ossis frustulum recessurum expectamus</i> .	340
10. De <i>Fractura cum vulnere, in qua os nudatum est</i> .	344

LIBER V.

Quo de *Luxationibus* agitur.

CAP. I. De definitione, differentiis, causis, & signis <i>Luxationum in genere</i> .	347
2. De curatione <i>Luxationum universali</i> .	350
3. De particularibus <i>Luxationibus, & primum de Luxatione Maxillæ</i> .	353
4. De <i>Luxatione Humeri</i> .	356
5. De <i>Luxatione Cubiti</i> .	362
6. De <i>Luxatione Radii</i> .	364
7. De <i>Luxatione Carpi, seu Manus, itemque Metacarpi, & Digitorum</i> .	365
8. De <i>Luxatione Femoris</i> .	ibid.
9. De <i>Luxatione Genui</i> .	366
10. De <i>Luxatione Tali, seu articuli pedis, & digitorum</i> .	369

F I N I S.

INDEX CAPITUM OPERATIONUM CHIRURGICARUM.

P <i>Præfatio, in qua Chirurgiarum singularum partium corporis habetur catalogus.</i>	377	glutinentur, eorumque carcinoma tollantur.	448
CAP. I. <i>De Fonticulo in sutura coronali.</i>	385	30. <i>De Gingivarum Chirurgiis, ubi de Epulide, & Parulide agitur.</i>	450
2. <i>De Operationibus Chirurgicis in Capitis Vulneribus per vestes, terebras, forcipes, Serrulas, &c.</i>	389	31. <i>De Chirurgia, qua Gingivæ erosæ nutriuntur.</i>	451
3. <i>De Capitis Chirurgiis quæ fiunt in scincipite, occipite, post aures, in fronte, & temporibus.</i>	397	32. <i>De Dentium Chirurgiis, & primò de Dentibus ex quacunque causa constrictis. ibid.</i>	455
4. <i>De Chirurgiis Capitis hodie obsoletis.</i>	402	33. <i>De reliquis Dentium Chirurgiis.</i>	455
5. <i>De Setaceo parando.</i>	403	34. <i>De Instrumentis idoneis pro Dentibus extrahendis.</i>	456
6. <i>De Exustione occipitii in puerulis.</i>	405	35. <i>Palati Chirurgia.</i>	457
7. <i>De Hydrocephalo.</i>	406	36. <i>De quatuor Linguae Chirurgiis.</i>	ibid.
8. <i>De Vitio Palpebrarum oculos irritantium, & primum de Ancyloblepharo.</i>	414	37. <i>De Uvæ Chirurgia.</i>	460
9. <i>De Verrucis Palpebrarum.</i>	416	38. <i>De Tonsillis.</i>	461
10. <i>De Vesicis pinguibus, gravibusque in superiori Palpebra obortis.</i>	417	39. <i>Quomodo spina, aut ossiculum, aut quidvis aliud in faucibus firmatum eximatur.</i>	463
11. <i>De Hordeolo.</i>	ibid.	40. <i>De Menti Chirurgia.</i>	466
12. <i>De Chalazio.</i>	418	41. <i>De Aurium Chirurgiis quatuor.</i>	ibid.
13. <i>De Palpebrarum pilis oculos irritantibus.</i>	ibid.	42. <i>De Colli Chirurgiis, & primò de Bronchocele, & tuberoso Tumore, Gesso vulgo dicto.</i>	471
14. <i>De Palpebris laxatis, ita ut cutis corrugetur, compliceturque supra oculum, & ipsum operiat.</i>	419	43. <i>De Struma, ubi etiam docetur cura Colli ex catarrho distorti.</i>	473
15. <i>De Lagophthalmo.</i>	420	44. <i>De Perforatione asperæ Arteriæ in Angina.</i>	475
16. <i>De Ectropio.</i>	421	45. <i>De Thoracis Chirurgiis: & primum de Sectione Thoracis in Empyemate.</i>	483
17. <i>De Suffusione oculorum, Cataracta dicta, ubi docetur modus novus medicamenta oculis applicandi.</i>	422	46. <i>De Thoracis Fistulis.</i>	497
18. <i>De Staphylomate.</i>	428	47. <i>De Papilla mammae exterius non apparente, sed intus occultata, & de lacte concreto.</i>	500
19. <i>De Ungue, seu Pterygio oculorum.</i>	431	48. <i>De Mamilla mulieris Cancro affecta.</i>	502
20. <i>De Encanthide.</i>	433	49. <i>De virorum Mammis, muliebrum in morem prominentibus.</i>	504
21. <i>De Hypopyis, seu purulentis oculis.</i>	434	50. <i>De Gibbositate.</i>	505
22. <i>De Ægilope, vulgo Fistula lacrymali dicta.</i>	ibid.	51. <i>Chirurgiæ Abdominis: & primum de Ustionibus Iecoris, Lienis, & Ventriculi.</i>	506
23. <i>De Eruto & amisso oculo.</i>	437	52. <i>De Umbilici prominentia.</i>	511
24. <i>De Polypo extrahendo.</i>	ibid.	53. <i>De rupto Peritoneo, tum in viris, tum in feminis.</i>	514
25. <i>De Instrumento Auctoris pro Polypo extrahendo.</i>	441	54. <i>De Perforatione Abdominis in Hydrope, seu quomodo aqua hydropicis emittatur.</i>	516
26. <i>De Ozæna, narium ulcere.</i>	444	55. <i>De modo suendi Vulnera Abdominis.</i>	529
27. <i>De Suffumigio Anglico ex Tabaco, Chirurgia nasi orisque communi.</i>	447	56. <i>De Ventris Varicibus.</i>	533
28. <i>De Oris Chirurgiis, & primò quomodo Labiorum fissuræ curentur.</i>	ibid.		57.
29. <i>Quomodo curta Labia resarciantur, incisa</i>			

INDEX OPERATIONUM.

57. De imi Ventris Abscessibus, & Fistulis.	534	87. De Secundis relictis extrahendis.	581
58. De Vesicæ vitiis Chirurgia indigentibus; & primo de Urinæ suppressione.	535	88. De Ani Chirurgiis: & primo de Ano non perforato.	582
59. De Calculo extrahendo è vesica.	539	89. De Ani procidentia.	583
60. De Chirurgiis Penis.	545	90. De Condylomate.	584
61. Ad tegendam colis Glandem detectam.	ibid.	91. De carne adnata, seu Mariscis, vulgo Cre-	585
62. Ad aperendam Glandem tectam.	547	ste.	ibid.
63. Ratio infibulandi adolescentes.	548	92. De Ani Ulcere.	586
64. De Circumcisione.	549	93. De Ani Fistulis.	592
65. Modus eximendi Lapidem è meatu urinario.	ibid.	94. De Hemorrhoidibus.	620
66. De modo leniendi Urinæ ardorem in Gonorrhæa.	550	95. De Artuum Chirurgiis: & primo de Fong-	626
67. De auferenda Caruncula è meatu urinario.	551	ticulis.	629
68. De coalitu Glandis cum præputio.	552	96. De Gangrænæ, & Sphaceli Chirurgia.	630
69. De Glande non perforata.	ibid.	97. De Chirurgiis Digitorum; & primo cohæ-	631
70. De Excrecentiis carnis in Glande, & præputio, quæ vulgo Porrifichi dicuntur.	553	rentium.	632
71. De Chirurgia Testiculorum; & primo de Herniis.	555	98. De curvo Digito ex ulcere, vel cicatrice re-	633
72. De Bubonocèle.	557	licto.	ibid.
73. De Hernia intestinali.	560	99. De rigidis Articulis relictis.	636
74. De Hernia Epiplocele.	564	100. De Varis.	637
75. De Hernia aquosa.	ibid.	101. De Valgis.	638
76. De Hernia carnosâ, Græcis Sarcocèle dicta.	ibid.	102. De Unguium Chirurgia, videlicet de re-	642
77. De Hernia carnosâ, & aquosa simul.	565	secandis, & asperis levigandis.	648
78. De Ramice.	ibid.	103. De Pterygio, seu panaritio unguium.	665
79. Chirurgiæ circa naturalia Feminarum.	566	104. De Unguis pollicis pedis interius intrusio-	667
80. De Hermaphroditis.	567	ne.	678
81. De Vitiis, quorum causa Femine concubitu non admittunt, & conceptio impeditur.	569	105. De Varicum Chirurgia.	683
82. De Hymene imperforato.	572	106. De Articulorum Ustione.	688
83. De glutinatis Vulvæ labris.	573	107. De Carnis Chirurgia: & primo, quæ ad Tumores pertinet, & Incisio dicitur.	724
84. De carne, aut tuberculo, aut abscessu, in sinu Vulvæ adnatis.	574	108. De Chirurgia, quæ in carne fit, Vulnerum curandorum gratia.	727
85. De Uteri procidentia.	576	109. De Telis, Sagittis, & Globulis plumbeis è corpore extrahendis.	ibid.
86. Qua ratione Fœtus mortuus ex utero extrahatur.	577	110. De Carnis Chirurgia, quæ ad Ulcera pertinet.	729
		111. De Chirurgiis, quæ ad Offa spectant: & primo de Ossium Fracturis, earumque variis differentiis.	
		112. De Fractura Ossis malè conformata.	
		113. De Luxatis.	
		114. De Gummatibus.	
		115. De Ossis Carie.	

F I N I S.

1

2

CHIRURGIÆ UNIVERSALIS HIERONYMI FABRICII AB AQUAPENDENTE LIBER PRIMUS.

De Tumoribus præter naturam.

C A P. I.

De Nomine, & Definitione Tumoris.

Nomen.



TUMOR, Græcis ὄγκος, idem atque corporis humani eminentia in longitudine, latitudine, & profunditate exuberans significat. Quæ, vel secundum naturam est, ut in capite, ventre, juncturis, & naturalibus eminentiis; vel supra naturæ modum, ut in mammis lacte turgentibus, ventre prægnantis, & hujusmodi reliquis; vel præter naturam, ut in omni tumore actiones lædente. De hoc uno præsentī nos opere tractabimus. Galenus ὄγκον παρὰ φύσιν, idest, præter naturam. Hippocrates οἰδημα, aphor. 34. sect. 4. & aphor. 37. sect. 6. quasi inflationem hunc nominat, licet Galeno species quædam tumoris œdema sit, ut suo plenius loco indicabitur. Asiatici συσποφὰς, tanquam condensatum, & conglobatum vocant. Arabes apostema nuncupant: quæ tamen vox apud Græcos, significatione multo contractiore, solum abscessum, idest, collectæ materiæ in pus, aut in alienam substantiam conversionem denotat.

Sub quo morborum gene-

Quoad definitionem. Galenus tumores interdum reponit inter morbos partium similariū, nimirum inter intem-

peries cum materia: interdum inter morbos instrumentorum: nonnunquam ad solutionem continui eosdem refert. Dicitur quidem tumor intemperies cum materiæ fluxione, cap. 5. & 13. lib. de diff. morb. cap. 6. lib. de caus. morb. cap. 3. & 9. lib. de inæq. intemp. Et ratio est, quia tumor corripit partes similes, carnem, membranas, ligamenta, &c. humor enim in partem influens, primum venas replet majores, inde minores, & postea etiam minimas: deinde extra vasa delatus, intercapedines musculorum, nervos, ligamenta, membranas, ipsam denique carnem pervadit, ut omnia omni è parte humore circumfusa in tumorem attolantur. Aliis vero locis tumores inter morbos organicos recensentur: veluti cap. 2. lib. 1. de caus. sympt. Et quidem hac etiam in parte non idem ubique sentire videtur Galenus: modo enim figuram ait tumore vitari, cum cavitates, & meatus naturales, obstruantur, cap. 7. lib. de diff. morb. cap. 7. lib. de caus. morb. modo magnitudinem augeri præter naturam asserit, nimirum cap. 9. lib. de diff. morb. & cap. 1. lib. 13. meth. med. Denique solutio continui à Galeno adjungitur tumori cap. 3. lib. de inæq. intemp. Avicennas secunda primi, doctr. 1. cap. 5. in tumore statuit omnis generis morbos reperiri: scilicet intemperiem cum materia, morbum in figura, in situ,

tu, in magnitudine, & solutionem continui.

Tumoris
definitio
Galenica.

Fallopium igitur retinet definitionem Galeni, cap. 1. lib. 13. meth. med. quod tumor præter naturam sit morbus, in quo partes à naturali habitu in quantitate recesserunt. Quod idem est, ac si diceret, tumorem esse morbum in magnitudine aucta. Hanc definitionem ego quoque multos annos probavi: quia in omni tumore semper adest magnitudo aucta, non semper autem intemperies, & alii morbi: nam in hernia intestinali, aut omenti, & in ipsis quoque luxationibus adest quidem magnitudo aucta, non tamen intemperies: in oedemate magnitudo aucta est, non tamen adest permutata figura, aut continui solutio: in phlegmone est magnitudo aucta, non tamen morbus in situ.

Proposita
Galenii de-
finitio in
examen
vocatur.

Verum tamen diligentius propositam definitionem considerans, eam definitionem angustiore, & proinde legibus logicis non omnino consentaneam esse video. Nam in erysipellate exquisito non est actu magnitudo sensui evidens: unde Galenus cap. 1. lib. 2. ad Glauc. ait erysipelas exquisitum solius cutis affectum esse. Præterea, si morbus, quo ad morbum est, actiones lædit; etiam morbus in magnitudine aucta lædet actiones per magnitudinem auctam: at in erysipellate læditur actio ab intemperie calida, non ab aucta magnitudine, quæ sensibilis non est: & in hernia intestinali, aut omenti, læditur actio, sed non à magnitudine aucta, verum à morbo in situ.

Definitio
tumoris
secundum
auctorem:
quæ per
partes ex-
plicatur.

Quamobrem tumorem sic ego definiendum putaverim. Tumor præter naturam est morbus, ut plurimum compositus, ab eo denominandus, à quo actio læditur. Morbus dicitur, ut excludantur tubercula exigua, qualia in pubescentium facie oboriuntur, quæ quod actionem non lædant, tantum sunt symptomata, cap. 12. lib. de diff. morb. Dicitur morbus compositus; quia tumor, qui sit ab humoribus influentibus, junctam habet dyscrasiam, quatenus illi humores sunt calidi, frigidi, humidi, sicci: itemque tumor, qui ab omenti, aut intestinorum prolapsu causatur, auctæ magnitudini conjunctum habet morbum in situ. Et his, meo inducio, adductus rationibus Galenus, modo huic, modo illi morborum generi tumorem subiecit. Additur vero in definitione, ut plurimum compositus; quia tumores

quidam simplicis morbi tenent ideam, nec, præter magnitudinem auctam, alium morbum habent adjunctum, veluti si quis obesus tantam corporis universi molem acquirat, ut loco moveri non possit: aut, si lingua eo usque augeatur, ut ore contineri nequeat: aut, si glandula in collo valde intumescens actiones lædat. In his tumoribus actio læditur à sola aucta magnitudine, non autem ab alio morbo: ideoque hujus generis tumores non sunt morbi compositi: Tandem in definitione monuimus tumorem esse denominandum ab eo, à quo actio læditur. Sic, quia erysipelas lædit actionem, quatenus est intemperies; ideo hic tumor dicitur morbus in intemperie. In lingua vero, & glandula supra modum auctis; in vasto, & obeso corporis habitu actio læditur à magnitudine aucta: ideoque hi tumores nominantur morbi in aucta magnitudine. Hernia in situ morbus statuetur; quoniam in ea læditur actio à morbo in situ.

C A P. II.

De causis Tumorum internis, & externis.

Duo sunt, quæ partem in tumorem elevant, sive dicantur causa conjunctiva, sive proxima, seu immediata, nimirum Humor, & Pars aliqua corporis.

Si pars corporis descendens tumorem excitet: causa est, tum inclinatio partis, tum apertio alicujus meatus. Apertionis causa est Ruptio, vel Dilatatio. Ruptio habet causas externas. nimirum contusionem, incisionem, saltum, pondus, motum concitatissimum. Dilatatio autem meatus vel fit à causis externis modo dictis; vel ab internis, nimirum humoribus, potissimum pituitosis generatis ob intemperiem frigidam, & humidam alicujus partis principalis, capitis, jecoris, ventriculi, aut ob errorem externum: & hi humores laxando meatum dilatant.

Si humor immediate excitet tumorem, hujus causa est, vel Congestio, quando humor in ipsa parte generatur, & congeritur; Vel Fluxio, cum humor aliunde ad partem affectam confluit, cap. 7. lib. 2. ad Glauc. Congestio fit propter membri debilitatem in concoctione, & expulsionem: quam sequitur intemperies: quin etiam debilitas ex intemperie aliqua ortum trahit. Potissima autem

Pars cor-
poris tu-
morem
excitans.

Humor
causa tu-
moris.

ad generandum

omni deo

autem causa tumorum præter naturam est fluxio, nimirum motus materiæ de uno loco in alium. Considerari ergo hic debet pars mittens, & recipiens; materia enim non per se movetur, sed ab alio, scilicet, à parte mittente per *ἄσιν*, & à recipiente, per *ἐρξιν*. Pulsus ille fit non motu arbitrario, sed naturali à robusta facultate expultrice irritata, aut qualitate, aut quantitate, id est, plethora, aut cacochymia, quorum causa proxima interdum est alicujus visceris dyscrasia, nimirum ventriculi, lienis, jecoris, capitis, &c. semper vero concurrunt sex res non naturales, ad plethoram, & cacochymiam generandam. Pars ergo mittens, primum robusta sit necesse est; alias non expelleret: deinde irritata. Attractio fit à parte effecta, seu recipiente, dum, vel incaluit, vel dolet, cap. 11. lib. de diff. morb. cap. 3. lib. 13. meth. Caloris causa, vel est externa, ut res non naturales, vel interna, ut humores calidi, qui sunt in genere cacochymiae, quas excitat visceris alicujus dyscrasia, aut causa externa. Doloris causa est intemperies, aut solutio continui: intemperies fit, vel à causa externa, vel ab interna, &c.

CAP. III.

De differentiis, seu speciebus Tumorum.

Veræ tumorum differentiæ à duobus petuntur fontibus: nimirum ab humoribus influentibus, & à partibus decumbentibus; ab his enim duobus quoque indicationes præcipuæ sumuntur tumores curandi.

Primum autem dicendum de differentiis, quæ sumuntur ab humoribus. Humores sunt quinque: sanguis, bilis, pituita, humor melancholicus, materia flatuosa; unde sunt Phlegmone, Erysipelas, Oedema, Scirrhus, Tumor flatuosus. His etiam serosi humores addi possunt, qui diversam tumorum faciunt speciem: unde male hos Tagaultius sub pituitosis comprehendit; hi enim duo humores omnino sunt diversi, cap. 2. lib. de atra bile cap. 6. lib. 13. cap. 10. lib. de pleth. & differentes quoque tumores excitant, cap. 2. lib. 3. de caus. symp. cap. 16. lib. de tum. p. n. sed videamus porrò quot tumorum species à singulis humoribus.

Sanguis bonus, plus justo influens in aliquam partem efficit Phlegmonem, seu

Inflammationem, quæ est tumor factus à sanguine bono, & mediocrem crassitudinem obtinente, cap. 1. lib. 2. ad Glauc. Hæc diversa pro partibus affectis fortitur nomina; est enim Phrenitis, membranarum cerebri inflammatio: Ophthalmia, tunicae adnatæ oculi: Columella, seu vua, gargareonis: Tonsillæ, glandularum, quæ in faucium initio mutuo opponuntur: Paristhmia, corporum faucium. Angina, laryngis: Pleuritis, pleuræ: Peripneumonia, pulmonum: Bubo, glandularum; & hujus bubonis duæ sunt species; si enim inflammata glandula cito adaugeatur, & ad suppurationem veniat, *Φύμα* dicitur; si una cum sanguine modica bilis misceatur, & glandula inflammetur, *Φύρεθλον* dicitur. Porro in his differentiis, quæ à sanguine bono ortum trahunt, considerata sanguinis tenuitas, & crassities, cap. 17. lib. 14. meth. Inflammatio enim, quæ si à sanguine bono, crasso, corripit cutem, & carnem, & est cum pulsatione: facta vero à sanguine bono subtili, corripit tantum cutem, nec est cum pulsatione, sed veluti spina pungit; secundum Avicennam, tertia quarti, tract. 1. cap. 1. A sanguine malo nullæ fiunt tumoris species; quia sanguis, si à natura sua declinans, supra modum affetur, & calefiat, pars ejus tenuior in flavam bilem, crassior in atram faceffit, cap. 9. lib. 2. de dif. feb. cap. 12. lib. 2. de cris. Non enim carbo est inflammatio; ex atra enim bile oritur. Abscessus etiam, gangræna, & sphacelus non sunt inflammationes, sed has consequuntur (non loquor de gangræna, quæ per se fit) ideoque accidentia phlegmones dici possunt.

Bilis naturalis exsuperans, idest, quæ ^{Biliofi tumores.} nec mordax est, nec admodum crassa, sed mitior, si influat in aliquam partem, creat Erysipelas, quæ est affectio in summa cute; cap. 1. lib. 2. ad Glauc. Quod si bilis sit non naturalis, nimirum crassa, & mordax, tunc excitatur tumoris species, quæ habet ulcus adjunctum, & exedit ipsam cutem, unde Herpes exedens dicitur, ab Avicenna Formica corrosiva, à Celso, Ignis sacer. Si bilis hæc non naturalis sit quidem crassa, sed non ita mordax, & acris, excitat pustulas quasdam in cute frequentes, & exiguas, milio similes, & Herpes miliaris dicitur, ab Avicenna Formica miliaris, à Celso similiter Ignis sacer.

Pituita varios creat tumores, prout ^{Pituitosi ipsa tumores.}

ipsa est varia, cap. 2. lib. de atra bile. Naturalis enim pituita insipida, & constitutione tenuis, si universum corpus occupet, excitat tumoris speciem, quæ Anasarca dicitur: si vero in una particula talis humor infederit, facit Oedema, cap. 8. lib. de caus. morb. Si pituita sit non naturalis, & quidem crassa, glutinosa, superexiccata, fit Scirrhi genus, de quo cap. 4. lib. 2. ad Glau. Fit etiam ab hac pituita, Vitiligo alba, quæ est cutis defœdatio, cum squamis quibusdam, cap. 2. lib. 3. de symp. caus. Si pituita sit salsa, & nitrosa, oriuntur Achores, qui sunt tumores in capite, cum parvis ulceribus, cap. 15. lib. de tum. præt. nat. cap. 6. lib. de medic. facile parabilibus.

Melancho-
lici tumo-
res.

Humor melancholicus naturalis, id est, sanguis crassus, frigidus, & siccus, influens in partem, efficit Scirrhi genus alterum, cap. 4. lib. 2. ad Glau. Diversa autem sortitur nomina, pro diversis partibus affectis; si enim influat in glandulas, fit Struma, vulgo Scrophula: si in scrotum, Ramex, cap. 17. lib. 14. meth. si in crura influat, venasque dilatat, fiunt Varices, cap. 10. lib. 2. ad Glau. cap. 4. lib. de atra bil. Tumores etiam illi, qui Effusa, seu Nigrores appellantur, fiunt à tali humore, & sunt propinqui scirrhis, & senibus maxime contingunt, collisis venis, cap. 10. lib. de tum. præt. nat. Si humor melancholicus naturalis ad cutem mittatur, excitatur duobus modis: vel si humor melancholicus supra modum affetur, vel si bilis supra modum affetur, & ferveat, cap. 4. lib. de atra bile; & hic humor, nigra, seu atra bilis appellatur: hæc, si influat in universum corpus, fit tumoris species, quæ Elephantiasis dicitur, eo quod carnem contrahat callosam, & nigram, qualem elephantes habent; vulgus cum Avicenna Lepram nominat. Si humor hic unam partem occupet, fit Cancer, item Phagedæna, quæ tamen non est simplex tumor, sed cum ulcere, & differt ab herpete exedente, quod hic urat cutim, Phagedæna autem, & cutim, & carnem subjectam cap. 13. lib. de tum. p. n. fiunt etiam ab hoc humore cutis affectiones, Scabies, Lepra, Psora, lib. 11. simpl. Si atra bilis superaffationem acquirat, feruorem intensissimum, fit Carbo, seu Carbunculus, cap. 4. lib. de atra bil. cap. 10. lib. 14. meth.

Aquosus, seu serosus humor, est portionis excrementum, cap. 16. libr. 5. de usu part. Hic, si in toto redundet corpore, præcipue vero in abdomine, excitatur species hydropis, quæ Ascites dicitur, cap. 2. lib. 3. de symp. caus. Si in scrotum descendat, fit Hernia aquosa, ὕδρονήλη. Si per umbilicum exeat, turgidusque reddatur umbilicus, fit ὄδρημαφαλῶ. Si influat in palpebram, pustula quædam oritur, quam ὕδαρδα, id est, aquulam, appellat Galenus, cap. 15. Ifag. & cap. 2. lib. 5. de loc. aff. Vesiculæ præterea illæ, quæ ex motu, aut contactu ferventis aquæ aut à ferro ignito in cute excitantur, etiam sunt tumores aquosi. Omnes denique tumores, in iis animalis partibus, in quas perducta est hæc humiditas, huc pertinent, quos Papularum nomine Galenus complectitur cap. 2. lib. 3. de symp. caus.

Humor flatuosus efficit tumores, qui ἔμφυσήματα, id est, flatuosi tumores dicuntur, variantque pro affectis partibus. Si enim plurimus flatus in toto corpore redundet, maximeque in hypochondriis colligatur, fit tumor, qui Tympanites dicitur. Si descendat, fit Priapismus, & Satyriasis. Si per umbilicum exeat, fit πνευματῖμαφαλῶ. In aliis partibus hi tumores flatuosi communiter ἔμφυσήματα dicuntur.

Partes decubitu suo tumores efficien-
tes, duæ sunt, Intestina, & Omentum. Tumores
Si intestinum descendat in scrotum, fit
Hernia intestinalis. Si omentum, fit
Hernia omenti. Si intestinum, aut o-
mentum per umbilicum exeat, vocatur
ἐντερῖμαφαλῶ, & ἐπιπλῶμαφαλῶ. Tumores
ē partium
decubitu,

Verum tumores non tantum fiunt ab humoribus puris, de quibus hætenus, non ex-
sed ut plurimum à mistis: cum enim hu-
mores sint in venis, si unus influat, fa-
cile etiam alter influat, vel ratione te-
nuitatis, vel continuitatis, vel vi vacui,
vel alia ratione. Has differentias recen-
set Galenus, cap. 9. lib. de tum. p. n.
cap. 2. lib. 14. meth. cap. 1. lib. 2. ad
Glauc. cap. 12. lib. 2. de cris. Si ergo
humores misti influant in partem, vel
pares sunt in missione, vel impares. Si
impares, tunc si sanguini, v. g. bilis mi-
sceatur, fit Inflammatio erysipelatoſa?
si pituita, œdematosa; si humor melan-
cholicus, scirrhusa. Si bili exsuperanti
misceatur sanguis, fit erysipelas plegmo-
nosum: si pituita, œdematosum; si hu-
mor melancholicus, scirrhusum. Si pi-
tuita

tuitæ exsuperanti misceatur sanguis, fit œdema phlegmonosum, &c. Si humori melancholico exsuperanti misceatur sanguis, fit scirrhus phlegmonosus, &c. Si humores in mistione sint pares, fiunt tumores mediam naturam tenentes. cap. 2. lib. 14. meth. cap. 1. lib. 2. ad Glaucl. Si cum his quatuor humoribus misceantur humores serosi, aut flatuosi, propriæ fiunt tumorum differentia, quibus tamen ab antiquis nulla sunt imposita nomina. Quod si partes corporis decumbentes commisceantur, seu connectantur, & in scrotum decumbant, fit *ἐντεροεπιπλοκήλη*; si aqua, & intestina in scrotum descendat, fit *ὕδρα εντεροκήλη*; si aqua, & intestina perumbilicum excant, fit *ὕδρεντερόμφολε*.

Tumores, qui materiam à prædictis diversam obtinere videntur.

Sunt quidam tumores, quorum materia à propositis diversa videtur. Meliceris enim continet melleam fere materiam. Steatoma, sebum. Atheroma, quasi pulticulam. Abscessus nonnulli, pilos, carbones, amurcam, lapides, testes. Attamen hæc omnia ad aliquam humoris speciem referenda sunt, calida, & sicca, ad bilem, &c. Sic enim Avicennas atheromata, steatomata, melicerides, asserit fieri è mistis phlegmate, & humore melancholico. Sic pustulæ, quæ Sudamina dicuntur, & cutim exulcerant, è mistis proveniunt humoribus, aph. 21. sect. 3. nimirum à sudoribus, & biliosis humoribus. Perniones fiunt à melancholico, pituitoso, & seroso humore mistis. Epinyctides, ab Avicenna Escharæ dictæ, fiunt à mistione sanguinis, bilis, phlegmatis, tertia quarti, tract. 1. cap. 13. Myrmecia, Achrochordones, Thymion, Clavus, fiunt ab humoribus melancholicis, & pituitosis. Phlyctænæ fiunt ex aquoso & flatuoso humore misto. Favi oriuntur à serosis, crassis, glutinosis humoribus, cap. 8. lib. 1. per loc. Morbilli, Variolæ, Sarcoma, Polypus, Dracunculus, Talpa, Testudo, Condyloma, Parulis, Epulis, Leichen, Varus, Lentigo, Terminthus, Staphyloma, Grando, Hordeolum, Unguis, Alphus, Mentagra, Reduvia, & si qui sunt alii tumores, omnes ab humoribus mistis oriuntur.

C A P. IV. DE CURATIONE.

Tumorum Universali.

Curam tumorum generalem proponit Galenus cap. 90. art. parvæ:

Quia enim in tumore pars affecta est repleta, indicatur vacuatio materiae repellentis. Hæc autem vacuatio fit, si vel retropellatur humor per repellentia, vel educatur per locum patientem, & hoc, aut sensibiliter scarificatione, & sectione, aut insensibiliter per discutientia. A causæ tamen ablatione curatio auspicienda.

Scopi curandorum tumorum.

Unde cap. 2. lib. 13. meth. in tumoribus à fluxione duplex proponitur indicatio, primum inhibiti humoris affluentis, deinde evacuatio materiae, quæ influxit. Fluxio igitur aufertur tribus instrumentis, repellentibus, revellentibus, & intercipientibus. In usu autem repellentium, septem casus à Galeno excipiuntur, in quibus repellere non licet.

Fluxio;

Primum, quando materia influit ad emunctoria, seu glandulas potissimum, quæ sunt post aures, inque collo, cerebri excrementa suscipientes; item sub axillis, quæ cordis sunt emunctoria, denique in inguinibus, quæ jecoris dicuntur emunctoria. Non ergo ab his partibus ad partes principes materia est repellenda. cap. 2. libr. 3. per loc. Secundus casus est, cum influit materia venenosa, ut in carbone pestilenti, in bubone Gallico, loc. cit. Tertio, cum materia critice fluit. com. aphor. 20. sect. 1.

Quando repellentia non habeant locum.

non enim moliri debemus motum contrarium naturæ bene operantis; imo si is naturæ motus non sit sufficiens, potius naturam juvare, & ad partem affectam attrahere debemus. Quarto atinebimus à repellentibus, quando fluxio excitatur in corpore cacochymo, aut plethorico, capite. 2. lib. 3. per loc. Quinto, cum pars, ad quam fluit materia, est nimis imbecilla, ne calor partis exiguus à repellentium frigiditate penitus destruat. cap. 6. lib. 13. meth. cap. 7. lib. 6. per loc. Sexto quando dolor est vehemens; tunc enim potius dolor paregoricis leniendus, quam repellentibus exasperandus, cap. 2. lib. 2. ad Glaucl. Postremo, quando fluxio repit juxta partem principem, quemadmodum in erysipellate in facie, aut in collo; non enim intropellenda materia, ne efficiat phrenitidem, aut anginam, aut quid simile. Ad hos casus Guido tres alios adjungit, si fluxio fiat à causa primitiva; si materia sit impacta: & si materia sit crassa, Sententia tamen hæc mihi non satisfacit. Quantum enim ad causam primitivam, seu externam; nos maxi-

1

2

3

5

6

7

me deligimus repellentia: ut si puer in terram decidens partem contundat, statim chartam apponimus aqua rosacea, aut aqua frigida madefactam. Sic in vulneribus, contusionibus, & distorsionibus, statim utimur posca, & aqua frigida, & ovi albumine, aliisque repellentibus. Materiam vero impactam repellendam non esse Galenus ait cap. 6. lib. 13. meth. quia repelli nequit. Denique cum ait materiam crassam non esse repellendam, respondeo materiam etiam crassam, dummodo movetur, & fluit, posse etiam retro propelli; imo quanto crassior est materia, tanto robustiora exigit repellentia; unde Galenus cap. 16. lib. 13. meth. in achoribus biliosis utitur refrigerantibus; in pituitosis, ubi materia crassior fluit, adstringentibus.

Pars mittens.

Porro fluxio excitatur à parte mittente, vel recipiente. Mittens pars fluxionem non excitat, nisi irritata ab humoribus copiosis, vel acris, & molestis: quod si humores sint naturales, & boni, vitium dicitur plethora; si contra, cacochymia. Oportet ergo tollere plethoram per evacuationem, cap. 7. lib. 13. meth. unde convenit venæ sectio, frequens balneum, exercitatio, frictio, inunctiones calidæ, & digerentes, inedia. Cacochymia autem purgatione vacuatur. Plethoræ, & cacochymiae causæ proximæ interdum sunt res non naturales, nimirum causæ externæ, quæ, si morbum adhuc foveant, auferendæ, cap. 3. lib. 4. meth. nonnunquam tamen pethora, & cacochymia fiunt ab intemperie alicujus partis præcipuæ, jecoris, lienis, ventriculi, capitis, &c. quæ dyscrasie corrigendæ.

Pars recipiens.

Si fluxio excitetur à parte recipiente, hoc contingit, vel calore è motu, frictione, igne, aere calido, sole, acri medicamento admoto, ubi indicantur refrigerantia; vel dolore, ubi causæ doloris auferendæ, aut saltem dolor leniendus per medicamenta anodyna. Hæc de tumoribus, qui à fluxione fiunt.

Congestio

Quod si fiant a congestione, ob partis intemperiem, vel imbecillitatem, dyscrasia erit corrigenda, & pars corroboranda.

Partium decubitus.

Si fiant tumores è partium decubitu, partes in locum naturalem impellendæ: Et, si causa decubitus fuit, aut dilatio, aut ruptio ipsius meatus, oriuntur indicationes constringendi, vel uniendi.

C A P. V.

DE PARTICULARI VULGO

Tumorum natura, & curatione: ac primum quidem de Inflammatione.

Quæ de tumoribus generatim hæcenus dicta sunt, ea deinceps singulis accommodare speciebus, ac differentiis animus est. Initium autem ab Inflammatione faciemus, quia hæc frequentissime accidit, & pluribus aliis morbis supervenire consuevit, nimirum contusionibus, vulneribus, ulceribus, luxationibus, fracturis, &c. ut cap. 1. lib. 2. ad Glauc. & cap. 1. lib. 13. meth. docet Galen.

Antiqui omnem calorem naturæ modum excedentem appellabant inflammationem: & hanc faciebant duplicem: unam siccam, citra materiæ influxum, ad quam, & febrem referebant: alteram humidam, cum fluxione materiæ, qua significatione Galenus cap. 1. & 2. lib. 2. ad Glauc. omnes calidos tumores, ut erysipelas, herpetem, &c. appellat inflammationes. Tertio inflammatio dicitur, quæ tantum fit à fluxione sanguinea: de qua & nos, missis reliquis, agemus.

Hæc autem duplex est: alia vera, seu legitima, alia illegitima. Vera appellatur, quæ fit à sanguine bono, & mediocriter crasso. Non vera, à sanguine vitioso, idque, aut in sua substantia, aut per admistionem alterius humoris. Si sanguis à natura sua recedat per commutationem propriæ substantiæ, non potest fieri inflammatio; pars enim sanguinis tenuior in flavam bilem, crassior vero in atram vertitur, cap. 9. lib. 2. de diff. feb. cap. 12. lib. 2. de cris. ut hic alia fiant tumorum differentiæ. Si sanguis à natura sua recedat, per admistionem alterius humoris: tunc fit inflammatio, sed non simpliciter, verum cum additione misti humoris; si enim bilis misceatur, dicitur inflammatio erysipelatosa. Sola autem ea, quæ fit à bono, puroque sanguine, simpliciter inflammatio dicitur: de qua jam agemus, ita tamen, ut etiam non veræ curatio inde elucescat. Potest autem hæc inflammatio contingere in venis, nervis, ligamentis, membranis, &c. frequentius tamen in musculis, qui natura calidiores sunt, & sanguinei, majoresque venas obtinent. Porro, si sanguis hic bonus, quo phlegmon,

Significatio nominis.

Differentia à materia & subjectis.

gmon, seu phlegmone oritur, sit subtilis, occupat cutim: si crassus, vehementius infigitur in partes musculofas: si mediocris, medio se modo habet. Et quamvis hæc phlegmone etiam cerebri membranas, hepar, & pulmones infestare queat; nos tamen de ea tantum, quæ in partibus est externis, agemus.

Fit ergo inflammatio, cum materia copiosior ad aliquam partem accedit; sanguis enim copiosior est copioso potu, & cibo genitus irritat partes internas, ut insurgant ad expellendum sanguinem superfluum, primum ad vasa majora, deinde ad minora, & minima, donec tandem è venis quasi expressus, ad æquilibrium, seu inania musculorum spatia feratur. cap. 6. lib. de inæq. intemp. cap. 95. art. med. cap. 2. lib. 14. meth.

Signa.

Signa phlegmones, id est, symptomata ipsi supervenientia sunt sex, cap. 2. lib. 14. meth. com. 8. lib. 3. de fract. Calor, rubor, dolor, tensio, retinentia, & pulsatio. Calor adest quia, & sanguis per se calidus est, & constipatus diffilari nequit, & putridus calorem præter naturam acquirit. Rubor è multo calore oritur, refertque sanguinis colorem. Dolor est, quia adest intemperies calida, & solutio continuitatis: dependens à materia distendente, comprimente, aggravante, & vellicante nervosas partes. Tensio fit ob materiam infarctam, & constipatam. Quæ etiam causa est renitentia. Pulsatio non semper adest inflammationi, sed quando inflammatio incrementum suscipit, & ad suppurationem pervenit. cap. 1. lib. 13. meth. Hæc pulsatio est motus arteriarum partis affectæ: & non sentitur à sanis corporibus, quoniam ut arteriæ dilatari queant, multa circumfunt inania spatiola; hæc vero spatia si repleantur, tunc pulsantes arteriæ percipiuntur.

Causa.

Causa inflammationis est sanguis, qui influxit, & infixus est ipsi membro. Fluxionis causa est pars mittens, & pars recipiens: Pars mittens sanguinem propulsat, quia ab ejus copia irritatur. Causæ autem copiae, seu plethoræ, sunt externæ, maxime nimius cibus, & potus; item motus, fundendo sanguinem; & quies, prohibendo evacuationes, sanguinem cumulant: sic somnus, & vigilia: sic quæ excernuntur, & subsistunt: tandem animi affectiones, ut ira, quæ sanguinem attenuat, & fundit. Pars reci-

piens attrahit fluxionem, vel præ imbecillitate recipit. Causa tractionis est calor, vel dolor. Doloris causa est intemperies, vel solutio continui. Intemperies modo extrinsecus advenit ex aere, vel medicamento calidiore, è motu, è morfu animalium venenatorum, &c. modo intrinsecus è plethora, quæ fit à causis externis, ut dictum est. Soluitur continuum, vel à causa externa, ut à vulnere, distorsione, contusione, &c. vel ab interna, idest, à redundantia sanguinis, quæ distendendo, dolorem facit. Calor enim in parte recipiente excitatur, vel propter immodicum motum, vel ob calorem Solis, aut ignis, aut ob acre medicamentum. De his causis vide cap. 3. & 6. lib. 13. meth.

Inflammationes in partibus externis salubres sunt, nisi sint admodum magnæ, in quibus calore nativo extincto, temperies partis destruitur, & in gangrenam, sphacelumque migrat. Quæ oritur in juvene, æstivo tempore, in parte calida, & rara, in corpore non plethorico, citius curatur: & contra si opposita.

Prognosticum.

Curatur inflammatio per sua tempora, quorum quatuor sunt. Principium, dum sanguis adhuc influit. Augmentum, dum sanguis, qui influxit, redditur calidior, & alteratur per putredinem, quoniam extra propria vasa consistit; unde propter calorem sequitur fusio sanguinis, spiritusque generatur, qui partem inflammata magis adauget, etiamsi nihil amplius influat. Status est, dum sanguis in pus vertitur, & maximi oriuntur dolores. Declinatio, quando materia cocta, & in pus versa digeritur, resolvitur, ac tumor imminuitur. com. 3. lib. 1. de hum. cap. 3. lib. de tot. morb. temp.

Tempora inflammationis.

Sicut ergo morbi tempora pro ratione sanguinis distinguuntur, ita etiam indicationes curandi phlegmonem à sanguine sumuntur. Primum ergo quatenus sanguis copiosior in corpore generatur, prohibenda est hæc generatio per remotionem causarum, quæ superfluum sanguinem gignere possunt. Secundo, quatenus generatus est sanguis, nondum tamen movetur, præcavendum est, ne moveatur: id, quod fit, si partis mittentis irritatio tollatur, nimirum plethora: deinde, si partis recipientis calor refrigeretur, dolorque leniatur, ne attrahat. postremo, si ad motum sanguis

Indicationes.

ine-

ineptus reddatur, refrigerando, incrassando, conceptacula constringendo, vehiculum serosum auferendo. Tertio, quatenus sanguis jam movetur, & fluit, cavendum, ne ad partem affectam perveniat: id, quod fit revulsoriis, defensivis, & repellentibus.

Tandem, quatenus sanguis influxit, evacuandus est à parte affecta: id, quod fit digerentibus, repellentibus, & scarificatione, seu sectione.

De curationis parte priore, quæ causæ potissimum antecedenti debetur.

Propositis hisce scopis satisfacere possumus tribus instrumentis, nimirum Diæta, Chirurgia, & Pharmacia.

Diæta prohibet sanguinis superflui generationem, genitum minuit, ineptumque ad fluendum reddit. Proinde diæta erit tenuis, quæ ægri saltem vires sustineat: ubi tamen perpendere oportet inflammationis magnitudinem, vitæ genus, consuetudinem, ætatem, anni tempus. Si igitur patiens sit debilis, & rusticus, conveniet panis in jure coctus, aut vituli, aut pulli: item ova, pedes vitulorum & castratorum, itemque capita, ptisana hordeacea, & oriza: potus erit jus macrum, sive longum, aqua hordei. Si patiens sit debilis & urbanus, conveniet ptisana hordeacea, cum pullo confuso: potus erit aqua stillatitia è pullo juveni. In aliis autem casibus cibum oportet esse tenuem; abstinereque oportet ægrotantem à vino, à carnibus, ab ovis, ab omnibus unctuosus & pinguibus, quæ copiosum generant sanguinem. Sic ergo cibus sua quantitate duobus scopis satisfacit: sanguinis enim generationem prohibet; & jam genitum per accidens tamen minuit. Qualitate vero prohibet, ne sanguis genitus moveatur & influat, cum ineptum ad motum reddit. Erit igitur victus primum refrigerans & incrassans: deinde vasa constringens: tertio urinam movens, seu vehiculum sanguini detrahens, unde ad fluendum segnis redditur. Si ergo inflammatio sit magna, quam plerumque febris comitatur, ætate, in juvene non obeso, sed latas venas habente, conveniet panis in latas, & tenues portiones dissectus, igni aliquantisper admotus, ita ut vim ignis persentiat, deinde in aqua frigidissima maceratus, cui modicum aceti sit admistum: inspergi

potest aliquid sacchari, ad ægri libitum. Potus erit aqua cocta simplex, aqua cichorei stillatitia, aut endiviæ, sonchi, lactucæ. Si latæ sint venæ, conveniet panatella, in jure, cui plurima granavæ acerbæ, aut vavæ crespinæ inquantur, vel etiam ribes: potus erit vinum granatorum, aqua temperatum: vel aqua & acetum mista; vel aqua, acetum, & julep rosatum mista: post cibum exhibeatur saccharum rosatum, conserva cydoniorum, mala cydonia cocta. Num autem æger multo redundet sero, seu sanguinis vehiculo, cognoscitur inde, quod solitus est pati pruritus, aut pustulas, modice mingit, ac plurimum bibit; item oculis id apparet in emissio sanguine, seroso existente: tunc enim dabitur panatella è seminibus melonum: vel è pane, cum emulsione seminum melonum, item cucurbitæ: potus erit aqua, cui incocta sit radix petroselinii. Quantum ad reliquas res non naturales: aer erit frigidus. Fugiat motus, qui sanguinem fundit: somnus sit moderatus, vigiliæ enim immodicæ sanguinis motum excitant; alvus sit facilis: ira vitetur, præcipue ubi febris comitatur.

Sequitur manvaria operatio. Venæ sectio ergo prohibet, sanguinem genitum superfluum moveri, & fluere; ipsum tum minuendo, tum refrigerando: nunquam ergo hæc, si modo vires permittunt, omittenda. Si igitur inflammatio est magna, patiens juvenis robustus, sanguine abundans, tempus vernum; educenda est sanguinis libra, vel sesquilibra, etiam ad animi deliquium. comm. aphor. 26. sect. 1. nam ubi magna est inflammatio, certe & febris adest magna, & dolor affligit vehemens, quæ omnia magnam evacuationem postulant. Si phlegmone magna, patiens autem non ita robustus: tum emittendæ saltem unc. vii. aut unc. viii. vel missio sanguinis in duas vices partienda.

Si vires non permittant sectionem venarum majorum, aperiatur salvatella, è qua vires minus debilitantur: vel applicentur cucurbitulæ scarificatæ. Interdum quoque aliis modis sanguinem vacuamus, ut si phlegmone sequatur suppressionem alicujus consuetæ vacuationis: verbi gratia, si patiens sit solitus sanguinem evacuare per hæmorrhoides; hæcque obstructæ sint; hirudinibus sanguis mittendus est. Item si è naribus san-

Diæta
ejusque
quantitas.

Qualitas
diætæ.

Reliquæ
res non
naturales.

2.
Chirurgia
Venæ sectio.

sanguis effluere solitus, non effluxerit, & hac ratione oborta sit inflammatio, narium venæ aperiendæ sunt; primum quidem, facto fomento exterius è rebus calefacientibus, & attrahentibus, ut è decocto maluæ, anethi, pulegii, moxintus, irritatis naribus, aut aparinc, aut folio fici, aut cortice illius piscis, qui vulgo raja vocatur, aut alterius asperioris corporis. Similiter, si mulieri menses sint obstructi, erunt referandi. Sic ergo venæ sectio cavet, ne sanguis genitus fluat.

Revulsoria
venæ sectio.

Eadem verò etiam prohibere potest, ne sanguis jam fluens perveniat ad partes affectas, si nimirum sanguis evacuetur è loco parti affectæ contrario. sic enim revellendo retrahitur, ratione vacui. In contrarietate autem hac definienda, corpus est in duas secandum partes, in jecur, & renes, cap. 3. lib. 13. meth. & in lib. de curatione per sang. mis. Si enim fluxio ad hepar præcipitat, vena cubiti tundenda. Si partes quæ in ore sunt, afficiuntur, incidenda humeralis, aut media. Ubi jecur, pectus, vel pulmo laborant, jecoraria secanda. In angina, venæ manus aperiuntur. Occipitio affecto, tum vena cubiti, tum quæ in fronte est. Talis ergo oppositio est in superiori corporis parte. Renibus autem, vesica, pudendo, utero, fluxione vexatis: incidendæ sunt venæ, quæ circa poplitem sunt, aut malleolos, Hæc tamen regula de servanda oppositione in superiore, & inferiore corporis parte, admittit exceptionem in ipsis artubus, in quibus vel à conjugibus faciendæ est revulsio; vel à superioribus, si ima; aut inferioribus, si summa afficiantur, quemadmodum notavit Galenus cap. 2. lib. 2. ad Glauc. in juvene genu affectum habente, cui secuit venam brachii. Sic Hippocrates, utero laborante, seu obstructo, mittebat sanguinem interdum è superiori, interdum ex inferiori corporis portione. Dubitatur autem quæ sit ratio, quod in oppositionibus contrariis faciendis, corpus bisecandum sit in jecur & renes? & cur pede affecto non bisecetur vena frontis? Equidem quod sentio dicam. Si sanguis qui mittitur, debet retrahere sanguinem qui influit ad partem affectam; necesse est, ut motus qui subinde ac subinde fit in sanguine evacuato, perveniat ad motum ipsius sanguinis, qui ad partem influit: dum enim detrahatur sanguis, semper alius vi-

Qua de
causa in
contrarie-
tate revul-
soria cor-
pus biseca-
tur.

cinus movetur, donec tandem hic motus pertingat ad illum sanguinem, qui influit ad partem affectam. Id quod non succederet, si pede inflammato, frontis vena secaretur: nisi enim lib. x. aut xii. sanguinis detraherentur, non posset unus motus ad alterum pertingere. Sed si totum corpus bisecetur, facile utrique motus sese invicem contingere queunt.

Ad materias Chirurgicas etiam perti-
nent cucurbitulæ scarificatæ & siccatæ: Alia præ-
fidia revul-
soria.
item exercitatio, frictio, vincula seu ligaturæ: in quibus ipsis quoque conditio revulsionis servanda, ut fiant in locis contrariis: verbi gratia: cui crura laborant phlegmone, is non pedes, sed manus exercebit, item manus fricabit, primum calido linteo, deinde manibus junctis oleo liliaceo, vulpino, nardino, costino, cap. 6. lib. 13. met. cap. 2. lib. 4. de tuenda san. Frictio autem semper debet inchoari ab extremitatibus aut crurum, aut brachiorum, donec sensim deveniatur ad summum humerum, & femoris principium: quo facto, rursus incipiendæ frictio est à summo humero, & femoris principio, & in extremitatibus est finiendæ: Per primam frictionem humores moventur, per secundam deorsum trahuntur & impelluntur. Ligatura incipiendæ est in summitate partis, ad quam revellendum est: verbi gratia, si ad brachium; primò ligandum est brachium ad summum humerum, deinde ad cubitum, ultimo loco ad carpum: ita in crure, primò in summitate femoris, deinde ad genu, tertio ad malleolos. Ligatura autem dolor est excitandus, & tandiu pars stricta tenenda, ne reliqua pars mortificetur: proinde sensim & ligare partem, & resolvere solemus.

Medicamenta trium sunt generum; 3.
Pharma-
ceia.
alia prohibent sanguinem superfluum genitum moveri, & influere ad partem affectam: alia prohibent sanguinem influentem, ad partem affectam pervenire: alia denique evacuant sanguinem jam influxum, qui jam in tumorem attollit partem.

De primis primò dicendum, quia magis respiciunt totius corporis evacuationem, quæ antecedere debet curationem partis affectæ. Sed dubitatur; nam purgantia auferunt cacochymiam, cap. 6. lib. 13. meth. Ergo non possunt sanguinis redundantiam tollere. Responsio. Licet purgantia in hoc casu aliena sint; conveniunt tamen lenientia & præparan-

rantia: nisi enim corpus ab excrementis fœcalibus liberum redderetur; hæc subsisterent, & calidiora redderentur, ipsumque sanguinem ad fluxum aptum facerent.

Lenientia. Quare in inflammatione probantur medicamenta lenientia, & ea potius frigida, quam calida, ut sunt *Cassie flores*, *Tamarindi*, *Electuarium de Sebesten*, *syrupus de multiplici Rosarum incarnatarum*, vulgo *Damascenarum*, *infusione*. Formulæ hunc ad modum in rem præsentem à Medico præscribi possunt:

℞ *Flor. Cassie rec. de cannis extract. unc. j.*
Pulpæ Tamarind. unc. β.

M. & cum Saccharo

F. Bolus. hora ante prandium assumendus.

Si Potio magis arrideat;

℞ *Syrup. Rosar. laxativi. unc. iv. vel unc. v.*

Decoct. Tamarind. q. in vicem satis est.

M. & F. Haustus,

Qui æstate potissimum, horis ante prandium quatuor, propinabitur.

Hyemæ talis conveniet.

℞ *Mellis rosat. solutiv. unc. iv. vel unc. v.*
Decocti flor. & fruct. cordial. q. s.

M. & paretur Haustus.

Hiscæ lenientibus alvus blandè exoneratur, viaque paratur, ut facilior syruporum ad hepar sit distributio.

Alterantia
eorumque
necessitas.

Lenita alvo, decocta, & syrupi exhibeantur, quibus refrigerandi insit facultas. Et si enim non minuant sanguinem, usus tamen eorum est pernecessarius. Si namque febris comitatur phlegmonem; patet hujus incendium frigidis temperandum esse. Quod si febris non est juncta; requiruntur tamen syrupi modo dicti, ratione partis mandantis, nimirum ob jecur calidius, quod refrigerandum est, & calidiorum humorum generatio prohibenda. Rarum valde est eum qui inflammatione corripitur, ab utroque febre dico, & hepate calidiore, immunem esse. Nihilominus, si id eveniat, apozemata, & serapia refrigerentia negligi non debent, ratione sanguinis influxuri; hunc enim ad fluendum ineptum reddunt, calidum refrigerando, tenuemque, & mobilem incrassan-

do: vias constringendo; vehiculum, quod fluxilem reddit sanguinem, aufere-
rendo, Primum ergo refrigerantes sint syrupi, ad sanguinem, & humores genitos refrigerandum: quales sunt, de *Ci-chorio*, de *Soncho*, *Portulaca*, *Papaverantium*, cum decocto *Lactuce*, & *Hordei* vel *similium simpliciter refrigerantium*. Deinde adstringentes sint syrupi, sed modicè, ne accidat, quod Medico cuidam non indocto olim evenisse memini; cum enim syrupum myrtinum exhibuisset, æger in icterum incidit ex obstructione, quia valde obesus erat, venasque angustas habebat. Si ergo patienti venæ laxæ sint, syr: *Myrtinus* prodest, item syr: *Granatorum*, rob de *Ribibus*: cum decocto *Hypocistidos*, & *Malicorii*, quæ valenter adstringunt. Si contra angustæ sint venæ, moderata erunt adstringentia, ut est syr: *rosarum recens*, *infusum rosarum*; decoctum *plantaginis*, *rubi*, *piloseellæ*.

Tertiò, syrupi erunt urinam cientes: primum propter febrem, ne hujus calore, tenues, ac serosi humores calefiant: deinde, quia serosi humores vehiculum sunt reliquorum humorum, qui inflammationem faciunt. Hujusmodi esse possunt vel frigida, ut syr: *Capill. Ven. decoctum Polytrichi*: vel certè non admodum calida, ut syr: *de Betonica*, decoctum *Apii*, *radicis Petroselinii*, &c.

Quantum autem refrigerare, & adstringere oporteat, invenire poterimus ex inflammationum magnitudine, tempore anni, consideratione ætatis, venarum, febris, & aliorum, tum præter, tum secundum naturam. Verbi gratia: in magna inflammatione, ubi fluxionis major est motus, tempore æstivo, in juvene, cum venis amplis, & cum febre, convenient ea, quæ vehementer refrigerant, & adstringunt. Ut:

℞ *Syrup. Myrtin.*

Capill. Vener. & de Portulaca.
cujusque semunciam.

Decocti Lactuce, Malicorii, Capillor. Vener. unc. iv.

M.

Si vero indicationes his sint oppositæ, ita ut phlegmone magna non sit, febris aut nulla aut exigua, tempus hyemis, venæ angustæ, redundantia humoris serosi in venis, proderunt, quæ mitissime refrigerant, & adstringunt, plurimum autem urinam movent: Ut.

℞ Sy-

℞. Syrup. rosat. rec.
de Betonica, & Cichor. simpl.
ana unc. β.
Decocti Plantaginis, Sonchi, rad. Pe-
trofelini. unc. iv.
M.

Si denique pugnent indicationes, ut magna existat phlegmone, æger sit obesus, & venas habeat angustas, febris adfit alicujus momenti, tempus hibernum: oportet miscere valentia cum mitioribus. Ut:

℞. Syrup. infus. Rosar.
de Papavere, & Betonic. ana
unc. β.
Decocti Hordei, Cichorii, Polytrichi,
Pilosellæ. unc. iv.
M.

Juscula
syrupo-
rum vica-
ria.

Interdum vice Syruporum utimur Jusculis, in quibus decocta sunt prædicta medicamenta: vel quia ægro syrupi sunt ingrati, & ab iis stomachus offenditur: vel quia oportet vitare dulcia, si bilis sit copiosa, si lumbrici in intestinis generentur: vel quia corpus debile, aut emaciatum, quod tum alterandum, tum nutriendum: vel quia ægri sumptibus parcendum.

Purgantia.

His ita administratis, nihil prohibet medicamentum purgans propinare. Licet enim inflammatio, cujus in præsentia curationem describimus, à puro fiat sanguine: vix tamen corpus, ac ne vix quidem, cacochymia omnino expers esse potest: taceo, quod phlegmone non exquisita, cujus non sincerus est sanguis, sed aliorum quoque humorum particeps, multo exquisita sit frequentior: ideoque ut plurimum medicamenta purgantia exhibentur.

Alterum
medica-
mento-
rum ge-
nus.
Revellen-
tia.

Sequuntur medicamenta, quæ sanguinem jam fluentem, ad affectum locum pervenire prohibent: ut sunt, Revulsoria, Intercipientia, & Repellentia.

Revellentia in partibus contrariis administrantur: & omnia facultate sunt calida, atque attrahentia. Inter hæc à Galeno cap. 6. lib. 13. meth. recensetur balneum factum in parte contraria, quod quidem calidum esse debet, seu digerens, ut Galenus ait: cujusmodi est aqua, non simplex, sed sulphurea, nitrosa, salsa, bituminosa, quales solent esse, aut sponte scaturientes, ut sunt Thermæ Aponitanæ, in agro Patavino;

aut arte factæ, ut sunt aquæ, in quibus incoquantur *Salvia, Chamæmelum, Calamintha, Hyssopus, Nepeta, Pulegium, Daucus, Thapsia, Anisum, Aneibum, Thymus, Peucedanum, Serpillum, & alia calida.* Ad hunc usum etiam confert *Vinum potens, Lixivium, Nitrum, Sal.* Et hæc una est materia medicamenti revulsorii. Alia vero (quam loco cit. tangit Galenus) est inunctio, ex oleis calefacientibus, nimirum *chamæmelino, vulpino, anethino, nardino, costino, de Euphorbio, de Castoreo; item ex adipe anserino, gallinaceo, anatis, taurino, ursino, leonino.* Monet autem Galenus cap. 2. lib. de tuend. san. primum balneo, deinde frictionibus, manibus oleo inunctis, utendum esse. Quod si intentio sit validioribus adhuc uti revulsoriis, quia inflammatio magna sit, fluxus præceps, & vehemens; possumus parti extremæ aquam vitæ administrare, ut puta inunctis manibus aqua vitæ, & contraria parte perfricata: possumus etiam aquam ferventem contrariæ parti admoveere; solemus enim madefacere linteam in aqua fervente, & admoveere parti oppositæ, quæ statim rubra evadit, eo quod non modo calor, verum etiam dolor sanguinem attrahit. Unde præsidium in hoc casu præsentissimum, & maximum est *lixivium fullonum*, confectum è cinere & calce viva: quo si opposita pars illinatur, non modo calore, & dolore revellit, sed etiam vesiculas excitando vi vacui retrahit influentem sanguinem. Interdum, propter præcipitem & vehementem fluxionem, adscendendum est ad sinapismos, & dropaces: nostris temporibus hæc medicamenta, quia vesiculas excitant, Vesicatoria dicuntur. Sunt autem ex horum censu, *Sinapi, Adarces, Pyrethrum, Euphorbium, Veratrum album, Piper, Sulphur vivum, Staphisagria, Nasturtium, Lepidium, finus columbinus, & caprinus, Scilla trita, lac Tithymali, & ficulneum, Aconitum, Thapsia, Pulegium, Cantharides, Urtica, Dracontium, flammula Fovis, Ranunculus, &c.* Dropax fit è quarta, vel quinta parte olei, & pice similiter: & his additur decuplum, aut plus Piperis, Pyrethri, Euphorbii, & cæt. Hæc est forma Dropacis, qui sine cera conficitur. Sinapismus autem, adversus fluxiones inveteratas ita paratur, secundum Paullum, cap. 19. lib. 7. *Ficus siccatæ, seu Caricæ, una die in aqua tepida macerantur, deinde sequenti die ex-*

primuntur, & levigantur mox acre sinapi cujuscumque est Syriacum, & Ægyptium contusum imponitur, & demum diluto Caricarum proposito affuso, concipitur massa, & fit Sinapismus: quem si vehementem volumus, partes duas Sinapis, & unam Ficuum temperamus: si imbecillem, contrarium facimus: si mediocrem, æquales miscemus portiones. Sed nos passim solemus uti, aut pulvere Cantharidum, aut facta massa à Cantharidibus, hoc modo:

℞. Cantharid. preparat. drach. j.

Semin. Sinapi. scrip. j.

Fermenti. nnc. β.

Aceti scillit. q. s. ad fingendum Veficatorium.

Optimum & valentissimum erit, si *Flammula Jovis viridis contusa*, apponatur parti extremæ. Et hæc sunt revulsoria, quæ retrahunt sanguinem ad affectam partem influentem.

Quantum vero ad ea medicamenta attinet, quæ sanguinem influentem intercipiunt, & quasi in itinere detinent; ea vulgo Defensiva dicunt, & facultate sunt frigida, sicca, terrena, id est adstringentia, ideoque vasa constringendo, prohibent sanguinem ulterius fluere. Defensiva ponuntur, non in partibus contrariis, sed ad vasa intermedia, prope locum affectum, & in locis excarnibus, in quibus vasa sunt evidenter, ut in articulis, vel supra articulos; nam in his locis muscoli carnosus degenerant in tendines, & ita vasa carne non obducuntur, sed statim sub cute apparent. Itaque si inflammatio consistat in pede, supra malleolos; si in tibia, supra genu, si in coxa, ad inguina, defensivum apponitur: Ita, si in summa manu, ad carpum, si inter carpum & cubitum, supra cubitum; si in humero sit inflammatio, ad summum humerum, potissimumque sub axillis, qua parte excurrunt vasa. Porro defensiva non ejusdem omnia sunt generis: Alia enim mitiora sunt, ut *aqua Plantaginis, Rosarum, succus Rubi, Vinum nigrum austerum, Unguentum officinarum*, cujus mox fiet mentio, &c. alia valentiora, ut *Hypocistis, Balaustium, Sanguis Draconis, Omphacium, succus Granatorum, & Cydoniorum*, &c. Validis hisce utendum, si patiens sit adultus; corporis habitus durior; si venæ latæ; æstate potissimum, quo tempore omnia dilatantur; si depi-

que magna phlegmone, id est, si præceps sit sanguinis affluentis impetus. At contrariis indicationibus præsidia quoque contraria opponenda. Consistentiæ etiam, seu formæ est differentia: nam alia liquidiora sunt; solidiora alia; liquida, succi, decocta, aquæ stillatitiæ, veluti *succus Granatorum, Cydoniorum, Hypocistidis, Omphacium: decoctum Santalorum: aqua Plantaginis, Rosarum, Rubi, Acetum*. His imbuta lintea articulis imponuntur, actu frigida, & præsertim æstate; quæ etiam frequenter immutari debent. Compacta magis forma è pulveribus fit, & liquidis simul mistis. In officinis enim commune quoddam defensivum ad usum parari solet, è *Boli Armenæ, & Sanguinis Draconis cujusque selibra, Cera citrinæ unciis decem, Olei Ros. Omphacini tribus libris, & Aceti è Vino albo acerrimi, unciis tribus*. Ego tamen intercipientia sine oleis & cera componi malo. Nam licet oleum ros. omphacinum, & myrtinum, refrigerent & adstringant, pingui tamen & unctiosa sua natura partem quoque ipsam emolliunt, & si diutius adhæreant, etiam calefaciunt. Posset ergo hoc, vel simile præscribi adstringens valentissimum:

℞. Boli Armen.

Sang. Dracon.

Myrrillor.

Balaust.

Malicorii, æquas singulorum partes.

Ovi candido, & ad penetrationem reliquorum, etiam Aceti modico subige.

Aliquando *Vinum nigrum austerum misceri potest*, dum ad mellis redeat formam. Et hoc medicamento vel articulus oblitur (mox enim exsiccat, & adhæret; quemadmodum in equorum etiam cruribus fieri cernimus, quibus ad influentes humores intercipiendum, litus convenientes adhibentur) vel id linteo inducitur, quo circumcirca obvolvitur articulus rara quidem, non multiplici circumvolutione, ne pars incalcescat: quæ & ipsa, ob eandem causam, sæpius innovanda est. Sed non est hic silentio involuendus quorundam perniciosus error, qui fascia partem supra articulum constringunt, ut eo vinculo vasa cohibeantur, ac strangulentur: sicque detineri posse humores autumant: cum tamen ratione stricturæ potius atrahantur. Hinc sæpe vidi accersitam esse

esse gangrænam in parte affecta, aut saltem maximam inflammationem, & ingentem humorum affluxum ad partem ligatura constrictam. Vinculum quippe materia est revulsoria, non intercipientis.

Repellentia.

Repellentia, de quibus dicendum restat, sanguinem influentem alio propellendo, prohibent cum ad inflammatam partem pervenire. Sunt autem frigida, & vel humida & aquea, vel sicca, & adstringentia. Sed quoniam de repellentibus mox infra dicemus, satis erit in præsentia duo, aut tria medicamenta proponere, quæ influentem sanguinem retro repellunt. Unum est Galeni cap. 2. lib. 2. ad Glauc. quod *Oxycratum* appellatur, factum ex *Aceto*, & *Aqua*. Præterea ibidem aliud ad *Cataplasmatidis* formam componitur, factum è *Succo Portulacæ*, *Sempervivi*, & *Umbilici Veneris*, cum tanta farina hordei, quanta satis sit ad Cataplasmatidis formam faciendam. Tertium conficere possumus ad *Cerati* formam: *Seminis Psyllii unc. iv. in lib. iv. aquæ macerentur, & percoquantur, & expresso succo addantur Olei lib. i. Cerae lib. sem.* fiat Ceratum. Repellens autem, quatenus intercipit, non imponendum est parti affectæ, sed in partibus circumstantibus, & maxime unde sanguis influit. Verum paulo post ipsi etiam parti affectæ applicari posse repellentia docebimus.

De posteriore curationis parte, quæ conjunctam, seu proximam respicit causam.

Tertium Medicamentorum genus.

Remedia topica, seu localia.

Hactenus diæta pugnâvimus adversus generationem sanguinis: chirurgia verò & pharmaceutia pugnâvimus adversus sanguinem superfluum genitum, ne moveatur: præterea etiam satisfacimus scopo consequenti, qui erat, sanguinem jam fluentem prohibere, ne ad affectam partem perveniat. Deinceps tradendum, quibus præsidiorum materiis occurrendum sit parti inflammatæ. Pars ergo inflammata dupliciter recedit à naturali statu: primum quia plus justo est repleta; deinde quia calidior. cap. 8. lib. 13. meth. cap. 5. lib. 3. de temp. 95. art. med. Repletio indicat evacuationem. Calor autem præter naturam indicat refrigerationem. In arte medica de refrigeratione Galenus nihil dicit: quia sublata causa caliditatis, nimirum sanguine

fervente, per vacationem, sponte sequitur refrigerario, cessatque caliditas, ut cap. 5. lib. 2. de temp. dicitur. Vacuatur autem pars duobus modis, vel si retro regeratur humor, vel si per patientem locum evacuetur. Regeritur repellentibus: per locum effectum evacuetur sanguis influxus, vel sensibilibus, scarificatione, & sectione, vel insensibilibus, id est, in vaporem attenuatus, per digerentia. Scarificatio non omni convenit inflammationi, sed ei tantum, quæ ad suppurationem venit: neque etiam convenit omni inflammationi suppuratæ, sed ei, quæ non potest diaphoreticis evacuari medicamentis, ob puris copiam, qua medicamentorum vis obruitur. Quare materiæ præsidiorum, quæ perpetuo in omni inflammatione locum habent, sunt *Repellentia*, & *Digerentia*, quæ Galenus sola cap. 8. lib. 13. meth. proponit.

De curatione Phlegmones in principio.

Cum Repellens frigidum sit, & sanguinem à se propulset; Digerens vero calidum, & sanguinem attrahat, attenuet, & in vaporem vertat: patet non indifferenter his esse utendum. Tempora igitur inflammationis distinguenda sunt, è cap. 4. lib. de temp. morbor. Principium est, quousque pars inflammatæ fluente impletur sanguine. Augmentum, quando influxus cessavit, & pars affecta magis, quam antea adaugetur. Vigor, seu status est, cum pus conficitur, & dolores maximi hominem corripunt. Declinatio est, cum omnia minuuntur, decrescunt, & materia evacuatur.

Quantum ergo ad principium, num in principio puris repellentibus sit opus, diversimode sentire Galenus videtur. Nam cap. 1. lib. 6. per loc. ait, in principio phlegmones convenire Repellentia, nec bonum esse in principio Discussoria his admiscere: id, quod etiam statuit cap. 10. lib. 3. simpl. cap. 17. lib. 3. simpl. cap. 16. lib. 13. meth. cap. 3. lib. 14. meth. Contra vero alibi docet, in principiis inflammationum miscenda esse simul Repellentia & Discussoria. cap. 16. lib. 13. meth. cap. 4. lib. 1. per gen. cap. 6. lib. 13. meth. Responsio. Morborum tempora licet inter se diversa sint, non tamen ita mutuo junguntur, ut intervallo

Tempora Phlegmones.

Num in principio puris repellentibus tutendum.

Responsio, desumpta à loco, se-

deve humo-
ris in-
fluxi: & à
partibus
principii,
priori, ac
posteriori.

lo quodam à se distent; sed alterum tem-
pus alterum videtur excipere, & proin-
de alterius etiam naturam participare;
id quod potissimum contingit, quando
principium inflammationis est aliquo us-
que progressum, & jam jam augmen-
tum instat; tunc enim principium sapit
naturam augmenti, eo modo, quo finis
veris naturam induit æstatis.

Cum igitur sanguis non confertim,
& simul influat ad partem affectam, sed
sensim, & sensim; verisimile est, san-
guinem illum, qui priore loco affluxit,
prius etiam à natura & calore nativo
ipsius partis agitari, & mutari. Quod
si ergo sanguis adhuc continetur in mi-
nimis vasis, evacuari debet secundum
Galenum per repellentia: ubi autem
consistit extra vasa, vel in spatiis, vel
in porositaribus partium simularium,
tunc digerentibus evacuari debet. Ve-
risimile autem est in principio phlegmo-
nes, & præcipue in primo impetu, to-
tum ferme sanguinem adhuc contineri
in minimis vasis: ubi autem principium
progressum est, & nihilominus sanguis
fluit, credendum est, portionem san-
guinis multam impulsam fuisse ab eo qui
fluit, & extra vasa excidisse, atque ita
indigere & repellente & digerente: ut
scilicet & repellatur sanguis, qui in va-
sis continetur, & discutiatur, qui è va-
sis excidit. Sic ergo Galenus puris re-
pellentibus utitur in principio phlegmo-
nes: mistis vero in principio quod na-
turam augmenti sapit, sanguine scilicet
partim in vasis existente, partim è vasis
effuso. Est & alia ratio, ob quam in-
terdum puris repellentibus, interdum
mistis in principio utimur, è cap. 6. lib.
13. meth. c. 95. art. med. Quando enim
sanguis qui influit tenuior est; tunc pu-
ris utimur repellentibus: cum crassior,
mistis.

Sed dicat quis: cur in principio, etiam
existente sanguine in minimis venis, non
possumus ipsum evacuare per partem
affectam insensibiliter, per digerentia
ipsum attrahendo extra venas, deinde
attenuando, & in halitum vertendo; di-
missis è toto repellentibus? Respondet
Galenus, nos in principio inflammatio-
nis, magis repellentia medicamenta,
quam digerentia usurpare debere, pro-
pter tres rationes. Prima affertur cap.
16. lib. 13. meth. nam in principiis pa-
rum est, quod influit, & maxima è par-
te tenuis; & partis recipientis virtus

nonnunquam valentior; utpote nondum
lassata; & tandem, quod in afflicta par-
te continetur, nondum violenter est im-
pactum. Notandum autem, quod di-
cit, virtutem expultricem, in princi-
pio nondum lassatam esse, copia ipsius
sanguinis, sed valentior esse ideoque
transmittere posse sanguinem ad alias par-
tes, potissimum cum adjuvatur à repel-
lente imposito medicamento. Et hoc
est, quod dicit Galenus cap. illo aureo
95. artis med. quod vasa è medicamento
repellente, seu adstringente, vigore ad-
dito, à se ad alias transmittant. Sic er-
go percussus sua natura frigida, im-
pellit sanguinem influxum ad alias par-
tes: & expultrici vasorum vigorem ad-
dit, ut vasa ad alias partes transmittant,
partes item vicinæ loco inflammato, si
vel missione sanguinis, vel diætâ exina-
nitæ sint facile ad se attrahunt, quæcun-
que percussuntur à medicamento re-
pellente. Altera ratio, cur in principio
magis utendum repellentibus, proponi-
tur cap. 95. art. med. quia per repellentia
expeditior fit vacuatio, scilicet per
vias majores & magis expeditas: repel-
lens enim primo propulsat sanguinem à
vasis minimis ad majora, & ab his ad alia
adhuc majora: at contra vacuatio per
digerentia semper fit per vias angustio-
res, quia sanguis primo attrahitur è va-
sis extra vasa, in spatia vacua angustio-
ra: deinde attrahitur ad porositates par-
tis, quæ adhuc sunt angustiores: ulti-
mo attrahitur ad cutem, cæteris densio-
rem. Expeditior ergo via est vacuandi
sanguinem influxum per repellentia,
quam per digerentia. Tertia ratio est,
quia imponendo repellens, satisfacimus
alteri indicationi, quæ est refrigerare ca-
lorem extraneum insignem: qui etsi re-
frigerari etiam possit per evacuationem
sanguinis influxi; attamen attenuatio il-
la fit in tempore; sed quæ fit à repellen-
te, fit statim. Quare ad influxam ma-
teriam evacuandam in principio magis
sunt usurpanda repellentia, quam dige-
rentia: primum quia retrocedit humor,
tribus de causis, & quia impellitur pro-
cul à medicamento repellente: & quia
à locis sanis exinanitis retrahitur; &
quia à parte affecta nondum lassata, &
à vasis ob vigorem ipsis additum à me-
dicamento repellente, transmittitur; al-
tera ratio est, quia per repellentia ex-
peditior fit vacuatio, quia semper fit per
vasa majora: tertia est ratio, quia repel-
len-

Alia solu-
tio, è qua-
litate hu-
moris.
Cur in
principio
magis re-
pellentia,
quam di-
gerentia
locum ha-
beant.

1. Ratio.

2. Ratio.

3. Ratio.

lencia sua frigiditate refrigerant in signem calorem flammeum.

Repulsio
fit dupli-
citer.

Porro repellentia duplici ratione repellunt, primum per se, qualitate frigida: sicut enim calor ad se trahit, ita frigus à se propulsat: deinde per accidens, quia dum frigidum applicatur medicamentum, calor partis, contrarium suum aufugiens, secum etiam ducit ipsum sanguinem: & sic repellens hac ratione etiam per accidens repellit.

Differen-
tia repel-
lentium:
& quando
singulis fit
locus.

Repellentium genus, aliud est frigidum & humidum, quod dicitur repellens humidum, vel aqueum; aliud est frigidum & siccum, quod dicitur repellens siccum, vel terreum, & adstringens. Hoc valentius est illo priore: quia duplici ratione repellit, & quatenus frigidum, & quatenus adstringens: sic enim contrahit, corrugat, & constringit ipsam partem, & ita humores ab ea ad alias quasi exprimit, repellens autem aqueum, sola frigiditate repellit, humiditas enim non repellit, sed laxando potius vim repellendi obrundit. Galenus non determinavit, quando repellente aqueo, & quando adstringente uti debemus. Meo tamen iudicio, si in phlegmone dolor urgeat, & quadamtenus ad se curationem trahat; usurpanda potius sunt repellentia aquea, sive mitiora: sive validiora: ratio est: quia humiditas frigiditati adjuncta poterit laxando demulcere & lenire partes à dolore prorigatas, & exasperatas; adstringens autem contrarium efficit, quia constringit & exasperat partem, sicque dolorem augeat. Adstringente igitur utendum est, cum dolor non urget; & si patiens habet venas magnas.

Repellen-
tia aquea.

Repellentia aquea simplicia sunt, *Sempervivum*, *Lactuca*, *Portulaca*, *Intubus*, *Polygonum*, *Trifolium*, *Auricula muris*, *Lenticula palustris*, *Psyllium*, *Ovi albumen*, *Umbilicus Veneris*, *Solanum*, *Endivia*, *Cucurbitæ succus*, *Plantago*, *Atriplex*, *Viola*, *Platanus*, & in summa omnia frigida, quæ veluti aqueo humore imbuta sunt. Inter hæc autem dantur gradus, secundum maiorem & minorem efficaciam, quæ respondet vigori ipsius frigidi: hinc minus repellit, *Platanus*, *Trifolium*, *Psyllium*, *Umbilicus Veneris*, quam *Portulaca*, *Sempervivum*, *Lactuca*, & *Solanum*: ideoque in hoc genere etiam dantur valentissima, quæ scilicet valentissimè refrigerant, ut *Cicuta*, *Hyoscyamus*, *Mandragora*, *Papa-*

ver; quibus cautè utendum, potius mitis, quam simplicibus & puris. Ex his etiam alia medicamenta componi possunt. At si tum simplicibus rectè uti, tum composita rectè componere volumus: oportet nos considerare crasin & totius corporis, & partis inflammatae, magnitudinem inflammationis, & copiam materiæ confluentis, situm partis, sensum, vias, & aerem ambientem. Si enim oriatur inflammatio in homine calidioris temperamenti, in parte calida atque carnosa, & non admodum magna sit inflammatio, nec admodum copiosus sanguis influens, & sit in parte sensu exquisito prædita, & quoad situm in parte non declivi, & patiens habeat venas angustas, & ambiens aer frigidus, hæc omnia indicant mitiora esse repellentia usurpanda: cuiusmodi sunt è simplicibus, *Platanus*, *Trifolium*, *Psyllium*, *Umbilicus Veneris*, quibus quatuor modis utendum est: aut enim folia cruda imponuntur; aut si propter asperitatem non licet, decoquuntur in aqua, deinde linteo affunduntur, & imponuntur; aut decocta & contusa imponuntur: aut denique lintea imbuta in succis ipsorum expressis imponuntur. E compositis autem in proposito casu est *Oxycratum* cap. 2. lib. 2. ad *Glauc.* quod componitur ex aqua & aceto. Item; quod à Galeno componitur è *mucilagine seminum Psyllii*, cum oleo, & cera, Si adsint indicationes jam dictis contrariæ, ita ut inflammatio magna sit, & copia sanguinis irruentis multa, & patiens sit adultus; id est, temperaturæ frigida, & sit in parte frigida excarni, ac exsucca, & habeat sensum obtusum, & viæ amplæ sint, & ambiens aer calidus; requiruntur valentissima, in pauca tamen quantitate repellentia: ut sunt *Hyoscyamus*, *Mandragora*, *Papa-* ver, si vel decoquantur, vel succus eorum exprimatur, & linteo madefacto imponatur. Quod si indicationes sint repugnantes, ita ut inflammatio magna sit, alia autem ex parte temperatura calida, &c. tunc, si refringantur indicationes: repellens congruum erit *Sempervivum*, *Portulaca*, *Lactuca*, *Solanum*: & è compositis, quod secundo ad *Glauc.* conficitur, è *Succo Portulacæ*, *Sempervivi*, *Lactucæ* & *Solani*, cum tanta farina hordei quanta satis sit ad conficiendum medicamentum in forma Cataplasmatidis. Sed videndum est, qua ratione, mitia, valentissima, & mediocria repel-

Gradus repellentium à quibus indicantur.

repellentia indicantur. Quare crasis seu temperies calida, & totius & partis, indicat, mitiora esse usurpanda, quia significatur exiguus excessus; nam in habentibus symbolum facilis est transitus: contra, si crasis frigida sit, & tum absit inflammatio, patet excessum magnum fuisse factum. Sic ætas puerilis, propter carnem teneram, facile immutatur & alteratur à medicamentis; unde mitiora exigit repellentia, quam corpus adultum, & durum, quod difficilè medicamento viam præbet. Sic magna inflammatio valentiora exigit; quia significat magnam copiam sanguinis influentis. Sensus partis exquisitus, mitiora postulat, non enim tolerat validiora: contra, obtusus. Lata vasa, quoniam per hæc multus sanguis influit, exigunt valentiora: mitia enim multum illum sanguinem repellere nequeunt. Ultimò, aer ambiens siquidem calidus sit, & ipse phlegmonem calefacit: unde robustiora exigit repellentia.

Adstringentia.

1. Mitiora.

2. Valentiora.

3. Valentissima. Composita; horumque ordines.

Eadem hæc in adstringentibus locum habent. Si enim adstringens est mitius, non retrocedit sanguis: si valentius, cutis multum contrahitur, unde dolor exasperatur, fluxio crescit, & quod in parte relinquitur, scirrholes & contumax redditur, ut ægrè postea discutiat; imo, quod deterius, è vehementiori adstringente sæpe recurrit humor ad membra principalia. Quare mitiora adstringentia simplicia sunt, *Vitium folia*, & *capreoli*, *Rubus*, *Rosarum capita*, *Oxyacantha*, *Vinum austerum*, *nigrum*, *Acetum*, *Oleum omphacinum*, *myrtinum*, *rosaceum*, *santali*, &c. Valentiora sunt *Balaustium*, *Omphacium*, *Sorba*, *Corna*, *Mespila*, *Pyra sylvestria*, *Mala Cydonia*, *fructus*, & *folia Myrti*. Adhuc valentiora videntur, *Malicorium*, *Rbus*, *Cytinus*, *Acacia*, *Bolus Armena*, *Terra sigillata*, *Quercus*, *Cupressi folia*, *germina*, & *nuces*, *Galla immatura*, *Hypocistis*, *terra Cimolia*, *Lapis sanguinarius* & in summa omnia frigida sicca, & terrene substantiæ. Inter composita mitius est illud, quod constat ex ovi albo, oleo rosaceo, & aqua rosarum stillatitia: imbuuntur lintea, & imponuntur. In eadem classe est *Ceratum rosaceum*, confectum è cera, & oleo rosaceo. Valentius adstringit *Infrigidans* Galeni, quod

℞. *Cerae albæ. unc. iv.*

Ol. rosati, Omphacini. ℥j.

Novies abluuntur aqua fontana frigidissima, & limpidissima, deinde aceto albo subiguntur, & F. Unguentum.

Prædicto adhuc validius est hoc:

℞. *Boli Armen. p. j.*

Terræ sigill. p. ℞.

Ol. rosati. p. iij.

Aceti & succi herbarum frigidarum. p. ℞.

Pulverisanda pulveriscentur, & iis acetum & oleum sensim misceantur, donec F. Linimentum.

Aliud medicamentum est, quod

℞. *Ol. Myrtin. unc. iij.*

Myrtillor. pulveris. unc. j℞.

Ceræ. q. s. ad

Cerati formam.

Describuntur etiam ab Avicenna tertia quarti tr. i. c. 3. medicamenta hujus generis plurima. Non est reticendum illud, quod Galenus conficit è *Sempervivo*, è corticibus *Malorum Punicorum in Vino decoctis*, è *Rhoe*, & *Hordei farina*: hoc enim medicamentum repellit id, quod influit, exsiccatur quod continetur, & membra circumstantia corroborat. c. 2. lib. 2. ad Glauc. Medicamenta hactenus proposita conferunt in priori parte principii inflammationis.

Quod si principium versus augmentum vergat, & hujus naturam sapiat, principii miscenda sunt digerentia, ita tamen ut repellentia præpolleant: quo in casu laudatur *Diuglaucium* Galeni, & *Diachalciteos*. Laudatur etiam hoc;

℞. *Malvarum.*

Parietariæ.

Plantaginis. ana M. j℞.

Coctis in aqua, & contusis adde

Farin. Hordei. unc. ij.

Rosar. rubr. unc. j.

Ol. Chamæmelini. unc. iv.

Decocti prædicti. q. s.

M. & F. Cataplasma.

Id autem notandum, frequenter hæc medicamenta esse immutanda, ne à parte affecta calefacta, eandem vicissim recalfaciant.

De curatione Phlegmones in augmento.

In aug-
mento
inflamma-
tionis, di-
scutientia
requirun-
tur.

Augmentum inflammationis, è cap. 4. lib. de morb. tempor & com. 4. lib. de hum. est, quando influxus cessavit, & pars affecta magis, quam antea adaugetur. Ratio autem cur cessante fluxione magis augeatur inflammatio, est, quod sanguis extra vasa prolapsus necessario incalescit & putrescit, unde sanguis funditur, & in spiritum seu halitum vertitur: quibus de causis particula magis augetur, & dolet, etiamsi nihil influat. Quoniam ergo pars augetur propter spiritum genitum, & fulionem sanguinis; sanguis autem funditur per calorem putredinalem, qui exoritur, quoniam sanguis putrescit, cum extra vasa consistat in loco alieno: hinc oritur indicatio curandi phlegmonem in augmento: discussio nimirum, sive evaporatio ipsius materiae: sanguis enim extra vasa consistens, non repellentibus, sed digerentibus evacuatur.

Obiectio
duplex.

Solutio
posterioris.

Prioris so-
lutio.

Porro Galenus augmentum curat, per digerentia, & repellentia simul mista: nam cap. 4. lib. 1. per gen. ait: ubi inflammationes incipiunt, & accrescunt, repellentium vis præpollere debet: id quod etiam docet, cap. 1. lib. 6. per loc. cap. 10. & 17. lib. 3. symp. Augetur etiam difficultas, quia cap. 1. lib. 6. per loc. addit, quousque aliquid influit, repellentia habere locum: ubi restitit fluxio, quod est in augmento, concoctoria esse adferenda, & deinde consequenter discussoria. At concoctoria multum diversa sunt à repellentibus, & digerentibus. Non videtur ergo sibi constare Galenus? Respondendum est, primum ad eam instantiam, quæ de concoctoriis habetur. Duobus modis inflammatio terminatur: uno, per suppurationem sanguinis influxi; & tunc in augmento utendum est concoctoriis: alio modo per *διαφύσησιν* dum sanguis influxus in halitum vertitur per discutientia; & de hoc curandi modo in præsentia agimus, ubi non conveniunt concoctoria, sed repellentia, & digerentia tantum. An verò digerentibus solis in augmento, vel & repellentibus simul locus sit, ita statuendum. Et si sanguis influxus in incremento aliqua ex parte extra vasa excidit & hac ratione indiget, ut evacuetur digerentibus: bona tamen pars sanguinis adhuc consistit in ipsis

venis; nam qui priori loco influxit, hic sine dubio impulsus est ab eo, qui consequenter fluit, ideoque extra vasa consistere potest, multus tamen adhuc in ipsis vasis continetur, qui repulsione indiget. Hinc Galenus in augmento & utitur repellentibus, & digerentibus mistis: ita tamen ut toto augmenti tempore præpollent repellentia digerentibus, eò, quod major portio materiae adhuc consistit in ipsis vasis & potest repelli. Superare autem repellentia debent digerentia magis in ea parte augmenti, quæ propinqua est principio, quàm quæ fini, & vigori.

Quoniam ergo augmentum phlegmones postulat repellentia, & digerentia, deque repellentibus jam diximus, nunc ad digerentia accedamus. *διαφύσησιν* igitur è cap. 5. lib. 8. simpl. sanguinem influxum per halitum educunt: primò enim sanguinem attenuant, deinde in halitum, seu vaporem vertunt, postremò ad se attrahunt, & per insensibiles meatus ipsius cutis evacuant. cap. 16. lib. 13. meth. Porro, digerens medicamentum debet esse calidum, & siccum in tertio gradu, & præterea tenuium partium, lib. 9. simpl. cap. de paronych. Nam alumen licet calidum, & siccum sit in tertio; non tamen digerit, quia est crassarum partium, & stipticum, nec permittit materiam exire, aut evaporare.

Sed in hoc tertio gradu magna est latitudo, quædam enim Digerentia sunt mitiora, quædam mediocria, alia vehementissima. Rursusque alia Simplicia, alia Composita. Simplicia mitiora sunt *Chamæmelum, Ammoniacum, Galbanum, Fermentum, Radices Liliorum alborum, radices Althææ, Lupinorum, Fœnigræci, & Milii farina, Lolium, Eruum, Cicer.* Valentiora sunt: *Thymus, Thymbra, Origanum: Peucedanum, Mentha, Marubium, Pulegium, Calamintha, Hyssopus, radix Aristolochiæ, Anethum, &c.* Valentissima sunt, *spuma Nitri, & Nitrum ipsum, Sulphur vivum, Calx semel extincta, Galanga, &c.* cap. 1. lib. 6. per loc. Ex his, simul cum repellentibus mistis, fiunt composita medicamenta. In hac autem mitione oportet perpendere inflammationis magnitudinem, ætatem, temperaturam, & cætera, de quibus alias diximus. Nam si inflammatio exigua sit, temperatura calida, & humida, ætas puerilis, tempus æstatis, C viæ

Discutien-
tia.

Simplicia
discutien-
tia.

Composi-
ta.

viæ angustæ, situs non declivis: mitioribus, & repellentibus, & digerentibus est utendum: repellentia quidem congrua erunt, *Trifolium*, *Platanus*, *Psyllium*, *Umbilicus Veneris*: digerentia autem convenient, *Fermentum*, *Liliorum*, & *Althææ radices*, &c. Et hujus est generis medicamentum, quod ab Avicenna componitur.

℞. *Folior. Olivæ. M. j.*
Absinthii.
Rosar. cujusque M. β.
Farinæ Hordei. unc. ij.
Ol. Chamæmelini. unc. iij.
 Coquantur ex *Aqua* & tunduntur.

5. Aliud ejusdem ordinis sic fit.

℞. *Defruti. unc. iij.*
Aquæ Rosar.
Aceti. cujusque unc. jβ.
Croci. unc. ij.

Moderato igne parum ferveant, deinde colentur, & lintea imbuta imponantur.

Si indicationes prædictis sint contrariæ, valentissima repellentia, & digerentia locum habent: repellentia sunt, *Malicorium*, *Balaustium*, *Portulaca*, *Sempervivum*; digerentia, *Calx semel extincta*, *Sulphur vivum*. Si indicationes se frangant, repellentia, & digerentia erunt mediocria: repellentia, *Lactuca*, *Solanum*: digerentia, *Thymus*, *Pulegium*, *Satureia*, *Calamintha*. Formula talis præscribit poterit.

℞. *Myrtillor.*
Lactucæ.
Solani. ana M. j.
Pulegii.
Calaminthæ.
Hyssopi. ana M. β.
 Coctis in *Aqua*, & contusis, adde
Farinæ Fænigræci. unc. iij.
Pulver. Betonicæ.
Chamæmeli. ana unc. j.
Ol. Anethini.
Chamæmelini. ana unc. iij.
 Decocti herbar. prædictar. q. s. ad Cataplasma.

Curatio Phlegmones in Statu.

Scopus
curandi in
vigore.

Status, seu vigor inflammationis est, quando ad eum gradum pervenerit, ultra quem progredi non potest, id est,

quando adest extremum magnitudinis, in quo, & insignis calor perlentitur, & maximi dolores hominem corripunt. Curatur autem inflammatio in vigore, si evacuetur materia, seu sanguis influxus.

Dubitatur autem num digerentia tantum, an verò cum his, & repellentia sint usurpanda. Nam Galenus cap. 16. lib. 13. meth. ait, in statu phlegmones *διαφύσσειν* saltem habere locum, cum repellentia nil notatu dignum efficere queant. Idem sentit cap. 10. & 17. lib. 3. simpl. Contrà verò cap. 4. lib. 1. per loc. ait Galenus in statu inflammationis pares esse indicationes repellendi, & digerendi: quod etiam statuitur cap. 6. lib. 1. per loc. Responsio. Principium status sapit naturam augmenti, in quo materia copiosa in vasis consistit, copiosa etiam extra vasa effusa est: ideo ratione loci, & status ipsius materiæ indicantur repellentia, & digerentia æqualiter mista. In media autem parte status, quia jam materia copiosior effusa est extra vasa, paucior autem in vasis consistit: idcirco oportet digerentia præpollere repellentibus. In ultima parte status, quæ sapit naturam declinationis, quia materia jam universa extra vasa consistit; ideo, tunc indicantur digerentia pura, sed quæ tamen sint mitiora.

Jam ergo remedia proponenda. In Materia prima status parte indigemus repellentibus, & discutientibus æqualiter mistis: & quidem si indicationes requirunt mitia: convenient *folia Vitis*, *Salicis*, & *Plantaginis*, item *Liliorum*, & *Althææ radices*, *Chamæmelum*, *Anethum*, *semen Lini*. At si indicationes in prima status parte valentiora postulent: convenient *Hypocistidis*, *Cupressi*, & *Malicorii*, ana pares portiones: item *Sulphuris*, *Calcis semel extinctæ*, *Nitri*, ana pares portiones. Si indicationes in prima status parte pugnent: congrua erunt, *Myrtilli*, *Portulaca*, *Lactuca*, cum *Calamintha*, *Origano*; & *Pulegio* simul mistis. Laudatur quoque ab Avicenna *Epithema* factum è *succo Umbilici Veneris*, & è *succo Apii*, æqualiter mistis. Commendatur etiam in principio status *Emplastrum* factum è *Furfure triticeo decocto in Aceto*, aut in *Vino nigro austero*. At in media parte status, quo tempore digerentia oportet superare repellentia, necesse est omnino de repellentibus quædam subtrahere, & plura digerentia admiscere. Unde

3. Unde si prædicto Emplastro confectio è *Furfure triticeo* addantur flores *Chamæmeli*, & *Meliloti*, efficietur medicamentum aptum in media parte vigoris. In ultima parte status, in qua pura digerentia, sed mitiora usurpanda sunt, medicamentum confici poterit è *Chamæmelo*, radicibus *Liliorum alborum*, farina *Fœnigræci*, oleo *Anethino*, & *Vino albo*. Ut.

℞. *Fl. Chamæmel. M. jß.*
Rad. Lilior. alb. unc. iv.
 Coctis in Aq. & contus. adde
Farin. Fœnigr. unc. ij.
Ol. Anethini. unc. v.
Vini albi. q. s.
 Ad Cataplasma.

Item,

℞. *Fl. Chamem.*
Meliloti. ana. P. j.
Semin. Aneth. unc. ß.
 Decoq. in *Vino*, tundantur, & cum *Melle* paretur Cataplasma, *conueniens sibi* vigoris.

Curatio Phlegmones in Declinatione.

Digerentia pura.

- In declinatione, secundum Galenum, cap. 1. lib. 6. per loc. & cap. 10. lib. 3. simp. indicantur pura digerentia, quia materia tota est effusa extra vasa: sed eò valentiora indicantur digerentia, quò magis progressa est declinatio inflammationis. Unde in prima parte declinationis, in qua mitiora digerentia indicantur, spongia est opportunissima, expressa in aquis thermalibus Patavinis, aut si hæ non adsunt, in aqua salita. In media parte declinationis, spongia exprimenda in valentioribus digerentibus, ut in decocto *Origani*, *Pulegii*, *Calaminthæ*. In ultima parte declinationis, exprimatur spongia in aqua *Calcis*. Conuenit etiam in declinatione *Ceratum sacrum*, aut hoc Cataplasma.

℞. *Hyssopi.*
Origani. ana. M. j.
 Decoctis in *Vino* potenti & contusis, adde
Ol. Lilior. alb. unc. iv.
Pulegii.

3. *Farin. Fœnigræc. ana. unc. j.*
 F. Cataplasma cum *Vino* proposito. Et hætenus de modo curandi phlegmonem per repellentia, & digerentia.

C A P. VI.

De Phlegmone per Suppurationem curanda.

Vera, & regia Phlegmonem curandi via ea est, quam modò proposuimus. Sæpè tamen contingit, ut inflammatio suppuretur, id est, ut sanguis influxus in pus, vel saniem vertatur: unde altera inflammationem curandi ratio oboritur. De hac duplici curatione Galenus cap. 3. lib. de inæqu. intemp. ait: factæ inflammationes duplicem habent curationem, nimirum, ut materia, quæ fluit, aut digeratur, aut concoquatur: sed ipsam digeri longè est optabilius; nam concoctionem duo consequuntur, puris nimirum generatio, & hujus in aliquem locum abscessio: propter generationem puris, in longius protrahitur curatio; ratione autem abscessus migrat inflammatio in alium morbum.

Sed de puris generatione quædam dicenda. Galenus statuit in parte inflammata duplicem reperiri calorem, nativum, & extraneum, cap. 3. lib. de inæqu. intemp. com. ult. lib. 1. prognost. aphor. 47. sect. 2. cap. 6. lib. 5. simp. cap. 6. lib. 1. de diff. feb. Nativus conservat partem, & omnia administrat, quæ ad salutem partis spectant. Extraneus oritur è sanguine influxo, extra vasa prolapsa, ibique putrescente, & incalescente, & hic nativo partis calori omnino est adversus; unde corrumpit, destruit, & impedit omnia à calore nativo administrata. Cum igitur adversi sint hi calores, semper pugnant; quæ pugna, vel est exigua, quando alter alterum omnino, & brevi superat; vel insignis, quando neuter alterum superat. Si calor nativus omnino superat extraneum; tunc materia à calore nativo victa, postquam non potest verti in alimentum ipsius partis (quæ est prima, & perpetua caloris nativi actio, si eam potest consequi) quia aliena est, sensim à calore nativo attenuatur, & per insensibilem transpirationem evacuat; & sic inflammationes, citra ullum incommodum, reducuntur in naturalem statum. Qua ratione inflammationes non admodum magnæ terminari, & sanari solent; secundum Rasin 13. Continent. Quod si calor extraneus superet omnino nativum, tunc corrumpitur, & materia influxa, & ipsa quoque pars: unde fiunt

Altera via curandi Inflammationem.

Puris causa efficiens.

gangrænæ, & sphaceli: in quos morbos vehementissimæ inflammationes terminari consuevere. At cum in pugna neuter calor alterum vincit, sed ambo in pugna vel æquales sunt, vel non admodum impares, tunc uterque calor strenuè pugnans suum finem assequi tentat. Nativus quidem tentat materiam digerere in vaporem, & halitum; extraneus corrumpere, & putrefacere conatur. Sed quia neuter vincit, neutrius actio in materia conspicitur, videlicet nec materiæ discussio, nec ipsius corruptio: attamen mista quædam utriusque apparet actio, quæ est materiæ in pus mutatio.

Puris differentia: indeque nota caloris alterutrius prædominantis.

Verum in hoc utriusque caloris duello, alteri non raro prævalere alter solet: quod innotescere nobis potest è materiæ in pus conversæ tum colore, tum odore, tum consistentia. Si enim in pugna superior fuerit nativus calor, efficitur pus optimum, quale est album, crassum, æquale, & parum foetidum. com. ult. lib. 1. prognost. Album est, quia conficitur à calore nativo venarum arteriarum, nervorum, membranarum, quæ sua natura alba sunt; omne autem, quod transmutat, in colorem sibi similem transmutat. Crassum est pus, quia concoctio fit incrassando. Aequale est, quoniam calor innatus per omnes ejus partes permeavit, & uniforme reddidit: quæ de causa etiam læve existit tangenti. Tandem minimè est foetidum, id est quam paucissimè foetet, quia calor nativus vicit extraneum. Contrà, si in pugna prævaluerit calor extraneus, pus quod conficitur, erit aut lividum, aut rubrum, aut nigrum: erit tenue, inæquale, & grumosum, & pessimè olens.

Quando phlegmones suppuratio expectanda.

Cognoscitur autem suppuratione inflammatio è signis inflammationis, quæ ubi remissa sunt, nullam suppurationem portendunt; ubi intensa, suppuratio est expectanda; quando scilicet inflammatio est magna, & dolores vehementes, qui quotidie fiunt intensiores, dum pulsatio affligit, dum adest tensio insignis.

Quomodo suppuratio institienda.

Hæc signa si adsint, non tentanda est curatio per repellentia, & digerentia tantum, sed eò omnis industria vertenda, ut calor nativus in pugna prævaleat, & sic pus optimum generetur. Prævalēbit autem, si ipsum adaugeamus beneficio medicamentorum. Adaugeri potest, tum in qualitate, tum in quanti-

tate, seu substantia. cap. 6. lib. 5. de simpl. In qualitate, veluti, si calido, ut 1. addatur calidum, ut 3. exempli gratia, si congio aquæ calidæ, ut 1. addatur congios aquæ calidæ, ut 3. In quantitate, quando similis calor, vel alia substantia habens æqualem calorem adjungitur. verb. grat. si congio aquæ calidæ, ut 2. adjungamus alium congium aquæ calidæ, ut 2. Priore modo calor nativus augeri non debet, quia sic verteretur in febrilem, & destrueretur. Altero autem modo augeri debet: cujus rei gratia, senes, & qui sunt imbecilli ventriculo, solent pueros, aut catellos ventri apponere.

Quamobrem in inflammatione, quæ ad suppurationem ventura videtur, ut pus gignatur bonum, caloris nativi quantitatem augere debemus concoquentibus medicamentis, seu pus moventibus, quæ similia esse debent calori nativo partis, cui applicantur. Et quia natura humana generaliter calida est, & humida, ob id Gal. passim statuit medicamentum concoquens moderatè calidum, & humidum esse. Attamen, si accuratius loqui velimus, pus movens non est dicendum calidum, & humidum, sed ejus temperiei, cujus est pars cui applicatur: unde & Gal. oleum rosaceum duræ meningi admotum statuit concoquere, seu pus movere, cum tamen frigidum sit & siccum; at quia duræ matri, quoad crasin simile est, propterea ipsi est medicamentum concoctorium. Præter autem similitudinem hanc, requiritur, ut suppurans sit emplasticum, id est, tenaciter inhærens poris ipsius cutis: ut poris clausis halituosi transpiratus ipsius caloris includantur; sicque calor non in qualitate, sed in quantitate augeatur, cap. 9. lib. 5. simp. Unde ea cataplasmata, quæ aut detergentia sunt, aut nimium calefacientia, ut quæ fiunt è farina fabacea, aut hordeacea; quia hæc referant, & aperiunt meatus ipsius cutis, & tenaciter non inhærent, pus movere nequeunt.

Imponi autem debent inflammatae parti suppurantia, à principio augmenti usque ad finem ferè vigoris, in principio enim, & sine phlegmones conveniunt, ibi repellentia, hic digerentia. cap. 1. lib. 6. per loc. Ideoque cura, quæ procedit concoquentibus medicamentis, in nullo alio differt à præcedente cura, quàm in medio tempore, penes medi-

Suppurantium temperatura & facultas.

Quo morbi tempore utendum suppurationibus.

camenta localia: nam & in hac inflammatione, tum vena secatur, tum alia omnia medicamenta adhibentur, quæ capite antecedenti fuere proposita.

Materia
suppuran-
rium.

Coquentia, alia sunt simplicia, alia composita. E simplicibus est *oleum temperatum* ex iis, quæ irrigantur: ex iis verò, quæ perfunduntur, est *aqua temperata*: præterea *Adeps suillus, gal- linaceus, vitulinus, Tritici farina, Bu- tyrum, Thus, Malva*. E compositis est *Hydreleum*, idest, aqua oleo admista: præterea medicamentum, quod fit ex *hydreleo, farina tritici, & pane modicè cocto*: item *folia Malvæ in aqua decocta, mox in mortario contusa, & axungia suit- la admista paribus portionibus*. Efficacis- simum & hoc est:

℞. *Rad. Althææ. unc. iij.*
Fol. Malvæ. M. j.
Coctis in Aq. & contusis, adde
Axung. porc. q. s.
ad conficiendum Cataplasma.

Cui addere etiam possumus *farinam Tritici, & seminis Lini, & Caricas pin- gues*. Interdum utimur *Emplastro illo, quod Diachylon simplex* dicitur, præcipue verò mollito, cum *sullo adipe, vel gal- linaceo*. Et hæc pus moventia proposi- ta magis usurpantur in temporibus tem- peratis, & in naturis humidioribus, ac mollioribus. At verò siccoribus, & durioribus, corporibus, hoc convenit:

℞. *Farin. Fœnigræci &*
Semin. Lini. ana part. æquales.
Decoquantur in *Lacte vaccino & F. Ca- taplasma maturans ac dolorem leniens.*

Signa ma-
teriæ sup-
puratæ.

Ejusdem naturæ est sequens:

℞. *Fol. Malvæ.*
Brançæ Ursinæ. ana M. j.
Rad. Althææ. unc. iv.
Coctis in Aq. & contusis, adde
Farinæ Fœnigr. unc. iij.
Olei commun. & Butyri. ana q. s.
ad Cataplasma.

Interdum ad sanguinem crassiores suppurandum, feliciter usus sum *Empla- stro Triapharmaco*. His inflammatio ad suppurationem ducitur.

Dignoscimus autem suppuratam esse materiam: primùm si signa puris mi- nuantur; scilicet, calor, dolor, ten-

sio, & pulsatio. Alterum signum con- fectæ saniei est mollities partis, si digi- to prematur. Tertium est inundatio, quæ persentitur sub digitis, si duobus digitis modicè distantibus, vicissim lo- cus comprimatur, sanies enim semper inundatione quadam movetur ad alte- rum digitum. Quartum, & quintum signum est, si appareat eminentia in parte, & cutis albidior.

Ubi per hæc signa notum est suppu- ratam esse materiam influxam; oritur indicatio, pus esse evacuandum. Non debet evacuari, ut retrocedat; quia enim est extra venas, & in spatio conclusum, non potest ad alias partes propelli: & si posset, non debet tamen propelli, quia rueret in partes magis principales. Eva- cuandum ergo est pus per partem affe- ctam: ideoque vel sensibilibus, sectione, vel insensibilibus, digerentibus cap. 95. art. medic.

Evacuatio
puris jam
confecti.

Nostri Chirurgi statim ad incisionem deveniunt: Galen. tamen cap. 5. lib. 13. meth. magis probat digerentia, quæ ta- men non nimis acra esse debent, & ve- hementia, quia potius irritarent, quam digerent. Modus autem inveniendi aptum medicamentum non nimis acre, est, si consideremus qualitates cutis, & saniei: num cutis sit mollior, an durior; laxior, an adstricta; tenuis, an crassa: sanies verò num multa, an pauca, cras- sa, an tenuis; in superficie, an in pro- fundo. Si enim cutis sit rara, mollis, tenuis; sanies, pauca, tenuior, & propè superficiem: indicatur mitius dige-rens ad dissolvendam saniem, verbi gr.

Digere-
tia pro
pure va-
cuando.

℞. *Galbani. drach. ij.*
Sal. Ammoniaci. drach. vii.
Lithargyri. unc. j.
Olei vetusti. unc. jss.
F. Emplastrum.

Si indicationes prædictis sint contra- riæ, valentissimum discussorium requi- ritur: ut est *Aqua Calcis vivæ spongia excepta, expressa, & imposita*. Item *Pi- cis, Adipis Taurini, Baccarum Lauri, Calcis vivæ, partes equal.* Si indicatio- nes pugnent, & refringantur.

℞. *Marchasitæ seu Lapid. Pyritis subti- lissimè pulveris. p. j.*
Chalcitidis. p. jss.
Resin. Pini. ad pondus omnium.
Medullæ cruris vituli q. s.
ad conficiendum Emplastrum.

Ejusdem classis, & hoc est.

℞. *Aristolochia.*
Lanae combustæ. ana drach. jß.
Thuris, drach. jß.
Nitri drach. jß.
Terebinth. unc. ß.
Olei de Kerva, & Cera. q. s.
 ad Ceratum conficiendum?

Puris eva-
 cuatio sen-
 sibilis.

Sectio.

Rumpen-
 tia cutem.

Quod si puris tanta sit copia, ut me-
 dicamenta obruat, eorumque vim ex-
 solvat, pus illud sensibilibiter est evacuan-
 dum, quod præstatur, si locus aperia-
 tur. Potest autem aperiri locus, vel è
 seipso, expectando donec pus sua acri-
 monia cutim superpositam erodat; id
 quod fieri non debet, quoniam diutius
 protrahitur curatio, latior fit sinus, quia
 pus semper corrodit, & frustra detine-
 mus ægrum in dolore; quamdiu enim
 pus intus continetur, æger dolet: ape-
 riri ergo debet locus suppuratus, vel
 ferro, vel medicamentis. Ferro qui-
 dem secandus est locus ubi est editissi-
 mus, ibi enim cutis tenuissima; hoc
 enim Hippocr. in progressu præcipit, &
 facienda est sectio non nimis magna, ne
 turpis postea cicatrix sit, neve durities
 loco accedat, aut cutis cum subjectis
 musculis agglutinetur, & ob hæc ambo
 difficilis motus musculorum succedat.
 Sed si fieri potest, inciso ægrotante, fa-
 cienda est sectio ad myrti folii similitu-
 dinem, id est, sectio simplex quidem
 esse debet, sed adeò longa, ut labia se-
 ctionis dilatata è seipsis propter sectio-
 nem, referant similitudinem folii myr-
 ti. Sed quidam non admittunt sectio-
 nem, ideoque aperiendus est locus per
 medicamenta rumpentia: inter quæ dan-
 tur mitiora, & valentiora. Mitiora sunt
 usurpanda in mollioribus carnibus, ut
 sunt, *semen. & flos Urticæ, cum Sale tri-
 ta*; hoc enim rumpit sine dolore. Simi-
 liter *eadem semina trita, & admista cum
 radice Raphani.* Item *farina Lolii deco-
 cta in Vino, & mista stercore columbino,
 & modico Sulphuri.* Præterea *radix Nar-
 cissi confecta cum farina Orobi, & Lolii,
 & modico Melle.* Fortiora rumpentia ad-
 ministranda sunt in durioribus corpori-
 bus, & in cute crassiore, & in sanie pro-
 fundiori, v. gr.

℞. *Lithargyri in Oleo decocti usque ad co-
 lorem nigrum. unc. ß.*
Cantharidum præp. gr. iv.
 M.

Item

℞. *Saponis nigri.*
Caricarum. ana p. æquas.
 M.

Item

℞. *Elaterii.*
Farinae Hordei. ana p. æquas.
 Confice cum Oleo & Ovi albumine.

Tandem, *Oleum Sulphuris, Oleum de
 Vitriolo* sunt efficacissima rumpentia.
 Hæc omnia rumpentia locum aperiunt,
 subtilizando, aut detergendo, aut ero-
 dendo, aut urendo. In puerulis non so-
 lemus his uti, sed potius concoquenti-
 bus locum rumpimus; ut *Diachyl. sim-
 plici mollito cum pinguedine suilla, aut
 gallinacea*; tenella enim infantium caro
 non tolerat medicamenta validiora.

Inciso igitur, aut medicamentis aper-
 to loco suppurato, evacuandum est pus
 totum unica vice, modò non sit admo-
 dum copiosum; tunc enim in duas vices
 puris evacuationem partiri debemus, ne
 semel toto evacuato pure, spiritus mul-
 ti una evacuentur, & sic æger, aut de-
 ficiat aut debilitetur.

Evacuato pure, si per incisionem e-
 vacuatum est; statim lenimus dolorem
 ab incisione excitatum, *spongia ex aqua
 tepida expressa, & imposita*: aut impo-
 nimus medicamentum ex *Ovi albumine
 subacto, & stupa excepto prius imposita tu-
 runda*, id est, linamento implicito, &
 involuto, ut apertus seruetur locus. Me-
 lius autem est ad dolorem sedandum, to-
 tum ovum subigere, & stupa id, seu
 turunda admovere. Hoc ergo prima vi-
 ce præstamus, tum ut leniatur dolor,
 tum ut repellatur humor, qui ratione
 incisionis, & doloris attrahi posset.

Quo facto, considerandum est, num
 in parte inflammata adsint reliquæ ma-
 teriæ influxæ nondum suppuratæ: solent
 autem ut plurimum adesse, quia mate-
 ria non tota uno tempore in pus verti-
 tur. In eo igitur casu, reliquæ sunt in
 pus vertendæ medicamento aliquo con-
 coquente; cujusmodi hoc est:

℞. *Resin. Abiegne vel Therebint. unc. vi.*
Thuris subtilissime pulveris. unc. j.
Ovi vitellum. n. i.
 M.

Quo medicamento imbuta turunda in
 foramen, seu cavitatem demittitur. Et
 ubi

Quot vici-
 bus pus
 educen-
 dum.

Reliquo-
 rum sup-
 puratio,
 & evacua-
 tio.

ubi labia ex incisione dolent; solemus *ablueres resinas, aut aqua simplici, aut Rosacea, aut Plantaginis*. Quo etiam tempore admiscendum est prædicto medicamento *Oleum Hyperici, ad unc. ij. vel iij.* Dum autem reliquæ suppurantur, cavitas è pure solet esse sordida: ideoque prædicto medicamento adjicitur *aliquid Mellis; aut simplicis, aut Rosati, aut etiam Syrupi Rosacei*, ut detergatur abscessus, seu cavitas, & rubra appareat caro.

Curatio-
nes sunt &
cavitatis,
per cathar-
tica farco-
tica & col-
lectica.

Ad hunc statum si devenerit inflammatio, & nimirum omnes reliquæ sint suppuratæ, & evacuatae, considerandum, num foramen factum sit angustum, & sinus, in quo collectum erat pus, sit amplius, & latus; an foramen contra latius sit, & sinus angustus. Si posterius contigerit: curandus est sinus medicamentis, quæ generant carnem; cujusmodi sunt æstate quidem, *Unguentum de Thutia*; hyeme, *Unguentum Isidis*: mediis temporibus, *Unguentum de Betonica*; quibus unguentis inficienda est turunda.

Extra apponendum *Diapalma*. Si autem foramen sit angustum, & sinus latus, satius erit curare sinum per agglutinationem; nam cum medicamentum turunda appositum non perringat ad omnes partes sinus, necessario sanies semper colligitur, quæ erodendo sinum latiore efficit. Et propterea glutinandus est sinus, imposita *spongia expressa in Vino nigro austero, aut Lixivio, aut Aceto, aut aqua Plantaginis, vel Balaustiorum*: deinde æctius fascia superligata, Valentissimè etiam glutinat linteum duplicatum, & triplicatum, in modum pulvinaris, imbutum ovi albumine, & fascia obductum. Quo tempore, cum scilicet volumus glutinare, seu unire superpositam cutem cum carne subjecta: primò cavendum, ne reliquæ materiæ incoctæ supersint; quod ex apparente aliquo tumore cognoscitur; alias enim sinus glutinari non potest: præterea verò oportet auferre turundam hoc tempore. Denique prius, quàm imponantur *spongia, aut medicamentum glutinans, diligenter sanies purganda, totaque cavitas eluenda*. Fit autem hoc commodissimè per siphonem infundendo, aut *Meliceratum, aut Vinum, aut Oenomeli, aut Oxymel. simplex*: non tamen indifferenter: sed ad extergendum, & expurgandum pus, quod in-

hæret sinui, *Meliceratum præferendum est*; ad purgandum verò, & roborandum, præstat *Vinum nigrum austrum*, at ubi glutinatione magis indigemus, prodest *Vinum prædictum austrum*, in quo etiam decocta sint *Balaustium, cortices Granatorum, Hypocistis*; quod si humore cruento, aut foetido sordescat sinus, tunc *Oxymel* cæteris præstat. Hæc omnia describuntur ab Aetio, cap. 54. lib. 14.

Facta glutinatione, abscessuque farcotice curato; inducenda est cicatrix; aut inspersione *Tuthie præparatae*, aut usu linamenti sicci, vel *Emplastris Diachalciteos, aut de Minio*.

C A P. VII.

De Accidentibus, quæ curam Inflammationis impediunt, aut remorantur,

Inter hæc accidentia primum locum ^{Febris.} tenet Febris, quæ, secundum Galenum cap. 5. lib. de curatione per venæ sectionem, contingit, quia calefacta parte inflammata, continuatione quadam calor progreditur, donec cordi communicetur. Hæc febris curatur eo modo, quo dictum est, dum de diætâ, phlebotomia, & medicamentis ageremus; ea enim possunt curare, & febrem, & inflammationem.

Alterum, quod impedit curam In- ^{Durities.} flammationis, est Durities, quæ solet relinqui in parte inflammata: & oritur, vel ob valentiora repellentia admota, quæ sua frigidityte incrassant, cogunt, & duritiem efficiunt; vel ob discutiens medicamentum validius applicatum, à quo resolutis tenuioribus partibus, crassiores indurantur: & durities talis est, ut neque resolvi possit digerentibus, neque suppurari concoquentibus. In hoc casu, secundum Galenum cap. 2. & 7. lib. 2. ad Glauc. primò scarificandus est locus durus, & sanguis evacuandus: deinde imponendum medicamentum, partim resolvens: cujusmodi est, si coquamus *Rad. Bryoniae, aut Asari, aut Cucum: sylvestris, in aqua*; quibus interdum *Caricæ pingues adjiciendæ*; deinde huic *aquæ farina est admiscenda, & cum adipe Anserino Gallinaceo, aut Suillo Cataplasma parandum*.

Tertium symptoma gravissimum est ^{Gangræna.} Gangræna, seu partis corruptio, quæ fit ob omnimodam victoriam caloris extra-

tranei, supra nativum: de qua infra capite 19. hujus libri agemus.

Dolor.

Ultimum symptoma est Dolor, qui excitatur partim ex intemperie calida flammea, partim è materia, aut vaporosa distendente, aut dura comprimente. Hoc symptoma omninò curandum, ne patiens incidat in convulsionem, aut virium exsolutionem. Dolor sedatur tribus modis, cap. 19. lib. 5. simp. vel auferendo causam doloris, vel anodynis, vel sensum auferendo: primus modus est optimus, quia simul, & dolor sedatur, & inflammatio curatur, evacuando materiam, quæ efficit dolorem, & refrigerando intemperiem. Sed plerumque cogit dolor, ut neglecta causa, ad ea recurramus, quæ leniendo dolorem mitigant: quæ sunt calida, & humida in primo gradu, partiumque tenuium: ita ut cum consentiant temperaturæ humanæ, videantur demulcère partes dolore exasperatas: & istiusmodi solent esse ut plurimum oleosa, & pingua; ut *Ol. Aneth. Amyg. de Lumbr. ol. Chamem. de Lini sem. de Alb. sem. Vulpinum, Melinum, & ex Ovorum vitellis*. Ex adipibus verò lenit dolorem *adeps suillus, vitulinus, gallinaceus, anserinus, omentum vervecinum, humanus efficacissimè præ reliquis adipibus*, fortasse ob similitudinem substantiæ: item *adeps vulpinus, ex anguilla, butyrum, æsopus, lana succida, sponsia madida aqua dulci, aut salita*, cap. 5. lib. 13. meth. Hæc omnia unctuosa, & pingui natura, partem tensam, & exasperatam laxando, dolorem leniunt. Rarò autem his propositis puris utendum: primùm, quia pingua, & oleosa facillè inflammantur; secundò, quia nimium laxant partem, & laxatio solet fluxionem proritare, & dolorem

Quæ cum anodynis miscenda.

i.

augere. Anodynis ergo admisceri debent ea, quæ causas doloris respiciunt. Unde, si dolor magis è tensione proveniat; fomenta magis usurpantur, quæ vaporosos humores, tensionem efficientes, evacuant. Debent autem esse refrigerantia, propter intemperiem, & actu calida, ut exhalatio efficiatur. Unde probatur fomentum factum ex aquæ *Ros. Plantaginis, & olei Myrtini; æquis portionibus*. Si calor fuerit insignis, additur aqua *Virgæ Pastoris, Sempervivi, Camphura, & modicum Aceti*. Fit etiam Fomentum ex aqua, in qua decoquantur *Hordeum, Lactuca, & Galla, cum modico Vino nigro, & Aceto modico*. Proba-

tur illitus è *Mucilagine sem. Psyllii cum modico Aceto, & oleo Myrtino*. Notandum, acetum cum emplasticis facillè dolorem lenire; nam acetum facit, ut penetret emplasticum; at, verò emplasticum obtundit acrimoniam aceti. Laudatur etiam Inunctio facta ex *Ol. Ros. Myrtino, & Nenupharino*. Dein Fomentum factum per plures vices, è *succo Solani, Plantaginis, Bliti*. Tertio loco Cataplasma facta ex *iisdem herbis, cum mucilagine Psyllii*, quod adhuc efficacius redditur, si unà cum eo decoquatur, & admisceatur *Lac, aut vaccinum, aut ovillum, aut caprinum*.

Quod si dolor proveniat magis à materia dura comprimente, & gravante: in eo casu Cataplasmata magis sunt opportuna: cujusmodi est, quod conficitur è *Passo, ol. Rosato, & modica Cera*, cap. 2. lib. 2. ad Glauc. Aliud ad formam Cataplasmatidis è loco citato conficitur ex *Arnoglossò, Lente, Pane, & ol. Ros.* Quod si dolor fiat ex intemperie calida, frigida misceri debent anodynis: ideo imponenda sunt lintea madefacta, aut in *Vino acerbo, aut Aqua, cum modico Aceto, aut succo Lactucæ, & Sempervivi*. Si valentior sit intemperies calida, & corpus durum, aut si mitior sit, & pueri corpus: *succus Psyllii, Cucurb. Umbil. Ven. & Plantag. bene facit*. Similiter *Lac cum Panis mica in pollinem redacta, & ol. Violaceo mistum, & modicè coctum*.

Animadvertendum, ne medicamenta, quæ ad dolorem leniendum imponuntur, ullo modo sint, aut dura, aut ponderosa: ideo vitantur cerata, & cataplasmata nimium crassa. Ubi prædictis dolor non lenitur, recurrendum ad Narcotica, quibus cautè utendum, & non nisi urgeat necessitas.

Hæc autem sunt *Hyoscyamus, Opium, Stupefa-Mandragora, & Cicuta*, quæ mirum in modum refrigerat, & in inflammata parte usurpatur feliciter, in exigua tamen quantitate, ubi insignis est calor; eadem ratione conferunt *Belladonna, Lactucæ sylvestris succus, Papaveris nigri succus, Memphites lapis, & Vinum Mandragorites, è Dioscoridis sententia*.

C A P. VIII.

DE ERYSIPELATE.

Hactenus de tumore egimus, qui à Nomencl. sanguine oritur; Sequitur qui à bile

bile provenit, Græcis pariter, & Latinis Erysipelas dictum, com. 30. lib. 3. de iis, quæ fiunt in medic. Hoc à Celso Ignem sacrum vocari quidam falsò credunt: is enim nomine suo erysipelas donat, capit. 26. libro 5. sacrumque ignem, ceu morbum ab erysipelate distinctum, cap. 28. lib. 5. longè aliter describit, ac malis eum ulceribus annumerat.

Erysipelas fit à bile.

Fit autem erysipelas à bilioso humore. Biliosus autem humor, ut traditur in lib. de atra bile, alius in ventriculo, alius in hepate gignitur. In ventriculo, gignitur humor biliosus porraceus, vitellinus, & æruginosus: à quibus humoribus non fiunt erysipelata, quia illi humores per venas non progrediuntur, sed gignuntur à vitiosis cibis assumptis, ut sunt cepæ, porrum, allium sinapi, nasturtium. Fit igitur erysipelas à bilioso humore, qui in hepate gignitur: & hic duplex est: alius alimentarius, alius excrementitius. Alimentarius est calidior, & siccior, & tenuissima sanguinis pars, quæ in massa sanguinea continetur. Excrementitia bilis est, quæ in fellis vesiculam demittitur, ut postmodum in intestina evacuetur.

Erysipelas à bile alimentaria fit secundum auctorem.

Quæritur autem num erysipelas fiat à bile alimentaria, an excrementitia? E Galeno colligitur, ab utraque fieri posse; nam capit. 2. lib. 3. ad sym. causat; amara bilis in toto corpore regium morbum, in una particula erysipelas facit: sed icterus fit à bile excrementitia, dum meatus vesicæ fellis obstruuntur. Ergo & erysipelas.

Rursus capit. primo, lib. secundo, ad Glauc. dicit erysipelata fieri à sanguine tenuissimo; ac proinde à bile alimentaria. Equidem non negaverim erysipelata à bile excrementitia fieri posse: at tamen experientia comprobatur erysipelata ferè semper fieri à sanguine tenuissimo, id est, à bile alimentaria. Quod si icterus, & erysipelas fiunt ab una, & eadem bile, nimirum excrementitia: qui, fit, quod hi duo morbi tantum à se invicem differant? Nec enim distant solum loco affecto, quemadmodum Galenus dicit: ut icterus occupet totum corpus, erysipelas unam partem: sed in aliis pluribus differunt; icterus enim plerumque fit sine febre, erysipelas cum febre: icterus non dolet, habet colorem flavum, seu citrinum; erysipelas dolet, & habet colorem rubrum,

sed clarum. Existimo igitur erysipelas semper fieri à bile alimentaria.

Hæc igitur, si recedat à propria natura, & influat in aliquam partem, excitat erysipelas. Recedit à sua natura, in quantitate, vel qualitate. In quantitate, cum plus justo adaugetur in corpore; & tunc in quamcunque partem influit, excitat erysipelas: quod quidem, si dicamus fieri à bile exquisita, ut lib. 7. simpl. à sanguine tenuissimo, ut 2. ad Glauc. nihil refert. In qualitate bilis recedit à sua natura, vel in sua substantia, cum scilicet bilis calidior, & acrior redditur; & tunc assumit vim corrodentem, unde herpes exedens: vel ob permissionem alterius humoris, vel sanguinis, unde erysipelas phlegmonodes; vel pituita, unde erysipelas cedematofum: vel melancholia, unde erysipelas scirrhusum. Nos hic tantum agemus de erysipelate, quod fit à bile naturali peccante solum in quantitate: quod erysipelas, licet oriri possit in partibus internis, & externis; nos tamen de externis solum agemus. In omnibus quidem externis partibus erysipelas excitatur: ut plurimum tamen circa nares, & faciem: eo quod pars hæc facillimè sanguine tenuissimo suffunditur. In cruribus etiam sæpenumero oritur erysipelas; quia natura à sanguine bilioso irritata, eum facillè ad inguina, ceu emunctoria sua propellit; qui postea in crura descendit. Et hinc fit, ut, qui in cruribus afficiuntur erysipelate, prius circa inguina ejusdem partis doleant, cum glandularum nonnunquam tumore. Generari autem solet erysipelas tam æstate, quàm hyeme: æstate, propter copiam humoris biliosi, qui tunc temporis dominatur: hyeme, propter cutis constipationem. Ubi igitur tenuissima hæc sanguinis pars redundat in corpore, partes valentiores, & magis principales, hujus copia gravatæ sanguinem hunc expellunt ad partes minus principales; neque cessat hæc expulsio, donec biliosus humor ad musculos pervenerit, quos tenuitate sua bilis penetrat, donec deveniat ad cutim, in qua, propter densitatem, detinetur: verum, quia tenuis est humor, non ita detinetur ut infigatur, sed per cutim dispergitur.

Dignoscitur autem erysipelas suis signis, quæ sunt calor, insignis dolor, color ruber, seu in flavum vergens. Sed quia hæc signa pene eadem sunt cum signis

Erysipelatis. Differentia.

gnis inflammationis, ideò distinguendi sunt hi duo tumores, è cap. 1. lib. 14. meth. & ex Avicenna. Primum ergo erysipelas distinguitur à phlegmone penes eminentiam; phlegmone enim apprehendit cutem, & subjectam carnem, partemque in tumorem insignem elevat; erysipelas verò tantùm occupat superficiem cutis, & modicè ipsam in tumorem attollit, adeò ut tumor ferè sub aspectum non cadat; unde erysipelas tantùm cutis affectio dicitur, cap. 1. lib. 2. ad Glauc. Causa autem hujus rei in tenuitatem humoris refertur, qui magis dispergitur in cutem, quam infigitur, & in tumorem attollitur. Quod si in erysipelate aliquando pars justum in tumorem elevetur, spurium est, non exquisitum erysipelas. Secundò erysipelas distinguitur ab inflammatione, quia longè calidius est, unde & cutis in erysipelate comburitur, ut vesiculæ excitentur: hac etiam ratione febres in erysipelate fiunt vehementiores, quam in phlegmone, Causa est, quòd bilis sanguine est calidior. Tertiò distinguitur; quia in erysipelates minor est, dolor, cum una tantùm adsit doloris causa, nimirum intemperies; non autem illa altera, quæ est solutio continui à materia distendente, comprimente, ac divellente. Præterea dolor in erysipelate est pungitivus, in inflammatione, temsivus & gravativus. Quartò distinguitur, quòd inflammatio habet colorem rubrum, vergentem, vel ad nigredinem, vel ad viriditatem, propter sanguinem crassum, qui in profundo consistit. Erysipelas verò habet quidem colorem rubrum, sed clarum, non intensum, & ad citrinum propensum. Quintò distinguitur, quòd erysipelas, si tangatur digitis, cedit tactui; inflammatio verò non cedit, sed renititur: causa est humoris tenuitas, & crassities. Sextò rubedo in erysipelate, si digito tangatur, solet abire, & cutis sub digito alba fieri: deinde verò solet statim redire, ob sanguinem tenuissimum: in phlegmone autem hoc non fit. Septimò distinguitur, quia in erysipelate nulla tensio apparet, ut in phlegmone. Octavò maximè distinguitur, quòd inflammatio in uno semper figitur loco, à quo nusquam dimovetur: erysipelas verò crescit, & serpit: unde etiam erysipelas dicitur, quòd vicinas partes semper rubras faciat.

Quamobrem si apparet tumor, qui

colore ruber sit, & rubore claro aspersus, & modicè, aut ferè insensibiliter attollat partem in tumorem, & insigniter sit calidus, ac dolens dolore pungitivo, & tactui non renitatur, neque tensus sit, & modò unum, modò alium locum apprehendat: statuendum, quòd tumor ille sit erysipelas exquisitum.

Causa erysipelatis proxima est fluxio ^{Causa} biliosi humoris: quæ interdum excitatur à recipiente particula, interdum à mittente, nonnumquam ab utraque. A recipiente humor biliosus attrahitur, propter dolorem: cujus causæ externæ sunt ignis, acre medicamentum, motus, &c. A mittente particula biliosus humor expellitur, quoniam pars mittens irritatur à redundantia humoris biliosi: cujus causæ sunt, vel internæ, ut vitium jecoris calidum, vel externæ, ut sex res non naturales, &c.

Erysipelas, quòd è flava bile naturali ^{Prognostica} oritur, periculo vacat; naturalis enim bilis, nec vehementem morbum, nec sæva symptomata inferre solet: & præterea cum sit in partibus externis, signum est partes internas à redundantia hujus humoris levari. comm. 9. lib. 3. de morb. vulgar. Verùm diligenter studendum, ut idonea adhibeatur curatio; nam sicut bonum est ab interiori parte extrà converti erysipelas: ita ab exteriori intrò redire, pessimum, aph. 25. sect. 6. Nec alia ratione pereunt ægrotantes, quàm erysipelatis in partes internas principes recursum: veluti si ex erysipelate in facie oriatur phrenitis, aut angina: quòd plerumque fit è prava curatione, medicamentis nimirum repellentibus adhibitis: quin & hyemis frigus, refrigerando, & constipando, sæpè facit recurrere erysipelas. Hippocr. aph. 19. sect. 7. ait malum esse erysipelas ossis nudationi superveniens: quòd proposito nostro non conducit, quia loquimur de erysipelate externo. Hippocrates etiam, aph. 20. sect. 7. ait malum esse, si erysipelati putredo, aut suppuratio superveniat. Pariter comm. 26. lib. 6. epid. ait nigredinem quandam aut pustulas, aut mentis alienationem supervenientes, ita malum esse, ut nullus spei relinquatur locus. Sed hæc præsagia spectant ad erysipelas pestiferum, de quo jam non agimus.

Quoad curationem, secundum Gale- ^{Indicationes} num in Arte medicinali, cum erysipelas sit morbus, in quo pars plus justo au-
ge-

getur à bilioso humore, hic evacuan-
dus: quod fit duobus modis: vel si re-
trocedat, vel per patientem locum: per
locum patientem, vel sensibilibiter, ni-
mirum scarificatione; vel insensibiliter,
in halitum versione. Prius tamen cura
totius corporis instituenda; ratio est;
nam si velimus repellere humorem, non
ipsum admittet corpus plenum, si veli-
mus vacuare, plus attrahetur, tum in
scarificatione, per dolorem, tum in di-
scutientibus per calorem. Quod si ægri
sint inobedientes, ut cogant medicos
aliquid apponere ante curam totius; id,
quod apponitur, potius calidum sit,
quod adaugeat erysipelas, ut postea co-
gantur obedire medicis: minimè autem
repellentia sunt usurpanda, ne vertatur
introrsum. De quò infra plenius.

Curatio.

Cura totius corporis dependet à Diæ-
ta, Chirurgia, Pharmacia.

Diæta.

Ad diætam quod attinet: Aer eligatur
frigidus, & humidus, & nisi talis
sit, arte paretur, nimirum æstate, hic-
me autem potius aer calidus est eligen-
dus, quia tunc fit erysipelas è cutis con-
stipatione: contra æstate fit, quoniam
ob nimium calorem bilis copia genera-
tur. Cibi sint frigidi, humidi. Et, si
bilis admodum sit tenuis, convenient
quæ viscosa sunt, ut *Cerebrum, pedes
Suum, Pisces saxatiles, Lactuca, En-
divia, Blitum, Malva, Cucurbita, Pti-
sana bordeacea*. Galenus laudat *novellas
Lactucarum, quæ in aqua gelida sæpius
abluendæ sunt, & ita edendæ*. Quod si
æger cibi injucunditatem ferre non po-
terit, *Acetum aquæ frigida miscendum*,
quod tamen expers sit omnis vinosæ
qualitatis. Prodest *Panis in aqua gelida
maceratus, cum modico Aceto*. Potus sit
*aqua simplex, vel bordeacea, aut stillati-
va Endivie, Acetosæ, cum modico Vino
Granatorum*. Vinum autem pessimum
est. Vitentur omnia pingua, dulcia,
& unctuosa. Quies sit potius, quam
motus. Alvus sit lubrica. Somnus eli-
gatur: vigiliæ vitentur, item omnes ani-
mi affectus nimii, veluti ira, contentio,
quæ solent excitare erysipelata.

Venæ
sectio.

Quoad præsidia chirurgica, dubita-
tur num Venæ Sectio conveniat. Nam
Paulus, Celsus, Theodorus Priscianus,
secant venam in erysipelate, quod circa
cervicem, & caput consistit: idem fa-
ciunt Avicennas, & Actuarius, itemque
Hali Abbas, lib. 3. suæ practicæ. Con-
tra Galenus cap. 3. lib. 14. meth. & lib. 2.

ad Glauco. dicit non esse necessarium san-
guinem mittere, sed exhibendum me-
dicamentum, quod bilem vacuet, & si
parva sit passio, acri clysmo utendum.
Clarissimus Falloppius dicebat, hujus-
modi contradictiones non posse conci-
liari, & proinde nos Galenum sequi de-
bere. Sed, meo judicio, componi pos-
sunt. Nam Paulus, Celsus, &c. se-
cant venam in erysipelate, circa cervi-
cem, & caput; quia hujusmodi erysipe-
lata plus faceiunt negotii, & adeo sunt
periculosa, ut, nisi efficax adhibeatur
auxilium, ægros strangulent; quod
etiam asserit Actius, cap. 59. lib. 14. par-
tes enim tonsillis adjacentes trahuntur
in consensum, quæ inflammata suffoca-
re solent. Quare in tali erysipelate san-
guis est mittendus, propter periculum
anginae: ego etiam addo propter peri-
culum phrenitidis, quæ fieri solet ab e-
rysipelate capitis intrò recurrente. His
malis multos è medio vidi sublato. Ga-
lenus verò non negat sanguinem esse
mittendum; non enim ait, esse incon-
ueniens sanguinem mittere, sed non esse
necessarium: quasi servanda sit venæ se-
ctio pro majore necessitate: at quænam
major necessitas, quàm ubi suffocationis
imminet periculum? Dum igitur erysi-
pelas est in capite, & cervice, secanda
est vena. Et huc respexere Paulus, Cel-
sus, & alii. Actuarius autem, & Avi-
cennas locuti sunt de erysipelate impu-
ro, à bile multo sanguine diluta: quod
cùm phlegmonosum sit, indiget phle-
botomia: ideoque citati auctores, quo-
niam loquuntur de erysipelate cum tu-
more, probant venæ sectionem in omni
erysipelate, in quacunque parte consi-
stat. Quare concludo, in erysipelate,
quod consistit in cervice, capite, & fa-
cie, siue purum sit, siue phlegmonodes
(quamvis non memini vidisse me purum
erysipelas in facie) perpetuò statim se-
candam esse venam cephalicam, vel hu-
meralem, propter periculum anginae,
& recursum materię ad interiora. In
erysipelate verò puro, in aliis partibus,
non est secanda vena, sed purgans exhi-
bendum, tum ut redundantia bilis eva-
cuetur, tum ne bilis ad ebullitionem de-
ducatur. In erysipelate denique phleg-
monoso, in quacunque parte consistat,
oportet venam secare, & medicamen-
tum purgans exhibere: Si parva sit affe-
ctio: acri clysmo utendum esse, monet
Galenus.

Pharmaca
Cholago-
ga.

Sequuntur medicamenta: quæ Interna sunt, vel Externa: illa rursus Vacuantia bilem, vel Alterantia. Quæ bilem purgant, alia Simplicia sunt, alia Composita: quædam Mitiora, quædam Valentiora. Inter simplicia, & mitiora numerantur, *Cassia, Tamarindi, Rhabarb.* Composita mitiora sunt, *syrupus Ros. solutivus.* Valentiora non exhibemus, ut *Elaterium, & Scammonium, Electuarium Ros. Mesuæi, Diaprunum solutivum, Electuarium de succo Rosarum.*

In Bolo conveniet.

℞. *Flor. Cassiæ. drach. vj.*

Pulpæ Tamarind. unc. β.

Rhabarb. elect. drach. j.

Cum *Syrup. Rosar. laxativo* F. Bolus.

Valentior est:

℞. *Flor. Cassiæ.*

Pulp. Tamarind. ana drach. vj.

Electuar. de succo Rosar. drach. iij.

M.

Cum *saccharo* F. Bolus.

Si mavis Potionem:

℞. *Rhabarb. electi. drach. j.*

Spicæ. gr. v.

Vini albi parum.

F. Infusio in Decoct. Tamarind: factæ expressioni adde

Syrup. Rosar. solut. unc. iv.

F. Potus.

Valentior reddetur, si addantur *Elect. Ros. Mesuæi. drach. ij.* His medicamentis utendum in erysipellate puro. Si passio non sit magna, acres clysmi conveniunt, è decoctis herbarum refrigerantium, & notandum, etiam in iis, quæ per os sumuntur, semper miscenda esse refrigerantia.

Clysmus talis erit.

℞. *Decocti Viol.*

Malvæ.

Lactucæ.

Hordei. q. s.

Cui addantur

Mellis Ros. solut. unc. iv.

Salis. drach. j.

Ol. Viol. unc. iij.

Est satis acris clyster, sed non admodum eo uti poterimus in adolescentibus.

Si vis magis acrem: adde decocto, *centaurii M. j. Electuarii diaphoen. drach. vi.* aut etiam decoquatur *radix Cucum. Asinini.*

Evacuata bilis redundantia, secundum Galenum in art. med. si oportet revulsoria præsidia administrare, in principio frictionibus, cucurbitulis, & similibus utendum. Sic etiam vomitoriis, ubi erysipelas in cruribus consistit. tali enim præsidio bilis optimè, & evacuatur, & revellitur.

Syrupi refrigerantes conveniunt propter tres causas. Primum enim si aliqua bilis copia in corpore remansit, ab his syrupis refrigeratur, & incrassatur. Præterea, cum erysipelas ferè semper febrem habeat adjunctam: hujus etiam causa est corpus refrigerandum, & humectandum. Tertiò, cum bilis generetur ob calidam jecoris intemperiem: hujus causa syrupi refrigerantes exhibendi. Probatur igitur *Syr. de Cich. simpl. de Endivia, Soncho, Lactuca, Papavere, Portulaca, Violis, de Rosis recentibus, &c.* cum aquis *Endiviæ, Hordei, Lactucæ, Acetosæ, Plantaginis, &c.* Notandum, non frequenter dulcia esse exhibenda: qua de causa, tanta syruporum portio aquis est commiscenda, quanta sufficit pro gustu consolando. Galenus hæc considerans, cap. 5. lib. 9. meth. proponit medicamentum efficacissimum; nimirum ut patiens bibat aquam gelidam, quantam vult; hæc enim corpus refrigerat, sitim exstinguit, bilis fervorem retundit, & jecoris dyscrasiam calidam refrigerat. Sed in aqua propinanda multæ sunt conditiones; oportet enim ut tempus sit calidum, stomachus robustus, &c. Dum autem hæ conditiones non adsunt, debemus usurpare syropos, & aquas prædictas. Efficacissimum etiam est (si adsit intemperies jecoris calida) *serum caprinum*, in magna quantitate, ad lib. iv. vel v. vices enim aquæ gelidæ subire potest, dum absunt conditiones frigidam propinandi. Possumus etiam partibus extrinsecus imponere *Succum Solani, Cichorii, Hepaticæ, Lactucæ*, cum modico *Aceto* madefactis linteis, & apposisis circa jecoris regionem.

Accedamus jam ad partem affectam, in qua duo sunt præter naturam: intemperies calida, & magnitudo aucta è copia materiæ ratione intemperiei, oritur indicatio refrigerandi; ratione materiæ copiosæ, vacuandi. Magis autem ad

se trahit refrigeratio, quàm evacuatio, quia purum erysipelas tantum qualitate offendit, id est, insigni fervore. Utriusque indicationibus satisfacimus repellentibus medicamentis, quæ frigida sunt.

Num refrigerantibus uti liceat, ante curam totius corporis.

Verum antequam ulterius progrediamur, videndum, num in erysipelate curando (quando vocamur ad ægros) semper debeamus expectare totius corporis procurationem per ea, quæ dicta sunt, antequam refrigerantia medicamenta parti imponantur. Pro responsione, considerandæ sunt hæc distinctiones: num erysipelas fuerit factum ab interna, vel externa causa: num prope partem principem: num vehementer affligat an mediocriter. His notatis, statuendum, aliquando vacationem præcedere debere impositionem localium: aliquando localia prius imponenda, dein corpus purgandum, aliquando simul utrumque præstandum: interdum evacuationem procurandam sine localibus. Nam si erysipelas factum est à causa externa, nimirum à percussione, aut calore partis affectæ, &c. refrigerantia tuto possumus imponere loco affecto, sine vacatione; ratio est, quia fluxio est excitata à parte recipiente, & non à mittente, & pars recipiens excitavit fluxionem, vel calore, vel dolore. Verum non est inconueniens in tali erysipelate statim lenire dolorem *Cerato rosato, Unguento rosato Mesuai, Decocto Malvæ*, & similibus: aut etiam calorem refrigerare, mitioribus tamen, cuiusmodi sunt prædicta, id quod videtur elici posse è cap. 2. lib. 1. ad Glauc. ubi ait, in inflammatione quæ fit à causa externa; calefacere, & laxare nihil prohibet; at si fiat ab interna, nullo modo hoc faciendum. Si erysipelas genitum est à causa interna, perpetuò ventriculi evacuatio præcedere debet, uno excepto casu; qui duas includit condiciones; prima est, si erysipelas sit admodum distans à partibus principibus; altera, si calor externus sit valde vehementis: tunc enim cum periculum sit, ne destruat calor natus partis etiam si non fuerit habita totius procuratio, debemus mitiora refrigerantia admove, ut calor insignis temperetur; quod fit *Decocto Trifolii, Umbilici Ven. Platani, Psyllii*, &c. madefactis linteis, & appositis: attamen in hoc etiam casu, appposito locali medicamento, statim totius curatio auspicianda. Si erysipelas fuerit

in facie, aut in capite: dico, localia medicamenta neque ante, neque post purgationem esse administranda; posset enim frigidis materia repelli, aut ad cerebrum, unde phrenitis; aut ad fauces, unde angina: Calefacientia verò magis adaugerent erysipelas: ideoque huiusmodi erysipelata debent curari, tantum respiciendo causam, non locum affectum. In hunc sensum præcipit Theodorus Priscianus, cap. 21. lib. 1. in erysipelate generaliter in omnibus partibus adiutoria adhiberi similia debere, exceptis facie, & capite, in quibus si appa-uerit erysipelas, ante tertiam diem, phlebotomandum, & à cibo abstinendum suadet. Sic etiam nos in huiusmodi casu, & venæ sectionem, & medicamentum purgans, & dietam tenuissimam, & revulsiones præscribimus. At Chirurghi communiter perperam refrigerantia insignia apponunt in erysipelate faciei, & capitis: sicque efficiunt, ut materia recurat ad interiora, & æger moriatur. Quod si cogamur in facie aliquid ponere, in gratiam ægri, & adstantium, qui id requirunt: fieri hoc debet, non in principio, sed in progressu erysipelatis & imponi debet medicamentum Aetii, cap. 59. lib. 14. nimirum sumatur *nidus hirundinis pulverisatus, mellique admixtus, & penna intincta illinatur facies*. Hoc medicamentum exsiccat, & non repellit, estque tutissimum. In erysipelate, quod oritur in aliis partibus, dummodo fiat à causa interna, oportet totius corporis evacuationem moliri, ante localia.

Error. Barbiton-
forum.

Sed quæritur num refrigerantia in erysipelate adhibenda, debeant esse humida, an sicca? Respondet Paulus cap. 21. lib. 4. erysipelata ab initio curanda esse refrigerantibus cum humiditate, non autem adstringentibus, seu refrigerantibus cum siccitate. Rationem reddit Galenus cap. 4. lib. 1. per loc. nam adstringentia possunt cutem contrahere, & poros constringere, & hoc modo exitum materiæ biliosæ præcludere, ne exhalet; quæ materia, si detineatur, vehementius infestat, quia calidior redditur; & cum acris sit, magis molestat dolore: adstringentia igitur vitanda, quia cutim contrahendo erysipelas augent. Sed quoniam Galenus in erysipelate probat frigida humida. cur. cap. 4. lib. 1. per gen. utitur *Omphacio*, quod est adstringens? Responsio; ibi Galenus

Refrigerantia in
erisp.
num hu-
mida, an
sicca con-
veniant.

Objectio.

Aetii ex-
positio.

curat erysipelas phlegmonosum, quod curatur etiam adstringentibus. Sed instat quis: erysipelas phlegmonosum curari posse adstringentibus mitioribus, at omphacium valenter adstringere: Respon- sio; Galenus utitur omphacio, non pri- ma ratione, sed tantum ad extrahendum succum è portulaca, sempervivo, um- bilico Veneris: è quibus per se solis co- piosus succus extrahi nequit. Animad- vertenda autem est contradictio in Ae- tio, cap. 59. lib. 14. scribit enim exqui- situm erysipelas curandum refrigeranti- bus & adstringentibus; paulò tamen post addit erysipelata exposcere hume- ctantia, & refrigerentia. Quæ tamen conciliatur dicendo, Aetium respicere qualitates primas, vel in codice men- dum esse; de humectantibus enim, & refrigerantibus in quibusdam codicibus nulla fit mentio. In quibusdam tamen exemplaribus menda hæc sublata est. Præterea caveant juniores, ne Avicen- næ in curando erysipelate consilium se- quantur, qui refrigerantibus, & vehementer adstringentibus utitur; contra quam Græci, alique Arabes. Hac enim ratione, stipticorum usu, materia bilio- sa magis infigitur, crassiorque redditur, quam ut postea facilè discuti à digerentibus possit, unde sæpe indurati tumo- res, livores, ac nigrores in membro contingunt.

Materiæ
refrigeran-
tes in ery-
sipelate.

Quamobrem erysipelas exquisitum re- frigerantibus humectantibus curandum est, ut sunt *Lactuca*, *Polygonum*, *Len- ticula palustris*, *Portulaca*, *Psyllium*, *Sempervivum*, *Umbilicus Veneris*, *Cucur- bita*, *Solanum*, *Mandragora*, *Pomorum succus*, *Glaucium*, *Viola*, item *succus Pa- paveris*, & *Hyoscyami*, *Cannarum viri- dium folia* & omnia refrigerantia, quæ aqueo veluti humore aspersa sunt. Ex his varia fiunt composita, ut *ol. viol. ovi album* & *Acetum simul mista*; similiter *Philonium quassatum cum succo Cucume- rum*; item *rasura Cucurbitæ*, & *Cucu- meris*, & *Portulacæ*, contrita simul mi- sta, & imposita: aqua admodum frigida quibus aliquid *Opii* admiscetur, aut *succi Papaveris*, aut *Cicutæ*, aut *Mandrago- ræ*. Hæc proposita tum simplicia; tum composita, alia sunt valentiora, alia mi- tiora, alia mediocria. Licet etiam in omni erysipelate refrigeratio satis inten- sa fieri debeat; varia tamen hæc esse po- test intensio; major enim est in puro, quam in non puro, seu phlegmonoso;

major in juvene, quam senes; tempori- bus calidis, quam frigidis; item in par- tibus remotis à parte principe; intensior in biliosi humoris redundantia multa, quam modica. Describitur etiam à Ga- leno ad refrigerandum erysipelas, Cera- tum, quod refrigerans appellatur; fit enim ex oleo *Rosato*, *Omphacino*, *Cera alba*, *Aqua*, & *modico Aceto*, cap. 13. lib. 1. simpl. cap. 13. lib. 14. meth. Pro- bat etiam Galenus *Diaglaucium*. Sed in penuria medicamentorum Gal. *Acet- um*, & *Aquam* miscet, ac imponit. Ego præ cæteris unum eligo, quod vulgò *Linimentum simplex* dicitur: at curan- dum est, ut fiat recens, alioquin ranci- dum evadit, & magis calefacit, quam refrigerat. Fit autem è *Cerato* infrige- rante Galeni jam proposito, & ex Un- guento magistrali, cujus hæc est de- scriptio.

℞. *Cerussæ lotæ. unc. viij.*
Lithargyrii loti. unc. v.
Ol. Ros. ℥ij.
Thur. pulveris. unc. j. & drach. ij.
Succi Solani. unc. v.
Ceræ albæ. unc. iij.
F. Unguentum.

Infrigidans Galeni tale est.

℞. *Ol. Ros. ℥ij.*
Ceræ albæ. unc. iv.
Abluantur pluries in *Aqua simpl.* & F. Ceratum.

Ex hujus utriusque æquis partibus componitur, quod *Linimentum simplex* dicitur. In his medicamentis admini- strandis observandum est Galeni præce- ptum, cap. 4. lib. per gen. non modo erysipelati actu frigida esse imponenda, sed etiam frequenter immutanda; nam ubi incalescunt, magis nocent, quam juvant. Paulus cap. 21. lib. 4. non tan- tum frequenter immutat medicamenta, sed etiam perliquida usurpat, aut spon- giis madefactis abluit erysipelata. Pos- sumus etiam uti linteis imbutis herba- rum succis, & foliis earundem herba- rum. Refrigerationis terminum docet Galenus. cap. 4. lib. 1. x. γ. tantisper enim refrigerandum, donec vehemens ardor cesset: quod dignoscitur, tum ex ægri testimonio, qui fatetur se non tam insignem percipere calorem, tum tactu, tum colore mutato ad naturalem partis sanæ

sanæ colorem, vel prorsus, vel quodammodo; hic enim est indicium materiam, quæ facit erysipelas, à refrigerantibus esse propulsatam. Refrigerato ergo satis erysipelate, dein à refrigerantibus abstinendum, ne calor partis exstinguatur, parsque ipsa contrahat colorem, aut fuscum, aut nigrum, & sic corrumpatur: id quod & Avicennas monet.

Digerentia.

At si tota materia non fuerit evacuatâ, tunc, secundum Galenum, ad contraria transire oportet, id est, ad Digerentia, quæ reliquam materiam, quæ remansit, evacuent. Cujusmodi est, si conficiamus Cataplasma è *farina Hordei, Milii, Fabarum, aut Lupinorum* cum Melle. Quod si abstinuerimus à refrigerantibus, priusquam pars, vel livida, vel nigra evadat, præcipit Galenus, cap. 20. lib. 2. ad Glauc. partes affectas primum aqua calida plurimum esse fovendas. Ad quod etiam conducit *muria, aqua marina, & aqua, cui sal sit adjectum, aqua thermarum, &c.* Deinde incisionibus scarificanda pars. Postea Emplastrum è *farina hordeacea calidum imponendum.* Interdum cataplasmati acetum, vel muria utiliter miscetur: ea ratione, ut materia, quæ ob medicamentum nimis refrigerans concreta est, vacuetur, & calor partis nativus, qui semi extinctus est à frigido, revocetur. Et quia materia, quæ coacta est, vacuari non potest, nisi fundatur: ideo Galenus præcipit perfusionem aquæ calidæ, aut marinæ, aut fomentum; sic enim humor concretus funditur. Deinde præcipit incisionem, ut evacuentur humores, qui jam sunt quodammodo commoti. Ultimò præcipit cataplasmatâ, quæ habeant vim exsiccandi reliquæ materiæ. Perfusio quoque revocat calorem innatum, à frigido exstinctum. Rectè etiam erysipelati liventi imponitur ceratum rosaceum, cui aliquid calcis sit admistum: viva quidem calx miscenda est, si corpus sit robustum, sin minus, lotam calcem usurpabimus. Viriliter imponitur etiam *Coriandrum cum polenta, & pane; Lolii semen, & Folia è vino trita, & imposita, Tussilaginis folia cum Melle trita; Quinquæ folii radix cocta in Aceto, & trita, Sal ex Aceto illitum, aut cum Hyssopo impositum; figulorum terra, cum Coriandri succo,* secundum Aetium: insuper *Calaminthæ, & Pulegii, & Betonicæ decoctum;* atque etiam herbæ ipsæ contu-

sæ, & impositæ, Demum omnia ea, quæ vim habent discutiendi, solent esse valde opportuna, liventi erysipelati: quibus addatis *decoctum Scordii,* quod mirificè calori emorienti succurrit.

Hic ponendum esset caput de erysipelate in facie sed ne omnia invertantur remittimus lectorem ad finem pag. ubi de eo.

C A P. IX.

DE OEDEMA TE.

Tumor à pituita procreatus Galeno, *Nomen.* & posterioribus dicitur oedema, Græcis *οἰδημα*. Licet oedema apud Hippocratem, & priscos medicos generaliter significet omnem tumorem præter naturam, ut refert Galen. comm. aph. 24. sect. 4. & alibi. Et his etymon suffragari videtur: *οἰδῆσις*, seu *οἰδημα*, nil significat aliud, nisi eminentiam. Nos hic cum Galeno oedema appellabimus tumorem à pituita procreatum; quem Hippocrates com. 34. lib. 1. prognost. nominat oedema molle: Avicennas vocat undimiam.

Provenit à pituitoso humore in aliquam partem influente. Pituitosus autem humor in nostro corpore duplex est: unus propriè, alter impropiè pituita dicitur. Impropiè dicitur pituita, quæ quotidie vel excreando, vel vomendo, vel è naribus educitur. Propria pituita duplex est: alia, quæ in ventriculo, alia, quæ in jecore gignitur. Quæ gignitur in ventriculo, si per venas mesaraicas ad jecur traducatur, coquitur à calore jecoris, & in sanguinem vertitur, qui comportatur postmodum per venas. Pituita autem in jecore genita nihil est aliud, quàm frigidior, & humidior pars massæ sanguinæ; hæc enim massa è quatuor constat humoribus, secundum Gal. cap. 5. lib. de atra bile. Oedema igitur potissimum provenit à pituita illa, quæ in massa sanguinea continetur. Si igitur accidat, ut adaugeatur in quantitate, irritata expultrice facultate à copia materiæ; insurgit hæc facultas ad expellendum, & excitat oedema, quod verò oedema dicitur factum scilicet à pituita naturali, quæ qualitate frigida est, & humida, consistentia tenuis, colore alba, gustu vel insipida, vel subdulcis. Si autem recedat à sua natura in qualitate: hoc fit, vel in sui substantia, si mutantur ejus naturales qualitates, ut si

eva-

evadat acida, aut nitrosa; item glutinosa, aut crassa: unde fiunt tumoris huius differentiae; nam si salsa fuerit, & nitrosa, efficit in capite tumores, qui cum parvo ulcere oriuntur, & achores dicuntur; si verò fuerit crassa, & glutinosa, excitatur tumoris species, quæ scirrhus dicitur. Si pituita recedat à natura, per admistionem sanguinis fit oedema inflammatorium; si per admistionem bilis, fit oedema erysipelatodes; si melancholiæ, oedema scirrhusum. Nos alii differentiis omissis agemus de oedemate vero, factò à pituita naturali, frigida, humida, tenui, albida, insipida, vel subdulci. Porro cum tale oedema oriatur in partibus internis, & externis, nos de externo agemus. Eternum rursus est universale, ut anasarca, vel particulare, cap. 2. lib. 3. de sym. caus. De particulari, quod propriè oedema dicitur, nos loquemur. Solet hoc oriri in omnibus partibus externis; sed potissimum in manibus, & cruribus; ratio est, quia artus sunt longinqui à fonte caloris, nimirum à corde, & sua natura sunt frigidi, quia componuntur è partibus frigidis, ideò meritò incurrunt in oedema.

De quo oedemate hic agatur.

Modus generationi.

Generationis modus est idem, qui in aliis tumoribus, cum enim gravatur natura à pituitæ redundantia, insurgit expultrix ad expellendum, & ita à maioribus vasis ad minora detruditur pituitosus humor, qui detentus à densitate cutis, colligitur in musculosa parte, & facit tumorem oedematofum.

Definitio. Est autem oedema tumor mollis, latus, indolens prementi digito cedens, à pituitosa materia, seu spiritu flatuoso procreatus. comm. 24. lib. 1. prognost. lib. 2. ad Glauc. Tumor, qui à flatu fit, distincta est tumoris species, secundum Galenum; addit tamen Galenus, oedema etiam fieri à flatu, quia dum pituitosus humor à calore alteratur, qui nunquam est otiosus vaporem quandam à pituita solet elevare.

Signa.

1. Primùm est tumor mollis, & latus: quæ mollities, & laxitas provenit ab humore tenui pituitæ. Deinde est indolens; nam pituita nullum facit dolorem. cap. 1. lib. 2. per loc. non enim solvit unitatem. Et his signis distinguitur oedema ab inflammatione, erysipelate, & scirrhus, & aliis tumoribus; qui aut duri sunt, aut dolentes. Tertiò, oedema digitis prementibus cedit. Videtur hoc
- 2.
- 3.

sub mollitie contineri: quia molle id est, quod in profundum cedit, cap. 4. lib. 4. meteor. quod similiter fit ob humoris humiditatem. Sed Galenus ait Hippocratem hoc signo ostendere velle, oedema ita cedere digitis, ut fovea relinquatur, quod maximè proprium est oedematis signum. Addi his signis potest, è sententia Avicennæ, quod sit apostema album, & sine calore: album est, quia pituita est alba: sine calore, & imò cum frigiditate, quia cum pituitosus humor sit frigidus, & humidus, proculdubio contrahitur intemperies frigida: sicut in inflammatione, erysipelate, &c. contrahebatur calida. Si signa non sint pura, sed confusa, & mista, designatur oedema mistum.

Causa immediata est humor pituitosus, redundans in toto corpore; quem pariunt res non naturales, nimirum aer frigidus, & humidus, cibi pituitosi, nimius somnus, nimium otium, desidiosa vita &c. Interdum huius redundantia habet causam internam nimirum dyscrasiam frigidam humidam, vel capitis, vel ventriculi, potissimum jecoris.

Quo ad præsagium, notandum, Gal. Prognost. cap. 10. lib. 2. ad Glauc. dicere, oedema aliud esse accidens, aliud morbum. Oedema accidens est, quod maximè contingere solet in cruribus & manibus, interdum etiam in hypochondriis, & solet consequi phthisin, hydropem, aut cachexiam, in quibus vel ob refrigeratum jecur, vel imbecillitatem omnium partium, ob diminutam earum coctionem, generatur tumor pituitosus; huiusmodi oedema ratione suarum causarum, ut plurimum solet terminari ad mortem. Oedema verò, de quo agimus, quod morbus est, & non succedit aliis morbis, facit ægritudinem diuturnam, & minori cum periculo est, com. 24. lib. 1. præfag. diuturnus quidem est morbus, quia frigidus, ideoque calor, qui concoquere debebat, est debilis: minori autem est cum periculo, quia dolore vacat. Durum autem oedema, quod Hippocrates ita vocat, est cum dolore, & est morbus periculosus.

In curando oedemate oportet distinguere num proponatur oedema accidens, an oedema morbus. Si proponatur oedema accidens, magis solliciti esse debemus de ipsius causa, ut curetur phthisis, cachexia, aut hydrops. Sed hæc oedemata

Cura oedematis, quod est symptoma.

mata huc non spectant, nisi adeò excre-
scant ut molesta sint: in quo casu mo-
net Galenus reprimentia, & mitigantia
esse opportuna, ideoque fricanda crura
*Oxyrrhodino, vel Oleo cum Sale, vel Oxyr-
rhodino Sal habente*, & iis medicamen-
tis, quæ possunt mitigare, seu reprime-
re magnitudinem oedematis.

Cura œ-
dematis,
quod est
morbus,
quoad
causam
externam
& antece-
dentem.

Aggrediamur modo curationem œ-
dematis, quod morbus est, non sympto-
ma, & quod à pituitosa fluxione gene-
ratur: in quo curando oportet pugnare
adversus pituitosum humorem, primùm
prohibendo generationem ipsius; si enim
generatur ob intemperiem frigidam
ventriculi, hæc corrigenda: si sit à cau-
sis externis, hæc omnes auferendæ, ita
ut eligatur aer calidus, & siccus, cibi
ficciores, ut carnes silvestres, *Aviculæ
montanæ, Panis biscoctus, Vinum tenue,
album, non admodum potens*; plus vigi-
landum quam dormiendum, motus po-
tius quam quies convenit, nisi oedema
sit in cruribus. Secundò, humor ge-
nitus, & redundans evacuandus est phle-
gmagogis, ut *Melle rosato solutivo, Man-
na, Speciebus hieræ, diaphoen. Turbith,
Agarico*. Formula potest esse talis.

*R. Electuarii diacatholici. drach. vj.
lenitivi. drach. iij.*

Agarici trochisc. scrup. iv.

Cum Saccharo F. Bolus.

Maximè probantur *Pilulæ Cochiae, de
Hermodactylis, de Agarico Mes.* Præ cæ-
teris autem *Cochiae* laudantur, quæ hu-
morem pituitosum tenuem mirificè so-
lent purgare. Et cum minera pituitæ
sit ventriculus, bonum erit vomitu uti:
qua in re prodest *Oxymel cum aqua cali-
da, Decoctum item Raphani &c.* Neque
ab re erit usurpare syrupos, qui præpa-
rant humorem pituitosum, ut est *Syr-
pus de Betonica, de Stæchade, Mel. ros.
Oxymel, rad. Fæn. & Petrosel.* quæ so-
lent vacuare pituitosum humorem etiam
per urinam. Si humor fluat ad partem
affectam, prohiberi debet, vel interci-
piendo defensivis, vel ad contraria re-
vellendo frictionibus, balneis, inunctio-
nibus calidis, & digerentibus; vel re-
pellendo procul ab affecta parte.

Topica ad
humorem
influxum.

Quoad humorem influxum, cum œ-
dema sit morbus partim in quantitate,
partim in qualitate; ratione qualitatis
frigida, & humida, indigemus cale-
facientibus, & exsiccantibus: ratione
quantitatis, egemus vacuantibus: & cum
materia consistat, vel in exiguis venis,

vel extrâ; & extra, vel in spatiis, vel
in poris; si existat in exiguis venis, re-
pellentibus est propellendus humor; si
extrâ, digerentibus. Licet enim humor
sit frigidus, competunt tamen repellen-
tia. Sic enim & Gal. in l. per loc. re-
pellentibus utitur in achoribus tam bi-
liosus, quàm pituitosis; sed in biliosis,
refrigerantibus tantum, in pituitosis ve-
rò adstringentibus, nimirum, valentio-
ribus repellentibus, quæ frigida sunt,
& siccantia. Porro cum scopus œdema-
tis curandi duplex sit, alter, ut materia
digeratur, alter, ut fluxio sistatur; scien-
dum in principio digerentibus repellen-
tia debere misceri, ita tamen ut dige-
rentia prævaleant, quia oportet explere
scopum ratione qualitatis materiæ. At
in progressu solum digerentibus uten-
dum. Hoc enim modo Gal. curavit
omnia œdemata. cap. 3. lib. 2. ad Glauc.
cap. 4. lib. 14. meth. ubi spongiam no-
vam expressam in aqua, quæ parum A-
ceti habet, ligat supra partem affectam,
ea ligatura, & fascia, quibus ligantur
fracturæ. Ubi notari potest mistus mo-
dus curandi, per repellentia, & dige-
rentia Gal. enim quatuor proponit, ni-
mirum fasciam, spongiam, acetum, &
aquam. Ad repellendum, utitur fascia,
& aceto. Fascia enim circumducta su-
pra partem affectam valentiùs stringit;
deinde hinc inde circumducitur non ita
strictè; & sic exprimit humorem à par-
te affecta ad alias partes, hinc inde, su-
pra, & subter. Acetum verò repellit,
& absorbet pituitam, & cum tenuium
sit partium, penetrat. Spongia verò,
& aqua digerunt humorem pituitosum.
At dices, digerentia sunt calida, & sic-
ca; aqua est frigida, & humida: quo-
modo ergo digerit? Responsio, Gal. cap.
8. lib. 1. simp. ait aquam digerere: nam
in piscatoribus manus, & pedes corruga-
ri videmus, quæ corrugatio nihil
aliud est, quam evacuatio humoris, qui
antea spatia replebat. Sed, ut verum
dicam, Gal. non potissimum hac de cau-
sa usurpat aquam, sed ad obtundendam
aceti acrimoniam, quæ causa ab ipso
non affertur lib. 2. ad Glauc. nec lib. 14.
meth. sed cap. 19. lib. 1. simp. Quod hoc
sit verum, patet; dicit enim: oportet
parum aceti cum aqua miscere, & si œ-
dema non quieverit, plus aceti miscen-
dum, ita tamen ut bibi possit, nam à
mitioribus inchoandum: addit etiam, in
corporibus duris plus aceti posse misce-
ri.

ri. At si fuerit oedema supra nervos, aut tendines, minus aceti miscendum. Demum spongia usurpatur ad digerendum; quia cum siccissima sit, potest cohibere omnes humiditates: præterea, cum nitrosæ qualitatæ sit particeps, hac ratione calida est, & deterforia, & ad digerendum opportuna, talis autem oportet, ut sit nova; spongia enim aqua dulci aspersa non amplius habet nitrosam qualitatem: proinde, si non erit nova spongia, abluenda erit ex *apbronitro*, & *nitro*, & *lixivio destillato*; item ex *aqua maris*, *aqua salita*, *balneorum Patavinorum*, &c. Si hoc medicamento oedema non sedatur; aquæ, & aceto admiscendum est parum aluminis; quod præstantissimum est, quia mistam habet facultatem digerentem, & repellentem. Si nec his sedatur, fortiora sunt apponenda: cuiusmodi est, quod ab Avicenna proponitur: nimirum, si spongiam madefaciamus in *aqua Calcis*, cui *succus Myrti* sit admixtus. Demum, si oedema adhuc persistat, & diutius protrahatur, Gal. lib. 2. ad Glauco. curat per sola digerentia, prætermisissis repellentibus; primum enim particulam ol. inungit, dein spongiam è *lixivio* apponit, & vehementius stringit; Verum Avicennæ medicamentum est efficacius, ex *aqua Calcis*: in cuius usu notandum, ut spongia comprehendat undique omnes oedematis partes; alioquin sequenti die invenitur humor affluxisse ad eam partem, quæ fuit spongia nudata. In spongiæ defectu similiter uti possumus linteis madefactis, aut in aqua calida, aut *lixivio*, & superligatis. Proponuntur, & alia medicamenta, ut est *oleum ros. cum Aceto*, *Sale*, & *Sulphure combusto*, ana partes æquales: quod medicamentum convenit in augmenti principio: si augeatur quantitas salis, & sulphuris, conveniet quoque in principio status. Serapio ait Emplastrum è *radice Cucumeris Asinini* (quæ proprietate pituitam attrahit) cum *farina Hordei*, conferre oedemati, in augmento, & statu. *Brancæ ursinæ folia contrita*, & cum *axungia porcina veteri mista*, utiliter imponuntur. *Calx viva*, *trita*, & cum *axungia porci mista*, oedematibus diuturnis præstantissimum est remedium. Sed antequam imponatur medicamentum, monet Avicennas fricandam esse partem, ut juvetur penetratio medicamentorum.

Et hæc Oedematis est curatio. Quæ quamvis per insensibilem fiat evacuatio-

nem, Hippocrates tamen comm. 37. lib. 1. prognost. ponit curam oedematis per suppurationem. At verum oedema vix suppurari potest, quia affectus est frigidus; in suppuratione autem requiritur calor. Solus Hippocrates proponit hanc curam, sed non in omni oedemate, sed in oedemate circa ventrem. Ait enim oedema in ventre fatigans minus facere abscessum, quam quod in iliis, minimè verò omnium suppurari partes, quæ sub umbilico sunt. At Gal. in comm. ait oedema magis suppurari in iliis, quia ea sedes calidior est. Respondendum autem in iliis, & cruribus non suppurari oedemata, quia hæ partes magis sunt longinque à caloris fonte. Suppurantur autem oedemata in ventre, ex Hippocr. sententia. Sed addit tex. 35. suppurari, ubi transierint sexagesimum diem. Et optimè, mea sententia, loquitur; statuit enim evenire oedemati diuturno, quod contingit in empyemate, & destillatione pituitæ ad partes pectoris: quæ, etsi natura sua frigida est, & insuppurabilis; ob diuturnam tamen moram à calore alterata fit purulenta. Sic quoque oedema diuturnum curari potest pus moventibus, ut *Diachylon cum gummis*, aut *radicibus Liliorum*, *Althææ*, & *Malvæ*; coctis, & contusis, deinde admixto *adipe gallinaceo*, aut *suillo*. Ubi tumor fuerit suppuratus aperiendus ferro, vel caustico: deinde foramen apertum servandum, quousque purgatus fuerit abscessus, cum *Resina*, *Terebinthina*, *Thure*, & *Melle*, & in dies adaugenda mellis quantitas, ad maiorem deterfionem; postea cavitas carne replenda, hyeme, *Unguento Isidis*, æstate, de *Tutbia*, mediis temporibus de *Betonica*. Ultimò cicatrix inducenda, aut cerato diapalma, aut linamentis siccis.

CAP. X.

DE FLATUOSO TUMORE.

Habet hic tumor cum oedemate conjunctionem: ideoque jam ejus tractationem instituimus. Vocatur *εμφύσμη* inflatio; ab Avicenna, *Apostema ventosum*. Nomen.

Fit hic tumor, secundum Gal. cap. 4. lib. 3. meth. cap. 7. lib. 14. meth. ubi flatulenta materia in aliquam partem copiosior accessit, aut ibi collecta, in tumorem partem attollit. Porro hic spiritus flatuosus, secundum sui substantiam crassus est, & vaporosus, qualis est aer in

Medicamenta valentiora.

Flatum
causa.

in austrinis constitutionibus; non autem aeris est, & tenuis, qualis est spiritus, qui in nostro corpore secundum naturam continetur, aquilonari aeris constitutioni similis cap. 7. lib. 2. ad Glauc. Hujus flatulentæ materiæ causa materialis, est pituita crassa, lenta, viscida, nimirum pituita, quæ vitrea dicitur à Praxagora, cap. 6. lib. 2. ad Glauc. Efficiciens causa est calor non adauctus, neque imbecillis, sed tantum diminutus. Si enim materia pituitosa crassa sit in corpore, & calor summè sit imbecillis, nullus generabitur flatus: quia talis calor non potest materiam alterare, & in flatum vertere. Contrà si calor sit potens, materia verò tenuis, nullus gignetur flatus; quia ob fortem calorem tenuis materia in halitum dissipabitur. Quod si calor sit potens, & materia crassa, ac viscida; spiritus quidem generabitur flatuosus, sed exiguus, & brevi tempore durans; quia à potenti calore dissipabitur insensibili transpiratione. Causæ ergo spiritus flatuosi sunt, pituita viscida, seu vitrea, & diminutus calor. Hinc Galen. ait cap. 2. lib. 3. de symp. caus. flatuosum spiritum fieri à succis pituitosis, à caloreiciente in halitum solutis. Nam pura frigiditas non facit flatum, quia nec attenuat, nec conficit, nec alimentum dissolvit: fortis verò calor cum longo intervallo humores superet, plus attenuat, quam requiratur pro flatu inducendo. Quod si humores flatuosi sint, & calor fortis: gignitur quidem spiritus, sed exiguus & non diu durans. At calor, qui in humores diminutè agit, eos dissolvit quodammodo, sed non resolvit: unde oritur spiritus flatuosus. Sic ut fit extrinsecus in magno mundo: nam in frigidissimo aeris flatu, ut flante borea, aut calidissimo æstatis tempore ambiens aer est purus, & serenus, status autem aeris, inter hos medii, nebulam gignunt. Ita etiam in animalis corpore flatuosi spiritus non gignuntur, dum calor, vel summè est imbecillis, vel nimium vehemens; sed stantibus intermediis. Flatus porro genitus in tumorem partem attollit, quia exire nequit è corpore, ob partium densitatem.

Differen-
tia flatuosi
tumoris.

Solet hujusmodi tumor oriri in plurimis partibus, tam internis, quam externis: interdum enim sub cute, interdum in viscerum membranis, interdum in ventriculo, & intestinis, interdum in

peritonæo oboritur tumor flatuosus, præcipuè verò solet occupare articulos; quia partes hæ habent diminutum calorem, & refertæ sunt pituita viscida, & adest densitas partis; provenit autem pituita hæc è tendinibus, membranis, ligamentis, & similibus quæ in articulis consistunt. Flatuosus hic tumor secundum Avicennam duplex est: alius fit à vapore levi, & assimilatur althebegio: (althebegium est tumefactio quædam similis cachexiæ, quæ provenit è vitio hepatis, & malo corporis habitu: suntque tumores similes iis, qui oriuntur sub oculis, & in facie eorum, qui multum dormiunt: ejusdem etiam & generis est tympanites.) alius tumor flatuosus fit à vapore ventoso, & ab Avicenna inflatio dicitur. Prior tumor, qui malum corporis habitum sequitur, curatur curata ipsius causa; idèoque de altero flatuoso tumore, qui morbus est, nos agemus.

Generatur hic tumor flatuosus è pituita fluente à venis majoribus ad minores, donec ad minimas deveniat, & in summa ad partes frigidas: in quibus dum consistit, à diminuto calore partium agitur, & alteratur, & sic vertitur in flatuosum spiritum, qui detinetur à densitate partium. Interdum autem flatuosus spiritus generatur in venis majoribus, & sensim excurrit per majores venas, donec perveniat ad partem, in qua firmetur. Interdum licet nulla pituita crassa adsit in toto corpore; generatur tamen flatuosus spiritus è pituita alicujus partis, quæ ob imbecillitatem partis in tumorem attollitur; puta, quæ propter contusiones, vel alias causas fit imbecillis, ut non probe coquat alimentum proprium, unde resultat crudus humor, qui à diminuto calore exagitatus in ventum vertitur.

Cognoscitur autem hoc modo. Pri-
mum compressus hic tumor vestigium, seu foveam non relinquit, & sic ab cedemate distinguitur. Deinde, cum percutitur, sonitum, seu tympanum efficit, quod èò magis contingit, quò in majori cavitate continetur; nam inclusus ventus, & percussione commotus exitum quærit, & non inveniens, fertur ad latera, facitque strepitum: quo signo distinguitur ab omnibus aliis tumoribus. Tertiò, in cavitate sensibili detinetur; hæc enim natura est flatuosi spiritus, ut in cavitate contineatur, &

Locus generationis
flatus propositi.

continuus sit non sparsus in porositatibus, aut spatiis. Quartò, Avicennas addit renitentiam manus comprimentis. Quintò, Guid: ait lucidum quendam splendorem apparere in ejus summitate. Sextò, non perpetuò, sed interdum dolor adest, ob nimiam distensionem. Septimò, adest sensus dolorosus spiritus percurrentis per corpus, quod tum contingit, cum spiritus in venis majoribus generatur.

Causa.

Causa tumoris flatuosi est pituita crassa: quæ interdum nullam habet causam, præter externam. Sunt autem hæ, aer frigidus, & humidus, nubilus, qualis in austrinis constitutionibus; cibi crassi, ut legumina, caseus, castaneæ. cochleæ, nimius cibus, & potus, otium, & desidiosa vita, nimius somnus, hæmorrhoides suppressæ, alvus stricta, percussio, seu contusio. Potest enim tumor flatuosus fieri à percussione, & contusione, licet pituita in toto corpore non redundet, sed generetur à parte percussa. Interdum causa redundantia pituitæ est interna, & dependet aut è capite, aut intemperie frigida, & humida ventriculi. Redundantia igitur pituitæ crassæ has habet causas. Alia causa est diminutus calor; cui additur densitas partis, quæ egressum prohibet.

Prognos.

Quid sit de hoc tumore præfagendum, optimè cognoscetis, si distinguatis tumorem flatuosum, qui sequitur cachexiam ab eo, qui oritur sine præcedente morbo; nam prior periculosissimus est, propter morbum periculosum: alter non est periculosus, si modò duæ adsint conditiones: prima, nisi adeò sit magnus, ut propter magnitudinem fiat periculosus; sæpe enim vidi genu occupantem ad mortem terminasse, propter magnitudinem. Alia conditio est, quando oritur cum dolore, & anxietate, quia portendit materiam esse venenosam ideo tumor ille tunc est periculosus.

Curatio,
totum
corpus re-
spiciens.

In curando tumore flatuoso, primò habenda ratio causarum externarum. Eligatur aer calidus, & tenuis: cibi calidi, & sicci, attenuantes, & flatus discutientes, ut *Panis probè coctus*, cui *Sal sit admixtum*, aut *Cuminum* aut *Feniculum*. Potus sit *aqua cocta*, carnes *sylvestres assæ*. Vitentur flatulenta. Profunt aromata, vigiliæ, motus. Si adsit intemperies aliqua viscerum, è qua generetur pituita, est corrigenda. Redundantia humoris in toto corpore, vacua-

tione curatur: nimirum venæ sectione, & purgatione. Humore pituitoso crasso redundante, videtur solùm convenire purgatio. Possumus uti *pilulis de agarico Mes. de hermodactylis*, &c. Non modò probantur purgantia, sed etiam præparantia, extenuantia, & incidentia pituitosum humorem. Galenus laudat *decoctum Nymphææ, Rutæ, Viticis*. Uti possumus *syrupo de Hyssopo, Pulegio, Oxy-melite scillitico*. Præparati humores evacuandi. Et sic aufertur prima causa. Secunda etiam est amovenda, quæ est calor diminutus, qui roborabitur cibis optimis, & potu vini aromatici, in modica quantitate: speciebus aromaticis, ut sunt *Antidotum Diacyminum, Diacalamintbes, Diagalange, Aromaticum rosatum majus*, &c.

Ablatis causis, ad partem affectam veniendum: in qua indicatio est vacuandi humorem flatulentum. Et quia è Paulo, cap. 28. lib. 4. duo prohibent spiritus flatulenti evaporationem; unum densitas partis, alterum crassities flatulenti spiritus: ob id Galenus cap. 6. lib. 2. ad Glauc. ait duas oboriri indicationes rarefaciendi constrictum, & extenuandi crassum. Extenuatio fit per ea, quæ sunt tenuium partium. Rarefacientia ea assumi debent, quæ habent vim molliendi: cujusmodi est medicamentum, quod constat è *pice, resina terebinthina, & adipe leonino, aut taurino*: item quod è *sordibus balnei, calce, & sycomor.* Lixivium præterea nova spongia impositum bene facit: in cujus penuria Aphronitrum sumendum, quod non sit lapidosum, sed spumosum, & facile liquetur. Præterea *Oleum de cera chymico modo extractum*. Medicamenta autem hæc variari debent, pro densitate membri majori, vel minori: pro varietate crassities flatulenti spiritus: pro majori, vel minori caliditate membri, pro ratione situs profundi, aut superficialis, sensus acuti, aut obrusi. Sed notandum, antequam medicamenta imponantur, ut pars foveatur *spongia madefacta in decocto Rutæ, Anisorum, Pulegii, Calaminthæ, Betonicæ, &c.* præterea cinere *Vitis, & Quercus* in aqua cocto, & colato sæpius, donec aqua pungat linguam: hæc aqua excepta spongia, aut linteis parti apponetur; nam valentissimè flatus discutit. Vel: *Sordium balnei, quantum lubet.*

Calcis vivæ q. s. ad inspissandum sordes.
F. Emplastrum.

Sera-

Serapio probat *Ceratum* è *pulvere Hyssopi*, *ol. Anethino*, & *Cera*. Præstantissima etiam sunt *Semina Apii*, *Anisi*, *Rutæ*, *Ammios*, & *Cymini*. Quod si tumor flatuosus sit in profundo, cucurbitula ficca apponenda, ut attrahat. In hoc casu *Lixivium cineris sarmentorum Vitis linteæ appositum*, & *Aqua Calcis* multum juvant, si modò inungatur pars prius *ol. Anethino*.

Quod si dolor flatuoso tumori adjunctus sit, quod solet contingere maximè è contusione: monet Galen. ut *solo lixivio* utamur, cui si *sapam*, & *oleum* admiscebimus, magis dolor mitigabitur.

Sapa cum vino nigro, & *exiguo aceto*, & *modico oleo* misceatur: *iis succida lana imbuta* lenit dolorem. In summa quando sunt contusi muscoli, Galenus præcipit utendum medicamentum, quod simul concoquat, digerat, & modicè adstringat. Si dolor urget, mitigantibus utemur: sin minùs, discutientibus.

C A P. XI.

DE SCIRRHO.

Equonam
humore
scirrhus
oriatur.

Scirrhus, Græcè *σπίρρος* dicitur tumor durus, à nonnullis Apostema lapidosum, ab Avicenna Sephiros. Provenit autem ex humore glutinoso, crasso, viscido, frigido, ut est atrabilis, & superexsiccata pituita. Omnes enim tumores scirrhusi, aut sunt ex atra bile, aut utrisque mistis. cap. 14. lib. 14. meth. Humor autem pituitosus scirrhum procreans non est naturalis illa pituita frigida, humida, & tenuis, è qua fit œdema; sed est pituita in qualitate peccans, ita ut quæ fuit frigida, humida, & tenuis, facta sit crassa, glutinosa, frigida, & super exsiccata. Id quod Galen. cap. 9. lib. de tum. præter natur. tradit. Melancholicus, humor, è quo gignitur scirrhus, est humor melancholicus naturalis: ut docet Galenus in lib. de atra bile. Eodem loco Galenus dividit humorem melancholicum in naturalem, & præternaturalem. Naturalem vocat, partem sanguinis crassiorem, densiorem, frigidior, quæ veluti sæx est sanguinis, & generatur in jecore, estque densior, & durior chyli pars, quam calor nativus probè conficere nequit; est tamen naturalis, & utilis corpori, quia nutrit partes densas, & duriores, & sanguinem densat, roborat, & duriores reddit. Melancholiæ verò præternatu-

ralis duas ponit species. una est, cum humor melancholicus supra modum exurit; & tunc talis oritur species melancholiæ præter naturam, quam neque muscæ volunt degustare. Alia species fit à bile tenuifacata, & superassata; quæ prædicta est periniciosior. Guido duas alias species ponit, quas nec Galenus prætermisit. Prima est, ubi inflammatio, aut erysipelas è vehementibus refrigerantibus insignem duritiem contraxerunt. Altera, quando melancholia naturalis miscetur aliis humoribus; unde fiunt scirrhi phlegmonosi, œdematosi, erysipelatosi. Scirrhus ergo fit tantum ab humore melancholico naturali, ad quem reducere possumus erysipelas, aut phlegmonem induratum; quia sanguis ille, qui prius calidus erat, & tenuior, cum factus sit crassus, & frigidus; proculdubio censendus est melancholicus humor naturalis. Quod si Guido eum appellet præternaturalem, non reclamabo, dummodo concedat habere eandem curationem, hoc est, ex inflammatione indurata, & refrigerata non fieri diversum scirrhum ab eo, qui fit à melancholico humore naturali influente. Prætermitemus duas melancholiæ species præter naturam, à Galeno propositas, tam quæ fit à flava bile superassata, quam quæ ab humore melancholico naturali exusto; quia ex his humoribus oriuntur ulcera cancerosa. Similiter omitemus humorem melancholicum aliis dilutum; quia cognita curatione scirrhi à solo humore melancholico, cognoscetur etiam curatio scirrhi ab aliorum admistione. Quare scirrhus gignitur ex humore melancholico naturali, qui est frigidus, siccus, crassus, & à pituita crassa glutinosa. Estque scirrhus tumor durus, & indolens, procreatus, vel à crassa, & glutinosa pituita, vel ab humore melancholico naturali.

Definitio.

Scirrhus est duplex: exquisitus, & Differentia non exquisitus. cap. 4. lib. 2. ad Glauclia.

Exquisitus est tumor præter natur. sensu privatus, durus. Non exquisitus non est omnino insensibilis; difficulter tamen sentit. Oritur in partibus internis, ut liene, jecore, &c. vel in externis; de quo hic solo agimus. In externis è lib. 1. simp. oritur potissimum circa musculorum capita, quia hujusmodi partes aliis sunt densiores, ob id magis induratur: & propter hanc rationem Galenus

dicat pulmonem, jecur & partes molles vix posse scirrhum contrahere.

Signa.

Cognoscitur scirrhus è signis sequentibus. Primum: tumor est sine dolore. Secundum: est tangenti durus. Tertium: si non sit exquisitus, difficulter sentit. Omnis quidem scirrhus dolorem non habet; exquisitus in universum, tum è se ipso, tum etiam si digitis percutiatur: & hoc necessario evenit, quia quod sensu privatum est, dolere nequit. At non exquisitus scirrhus, quando aliquem obtinet sensum, dolere potest: idque fit, si valenter comprimatur, aut percutiatur: quamvis è se ipso prorsus sit indolens. Addunt etiam scirrhum non moveri ad tactum; sicut glandula, struma, ganglion, & alia istius generis, quæ ad tactum moventur: scirrhus autem est tumor immobilis, ac si esset clavo affixus. Addunt alii, quod supra scirrhos aliquando oriantur pili: & tunc evadit exquisitus scirrhus. Distinguere autem oportet scirrhum factum a pituita, ab eo, qui fit ab humore melancholico: ut Galenus docet lib. de tum. præternat. scirrho enim melancholici color plumbeus est; at scirrhus ab humore pituitoso habet colorem similem colori reliqui corporis, quia pituita alba est. Scirrhus etiam distinguitur ab aliis tumoribus: ut ab inflammatione, quæ dolet, ab erysipellate, quod non est durum: ab œdemate, quod tactui non resistit, sed cedit: à flatuosis, & aquosis tumoribus, quod hi reddunt sonitum, ut tympanum: quæ in scirrho non reperiuntur.

Causa.

Porro, secundum Galen. cap. 9. lib. 7. per gen. scirrhus alius per se oritur, id est, à principio congregatur, & sensim augetur: alius non per se, sed medicorum imperitia oritur, quando scilicet medici, aut importuna, aut nimium refrigerantia, aut nimis valenter discutientia inflammationibus adhibent, ut sic humor, vel frigore induratus, vel *diapnoesi* partium tenuium exsiccatus lapideat. Si loquamur de scirrho, qui provenit imperitia Medicorum, hic duas habet causas; externam, & proximam, sive conjunctam. Externa est usus inordinatus medicamentorum: conjuncta est humor ipse concretus & induratus in parte affecta. Si autem loquamur de scirrho, qui per se oritur, & à principio congregatur, hic tria causarum genera obtinet: externam, internam, &

conjunctam. Conjuncta patet. Interna, seu antecedens nil aliud est, quam redundantia, aut pituitosi aut melancholici humoris. Redundantia melancholici humoris interdum provenit è vitio lienis non potentis attrahere quod congruum est; è vitio etiam jecoris, quia nimis calidum est, & inde majorem copiam humoris melancholici gignit; interdum hæc redundantia provenit à causa externa. Externæ igitur causæ sunt omnia ea, quæ possunt crassos succos generare: ut aer frigidus, fœcus, caliginosus, densus, cibus & potus crassus, ut est panis furfuraceus, caro bubula, caprina, porcina, asinina, leporum, camelorum limaces: vinum, crassum, & nigrum, & omnia, quæ crassum succum gignunt: nimius motus, nimia quies, nimia vigilia, menstruorum suppressio; animi passionēs, ut ira, agonia, tristitia, &c. De pituitæ causis supra, cap. 9. diximus.

Quid præfagiendum sit, docet Galenus cap. 4. lib. 2. Glauc. Scirrhus exquisitus, sensus expers est incurabilis: non exquisitus autem facilem curam non admittit: haud tamen est mortalis, nisi valde magnus evadat: ut ego vidi aliquando in spatulis, circa humerum, ac circa pectus scirrhum, qui ægrotum interemit. Cur verò scirrhus exquisitus sit incurabilis, hinc colligi potest; quia enim privatur sensu, constat facultatem per nervos influere amplius non posse: & cum humor occupet nervos, venas, & arterias, strangulari facultatem necesse est: unde & medicamenta nil operantur, quoniam à facultatibus non feruntur suppetiæ. Qui autem non est exquisitus curationem recipit, sed admodum difficulter. Qui lapidosus est factus, non cedit medicamentis; nec enim mitia quicquam efficiunt, valentiora autem plus indurant. Cæterum aliter præfagiendum est de scirrho melancholico, aliter de pituitoso, è lib. 9. simp. Melancholicus enim affinitatem cum cancro habet, & hac ratione difficulter curatur, quia à medicamentis facile irritatur: in quod periculum non incurrit scirrhus à pituita.

Externæ causæ primò amovendæ sunt. Curam. Eligatur igitur aer tenuis, calidus, & humidus; vitetur vebulosus, & crassus. Cibi crassi succi fugiendi; ut legumina, vinum crassum, panis furfuraceus, caseus: eligendi cibi eupepti, ad humidum

dum declinantes, & attenuantes, ut panis triticeus, vinum album tenue, ova forbilia, pulli gallinacci, spinachia, borrago, &c. Vitentur nimius somnus, otium, tristitia.

Univer-
salia reme-
dia, ad
causas in-
ternas.

Secundò deveniendum ad causas internas. Et, si melancholicus humor proveniat è vitio lienis, aut jecoris, hoc corrigendum: si ex hæmorrhoidibus obstructis, hæ aperiendæ. Si proveniat scirrhus è suppressione mensium, mittatur sanguis è malleoli vena fæminis; hirudines autem viris applicentur. Si sanguis plurimæ sit nigredinis, phlebotomia vacuandus. Si proveniat à pituita, relicta venæ sectione, purgante utendum; quod etiam propinari debet in scirrhus ab humore melancholico. Sed pituitosus humor primo præparandus erit attenuantibus: detergentibus: ut *Syr. de Hyssopo, de Betonica, de Stoechade; Decocto Calaminthæ, Oxytelite simpl. & comp. Melle Ros. Decocto Pulegii.* Pro humore melancholico, indigemus attenuantibus, & humectantibus; ut *Syrap. de succo Borrag. Bugloss. Fumar, de Lupulis, de Pomis; cum Decocto Melissa, Borrag. Bugloss. &c.* His factis purgabitur humor melancholicus *Senna, Polypodio, Helleboro nigro, Confectione Hamech;* verb. gratia,

℞. *Electuar. lenit. drach. vi.*

Fl. Cassia.

Confection. Hamech. ana drach. iij.

Cum Saccharo F. Bolus.

Pituitam evacuant *Agaricus Mes. Pil. de Hermod. Hiera Pachii:* Purgato corpore, materia revellanda ad partes contrarias, frictionibus, balneis, inunctionibus calidis: & digerentibus. In defluxionibus diuturnis maximè laudo fonticulos locis congruis inustos.

Topico-
rum ad
scirrhum
facultas.

His ita completis ad partem affectam veniendum, & videndum ut evacuetur materia, quæ facit scirrhum. Evacuetur autem non repellentibus, quia materia est crassissima, & indurata, sed digerentibus per insensibilem transpirationem. Non autem omne digerens convenit; quia si valentiora adhibeantur digerentia, primis diebus quidem cura egregiè procedit: sed quod de affectu remanebit, id insanabile omninò erit, tenui enim resoluta, crassum restitit lapidosum cap. 4. lib. 14. meth. cap. 4. lib. 2. Glauc. Digerentia igitur erunt mitiora.

Præterea etiam & alia respicere oportet; propter duritiem enim mollientibus utendum: & propter materiæ qualitatem, adhibenda sunt, quæ materiam ad discussionem præparant. Si igitur scirrhus fiat ab humore melancholico, qui est: frigidus crassus, & siccus, indigemus calefaciente, attenuante, & humectante. Si fiat ab humore pituitoso, frigido, crasso, viscido, glutinoso, hic calefaciendus, attenuandus, incidendus, detergendus. Hæ igitur indicationes è materia scirrhi eliciuntur: & ut uno verbo dicam, pars affecta, à frigiditate humoris ad intemperiem frigidam deducta erit calefacienda. Possunt autem hæ omnes indicationes ad duas referri, ad Emolliendum, & Discutiendum.

Ut autem hæc intelligantur, sciendum è cap. 5. lib. 5. simpl. duritiei tres esse causas frigiditatem, siccitatem, & repletionem. Frigiditas ut in glacie: & hæc durities solvitur leviter calefacientibus, sicuti glacies à Sole liquatur. Siccitas, ut in manibus rusticorum, quæ durefcunt nimio exercitio: & huc referentur Solis fervor, ingens inedia, ardens febris, medicamenta siccantia citra refrigerationem: & hæc durities solvitur emollientibus. Repletio, ut in ventre helluonum; sic & pulmones aliquando indurantur: & hæc durities potest etiam aliquid indurari è conjunctione causarum plurimarum, ut si concurrat siccitas, & frigiditas. Scirrhi ergo interdum indurantur à repletionem: frequenter autem à frigiditate: neque sine ratione, cum frigiditas tripliciter concurrat; primò ab externis rebus, ut ab aere, vel à medicamento, quemadmodum contingit in inflammationibus induratis; secundò à parte affecta; nam scirrhi potissimum oriuntur in ligamentis, tendinibus, & partibus frigidis; tertio ab humore, qui est valde frigidus, sive melancholicus, sive pituitosus. Fit etiam scirrhus à repletionem, ut sensibus patet. Interdum siccitas concurrat ad scirrhum indurandum; licet hoc non semper contingat, si scilicet digerens, vel siccum medicamentum inflammationi admoveatur. Omnibus hisce causis emollientia contrariantur.

Moderatè emolliunt *adeps gallinaceus, Medulla cervina, & vitulina:* & hoc ordine Galenus lib. 7. per gen. componit medicamentum è *butyro, resina colophonia,*

Durum
quatuor-
plex, &
quomodo
tollatur.

emollientium, ac
discutien-
tium.

nia, cera candida, non vetusta, &c. Secundi ordinis sunt adeps anserinus, caprinus, hircinus, taurinus: è quibus singuli sequentes iis, qui præcesserè, sunt calidiores. Componitur etiam medicamentum ex oleo veteri, argenti spuma, & adipe suillo. Tertii ordinis emollientia sunt adeps leoninus, ursinus, & è Pardo. Sed in calefaciendo, & digerendo leoninus est valentissimus: proximum locum habet Pardi; sequitur ursinus. Quarti ordinis sunt valentiora, ut Ammoniacum, Thymiana, Styrax, Bdellium, radices Althææ, & Cucumeris asin. folia Malvæ tempore scirrhi; nam scirrhus recens, qui non valdè induruit, mollientibus mitioribus est tractandus, atque etiam digerentibus: induratus verò vel inveteratus valentioribus indiget. Secundo; utendi modus fumitur à corpore laborantis; nam corpora rusticorum, & nautarum, fortioribus indigent mollientibus, molliora corpora, ut mulierum, puerorum, eunuchorum, virorum delicatiorum, in umbra, & otio degentium, mitiora postulant. Tertio à parte affecta; nam si scirrhus ligamentum fuerit induratum, aut tendo, aut alia pars durior, valentioribus est utendum. Ob quam causam monet Galenus, cap. 4. lib. 2. ad Glauc. si in ligamentis, vel tendinibus scirrhi exoriantur, emollientibus admiscenda esse incidentia, ut acetum; sed non in principio, quia acetum absument, quod tenue est, & crassum lapidescere facit. Laudat item Galenus in scirrhis suffumigium è lapide pyrite, id est, marchasita, aut molari, qui incandescens exstinguitur in aceto acerrimo, & supra vaporem detinetur scirrhus, & præsertim si ipsi fuerint incocta folia malvæ, althææ, & reliqua hujusmodi. Præcipit etiam continuò locum fricandum, donec sudor appareat: postea apponendum molliens, idque alternatis vicibus tamdiu, donec scirrhus absumatur.

Confideratio.
Causarum.

Verum causæ scirrhi diligenter in curatione sunt attendendæ. Si enim ortus fuerit à melancholico humore, mitius erat tractandus, & majori dexteritate, quàm si sit à pituitoso, ne in cancerum convertatur. Perpendendum quoque, num sit per se ortus, an successerit inflammationi, & erysipelati. Si fuerit ortus per se, sciendum ipsum induratum esse à refrigeratione: quapropter emollientia debent usurpari, & calida, &

evacuantia; ut est, quod ad Almanso-rem lib. 7. describitur,

℞. Bdellii.

Ammoniacy.

Galbani. ana partes æquas.

In Ol. Lil. vel Irino mollicifica, in mortario calido, inde adde mucilag. Fœnigr. & Sem. Lini ad pondus omnium, demum additis Caricis pinguibus, F. Cataplasma.

Mirificè laudatur ad omnes durities ubicunque fuerint. Ante admotionem fovebitur pars decocto Althææ, Malvæ, Chamæmeli, Meliloti. Si scirrhus sit factus propter inflammationem, aut erysipelas, à nimium repellente, aut discutiente medicamento; tunc emolliens tale conveniet,

℞. Cerae citrinæ.

Adipis Anatis liquati & colati. ana unc. j.

Ol. lilior. unc. ij.

Medullæ crurum Bovis tantundem.
M.

Si induraverit à nimium siccantibus, emolliendus est humectantibus; ut malva cocta, & cum adipe suillo mista, aut gallinaceo, prodest juris pinguis Fomentum, loturæ lanarum, lana succida, aut prædicta lotura imbuta, œsypus, sordes, &c. Lutum D. Bartholomæi S. Helenæ, & D. Petri in agro Patavino.

C A P. XII.

DE AQUOSIS TUMORIBUS.

Aquosi, seu serosi tumores sunt, qui à serosa humiditate proveniunt. Horum nullam Tagaultius in sua tabula mentionem facit, sed omnes ad pituitosos tumores reducit, cum tamen quotidie experientia ostendat reperiri tumores, in quibus nihil aliud continetur, quàm serosa humiditas. Nam vesiculæ illæ, quæ è motu, aut aquæ ferventis contactu, aut ferro ignito, aut alia occasione in tumorem attolluntur, meritò aquosi tumores appellantur. Et Galenus cap. 2. lib. 3. de sympt. caus. ait serosa excrementa, cum in toto redundant, facere hydropem, qui ascites vocatur: in partibus verò corporis excitare pustulas. Galenus ergo tumores aquosos, pustulas vocat. Cum autem pustulæ aliæ siccæ sint, aliæ humidæ, procul-

Nomen & definitio, Tagaultii error.

cul dubio humidis pustulis accenferi debent tumores aquosi. Qui in summa cute frequenter oboriuntur, sudamina appellantur, qui noctu excitantur, dicuntur epinyctides, si in testibus aquosa humiditas colligatur, ὑδρονήλη: si in umbilico, ὑδρόμφαλλος.

Causa.

Tumores igitur aquosi, fiunt à serosa humiditate: Quæ interdum utilis est interdum inutilis. Utilis est, quousque complevit suum usum, qui est, secundum Hippocr. ut sit vehiculum alimenti, quando alimentum pertransire debet vias angustissimas, ut sunt venæ meseraicæ, & venæ dispersæ per jecoris substantiam: ubi igitur sanguis à jecore traducitur per totum corpus, non amplius indiget multo vehiculo: ob id natura creavit venas, ut hujusmodi serosam humiditatem ad se attraherent, & post ad vesicam derivarent. Quare si accidat, ut serosa humiditas in corpus refundatur, stimulans excreticem; hæc expellit ad cutem partes ejus aliquas, & ita facit tumores aquosos. Secunda causa est redundantia serosæ humiditatis in corpore: quam interdum facit, vel imbecillitas renum, qui non potuerunt attrahere hanc serositatem, vel refrigeratio hepatis gignentis: vel est causa aliqua externa, ut nimius potus aquæ, aut vini, aut alterius liquoris; nam, secundum Galenum, aquosus humor est potionis excrementum.

Signa.

Cognoscitur hic tumor, quia aliquando magis, aliquando minus tensus est, non tamen tactui renititur; quo à scirrho distinguitur. Dignoscitur ab inflammatione, & erysipellate; quia illi tumores sunt dolentes. Dum comprimitur, non relinquit foveam; & ita differt ab œdemate. Concussus non facit sonitum, sicut flatuosus tumor. Peculiare aquosi tumoris est signum, quod cum pruritu fiat, propter falsedinem, scilicet quæ est in serosa humiditate.

Prognost.

In præfagiendo distinguere oportet, num sermo sit de aquoso tumore, qui sequitur vitium jecoris, & est hydrops ascites; an verò de aliis. Tumor, qui jecoris vitium sequitur, periculosus est non tam propter tumorem, quam propter jecoris vitium. Reliqui autem aquosi tumores, periculosi quidem non sunt, sed difficilem habent curationem. Si loquamur de tumoribus, qui similes vesiculis in toto ambitu apparent, & sudamina dicuntur, periculo vacant, & non omnino difficulter curantur. Oriuntur ii tumores in umbilico, scroto,

in toto corporis ambitu, præcipuè tamen oriuntur circa juncturas crurum, & brachiorum, ratio est, cum enim hæ partes maximè omnium sint imbecilles, frigida, & densæ, facile possunt in iis colligi aquosi tumores.

Curatio fit per ablationem causarum. Curatio.

Causa verò est humiditas, tum universalis, ut humor in toto redundans: tum particularis, quæ facit ipsum tumorem. Primò igitur universalis amovenda, quæ si fiat è nimia potione, abstinendum ab hac & siccantibus utendum. Si fiat è vitio renum, vel hepatis, hoc corrigendum. Quod spectat ad humorem, in toto contentum, purgari potest, vel per alvum, vel medicamentis urinam cientibus, vel per sudores, aut halitum insensibilem. Præcipuè tamen laudatur purgatio per alvum, & urinam. Hydragogum mite est, *Syrupus Ros. sol. ga.*

Valentiores sunt *Pil. cochiae*; his ipsis valentiores *Pil. de Euphorbio*. Omnium optime convenit, *Pilul. alœphang. scrup. j. cum Elaterii gr. iij.* bene enim aquas purgat. Si elaterium per simplicem punctiorem erit collectum, sufficiet dicta dosis: sin per cucumeris asinini expressionem amplior erit eligenda. Per urinam vacuant *Syrup. de Hyssopo, de Calamintha, Decoctum Pulegii, Thymi, Origani, semina Melon. Pepon. &c. Aquæ* Diuretica. etiam *thermales Patavinæ*, illa Virginis, absente frigida intemperie; præsertim verò *aqua Lastrensis*.

Redundantia partis evacuabitur, non Topica. repellentibus, sed digerentibus. Neque Cur repellentia non conveniant.

obstat, quod serosa humiditas cum sit tenuis, debeat, & possit repelli, ut sit in inflammationibus, & erysipellate. Non debet repelli ille serosus humor, quia inutilis est. At sanguis tum verus, tum biliosus possunt repelli, quia sunt naturales humores & possunt esse utiles. Humor igitur serosus digerentibus erit evacuan-
dus. Debemus quoque rarefacere cutim, ut facilius exeat. Optimum hoc est,

Cataplasma.

℞. *Fol. Malvæ M. jß.*

Farinæ Lupinorum. unc. j.

Ol. Anethini. Chamæmelini. ana unc. ij.

Concoquantur, tundantur, & cum *Vino albo*, F. Cataplasma.

Valentius,

Aliud valentius.

℞. *Semin. Sinapi.*

Urticæ.

Sulphuris.

Spumæ maris.

Aristoloch. rotund.

Bdellii. ana unc. j.

F An-

Ammoniaci.

Ol. antiqui.

Cerae. ana unc. ij.

M.

Ego in iis tumoribus, qui sudamina dicuntur, usus sum *Aqua thermali Apolloniensi*: spatium enim unius diei exsiccat. Si tumores non cedant valentioribus utendum, ut *aqua Calcis*, *Lixivio cineris Sarmenorum Vitis*; quod si ita non curentur, secandi erunt, dein mundificandum ulcus, cum *resina terebinthina*, & *mel-le*; postea carne replendum, *Unguento de Betonica*, *de Tutbia*; denique cicatrix inducenda *filamentis siccis*, *pulvere Tutbiae*, *Cornu Cervi usto*, *Aere usto*, *loto*, *Diapalma*, &c.

C A P. XIII.

DE BUBONIBUS NON
CONTAGIOSIS.

Transitio.

Hactenus de summis tumorum generibus egimus; de phlegmone, erysipellate, oedemate, scirrhus, flatuosis, & serosis tumoribus. Restant tumores, qui non ab humoribus influentibus, sed à partibus decumbentibus excitantur, ut Hernia, &c. Sed quoniam in praecedentium tumorum speciebus alii quoque tumores comprehenduntur; ideo de iis prius agam, exorsus ab his tumoribus, qui ad inflammationem reducuntur: ut sunt bubo, phyma, phygethlon, ophthalmia, pleuritis, peripneumonia, &c. inter quos potissimum ad Chirurgos spectant Bubones.

Bubo
quid, &
quæ ejus
differen-
tiæ.

Sunt autem Bubones (secundum Galenum cap. 1. lib. 2. ad Glauc. cap. 5. lib. 1. de diff. feb.) glandularum inflammationes, seu partium glandulosarum. Porro inflammatio glandularum dupliciter sumitur, è cap. 1. lib. 2. ad Glauc. nam ubi accidit, ut glandula inflammata statim adaugeatur, & ad suppurationem festinet; hæc inflammatio phyma dicitur. Ubi verò accidit, ut non modò sanguis bonus concurrat, sed etiam parum bilis admisceatur, talis inflammatio dicitur phygethlon, & panus. Quare de his tribus agemus: de Bubone, qui simpliciter est glandularum inflammatio: de Phymate, quod est inflammatio, cum vehementia quadam ad suppurationem festinans: de Phygethlo, quod est inflammatio glandulae, erysipelatis particeps. Bubo duplex est. contagiosus, & non contagiosus: Contagiosus, alius sequitur febres pestilentes, & dicitur Bubo pestilens, & febris semper est adjunctus: alius oritur è lue Gallica, sine

febre, & dicitur Bubo Gallicus.

Primum igitur agemus de non contagioso. Bubo ergo inflammatus est tumor ruber, dolens, tensus, & tangenti renitens, quandoque pulsans, in glandulis consistens. Sunt autem glandulae in inguinibus, axillis, circa aures, collum, faciem, in mammis, oculis, & testiculis: loquendo semper de externis. Et his aliae factae sunt ad commutationem sanguinis: ut in mammillis ad lactis generationem, in testiculis ad spermatis generationem: aliae factae sunt ad tuenda vasa, quia iis veluti cunei quidam fulcimentum suggerunt, ne disrumpantur, aut à casu violento afficiantur, cujusmodi sunt glandulae in collo, ad divisionem venarum jugularium: aliae ponuntur ad replendum spatia vacua, & flexuosa loca, ut quæ sunt circa faciem, collum, & oris musculos: aliae humores superfluos excipiunt, ut glandulae post aures, in axillis, inguinibus, quæ recte emunctoria dicuntur; quia emungunt humores partium; ut quæ post aures sunt, cerebri; quæ in axillis, cordis; quæ in inguinibus hepatis humores combibunt. Bubones, de quibus agimus potissimum oriuntur in emunctoriis, non autem in mammillis, & testiculis: hæc enim cum illustrem habeant usum, à natura satis robustæ sunt factae, nec ita suscipiunt fluxionem: reliquæ sunt imbecilles, quia humoribus combibendis sunt dicatae.

Pars affecta.

Signa ejusmodi bubonis sunt rubor, dolor, calor, tensio, renitentia, aliquando pulsatio in glandula: Quibus addatis, quod aliquando febris est adjuncta, quæ est de genere ephemerarum.

Signa.

Causæ bubonis sunt causæ phlegmones: sanguis scilicet copia abundans; proveniens à rebus non naturalibus, cibo, & potu, &c.

Causa.

Quoad præsagium, si loquamur de pestifero, præsagienda mors festina, si de bubone Gallico, dicendum non esse lethalem, sed curatu difficilem, non ratione bubonis, sed ratione infectionis. Si de aliis loquamur, omnes sunt salubres: quia morbus est in parte extrema, & imbecilli. Sed notandum bubones, ubi diutius protrahuntur, facile terminari in fistulas, quæ non solum sunt curatu difficiles, sed interdum periculosæ; ideoque animadvertendum, ut quando ex uno foramine plura fieri incipiunt, bubo festinanter curetur.

Prognost.

In curando bubone, ut monet Avicenna, tertia quarti, perpendendum, num

Curatio.

Si bubo sit
perfectè
ortus.

num bubo subortus sit per viam crisis, an alio modo; nam non rarò bubones aliis morbis succedunt, quos etiam sanant, dum natura per crisin expellit materiam ab internis partibus ad glandulas: ideoque bubonem excitat, qui perfectè iudicat morbum. Aliquando per se bubones oriuntur in corpore sano, sanguine referto, ubi natura per viam expulsionis propellit sanguinem redundantem. Quod si ergo tumor sit obortus per viam crisis, monet Avicennas nullo pacto motum naturæ impediendum. Ideo quando occurrit inflammatio glandularum, quam præcessit aut febris, aut alius morbus: debet prius considerari, num natura per bubonem perfectè iudicaverit morbum, an imperfectè. Si perfectè solverit morbum, ægrum liberaverit; notabitur dictum Hippocratis, aph. 20. sect. 2. Quæ iudicantur, &c. Galenus rationem reddit; natura enim crisin facit, quando acriter cum morbo pugnat, quod fit in statu morbi, in quo omnia sunt vehementiora: ideoque rectè monet Hippocrates, in perfectis iudicationibus nihil esse innovandum, sed totum negotium naturæ commitendum; nam si quippiam molieris; tunc natura, neque medicamenta, neque irritamenta ferre poterit, quinimò ad immoderatam fortasse vacationem naturam irritabis, atque sic occides ægrum. Totum igitur negotium, in hoc casu naturæ permittendum. Num autem natura effecerit perfectam crisin, inde cognoscitur; quia æger ab initio sublevatur, & paulò post etiam è toto liberatur à morbo. Quod si non statim liberetur à morbo: cognoscitur naturam perfectè iudicasse morbum, è conditionibus bonæ crisis: primum, si viderimus in bubone ad glandulam transmissum humorem esse peccantem, & non alium: deinde, si directè, secundum ductum vasorum à parte principe fuerit excitatus bubo; verbi gratia; existente inflammatione in jecinore, si fiat bubo in inguine dextro: tertio, si videbimus factum fuisse bubonem, cum virium tolerantia: quarto, si præcesserint signa concoctionis in urinis: ultimò, si ortus fuerit in die critico. Hæ conditiones, cum apparent, dicendum bubonem excitatum esse à natura perfectè iudicante morbum: & tunc nihil innovandum.

Si autem natura non perfectè iudica-

verit morbum per bubonem, Galenus monet lib. 2. de humor. nos debere opera naturæ supplere, & id addere, quod ad perfectam crisin deesse videbitur. In quo casu monet Avicennas humorem esse attrahendum medicamentis, & ventosis ad glandulam. Ego paro medicamentum è fermento, & veteri axungia, vel adipe ursino, aut leonino: adjicimus etiam diachylon cum gummis, resinam Pini, quæ calida est, & attrahit; quin & saponem nigrum, ac similia, quæ vim attrahendi habent. Probantur etiam cucurbitulæ siccæ, & scarificatio, ad crisin imperfectam supplendam.

Bubo per
imperfe-
ctam cri-
sin, exci-
tatum.

Si bubones non oriuntur per viam crisis, sed per viam expulsionis, hoc est, nullo præcedente morbo, sed tantum ob redundantiam sanguinis, quæ naturam irritat ad expulsionem: hic bubo curandus est eo modo, quem docet Paulus lib. 4. & alii. Instituta enim victus ratione, sicut in phlegmone, secanda est vena, ut è toto corpore sanguinis redundantia evocetur. Avicennas laudat medicamentum purgans, quando sanguini alius humor associatur. Debent quoque in hoc casu exhiberi syrapi, quales in phlegmone proposuimus.

Bubo è fo-
la sangui-
nis redun-
dantia or-
tus.

Quoad partem affectam, solet sanguis influxus vacuari, vel per repellentia, vel digerentia. Sed Avicennas, Oribasius, & alii monent nullo pacto utendum esse repellentibus: quod & supra nos probavimus: dum enim ad glandulas fit fluxio, non est repellendum, ne fluxio retrocedat ad partes principales, cum periculo ægri. Quare digerentia in curando bubone conveniunt. Verùm cum in glandularum inflammatione non rarò adsit dolor; hic quodammodo ad se trahit curationem: ideo prius sedandus anodynus. Laudatur lana, ol. calido imbuta, & imposita, ol. amygdalinum, anethinum, chamæmelinum. Si dolor his non sedetur, apponatur Cataplasma hoc

Repellen-
tia impro-
bantur.

Anodyna.

℞. Ol. Chamæmel.

Lilior. alb.

Anethini. ana unc. jss.

Farinæ Fœnigræci.

Semin. Lini.

Hordei. ana unc. jss.

Butyri.

Pinguedin. Gallin. ana unc. ij.

Croci. drach. j.

Ovorum vitellos. n. ij.

Paretur sic: sumantur farinae, pingued. & olea, ac misceantur cum *Decocto Althææ, aut Malvæ sufficienti*, bulliant ad ignem, donec inspissetur ad formam Cataplasmatidis: deinde addantur vitelli, & crocus: mista apponantur buboni. Sedato dolore, ad digerentia transfundendum; oportet autem hæc valentiora esse, quam in aliis inflammationibus, quia bubones possunt valentiora tolerare, cum sint in glandulis obtusum sensum habentibus, & non adeo magnum usum præstantibus, cap. 2. lib. 2. ad Glauc. Ob id sumatur *rad. Cucumeris asinini, folia Petroselinii, & Parietarie*; coquantur in *Vino*, & pauco Croco adjecto, imponantur. Aut,

Digerentia.

Cataplasma.

℞. *Farinae Lupinor.**Milii. ana unc. j.*

Rad. Lilior. alb. } in vino coctarum,
Althææ. } & contusarum,
ana unc. jß.

Ol. *Chamæmel. q. s.*

Misc. ad ignem, F. Cataplasma.

Multum etiam valet in hoc casu *lixivium factum è cinere Vitis, appositum cum stupa*: præterea Cataplasma è *farina Tritici, cum Melle*, confert in principio, quia lenit dolorem & resolvit: Cataplasma è *farina Hordei, cum Melle*, magis resolvit, quam prius: propterea in progressis bubonibus locum habet. Et sic bubo curatur digerentibus.

Bubo suppuratus. Suppurantia.

Digerentia, & Concoquentia.

Catapl.

Accidit autem aliquando, ut bubones suppurentur: in quo casu pus morientia usurpanda. Ut, si sumamus *farinam, oleum, aquam, & crocum, & hæc commista imponamus*. Vel sumatur *Diachylon simplex, mollitum pinguedine Gallinæ: vel Diachylon cum Gummiis, mollitum pinguedine porcina recenti*. Suppurato bubone, secundum Oribasium, & Paulum, cap. 32. lib. 4. non statim est ad incisionem deveniendum, sed primò tentanda evacuatio digerentibus. In hoc autem casu medicamenta facultates mixtas debent obtinere, digerentem, & concoquentem; quia suppuratio non fit uno, eodemque tempore in tota materia; propterea utendum tali concoquente,

℞. *Cepas. n. ij.**Vitell. Ovorum. n. ij.**Rad. Malvæ.**Althææ. ana unc. j.**Axung. porcina.**Butyri ana unc. ij.*

Decoquantur *Cepæ & Vitelli sub prunis, radices in Aqua*, contendantur omnia, deinde misceatur *Axungia & Butyrum*; & cum s. q. Decocti fiat Cataplasma maturans, & digerens.

Si autem puris tanta sit copia, quæ digerente evacuari nequeat, bubonem ^{Incisio Bubonis.} secare oportet, & quidem ferro potius, quam caustico. Si sit sectio in inguine, per transversum facienda est, quia facilius in sine unitur; siquidem, dum femur inflectimus, naturaliter cutis sibi applicatur. facta sectione, & evacuato pure imponenda prius ea, quæ sanguinem sistunt, si opus est; præterea quæ dolorem leniunt, qui è sectione excitatur. Ideo in promptum sit spongia expressa ex aqua calida, aut oleo, quæ parti dolenti apponenda: quo facto, turunda imponenda, atque etiam stupa cum albumine Ovi, si dolor urget. Si sanguis profluat notabili copia, abstinendum à fomentis, & apponendum *Ovi albumen, cum stupis*; deinde turunda imponenda, infecta, prima vice, *sevo candele*, quia concoquit, dolorem lenit, & semper est ad manum: aliis vero vicibus inficietur turunda aliquo concoquente, ut *Resina Terebinthina, Thuris, & Ovi vitello*.

Extra verò admoveatur *Diachylon*, ^{Mundificatio aut simplex aut cum Gummiis.} ^{Evacuatio.} Mundificato ulcere, caro gignenda, *Sarcotica*. hoc medicamento,

℞. *Vitell. Ovorum. n. j.**Farin. Lupinor. q. s.*

ad inspissandum Vitellos, ad formam Cataplasmatidis.

Et hoc intus, & extra ponimus. Ad hunc rursus etiam facit *Mel rosatum colatum, cui tantum farinae hordei sit adjectum. q. s. ad inspissandum*: quod similiter intus; & extra ponitur.

Mundificato ulcere, caro gignenda, *Sarcotica*. hoc medicamento,

℞. *Resinæ. unc. iij.**Ceræ. unc. jß.**Thuris.**Mastich. ana unc. j.**Ol. communis. drach. x.*

Dissolvitur Resina ad ignem, cum Cera & Oleo; colantur: deinde pulveres injiciuntur.

In

In officinis exstant, *Unguentum de Beton. de Tutbia, Isidis, Apostolorum.* Carne generata cicatrix inducenda linimentis siccis, vel *Ære usto loto*, vel *pulvere Tutbiae præparatae*, vel *Cornu Cervi usto*.

CAP. XIV.

DE PHYMATE.

Phyma.

Phyma est tumor in glandula, qui vehementia, quadam augetur, & ad suppurationem festinat. cap. 1. lib. 2. ad Glauc. In hoc tumore curando, supposita universali procuratione, qualem instituimus in bubone, loco affecto imponenda pus moventia, quæ jam proposita sunt, imitando naturæ motum. Facto pure, monet Galenus utendum discutientibus, antequam tumor aperiatur; in quo casu Galenus lib. 6. simp. laudat *Abrotanum tritum cum farina Hordei, Urticam, Parietariam, radices Althææ, Ammoniacum Melle emollitum*. Si puris copia medicamentum superet, ferro, vel caustico aperiatis, & eo modo curetis ut bubonem.

Topica.

CAP. XV.

DE PHYGETHLO.

Phygethlon.

Phygethlon est inflammatio in glandula, erysipelatis particeps; aut est erysipelas inflammatorium, cap. 1. lib. 2. ad Glauc. In hoc præcedat universi corporis procuratio per venæ sectionem, purgationem, diætam. Quoad partem affectam, potius digerendum, quam suppurandum, quia huiusmodi tumor habet bilem admistam: propterea Galenus lib. 6. simpl. laudat *Alsinem*, instar cataplasmatidis, item *Atriplicem*, & *folia Malvæ hortensis*: nec non ceratum humidum, quod describitur cap. 6. lib. 2. simpl. In summa *Φύγεθλον* discutientibus mitioribus curandum.

Topica.

CAP. XVI.

DE BUBONE GALLICO.

Suppurantibus hic esse locum, non digerentibus.

In hoc intentio est omnibus modis tumorem in pus vertere, nequaquam autem per halitum digerere; multò minus repellere: quia experientia testatur sæpè ægrotantes evadere à lue venerea, si fiat evacuatio sensibilis; sæpenumero iterum corripi lue venerea, si fiat insen-

sibilis vacuatio bubonum. Et ratio est, quia tenuiore parte resoluta, crassiores intus se defigunt, & concresecunt: sensibilis verò evacuatio non modo materiam influxam contagiosam, verum etiam quamvis aliam, quæ in corpore est, evacuare solet: & hoc fit ratione vacui, quia humores semper sequuntur id, quod evacuatur; ideo de materiæ resolutione nihil in hoc bubone cogitamus. Quo ad totius corporis procurationem, neque venam secamus, neque purgans exhibemus, neque diætam ordinamus; sed finimus patientes uti consueti victu. Tota autem nostra intentio convertitur ad suppurationem, & attractionem. Quæ remedia in bubone supra recensuimus. Suppuratus aperitur ferro, vel caustico, tutius fit ferro. Apertio non fit admodum lata; quia locus diu apertus non potest, servari; sed sufficit foramen justæ magnitudinis, quod turunda imposita conservetur. Præterea huiusmodi bubones, qui in inguine oriuntur, aperiendi sunt in elatissima parte, quæ tamen non nihil inferius spectet: neque ferrum altius immitendum, quia ibi adsunt venæ, & arteriæ insignes, quarum si una pungere-
tur, periculum esset, ne è vultu ager moreretur; nam glandulæ, in quibus oritur bubo, sunt in inguine positæ, non modò ut sint emunctoria jecoris, sed etiam ut fulciant divisiones illorum vasorum, Apertus purgari debet, ut in bubone diximus: & servari debet apertus per 15. 20. aut 30. dies, plus minus, prout materiæ adest copia. Hoc verò tempore venam secamus, medicamentum purgans exhibemus, diætam congruam ordinamus. Ubi diutius apertus fuerit servatus, deinde carne replebitur, & cicatrix obducetur. Et hoc modo curatur Bubo Gallicus, qui suppurationi rebellis non est.

Purgatio.

Interdum verò accidit, ut pertinacis-
simi sint ad suppurationem: in quo casu
consulo, ut cucurbitula affigatur, alternis diebus: interim autem *Diachylon cum Gummis, & Sapone nigro*, apponendum: quo contumacissimos Bubones Gallicos suppurari vidi. Quod si nec his suppurari possit, cum diutius frustra tentata est suppuratio, & morbus est in longum protractus: recurrimus ad venæ sectionem, purgationem, & diætam: apponimus cucurbitulam, & *Diachylon*: & sic frequenter suppurantur. Si nec ita
F 3 queant

Bubones rebelles.

queant suppurari; ad alia transeundum. Nam in bubone quodam duro, & pertinacissimo, casus aliquando docuit suppurationem: cum nec phlebotomia juvare, nec dicta præsidia suppurationem efficere possent. Empiricus ergo duro illi buboni causticum imposuit, & ita exussit locum profundè: inde decessit eschara, & apparuit subjecta caro rubra, atque sicca: tandem brevi spatio fuit ulcus repletum carne; & cicatrice obductum; citra ullam sensibilem vacuationem, quæ alicujus esset momenti. Ad me æger rediit: & præcepi, ut cucurbitula affigeretur: quo facto, tota illa caro tenella, & nova ex ulcere ablata fuit: postea apertum diu ulcus detentum, è quo copiosissima materia effluxit: & ita verè fuit liberatus. Quod exciderit caro nova, factum est à vehementia cucurbitulæ. Quin etiam experientia docet, si causticis suppuratio perfici nequirit, locus aperiatur, & Unguento *Iside* diutius apertus detineatur, plurimum ægris utilitatis fieri.

CAP. XVII.

DE BUBONE PESTIFERO.

Bubo pestilens.

Bubones pestilentes pauci curantur: Ægri enim interdum prima die moriuntur, interdum quarta, rarò ultra vivunt. Purgatio in hoc periculosa; quia medicamenta à principio valde turbant naturam. Utilissimum tamen est materiam veneficam attrahere ad illam partem epispasticis validissimis, ut sunt *Cantharides*, *succus Tithymali*, *Ranunculus contusus*, & appositus. Omnium maximè laudo *Flammulam*, quia admodum attrahit, & vesicas excitat, per quas venenum expurgatur. Interdum causticis uti licet. & feliciter res succedit. Inustione facta congruum est *Theriacam*, & *Mithridatium* imponere, emplastri modo.

CAP. XVIII.

DE CARBUNCULO.

Nomen & definitio.

Aνθραξ, Carbo, vel Carbunculus dicitur: Avicennæ Pruna, & Ignis Persicus; urit enim, ut pruna, vel colorem refert carbonis extincti. Est enim tumor maximè adurens, nigram crustam habens. Gal. cap. 12. lib. de diff. morb. dicit Carbunculum esse morbum compositum è tumore, & ulcere: Fit

à sanguine calido, c. 1. lib. 2. ad Glauc. c. 6. lib. de Tum. præter Nat. Sed quid intelligat Galenus per sanguinem calidum, explicat cap. 9. lib. 2. de diff. Feb. inquit: dum sanguis aduritur, subtilior ejus pars vertitur in flavam bilem; crassior verò in atram, ut contingit in Carbonibus.

Aduritur autem sanguis, vel per se, ^{Differentia.} vel aliis admistis humoribus. Hinc invicem carbunculi differunt. c. 10. l. 2. ad Glauc. Alius est ulcus crustosum, vel cineritii, vel nigri coloris: alius oritur cum pustulis, quales ab igne excitantur, quibus ruptis subest ulcus crustosum. c. 10. lib. 4. meth. & quidem plures carbunculi oriuntur cum pustula, quàm sine ea. Qui fit cum pustula, Avicennæ dicitur Pruna, & Ignis Persicus. Pustula interdum una sola est, interdum plures, & exiguæ, ut Milii semina, quibus ruptis subest crusta. Humor autem, qui sanguine admiscetur, & pustulas excitat, secundum Avicen. est materia biliosa, & tenuis. Utraque species carbonis rursus duplex est, aut enim est pestilens, aut non est pestilens, dum scilicet non habet aliam adventitiam adjunctam malignitatem, quàm eam, quàm à tumore habet: com. 12. lib. 3. epidem.

Anthraxis non pestilentis signa sunt; 1°. Ulcus cum crusta, quæ aliquando cineritia, aliquando nigrior est, quando nimirum maximè est adustus. 2°. Caro crustosa livida inflammatione cingitur, & colorem habet nigricantem, & splendet ceu pix, & bitumen Cels. cap. 18. lib. 5. 3°. febris propter humoris fervorem: Gal. teste, lib. de atra bile. 4°. dolor vehemens cap. 1. lib. 2. ad Glauc. 5°. somnus, & horror. Quando carbunculus emersurus est, ægri sentiunt pruritus magnum; si scalpunt, excitant pustulas Milio similes, quibus ruptis subest ulcus cum crusta. Signa pestilentis. 1°. aeris constitutio pestilens. 2°. febris debilis mitis, blanda & ferè imperceptibilis, ambulant sæpe, donec mortui cadant. 3°. deperditio floridi coloris faciei. 4°. denigrata lingua, vel flavescens. 5°. Urina tenuis, turbulenta. 6°. dejectiones liquidæ, & cholericæ 7°. appetitus prostratio, nausea, vomitus. 8°. sudor, vel multus, & tepidus, vel frigidus. 9°. fœtor gravis animæ. 10°. spirandi difficultas, vox rauca. 11°. dolor capitis, vertigo. 12°. somnus aliquando profundus, interdum vigiliæ

giliae continuæ. 13°. syncope, præsertim quando mors imminet. His addantur alia, ut pustulæ, ulcera cum crusta, &c.

Causa.

Causa proxima, & immediata est fluxio ferventissimi sanguinis ad partem: quæ excitatur à redundantia in toto. Redundantia oritur: vel ex intensa jecoris caliditate; vel à causis externis, ut è cibis calidis, & pravi succi: præter hæc pestilens habet pestilentem aerem.

Prognos.

Pestiferum Gal. vocat perniciosissimum, com. iv. l. 3. epidem. Non pestiferi, periculosi, & ipsi sunt, quia oriuntur à vitiosis humoribus, c. 6. l. de tum. præter. nat. & accendunt febrem ardentissimam, suntque cum periculo vitæ conjuncti.

Curatio.

In carbunculo non pestilenti duplex est causa, ferventissimus in toto sanguis, & particularis redundantia in parte affecta. Primum igitur evacuanda redundantia universalis, ut quæ fovet particularem. Evacuatur Venæ Sectione usque ad animi deliquium, nisi quid obftet: apho. 32. sect. 1. In carbunculo enim est maxima inflammatio. lib. 14. meth. & præterea adest febris intensissima, ardens, quin etiam gravissimus dolor. c. 1. l. 2. ad Glauc. Igitur his de causis ad leipothymiam vacuandum. Et propterea Gal. non facit mentionem purgantis; quia dum sanguis evacuatur ad leipothymiam, non licet aliam evacuationem moliri, alias periculum esset de vita. Si verò ad animi deliquium sanguis mitti non possit, tutò propinatur purgans: ex *Epithymo*, ad unc. sem. cum *Sero Lactis*; vel unc. j. pulpæ *Tamarind.* cum drach. ij. *Confect. Hamech.* Si febris adsit non nisi leniens dandum; simulque recurrendum ad syrupos refrigerantes: herbæ in sero lactis incoquantur: *Victus refrigerans*, *Ptisana Hordei cum semin. Melonum.*

Alteratio.

Quoad partem affectam, hæc evacuatur, vel repellentibus, vel digerentibus; sic enim curatur inflammatio: at ulcus alia indicat. Gal. c. 10. l. 14. meth. videtur damnare repellentia; quia humor est crassus, ferinus, malignus: verum respiciens maximam inflammationem, ait, omnino repellendum, tum ut refrigeretur inflammatio, & defendatur pars a gangræna; tum ut mitigetur dolor. At solvit difficultatem distinctione, opportunâ, scilicet; esse quæ mo-

dicè reprimendo etiam digerere possunt; sic enim digerens non calefacit, repercutiens verò cum validum non sit, non potest succos protrudere in altum. Ideo componit medicamentum è *Plantagine*, & *Pane*, cum *Lacte coctis*: panem vult esse neque furfureum, neque omnino furfure liberum, sed medio habentem modo. Secundum medicamentum facit ex *Orobi farina*, & *Oxymelite*. Avicennas utitur *Galla*, cum *Aceto Vini*, & *Alumine cum Aceto Vini*. Vel

℞. *Malum Punicum acidum.*

Hordei. P. j.

Fol. Plantag. M. ij.

Coque in *Posca*, & contendantur.

Deinde

℞. *Pulpam mali Cydonii prunis incocti*,
F. Cataplasma.

℞. *Fol. Cupressi viridium.*

Passul. sine nucleis.

Farinæ Hordei.

Caricarum. ana unc. ij.

Fol. Rutæ. M. j.

Nucis Jugland. unc. ij.

In ipso ulcere crustoso Gal. facit scarificationes, & sectiones; ut autem crusta facilius auferatur, Rhasis fovet prius locum aqua calida, dein scarificat. Locis autem scarificatis, ut docetur, c. 10. l. 14. meth, non imponenda quæ aliis imponi solent, ut pus moventia; sed maximè siccantia, & putredini resistentia; carbo enim semper putrescendo serpit. Hinc Gal. laudat *pastillos Andronis*, *Polyide*, & *Pasionis*, qui liquandi in *Vino dulci*, usque ad sordium spissitudinem. Gal. l. 2. ad Glauc. si magnus tumor adsit, diluit *pastillos*, in principio *Vino acerbato*, postea *Aceto*. Si his non cedit, sed duresces remanet, monet Paulus, utendum *Melino Serapionis*; studendumque ut carbunculus citissimè suppuret, cataplasmate bis in die appposito: probat *Nuces Juglandes*, oleosas, pingues, contulas, &c. Quod si his cedere nolit, monet Galenus, ut aduramus ulcus, vel ferro, vel medicamentis; adustio enim statim, & crustam, & putredinem absorbit. Si ferrum renuunt, Galenus utitur *Misy*, *Chalcitide*, *Arsenico*, *Calce*. Facta uestione, ut crusta cadat, Aetius laudat *folia Verbenæ erectæ*, & *Cupressi*, *simum Gallinaceum aridum*, cum *antiqua oxungia*: laudat item, non modo ad crustam tollendum, sed è toto san-

Topica.

Curatio
Anthraxis
pestiferi.

nandum ulcus, *radices Liliorum recentes*, ad formam cataplasmatidis administratas. In carbone pestilenti, antidota exhibenda cum *Scordio*, & *Syrup. acetositis citrei*. Phlebotomia ad animi deliquium non convenit, quia vires statim collabuntur: interdum tamen molienda. Localia sint attrahentia validissima, & quæ sua proprietate venenis resistunt; ut sunt, *Trochisci Viperini*, *Theriaca*, *Mithridatium*. Quæ vim causticam habent, magis attrahunt; ut *Arsenicum*, *Flammula*. Cucurbitulæ etiam scarificatæ locum habent; & nonnunquam hirudines. Ad tollendum putredinem, ablutio fiat *aqua salsa calente*; si nihil aliud ad manus sit, *Calx viva* imponenda.

C A P. XIX.

DE GANGRÆNA, ET SPHAC- CELO.

Definitio.

Chirurgi ad inflammationes solent reducere Gangrænam, & Sphacelum; quia ejusmodi affectiones solent magnis inflammationibus supervenire. Est autem Gangræna, mortificatio partis, quæ inflammatione tentata est, c. 9. lib. 2. ad Glauc. Ubi verò membra planè emortua sunt, eam affectionem Sphacelum nominant. Gangræna ergo dicitur affectio illa, quæ est in parte, dum emoritur; Sphacelus verò cum mortua est. Cum igitur utraque passio sit mortificatio, neque differant, nisi secundum magis, & minus, ideo utriusque eadem erunt causæ. Vita servatur per caloris conservationem: mors autem nihil aliud est, quam corruptio caloris: quapropter viventia videntur calida, morientia frigida. Hinc patet, cum gangræna sit partis mortificatio quod nil aliud sit, quam corruptio caloris illius partis. Corruptitur calor à quinque causis. Primum à frigore, ut videmus hiberno tempore nonnullos acri gelu extinguui. Secundò, corruptitur calor natus ab excedenti, & nimio calore extraneo, qui calori nativo, non minus, quam frigus, est contrarius; sic enim à febrili calore extinguuntur multi. Tertiò, defectu nutrimenti: nisi enim quis comederet, periret; quia calor, in inferiori mundo contentus, cum sit extrinsecum proprium locum, evolveret sursum, nisi aliquid esset, à quo tamquam vinculo detineretur, quod sit ab alimento. Quartò corruptitur à prohibita perspiratio-

Caloris
corruptio.

ne, quia calor indiget conservatione: sic cucurbita non perforata, suffocando flammam exstinguit, perforata conservat. Quintò corruptitur calor ab aliqua substantia venenata, quæ tota substantia calori adversa est, ut ictus scorpii, viperæ; venena, quæ proprietate occulta calori nostro sunt contraria.

Porro gangræna duplici ratione generatur; vel ex humorum influxu, vel sine humorum influxu: accidit enim aliquando, ut in nostro corpore generentur humores quidam venenosi, qui, ad quamcunque partem perveniant, ipsam mortificant, & gangrænam in ea excitant. Aliquando autem sine humorum influxu gangræna oritur, cap. 1. lib. 2. ad Glauc. Hoc posito, dicimus à quinque causis fieri gangrænam. Prima est frigus, ut accidit remigantibus hiberno tempore; pariter etiam inflammatio, & erysipelas, nimium refrigerantibus admotis, solent migrare in gangrænam. Secunda causa est calor extraneus: hac ratione vehementes inflammationes, propter excedentem calorem, solent converti in gangrænas: pariter erysipelata, è nimium calidis admotis. Tertia causa est defectus alimenti, ob id artus diu vexatorum tabe, & marasmo, solent converti in gangrænas, propter alimenti defectum; quia cum artus sint longinqui à fonte caloris, propter facultatis imbecillitatem non potest nutrimentum illuc pervenire. Sic etiam gangræna afficitur membrum, quod aliquo vinculo arctius est constrictum. Quarta causa est prohibita transpiratio; qua ratione in magnis inflammationibus solent provenire gangrænae, propter validam obstructionem. Quinta causa sunt venenosi humores, in corpore consistentes; geniti, vel à pravis cibariis, vel pravo aere attracto. Hi cum in aliquam partem fluunt, eam mortificant; ob id ex ictu etiam venenoso gangrænae solent excitari. Sic in vulneribus fiunt gangrænae ex eadem causa, è qua phlegmone; itidemque in contusionibus. Hæ causæ sunt gangrænae, atque etiam sphaceli; differunt tantum intensione, & remissione.

Cognoscitur autem è sequentibus. Signa. Primò floridus color, qui in inflammationibus erat, exstinguitur in gangræna. Secundò dolor, & pulsus cessant; non quidem sedata dispositione, sed sensu

Gangræ-
nae sine
affluxu.

su mortificato. Tertiò sensus hebetatio adest. At instabit aliquis: gangrænas, quæ oriuntur ex humorum affluxu vehementer dolere. Quare, si perfectè gangrænas dignoscere volumus; oportet distinguere, num fiant ex humorum affluxu, vel sine affluxu. Si enim gangræna fiat sine affluxu, id est, si habeat causam aliquam præcedentem, ut quæ ex inflammationibus oritur; modò dicta signa locum habent. Et meritò sanè, hæc signa apparent in parte affecta: quia omnis pars regitur ab hepate, corde, & cerebro; quæ partem emortuam deserunt: Floridi ergo coloris extinctio denotat vegetativam deesse facultatem, quæ una cum sanguine ad membrum pervenit, quia sanguis est causa floridi coloris: deinde doloris sedatio, & sensus hebetatio significant animalem facultatem partem deserere: pulsus cessatio vitalem facultatem non amplius influere in partem. At si gangræna fiat cum affluxu hæc sunt signa. Primò associatur febris continua, & maligna, quæ provenit ob venenosos humores in corpore. Secundò, dolor intolerabilis, ob maximam luctam, & tensionem, quæ fit in parte emoriente: non enim potest dari major transmutatio, quàm quæ est à vita ad mortem: ob id Hippocrates, & Plato dicebat, tunc dolorem fieri, quando natura alteratur, & corrumpitur. Tertiò, huiusmodi gangræna oritur cum pustula quadam, seu vesica, sub qua est macula nigra. Quartò, floridus color partis immutatur, & ferè exstinguitur. Quintò, huiusmodi gangræna ex humorum affluxu, ferè semper solet incipere in digito magno pedis, deinde progreditur, sic ut brevi, & tibiam, & totam coxam apprehendat.

Sphaceli signa similia sunt signis gangrænae, sed aliquantulum intensiora. Primùm est niger, & mortificatus color. Secundò, sensus omnimodè auferitur, si pungatur; aut secetur nil sentit. Tertiò, membrum cadaverosum, ob calorem extraneum, foetorem exspirat. Quartò, membrum redditur molle, & putridum. Quintò, si pars prematur, cedit in profundum, veluti oedema. Sextò, si cutis digitis attollatur, facile à subjecta carne separatur, quia deest calor. Unico ergo signo potissimum gangræna & sphacelus distinguere possunt, secundum Gal. 1. 2. ad Glauc. & Pau-

lum c. 19. lib. 4. si enim pars ita laborans secetur, pungatur, vel aduratur, & nihil prorsus sentiat, huiusmodi affectio sphacelus dicitur: si sentit, dicitur gangræna.

Incurabilis, & mortiferus est sphacelus, cum jam planè pars sit emortua, nec à privatione ad habitum detur regressus. Gangræna curabilis quidem est, sed adeo difficulter, ut nisi quis præsentissimo remedio occurrat, pars continuato quodam motu sensim emoriatur, ac brevi temporis spatio hominem jugulet. Celsus cap. 24. lib. 6. vult gangrænam non esse curatu difficillimam, sed hoc intelligendum, si incipiat in corpore juvenili, si muscoli illæsi, si nervi parum affecti. Cæterum, gangræna, quæ fit ex humorum affluxu, multò difficilioris est curationis, quàm quæ sine affluxu, & in praxi rarò vidi gangrænas abortas ex humorum influxu, feliciter terminatas esse, interdum enim vidi homines periisse unica die, ut senes; interdum pluribus, ut juvenes.

CURATIO GANGRÆNÆ.

Quare, si gangræna fiat cum humorum affluxu, qui geniti sunt in corpore (ab aere pestifero, ebrietate, cibus pravis, vita otiosa, immodica venere,) & descendunt ad partem aliquam, ut digitum magnum pedis, inducuntque gangrænam, cui associatur febris pestifera, pustula cum macula nigra, dolor intolerabilis, &c. in hac gangræna oportet quàm citissimè succurrere, alioquin nihil juvabis. Et, cum hæc gangræna proveniat è redundantia humorum, hi erunt vacuandi. Licet Venæ se autem redundantia hæc contineatur sub genere cacoehymiae, auctores tamen præcipiunt phlebotomiam, si modò corpus repletum sit: præterea venæ sectio juvat ad febrem, & cum æqualiter omnes evacuet humores, pravum quoque vacuat. Misso sanguine, purgante utendum, præmisso leniente: quia cum adsit febris intensissima, ante purgationem alvus erit lenienda *Cassia*, *Tamarindis*, *Syr. Ros. sol.* quæ medicamenta refrigerantia simul sunt. Postmodum ea exhibenda, quæ contrariantur humori facienti gangrænas, qui cum sit pravus, & venenosus, & omne id fiat ex insigni putredine; ideo dupliciter adversus humores pugnare possumus, vel manifestis

Curatio si Gangræna fiat ab humorum affluxu.

Venæ sectio.

Lenientia.

Alterantia.

G

qua-

Signa Gangrænae cum affluxu.

Sphaceli signa.

qualitatibus, vel occultis. Si manifestis, cum omnis putredo fiat à calido, & humido, indicatio erit refrigerandi, & siccandi. Si occultis, præstandum hoc iis, quæ à tota substantia id faciunt. His scopis satisfacimus diæta & medicamentis.

Diæta, &
cura to-
tius.

Itaque eligendus aer frigidus, & siccus: vel arte parandus. Cibaria sint refrigerantia, & siccantia, ut *Ptisana hordeacea*, *Aqua*, cui admisceatur *Syrup. acetosus simplex*; vel *succus Citri*. Suffumigia in domo fiant ex *Aceto*, *Santalidis citri*. *Aqua Ros.* *Cinnamomo*, aromatibus, & similibus. Ordinamus *Syrupos cichoraceos*, de *succo Acetosæ*, *Acetositis citri*. cum decoctis convenientibus. Laudantur *Avicule montana*, siue contusum ex his fiat, siue alio modo exhibeantur; laudantur *Ora*; quæ omnia resistunt putredini manifestis qualitatibus. Exhibentur boli Cordiales, cum in hoc malo cor patitur; fient autem è *Conservis Rosarum*, *Borraginis*, *Buglossi*, &c. quibus permiscetur *Bolus Armena*, aut *Terra sigillata*. Vorantur hi boli cum syrupo apto, horis tribus ante prandium, & cænam, ad drach. iij. aut unc. sem. pro qualibet uncia conservæ, scr. j. pulveris cordialis adjicitur, & formantur Boli cum *Syrupo de Acetosit. Citri*, aut *Acetoso simplici*. In hoc etiam casu probantur *Theiriaca*, & *Mithridatium*, quæ & manifestis, & occultis qualitatibus veneno adversantur. Quod si timeatur febris, admiscenda conserva, aut acetositatis citri, aut acetosæ. In summa, quod spectat ad curationem totius corporis, ea est adhibenda ratio, qualis observatur in febre maligna, & pestilenti.

Topica
dolorem
sedantia.

Parti autem affectæ, sic providendum; cum adsit dolor intolerabilis, leniendus erit. Et hæc cura, quam vobis tradam de gangræna è confluxu humorum venenatorum, competet quoque curæ alterius gangrænæ, quæ fit similiter à materia venenata, puta à morfu viperæ, scorpii, &c. quæ sunt sine humorum affluxu, in quibus tamen adest dolor intolerabilis. Dolor hic curatur, vel evacuando virus, vel alterando id, quod dolorem excitat, cap. 16. lib. 15. meth. Similiter in gangræna facta è confluxu venenosorum humorum, sedatur dolor, vel virus alterando, vel vacuando. Vacuant humores, cucurbitulæ, excavata cornua, suctio, &c. Alterant humores pestiferos, quæ sunt iis

contraria, vel qualitate, vel tota substantia. Qualitate; ut si humores venenosi sint calidi, pro leniendo dolore, refrigerantia erunt admovenda, si frigidi sint, calidis utendum. A tota substantia dolorem leniunt, quæ occulta qualitate adversantur humori venenoso; ideoque tres habemus modos. Primus fit evacuando: & sic eodem tempore sedatur dolor, & gangræna curatur. Secundus fit alterando manifestis qualitatibus. Tertius, occulta qualitate: Quod si velimus uti priori modo, dixi evacuari venenum, siue humores, tum calidis, tum quæ citra calefactionem alterant. Calidis quidem, quæ & ipsa alterant. ut,

℞. *Rad. Rapi*, &

Raphani. ana unc. j.

Pulv. Semin. Sinap. unc. ij.

Caryophyllor. unc. iij.

Ol. Semin. Lini, &

Jugland. ana q. s.

Liquor etiam *Tithymali*, si opportunè adhibeatur, evacuat causam doloris attrahendo, secundum *Oribasium*, & *Paulum*. Conferunt etiam *Euphorbium*, *Nasturtium*, & similia calefacientia, quæ attrahendo evacuant: Vinum quoque dolorem sedat. Si velimus virus foras trahere, siue calore, apponemus cucurbitulas siccas, vel scarificatas, quæ magis probantur: utemur cavis cornibus: item applicabimus hirudines, quæ exsugendo sanguinem vacuant. Quod si calor in parte sit, & non leniatur dolor à cucurbitulis, quæ vehementer attrahunt, utimur alterantibus per manifestas qualitates: si enim humores sint calidi, apponimus refrigerantia; si frigidi, calefacientia. Et tandem recurrimus ad ea, quæ tota substantia agunt, ut sunt *folia Fabe inversæ* imposita; *Mithridatium*; *Ol. viperinum*, *Scordium*, contusum, vel hujus succus est præstantissimus, probavi enim experientia, corpora mortua à putredine defendi, si eo impleantur, aut involvantur. Hæc est ratio sedandi dolorem ex gangræna, quæ fit tum ex influxu humorum, tum è morfu venenosorum.

Videamus modò, quomodo curetur Gangræna excitata, vel à frigore; vel à frigore, nimio calore, vel prohibita transpiratione. Si fiat à frigore; calefacientibus est opus, & mortificationi resistentibus: ideo sumimus *Oleum de Lateribus*, de *Terebinth.*

rebinth. semen Urticæ, Nasturtii; Mithridatum, Theriacam, Salem theriacalem; Trochiscos de Vipera; Salem, Aquam salitam, cum Scordio, & Scabiosa; Lixivium, cui Scordium sit incoctum, Aquam Calcis vivæ. Interdum accipimus Unguentum Ægyptiacum, & tantundem Scordii admiscemus, quantum recipere potest, & etiam idem Unguentum miscemus cum Mithridatica Confectione, Aqua theriacali, & Scordio.

Gangræna
à calore.

Si gangræna fiat ab externo calore, ut in maximis inflammationibus, quæ terminantur in gangrænam, ob prohibitam perspirationem, quæ fit à multa constipatione, quamvis etiam phlegmone soleat migrare in gangrænam à vehementi calore, sive sit per se factus, sive è nimium digerentibus impositis accidat, erysipelata verò tantum ob calorem migrant in gangrænam, tunc indicationes erunt poros aperiendi, & refrigerandi. Pro quibus indicationibus Galenus probat sanguinis evacuationem è parte affecta, quæ evacuatio tum partes refrigerat, tum meatus obstructos à nimia repletionem aperit, ob quam causam arteriæ non poterant moveri. Galenus vult, ut scarificemus partem multis sectionibus, ita ut non tantum cutis exterior, sed interior scarificetur. Quod si fortè in loco affecto appareat vena aliqua ampla, ea incisa sanguinem esse mittendum, monent Oribasius, & Paulus. Avicennas probat sanguifugas. Guido præcipit post scarificationem ablucendum membrum aqua salsa tepida, ut hac ratione materia crassa evacuetur. Evacuata sanguinis copia sufficienti, cum adhuc remaneant putredinis reliquæ, has nos tollemus, medicamentis putredini contrariis, id est, frigidis, & siccis, præcipuè verò siccis. Fit Cataplasma ex Oxymelite, farina Orobis, Lolii vel Fabarum, admixto Sale, si volumus fortius efficere. Aliquando Oxymeli solum imponitur, aliquando Syrupus acetosus dictis farinis, cataplasmatibus modo additur, quia omnia frigida, & sicca sunt. Si validiora velimus, in corporibus duris conveniunt Oxymeli scylliticum, Mel item Rosatum, cui Calx viva sit admixta. Ultimò Guido monet, ad residuum eradicandum, ablucendum esse locum Aceto calente, seu Mulsæ. Et hoc modo curatur gangræna facta tum à caliditate, tum à prohibita perspiratione.

Si fiat è defectu alimenti, & primùm

si fiat à vinculo adstricto, unde alimentum affluere prohibeatur, vinculum est solvendum, & præterea occurrendum medicamentis corruptioni resistentibus; ideoque apponenda Calx lota, & misla cum stercore Muris: convenit etiam hoc,

Gangræna
à defectu
alimenti.

℞. *Consolidæ major.*

Aloës. ana unc. j.

Tutbiæ præpar. unc. iij.

Pulveris Matricariæ.

Scordii. ana unc. ij.

M.

Inspergeque supra locum.

Si autem defectus alimenti è morbo contingat, quod potissimum fit in artubus, & extremitatibus, quando scilicet patientes diu fuerint conflictati, vel febre hectica, vel tabe, vel marasmo, cum enim partes hæ admodum sint debilitatæ, earumque calor valde sit diminutus, ob distantiam à corde; fit ut alimentum ipsis nullum distribuatur, unde moriuntur) tunc ergo intentio est alimentum ad partem attrahendi. Attrahunt autem calida, ut *Ol. amygdal. amar.* & quæ putredini resistunt, ut *Oleum viperinum, Aquæ Theriacum, Aqua salita, cui sit incoctum Scordium:* attrahit etiam, & resistit putredini *Pix liquida, cum farina Lolii, aut Hordei inspissata, Cataplasmatibus forma; succus Apii, Tus, Myrrha, Manna Turis.* Sine calore autem attrahunt, frictiones leves. Si utroque modo consilium sit attrahere inungantur manus oleis dictis, & fiant frictiones. Picatio etiam valet, quæ attrahit, non solum dolore, sed etiam vi vacui.

In omni autem gangræna partis sanæ cura erit habenda: nisi enim hæc custodiatur corruptio ipsi communicatur, & ita homo perimitur. Defensivis ergo utendum, quæ sunt putredini contraria, hoc est refrigerantia, & siccantia. Laudatur ab Avicenna *Bolus Armena, & Terra sigillata cum Aceto,* & epithematis forma parti circumcirca imposita. Vel sumamus *Argillam subactam cum Aceto,* & circumliniamus membrum. Verum consulo, ut *Scordium* his omnibus admisceatur: si enim hoc partem mortuam à putredine præservat, multò magis sanam præservabit.

Quæ à
Gangræna
defendunt
vicinas
partes.

DE SPHACELI CURATIONE.

Ablatio
partis, se-
cundum
modum
antiquo-
rum.

Sphacelus est affectio partis planè jam demortuæ, ideoque curari non potest, cum pars illa ad vitam revocari nequeat: Unicum restat, partis scilicet ablatio, quæ statim aggredienda, aliàs totum corpus ad corruptionem deveniret. Hæc tamen abscissio cum periculo fit; nam in ipso opere homines sæpe sanguinis profusione, interdum animi deliquio moriuntur: propterea vires ægri perpendendæ. Antiqui ut Celsus ait, c. 26. lib. 5. præcidebant membra demortua, incidentes carnem circumcirca, usque ad os, potius de carne viva aliquid incidentes, quàm demortuam relinquentes. ubi ad os deventum erat, circa illud subsecabant carnem, ea tamen lege, ut os in totum nudaretur: deinde verò ferra præcidebant. In huiusmodi operatione monet Celsus, sursum esse reducendam cutim atque etiam carnem; ut facta præcisione, cutis, caroque deorsum trahi possit, & aliqua è parte os tegatur.

Hæmor-
rhagiæ, &
dolori ut
occurren-
dum.

Sed in huiusmodi operatione duo inevitabilia pericula incurrimus; sanguinis scilicet protusionem, & dolorem intolerabilem: unde merito omnes pertimescunt huiusmodi operationes. Quapropter nonnulli solent ligare vinculis duobus, tribus, vel quotquot videbuntur sufficere, verbi gratia, si manus debeat amputari, ad carpum possumus duo vincula alligare, per intervalla, toti brachio. Alligantur autem ita artificiosè, ut, & vasa constringantur, & facultas animalis effluere non possit, ut ita veluti torpidum reddatur membrum. Et sic hi vitantur, cum dolor, tum hæmorrhagia. Sed quoniam facta operatione statim oportet omnia vincula resolvere alioquin totum brachium moreretur, periculum tunc est ne vasa aperiantur: ideoque dicti artifices statim partem urunt, & parant crustam satis crassam, quæ operculum firmum est vasorum. Verùm licet hæc vincula aliquid præstare possint circa hæmorrhagiam, & dolorem: non tamen vasa ita ad amulsum possunt constringi, quin larga hæmorrhagia; & quandoque convulsio superveniat.

Alius par-
tem am-
putandi
modus:
quem &
Vesalius
trahit.

Hæc cum ego perpenderem, aliam ingressus sum curandi viam, quæ hætenus prosperè mihi successit. Est autem hæc ab antiquorum ratione diversa; nam

illi volebant præcidendum esse membrum, ita ut etiam aliquid partis sanæ præcideretur; ne, si portio corrupta relinqueretur, etiam partes sanæ corrumperentur. Hac autem incisione antiqui non potuerunt sanguinis profusionem evitare, nec dolorem, è quo plurimi in opere moriebantur. At eo modo, quem jam docebo, nullus concitatur dolor, nec timetur sanguinis profusio, & satis tamen resistitur corruptioni. Molior itaque sectionem, relinquens ad partem sanam portionem corruptæ, quanta est crassities unius digiti, aut unius cum dimidio. Et facta huiusmodi sectione, usque ad os, deinde ferra os aufero, & totum membrum. In hoc opere nulla supervenit sanguinis profusio, quia è parte mortua nullus fluit sanguis; neque dolor in ea excitatur. Ne autem latius serpat corruptio; ego ferramentis candentibus, iisque crassis, & bene ignitis inuro partem illam putridam relictam undique; donec patiens persentiat vim ignis, & aliquem dolorem patiatur; quod æger ipse refert. Huiusmodi operatio, in qua caro sana etiam aliquo modo comburitur, valde utilis est: primum enim excitat crustam, quæ est veluti operculum profluentis sanguinis: deinde ustio mali radicem tollit, quia putredo candente ferro extrahitur, id quod oculis apparet, cum multi humores circa ferrum ebulliant, tertio per unctionem natura partis sanæ roboratur, dum à multis humiditatibus liberatur, quæ tamquam semina putredinis illi imbibita erant; ideoque natura partis roborata ab igne, paucos post dies incipit separare partem sanam à mortua, & sic demortua postmodum decedit, sana autem conservatur. Hic modus, meo iudicio, est præcipuus.

Sed quia multi non admittunt, ut ferro incidantur, propterea Falloppius, & Recentiores alium tum secandi, tum inurendi modum proponunt. Primò defensiva ponuntur super partem sanam.

Alius
modus
partem
auferendi
Defen-
siva.

℞. Ol. rosati.

Omphacini.

Myrtini.

Violacei. ana unc. j.

Aceti acerrimi. unc. ij.

Succi Plantagin.

Solani.

Absinthii.

Scabiosæ.

Con-

Consolidæ. ana. unc. jß.
 Bulliant simul ad consumptionem succo-
 rum, deinde adde

Boli Armen.
Sanguin. Dracon.
Santalorum omnium.
Macis.
Cinnamoni.
Schœnanthi.
Cyper. ana unc. j.

M.

Et cum *Ceræ q. s. F.* Unguentum, quod
 apponitur parti sanæ, tanquam defensi-
 vum.

2. Scarifi-
 catio.

Hoc facto, monet scarificandam par-
 tem mortuam, prope sanam, rectis, &
 obliquis incisuris, & tam profundis, ut
 ad os deveniatur. Post hæc sumuntur
 arsenicum, & sublimatum, pari ponde-
 re, pulverisata, mittunturque in scissu-
 ras factas, & ibi tam diu detinentur,
 donec operentur. Si prima vice non
 operantur, rursus renovamus, & novas
 scissuras facimus. Postea tegitur pars
 Sparadrapo, seu linteo tincto in sequenti
 medicamento liquefacto:

3. Ustio.
 4. Separa-
 tio putri-
 di a sano.

R. Aloës.
Myrrhæ.
Acaciæ.
Aliptæ moschatæ.
Galliæ moschatæ.
Corticum Granatorum.
Nucum Cypressi.
Nucis Moschatæ.
Santalorum omnium.
Ligni Aloës.
Cumini.
Aluminis. ana unc. j.

M.

Et terantur omnia.

Deinde

R. Hujus pulveris. unc. j.
Picis navalis, seu nigræ.
Resinæ Pini.
Colophonix. ana unc. ij.
Turis.
Mastiches.
Styracis liquidæ. ana unc. j.
Gummi Arabici.
Tragacanthi. ana unc. jß.

M.

Postmodum liquatis ad ignem, infundi-
 tur lintheum & tamdiu detinetur quous-
 que absorbeat medicamentum.

Et hoc medicamentum vim habet ex-
 siccandi valentissimam, & profundè se-
 parandi vivam carnem à mortua. Sed
 hic modus non est usurpandus, nisi co-
 gamur. Facta unctione, monet Gal. & 5. Reli-
 Paulus utendum esse *succo Porri*, cum quiarum
 extirpa-
 tio.

Sale, ea ratione, ut si quæ reliquæ ad-
 sunt, in totum extirpentur. Inopia
Porri, utendum *Pastillis*, *Andronis*, *Pa-
 sionis*, & *Polyidæ*, qui valentissimè sic-
 cant, & putredinem arcant. Et in pri-
 mis abluenda est pars *Aceto calente ater-
 rimo*. Ubi autem hoc fecimus, & à pu-
 tredine tuti sumus, quod cognoscimus
 inde, quia putredo latius non serpit, do-
 lor quiescit, febris mitigatur, & omnia
 signa remittuntur, tunc danda est ope-
 ra, ut crusta cadat, quod præstatur mol-
 lientibus, quia crusta dura; detergen-
 tibus, quia valdè adhæret parti vivæ; 6. Crustas
 detractio.

& maturantibus, quia sanies generatur
 inter partem vivam, & mortuam. Lau-
 datur tetrapharmacum, item *Panis tri-
 tus cum Apio*, vel *Ocymo*; *Iris cum Mel.*
radix Panacis, aut *Aristolochiæ*, aut *A-
 cori*, cum *Mel. vel Ture*. Nostri tem-
 poribus, multi *Butyro* ad emolliendum
 crustas utuntur, interdum simplici,
 quod non probo, quia valde mollit; in-
 terdum additur *Sulphur*, *Axungia porci-
 na*. Potestis quoque uti aliquo è dige-
 stivis propositis in cura inflammationis,
 ut *Resina Abietina*, aut *Terebinthina*, cum
Mel. & Ovi vitello. Ablata crusta, ap-
 paret caro rubra, quæ sæpenumero est
 inæqualis, ita ut hic eminentias, illic
 verò cavitates habeat, & hæc inæqua-
 litas fit à vi ignis, quæ non æqualiter
 ubique imprimitur. Indigemus igitur 7. Sarco-
 carnem generantibus, & replentibus ca-
 vitates: Si fuerit hiems, utimur *Unguen-
 to Isidis*, aut *Apostolorum*, aut de *gummi
 Elemi*: æstate utimur *Unguento de Cerus-
 sa*, aut de *Tuthia*: mediis temporibus *Un-
 guento de Matrisilva*, de *Betonica*. Ve-
 rum post crustæ amotionem, non sem-
 per quidem, sed ut plurimum, tam ex-
 quisitus remanet sensus in parte detecta,
 ut non solum medicamenta omnia into-
 lerabilem dolorem excitent, verum etiam
 aër, eaque propter de mitigando dolore
 cogitandum. Quo in casu sequens mi- 8. Ano-
 hi familiare est: sumo *Unguentum de Be-
 tonica*, è solo *Betonicæ succo*, sine pulve-
 ribus paratum, factum è *Succo Betonice*,
 cui admisceo aut *Ol. Amygdalarum dul-
 cium*, nisi adsit inflammatio, aut, si
 hæc adsit, quod plerumque fit, misceo

Ol. rosatum, vel interdum Ovi vitellum.
 Et nihil unquam inveni, quod præstanti-
 9. Epulo-
 uica. tus esset. Postremò cicatrix obducen-
 da, aut *Cerato de Minid aut Diapalma,*
pulveribus item de Tuthia, Cornu Cervi,
aut Æreusto loto; linteamentis siccis, &c.

CAP. XII.

DE HERPETE.

Nomen.

Hactenus de tumoribus, qui ad inflammationem reducuntur, jam eos auspicabimur, qui à bile proveniunt; in quorum numero est Herpes, ita dictus à symptomate, quia serpit, cap. 2. lib. 2. Meth. ab Avicenn. dicitur formica. Fit autem ab humore bilioso lib. de Tumor. præter naturam. Humor biliosus, alius est naturalis, à quo erysipelas generatur, alius præter naturam, & hic, vel sua substantia talis, vel per admissionem.

Differen-
tia.

Ac proinde si ab humoribus præter naturam, calidior, aut tenuior reddatur, id est, mordacior, & acrior, fit herpes exedens, *Idiomevos*, qui à Celso ignis sacer, ab Avicenn. formica corrosiva dicitur, quia corrodingo semper serpit: Si autem biliosus humor præter naturam admisceatur pituitæ, fit Herpes, qui excitat pustulas quasdam, in summa cute, milio similes, & herpes miliaris vocatur. Itaque duplex Herpes, alius miliaris, qui fit à bile, pituitæ mista; alius exedens, factus à bile ferverefacta. Agemus de utroque, maximè de miliari; nam exedens inter ulcera reponendus.

DE MILIARI HERPETE.

Signa.

Herpetis miliaris signa sunt: primum, habet pustulas multas, milio similes, in summa cute, & provenit à mixture pituitæ: deinde, sæpenumero oriuntur aliæ pustulæ serpendo, sanescentibus prioribus: tertio, cum rumpuntur, effluit medium quid inter saniem, & pus, cap. 11. lib. 15. Method. quarto, locus subrubicundus est, id est, habet mistum colorem, inter ruborem, & pallorem.

Causa.

Causæ sunt omnes relatæ in cura erysipelatis, nisi quod hic tumor fiat à bile præter naturam redundante: erysipelas verò à bile naturali. Causa igitur est bilis præternaturalis redundantia: quæ interdum fit à causis externis, quæ possunt calefacere humores, corpus, & vi-

scera: interdum ex intemperie calida jecoris.

Prognostica quod attinet, dicit Cel. Prognof. sus, quod omnis ignis sacer, ut minimum habet periculi: ita difficilioris est curationis inter morbos, qui serpunt: interdum enim adest intemperies jecoris, quæ difficultatis causa existit.

Curatur autem hujusmodi tumor, ha-
 bita totius corporis procuratione. Et cum tumor hic sit similis erysipelati, ideo vos ad erysipelas remitto: nisi quod hæc redundantia expostulet medicamentum evacuans bilem, & pituitam: unde, probatur *Electuarium Diaphoenicon, Pil. Cochiae.* Si corpus plethoricum sit, Venæ sectio probatur, item revulsiones, fonticuli, frictiones, balnea.

Quoad partem affectam: hujus redundantia evacuatione indiget. Cum autem evacuetur pars impleta, vel repellentibus, vel digerentibus: forsitan quispiam negabit repellendum esse humorem biliosum præternaturalem; ne retrusus intro, aliquod membrum princeps offendat. Respondet Galenus cap. 17. lib. 14. Meth. prius evacuandum esse humorem in toto redundantem, si tamen ejus exigua relinquatur portio, nihil eam, etsi in corpus remigret, officere partibus principibus, sed ab his non magno posse negotio digeri. Notandum, cum repellentia sint duplicia, frigida aquea, & frigida sicca, in erysipelate usurpari frigida aquea: in Herpete secus: nam Orib. 1. 7. synops. & Paulus c. 20. l. 4. volunt in Herpete astringentia, id est frigida, & sicca admovenda: id quod dictum censeo, quia pustulæ illæ interdum putrescunt, & rumpuntur: ne igitur ad putredinem reducantur, siccis utendum. Quamobrem, neque lactuca, neque sempervivum, neque lenticula palustris conveniunt in Herpete: sed in principio, *Vitium capreolis, Rubo, & Plantagine optimum erit illinere,* deinde his *Lenticulam admiscere, & folia Salicis, interdum Mel, & Polentam. E cortice mali Punici, in Vino cocto, Cera, & Polenta adjunctis Cataplasma conficitur, & imponitur.* Quod si his non cedat, sumatis valentius medicamentum, nimirum *Gallas, fructus Tamarisci, cortices Granatorum, Bol. Armen. & omnia misceatis cum Aqua ros. & Aceto pauco,* ne mordicet. Ego feliciter utor *Aquis Theriacum,* quæ brevi tempore sanant Herpetem

Topical

petem miliarem. Ubi non adsunt hæ aquæ, sumatis *marinam*; aut *Aquæ salinæ* adjiciatis *Sulphur*, & *Alumen*, & in hac detineatur membrum. Hæc verò magis in progressu conveniunt, quo tempore magis digerentibus, quam repellentibus, utendum: quo etiam tempore sunt Cataplasmata è *farina Fabacea*, *Mili*, & *Lupinorum*, cum *Lini semine*, in *Vino* coctis. Si eveniat, ut rumpantur pustulæ, & exeat pus; detergentibus & siccantibus utendum. Interim, si quæ caro subsit putrida, huic occurrendum. Celsus hoc componit,

℞. *Resinæ Terebinth.*
Fuligin.
Turis. ana drach. iij.
Squamm. Aëris, drach. j.
Litharg. drach. ij.
Alumin. tantundem.
Spumæ Argenti. unc. ℞.
Mista impone.

Probatur etiam Unguentum Triapharmacum, cum *Turis* quinta parte.

DE HERPETE EXEDENTE.

Herpes
exedens.

Herpes exedens serpit erodendo; erodit autem tantum cutim, ad differentiam Phagedænæ, quæ carnem etiam subjectam depopulatur. Naturam ejus describit Celsus, cap. 28. de sacro igne, lib. 5. ubi ait. Herpes fit cum cutis exulceratione, & est sine altitudine, latus, sublividus, inæqualiter tamen, mediumque sanescit, extremis affectis, &c.

Signa.

Quoties igitur videmus ulcus serpere, & efficere parva ulcera, & foramina multa, quæ non procedunt ultra cutim: statuemus esse formicam corrosivam.

Causa.

Eadem causæ sunt, quæ in herpete miliari, nisi quod hic non adest pituita.

Curatio.

Curatur hujusmodi herpes cholagogis, c. 7. l. 4. meth. Quoad partem affectam, cum morbus hic sit à bile præternaturali, calida, & acri, & quæ serpendo cum putredine procedit, intentiones sunt, refrigerare calidum, exsiccare putridum. Quapropter Oribasius laudat ex *Aceto*, aut *Succo Solani*, & *Plantaginis*: laudat *Lini semen* *Vino* & *Oleo* incoctum, & tritum. prodest *Terra Cimolia*, *Solani succo* subacta, & medic.

Hoc idem præstat

℞. *Spumæ Argenti. unc. ℞.*
Succi Porri. unc. v.
Betæ. tantundem.

Lævigata inungantur.

Valentiora siccantia sunt *Pastilli Passionis*, & *Polyidæ*.

Ego herpes exedentes sic curo. Auctoris
Quoad totum corpus exhibeo *Serum Caprinum*, interdum *Salsæparillæ decoctum*, modus curandi.
habita ratione temporis calidioris, & jecoris fervefacti. Quoad partem affectam, utor *Aquis thermalibus Patavinis*, aut *D. Petri*: & felici successu hoc applico Ceratum;

℞. *Succi Tabaci, seu herbæ Reginæ. unc. iij.*
Ceræ citrinæ novissimæ. unc. ij.
Resinæ Pini. unc. j.
Terebinthinæ. unc. j.
Ol. Myrtini. q. s.

ad formandum Ceratum molle.

C A P. XXI.

DE STRUMIS.

Hactenus de tumoribus, qui reducuntur ad phlegmonem, & erysipelas: jam agemus de iis, qui ad scirrhum reducuntur. Scirrhus autem est tumor proveniens tum à pituita crassa, tum ab humore melancholico, & sub hoc continentur Strumæ, & Cancer.

Tumores, qui à Latinis Strumæ dicuntur, ab aliis dicuntur Scrophulæ, propter similitudinem, quam habent cum scrophis, id est, porcis: aut quia scrophæ maxime patiuntur hoc malum, propter gulositatem; unde fit, ut pueri infestentur his tumoribus; vel ita dicuntur, quia multiplicant sobolem, ut scrophæ.

Struma autem est tumor induratus glandularum: seu, est scirrhus in glandula, c. 11. l. 14. Meth. & apud Paulum, l. 4. Subjectum nullum est aliud, nisi glandula. Causa efficiens est eadem, quæ scirrhi. Quo ad glandulas, in quibus locis consistunt, dictum in cura bubonis. Oriuntur autem Strumæ potissimum in tribus locis, secundum Paulum, & Celsum; nimirum in inguine, axillis, circa collum, & faciem: circa collum frequentissime; quia habent vicinum caput, à quo fluit pituita: in mammis, & testibus raro fiunt, quia sunt partes robustiores. Fiunt ab humore pituitoso, crasso & melancholico.

cholico naturali; vel ex utrisque mistis. l. 2. Simpl. & Aphor. 26. sect. 3. Quod si aliquando ut dicit Avicenna tertia quarti tra. 2. cap. 9. sanguis miscetur, tunc non est omnino vera struma, sed associata inflammatio.

Signa.

Signa traduntur c. 9. lib. de tum. præ. nat. est enim tumor durus, indolens, & difficulter sentiens, glandulæ forma. Distinguntur à glandulis, quæ fiunt ab humore melancholico, per colorem: nam quæ fiunt à pituita, nullum habent diversum colorem à cute; quæ à melancholico humore, habent plumbeum colorem, inter rubrum, & nigrum medium. Sæpenumero reperiuntur strumæ maximè dolentes; ut testantur Avicennas, & Aetius, cap. 5. lib. 15. qui strumas distinxit in mansuetas, & malignas; & mansuetas ait esse citrà inflammationem, citrà dolorem, & moderatam duritiem habere; malignas verò esse tumentes, dolentes, inæquales, inflammatas, pulsantes, & medicamentis exacerbari. Sed hæ strumæ malignæ non sunt veræ strumæ, sed cancrasæ, quia non solum fiunt ab humore pituitoso, & melancholico naturali, sed illis admiscetur atra bilis, & ferinus humor, à quo fit cancer. Guido facit discrimen inter glandulam, & strumam: glandulam enim ait esse tumorem æqualem, mobilem, non nihil mollem, in collo ut plurimum ortum; strumam verò esse tumorem durum, dolentem, multiplicatum, fixum, immobilem. Hic Guido describit strumam veram, & cancrasam; quæ enim fit à pituita, & humore melancholico naturali, est indolens, & vera struma; sed quæ affinitatem cum cancro habet, ea dolens est.

Causa.

Strumæ quædam succedunt aliis morbis, quædam per se oriuntur; succedunt enim inflammationibus: item, si inflammata glandula ita curetur, ut resolutis partibus tenuioribus, crassiores indurentur. possunt habere causam externam, ut medicamenta siccantia, aut nimis resolventia. Quæ per se oriuntur, habent tres causas. Externam, res non naturales. Internam, redundantiam pituitæ, & humoris melancholici: conjunctam, humorem influxum: de quibus fusiùs capite de scirrho. Quoad præfagia: oportet differentias strumarum considerare; nam sunt vel pauciores, vel plures, fixæ, mobiles, dolentes, indolentes; à pituita, à melancholia; aliæ

in anteriori parte colli, aliæ in posteriori; aliæ in pueris, aliæ in adultis. Omnes quidem strumæ difficulter curantur, sed difficilior plures, quàm unica; dolentes, quàm indolentes: in pueris, quàm in adultis; fixæ, quàm mobiles; in anteriori parte, quàm in aliis; factæ à melancholia, quàm à pituita. Quod ad curationem totum corpus spectantem: nihil hæc à scirrhi curatione differt. Quantum ad partem affectam, localia, quæ in scirrho conveniunt, eadem & strumis apta sunt. Adjungenda verò insuper ea sunt, quæ peculiariter experta sunt in resolvendis strumis. Si ergo non admodum duræ sint, & in pueris abortæ, tempore anni potius frigidus: tunc ad emolliendum hoc convenit:

℞. Butyri.

Resinæ.

Colophon.

Ceræ candidæ non vetustæ. ana partes æquales.

Paulus c. 23. l. 4. ad resolvendum, sumit farinam Lupinorum, Oxymelite decoctam: item rad. Althææ, cum adipe Galinaceo miscet. Si struma fuerit durior, in duro corpore, valentioribus mollientibus utendum: ut.

℞. Ol. veteris.

Litharg.

Adipis suilli. ana part. æq.

L. 7. x. γ. Pro digerendo uti possumus, radice Cucumeris silvestris, aut Libisci, cocta in aqua mulsæ, & trita: ut præcipit Scribonius Largus, compos. 80. Valentius describitur ab Oribasio, l. 7. synops. c. 29. quod fit è Calce viva, quæ Melle, aut ol. aut adipe suillo excipitur. Si vultis simul digerere, & emollire:

℞. Litharg. unc. ij.

Ol. commun. unc. iij.

Mucilag. Fœnigræci, &

Semin. Lini. ana unc. j.

Althææ. unc. ij.

M.

Et hoc utimur in strumis minùs duris, & mitioribus, in corpore minùs robusto. In robusto, emolliens, & digerens potentius erit: ut stercus caprinum cum Melle, & Aceto mistum, ut præ-

Modus
Strumas
resolvendi

præcepit Almanfor: aut *stercus vaccinum*, decoctum cum mucilag. *Althææ* aut cum *Aceto* decoctum, ut præcipit Serapio; aut poterimus *stercori Diachylon* admiscere. Prodest etiam hoc.

℞. *Farin. Fœnigræci. unc. iij.*

Calcis vivæ.

Nitri. ana unc. j.

Excipiuntur *Melle* & imponuntur.

Experien-
tia non re-
spondet
famæ.

Sunt alia plurima remedia, quæ agunt qualitatibus occultis, manifestis, aut mistis. Occultis agunt, *Acetosa contusa*, trita, & imposita; *rad. Plantag.* collo appensa, *rad. Acetose*. Reges Angliæ, & Galliæ solo contactu dicuntur scrophulas curare. Mistis qualitatibus agunt, *radix Iridis pulverisata* & *Diachyloni mista*. Semper medicamento addenda sunt, quæ à proprietate agunt ut si strumæ fiant à pituitosa materia, adisceatur *radix Cucumeris Asinini*, *Pulpa*, *Colocynt.* *radix Iridis*, &c. quæ pituitam evacuant. Si fiant ab humore melancholico *radix Hellebori nigri*, vel simile quid permisceatur emollientibus. Ego in strumis non admodum rebellibus utor *Cerato Oxelæo*, è l. 3. x. y. quod fit è duabus partibus Olei vetustissimi, unaque parte *Litharg.* quæ misceatur ad ignem, multo tempore, usque ad Cerati consistentiam. Huic permiscebitur aliquid ex iis, quæ agunt à tota substantia.

Suppuratio Strumarum.

Interdum strumæ non resolvuntur, sed suppurantur, quod fit, quando alius humor miscetur, potissimum calidus, ut est sanguis, & bilis. In hoc casu, quam citissimè fieri potest, strumæ ad suppurationem perducendæ: quod fit, vel radicibus *Althææ*, coctis in aqua, donec aqua crassescat: deinde adjectis oleo, & farina triticea, in Cataplasmatum modum. Laudatur à Paulo Emplastrum, quod fit è *rad. Cucum. asin.* & *Struthio*. Utimur *Diachylo*: item *Cerato Triapharm.* quod materiam crassam suppurat. Sed notandum, cum scrophulæ sint à materia crassa, eas difficulter suppurare, & sæpe aliqua sui parte, non autem omnino. Quod cum accidit, non protinus incidendum, & pus evacuandum; sed tamdiu in suppurantibus persistendum, quousque vel tota materia, vel maxima ejus pars fuerit suppurata; alioquin struma incisa, & calore nativo exspirante, reliqua portio admodum difficulter suppurabitur. Suppurata struma, aperienda ferro, vel cau-

Apertio.

stico; in quo casu laudat Paulus *farinam Lolii*, cum fimo equino, & columbino. *Nasturtium album*, contritum & *Pice exceptum*, rumpit maturatas strumas. Struma incisa, pus evacuandum, deinde expurgandum *Unguento Apostolorum*, aut pulvere *Asphodeli*, aut *Basilico*, aut flore *Æris*, si valentius volumus. Deinde finus carne implendus, aut *Unguento Isidis*, aut de *Betonica*, aut de *Tutbia*. Tandem cicatrix inducenda. Notandum utio. Glutina-
num medicamentum, quod mirificè vallet ad sanandum scrophulas apertas.

℞. *Ol. Laurini. unc. j.*

Cerussæ pulverisatæ, & *Aqua vitæ levigatæ. unc. j.*

Aluminis rupei. drach. ij.

Salis commun. unc. β.

F. Unguentum.

Et hoc modo sanantur scrophulæ per modum maturationis.

Interdum verò adeo sunt curatu difficiles, ut neque primo, neque secundo modo tolli possint. Quare Galenus c. 11. l. 14. Meth. proponit tertium modum; quo aufertur, non solum vitium, sed etiam pars affecta, hoc est, extrahitur glandula, in qua est scrophula. Et hoc fieri potest, vel ferro, vel medicamentis putrefacientibus, seu corrumpentibus. Sed quia hæc operatio periculo non vacat; ideo non semper hoc modo uti licet. Primum ergo hoc modo curari non debent scrophulæ existentes in glandulis, quæ vim habent generandi humorem aliquem, ut sunt mammillæ, & testes. Sed interdum tamen mammillæ abscinduntur canerosæ, interdum & testes, in casibus desperatis. Potest autem modus hic usurpari in collo sub alis, & inguinibus. Deinde hoc modo non est utendum in scrophulis fixis, & admodum magnis, & quæ venis arteriisque magnis sunt implicatæ. His perpensis, cum incidere, & glandulam auferre volumus: primum æger in loco splendido collocetur: deinde jubeatur decumbere, ne sedens in leipothymiam incidat: postea minister caput detineat; Chirurgus verò manu sinistra, duobus digitis apprehendat strumam & quantum fieri potest, foras ad se trahat; deinde præcidat phlebotomo, in collo per transversum; in alis, & inguinibus, secundum longitudinem. Facta præcisione, quæ non unico ictu, sed duobus, aut tribus,

Puris vacuatio.

Glutina-
tio.

Modus
Strumas
incidendi.

H plu-

pluribus vicibus efficienda, sensim exprimendus sanguis, cotone usto appposito orificiis valorum; & eousque incisio adigenda, donec deveniatur ad glandulam, ita tamen ut tunica, in qua glandula est involuta, non incidatur. Facta incisione simplici, si glandula sit exigua; aut ad myrtifolii similitudinem, hoc est, transversis incisionibus: si verò glandula extrahenda fuerit magna; debemus, aut summis digitis, seu unguibus, aut spatulæ capulo, separare glandulam à partibus adjacentibus, deinde manubriolo apprehendere glandulam, & foras trahere; prospiciens, ut tota glandula foras trahatur integra, & ne quod frustulum ejusdem aut membranæ relinquatur; quia renovaretur struma. Facta hac operatione, statim apponuntur stupæ, cum ovi albumine, una, aut duabus vicibus. Deinde procedimus medicamentis digestivis, concoquentibus, demum mundificantibus: tertio sarco- tictis, & ultimo cicatricem inducentibus.

Pericula
quæ in ex-
tractione
metuenda.

Notandum verò in extractione duo esse pericula: primum ne sanguinis profusio superveniat, & opus impediat. Si ergo prima vice hoc accidat; debemus sanguinem suppressere *cotone usto*, aut *lintheis siccis*, vel imbutis medicamento, quod fit ex pulveribus adstringentibus, & emplasticis, ut est *Maslich*, *Bolus Arm.* *sanguis Draconis*, *pulvis Myrtill.* cum albo Ovi, ad Mellis crassitiem subacti. Inde secunda vice auspicanda est operatio, & si tum quoque superveniat sanguinis profusio, quæ operationem impediat, à cepto prorsus desistendum. Alterum periculum, quod aliquando accidit, est, si vel glandulæ, vel sacculi frustulum relinquatur: oportet enim utrumque extrahere, aliàs renovatur struma. Extrahimus autem medicamentis, quæ possunt putrefaciendo consumere, quod remansit: de quibus mox.

Scrophulæ
ut eximan-
tur.

Sed nonnulli ferrum timent: ideoque his scrophulæ sunt extrahendæ medicamentis causticis, exedentibus, & putrefacientibus. Operatio autem hæc fieri debet, perpenfis conditionibus prædictis, ut scrophulæ non sint implicitæ venis, & arteriis, &c. Hoc facto imponitur causticum, ita ut cutis auferatur, & scrophula denudetur: quod vesicatorium aliqui faciunt è *fimo Columbino*, aliqui è *Cantharidibus*, aliqui è *Capitulo*, & *Sapone*. Ego utor caustico

Caustica.

illo, quod conficitur è *lixivio Fullonum*, quod tamdiu ebullire permitto; donec concrecant partes terrestres. Sunt nonnulli, qui scarificant partem, & postea apponunt *Allium tritum cum Sale*, ad removendam cutim. Iisdem medicamentis utendum est ad scrophulas erodendum; nimirum *Axungia porcina*, ad quantitatem fabæ, misceatur cum *Argenti vivi sublimati* pari portione, & imponantur; Nullum in hoc casu est præstantius medicamentum, ad scrophulas auferendum, quàm *Arsenicum sublimatum*. Cavendum autem ne præter strumas etiam vicinæ partes putrescant, vel inflammentur: ideoque defensiva circumcirca sunt apponenda, quæ erunt refrigerantia; ut *Unguentum infrigidans Galeni* aut *rosat. Mesv.* vel simile. Scrophula consumpta, oportebit postea carne replere, & cicatricem inducere, prius crustam eximendo, aut *Butyro*, aut *Iride cum Melle*: deinde oportet detergere *Unguento Apostolorum*, aut *pulvere Asphodeli*; tandem cicatricem inducere.

C A P. XXII.

DE CANCRO.

Cancer, καρκίνωμα, & καρκίνος di- Nomen-
citur, ob similitudinem, quam ha-
bet cum Cancro aquatili; sicut enim
hoc animal habet corpus, & pedes hinc
inde expansos, colore livente, ac cine-
reo, & quæ chelis arripit, firmiter stringit: ita Cancer est tumor figura rotundus, colore lividus, partemque cui insidet, ita stringit, ut ceu clavo quodam firmata esse videatur; tandem in circuitu habet venas turgidas, & eminentes hinc inde protensas, quæ perbellè imitantur canceri pedes.

Oritur cancer à bile nigra, c. 7. l. de *Causa, & differ-*
tum. præ. nat. c. 12. l. 2. de cris. Ta-
gaultius putat cancerum fieri à fæce san-
guinis, id est, à melancholia naturali, quæ fæx sanguinis appellatur. Sed falsa est hæc sententia; nam ab humore melancholico naturali oriuntur scirrhi. Et clara est Gal. sententia, c. 2. l. 3. de symp. caus. cum atra bilis redundat in universo corpore, fieri elephantiasin; cum verò insidet uni parti, cancerum excitari. Ex quo patet, cancerum fieri ab eodem humore, à quo elephantiasis; nimirum ab humore, melancholico superaffato. Avicennas ait cancerum fieri à melancholia adusta. Oribasius verò fieri

fieri à bile fervefacta prodit c. 13. l. 7. synop. Quia igitur atra bilis, è qua fit cancer, calida est, & fervefacta, necessario aliquam habet latitudinem, ut alia sit mitior, id est, minus calida, & minus acris; alia magis calida, & magis acris. Mitior atra bilis in quancumque partem migrat, excitat cancerum latentem, seu non ulceratum; sive is in internis, sive in externis corporis partibus consistat. Ubi verò atra bilis admodum est calida, & acris, excitat cancerum ulceratum. Causæ hujus atræ bilis, à qua cancer oritur, multæ sunt; nam in jecore primum gignitur melancholicus humor naturalis, qui sæx sanguinis vocatur, & ab hoc fiunt scirrhi. Sunt postmodum atræ bilis præter. nat. duæ species, c. 3. de atra bile. Prima quæ generatur ex humore melancholico naturali fervefacto, quam nullum animal vult degustare; altera est, quæ oritur a flava bile superassata, & priore est perniciosior. Ambo hi humores habent multas causas; nam interdum adest jecoris intensa intemperies calida, quæ exurit, & exurendo gignit atram bilem: interdum, ut ait Gal. cap. 10. lib. 2. ad Glauc. cum ob imbecillitatem, & intemperiem lien non potest attrahere humorem melancholicum, hic in corpore detinetur, & superassatur. Quandoque oritur è mensibus suppressis; interdum ex obstructis hæmorrhoidibus. Aliquando causæ externæ, tanquam principales concurrunt, ut cibi vitiosi, admodum calidi, & crassi, ut allium, cepæ, porrum, limaces, caro leporina, asinina, nasturtium, legumina, vina potentia, ut quæ è Cypro afferuntur, quæ cum admodum sint calida, exurunt humores, ut generetur atra bilis. Sunt etiam aliæ res nonnaturales, ut aer impensè calidus, animi affectiones, ira potissimum, &c. Hæc de causis.

Potest cancer oriri in omnibus corporis partibus; Pauli tamen, & Celsi sententia, frequentius oritur in mammillis mulierum: item in partibus faciei, labiis, naso, auribus; mammillæ enim laxæ sunt, & faciliè humorem melancholicum excipiunt, secundum Paulum l. 4. præterea mammæ per venas consentiunt uterò, per quem expurgatur sanguis crassus; hic ergo si regurgitet, neque expurgeretur, faciliè ad mammas pervenit. Eadem ratione fit, ut non raro

in utero cancer oriatur, detentis menstruis, & post moram ibidem superassatis. Oritur hic tumor quovis anni tempore, maximè circa finem æstatis, & per totum autumnum; quia eo tempore humores valde exuruntur, & gignitur humor melancholicus copiosus.

Quamobrem, Cancer est tumor ro- Definitio.
tundus, durus, inæqualis, lividus, dolens, venosus, id est, habens in circuitu venas turgidas, calidus, ægros maximè fatigans.

Ex hac definitione eliciuntur signa Signa.
cancris. Galenus c. 9. lib. 14. Meth. ait, cancerum incipientem difficulter, cognosci; nam primò habet accidentia mitissima, & maximè confusa; ut etiam testatur Almanfor, ad tract. 7. quando incipit, interdum est magnitudine lentis, interdum ciceris, interdum fabæ, interdum nucis avellanæ, sensim excrefcens: quandoque festinans ita excrefcit, ut æquet melonis magnitudinem. Ubi est auctus, habet sua signa clarissima; primum enim, si tangitur, durus est, & propter crassitiem humoris tactui renitens; secundò, colore est plumbeus, humoris referens colorem: & quò humor est malignior, eò magis lividus ac nigricans apparet. Tertiò dolet: quamvis Avicenna dicat quosdam cancrios non vehementer dolere; quod & Celsus affirmat, sed puto Celsum loqui de cancriis incipientibus, & exiguis; nam aliàs cancer maximè dolet, quia adest solutio unitatis, ob multam materiam distendentem, & comprimentem partes nervosas; adest etiam intemperies valde calida, quæ dolorem excitare potest. Quartò est caliditas, rotunditas, & inæqualitas. Calidus est tumor, quia & humor est calidus: qui magis calidus redditur in ipsa parte, propter prohibitam caloris ventilationem. Ultimò faciliè cognoscitur cancer è venis nigricantibus in circuitu; quia enim humor atrabilaris, nec potest ob crassitiem, iste faciliè è vasis exsudare, hæc turgida fiunt. In principio di- Signa incipientis.
gnoscitur cancer, si tumor contrectatus sit exiguus, fabæ aut ciceris magnitudine: deinde, si tumor ille fuerit in parta suspecta, scilicet in mammillis, naribus, circa faciem: præterea, si corpus ad cancerum sit præparatum, id est, si sit habitus melancholici, adustum, si pravis cibis nutritum. Cancer ulceratus faciliè cognoscitur; nam foedum est ul-
H 2 cus,

cus, cum odore foetidissimo, labiaque habet crassa, prætumida, viridia, foris inversa, erosa, aspectu horrida, & maximè dolentia.

Prognost.

Quoad præfagia: Cancer non ulceratus, seu occultus, si in profundis corporis partibus consistat, non est curandus; nam curatus, citius interficit, Aphor. 28. sect. 6. si scil. curationem aggrediamur, ustione, aut incisione, &c. nam cancro usto, vel secto in palato, sede, utero, &c. non potest deinde ulcus ad cicatricem perducere; unde ægri diutius afflicti, tandem moriuntur: at si demulcentibus, lenientibus ichores, moderatè detergentibus utamur, hæc non improbat, nec de hoc curandi modo Hippocrates loquitur. Sed cancri occulti, seu non ulcerati, in superficie, atque externis partibus, circa initia sanari possunt, c. 10. l. 2. ad Glauc. ubi verò ad insignem molem pervenerunt, sine manus opera curari non possunt. Si ergo exigui sint cancri, medicamentis tractandi; si magni, non nisi manus ope, vel sectione, vel ustione, curantur. Cancri ulcerati curam aggredi non debemus, c. 5. l. de atra bile; quia incurabilia sunt omnia ulcera ex atra bile facta. Si cancer sit occultus magnus, curari non potest, nisi auferendo partem affectam: cujus curationis pericula describit Celsus c. 28. l. 5. dum ait; incensionem, & adustionem nunquam profuisse, sed adusta concitata increvisse, donec occiderent; excisa, post inductam cicatricem, tandem reversa esse, mortemque intulisse. Cancro in mammis curato, alium in utero successisse, & velocioris mortis causam extitisse; sæpe cancos in labiis, naso, aut alia externa parte sanatos esse, sed abortos deinde in liene, cum ægri morte. Ideoque in curando, & distinctione, & diligentia uti oportet.

Curatio.

Cum autem inter cancos, solum qui exigui sunt, medicamentis tractari debeant: ideo prius eorum curationem aggrediemur: & quæ curatio, quatenus spectat universum corpus, competet quoque aliis cancris. Omnes igitur cancri cum proveniant è redundantia humoris atrabilaris, quæ redundantia fluxionem excitat, & ultimò cancrum facit, sit, ut à Gal. c. 10. l. 14. Meth. tres scopi cancrum curandi proponantur. Primum enim atra bilis è toto corpore evacuanda; deinde generatio ejusdem

prohibenda, ne amplius in venis colligatur; tertio pars affecta evacuanda, & roboranda.

Quoad primum scopum, Gal. c. 10. l. 2. ad Glauc. præcipit venæ sectionem, si ætas, & vires permiserit, quæ & evacuat, & jecur refrigerat: suadetque, secundam esse illam venam quæ utrumque efficiat: ut, si cancer ortus sit è suppressis mensibus, venam poplitis, aut malleoli incidendam: si ex hæmorrhoidibus, apponendas esse hirudines his partibus. Hoc facto, *exhibendum medicamentum, atram bilem evacuans, ut Epithymi unc. sem. cum sero Lactis, vel Mulsæ*. Paulus c. 26. l. 4. & Avicenna laudant *Hieram, quæ recipit Veratrum nigrum; ea exhibenda pluribus vicibus, paucis interpositis diebus*; ut, quæ non prima vice, sequentibus tamen evacuentur. Uti etiam possumus compositis; ut *Elect. lenitivo, Confessione Hamech*. Et sic purgatur corpus.

His ita peractis, prohibebimus generationem melancholici humoris, ne in venis colligatur, si & internas, & externas causas auferamus. Quoad externas, aer eligatur frigidus, & humidus; potissimum frigidus, ob id in Germania raro, in Asia frequenter cancri oriuntur. Cibus & potus sit refrigerans, ac humectans, & attenuans: vitentur cibi crassi succi, ut caro taurina, hircina, leporina, vituli marini, brassica, lentes, fabæ, & omnia legumina; panis item furfuraceus, panis è sorgo; vinum forte, & crassum, omniaque crassum succum gignentia. Probatum omne *Lac*, præsertim *Caprinum*: herbæ item refrigerantes, & humectantes, ut *Malva, Blitum, Atriplex; Cucurbitæ; Pisces saxatiles; caro Vitulina, Pullorum, Ova serbilia*. Præterea servandus modus in somno, vigilia, motu, &c. Prohibetur præterea atræ bilis generatio medicamentis, maximè quando adest intemperies calida jecoris. Utimur ergo *Syrupo byzantino, de Cichor. Melle ros. Oxytelite simp. cum decoctis Borragin. Fumariæ, Hepaticæ*, & similium refrigerantium. Præcæteris in hujusmodi casu laudatur longus usus *seri lactis Caprini*, optimè depurati; quia refrigerat, & humectat, & sic prohibet generationem atræ bilis, refrigerando jecur, & totum corpus. Aetius ad humorem ferinum respiciens, præcipiebat in caneris exhibenda ea, quæ adversantur venenis, & venenatis portionibus,

Ut prohibenda generatio bilis atræ.

bus, ut sunt *Theriaca*, & *Mithridatium*, cum *succo Cichor. Borræ. Acetosæ*. Probatur etiam *Antidotus* è sanguinibus: item recens sanguis *Anseris*, aut *Anatis* epotus; aut *Trifolii bituminosi contriti cochleare unum*, aut duo, è tribus aquæ cyathis; aut unc. j. *feminis Rutæ sylvestris*. Prodest quoque *Cancrorum fluviatilium jus*, è lacte *Asinino* quinque diebus exhibitum, quod si septies eadem periodus servetur, can-cros mammarum placidissimos reddi tradunt. Possumus etiam omnino prohibere generationem atræ bilis, si per intervalla exhibeamus medicamenta, quæ evacuant. c. 9. lib. 14. Meth. Laudo fonticulos, qui sensim humorem evacuando, cancro multum prodesse possunt.

Evacuatio
partis af-
fectæ.

Tertius scopus est, locum affectum evacuare: cum enim cancer consistat in nimia repletionem partis affectæ, curatio ejus erit evacuatio. Evacuatio in genere, fit repellendo, digerendo, scarificatione, sectione. In cancro non competit scarificatio; quia perpetuè prohibenda cancri est exulceratio, ad quam si pervenerit, actum est. Superfunt igitur repellentia, & digerentia; quorum usum Gal. tangit l. 14. Meth. nam & ipso purgationis tempore, & ante purgationem est repellendum; ubi verò totum corpus exquisitè purgavimus, digerendum. Sunt nonnulli, qui acriter reprehendunt chirurgos, quando parti affectæ aliquid imponunt, quidquid illud sit, nisi prius habita sit exquisita totius providentia. Pro defensione autem chirurgorum, citatus Galeni locus ponderandus est: ait enim Galenus, in curatione cancri, qui provenit ex atra bile ferina, in quo meritò deberemus abstinere à repellentibus, etiam facta purgatione, in ipso purgationis tempore; & antè, esse repellendum; toto autem corpore purgato, convenire mediocriter repellentia, & digerentia, quæ sint sine mordicatione. Laudatur hoc in casu *Consolida*, *succus Solani*. Avicenna laudat *Tuthiam lotam*, *mistam cum ol. Ros. vel Keirino*. Galenus ait *Plumbum* maximè conferre, quia & repellit, & digerit; nos solemus habere plumbeum mortarium, cum pistillo plumbeo, & in hoc ducimus omnia alia medicamenta, donec acquirant colorem plumbeum. Paulus laudat *Urticam tusam*, & *impositam*. Chirurghi proponunt medicamentum è viri-
dibus *Ranis*, quod magis confert substan-

tiæ proprietate, & fit hoc modo: Sumuntur duæ ollæ vitreæ, quarum una terræ infigitur, & huic altera fundo suo, quod perforatum esse oportet, imponitur: sumuntur postea *Ranæ virides* è bona aqua, & iis impletur os butyro, ponunturque in superiori olla, quæ luto arctè clauditur: & accenditur ignis circa superiorem ollam, & decoquuntur ranæ eousque, ut non assentur. Demum ranæ in superiori vase, & pinguedo, quæ percolata est in inferius vas, miscentur, & contunduntur inde fit Unguentum, quod mirificè valet ad cancos. Ad eandem intentionem solet parari Pulvis è ranis; Sumunt *Ranas vivas*, quibus implent vas, quod luto undique clausum, in furno ponunt, & ibi tamdiu finunt, quousque fuerint assæ; postea conterunt in modum pulveris, quem vase plumbeo conservant, & inspergunt cancro. Eodem modo volunt fieri Pulverem è *Limacibus*, & *Cancris fluviatilibus*. Alii volunt, quod *farina Siliginis* sola imposita. cancrum occidat. Dioscorides, & Serapio laudant *rad. Dracontii*, aut *succum è radicibus expressum*, & impositum. Ego frequentissimè utor *Cerato oxelæo*, quod jubeo lævigari in mortario plumbeo, cum pistillo plumbeo; idem facio, si notatu digna adsit inflammatio, cum *Unguento de Cerussa*, donec plumbi colorem è mortario plumbeo acquirat. Sic exiguos cancos curamus.

Unguentum ex ranis viridibus mirificum.

Pulvis ex Ranis viridibus.

Pulvis è Limacibus, & cancris fluviatilibus.

Supereff curato cancro, ut partem roborando, præcaveamus, ne cancer revertatur, quod sæpe accidere solet. Præcavebimus autem cancri recidivam, primò victus ratione, & aliis, propositis in cura totius corporis, deinde purgantibus medicamentis. Huc etiam faciunt, quæ adstringendo partem corroborant, & humorem repellunt; unde probat Avicenna *Linimentum è pulvere lapidis molendini*: aut *lutum illud, quod ex detrimento*, dum abluuntur, seu acuuntur feramenta; idque vel per se, vel *mistum cum oleo Myrtino*, aut *succo Sempervivi*, *Solani*, aut *Plantaginis*. Profunt præterea *Agresta*, seu *Omphacium*, *Bolus Armena*, *Sanguis Drac.* cum oleo *Omphacino*, aut *mucilag. Psyllii*: in summa, omnia defensiva medicamenta profunt ad præcavendum cancri recidivam. Hæc de curatione cancri, qui incipit, & exigua est magnitudinis.

Curatio per incisionem, & quam sit periculosa.

Quod si cancer insignem habeat magnitudinem, Gal. ait eum, curari non posse periculosa.

An & in quibus cancri conveniat repellentia, & quæ.

posse sine manus opera, c. 10. l. 2. ad Glauc. Hæc curatio non est vera curatio, quia parti non reddit sanitatem, sed una cum vitio tollit partem vitiatam, c. 11. l. 14. Meth. Et hic modus curandi valde est periculosus, ac proinde quædam cautiones notandæ. Et primum; cancer, qui omnino pectori, seu mammis inhæret, omnino est deploratus: item qui in capite, collo, humeris, spatulis, & inguinibus oboriuntur, incurabiles videntur Aetio, c. 44. lib. 16. cum enim carni admodum sint infixi, radicitus extirpari nequeunt, & semper periculum habent profusionis sanguinis. Præterea, licet cancer infixus non sit, ejus tamen curatio est periculosa; quia secundum Gal. lib. 14. Meth. in omni partium ablatione, imminet periculum profusionis sanguinis, tum è venis, tum ex arteriis. Quod si laqueis tentes arterias ligare, sympathie oboriuntur, id est, affectiones per consensum. Si per adustionem velis hæmorrhagiam refrænare, periculum est, ne vis ignis perveniat ad aliquam principem partem vicinam; ut, si mamma abscindatur, & aduratur locus, periculum est ne cor afficiatur. Insuper, quod pejus est prioribus, nisi cancer radicitus extirpetur, nullo modo deinceps ad cicatricem duci potest; & sic nihil aliud præstatur, quam ut cancer non ulceratus, reddatur ulceratus, qui multò est perniciosior, & maximè molestus. Ultimò, quod periculosissimum, cancer abscissus, ustus, cicatrice obductus, & perfectè sanatus, tamen denuo revertitur, & non potest amplius ad cicatricem pervenire, secundum Celsum, c. 28. l. 5. Amputatus enim cancer, redit vel in eodem loco, vel in hepate, liene, utero, &c. & mortem affert. Quare medici, etiam peritissimi, hujusmodi cancos occultos, non attingunt, sed quantum fieri potest, exulcerationem cavent; in canceris autem ulceratis, ad hunc modum, id est, ad partis resectionem deveniunt; quia enim hi cancri dolorem habent intolerabilem, fit ut chirurgi sæpe ab ægris cogantur illis manum admoveere. Sunt tamen quidam adeo timidi, ut nec ulceratos cancos velint attingere.

Incisio
cancri.

Verum, quoniam nostris temporibus usu invaluit, ut cancri abscindantur, docebimus quibus modis id fieri possit, & quænam observanda sint. Proinde è l. 14. Meth. notandum, in ablatione can-

cri, sive fiat incisione, sive caustico, sive ferro candente, radicitus omnem partem affectam esse extirpandam, ita ut nulla relinquatur cancri radix, id est, ut nulla relinquatur è venis illis nigricantibus. His perpensis, ad curationem accedendum, quæ fit tribus modis. ^{Modi incisionis tres.} Primus est simplex, & est magis proprius mammillis, quæ quidem strumosæ sunt, & videntur affinitatem habere cum cancro. Facta igitur incisione, apponuntur linamenta sicca in parte incisa; deinde ulcus concoquitur, mundificatur, repletur carne, & cicatrice obducitur; qui modus describitur ab Aetio. Alter modus proprius est cancro, qui ad insignem magnitudinem devenit. Si ergo cancer sit in mamma, cutis scalpello in circuitu circumcirca est præcidenda, & sensim detrahenda est mamilla. Quod si in alia parte sit cancer, similiter est faciendum. Ubi autem tota mamma exempta est, simulque venæ nigricantes; præcipit Gal. non maturè nimis sanguinem supprimendum, sed ad justum modum fluere sinendum, imò è tota vicinia pro virium ratione, exprimendum: nisi enim atro illo cruore pernicioso exonerentur venæ, cancer renovabitur. Postmodum præcipiunt Chirurgi, candenti ferro locum inurendum, ad sanguinem sistendum, è sententia Rhasis, l. 13. Continentis, vel ad consumendum venenatam qualitatem cancri, è sententia Albucasis. Facta unctione imponenda sunt ea, quæ crustam faciunt abscedere; cujusmodi est *Butyrum*; *vel pulsè farina Tritici*, *Melle*, & *succo Apii*: qua ablata, caro est gignenda & cicatrix inducenda. Tertius modus, quò cancer curatur, ab Aetio ponitur c. 45. l. 16. Si enim in mamma sit cancer ægram collocamus supinam, & jubemus ipsam teneri. Deinde apprehendimus mammillam manu sinistra, & ipsam, quantum fieri potest, à costis, & pectore separamus: postea scalpello aliquam partem præcidimus, & statim inurimus: deinde rursus aliam partem incidimus, & eam inurimus: hoc toties repetetur, quousque tota mamilla fuerit excisa, & inusta. Incidimus autem & urimus alternatim: nam sanguinis profusioni statim occurrendum, ne æger cum sanguine etiam vitam profundat: effluxus item sanguinis impedit Chirurgum, quo minus exactè videre queat. Facta perfecta operatione, utendum Cataplasmate è

è *Plantag. aut Polygono*, cui interdum *Panis medullam* addere oportet: usurpantur autem hæc ad auferendam crustam, & leniendum dolorem. Deinde linteam aqua madefactum imponendum est, pro arcenda inflammatione. *Lac* etiam *Melli* admistum, sine dolore crustas aufert. Ligatur membrum, nec solvitur, nisi aut secunda, aut tertia die. Ablatis crustis, imponimus ea, quæ dolorem leniunt, refrigerant, concoquunt. Et laudatur *Lac muliebre, aut asininum*, cui *rosaceum* sit admistum: si intentio sit magis coquendi, plus rosacei admiscetur. si verò detergendi, plus lactis. Et similiter linteam ex aqua madefactum extra imponitur. Quod si locus abundet humiditate, & propositum sit exsiccare, laudat Aetius cinerem *Pompholygos exquisitissime lotæ, & exsiccatæ*; aut *Cadmiam ter ustam, rosaceo exstinctam*; postea *exactissime lotam, & arefactam*. Hæ sunt curationes canceri magni, non ulcerati. In quibus præcipit Aetius ægros esse in calida domo detinendos; quia refrigeratio infensa est, & dolorem, ac convulsionem excitat; præcipue, quo tempore ulcera repurgantur; partes enim hæc sensum habent exquisitum. Notandum etiam, quod toto tempore curationis, abstinere debet æger à vino, à potu frigida aquæ, & cibis dyspeptis.

Ut revertenda in commoda, quæ canceri sectionem sequuntur.

1.
2.

3.

4.

Periculis autem, quæ fiunt è canceri incisione, quomodocunque fiat incisio, sic succurrimus. Hæmorrhagiæ subvenimus ligando vasa, & vinculis constringendo, vel ferro candente adurendo: usurpamus etiam defensiva, victus rationem, & alia, quæ nota sunt. Secundum incommodum est, quod non possumus ulcus ad cicatricem perducere; quia non omnes radices canceri sunt extirpatæ. Huic occurrimus; si curemus, ut omnes venæ nigricantes eradicentur, & evellantur. Tertium incommodum est, quod post obductam cicatricem, non raro canceri revertuntur. Ideo, vel purgans atram bilem frequenter erit exhibendum, vel antidoti propositæ, quæ adversantur ferino humori. Similiter etiam modus est servandus in sex rebus non naturalibus. Summa, ille modus, quem proposuimus in cura universali, facit ad præcavendum canceri recidivam. Si supprimantur menses, vel hæmorrhoides obstruantur: fonticuli excitari debent. Quartum incommodum est, quod per consensum patiuntur partes principales;

veluti cor, si auferatur mamma; & potissimum patitur ex adustione, cum ignis sit maximæ activitatis. Huic obstitimus, si operatione facta, exhibemus, quæ corroborant, etiam exterius per fomenta; Præterea, si ferrum candens non sinamus diu in una parte persistere. Hac igitur ratione curantur canceri non exulcerati, ad insignem magnitudinem producti.

Quod si proponatur cancer ulceratus: nonnulli volunt hujus curationem non esse subeundam: ducti auctoritate Galeni in l. de atra bile, quod ulcera ab atra bile sint incurabilia præterea, quia huiusmodi canceri ulcerati, ab omnibus, tum lenibus, tum vehementibus medicamentis exacerbantur. Sed quia crudele est nil ægris afferre solatii, quia ita interdum doloribus torquentur, ut sui impotes violentas sibi manus afferant: propterea duplicem tradunt modum cancerum ulceratum curandi: quæ vera quidem curatio non est, à Galeno tamen, com. aphor. 38. sect. 6. fusa appellatione ita dicitur. Una curatio est, quam paulo antè recensuimus, in cancro non ulcerato insigni, quæ incisione, ignito ferro, & adurentibus absolvitur. Fortè fortuna tempore contagii incidi in Empiricum quendam, qui plures ulceratos cancos in labiis, naso, & circa alias partes consistentes, sanabat, hoc medicamento;

1. Modus.

℞. *Atramenti sutorii. ℥jss.*

Auripigmenti.

Sulphuris vivi. ana unc. iv.

Salis Gemmæ. unc. iij.

Cum *Aceto* misce hæc omnia, & in vas impone, quod omni è parte lutatum sit, ita ut fumus exire nequeat; in furno pone, & eousque detine, donec omnia usta sint.

Huiusmodi pulvis est erodens, & causticus.

Imponitur ipsi Cancro, in consinio partis sanæ: & usta una parte, insuper aliis apponitur, ut è toto aduratur.

Deinde apponitur medicamentum tale;

℞. *Mellis despumati. unc. iv.*

Sevi hircini.

Limaturæ Cupri. ana unc. jss.

Litharg. Auri. unc. j.

M.

Et ad ignem fiat Unguentum.

Hic ergo est unus curandi modus.

Alter

2. Modus. Alter est, qui ponitur com. aphor. 38. sect. 6. & à Celso, c. 28. l. 5. ut cancro nullam vim adhibeamus: sed solum illud moliamur, ut ægrotantes sine intolerabili molestia reliquum vitæ transigant. Proinde cancerum saltem blandè demulcemus; tum dolorem mitigando, tum firmando ulcus ne ulterius serpat. Medicamenta autem, quibus hoc præstatur nec putrefacere, nec irritare partem affectam debent; summa, debent esse moderatè sicca, & sine ulla mordacitate; in acticis autem ad frigiditatem debent vergere, quia atra bilis est calidissima. Præterea hujusmodi medicamenta debent esse consistentia molli; quia dura irritant. talia secundum Gal. sunt, *succus Solani molli linteo exceptus*; quod medicamentum qualitates passivas videtur obtinere pares. Verum non convenit his, qui domo exire coguntur; quia non detinetur: ideo Gal. proponit, quod è *Pompholyge* constat, & in ejus defectu, laudat quod fit è *Chalcitide*. Quod si velimus administrare primum, *succo Solani*, prius in mortario plumbeo agitato, ut crassescat, addemus *parum Cerae lotæ*. Conveniunt etiam *succi Polygoni*, & *Portulacæ*, cum *succo Uvæ immaturæ*, simul in mortario plumbeo agitati. Insuper prosunt omnia metallica usta, & lota; quia sic mordacitatem deponunt: ut est *Plumbum ustum*, & *lotum*, *Cadmia*, *Pompholyx*, vel per se, vel mista. Commendatur *Lithargyrus*, & *Cerussa paripondere*, quæ in mortario plumbeo subigantur cum *ol. Ros.* donec plumbeum colorem contrahant. Hæc medicamenta leniunt dolorem: sed tamen potissimum ulcus firman, propter suam siccitatem. Quod si magis propositum sit lenire dolorem, convenient *Malva*, & *Althæa*, in *Mulsa decocta*; *Oleum*, quod è vitellis *Ovorum* extrahitur; herba, *Virga aurea* dicta; *Solani succus*, & ad dolorem, & ad firmandum ulcus probatur; *succus Herbæ Reginae*, seu *Tabaci*, ductus in mortario plumbeo, cum *modico ol. Ros.* & *modica Cera*, tum dolorem lenit, tum ulcus firmat.

C A P. XXIII.

De Herniarum Differentiis, Signis,
& Causis, in genere.

Transitio. Tumorum doctrinam hucusque prosecuti sumus, eorum, qui ab hu-

moris influxu oriuntur. Alterum nunc Nomen genus restat, supra, capite tertio propositum, quod partis in alienam sedem illapsu excitatur: vulgoque Ruptura, Hernia, Ramex, à Græcis κήλη dicitur. Licet verò duæ tantum herniæ species è partium decubitu fiant; intestinalis nimirum, & omentalis: his tamen affinitate quadam, & loci affecti ratione, attendendæ videntur etiam reliquæ ramicum differentiæ: quibus singulis, pro varietate illapsæ materiæ, sua sunt imposita nomina.

Solent autem hæ præcipuæ numerari Differentia. herniarum species. 1. hernia incompleta, seu inguinalis, βεβωνοκήλη cum intestinum, vel omentum ultra inguina non descendit. 2. hernia completa, cum in scrotum penetrant, aperta tunica vaginali, seu peritonæo: & quidem, si intestinum descendit, ramex intestinalis, έντεροκήλη dicitur. 3. si verò omentum, ramex Zirbalis, seu omentalis, επιπλοκήλη. 4. si à lento, & aquoso humore existit tumor, vocatur ύδροκήλη ramex aquosus. 5. si à flatu Φυσοκήλη ramex flatulentus, seu ventosus. 6. si caro circa testiculum, vel in hujus substantia concreascit. σαρκικήλη ramex carnosus dicitur. 7. si venæ ultra modum repletæ in scroto, & testibus, varicum modo dilatentur, σαρκοκήλη appellatur, ramex varicosus. His Avicenna etiam έξομφαλον, id est umbilici tumorem, seu prominentiam annumerat. Quin & compositæ species hinc emergunt, έντεροεπιπλοκήλη, ύδροέντεροκήλη, ύδροΦυσοκήλη, ύδροσαρκικήλη, &c.

Signum herniis omnibus commune, Signa. est tumor in testibus.

Bubonocèle, è supra dictis facilè cognoscitur.

Signa autem herniæ intestinalis sumuntur è Celso, cap. 14. lib. 7. quia tumor modò increfcit, modò minuitur. Increfcit, vel quia major portio intestini descendit; vel quia plus justo repletum est, interdum flatu, interdum stercore. Si tumor increvit, quia fæces delapsæ sunt in intestinum: tunc retro repelli intestinum non potest, adest dolor in scroto, in inguine, & abdomine, quia fit solutio continui, stomachus afficitur, ejicit bilem rufam deinde viridem, mox nigram, ultimò stercus, accidit inflammatio testium. Secundum signum herniæ intestinalis est, quod tumor non dolet. 3º. tumor interdum ferè totus evanescit.

nescit 4°. compressus faciliè retrocedit intra abdomen, & rursus elabatur, cum quodam vehementi murmure 5°. tumor lævis, lubricus, rotundus.

Signa omentalis. 1°. tumor semper idem, 2°. tactu inæqualis, mollis, lubricus, propter pinguedinem.

Signa aquosæ. 1°. tumor minuitur, si præcessit fames. 2°. venæ in scroto inflantur: si comprimatur humor insluit in vasa, quæ prius repleta non erant. 3°. splendet cum luciditate, ac si per vitrum, aut cornu inspicitur candela ex opposita parte admota. 4°. abest dolor. 5°. non subito, sed successivè excitatur.

Ventosæ signa. 1°. venæ inflantur. 2°. splendor clarior, quàm in aquosa. 3°. subito fit.

Carnosæ signa, 1°. durities scirrhusa. 2°. mutat colorem testium. 3°. semper in eodem statu permanet. 4°. inferiores partes testiculi moventur.

Varicosæ signa, 1°. venæ turgidæ, conglomeratæ intortæ, capreolorum modo. 2°. testiculus magis descendit deorsum, propter humorum gravitatem, & densitatem.

Causa.

Causa conjuncta, est intestinum, vel omentum prolapsum. Antecedens; vel dilatatio, vel ruptio peritonæi. Dilatatur verò aut rumpitur, à causis vel internis, ut humoribus, qui in corpore continentur; vel externis, ut percussione, clamore, saltu, spiritus retentione, innixu ponderis, nimio labore in coitu, maximè cum alvus onusta est flatibus, aut fæcibus.

Quoad præagia, omnis hernia curatu est difficilis, quia membrana tenuis, & nervosa difficillime unitur: nec medicamentis curatur, nisi in rupturis parvis, recentibus, & in pueris; sed vel ferramenti candentibus, vel sectione.

C A P. XXIV.

De Cura Herniæ Intestinalis, peritonæo saltem dilatato, vel relaxato.

Causa & Signa.

Intestinum descendit, vel quia tunica dilatatur, vel quia rumpitur. Signa dilatata; primò quia intestinum non subito descendit, sed in orificio manet; secundò non descendit ad fundum usque testiculi; tertio æqualis est tumor, & profundus. Signa tunicæ ruptæ; primò subitus intestini descensus; secundò tumor inæqualis; tertio subitus prolapsus in testiculi fundum.

Quoad dilatationem; duo indicantur, secundum Avicennam, primum, reductio intestini sursum intra abdomen: deinde, prohibitio ne rursus descendat. Primus scopus faciliè absolvitur, si intestinum non multum sit prolapsum, neque refertum sit flatu, aut fæcibus; tunc enim digitis sursum pellitur, & comprimitur; sin verò excrementis, flatu turgat, balneum aquæ calidæ paratur; dein lenientia adhibentur; postea fomentum è panno calido, potest balneo aquæ dulcis oleum addi: vel fieri potest è solo oleo. Deinde apponuntur lenientia;

Ut reponendum intestinum.

Radic. Albæ costarum ex aqua & contusarum. ℞.

Farinæ semin. Lini.

Butyri. ana unc. iij.

Ol. commun. unc. iv.

Mulsæ q. s.

ad Cataplasma.

His non conferentibus, æger manibus, pedibusque prehensus, concutendus, ut intestinum sursum revolvatur, resupinato corpore, capiteque deorsum urgente.

Secundo scopo satisfacimus, id est, prohibemus ne rursus descendat intestinum: si dilatata constringamus, causasque omnes, tum internas, tum externas auferamus. Internarum præcipua est humiditas relaxans, &c. molliens vaginalem tunicam, quæ exsiccanda, corroboranda, & constringenda venit. Totius ergo corporis primum habenda ratio. Vitandi cibi humidi, & flatulenti; itemque exercitia; utendum *Pane probe cotto, addito Anisi, vel Cymini semine, carnibus vescendum siccis, Turdorum, Merularum, &c.* potus erit *Vinum adstringens.* Hunc in modum instituta diætâ, influentes humores evacuandi, tum phlegmagogis, *Agarico, Melle Rosato solutivo, Mechoacanna,* quæ frequens, & reliquis hujusmodi; tum serum educantibus, *syrupis de Calamintha, de Hyssopo, de Betonica, cum decoctis Fæniculi, Petroselinii, &c.* Postmodum ad adstringentia, glutinantia, & siccantia veniendum, qualia sunt, *Herniaria, seu Polygonum minus, Betonica, Symphytum, Rosæ rubræ, Balaustia, Plantago, Noces Cypressi, cortex Quercus, radix Sigilli Salom. Mastiche, Bolus Armena, Mumia, sanguis Draconis, Mala Cydonia, Cuminum, &c.* è quibus potiones, pulveres,

veres, & electuaria tam solida, quàm mollia parari possunt. Ad maiorem exsiccationem etiam confert decoctum *Sarsaparillæ*, cum modico ligni *Indici*, ex aqua *chalybeata*; quod per multos dies propinandum.

Topica. Localia erunt siccantia, & adstringentia. Avicennas parat medicamentum ex *nucibus Cypressi*, & foliis ejusdem, & *Sabinæ*. Paulus c. 53. lib. 3. hoc habet:

℞. *Cortic. Granator. drach. x.*
Gallar. immatur. drach. v.
Vini adstringentis. unc. v.

Decoquantur, & imponantur; prius abluto loco aqua frigida, & quarto quolibet die renovetur.

Avicennas hoc laudat:

℞. *Nucum Cypressi.*
Acaciæ.
Balaustior.
Gallar. immatur. ana drach. j.
Myrrhæ.
Turis.
Sarcocollæ.
Tragacanthæ.
Gumm. Arabici. ana drach. iij.
Mumiæ.
Sanguin. Dracon. ana drach. ij.

Terantur cum *Aceto*.

Aliud præstans.

℞. *Malicorii.*
Boli Armenæ.
Sanguin. Dracon. ana drach. j.
Tegulæ pulverisat. drach. ij.
Pulveris Bislinguæ. drach. iij.

Cum Ovi albo, modico aceto, & *Colophonia*, F. *Emplastrum*.

Quo imposito, Avicennas, & Celsus subligaculum accommodant, ut intestino impetu facienti resistat. Et sic hernia levior curatur, in juvenili, & tenello corpore.

Ad herniam contractam. Quod si his non cedat malum, æger lecto se contineat totos 40. dies, imposito medicamento adstringente, & facta ligatura. Abstineat à nimio risu, coitu, balneo. Mane, & vesperi sumat hoc *Electuarium*,

℞. *Rhabarbari assati.*
Consolidæ major.
Nucis moschatæ.

Nucum Cypressi.

Cumini.

Tragacanthi.

Gummi Arabici.

Mastiche.

Boli Armenæ.

Sanguin. Dracon.

Mumiæ.

Picis Græcæ. ana part. equal.

Pulverisentur omnia subtilissimè, & cum Melle despumato F. *Electuarium*;

Cujus dosis unc. ʒ.

Quidam pulverem Leporis combusti addunt. Superbibatur Vinum nigrum austerum; vel Aqua chalybeata; aut fluviatilis, cui incoxerint folia Cypressi, & Myrti. Elapsis 40. diebus, surgat; interim tamen Ceratum, & Ligaturam gestet; donec tutò removeri omnino posse videantur.

C A P. XXV.

DE CURA INTESTINALIS HERNIÆ, PERITONÆO DISRUPTO.

Idem hic sunt scopi. Reponendum intestinum, & videndum ne rursus decidat; quod fit, si uniatur, & glutinetur ruptura, unitur adstringentibus. Hic autem non pura illa siccantia locum habent, sed quæ obtinent glutinosam aliquam visciditatem. Quale hoc,

℞. *Terebinthinæ. unc. ʒʒ.*

Ceræ.

Turis.

Myrrhæ.

Ichthyocollæ.

Carnis Cochlearum. ana unc. j.

Gluten triduo in *Aceto* maceretur.

Inde in mortario plumbeo lævigetur, ac conteratur; post, igne liquecat, ac misceatur cæteris. Aliud,

℞. *Resinæ aridæ.*

Ammoniæ.

Turis.

Bituminis.

Sulphuris vivi. ana part. æq.

Teruntur terenda, liquefiunt liquanda, deinde Sulphur adjicitur: Applicatur vel linteo, vel corio, & finitur, donec sponte decidat.

Aetius extollit miro encomio charitam, tribus diebus in aqua maceratam; sed

sed qualis ea sit, dubium est, fortè pergamenam, vel papyrum intelligit, quæ extenditur diluta, siccata verò contrahitur, & potest contrahendo etiam reducere partes ad mutuum contactum, & unire. Comperit etiam regula 40. dierum.

Si neque his sanatur, secundum Avicennam, locus adurendus ferro candente; facienda adustio fortis; quia sic contrahitur cutis, ut intestinum amplius descendere nequeat. Cavendum tamen, ne intestinum vim ignis sentiat, & uratur: periculum enim esset mortis. Collocandus igitur æger supinus, ut caput declive sit, &c. reducto intestino, minister in imo abdomine manum apponet, & validè premet. Ligetur æger supra tabulam, multis ligaturis, in pectore, & brachiis, in coxis. ad genua, & pedes; fasciæ pectoris sint latiores. Difficulus defenduntur vasa spermatica; quibus læsis, seminis generatio aufertur; nihil tamen vitæ officit. Ferramenta sint duplicis formæ, semicircularia, & cuspidata ut cuspidem habeant acutam, quidem figuram coni. Incipimus ustionem à parte superiori, descendentes per totam regionem rupturæ.

2. Curatio per ustionem. Fit etiam per incisionem curatio; quæ duplex est: alia Chirurgorum, alia Empiricorum. Chirurghi veri sine testium extractione curant: Empirici cum resectione testis. Sine testium extractione, hoc modo. Primùm æger stans detineat spiritum, ut quanta sit ruptura nobis manifestetur. Inde pars tumefacta signetur atramento, in circulum, pro quantitate loci affecti. Postea super tabulam patiens ligetur, & minister comprimat imum abdominis: Chirurgus verò sinistra manu elevet cutim signatam, quoad fieri potest, & scalpello incidat diametro per circulum, tum cutim, tum membranas, ad vaginalem usque, aut ruptam, aut dilatatam: quæ consuatur postmodum, una cum cute, & membranis. Serventur vasa seminalia illæsa. Post, æger in lecto collocetur; prius imposita stupa, cum Ovi albo; deinde iis, quæ glutinant, ut pulvere Boli, &c. & iis etiam, quæ carnem gignunt; ut Terebinthina, &c. imposito desuper Emplastro barbaro. Cicatrice inducta, surgat æger, & ceratum adstringens per multos dies portet, similiter & subligaculum.

3. Curatio per incisionem. Prior modus. Posterior modus. Modus cum extractione testiculi, passim usitatus, & periculosus; recense-

tur à Paulo c. 65. lib. 6. Collocato ægro supino, reducto intestino, ministro comprimente partem abdominis, & ligato ægro, fit signum obliquum in inguine: tunc fit incisio profunda, ut testis inde possit eximi cum vasis spermaticis; quæ Chirurghi manu sinistra detinentes, digitis in foramen immisis, separant membranas omnes, & extrahunt testiculum per idem foramen. Deinde apprehendunt partes, hamulis ad id aptatis, & consuunt omnia; tum super futuram præscindunt omnia; & postea candente ferro inurunt, ut hæmorrhagia prohibeatur, & citius pars glutinetur. Quo facto relinquunt filum longum; intus medicamentum concoquens imponentes. Postea, foramen faciunt in una parte scroti, & imponentes concoquens, usurpant butyrum, quod tamen putrefacit, admiscunt Tus, aut Ovi vitellum, & modicum resinæ Terebinthinæ. Demum student carnis generationi, Unguento de Betonica, aut Isidis; & cicatricem linamentis siccis inducunt.

CAP. XXVI.

DE CURA OMENTALIS HERNIÆ.

Non fit hernia hæc rupto peritoneo; quia omenti haud magna portio descendit, eò quòd alligatum est fundo ventriculi, colo intestino, & spinæ. Ergo fit dilatata tunica; præcipue cum pingue sit omentum, quod proinde laxare facilè potest, & dilatare, non autem rumpere.

Scopi sunt duo; primùm enim reducendum est omentum intra abdomen, quod fit manibus; deinde prohibendum, ne rursus descendat, quod fit adstringentibus. Et quia dilatio fit ex humiditate, seu pinguedine relaxante: ideo ramex omentalis majora postulat exsiccantia, quàm intestinalis. Laudatur hoc,

℞. Aloës.

Malicorii in Vino nigro elixati.

Succi Hypocistidis.

Turis.

Glutinis Fabrorum. ana part. æq.

Gluten Passi incoquatur ad integram dissolutionem, post teratur in mortario, & cætera addantur.

Quoad reliqua, hæc curatio non differt

fert à cura herniæ intestinalis: ideoque & huic conveniunt, subligaculum, cura 40. dierum, caustica, incisio.

Notandum secundum Celsum cap. 25. lib. 7. si modica portio omenti descendit, sursum eam esse impellendam: si magna, inurendam, ut emoriatur, & decidat. Possumus etiam vinculo adstringere, deinde adurere, & ita arctè adstringere, ut decidat; sed expeditissimum est constringere, amputare, & inurere. Non temerè, nec citò nimis ad sectionem veniendum; quia sæpe præter spem hernia curatur.

C A P. XXVII.

DE CURA AQUOSÆ HERNIÆ.

Causa.

Herniæ aquosæ causæ, vel occultæ sunt, vel manifestæ, secundum Aetium, c. 22. lib. 14. Manifestæ, ut percussio, collisio, fractura vasorum, quæ sunt in testiculis. Sanguis enim, quia affluit ad vasa, tunc in aquosam substantiam, ob partis imbecillitatem, mutatur. Occulta causa est; è repletis vasis aquosa humiditate. Addit Guido vitium hepatis, vel lienis, cujus ratione colligitur liquor in hypochondriis, qui facile descendit.

Signa.

Percussio, collisio, &c. per se patent. Si corporis color, & habitus est malus, hernia è vitio alicujus visceris orta est. Si horum nullum, è repletionem: repletio autem fit è nimia potatione. Aëtius causas dignoscit ex humore ipso, qui si subflavus, & pallidus, hernia erit à repletionem venarum; si fæculentus, à percussione: si albus, è vitio jecoris, aut lienis. Sciendum, etiam aquam interdum colligi in tunica, quæ proximè involuit testes, plerumque inter hanc, & elytrocidem; aliquando inter elytrocidem, & *daçröv*.

Cura totius.

Quoad curationem: causæ emolientæ: vitia jecoris, & lienis corrigenda. Si à nimio potu oritur, ab hoc abstinendum. Evacuanda copia aquosi humoris, tum qui in hypochondriis, & abdomine, tum qui in toto corpore redundat. Quam ad rem *Salseparillæ decoctum* mirè efficax: præterea medicamenta diuretica, & per alvum purgantia; magis tamen diuretica prosunt: Diuretica nota sunt; quibus frequenter utendum, ut & iis, quæ tenues serososque humores alvo dejiciunt; qualia sunt *Syrupus è Rosis laxativus*, *Pilulæ Cochæ*,

& *Masticinæ*, vel *Aloëphanginæ*, quarum scrupulus exhiberi potest, cum *Elate-rii gr. ij.*

Quoad localia, horum intentio est e-
vacuare aquam in testibus contentam: quod fit, si vel retrocedat repellentibus, vel per patientem locum educatur digerentibus, aut scarificatione. Digerentia autem sunt calida, & siccantia, quæ prius adhibenda, quàm scarificatio. Aë-
tius laudat, quod

℞. *Argenti spumæ. drach. vj.*

Salis fossilis.

Atramenti Sutorii. ana drach. x.

Ceraffæ. drach. xiv.

Olei. ℥j.

Terebinthinæ. drach. xj.

Spuma argenti, cerussa sal, mista cum oleo coqui debent: addatur atramentum sutorium, cum *Aceto tritum*, postea terebinthina adjiciatur. Fit etiam Cataplasma è *baccis Lauri*, *farina Fabarum*, *Fœni græci*, *Sulphure*, *Cumino*, *Ammoniaco*, *Terebinthina*, & *Oxymelite*, cum *ol. Laurino simul mistis*. Optimum,

℞. *Stercoris bubuli. ℥j.*

Pulver. Cumini. unc. j.

Baccar. Lauri. unc. β.

F. Cataplasma cum Lixivio.

Magis digerens,

℞. *Cumini.*

Baccar. Lauri.

Fimi columbini.

Castorei. ana part. æq.

Coquantur cum *Ol. Ros.* & pauca *Cera.*

Ante tamen locus foveatur spongia imbuta in decocto *Pulegii*, *Calaminthæ*, *Origani*, *Fœnigræci*, *Anisi*, *Dauci*, *Cumini*, *Rutæ*, *Ammios*, *Salviæ*. Et post fomentum inungatur locus *Ol. de Ruta*, aut *Costo*, aut *Euphorbio*, aut *Castoreo*, aut etiam de *Baccis Lauri*. Aqua etiam *Calceis vivæ* maximè digerit. Si aqua consistat in hypochondriis, diutius in siccantibus, & corroborantibus testes immorandum. Avicennas utitur ferramentis candentibus, in regione inguinis, ut corrugetur pars, ne aqua possit descendere. Porro in apertione duplex est intentio, scilicet aperire, & prohibere ne aqua rursus colligatur. Apertio fit incisione, vel caustico. Si caustico, Apertio inu-

inurendus locus, ubi aqua est. Post, prohibemus, ne rursus colligatur, medicamento vehementer siccante, quale est Aërii,

℞. *Ceræ. unc. jß.*
Picis. drach. vj.
Ammoniæ.
Thymiamatis. unc. ij.
Aluminis liquidi. drach. jß.
 M.

Gal. c. 13. lib. 14. Meth. diutius retinet partem apertam, immissa cannula, seu siphone argenteo, aut plumbeo. Guido Setonem immittit, & diu detinet: Locum incisionis Celsus docet, inquiens: si puer sit, qui laborat, aperiendum in inguine, ac sursum pellenda aqua: si adultior, in imo scroto, & educenda aqua est, & elevandus locus aqua, vel salita, vel nitrosa. Notandum verò aquam in scroto non esse diu reliquendam; ne è mora testis corrumpatur; vel una cum aqua adveniat carnosâ hernia, & caro concreseat.

CAP. XXVIII.

VENTOSÆ CURA.

Curatur tantum digerentibus, non ferro, non incisione. Paulus hoc describit:

℞. *Piperis. gr. 100.*
Lauri baccas. n. LXXX.
Nitri. unc. xx.
Ceræ. unc. v.
Olei. unc. iijß.
 M.

Reliqua ut in hernia aquosa administrantur.

CAP. XXIX.

De Sarcocoeles, & Hydrofarcocoeles curatione.

Causæ.

Sarcocoele fit è defluxu crassorum humorum, qui colliguntur inter tunicas testiculorum. Colligitur autem humor, vel defluens; vel in parte collectus. Humores crassi sunt duo: pituita, & melancholia, è quibus tum scirrhi in aliis partibus, tum indurationes carnosæ in testiculis oriuntur.

Signa.

Tumor hic durus est, tactui renitens, indolens: &, si exquisitus sit scirrhus, sensu caret. Si à melancholia oriatur,

color sublividus: si à pituita, colorem cutis non mutat: si à melancholia superassata, dolor punctorius, & inæqualis tumor, hic durus ibi mollis.

Curatio huic affectui eadem debetur, quæ scirrho, estque à nobis supra cap. 11. fusè pertractata. Id saltem hic notetur, pulverem radicis Anonidis, pluribus mensibus sumptum Sarcocelen absumere, quod ægri cujusdam historia Matthiolus testatum facit, qui continuato dictæ radicis usu, sanitatem receperit; cum tamen ante in medicamentis nullam in secando autem, urendoque tantum eam, quæ esse poterat, spem Medici collocassent.

Quod si tamen medicamentis nihil cedat malum, ad Sectionem deveniendum, quæ periculo non caret; sive relinquantur testiculus, sive eximatur. Notandum autem; in hac operatione, num caro concreverit circa tunicas, an circa ipsos testes, numque firmiter, vel minus firme adhæreat partis substantiæ. Hoc animadverso, incidendum est totum scrotum, usque ad carnem concretam: quæ siquidem valenter haud sit affixa, vel summis digitis, vel manubrio scalpelli, à teste, vel tunicis sensim solvenda est, & auferenda: sin verò tenaciter cum parte coaluerit, non nisi vasorum, testiculique incisione curari potest. In hoc ergo casu foras trahantur vasa, & testes ligentur, incidantur, inurantur. Aliqui inurant rasorio candente: ac simul incidunt, & inurant. Reliqua curatio, ut in hernia intestinali peragitur.

Modus singularis est, quando hernia aquosa, cum carnosâ, mista est. Tunc enim primum incide, & fac foramen in scroti parte, quæ non sit declive, neque in fundo scroti sed circa medium, nec fac admodum latum. Et extracta aqua, turundam impone quàm longissimam, medicamento pus movente infectam, ut resina Terebinthina, cum Ture, Ovi vitello, & butyro. Emplastrum emolliens, & pus movens applica, ut Diachylon cum Gummi, & axungia Porci. Genitum autem pus non evacuetur per foramen, sed data opera intus servetur, ut contactu suo carnem sensim putrefaciat. Neque innovanda medicamenta, nisi tota caro fuerit in pus versa, id quod longo fit tempore. Attamen modus hic est tutissimus; & feliciter succedit, in herniis etiam maximis.

CAP. XXX.

DE HERNIÆ VARICOSÆ CURA.

Causæ. Ramex varicosus fit, testiculorum venis dilatatis, & capreolorum more contortis, ab humore melancholico crasso.

Curatio. Cura totius, eadem est, quæ in scirrhus. Loco affecto succurritur Medicamentis, & Chirurgia. Indicationes sunt tres: repellere humorem influentem: influxum evacuare, & siccare: vasa dilatata adstringere.

Adstringentia hos explentia scopos, quatenus enim frigida, & adstringentia sunt, humorem influentem repellunt: quatenus siccantia, influxum siccant, & sua adstrictione, dilatatas venas adstringunt. Probantur ergo *succus Hypocistid. Balaustia, Gluten Piscium, Malicorium, Bolus Arm. Sanguis Draconis, cum Ovi albo, &c.*

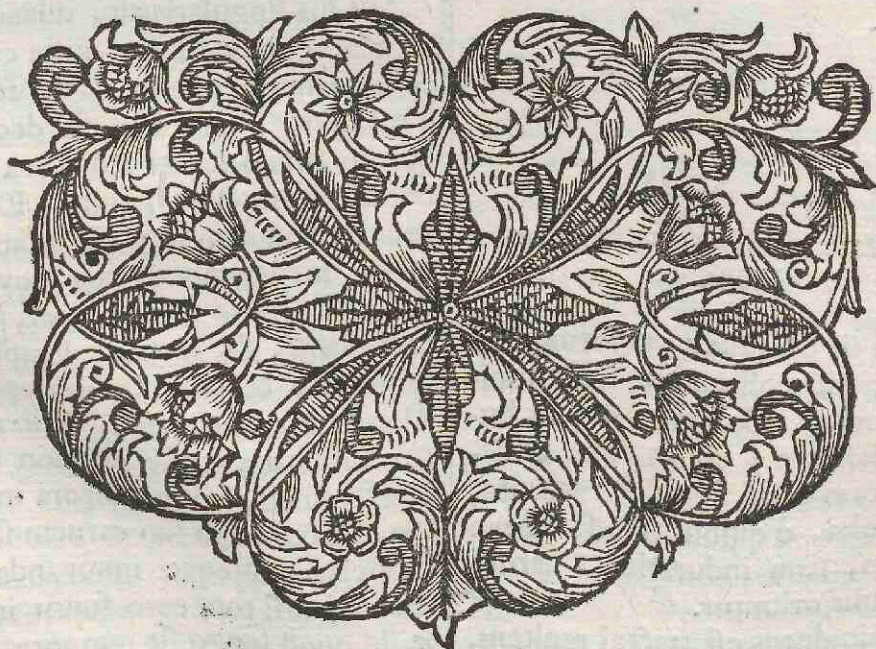
Chirurgica operatio, e Cel. si cap. 22. lib. 7. Si medicamentis malum non cedit, recurrendum ad ferrum, & ignem. Ubi advertendum, quo in loco consistant varices; num in venis scroti, vel tunica proxima, aut in vaginali, aut corpore ipsius testiculi. Si in scroto sint; venæ adurendæ tenuibus, & acutis ferramentis, quæ ipsis venis dilatatis infigi debent, eo loco, ubi conglomerae sunt:

postea imponenda, quæ auferunt crustam: deinde *Lenticula cum Melle*; demumque sarcotica. Si venæ tumeant in tunica, quæ *δaprôs* à Paulo, & Ruffo Ephesio dicitur; fiat incisio in inguine, & per eam extrahatur membrana, una cum teste: post, separentur venæ dilatatae à tunica; vel digitis, vel manubriolo scalpelli: tum duobus locis vinciantur vasa, & amputentur supra ligaturam: tandem reponatur tunica, & testis. Si ramex existat in elytroide, seu vaginali, & una saltem, vel duæ venæ sint dilatatae; eo modo procedendum, quo in tunica dartos dicta, nimirum ut ab inguine, & à teste præcidantur venæ prius deligatae, testisque recondatur: sin verò omnes obsessæ sint venæ, ligentur, ac inciduntur, cum teste. Quod si inter imam tunicam, & ipsum testiculum, sit Ramex, fiat incisio in inguine, extrahantur vasa, testis amputetur, locusque inuratur. Paulus hac uritur distinctione, ex Leonidis sententia; si aliqua vasa testem nutrientia fuerint facta varicosa, ea solummodo rescanda, & separanda, teste reposito; sin omnia, simul cum venis ipsum quoque testem auferendum; ne hic vasis destitutus nutrientibus, resiccet atque tabescat.

Cap. 46.
lib. 6.

Libri Primi de Tumoribus Præter Naturam.

FINIS.



CHIRUR.

A P P E N D I X

LIBRI PRIMI

De Tumoribus quibusdam particularibus.

DE ERYSIPELATE IN CAPITE, VEL FACIE.

Signa Ery-
sipelatis
capitis.



ERYSIPELAS in capi-
te, vel facie, est tu-
mor, qui à naso ut plu-
rimùm incipit. Primò
ruber; deinde verò in-
tumescit, & rubet,
sensim spargitur, &
serpit interdum in cutem capitis, inter-
dum in cervicem, aut collum. Fit au-
tem erysipelas ex bilioso sanguine præ-
dominante; dico, prædominante sangui-
ne bilioso; quia etiam sanguis bonus con-
jungitur, ex quo phlegmonosum erysi-
pelas fit. Et hic tumor, erysipelas di-
ctus, in omni ætate fit, & omni anni
tempore, magis autem temperatis tem-
poribus, majus verò æstate; hyemè po-
tissimùm propter faciei constipationem,
quia humorum in ea contentorum fluxus
ad inferiora prohibetur.

Causæ.

Causæ erysipelatis sunt duplices, aliæ
sunt externæ, aliæ internæ. Externæ
sunt, contusio, vulnus, insolatio, &
omnia, quæ possunt dolorem, & calo-
rem in facie excitare, quibus fluxio su-
pervenit. Item usus aromatum, vinorum
generosorum, & aliorum vehementer
calefacientium. Internæ causæ sunt tres.
Prima, jecoris intemperies calida, quæ
abundantiam sanguinis biliosi gignit. Se-
cunda est sanguinis biliosi redundantia.
Tertia est fluxio humorum in caput, vel
faciem, sine qua erysipelas fieri minimè
potest.

Prognosti-
ca.

Quod ad erysipelatis prognostica atti-
net, periculosum est erysipelas, quia fluxio
ab externis ad interiora verti potest; quod
fit, si medicamentis refrigerantibus cu-
retur; si enim sit in facie, & serpat in ca-
put, irrepit in membranam cerebri, ma-
gnosque & periculosos morbos excitat;
si serpat versus cervicem, & introrsum
vertatur, concitat anginam; à cervice
per asperam arteriam, quod interdum fie-
ri solet, in pulmones illabatur, & peri-

pneumoniam excitat, aliaque hujus ge-
neris.

Cæterum, si de curatione erysipelatis ^{Curatio.}
in facie, vel capite, sermo sit, contra-
rium habet curandi modum, quàm ery-
sipelata aliarum partium; hæc enim re-
frigerantibus, illa potius calefacientibus
sunt curanda. Debemus autem in primis
de illius causa esse solliciti, an ab exter-
na, an interna causa, proveniat. Si enim
ab externa causa fiat, illa remota, tolli-
tur erysipelas. Si verò à sanguinis bilio-
si redundantia fiat, qui in faciem fluxe-
rit, externæ venæ, quæ minores sunt, pri-
mò implentur, deinde verò majores, quæ
sunt interiùs, tandem venæ circa cere-
brum, ex quo fit, ut per contiguitatem
cerebrum etiam inflammetur. Tria vero
circa erysipelatis curationem indicantia
nobis occurrunt, tribus interioribus illius
causis correspondentia. Prima indicatio ^{Indicatio-}
est refrigerandi calidam jecoris intempe- ^{nes.}
riem. Secunda, evacuandi sanguinis biliosi
redundantiam. Tertia, fluxioni obsisten-
di. Obsistitur autem fluxioni, vel revel-
lentibus, vel intercipientibus in via, vel
repellentibus; quorum duo ultima, re-
pellentia scilicet, & intercipientia, in e-
rysipelate nihil valent, sed solum revel-
lentia, quæ sunt partim chirurgica, par-
tim pharmaceutica, partim diætetica.

Revellentia chirurgica consistunt in ^{Chirur-}
venæ sectione, quæ in brachio fieri de- ^{gica.}
bet, ad redundantiam sanguinis evacuan- ^{Venæse-}
dam; licet alij censeant, venas inferiores ^{ctio.}
esse secandas, quorum opinio, propter
distantiam, minimè probatur. Debet au-
tem fieri venæ sectio ex ea parte, quæ
respondet parti affectæ; ita ut si erysi-
pelas dextram faciei partem, aut capitis,
obsideat, vena media dextri brachii, quæ
caput, & jecur respicit, secanda sit; u-
triusque autem brachii, si tumor in omnes
loci differentias sit sparsus. Atque hæc
venæ sectio debet esse magna, & larga,
ad unam libram & semis, si vires suffi-
cient; quod si non sufficient, dividenda
in duas vices; quod si nec hoc permit-
tant,

Revellen-
tia alia.

tant, utendum cucurbitulis scarificatis in dorso, & coxis. Fit verò interdum, ut hirudinibus sanguis per hæmorrhoides evacuetur, si aut in juvene hæmorrhoides sint obstructæ; aut ætas sit conficiens, in qua sanguis melancholicus viget. Præter venæ sectionem, utendum est aliis revulsoriis, ut cucurbitulis siccis, dorso, & coxis appositis; item balneis calefacientibus, ex *Betonica*, *Calamintha*, *Chamæmelo*, &c. postea frictionibus in cruribus, quoad pars rubeat; quibus frictatis liniuntur *Oleo Liliorum alborum cum aromatibus*. Quod si erysipelas invalescat, & nimium augeatur, valent vesicatoria in brachio, & coxis, ex *contusa flammula*, ad *Pilularum formam facta*, & alligata.

Pharmacia. Evacu-
quantia.

Pharmaceutica medicamenta debent esse evacuantia per inferiores partes; qualia sunt, *uncia una Cassiæ, cum tribus drachmis pulpæ Tamarindorum*; refrigerant enim, & evacuant bilem; & si febris adsit, eam expellunt. *Syrupi item Rosati solutivi uncia cum Decocto cordiali*. Si sit æstas, & erysipelas sit insigne, & calidum, & febris magna, utendum est *Sero Caprino ad libras tres, vel tres & semis*. Animadvertendum autem hic est, an urinam moveat, vel alvum; si enim movet urinam, non tamen pro usu, *Sero* addendum est *Lac seminum Melonum*; si haud satis alvum concitet, valent *uncie tres Syrupi Rosati solutivi*. Valent etiam *Decocta*, *Aque stillatitiæ ex Cichoreo*, *Endivia*, *Hepatica*, *Borragine*. Post hæc dandum est *Rhabarbarum*, ad *drachmam unam, cum unc. iv. Syrupi Rosati solutivi, vel uncia una Florum Cassiæ*. Porro cum erysipelas in facie, febrem semper habeat conjunctam, fit interdum, ut hæc maligna sit, si nempe erysipelas corpori ad febrem malignam disposito superveniat. Hæc autem maligna febris propriis signis observatur; ut vigiliis, delirio, phrenitide, &c. In hoc igitur casu præter ea, quæ jam allata sunt medicamenta, utendum est remediis malignitati resistentibus, ut sunt *Conserva Acetosæ cum Bolo Armena*, *Terra sigillata*, *Lapide Bezoar* &c. Circa quæ, & alia superius dicta medicamenta, hoc observandum, quod continuo propinari debent, aut revellendo, aut evacuando; ne intermittendo fluxio recurrat, ita ut tertio die, cucurbitulis utaris, quarto, clystere, quinto, balneis, &c., sexto medicamentis, & sic deinceps.

Diæta.

Jam quoad diætam attinet; abstinendum est à vino, & carnibus, donec cesset

dum est à vino, & carnibus, donec cesset timor recursus ad interiora; pro *Vino*, detur *Aqua Hordei, cum Vino Granatorum*, & *Zulepo Rosato*; detur item *Aqua ex Endivia*, *Hepatica*, &c. Cibus sit refrigerans, ut cum *Lacte seminum Melonum*, ex *Blito*, *Cucurbita*, *Pisana Hordeacea*; in cujus fine, *Cydonia* fumantur, quæ corrugando ventriculum, prohibent fluxionem ad superiora. Et hæc in causis interioribus facienda.

Restat unum notandum de parte affecta, ad faciem, aut nihil debere apponi; non calidum, quia sic materia attraheretur; non frigidum, quia sic repelleretur; vel si urget necessitas, adhibenda medicamenta temperata; tunc autem urget necessitas, quando calore, aut dolore pars infestatur; tunc enim dolor mitigatur illitu *Olei Amygdalarum dulcium*; si autem dolor ex calore fit, utendum est modiciter refrigerantibus, sine adstrictione, ut est *Decoctum malvæ, cum portione Olei Violarum*; in fine vero, ad digerendas materias, utendum est *Nido Hirundinis cribrato*, *Melle excepto*, & superposito.

DE PSYDRACIO.

Psydracium est pustula subalbida, acuta, ex qua, si exprimatur, humidum quid expurgatur, secundum Celsum. Gal. interdum collocat inter tumores palpebrarum; aliquando vult esse tuberculum capitis, & peculiare ipsi. Dicitur autem Psydracium, vel quia in capite insigniter acuatur, vel quia continet plurimum serosæ humiditatis. Quamvis verò Psydracium sit tuberculum, rumpuntur tamen tubercula, & fiunt abscessus, & ulcera; in principio tamen sunt tubercula.

Fiunt tubercula illa, ex mixtis humoribus pituitosis, quatenus pustulæ sunt subalbidæ, & duriores; biliosis verò, quatenus sunt acutæ, & exiguæ; serosis, quatenus ex iis, si exprimantur, humidum quid expurgatur.

Quoad curationem attinet, illa fit medicamentis modicè refrigerantibus, & discutientibus; refrigerantibus bilem, quæ calida est, modicè autem, ne repellantur humores cutis in cerebrum; discutientibus, propter pituitam. Videndum est autem, ut primò præscribatur congrua victus ratio; deinde fiat purgatio totius, & etiam capitis; quæ totius purgatio perficitur, *Pilulis compositis ex Aloë*, *Scammoneo*, quæ bilem, & *Colocynthide*, quæ pituitam, & serum respicit. Hujusmodi pilu-

Topica.

Signa
psydracii.

Nomen.

Causæ.

Curatio.
Purgantia.

pilulæ exhibentur, reformatæ ex *succo Brassicæ*, quæ non tantum evacuant corpus, sed etiam caput; non debent autem dari, nisi robustis; ideò hominibus non aded robustis, dantur *Pilulæ de Aloë*, & *Cochiæ ad drachmam unam*; item *Pilulæ Aggregativæ*. Pueris dantur *Pilulæ de tribus cum Rhabarbaro*; *Pilulæ placidæ sunt, de Aloë ad scrupulum unum*. Purgatio capitis particularis etiam ineunda est, per nasalia, & masticatoria. Videndum est autem, ne caput indiscriminatim illis duobus præfidiis purgetur, sed partes capitis anteriores affectæ nasalibus purgentur, quia anteriores ventriculi cerebri perveniunt ad summitatem nasi. E medietate capitis pars posterior masticatoriis expurgari debet. Videndum est etiam, ut non promiscuè quibuscunque dentur; si enim caput sit calidum, utendum est illis frigidis, ut *Succo Betonicæ* attracto per nares, *Succo Malvæ*. Quod si caput sit frigidum, utimur *Succo Majoranæ*, per nares attracto, & aliis calidis. Quando caput non indiget calore, nec frigore, utimur *Manna*. Hoc idem de masticatoriis dicendum.

Topica.

Pars affecta tractanda est medicamentis refrigerantibus, & discutientibus; ut *Malva, cum farina Hordeacea*, & *Cicerum, decocta cataplasmatris modo*; *Melilotus, cum farina Foenigræci*, & *Cicerum, decoctus*, & *impositus*; *Nuces amaræ mansæ*, & *applicatæ*. Discutiant autem humores, *Radix Lilii affricta*, *Lupinorum Decoctum affrictum*, *Tus ex Aceto illitum*, *Malva pulverisata, cum Oleo Laurino*, *Anchusæ Radix contusa*; quorum ultima sunt valentiora, prima mitiora. Hæc medicamenta valent etiam ad partes ulcerosas capitis, cum pustulæ illæ etiam suppurent. Quod si psydracium jam sit ulceratum, & ex eo humidum quid exprimatur, valent *Lithargyri drach. j.* *Cerussæ drach. iv.* *Aluminis drach. ij.* *Rutæ folia virentia, cum Aceto*, & *Oleo mista*, cuti illinantur. Item *Rutæ folia, cum Nuce trita*, & *imposita*. Item

Discutientia.

In exulceratione.

℞. *Lithargyri.**Cerussæ ana drach. j.**Sulphuris vivi unc. j.*

Item valet *Aqua Thermalis*, in cujus defectu, valet *Aqua, in qua liquata sint Sulphur, Alumen, Sal.* Abluuntur item ulcera *Aqua Scabiosæ Aluminosa*; post hæc illinitur pars hoc linimento

℞. *Lithargyri.**Cerussæ pulveris ana drach. ij.**Sulphuris drach. j.**Olei Rosati q. s.*

Misce & Fiat Linimentum.

Adhibetur ultimo *Aqua Scabiosa efficacissima, ex Alumine*; efficacior autem est, in qua *Chalcantum decoctum sit*.

DE FICO.

Ficus ita dictus est, propter similitudinem cum ficu fructu, quæ in tribus spectatur; vel quia habet pediculum tenuem, sicuti ficus; vel quia continet in se grana, similia illis, quæ continent ficus; vel quia à ficu curetur. Ficus vel in aliis potius partibus a capite, vel in capite viger. De primo non agemus, quia hic est valde exiguus, qui actionem ferè nullam lædit, estque flaccidus, & curatur, forcipe præciso pediculo, aut serico constrictus, ut mortuus decidat. De secundo hic est sermo, qui est tumor capitis, ex quo rupto, sanies exit, similis granis ficuum; de quo Autores non concordant, quem locum proprium habeat; alii ulcus esse dicunt, alii tumorem. Est autem ulcerosa eruptio, subdura, rubens, cum dolore, secundum Paulum. Hippocrates vero, ficum tumoribus annumerat. Ficus igitur est tumor, qui faciliè degenerat in ulcus, ex Gal. 5. de Med. per loc. C. 4. Dubium autem est de loco; alii enim capitis proprium dicunt; alii vero, ut Hipp. palpebrarum, & oculorum; Gal. de Med. per loc. C. 5. menti; Celsus partim barbæ, partim capillorum. Est autem tumor maximè in capite, & puerorum præsertim; qui tandem etiam excitatur in aliis corporis partibus, ex Aetio L. 8. C. 14. Tumor ergo est rubens, rotundus, subdurus, ex quo sanies exit, similis semini ficuum, ubicunque sit.

Fit autem ficus ex humoribus mixtis, sanguine scilicet crasso, pituita, & serositate, quia est tumor rubeus, rotundus, in capite, propter pituitam, cui miscetur serositas, propter quam cito exulcerantur fici, si non recte curentur; illa enim erodit cutim. Differt ficus à psydracio; quia hoc est tuberculum acutum, subalbidum, non dolens; ille vero tumor est major, rotundus, rubeus, dolens, ex quo exit sanies coacervata propter copiosam serositatem, quæ prohibet, quò minus crassa materia à calore concoquatur, unde fit, ut conglobetur.

In curatione fici, prohibenda exulceratio.

Purgatio.

ratio; quia migraret in alium morbum, qui longior est; exulceratur autem ficus, si non rectè curetur. Curatio autem, quæ illam exulcerationem prohibet, est, quæ purgat totum corpus; ut *Pilule cochiae*, *decoctum sarsaparillæ*, cum sudore, ad evacuandam serositatem; quod fit etiam per curationem capitis; pars vero affecta, si dura sit, emollienda, aliàs discutientibus, & evacuantibus utendum. Itaque hæ sunt indicationes, prohibetur vero suppuratio in pueris, *Millefolio contuso*, cum pauco Sale imposito; *Aqua Sulphuris*, & *Salis*, per spongiam imposita; *Aqua Marina*, & *Muria* apposita; *Ficus decoctis in Aqua*, & emplastri modo impositis. In durioribus corporibus, valent, *Chalcanti usi*, *Aluminis*, *Glutinis partes æquales*, *Squame Aëris duplum*; gluten in aceto modico diluatur, & cum reliquis imponatur.

℞. *Lytbargyri drach. iv.**Salis Fossilis drach. ij.**Turis drach. iij.**Sandarachæ drach. j.*

Terantur & imponantur.

In exulceratione.

Si exulceretur, adhibendum *Ceratum citrinum*, *Elaterium tritum*, *Lini semen tritum*, cum *Aqua impositum*. Item detergendus est ficus exulceratus, *pulpa Ficus*, *Melli admixta*, item *Cerato Triapharmaco*. Convenit etiam *Unguentum citrinum* linamentis obductum; *Cerato* deinde *Citrino* firmatum.

DE TALPA TOPINARIA.

Nomen.

Ita dicitur, quia sicuti talpa excavat terram, inter duas cautes, sic iste tumor excavat, & continetur inter cutem, & pericranium; parum differt hic à fico, quia, sicuti ficus est tumor ex mixtis humoribus proveniens, qui in tumorem elevat cutem capitis, & tumor exulceratur, fitque abscessus, sic testudo, sive talpa, est tumor ab iisdem humoribus, qui similiter exulceratur; differt tamen à fico, quia hic est major fico, ideo tardius suppuratur, & movetur, nam fit ex crassioribus humoribus, quàm ficus, in quibus minor copia serositatis miscetur; deinde, quia ficus prohibetur suppurari, & sanatur digerentibus; testudo autem non potest prohiberi, quin suppuretur, quod ut plurimum fit, licet interdum etiam digerentibus sanetur.

Curatio.

Evacuanti.

In curatione talpæ, oportet nos esse sollicitos de medicamentis; quia major est tumor, & fluxio, quam in fico. Purgandum est totum corpus, *Pilulis Au-*

reis, *Cochiis*, vel de *Tribus*, vel *Aggregativis*. Præterea oportet habere rationem capitis, ex cuius repietione fit tumor, per masticatoria, & errhina. Convenit autem, quando morbus is non sanatur, exhibere *Decoctum Sarsaparillæ*. Quod Digerentia. pertinet ad curam totius, facilius fit; ideo quod ad partem affectam attinet, primo utendum mollientibus, & digerentibus; in principio quidem, quando facta est emollitio, si humores sunt rebelles, ad discussionem veniendum est; tentanda tamen prius concoctio *Cerato ex Oxaleo*, item *Cerato de Betonica*; necnon *Sacro*, mixto cum *Diapalma*. Valentiora sunt, *Radix Lilii*, trita cum *Melle*, *Radix Cyclaminis*, aut *Narcissi*, cum *Melle*; aut *Pulegium tenuiter tritum*, & *Cerato exceptum*; quod si non cedat humor, signum est suppurationis, quod prohiberi non potest, & propterea, dum adsunt signa ejus, ut mollities, dolor, inundatio &c., debemus eandem juvare; & in pueris hoc casu, egemus medicamentis attenuantibus, ut *Diachylo cum Gummis*, *Emplastro Triapharmaco*; in aliis autem robustioribus, suppurant aliqua medicamenta purè digerentia.

℞. *Rad. Porrorum.**Caricarum pinguium ana partes equal.**Farina Fœnugræci tertiam partem.**Axungie Porcinæ salitæ q. s.*℞. *Cepas coctas sub cineribus N. iij.**Vitellos Ovorum induratos N. iij.**Mucilaginis Althææ.**Fœnugræci ana unc. j.**Axungie Porcinæ salitæ q. s.*

Misce & Fiat Emplastrum.

Deinde aperiatur, si abscessus non fiat; Incisio tunc dandus est enim exirus saniei, quia cum moris, copiosa sit materia, ideo discuti non potest; quod si deinde protrahatur, periculum est, ne aliquando, propter saniei moram, corrumpatur pericranium, ob contactum saniei, ac proinde os putrescat, & spongiosum fiat; ne item putrescat dura mater, propter continuitatem per futuras. Secunda est igitur curatio capitis absque timore; & sectio quidem longa fieri debet, & in loco declivitate, ut sanies tota evacuetur. Facta sectione, & vacuata materia, debemus purgare vulnus, *linamentis Melle tinctis*, aut *farina Lupinorum*, cum *Melle*; deinde caro generanda, *Unguento Isidis*, hyeme; vel æstate, de *Tutbia*. Impleto ulcere carne, cicatrix inducenda est linamentis sic-

Sarcotica; & Epu-
lotica.

ficcis; aut *Tutthia preparata*, cum *portione Rosarum Rubearum*; aut majoribus ulceribus, *Balaustia*, *Bolus Armena*, aut *Cornu Cervi* conveniunt.

DE TUMORIBUS CUM FOLLICULO.

Nomen
abscessus.

Definitio.
Causa.

Sequitur, ut aliquid dicamus de tumoribus capitis, qui in abscessum vertuntur, & quorum materia contenta in spatio includitur in folliculo. Abscessus dicitur ideo, quod cum materia aliqua, partes, quæ prius coalescebant, disjungit, & spatium in medio efficit, in quod materia confluit; qui abscessus à Græcis dicitur Apottema; ab Arabibus, Jubelet. Est igitur abscessus, tumor, in quo distant, quæ prius se contingebant. Faciunt autem abscessus tria, materiæ naturales, præternaturales, & quæ sunt ex toto genere præternaturam, cujuscumque humores, vel sunt acres, vel vaporosi. A naturalibus fiunt abscessus, eo modo, quo Gal. 13. Method. c. 10. dicit, inflammationes mutari in abscessus, per suppurationem materiæ. A præternaturalibus fiunt etiam, ut tumores antedicti, qui sunt ex humoribus mixtis. Materia item toto genere præternaturam facit abscessum, & est illa materia, quæ non est similis ulli alteri, & quæ in corpore nostro nullam habet partem sibi similem, ut calculus. In hoc genere multi continentur humores, & variæ materiæ; ut lapides, testæ, lutum, &c. Occurrit jam tumor ex abscessu propter materiam toto genere præternaturam; ex quo autem humore fiat abscessus, dubium est; non enim fit ex naturalibus, nec ex præternaturalibus; quia illi faciunt suos abscessus particulares, qui non sunt his similes. Fiunt igitur illi abscessus toto genere præternaturam, ex quatuor humoribus, sanguine scilicet, flava, & atrabile, & pituita; qui humores, qualescunque sint, vel sunt qualitatis calidæ, humidæ; vel calidæ, siccae; vel frigidæ, humidæ; vel frigidæ, siccae; sed ut plurimum pituita ita crassa fit, ut videatur in humorem præternaturam migrasse, non tamen ita est. Habent igitur humores, ex quibus hi abscessus fiunt, hoc peculiare, ut sint crassiores aliis, & migrent in aliquid præternaturam. Et in illis quidem abscessibus, secundum Avicennam, dominatur aut pituita, aut atra bilis; si pituita, color

erit albus; si humor melancholicus, color est plumbeus, aut niger, aut amurca, lutum, pili, carbones, &c.

His ita positis, unum scire opus est, quod hi abscessus semper habent folliculum, & semper materia continetur in illo. Est autem folliculus, tunica quædam propria, in qua est materia præternaturam. Alii abscessus, facti ab humoribus naturalibus, & præternaturalibus, non habent materiam in folliculo, sed eo carent, habent tamen materiam in spatio sine folliculo. Rursus abscessus cum folliculo, alii habent materiam in unico, & continuo folliculo, qui non habet exitum; alii, qui non habent materiam fluxilem, habent illam inter duas tunicas, ut illi, qui non habent materiam fluxilem, sed coactam.

Cum igitur abscessus omnes ex materia præternaturam habeant folliculum, non autem alii, quæritur, quare in illis sit folliculus, non autem in his? Respondetur, quia materia præternaturam est aliena, & contraria naturæ partium, ita ut, si tangeret partes, temperiem earum destrueret; ne igitur tangat partem, natura ipsam separavit, & amovit contactum, per folliculum, in quo est inclusa materia; alii vero abscessus ex materia naturali, vel præternaturam, quæ formam non amisit, non habent folliculum; quia materia non amisit propriam formam, ita ut non possit concoqui à calore, quare fuit relicta, ut tangeret partes vitales. Folliculus autem ille fit à natura, non de novo, sed cum sentitur materia præternaturam, fit ex nexibus membranosis tunica. Et hi abscessus ex folliculo, vocantur natiæ, qui à parvo incipiunt, & sensim crescunt; nutriunturque à venis contingentibus, vel folliculum, vel partem aliam. Hæc vena observatur sola, sine arteria; unde fit, ut materia, quæ in abscessibus natis est, toto genere præternaturam, aut non vertatur in naturam humorum, aut formam ipsius partis; quia destituta est calore naturali, & vitali, qui communicatur per arterias, quæ arteriæ in hoc casu deficiunt.

Tres abscessus natiæ frequentissimè oriuntur, Meliceris, Atheroma, & Steatoma, in quibus aut materia sicut mel, aut pulticula, aut sebum continetur; & hi frequenter in capite fiunt; Steatoma quippe in capite etiam gignitur, licet Celsus dicat contrarium.

Folliculus.

Cur hi abscessus habeant folliculum.

Folliculus.

Differentiæ abscessus.

DE ATHEROMATE.

Causæ.

Atheroma est abscessus, continens tunica sua, materiam puliculæ similem, qui à mixtis humoribus provenit, in quibus dominatur pituita, ut ex colore albo indicatur. Hic abscessus dictus Atheroma, est tumor concolor, indolens, in nervosa tunica tenui humorem in se continens puliculæ similem. Item, est tumor oblongus, rotundus elatus, compressu digitorum non facile retrocedens, nec facile retrogrediens, digitis amotis.

Indicationes.

Hujus curativæ indicationes omnibus abscessibus communes, ex Galen. sunt, vel digerere, vel putrefacere, vel excindere rem contentam. Notandum autem, curationem omnium abscessuum, contineri in evacuatione materiæ, quæ vel est sensibilis, vel insensibilis. Insensibilis curatur digerentibus; sensibilis vero vel putrefaciendo totum contentum, vel excidendo. Per putrefacere totum, non intelligitur, ut materia contenta putrefiat, vel pus fiat suppurantibus medicamentis, sed ut eliquetur, exedaturque, non solum materia, sed etiam folliculus. Hæc autem medicamenta, quæ id efficiunt, omnia sunt calida in quarto gradu. Igitur hic abscessus, vel curatur digerentibus, vel septicis, seu exedentibus, vel excisione, quæ ferro fit. Non tamen tres illi abscessus curantur triplici illo modo curandi; sed Meliceris potest triplici ratione curari, quia continet materiam, quæ concoqui potest; at Atheroma, quia continet materiam crassam, & densam, non potest curari digerentibus; quia per halitum digeri non potest, sed curatur vel septicis, vel excisione; Steatoma vero, quod continet materiam crassam, respuit curationem digerentium, & septicorum.

Curatio Septica qua.

His ita positis, curandum est atheroma septicis, ut *Ærugine*, *Squama Æris*, *Chrysocolle*, *Myfi*, *Chalcitide*, *Auripigmento*, *Arsenico*, *Calce viva*, *Atramento sutorio*, *Lacte Caprificus*. His autem non indifferenter utaris; verbi gratia, Septica erunt in durioribus corporibus, *Arsenicum*, *Chrysocolle*, *Calx viva*, quæ in aliis naturis erunt caustica. *Calx* in pueris quidem est septicum, in adultis vero, & robustis est tantum epuloticum. Medicamenta septica sunt.

℞. *Calcis vivæ drach. jv.*
Fæcis Vini combustæ.
Nitri liquidi tostæ drach. ij.
Minii drach. j.

Cum *Lixivio* teruntur, & *Melle* ad crassam substantiam deducuntur.

℞. *Squama Æris drach. jv.*
Sandarachæ drach. ij.
Veratri nigri drach. ij.
 cum *Rosaceo*.

Item.

℞. *Squama Æris*
Sandarachæ.
Seminis Urticæ torrefacti.
 cum *Rosaceo*.

Item.

℞. *Erinaceorum combustorum*
Testæ Sepiæ.
Auripigmenti partes aequales
 ex *Rosaceo*.

Valet plurimum *Aqua fortis*, qua utuntur aurifices, in qua tingatur lignum, & eo perfricetur pars, exedet partem. Item valet illud ex *Lixivio fulgonum in sartagine cocto*, donec crassescat, & indurescat, deinde miscentur *Auripigmenti partes v. Atramenti sutorii part. iij.*

Curatur etiam Atheroma per Chirurgiam, scilicet, excidendo, qui modus primo melior est; septicis autem curatur, si eruperit materia, nec folliculus sit abscessus, vel æger ferrum ignitum pertimescat. Excisio autem fit hoc modo; Aegro in sella posito in cubiculo claro, deradendi sunt crines, vel potius recidendi, quia deraſionem sequitur sanguinis eruptio; deinde atramento signanda longitudo incisionis, quæ tanta esse debet, quanta est rotunditas abscessus. Interdum abscessus postulat unam, interdum verò duplicem incisionem, crucis modo; quando fit duplex incisio, prima major esse debet, quam secunda; fit unica in abscessu minore, vel in fronte; duplex verò, ubi est in capillis; in qua incisione scalpellus debet habere aciem recurvatam exterius, & in ipsa incisione efficienda, videndum est, ut tantum cutis superposita folliculo incidatur, cavendum verò est ab incisione folliculi. Incidemus autem tantum cutem, sine folliculo, si sciamus colorem cutis, & folliculi, qui, cum sit diversus, facile discernitur. Solet autem unum nos impedire, quò minus distinguatur folliculus à cute, scilicet sanguis effluens; ideo Chirurgus manu sinistra, sponsia exficcare sanguinem debet. Facta sectione, vel una, vel duplici, statim toto specilli mucrone, inter folliculum, & cutem immisso, separetur folliculus à cute, quod facili negotio fiet, quia

Excisio ut administratur.

quia non valde adhæret cuti folliculus; quod si folliculus magis hæreat, scalpel-
lo separetur; in fundo autem, ubi est
vena illa porrecta ad folliculum, sangui-
nem atheromati affundens, & illud au-
gens, præcidere oportet transversum ve-
nam, ne cum vase relinquatur aliqua fol-
liculi portio, ac proinde revertatur mor-
bus: illa enim vena simplex est, sine ar-
teria, quo fit, ut sanguis ille non sit
alimentalis. Hoc peracto, conjungen-
da sunt invicem labia; non tamen pre-
hendatur pericranium, nec deradatur.
Dimissa sutura, etiam reducuntur labia,
quia inter incidendum, semper sanguis
exit, & in cavitate semper sanguis re-
manet, qui per suturam factam inflam-
maretur. Interdum utendum est gluti-
natione, quando nimirum remanet ali-
quis tumor in parte, & labia magis,
quàm par est, sunt separata; interdum
solent liquores replere cavitationem, & eò
confluere; tunc utere suppurantibus,
quale est.

Suppuran-
tia.

℞. *Resinæ Terebinthinæ unc. j.*
Turis pulverisati drach. j.
Myrrhæ drach. j.
Olei Hyperici unc. j.
Olei Vitellorum q. s.

Curatio
post rup-
tum fol-
liculum.

Quod si folliculus jam sit ruptus, vel
per se, vel per Chirurgum, necesse est,
ut alterutrum eveniat, vel revertatur
morbus, vel remaneat ulcus cavernosum,
fistulosum, & foedum; tunc autem uten-
dum est incidentibus, vel septicis, vel
considerandum tempus ruptionis; si re-
cens sit ruptus, utere curatione artificio-
sa, immitte latum specilli mucronem,
inter cutem, modo prædicto, & aufer
folliculum; quod si multo ante sit ru-
ptus, septicis utendum. In maximis ab-
scessibus, qualibuscunque, forcipe ab-
scessu prehenso, absceindendus est cum
cute; tantum enim timetur profusio san-
guinis.

DE MELICERIDE.

Signa.

Meliceris est abscessus folliculum ha-
bens, continentem materiam mel-
li similem. Ita describitur ab Aëtio; Me-
liceris est abscessus, in nervosa tunica,
continens materiam sicut mel, dolore
carens, figura rotundus, pressus digitis
facile cedens, amotis his facile recur-
rens.

Causæ.

Causa meliceridis est humor mixtus
præter naturam. Et licet abscessus cum

folliculo, habeant materiam præter na-
turam, tamen reducuntur illæ materiæ
ad quatuor modos; unde in meliceride,
quia est materia mollior, & tenuior, pi-
tuita miscetur cum bile in majori copia,
quàm in atheromate; aut pituita, ex
qua fit meliceris, est tenuior quàm a-
theromatis; vel in meliceride concur-
runt spirituosii vapores, ex Galen. 2. ad
Glauc. cap. 4.

Curatur meliceris triplici ratione, ex Curatio.
Galeno 13. Meth. cap. 12. vel digerent-
ibus, vel septicis, seu exesione, vel ex-
cisione. De septicis, & excisione dictum
est in atheromate, jam de digerentibus
erit sermo, quæ cum vacuent materiam
per halitum, notandum, quod digerentia,
quæ huic loco sunt opportuna, sunt
valentiora, quàm si esset abscessus sine
folliculo; quia materia præter cutem de-
bet exire per folliculum; unde in hu-
mida, & parva meliceride, valent *Ce-
ratum Philagrii*, & *Ceratum Sacrum*, item
Decoctum Pulegii, *Calaminthæ*, *Hyssopi*,
admotum, cum spongia expressa; item spon-
gia ex *Lixivio*. At in majori abscessu,
& duriori corpore, valent *nucleus Allii*,
aut *Allium decoctum*, & per spongiam ad-
motum. Valentius hoc est, si in *Aqua*
infundamus Calcem vivam, quò *aqua ea*
inficiatur, deinde *alia infunditur aqua*, &
fex abjicitur, postea exprimitur spongia, &
superponitur aqua infecta. Media sunt in-
ter valentissima, & mitissima, verb. grat.

℞. *Salis Hispani.*
Argenti spumæ.
Cerussæ ana lib. j.
Ceræ unc. j.
Terebinthinæ.
Galbani.
Opopanacis ana unc. ij.
Sinapi unc. vj.
Olei veteris unc. iij.
Aceti unc. vij.
Misce.
Est & aliud.
℞. *Salis Ammoniæ.*
Spumæ Argenti ana lib. j.
Ceræ.
Terebinthinæ.
Galbani.
Opopanacis ana unc. j.
Rubricæ sinopice unc. vj.
Aceti heminam.
Misce.
ex Aëtio lib. 15.

DE STEATOMATE.

Definitio. Steatoma, qui est tertius abscessus capitis, ita describitur. Steatoma est abscessus, seu pinguedo, sevo similis, ob localem proprietatem, adaucta, molem habens concolorem, tactu lenem, in principio pusillum, temporis progressu ampliatum: deinde est tumor rotundus, non tamen elatus, sed depressus, quod est descriptioni Aërii addendum, valide adhærens cranio & pericranio; estque tumor durior reliquis duobus abscessibus.

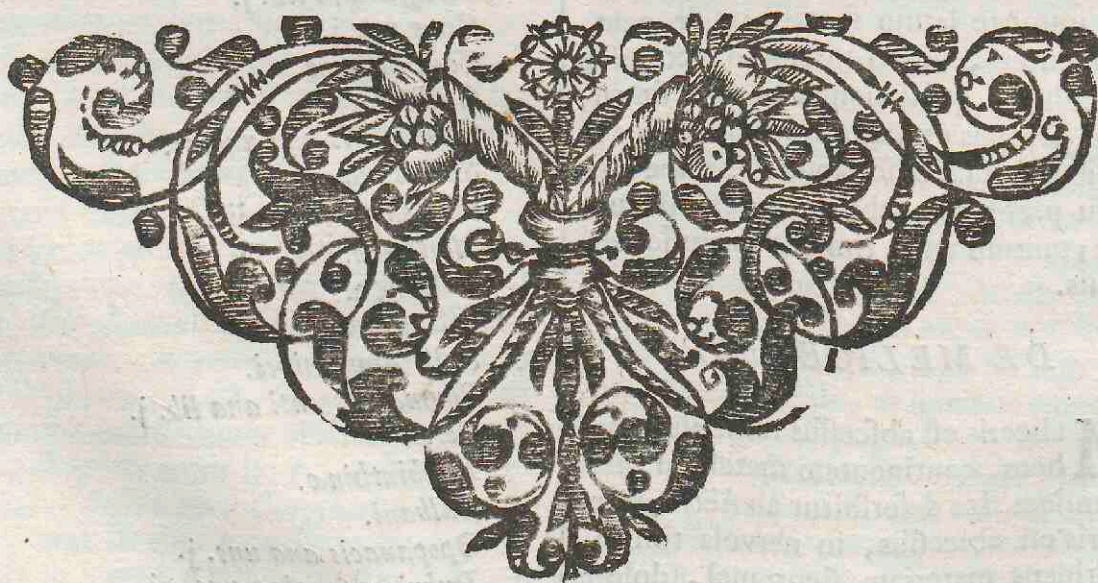
Signa. Materia steatomatis, non est fluida, sed compacta, & coacta; ideo in steatmate, materia non continetur in unico, & continuo folliculo, sed inter duas tunicas; quia usus folliculi est, ne materia contactu inquinet partes viventes; in steatmate satis est, ne tangat partes alias, ipsam concludi inter duas tunicas, non autem in folliculo. Steatoma igitur, ubi est in capite, habet materiam sevo similem, latam basin, & compressum digitis renititur, depositis faciliè redit; ubi vero est in aliis partibus, videtur continere materiam alii pinguedini potius similem, quàm sevo; propterea steatoma, in aliis partibus non ita est depressum;

nec materia solet esse alba, sed magis colorata; item solet habere folliculum continuum, non tunicas.

Generatur autem sebum; vel ob loci **Causæ.** temperiem, vel quia sanguis vitiosus influit; generatur vero potissimum ob loci proprietatem, five partis intemperiem. Fit etiam sebum, quia vas illud, quod infundit, & porrigitur in folliculum, ac præbet nutrimentum, est solum, & prohibet, quò minus vitalis sanguis influat, unde sanguis, & fluxus faciliè in sebum degenerat.

Quod ad curationem attinet, propter **Curatio.** duritiem, latam basin, multitudinem sevi, tractandus est abscessus tantum excisione, quia medicamentorum vis a sevo obtunditur, & copia sevi obruitur. Audacter ergo scalpello separatur sebum à pericranio; ne aliquando revertatur abscessus: difficulter enim vel curatur, vel revertitur, propter humorem crassum obduratum, & propter pericranium, quod reducit ad humidam intemperiem; unde nec caro gigni, nec cicatrix potest induci; ideò ne difficulter curetur, nec revertatur, cum Aërio l. 15., separetur pericranium, & deradatur cranium, quia materia est diffusa, & faciliè utrumque remollit. Deinde obducenda cicatrix.

Appendicis Libri Primi Finis.



CHIRURGIÆ UNIVERSALIS HIERONYMI FABRICII AB AQUAPENDENTE LIBER SECUNDUS.

De Vulneribus.

C A P. I.

DE VULNERUM CONSIDERATIONE IN GENERE.

Nomen.



Absoluta de Tumoribus præter naturam, & congeneribus affectibus, doctrina: proximum est, ut Vulnerum rationem aperiamus. Significat autem vulnus interdum omnem morbum; ut text. 17. l. 2. de art. com. 30. de iis quæ sunt in med. Interdum significat solutionem continui factam tantum in carne; ut c. 1. l. 3. Meth. med. cap. ult. lib. de caus. Morb. & interdum continui solutionem in carne, non quomodocunque, sed saltem cæsim factam, ut c. 6. de Constitutione artis. Nos autem hoc in lib. de omnibus vulneribus agemus, carnis, nervorum, venarum, capitis, thoracis, &c. sive fiant cæsim, sive punctim, sive contusione.

Definitio. Vulnus ergo, hoc modo sumptum, est solutio continui, externo aliquo instrumento, in molli parte inflicta. Per mollem partem, intelligimus omnem substantiam in corpore exceptis ossibus.

Differentia. Vulnerum differentia petuntur à quatuor fontibus; primum a loco affecto, secundò à natura affectus, id est, à vul-

nere in se, & secundum propriam naturam considerato; tertio ab iis, quæ præter naturam vulneribus adjunguntur; quarto, à re quapiam extranea. I. à loco affecto: vulnus est vel in carne, vel nervo, vena, capite, thorace, pede, &c. II. à natura vulneris; ut à figura, magnitudine, æqualitate, inæqualitate. A figura vulnus dicitur rectum, transversum, obliquum, pampini modo retortum, hami ritu uncum, &c. A magnitudine, magnum, parvum; longum, breve; superficiale, profundum. Ab æqualitate, & inæqualitate, aliud æquale, aliud inæquale, id est, aliud totum apertum aliud partim apertum, partim sub cute latens, cap. 11. lib. 3. Meth. III. à rebus præter naturam ut sunt morbus, causa, symptoma. Hinc vulneri jungitur, vel tumor, gangræna, inflammatio, vel nihil horum: alia item vulnera conjuncta sunt cum suis causis, ut globulis plumbeis, sagitta, spiculo, &c. quoddam etiam vulnus est dolens quoddam non. IV. à rebus extraneis, ut à tempore, vulnus dicitur recens, antiquum.

Causæ vulnerum sunt omnia externa **Causæ**, instrumenta, apta continuum solvere. c. ult. lib. de caus. morb. quæ id faciunt, pungendo, incidendo, rumpendo, contundendo, erodendo. c. 6. de constit. artis. Pungunt tenuia, & acuta, ut acus,

cus, sagitta, venenosa animalia, morsus ferarum. Incidunt, sive secant tenuia, & lata; ut gladius, culter Rumpunt, quæ vehementi motu in partes contrarias divellunt; ut grave onus, concitatissimus cursus, valentissimus saltus, casus ab alto. Contundunt gravia, & dura; ut lapis, lignum, obtusum ferrum, plumbum: maxime autem fiunt contusiones, ubi subjecta corpora sunt dura; ut in genu, articulis, capite, ubi ossa sunt excarnia. Erodunt denique ferrum candens, seu ignis, medicamentum causticum, quæ partis substantiam absumunt.

De signis autem vulnerum, nihil in præsentia dicam; nam externa sensu ipso innotescunt; internorum vera signa suis quælibet locis afferemus.

CAP. II.

DE VULNERE CARNIS SIMPLICI.

Transitio.

Ad particularia devenientes, primum curabimus vulnera partium similium, ut Carnis, Venarum, Arteriarum, Nervorum, & Ligamentorum. Deinde ad magis composita accedemus; nempe ad vulnera Capitis, Thoracis, Abdominis, &c.

Vulnus carnis quodnam dicatur.

Primum de carnis vulnere dicemus. Hic autem per carnem intelligimus, cuticulam, cutem, pinguedinem, membranam carnosam, substratam carnem musculorum: curatio enim in his partibus non variat; ideoque totum hoc compositum, carnis nomine comprehendimus: Non potest quidem caro hæc vulnerari, nisi etiam venæ, arteriæ, nervi vulnerentur; quod testatur profusio sanguinis, & dolor: nos tamen id, carnis solummodo vulnus appellamus, quatenus sanguinis profusio, & dolor non ita invalescunt, ut ad se curationem trahant. Carnis autem vulnus licet variis fiat modis; ut per punctiorem, incisionem, ruptionem, contusionem: nos tamen jam primò agemus de eo, quod frequentius accidit, nimirum de incisione; cum qua punctio, & ruptio coincidere aliquo modo videntur. Incisio porrò vel est simplex, sine amissione substantiæ; vel cum hac. De simpliciori ergo primum sequitur tractatus.

Præfagia.

Quantum ad Prognosin: cum omnis morbus sit periculosus, vel ob partis affectæ præstantiam, vel ob affectus ma-

gnitudinem, vel quia malignam quandam habet naturam, c. 6. lib. 4. Meth. vulnus carnis non est periculosum, quia caro non est pars princeps; nec si vulneretur, contumax, & malignum fit vulnus, quemadmodum in articulis: propter magnitudinem tamen grave reddi potest, quia in magno vulnere maxime pars debilitatur. Musculorum vulnera in media parte carnosâ tutiora sunt, quàm in partibus fini, aut principio propinquis: secundum Celsum cap. 26. lib. 5.

Unde omnis morbus periculosus.

Scopus curandi vulnera, est unire id, quod divisum est. Unio autem licet naturæ opus sit: in hac tamen absolvenda, sex à medico auxilia exposcit. 1°. sanguinis profusionem sistere. 2°. inflammationem prohibere. 3°. adducere labia ad mutuam contactum. 4°. adducta conservare. 5°. præcavere, ne quid labiis vulnere intercidat. 6°. substantiam vulneratæ partis salubrem conservare. Gal. c. 90. artis parvæ. Celsus c. 26. lib. 5. Avicenna Tertia Quarti tract. 1. c. 3. Qui scopi, ut explendi sint, ordine deinceps docebimus.

CAP. III.

DE SISTENDA PROFUSIONE SANGUINIS.

Vulnus, de quo nunc agimus, non pertingit ad magnam venam; nihilominus, cum vasa minora incidantur, sanguinis effluvium sistendum est, nisi sponte, & tempestivè restringatur. Quod si modicè fluat, debemus permittere ut tantum effluat, quantum commodum videbitur, pro inflammatione arcenda, postea Ovi albumen subactum, & stupa exceptum, vulnere imponendum. Si stupa desit, sumimus cotoneem, seu gossypium, aut in hujus defectu, linteum duplicatum, in Ovi albumine infusum, & madidum. Si dolor aliquis adsit, totum Ovum similiter subactum assumimus; quemadmodum in ovi defectu Poscam, aut Vinum nigrum austerrum, aut Vinum Granatorum, quibus linteum, aut stupam imbuimus, & imponimus; Tela etiam Araneæ, utiliter superponi potest.

CAP. IV.

DE INFLAMMATIONE PROHIBENDA.

Cur inflammatio vulnere superveniat.

Inflammatiō, nisi prohibeatur, omni vulnere supervenit: vulnus enim partem reddit imbecillem, ut superflua ad eam facile influant, præcipue tenuiora, & calidiora, quæ inflammationem movent. Deinde à parte vulnerata, propter imbecillitatem, non potest fieri proba concoctio alimenti proprii, unde resultant excrementa, quæ cum pars extra vulnus detrudere nequeat, diutius retenta inflammantur. Tertiò, quia in vulnere dolor excitatur; ac natura cum sanguine accurrens, & opem ferre cupiens, phlegmones causa existit.

Indicationes.

Magno igitur studio arcenda est inflammatio, quia hæc penè sola vulneratis causa esse solet interitus; paucis exceptis vulneribus; in partibus principalibus, quæ per se sunt lethalia. Est autem primum inflammationis causæ occurrendum, nimirum defluxui, seu motui calidorum humorum ad partem vulneratam. Quoad humores calidos, curandum est, ac prohibendum, ne in corpore gignantur; remotis nimirum causis, tum efficientibus externis, quæ sunt res naturales; & internis, quæ est caliditas jecoris; tum materiali, quæ est cibus. Qui verò calidi humores geniti sunt, hi quatenus quiescunt, prohibendi, ne moveantur; quatenus autem ad partem vulneratam moventur, pervenire non sinantur. Prohibemus, ne moveantur, si ipsos segniores, & ineptos ad motum reddamus; quod fit refrigerando ipsos & incrassando, viasque constringendo, & ultimò ipsorum vehiculum auferendo. Ne autem jam fluentes ad partem perveniant, prohibetur revelendo, repellendo, intercipiendo.

I. Dieta, Cibus, & potus.

Hos autem scopos absolvimus Dieta, Pharmacia, Chirurgia. Quoad dietam, si grave est vulnus, æger à cibo, & potu, quantum vires patiuntur, abstinebit, suavis Celsi, cap. 26. lib. 5. In qualitate autem victus erit, primum refrigerans, & incrassans sanguinem; deinde vasa constringens, tertiò urinam movens: quemadmodum suprà cap. 5. lib. 1. de curanda phlegmone docuimus: quo Lectorem, cum par utrobique sit ratio, remittimus.

Hallucinatio.

Quidam præcipiunt vulneratis in prin-

cipio danda esse *Ova, Carves, Perdices*, quorundam. *Hædos, Pullos; Vinum potens*, pro confortatione. Verum hi cibi nequaquam conveniunt, nisi è sanguinis profusione, aut alia evacuatione vires ita sint labefactæ, ut mortis immineat periculum. Vinum nullo modo concedendum, ut nec in ulla inflammatione, c. ult. l. 4. Meth. hoc enim humores insigniter calefacit, attenuat, fundit.

Aliarum etiam rerum non naturalium habenda est ratio. Proinde aer erit frigidus, vel natura, vel arte; unde cubiculum inspergendum aqua frigidissima, foliis Salicis, Vitis capreolis. Vigiliæ vitandæ, quæ calefaciunt, & humores fundunt. Præcipienda quies, quæ refrigerat. Maximè ejus membri motum vitabimus, quod vulneratum est. In iis, quæ excernuntur, & subsistunt, ritè quoque procedendum. Abstinendum à Venere: Vitandæ animi affectiones, præsertim ira, cujus ratione totum corpus inflammatur, & erysipelata insignia in parte vulnerata oboriuntur.

Quoad pharmaciam, totius corporis habenda est ratio, medicamentis Lenientibus, Alterantibus, & Purgantibus. Lenientia ea seligenda, quæ tum movere alvum, sine corporis exagitatione, tum refrigerare, vel certè parum admodum calefacere possunt. Inde apozemata, & julæpia propinari debent, quibus facultas sit refrigerandi, modicè adstringendi, & lotium ciendi. De quibus omnibus abundè libro 1. de inflammatione curanda, egimus.

2. Pharmacia, Lenientia, & alterantia.

Id tamen peculiariter hoc loco notandum: olim Chirurgis in vulnere curatione potiones vulnerarias solemnes fuisse: è *Rubia majore, Symphyto, Pedicolumbino, Plantagine, Cannabe, Brassica rubra, Caryophyllata, Pimpinella, Pyllosella, Verbena, Centaurio, Artemisia, Ophioglossa, Pyrola, Betonica, Veronica, Aristolochia, Sanicula, Alchimilla, Gentiana, Serpentaria, Herniaria, Scordio. Pentaphyllo, Millefolio, Scabiosa, Anagallide, Carduo benedicto, Hyperico, Mumia, Maci, Bolo Armena, Cancris fluviatilibus, Lunbricis terrestribus, Spermate ceti, &c.* Ex his, & similibus, delegerunt parti vulneratæ idonea, pro temporis conditione, ægri temperie, & vulneris specie; neque modo herbas, sed & succos earundem, ex *Aqua, vel Vino albo, aut OEnomelite coxerunt, & manè quotidie exhibuerunt.* ad sanguinem

K de-

depurandum, ad arcendum putredinem, ad sanguinis dissolvendum grumos, ad expurgandum, & omnia peregrina corpora ejiciendum. Verum non debent hæc decocta per vulnerum initia præscribi: quod calida sint pleraque, sanguinem attenuatum in partem affectam præcipitantia; ideoque tantum locum habent, ubi nec febris adest, nec phlegmones in parte vulnerata imminet periculum; quæ etiam Celsi, *de vino vulneratis propinando*, docta est sententia, c. 26. lib. 5. Hæc quidem *παραγγελλω*; nec enim huc proprie sed potius ad caput hujus libri septimum spectare videntur.

Purgantia,
num con-
veniant,
& quæ.

Purgantia Guido in vulneribus improbat. Sunt enim, ait, calida, aperitiva, & commovent fluxum, & præparant vulnera ad apostema, & ad fluxum. At Galeno c. 6. l. 4. Meth. ex Hippocratis sententia, in lib. de ulceribus, ait purgationem esse necessariam in vulneribus, quæ aliquo modo magna sunt id est, quæ futuris, & deligaturis indigent, qualia penè sunt omnia. Guidonis autem rationi respondemus, purgantia non debere esse calidissima, sed aliquo modo refrigerantia. Et licet calefacerent, nihil tamen damni afferrent, quia calefaciunt partes ad intestina desinentes: magis conferunt ad revulsionem faciendam. Purgantia igitur conferunt, evacuando humores calidos, & sic prohibendo, ne ad partem vulneratam moveantur; vel jam commotos etiam revellendo. Humores autem purgandi, sunt calidi, potissimum biliosi, nonnunquam etiam aut pituitosi falsi, aut melancholici adusti. Medicamenta ergo potissimum biliosos, educunt humores, ideoque non admodum erunt calida: sed potius refrigerantia: inter quæ mitiora sunt, *Tamarindi*, ac *Rhabarbarum*; valentiora, *Electuarium de succo Ros. Mesuës*, *Diaphænicon*, &c. Formula talis esto;

℞. *Rhabarb. electi. scrup. iv.*

Spicæ. gr. vii.

Vini albi. parum.

Fiat infusio in decocto Flor. & Fruct. & expressioni adde

Syrup. rosar. solut. unc. iij.

Electuar. de succo Rosar. drach. iij.

M. & fiat Potio,

Exhibenda quinque horis ante prandium.

Vel

℞. *Flor. Cass. recent. extract. unc. j.*

Electuar. è succo Rosar. Mesuës. drach.

ij.

M.

Et cum *Saccharo* fiat Bolus.

Quidam magis delectantur pilulis, quæ exhibendæ potissimum ubi febris, aut nulla adest, aut exigua; cui statim superbibendum est *jusculum* alteratum ex *Endivia*, vel *Soncho*.

℞. *Pilul. Cochiar. scrup. iv.*

Mastich. drach. β.

Cum *Aq. Endiviæ* fiant Pilul. num. v. deaurentur.

Pilulæ.

Hæc tamen purgantia variari possunt; Delectus nam mitiora præscribentur æstate, aut hieme, quàm vere, & autumno, si vulnus parvum, æger debilis, corpus non admodum repletum, alvus lubrica. Sunt autem exhibenda purgantia, non quemadmodum nonnulli perperam faciunt, post decimumquartum diem; quia tunc jam præterit timor inflammationis, sed quamdiu inflammationis adest suspicio, in omnibus iis pergere debemus quæ ad totius corporis procurationem pertinent.

Jam videndum restat, quomodo humores, qui in motu sunt, prohibendi, ne ad partem vulneratam perveniant; quod fit tribus modis, Revellendo, Interceptiendo, Repellendo. Revulsoria præsidia sunt venæ sectio, purgatio, balneum, frictio, inunctiones calidæ, & digerentes, vincula, seu ligaturæ, vesicatorium, cucurbitulæ. Primas in revellendo obtinet venæ sectio; nam primò prohibet generationem calidorum humorum, refrigerando jecur; deinde prohibet humores genitos fluere, ipsos evacuando; ultimò prohibet, ne humores, qui sunt in fluxu, perveniant ad locum vulneratum, Statim ergo initio ad venæ sectionem confugiendum, pensitata magnitudine vulneris, viriumque robore: non enim plenitudo, sed vulneris magnitudo phlebotomiam indicat, cap. 6. lib. 4. Meth. Si ergo vulnus sit magnum, aut propè partem principem, ut in capite, & thorace; & vulneratus sit robustus, ascendimus etiam ad libram sanguinis, & ultra. Si vulnus non est magnum, & in partem principem, ut in cerebro, tempus autem hyemale, partimur sanguinis detractionem;

Infusio.

Cholago-
ga.

Formula.

3.
Chirurgia;
revellen-
tia.

Venæ sec.

Quantitas
mittendi
sanguinis.

nem; quia in tali vulnere, & tempore non ita, facilè oritur inflammatio: proinde iteramus venæ sectionem, quando maximè influxum humorum timemus, utpote post quartum diem. Si vulneratus non sit admodum robustus, parcius sanguis est detrahendus, hoc est ad unc. vi. deinde ad iv. Et si valde sit debilis æger, una die unc. iv. & die sequenti totidem mittimus. Nullo enim modo in vulneribus omittenda est venæ sectio; aut si hæc, ob summam virium imbecillitatem administrari nequit, cucurbitulis scarificatis, ejus loco, utimur, semper in partibus contrariis, & è directo. Quàm citissimè autem, & prima etiam die sanguis mittendus; nec prius exhibendum est leniens, nec clyster immitendus, qui possit aliquo modo remorari phlebotomiam; ut Celsus ait, c. de venæ sect. Post venæ sectionem, etiam alia revulsoria præsidia usurpare possumus, ut frictiones, vincula, balnea calida, inunctiones calidas, & digerentes, cucurbitulas siccas. Ad vesicatoria raro devenimus, nisi vulnus sit insigne, & in parte principe, ut cerebro. Ponticulis nunquam utimur; quia fluxum non nisi longo tempore avertunt.

Tempus.

Alia revulsoria.

Intercipientia, & repellentia.

Quamdiu in vulneribus metuenda phlegmone.

Intercipientia, seu defensiva, sunt frigida, sicca, idest, adstringentia; quæ ponuntur non in loco vulnerato, sed in itinere, ante locum exitus; chirurgi eligunt partem excarnem ut sunt articuli. De his, ut & de repellentibus, supra diximus, c. 5. l. 1. de curanda phlegmone; & plura de repellentibus deinceps afferemus, in iis, quæ parti vulneratæ imponuntur.

Hactenus ergo de iis, quæ universi corporis præparationem spectant, in diætâ, pharmacia, chirurgia; quæ omnia administranda sunt, quamdiu durat timor inflammationis. Terminus autem inflammationis communiter à chirurgis constituitur dies septimus, è Gal. c. 2. lib. 3. per gen. nam quinto die adest vigor inflammationis, quia tunc quanta futura est phlegmone, sese ostendit, secundum Celsum, c. 26. l. 5. At hic terminus, seu timor phlegmones non est in omnibus vulneribus æqualis; longius enim protrahitur tempus, ac metus inflammationis, si mitius est vulnus, si pars affecta frigidior; si natura ægri frigidior, si tempus hiernum; si corpus non sit plethoricum, nec febre confluetur. Malè ergo faciunt, qui in mi-

nori vulnere, in quo plerumque tempus inflammationis protrahitur ad septimum, diem decimumquartum præterire sinunt, & tunc demum purgans sine ullo fructu exhibent cum tamen hoc, propter inflammationem, maturius fuisset exhibendum.

CAP. V.

Quomodo labia vulneris ad mutuum contactum sint applicanda, & applicata servanda.

Labia vulneris applicantur, & applicata servantur tribus instrumentis; i. Deligatura, suturis, & fibulis. cap. 9. art. med. Deligationis tres ponuntur species, ab Avicenna quarta quarti, tract. 1. c. 3. item à Gal. & Hippocr. in lib. de iis, quæ sunt in med. alia enim dicitur retentiva, alia glutinatoria, seu incarnativa, alia expulsiva. Retentiva usurpatur solum ad retinenda medicamenta in parte vulnerata imposita: cujusmodi sunt deligationes, quæ sunt in vulneribus capitis. Glutinatoria deligatio dicitur, quæ labia vulneris sibi invicem adjungit, & adjuncta continet: & hæc arctius, quam superior, stringenda. Expulsiva utimur in fistulis, & cavernosis sinibus, ad expellendam materiam; & hæc arctius stringitur. Glutinatoria deligatura tantum ad nostrum facit propositum; eaque utimur in vulneribus, tantum per longitudinem membrorum factis, & quidem non admodum profundis, ita ut vix cutem vulnerent. Hæc fit è fascia linea, nec dura nimis, nec molli; ne vel premat, vel rumpatur, Cel. c. 26. lib. 5. Gal. c. 4. lib. 3. Meth. unde mulierculæ assument tunicas veteres. Latitudo fasciæ ea esse debet, ut non solum vulnus, verum etiam modicè oras utrinque comprehendat. Sed si fuerit vulnus longius: melius erit facere fasciam strictam, tres videlicet digitos latam. Circumduci hæc fascia debet utrisque extremis, ita ut media fasciæ pars ponatur supra vulnus, dein hinc inde circumducatur, com. 13. lib. 2. de iis quæ sunt in med. At, meo iudicio, commodius est incipere circumductionem à parte vulneris opposita, ut fascia dein circumducta stringatur supra vulnus; sic enim melius adducentur labia: postea circumducetur similiter fascia, vel ambo ejus capita, hinc inde, ita ut inferior pars per inferiorem mem-

i. Deligatio.

Glutinatoria deligatio.

Fasciæ materia.

Latitudo.

Circumductio.

bri partem circumducatur, superior verò per superiorem. Et ratio est, quia ita procul ab affecta parte exprimuntur humores, hinc inde, id est inferius & superius. Fascia nec laxa, nec stricta nimis esto; ne vel non contineat, vel dolorem, inflammationem, & gangrænam excitet: terminus sit bona laborantis tolerantia. Et si vulnus sit inæquale, ut ab una parte caro magis recedat; ab hac etiam plus attrahatur. Hieme sæpius circumire oportet, æstate verò quoties necesse est, ne pars, propter plures circuitus fasciæ, incalescat. Celsus ait nodum esse faciendum supra vulnus: & non nisi longè à vulnere. Sed tutius est terminos ipsius fasciæ acu affluere. Fascia ita circumducta, interdum solet premere labia vulneris; ita dolorem, ac inflammationem inferre. Avicennas ergo quarta quarti, tract. 1. c. 2. ad hanc compressionem vitandum, pulvinaria quædam, seu plumaceolos opponit, ut calor partis foveatur, & pars ab externo frigore defendatur; fiunt hæc è stupa, cotone, lana, vel etiam è plumis: & plumaceoli crassiores, qui ad vitandum compressionem fasciarum imponuntur, fiunt trianguli, & interdum ficci apponuntur, interdum *madefiunt è Vino, aut Ovi albumine*, & latus trianguli apponitur, per longitudinem labiorum, deinde verò fascia circumducitur. Hæc de deligatura.

2. Sutura.

Alterum instrumentum, quod labia vulneris adducuntur, & adducta conservantur, est Sutura, cujus tria genera à Guidone proponuntur: glutinatoria, quæ sola facit ad nostrum propositum; sanguinis suppressoria, quæ fit acu, per utrumque labium trajecta, dein verò evoluta, & eadem parte rursus trajecta, quemadmodum faciunt, qui pelles consuunt: hac futura fluentem sanguinem suppressimus; quæ tamen non est admodum tuta, quia uno laxato puncto, cætera omnia laxantur, tertia futura est retentiva, quæ efficitur in vulneribus dilaceratis, in quibus deperdita est caro, ut labia ad tempus adducantur eo modo, quo fieri potest. Glutinatoriæ suturæ quinque proponuntur species à Guidone. Prima fit acu trajecta per utrumque labium manu dextra; deinde sinistra manu teneatur cannula fenestrata, quæ innitatur labio ipsius vulneris, ut dum acus, & filum egreditur, labium non consequatur, & invertatur. Sed ego,

Longitudo.

Nodus.

Pulvinaria.

Sutura glutinatoria quintuplex.

loco hujus cannulæ, appono digitos sinistrae manus, nimirum indicem, & medium, ut inter digitos filum egrediatur, qui digiti labium comprimunt, & non sinunt inverti. Trajecta igitur acu, fit punctum, primò quidem filum obvolvendo duabus circumvolutionibus; deinde verò una filum deinde inciditur, aliquantulum remotè à nodo. Primum punctum fit in medio longitudinis vulneris; deinde fiunt alia puncta, quotquot necessaria sunt, semper trajiciendo acum in media parte, inter punctum, & extremitatem vulneris, & sic tot fiunt puncta, quot necessaria videbuntur, ad contactum labiorum efficiendum. Altera species suturæ glutinatoriæ, fit hoc modo. Sumuntur tot acus, quot puncta volumus facere, quæ trajiciuntur per labium utrumque vulneris & inibi relinquuntur; deinde verò circum unamquamque acum revolvitur filum, eo modo, quo faciunt mulieres, quando volunt aut in pileo, aut in manicis acus asservare. Tertia suturæ species fit trajecta acu per utrumque labium, ita ut filum trahatur ad partem oppositam: deinde eadem acu per idem foramen rursus trajecta, & relicta ansula, in qua apponitur festuca, aut frustulum calami scriptorii, aut fili contorti, & duri, & ex alia parte alia festuca apponitur, & adstringitur. Duæ reliquæ Suturae species à Guidone propositæ, non sunt suturæ: ideoque de iis suo loco agemus. Quænam autem è propositis futuris tribus sit melior, facile patet, quæ scilicet, & melius adducit labia. & minorem infert dolorem. Tertia igitur species Sutura omnibus aliis est deterior, sæpius enim dolorem facit, dum acus bis trajicitur per idem foramen, & labia in superficie permittit separata. Secunda etiam deterior est prima; quia dum acus in parte vulnerata relinquuntur, qui fieri potest, ut pars ab acubus non graviter afficiatur? Primus ergo suendi modus est præstantissimus, & communiter à Chirurgis usurpatur: in quo multa sunt observanda, ut mox dicemus.

Antequam autem fiat sutura, sanguis in vulnere coneretus, prius est detergendus, ne putrescens inflammationem excitet, ac glutinationem impediat: linamentum etiam, gratia profusionis sanguinis vulnere admotum, auferendum est. Detergimus autem vulnus ante suturam, vino nigro austero, cap. 4. lib. 3. Meth.

Deterfio vulneris ante suturam.

Meth. hoc enim omni vulnere, & ulcere, qua ulcus, est optimum. Spongia igitur madefacta in tali vino, & expressa, sanguis detergendus. Quod si quandoque accidat, ut licet abluatur vulnus, nihilominus sanguinis aliquid profundatur; non tamen futuras in tempus aliud differre debemus) nisi alicujus momenti sit sanguinis profusio) quoniam exiguus ille sanguis, qui profluit, solet etiam brevi temporis spatio, extra labia futuris adducta, propelli ab ipsa natura; id tamen verum est, non ita citò curari vulnus si aliquid sanguinis profundatur, quàm si nihil profundatur.

Notanda
quædam
circa sutu-
ras.

Acus.

Filum.

Detergo vulnere, quædam circa futuram faciendam notentur: primum, quæ acus sit eligenda: secundò, quòd filum: tertio, quòd spatium inter puncta intercedere debeat: quartò modus suendi, id est, in qua vulneris parte incipere, & quomodo progredi oporteat: quintò, quàm profundæ debeant esse futuræ: sextò quamdiu futuræ in vulnere sint conservandæ. Acus ergo erit longa, lævis, perpolita, cuspide triangulari, & cauda excavata, ita ut filum in ea recondatur, nec acus transitum remoretur. Filum esto firmum, æquale, læve cujusmodi est sericum, secundum Guidonem. At hoc non probo; nam experientia comprobavi filum sericum brevi tempore labia confuta abrumpere, & dissecare; idque vel ob tincturam, quæ ut plurimum sit è chalcantio; vel propter naturam ipsius serici, quod habet fila tenuissima, quæ facillè abrumpuntur. Ego itaque sumo filum è lino, quod sit firmum album, æquale, molle, læve; & quia omne filum, dum constringit cutem, abrumpitur: propterea ego oblinio filum aut tragacantha madefacta in aqua rosarum, aut cera alba quæ frequentius ad manum est. Filum autem non in omnibus vulneribus erit uniforme sed crassius, si vulnus valde hiat, alioquin tenuius. Porro in efficiendis futuris Chirurgus quàm celerimè acum transfigere debet, & si fieri potest, uno ictu, sive adactu debet perforare utrumque labium: id quod facillè succedit in cute molli: in cute duriori tutius est unum labium post alterum perforare. Quàm autem profundæ debeant esse futuræ, explicat Celsus c. 26. l. 5. & Gal. cap. ult. lib. 3. Meth. ubi enim vulnus est transversum, & profundum, tunc altæ efficiendæ sunt futuræ, ita ut

Altitudo.

Suturæ.

non tantum cutem, sed carnem etiam subiectam comprehendant, quòd valentius hereant, nec cutem abrumpant: contra, ubi profundum non est vulnus, satis est cutem tantum apprehendere. In altis futuris efficiendis vitandæ sunt venæ, arteriæ, nervi, & tendines. Sutura, nec nimis crebra, nec nimis rara injicienda est, secundum Celsum loco citato, rarior enim non probè adducit labia; crebrior autem vehementius afficit, & facit, ut major sequatur inflammatio; idque magis æstate. Guido ait spatium singula puncta intercedens debere æquare latitudinem unius digiti seu spatium transversum indicis. Quod dictum solummodo verum est in vulnere transverso longo, & admodum profundo: vulnera enim facta per longitudinem musculorum, vel sola deligatura, vel paucissimis indigent futuris, cap. ult. lib. 3. Meth. Celsus verò quot danda sint puncta exactissimè docet: eatenus, ait, novum est faciendum punctum, quia cutis ducentem, quasi sua sponte subsequitur, id est, tantum distabunt puncta, ut si quis manu vulneris labia apprehendat, sine ulla vi hujusmodi labia subsequantur. Ubi autem incipere, & quomodo progredi oporteat, è dictis facillè colligitur: quod totum à vulneris longitudine dependere videtur. Si enim vulnus habeat longitudinem digiti transversum, aut etiam minorem, non indigemus futura: quia, vel deligatura, vel medicamentum, vel etiam ipsa natura labia parum in parvo vulnere separata solet adducere. Si longitudo vulneris sit duorum digitorum transversorum, una, in medio futura sufficit. Si fuerit vulnus trium digitorum, duo puncta sunt danda. Si quatuor digitorum, tria. Et sic pergendum, ut semper numeros digitorum, uno superet numerum punctorum. Et hæc ratio perpetuò servanda est; nisi vena, arteria, nervus, & tendo prohibeant; has enim partes declinantes cogimur sæpe futuras aliquando magis distantes facere. Tempus relinquendi futuras, est, quousque unio, seu glutinatio facta sit, quæ variat ratione magnitudinis vulneris: nam majus vulnus tardius curatur: variat ratione constitutionis corporis, quia sunt quædam corpora, quorum canes facillimè glutinantur: variat ratione temporis anni, nam hieme tardius, æstate, & vere citius: temperatura corporis humida tar-

Numerus
puncto-
rum.

In quo lo-
co effici
debeant
puncta.

Quandiu
futura re-
linquen-
dæ.

dius, ficior citius sanescit: in humida cæli constitutione tardius, in sicca citius fit glutinatio: si plenus est corporis habitus, si pravis refertus humoribus, ut in hydropicis, tardius fit glutinatio. In summa ficitas, five è temperie partis; aut totius, aut anni tempore, aut regione, aut ætate, aut constitutione, & habitu contingat, omnino facit ad cicatram vulneris conglutinationem: si modò ficitas non sit valde in excessu. Hinc Hippocrates in lib. de vulneribus dicit; *sanum sicco viciniùs esse, humidum non sano.* Ferè tamen futuræ in magnis, & transversis vulneribus septem aut octo dies detinentur: in minoribus verò, & quibus tantum cutis est vulnerata, sufficiunt tres, aut ad summum quatuor dies: quemadmodum in facie, aut primo die aut ad summum altero auferuntur futuræ, quod facimus, ne cicatrix futurarum indecora remaneat.

3. Fibulæ. Tertium instrumentum, quo labia vulneris adjuunguntur, & adjuncta servantur, sunt Fibulæ. Usus fibularum est in constringendo id, quod separatum est, c. 90. art. med. cap. 1. lib. 2. per loc. cap. vult. lib. 3. Meth. cap. 8. lib. 2. ad Glauc. item Cels. cap. 26. l. 5. De harum & materia, & figura auctores discrepant. Oribasius enim cap. 4. lib. de machin. ait fibulas fieri ex ære, ferro, auro, & habere formam circuli: unde Virgilius *Aurea purpuream subnectit fibula vestem.* Guido fibulas appellat hamos, qui debent esse parvi, pro ratione membri, & ab utraque parte curvati, ut labio utrinque infigantur. At tales aculeos pungentes infigere in ipsa carne, & nervosis partibus est pessimum: Unde hæc sententia falsa est, maximè quia hami postea latius esse vulnus permittunt.

Faloppius voluit, fibulas esse primam futuræ speciem, in qua filum abscinditur, & qua communiter in vulneribus utimur: & hoc potissimum colligit ex eo, quod Celsus ait fibulam fieri ex acia molli; ubi Fallopius, per aciam, intelligit filum, quod nobis vulgo azza dicitur. At contra hanc sententiam multa afferri possunt. Primùm enim acia, in nusquam lingua Latina non invenitur, nisi hoc in loco apud Cels. & proinde non potest probari, quod acia Latinis significet filum. Secundò, in editionibus nonnullis, pro, acia, legitur, acu. Tertiò, dicit Celsus, quod fibulæ ferè vulnus latius esse patiuntur: at fibula

quæ fit cum filo, secundum Fallopium labia vulneris valde adstringit. Quartò apud nullum probatum auctorem materia fibularum est filum, sed æs, ferrum, aurum, lignum: unde Celsus c. 25. lib. 7. agens de ratione infibulandi, ait exempto filo, fibula additur; ac proinde patet fibulam non esse è filo. Quintò, modus loquendi ipsius Galeni, & Celsi, quando mentionem faciunt fibularum, talis est, ut per fibulam nullo modo filum intelligi queat: dicunt enim additis, impositis, injectis, superdatis fibulis: quæ filo non competunt.

His ergo rationibus olim adductus si Auctoris bulam credidi non fieri è filo, sed ex ære, aut materia ferrea, non quidem è materia dura, quæ in vulneribus infigeretur, ut Guido sentit, sed molliore, quæ infigeretur per utrumque labium, & deinde intorqueretur. Postmodum verò melius rem considerans, inveni opinionem Fallopii esse verissimam. Nam primùm Celsus fibulam, & futuram simul dicit fieri ex acia molli, non nimis torta; ubi dictio illa non nimis torta, nullo modo acui potest competere, sed filo, quod duplicatum sumitur & intorquetur, non tamen nimis, ne evadat durum, & inæquale. Præterea, si illa dictio, ex acia, intelligeretur, acu, nihil faceret ad rem; sicut enim futura non fit ex acu, sed è filo, ita & fibula. Modus etiam loquendi ipsius Celsi, cum dicit esse injiciendam fibulam valde respondet illi loco, cum dicit, injectum vinculum mordet. Licet autem quædam fibulæ aliàs fierent è ferro, auro, ligno, &c. in vulneribus tamen nihil prohibet, quin è filo fiant; pro diverso enim usu, & materia, & figura variari potest.

Quartum etiam præsidium à modernis excogitatum est, ad labia adducendum in vulneribus, nimirum Glutinum. Lintea enim formæ triangularis, quadrangulæ, aut alterius figuræ, prout situs vulneris exigit, oblinita glutino applicantur ad labia vulneris, & non constringuntur, sed detinentur, donec reficcato glutino, lintea cuti valde adhæreant: quod contingit spatio trium, quatuor horarum, aut ad summum diei dimidii, & cum linteum valde adhæret cuti, constringimus illud, & cum hoc simul labia vulneris. Quidam lintea consuunt vera futura, & ita sinunt, donec vulnus sit glutinatum. Quæ ratio mihi

Guidonis
sententia.

Faloppi
sententia,
& quæ
contra
eam pos-
sunt objici.

4. Gluti-
num.

mihi non placet; quia sic non possumus vulnus regere, & medicamenta sic difficulter applicantur, & si quæ sanies effluit, difficulter detergitur. Placet ergo mihi, ut linteis applicantur ansulæ e filo duplicato, seu multiplicato, & contorto, & cera oblinito; quæ habeant eam distantiam, quam futuræ solent habere, aut etiam minorem. Quibus ansulis e contrariis partibus alligatis, labia adducuntur, & sic iisdem solutis, quoties opus est, vulnus possumus detergere, medicamenta, & linteum vino expressum superinponere, & rursus deligare. Apponenda autem sunt hæc linteæ, non ut contingant labia vulneris, sed tantum distabunt ut medicamenta apponi possint.

Materia
glutini.

Glutinum verò conficitur e medicamentis adstringentibus, & emplasticis atque viscosis ut sunt *Ovi albumen*, *Boli Armen.* *Sanguis Drac.* *Tus pingue*, *Sarcocolla*, *Mastiche*, *Farina volatilis*, *Fuligo fabrorum*, *Gypsum*, *Corallium*, *Tragacantha*, *Sanguis humanus* (unde fit glutinum perfectissimum) *Resina pinguis*. Materia excipiens potest esse *Ovi albumen optimè subactum*: cætera verò in polinem tenuissimum redacta, ovi albumini miscentur, donec medicamentum adipiscatur mellis crassitiem, verbi gratia,

℞. *Sanguin. Dracon.*

Turis.

Sarcocollæ.

Mastiches. ana drach. β.

Ovi albumin. q. s.

M.

Et hoc ego utor frequentissimè.

Vel

℞. *Boli Armen.*

Sarcocollæ.

Mastiches. ana drach. j.

M. cum *Ovi albumine.*

Vel

℞. *Mastiches.*

Farinæ volatil. ana drach. β.

Boli Armen.

Coralliorum. ana scrup. j.

Sanguin. Dracon. drach. j.

M. cum *Ovi albumine.*

Alii utuntur glutino *Piscium*; alii glutino *Taurino*. Sed ego experientia comprobavi validiora esse ea, quæ proposui. In absentia omnium, *Ovi albumen suba-*

ctum; & linteo madefacto exceptum adhærescit, sed non validè. *Gypsum*, cum *Ovi albumine* ita adhærescit corpori, ut secundum *Rhasin*, non nisi lima auferri queat. At proposita, ut dixi sunt commodiora. Quidam *Calcem vivam*, cum *Ovi albumine* miscent; at non probo hoc, quia intentio in vulneribus est refrigerare.

Porro contingit interdum ut glutinum fiat impotens, linteumque non amplius cuti adhærescat; unde nondum facta vulneris glutinatione, labia separantur. Fit autem hoc, si linteum, & glutinum humectentur: id quod duobus potissimum modis accidere potest. Primum, si linteum *Vino madidum supra apponatur*: quod vitabimus, si linteæ exprimamus, vel aliud linteum prius superimponamus. Deinde humectatur etiam glutinum, si sanies e vulnere effluat: quamvis enim vulnus, quod curamus, ejus sit naturæ, ut non debeat sanies ab ipso effluere, cum scilicet labia exactissime sunt adducta; in magnis tamen vulneribus ad amissum id fieri nequit. In hoc ergo casu, excogitavi quædam, quæ resistunt humiditati, & saniei; ut sunt *resina Pini*, aut *Picea*, *Gummi Elemi*, aut *Ammoniacum*, ex *Aceto dissolutum*, &c. hæc si reliquis pulveribus admisceantur, resistere solent saniei, ego quidem plurimum utor *resina Pini*; aut si hæc non fuerit applicata, saniesque effluat, ac timeamus magis adhuc effluxuram, tunc, qua parte madefacit sanies, ego soleo aliud linteum in inferiori magis parte, prope id, quod primo est appositum, cum suis etiam ansulis, apponere; ut si forsitan prius linteum decidat, alterum prioris vicem subeat.

Si glutinum non firmiter hæreat.

Usus glutini communis est, constringere labia; particularis usus est, primo in vulneribus faciei: quia enim futuræ, ac fibulæ cutem abrumpunt, ut non tantum vulneris, sed punctorum etiam cicatrices appareant, nos beneficio glutini, deformitatem punctorum vitamus: glutino enim jam adhærescente, aut ipsamet prima die, aut ad summum altera, si vulnus confutum fuerit, aut fibulæ impositæ nos filum, & omnia puncta auferimus, & ansulis linteæ constringimus labia, usque ad perfectam glutinationem. Alius est glutini usus, in transversis, & magnis, sive longis vulneribus, in quibus, etiam si plurimæ factæ fuerint futuræ, & plurimæ fibulæ impo-

i. Usus glutini.

impositæ: nihilominus ante glutinationem puncta abrumpuntur, id est, cutis rumpitur, ut glutinatio fieri nequeat. Antiqui in his casibus, utentes cum futuris, tum fibulis, nimium ægros cruciabant, toties acu trajecta, quin & ipso fili morsu: At nos glutino appposito, futuram factam adjuvamus. Facilius autem, & felicius glutino uti possumus, quam futuris; hæ enim, & dum fiunt, dolorem faciunt & dum factæ sunt, filum, semper cutim mordet; glutinum nullum facit dolorem. Suturae faciunt cicatricem turpem; glutinum nullam. Suturae denique in longius tempus protrahunt glutinationem: quandiu enim filum persistit, tamdiu sanies generatur inter filum, & carnem, quæ prohibet glutinationem.

Quando deligatura, futura, vel fibulis utendum.

Verum non indifferenter his quatuor instrumentis propositis utendum est: deligatura enim est imbecillior, quam futura, cap. ult. lib. 3. Meth. & futura est debiliior fibulis, secundum Celsum cap. 3. lib. 5. unde interdum uno, interdum pluribus indigemus, cap. ult. l. 3. Meth. Si enim vulnus sit minimum, ut quando aliquis gladiolo vulneratur in digito, nullo indigemus instrumento; quia natura ipsa per se adducit, & sanat. Si vulnus sit parvum imponimus aliquod emplasticum, ut telam aranei, aut rasuram corrigiarum, aut aliud glutinans, cap. 8. lib. 2. ad Glauc. Si vulnus sit magnum tunc vel sola egemus deligatura, si vulnus longum sit per musculorum longitudinem, non tamen admodum magnum, & longum, vel deligatura, & futura; in vulnere transverso, sed non admodum lato, vel deligatura, & futura, in vulnere transverso, cujus labia multum à se distant, sub transverso continentur obliquum. Si vulnus maximum, valde longum, transversum, profundius egemus deligatura, futura, & fibulis.

Cautio, de foramine in vulnere relinquendo.

Quod si propter vulneris magnitudinem sperare non possumus totum vulnus in partibus profundioribus, ad exactam unionem duci posse, tribus dictis instrumentis, unde sinus remaneret, qui postmodum repleretur sanie, propter ea in talium vulnerum parte decliviori foramen relinquimus, & in hoc turundam immittimus, ut sanies expurgetur. Quod si vulnus non ita sit profundum, totum est consuendum, neque foramen relinquendum, ut malè quidam indifferenter in omnibus vulneribus, faciunt, vel u-

num, vel duo foramina relinquentes: nec enim tunc carnis generatione opus est (ut in maximo vulnere, de quo jam diximus, sed sola glutinatione.

Inter dicta quatuor instrumenta, glutinum est tutissimum, & dolore vacat; ideoque hoc in omnibus vulneribus uti possumus, auferendo futuras jam factas; unde sic, & citius, & majori jucunditate curamus.

C A P. VI.

Ut præcavendum, ne quid labiis Vulnerum intercidat.

Solet interdum heterogeneous quid Pulveres labiis intercidere; ut pilus, oleum, vulnerarii filum, &c. quæ glutinationem impediunt; quod summo studio præcavendum. De medicamentis verò, & potissimum de pulveribus, quidam statuunt, quod nullo modo pulveres intra labia sint immittendi; unde hi linteam supra labia reducta imponunt, & deinde supra illud linteam pulveres inspergunt; At hoc modo medicamentum, cum per contactum agere debeat, non rectè per linteam suum effectum potest producere. Alii dicunt, pulveres dedita opera inter labia inspergendos esse; hos enim in carnem quidem verti non posse, non tamen glutinationem impedire, quia post effectum suum editum, extrà vulnus à natura expellantur. Verum pulveres corpulentia sua glutinationem semper impediunt, licet facultate juvent; ideoque mediam ego teneo sententiam, ne studio pulveres labiis inspergantur, sed tantum in Vulneris superficie; quemadmodum etiam monet Averroes 3. Colliget.

C A P. VII.

Ut partis vulneratæ substantia salubris conservanda.

Saluti partis vulneratæ ut consulamus, multa nos impellunt; unionem enim in vulneribus optamus, cujus effectrix causa est natura, siue partis temperies: quæ non potest unionem efficere, nisi sit sana. Deinde quia pars est debilis, corporis excrementa abundantius ad ipsam confluunt; natura etiam parti dolenti volens occurrere, sanguinem copiosum mittit in auxilium unde dyscrasia vel humida, vel calida contrahi potest. Præterea, pars debilitata non potest

Quomodo pars vulnerata præter naturam afficiatur.

test alimentum ritè conficere, unde multa excrementa resultant, quæ cum ob debilitatem non queant extra vulnus propelli, partem ad humidam intemperiem permutant. Tandem quia labia tam exactè adduci nequeunt, quin exiguæ quædam cavernulæ intercedant, has sanie repleri necesse est, & dein humidam dyscrasiam produci.

Glutinantia qualia convellant.

Quamobrem, ut his occurratur vitiis, medicamenta glutinatoria erunt frigida, ut repellant id, quod influit, & siccantia in gradu secundo, ut humiditates intus contentas absorbeant, five ob debilitatem coctionis resultent, five in spatiis vacuis colligantur; sic enim simul etiam suppurationem prohibent: denique erunt adstringentia, ut partem debilitatam corroborent.

Materiae glutinantia, secundum Hippocratem & veteres.

Hippocrates igitur in lib. de Ulceribus, utitur *spongia densa, molli, incisa, sicciore, non madida*; spongia enim absorbet, & quasi combibit humorem, hæc autem densior esse debet, nam rarior non contegeret omnes partes circumjacentes; debet etiam esse mollior, ne duritie premat, ac dolorem inferat; postremò sicca esse debet, maximè si intentio est solum exsiccandi. At quando unà quoque repellere est animus, spongiam exprimere possumus è *Posca, Oxycrato, Vino nigro, austero*, secundum Celsum cap. 26. lib. 5. & Galenum lib. 11. Simpl. cap. de spongia.

Secundum Guidonem.

Guido, post factas suturas, supra vulnus inspergit Pulverem hunc:

℞. Turis. p. ij.

Sanguin. Dracon. p. j.

Boli Armen. p. iij.

Excipiantur prima vice Ovi albo, & cum stupæ imponantur.

Ne autem in amotione stupæ, puncta futurarum dilacerentur, ante stupæ applicationem superponendum *lintheum madidum, cum Ovi albumine*: Et sic medicamentum finit per quatuor dies nisi aliud urgeat accidens; secunda autem vice eundem pulverem excipit cum *Resina terebinthina*, cujus descriptio existat in Guidonis Antidotario.

Secundum recentiores.

Ego verò cum posterioribus Chirurgis, sic curo. Reductis labiis per futuram, &c. primò pulveres adstringentes supra vulnus inspergo, de quibus mox dicam; deinde appono aliquod Ceratum, ut *Diapalma aut Barbarum*. idque tum

ad pulveres detinendum, tum ad partis substantiam salubrem conservandum, tertio impono lintheum duplicatum è *Vino nigro, austero, expressum*, idque multò latius quam sit vulnus, ita ut comprehendat hinc inde multas partes circumstantes. Alii utuntur lintheis, in aqua frigida madefactis; frigida enim repellit, & dum à parte detinentur, etiam digerit, secundum Galenum lib. 1. de Simpl. cui experientia quoque suffragatur; nam si manus diutius in aqua detineatur, apices digitorum corrugantur, digestis scilicet, & siccatis humoribus. Alii utuntur lintheis siccis, cum incantationibus; qui curant, non verbis, sed siccitate linthei; hoc medicamentum respondet spongiæ Hippocratis. Alii utuntur Oleis, ut *Masticino, aut Rosaceo, aut Hypericonis*; & certè hi pessimè omnium faciunt, nam olea semper vulnus disjungunt, & glutinationem prohibent; ab his ergo prorsus abstinendum.

Porro medicamenta glutinatoria, alia simplicia, alia composita; & utraque vel in forma tenui, ut Pulveres, vel in solida, ut Cerata. Galen. lib. 5. simpl. multa simplicia glutinantia enumerat; ut sunt *Ebulus, Sambucus, Anagallis, Pyra sylvestria, Rubus, Cauda equina, Salicis folia, Hedera folia viridia in Vino decocta, Corni folia, & germina, Vinum nigrum, austerum*; item cap. 4. lib. 3. Meth. folia, germina, & pilule Cypressi, Ulmus, &c. omnia denique sicca, & adstringentia. In forma solida sunt, *Ceratum barbarum, Diapalma, &c.* descripta à Galeno lib. 1. per. gen.

Quantum autem siccandum sit, cognoscitur è vulneris magnitudine, natura ægri, tempore anni. Hinc si vulnus omninò est exiguum, simplex glutinatorium sufficit, c. 8. lib. 2. ad Glauc. Si vulnus sit profundissimum, & maximum, opus est turunda, facto foramine in parte decliviori, ut expurgetur sanies: non enim invenitur medicamentum; quod siccando omnem illam humiditatem absumat. Si medium sit vulnus, mediocre etiam requiritur medicamentum. Hinc, si vulnus est parvum, & ægri temperies humida, anni tempus calidum, regio calida; mitius requiritur siccans, & adstringens; ut *Rosa, Plantago, Anagallis, Ebulus, Sambucus, Ulmus*. Vel hoc compositum, tenuis formæ:

L

℞. Ro-

℞. Rosarum.
Plantag.
Turis. ana part. æq.
Pulverisata subtilissimè Misce.

In forma solida, casu proposito convenient *Ceratum de Cerussa*, aut de *Minio*. Si indicationes sint contrariæ, ita ut prævaleant ea, quæ adstringentia possulant, valentissima siccantia, & adstringentia usurpabuntur; ut *Bolus Arm. Sang. Drac. folia*, germina, & pilule *Cypressi, Balaustia, Pyra sylvestria, Myrtilli, Gallæ immaturæ*. Inter composita, proderit hic *Pulvis*:

℞. *Boli Armen. Sanguin. Dracon. Turis. ana part. æq.*

Ceratum etiam *barbarum* magnum laudatur. Si indicationes refrigerant: siccantia, & adstringentia medium tenebunt locum inter mitiora, & valentissima; ut *Hederæ folia viridia*, è *Vino decocta*, *Rubus, Cauda equina, Salicis folia, Vinum nigrum austerum*. *Pulvis* hic proderit;

℞. *Mastiches. Corallorum. Caudæ equinæ. ana part. æq.*

Commendatur *Emplastrum barbarum minus*, si hiems fuerit; si Ver, aut Aër temperatus, *Diapalma*. Notandum autem de *Vino nigro austero*; ex hoc spongiam, vel lintea expressa partibus circumstantibus apponenda, maxime ubi fluxus ad vulnus timetur; ita enim fluxio repellitur, pars verò exsiccat, & corroboratur. Quod si majore egeamus robore, & validiore repellente, *Vino incoquimus Plantaginem, Rosas; & Chamæmelum*, si fuerit Hiems. Si adhuc majori adstrictione opus, incoquimus *Cortices Granat. Balaust. Myrtill. Alumen*.

Non possum autem silentio involvere medicamentum quoddam præstantissimum ad partium nervosarum vulnera, cujus descriptionem ab Hispano quodam Sacerdote, fide dignissimo accepi, qui retulit in Hispaniâ non licere hoc medicamentum componere, quod homines medicamenti viribus confisi, facile digladiantur, inque arenam descendant. Est autem hoc,

℞. *Olei vetustissimi. unc. iij. Terebinthin. puræ. unc. viij. Frumenti integri. unc. j. Semin. Hyperici. unc. ij. Rad. Card. benedict. Valerianæ. ana unc. j. Turis pulveris. unc. ij.*

Radices & Herbaræ crasso modo contunduntur, in olla ponuntur; & tantum *Vini albi* superfunditur, ut omnia in *Vino* mergantur; & per bideum facta infusione, Oleum & Frumentum adjiciuntur, & coquuntur omnia ad *Vini* consumptionem: Mox facta forti expressione, additur *Terebinthina* & *Tus*: & iterum parum finantur bullire, servanturque in vase vitreo. Sanat vulnera, ut ajunt, spatio xxiv. horarum. Modus utendi talis est: *Abluto* prius vulnere *Vino albo frigido*, statim inungitur totum vulnus oleo prædicto calente quod si hoc fieri commodè nequeat, per *Siphonem* intra vulnus, tanquam per *clysterem* immittitur; & confestim labia vulneris ad mutuum contactum adducuntur, deligatura, aut sutura, aut glutino; deinde partes circumstantes prædicto Oleo similiter inunguntur. Supra verò vulneris labia jam reducta linteam imponitur, prædicto Oleo madens: & supra hoc aliud, *Vino nigro expressum*; mox alia lintea ficta, deinde fascia superligatur.

Imposita medicamenta solvere, & vulnus inspicere sufficit tertio quoque, aut quarto die, si vulnus bene aptatum est, & nisi solvere cogamur ab alio. Si enim *Galenus* per gen. in *Ulceribus*, in quibus sanies effluit, tertio quoque die, & hieme etiam quarto, ulcera curat, ac inspicit; profectò etiam nobis illud licet in vulnere simplici glutinando, in quo sanies non effluit. Sæpe quidem cogimur secundo die resolvere, ut vel glutinum apponamus, vel amputemus puncta, vel corrigamus, quæ ab aliis perperam sunt commissa, aut pravè coaptata. Cogimur etiam religare vulnus, quoniam futuræ sensim laxantur, & ita vulneris labia aperiuntur. Deniquæ ægri, & adstantes sæpè cogunt, ut religemus vulnus quotidie, cum ipsorum tamen potius damno; alias enim nos vulnus negligere existimant. Veruntamen tuto tertio quoque die inspicere possumus. Et hæc de vulneribus è simplici incisione factis.

CAP. VIII.

DE VULNERE CARNIS COMPOSITO, SEU CAVO.

Transitio.

Hactenus de Vulnere simplici, in quo tantum unio requirebatur: sequitur compositum, seu cavum, in quo præter unionem; etiam carnis generatio requiritur. Dicitur autem Vulnus cavum, non solum in quo portio carnis deperdita est, sed etiam quod è simplici sit incisione, sine carnis amissione, cujus tamen vulneris labia, ob magnitudinem, & nimiam distantiam non possunt in profundo ad mutuam contactum adduci, unde necessario cavitas in profundo manet, quæ carne est implenda.

Cavum
Vulnus
quid sit.

In hujus autem curatione, generalia, & ad totum corpus spectantia, de quibus in vulnere simplici dixi, præsuppono; protinus enim prospiciendum, ne sanguinis fiat profusio, neve inflammatio superveniat. Horum gratia sanguinem mittimus, exhibemus syropos refrigerantes, modicè adstringentes, urinam moventes; damus etiam purgantia; diætam præscribimus congruam; denique revulsoriis utimur præfidiis, ut frictionibus, balneis, &c. Præterea, in curatione vulneris cavi unio fieri nequit, nisi prius caro generetur, quæ cavitatem impleat. cap. 3. lib. 3. Meth. Quia verò in hoc vulnere, semper materia quædam præter naturam continetur, quam pars expellere nequit; ideo hæc prius concoquenda, & detergenda. Quatuor ergo scopi sunt in horum vulnorum curatione; primum enim concoquentibus utendum; secundo detergentibus; tertio sarcoticis; quarto epuloticis, seu cicatricem inducentibus.

Scopi in
curatione
cavi Vul-
neris.Conco-
quentia &
quamdiu
his uten-
dum.

Digestiva, & detergentia simul misceri possunt, ita tamen ut illa in principio; hæc in fine præpolleant. Digestivis autem utendum, donec pus generatum conspiciatur; quod citius fit in vulneribus parvis, æstate, & in pueris; tardius hieme, in vulnere magno, in natura frigida. Et tunc si in digestivis amplius pergeremus, ulcus redderemus sordidum; sicut faciunt barbitonfores, qui usque ad finem concoquentia imponunt. Errant etiam illi, qui dierum numero, tempus, quo medicamenta sunt mutanda, metiuntur; hi enim usque ad septimum diem concoquunt, usque ad undecimum, vel decimum quartum de-

tergunt; magno errore. Utendum igitur concoquentibus, donec pus laudabile appareat, id est, album, læve, æquale, non fœtidum. Concoquente ergo tali in principio uti possumus.

Formula
digestivo-
rum.

℞. Vitell. Ovorum. n. ij.
Farinæ Tritici.
Turis pulverisati. ana q. s. ad Vitellos
inspissandum.

Detergens erit tale.

℞. Mellis Ros. colat. unc. iij.
Farinæ Hordei. unc. j.
Aq. Betonicæ. parum.
M.

Si placet miscere concoquentia, & detergentia.

℞. Mellis. unc. iij.
Farin. Tritici. unc. ℥.
Succi Apii. unc. iv.
M. ad formam Pultis.

Si adjiciatur Croci serup. j. medicamentum reddetur magis concoctorium.

Vel

℞. Resin. Terebintb. unc. j.
Turis. pulveris. drach. j.
Ovi Vitellum j.
M.

Si sit æstas, & in vulnere aliquis sensus doloris persentiatur fumo Resinam Terebintbinam, aut Abietinam, in aqua lotam, si sit hiems, aliquid Croci addo.

Si in fine animus sit tantum mundificare, ac detergere, linamenta in Melle tincta id præstabunt, secundum Celsi sententiam, item Farina hordeacea, Fabarum, cum Melle. Melicratum quoque deterget c. 8. lib. 2. ad Glaucon. Solent etiam hoc componere, quod ad concoquendum, & detergendum maxime valet.

℞. Succu Apii.
Ebuli.
Vini.
Mellis.
Axung. Porcin.
Butyri rec. ana partes æquas.
M.

Et ad spissitudinem coque.

Postquam vulnus per concoquentia, Sarcotica, & detergentia, redditum est idoneum, ut carne impleri queat: carnis genera-

L 2 tioni

tioni protinus incumbendum. Sunt autem Sarcotica exsiccantia, quin & detergentia, ob excrementa, quæ continuo in carnis generatione segregantur. Dicetur autem copiosè de Sarcoticis in doctrina Ulcerum. Si vulnus magnum, corpus ficcum, & durum, tempore hiemali, conveniunt sarcotica valentissima, *Unguentum Ifidis & Apostolorum*. Si verò æstas sit, aërve calidus & ficcus

Unguenta.

Unguentum de Tuthia. Mediis temporibus, & minori vulnere, naturisque temperatis, convenit *Unguentum de Betonica*. Hieme *Unguentum Basilicum*; æstate *Unguentum de Cerussa*. Si natura temperata, vulnus mediocre, tempus medium; id est, ver & autumnus,

Pulveres.

℞. *Resin. Terebintb. unc. iij.*

Ceræ. unc. j.

Turis.

Mastich.

Fœnigræci. ana unc. β.

Olei commun. drach. x.

Dissolvuntur resina, & cera ad ignem, item oleum; colantur; deinde pulveres adjiciuntur, & fit Unguentum.

Magis autem conveniunt sarcotica, actu, & potestate sicca, ut pulveres, qui vulneribus insperguntur. In parvis ergo vulneribus, & naturis temperatis & tempore hiemali;

℞. *Turis.*

Resinæ Colophon.

Farinæ Fœnigr. ana unc. β.

F. Pulvis.

Si majus est vulnus, æstas, corpus magis ficcum;

℞. *Aloës.*

Sarcocollæ.

Sanguin. Dracon.

Tutie preparat. ana part. æq.

In duris corporibus, & magnis vulneribus,

℞. *Rad. Iridis.*

Mannæ.

Turis.

Myrrhæ.

Aloës.

Radic. Panacis.

Resinæ Laricis. ana part. æq.

M. &c.

Turundæ
ad cavitatem
vulnerum
medicamentis
inaccessam.

Si in vulnere cavo deperdita sit substantia, ut cavitas in propatulo sit, facile medicamenta imponuntur, si scilicet linamenta inficiantur Unguentis propositis, aut si Pulveres inspergantur. At si vulnus cavum sit, sine amissione substantiæ, id est, si è simplici incisio-

ne, & ita magnum sit, ut cavitas in profundo remaneat, hæc quia in propatulo non est, instrumento eget, quo medicamenta immittantur. Primum ergo, si tale occurreret vulnus, id consue- re oportet altis futuris & in parte declivi relinquendum foramen; aut si cavitas vicina sit parti oppositæ, & pars opposita situm habeat magis declivem, quam totum vulnus, tunc in parte aver- sa, vulnus incidendum, & perforan- dum, cap. 8. lib. 2. ad Glauc. cap. 90. art. med. In summa, foramen in tali vulnere relinquendum, per quod sanies effluat; ne intempestive consutum, post- cum dedecore denuo sit incidendum. Per hoc ergo foramen etiam medica- menta sunt immittenda instrumento, te- reti, oblongo, altero extremo fastigia- to, altero crassiore, seu lato quod vo- catur turunda, penicillum à Celso, li- namentum obvolutum, & oblongum, item implicitum, & involutum, vulgo tenta. Hujus turundæ primus est usus, ut foramen servet apertum: secundus, ut medicamenta in profundam cavi- tatem usque ducat: tertius, ut combibat excrementa, quæ generantur in cavi- tate. Sed aliæ turundæ ad alium usum sunt commodiores. Quæ enim fiunt in modum cannulæ, aut è linteo, cera ob- lito, aut è plumbo, argento, & consi- milibus: conferunt potissimum ad collu- viem è cavitatibus expurgandam; & his raro in vulneribus utimur. Quæ verò fiunt è linteis implicitis, & involutis, item è stupa, è linamentis carptis à lin- teo; hæc medicamenta ad fundum du- cunt, simul etiam materiam exsiccant, & combibunt; quia materia, è qua fiunt, ad hæc præstandum est idonea. Quæ fiunt è *Spongia contorta*, è *medulla Sam- buci*, è *radice Gentianæ*, potissimum ve- rò è *medulla Sorgi*; faciunt ad amplian- dum foramen.

Porro impositis Sarcoticis, superpo- nendum est aliquod medicamentum, po- tissimum ad formam Cerati, ut est *Dia- palma*, *Ceratum barbarum*; & hoc fit tum ad detinendum sarcotica, tum ad vulnus à frigore defendendum. Utimur etiam *linteis*, & *spongiis expressis ex Vino nigro austero*; eoque vel puro; vel si ma- jori opus est robore, in quo decocta sint *Balaustium*, *Malicorium*, *Rubus*, *Myr- tilli*, *Scabiosa*, *folia Olive*, & similia adstringentia medicamenta.

De exedentibus carnem luxuriantem, vide

Ufus turundæ.

Quæ sunt perponenda sarcoticis.

vide in doctrina ulcerum; ut etiam epuloticis, five cicatricem inducentibus.

CAP. IX.

DE CICATRICUM TOLLENDÆ DEFORMITATE.

Jam docendum restat quomodo vitia, quæ post vulnere curationem remanere solent, curari debeant; ut sunt cicatrices concavæ, eminentes, malè coloratæ, rugosæ, variam habentes figuram, aut magnæ cicatrices remanentes.

Cavitas.

Concava igitur fit cicatrix, vel vulneris culpa, vel Medici incuria. Culpa vulneris, si vel amissa sit, & excisa portio seminalis, vel in vulnere inveterato per putredinem similiter sit absumpta substantia; tunc enim consolidatio tantum fit secundum partes profundas, ut cava maneat cicatrix. Cavitas hæc in ætate adulta, aut inclinante, instaurari nequit; in crescente verò, & robusta ætate, potest aliqua substantiæ portio regenerari. Primum ergo scarificanda est cicatrix, sectionibus frequentissimis, non tamen profundis; deinde imponenda sunt sarcotica, forma Unguentorum, quæ remolliant potius ipsam partem, & potius minus siccant, ac detergant, quam sit ex usu. Proinde ego utor *Unguento de Betonica*, quod fit sine pulveribus, è solo *Betonice succo*, *Oleo*, & *pauca Cera*. Incuria Medici nonnumquam cava fit cicatrix; vel quia præproperè vulnus ad cicatricem ducitur, evidenti satis cavitate adhuc existente; vel quia labia non tenentur sublevata, sed interius inclinata sinuntur consolidari. Et hæ cicatrices cavæ similiter curantur, ut priores; primum scarificando partem, deinde regenerando carnem. Prohibebimus autem, ne fiat cava cicatrix; si vulnus ad cicatricem ducatur, quando exigua superest cavitas, item si labia suspensa teneantur, impositis linamentis siccis, aut admoto glutino aliquo, cum ansulis, quibus labia, quæ interius volunt consolidari, attollere quæamus.

Eminentia.

Cicatrix eminens fit culpa Medici, si vel carnem sinat excrecere, hanc per exedentia absumat: vel unum labium super alterum glutinet. Corrigitur, in primo casu, scarificata parte, & appposito dein cathæretico; in secundo casu scarificata similiter parte, & post ap-

posito medicamento epulotico. Fiunt etiam interdum cicatrices malè coloratæ ut subnigræ, citrinæ, virides, lividæ, nigræ, albæ; idque propter prævios humores, qui hosce colores habent; qui humores oriuntur, aut è prava victus ratione, aut è visceris alicujus intemperie. Corriguntur, si auferantur ^{Color parvus.} causæ efficientes; nimirum pravus victus, & dyscrasia visceris; si denique in parte affecta utamur detergentibus, solventibus, & siccantibus, Celsus cap. 26. lib. 5. proponit modum corrigendi cicatrices albas, & nigras. Ad albas ^{Ad cicatrices albas.} (sub quibus etiam alii colores albo vicini comprehenduntur) superponit plumbum album, vel derafum, vel contritum, vel admodum laminæ tenuioris, laudat etiam *radicem Cucumeris sylvestris*, quæ causam albi coloris, nimirum humorem album, seu pituitosum, à proprietate ad se foras trahit; manifestis etiam qualitatibus eundem dissipat, & digerit. Eadem ratione usurpari potest *Colocynthis*, & alia, quæ pituitam evocant, Laudat etiam Celsus hoc compositum.

℞. *Elaterii*. p. j.

Spumæ Argenti. part. ij.

Unguent. pond. iv.

Quæ excipiuntur *Resina Terebinthina*, donec fiat Emplastri forma.

Ad nigras cicatrices, nigrisve vicinas ^{Ad nigras.} ait conferre *Æruginem*, *Plumbum elotum*, *paribus portionibus*. Præterea *Calamentum in Vino decoctum*, & *Emplastri modo impositum*. Nec omittenda ea, quæ tollunt humorem nigrum, causam hujus coloris, ut *Helleborus niger pulverisatus*, aut etiam Unguento aliquo admistus.

Rugosa fit cicatrix, si Medicus non ^{Ruga.} bene coaptet vulneris partes, quæ cicatrice obducendæ sunt; aut, si non apponit epuloticum debito tempore; vel non apponit secundum omnes vulneris partes, ut opus est, sed in quibusdam partibus debilius, in quibusdam fortius. Corrigitur, primum scarificatione: deinde medicamentis erodentibus, quibus vulneris partes æquantur, ac planæ redduntur: postmodum epuloticis impositis.

Cicatrices multiformes, & magnæ, ^{Magnitudo, forma, variae.} factæ culpa, vel Medici, vel vulneris, vix possunt aliter curari. Facilius autem corriguntur recentes, quam inveteratæ.

Quod si cicatrices cute sint duriores, ^{Durities.}

& proinde valde rubræ appareant, cutem emollimus *Oleo de Ben, Oleo de vitellis Ovorum*; sed præ cæteris ego usurpare soleo *Pinguedinem Humanam*; quæ familiaritate quadam temperamenti, ut arbitror, efficacius agit, quàm reliqua modo proposita.

C A P. X.

DE VULNERIBUS VASORUM,
ID EST, VENARUM, ET
ARTERiarUM.Vulnus
vasorum.

Vulnera Venarum, & Arteriarum ad se trahunt curationem, si fiant in vasis maioribus; idque faciunt non ratione vulneris, quod facillè uniri potest, sed ratione symptomatis supervenientis, nimirum profusionis sanguinis.

Signa.

Cognoscitur autem sanguinis profusio, facillè è vulneris magnitudine; & ex impetu ruentis sanguinis. Præterea ab Anatomico etiam cognoscitur è sede, locoque vulneris, num sit in parte, per quam venæ, & arteriæ, vel majores, vel etiam plures, progrediuntur. Num autem sanguis fluat è vena, vel arteria, docet Avicennas Quarta Quarti tract. 2. cap. 16. Primum enim sanguis arterialis egreditur cum saltu, & impetu, in arteriæ dilatatione, in constrictione contra, sanguis retrahitur; sanguis autem venarum, uniformiter exit. Secundò, sanguis arteriarum est subtilior, venarum crassior. Tertiò, sanguis arteriosus est rubeus, clarus; venarum sanguis, ad nigredinem vergit, nec ita est floridus. Quartò, sanguis arterialis multò est calidior sanguine venæ. Quintò, sanguis arterialis, dum emittitur, plurimo spiritu permixtus esse videtur; sanguis venarum non est spirituosus.

Causa.

Causæ porro vulnerum vasorum sunt instrumenta externa, quæ vasorum tunicas dividere possunt, pungendo, secando, rumpendo, contundendo.

Prognosis.

Quoniam autem sanguis vitæ est thesaurus, sanè ex ipsius largiore profusione mors imminet; hinc fit ut immodicam effusionem sanguinis sequantur desipientia, convulsio, singultus, syncope, ob multam spirituum vitalium, & naturalium inanitionem. *Aphor. 9. sect.*

Symptomata.

7. Difficilius autem curatur vulnus arteriæ, quàm venæ, quia sanguis arteriosus magis est fluxilis, ac difficilius compescitur; deinde quia arteria corpus durum est, & perpetuò movetur.

Scopi seu indicationes.

Quantum ad curandi indicationes,

sanguis sistitur, aut clauso, quod perruptum est, vase; aut non amplius fluente sanguine, cap. 3. & 5. lib. 5. Meth. Respicere ergo nos oportet, & ad vasis apertionem, & ad sanguinem fluentem.

Vasis apertio claudenda est; clauditur, vel labiis discedentibus in unum adductis; vel osculo vasis obstructo, seu obturato. Adducuntur labia, tum opera manuum, tum per deligaturam, tum vinculo, tum refrigerantibus, & adstringentibus. Obstruitur osculum, vel intrinsecus, vel extrinsecus. Intrinsecus à sanguine, qui intrinsecè concrevit, ac *θρόμβος* dicitur. Extrinsecus iis, quæ foris imponuntur; ut sunt sanguis extrinsecus concretus; digiti; carnosæ partes circa vulnus: item spongia, linamenta, medicamenta emplastica; quæ lentore, & crassitie apertionem obturant; item quæ crustam efficiunt, ut sunt ignis, & medicamenta vim igneam habentia.

Ne autem clausum vas à sanguine impetuose affluente recludatur, oportet nos etiam sanguini prospicere; fluxum avertendo, derivando, revellendo ad partes alias, & sanguinem ipsum refrigerando, ac incrassando, ne tam promptè fluat.

Materiæ ergo præsidiorum diriguntur ad duo; primum, ut sanguis confluere prohibeatur; secundò, ut apertio claudatur. Confluere prohibetur sanguis, cum totius corporis refrigeratione, tum maximè partis affectæ. Totum corpus refrigeramus. *Diætâ, Chirurgiâ, Pharmaciâ.*

Diætâ. Diætâ debet esse tenuis, frigida crassioris substantiæ, & modicè adstringens; ut scilicet sanguis minuat, refrigeretur, incrassetur, & in venis restringatur. Non ergo prosunt cibi qui multi sunt nutrimenti, ut *Ova, Carnes, Vinum*, sed *Lactuca, Endivia, Amylum, Oryza, Ptisana hordeacea, Cucurbita, Anguria*. Conveniunt è carnibus, pedes vitulorum, & castratorum; item capita, & cerebra, quæ lentam habent, frigidamque substantiam. E fructibus conceduntur *Pyra, Cydonia, Sorba, Mespila, Corna, Malum Granatum, Pruna*, & alia adstringentia.

Potus sit *Aqua frigida, vel chalybeata, Posca, Vinum Granatorum, Aqua Hordei, Julepus rosatus, violatus, aut Ribes*. Placent *Aquæ stillatitiæ, Plantaginis, Endiviæ*. Exhibeantur actu frigida, in

1. à Vasis
apertione.2. à san-
guine.Curatio.
1. Affluxum
sanguinis
prohiben-
tia.

Diætâ.

ca

ea quantitate, ut corporis tantum vires sustineant. In virium prostratione, conveniunt *Carnes*, potius *siccæ*, quam *humidæ*, & *sylvestres*, quam *domesticæ*, ut sunt *Perdices*, *Phasiani*, *Turtures*, *Aviculæ montanæ aliæ*, *Ova integra*; quæ cibaria condienda sunt *Omphacio*, *Sumach*, *succo Granatorum*, &c. aut simili adstringente. Si *Vinum* dari oporteat illud non sit odoratum, sed *nigrum*, & *austum*. Aër erit frigidus. Vitabitur ira, furor, motus, vigiliæ; Alvus erit libera.

Medicamenta refrigerantia, totum corpus.

Medicamentis etiam totum corpus refrigeratur; nimirum syrupis, decoctis, potionibus; imprimis laudatur *potus Aquæ frigide*, ut æger una vice tantum bibat aquæ, quantum potest. Secundum locum obtinent syrupi, vel simpliciter refrigerantes; vel modicè adstringentes; ut *syrup de Cichor. de Portulaca*, *Rosaceus recens*, *Myrtinus*, &c. cum aquis convenientibus.

Oportet verò & partem affectam refrigerare; unde repellentibus ea debet madefieri; quò procul ab affecta parte sanguis repellatur. Affundetur ergo *Pasca*, *Vinum nigrum*, *austum*, *succus Solani*, *Sempervivi*, *Lactucæ*, *Plantaginis*. Hæc medicamenta, & similia, non solum parti affectæ imponuntur; sed etiam aliquando longius à parte affecta, ut officio defensorum fungantur, & prohibeant, ne ulterius sanguis ad partem vulneratam perveniat. In pertinacissimis profusionibus, soleo *Aquam frigidam* subinde perfundere, non solum supra partem affectam, sed etiam supra omnes partes circumjacentes: cui aquæ interdum *Acetum* misceo, & subinde perfundo; aut lintea in ea madefacta impono, semper mutando, ne incalescant in parte. Rhazis monet, subinde nivem apponendam esse supra partem læsam, quæ refrigerat, & propter terrenam substantiam, adstringit.

Aversio sanguinis fluentis.

Avertendus etiam est fluxus sanguinis, tum revulsione, tum derivatione. Revulsoria præsidia sunt, primum *Venæ sectio*; quæ semper instituenda est, si profusio magna sit, & vires robustæ; si vires minus firmæ, partiemur *Venæ sectionem* in duas partes. Si vires phlebotomiam tolerare nequeant, affigendæ sunt *Cucurbitulæ*, primum quidem scarificatæ, deinde siccæ. In defectu horum omnium, alia revulsoria sunt administranda, ut vincula, inunctiones, fri-

ctiones, balnea, & hæc omnia in partibus contrariis parti vulneratæ.

Hactenus de curatione Hæmorrhagiæ, quatenus respicit sanguinem. Persequemur jam indicationes, quæ à vasis sumuntur. Clauditur ergo vasis apertio, vel labiis adductis, vel orificio obstructo; quorum prius posteriore melius est, quoniam; & profusionem sedat, & simul vulnus sanat. Adducuntur labia, interdum à seipsis, interdum opera medicis; è se ipsis, quando ob nimiam sanguinis profusionem, tunicæ vasorum concidunt, & sic labium super labium cadit: qui modus nunquam optandus est. Medicus autem labia adducit, opera manuum, futura, deligatura, vinculo vase excepto; refrigerantibus, & adstringentibus medicamentis: per futuram, Sutura. non intelligimus futuram ipsius vasis; nam tunicæ consutæ dilacerarentur, sed futuram totius vulneris, quæ fieri debet, ut Guido docuit, in futura, quam vocat sanguinis suppressoriam; sit hæc acutrajecta, & revoluta supra vulnus, & iterum trajecta, atque iterum, semper ex eodem latere, quemadmodum suuntur pelles. Quia autem nos hanc veram esse antiquorum futuram docuimus, non est, cur eam sanguinis suppressoriam, cum Guidone appellemus. Deligatura Deligatur fieri debet è duplici initio, è fascia lata, ut supra in vulnere simplici docuimus: id saltem notetur magis expedire, ut fascia *Ovi albumine* madida sit, quam siccæ. Porro si non speramus hæmorrhagiam sedari posse; adducendo labia ad mutuum contactum, aut futura, aut deligatura, recurrimus ad tertium præsidium, quod est, vas ipsum vincire filo: volsella enim, seu alio instrumento adunco, vas apprehenditur, paullulum tunica elevatur, deinde aliquantulum intorta, filum undique obvolvitur, & stringitur. Ligatura una interdum sufficit, cum vas, è quo sanguis profluit, propinquum est suo principio, nimirum cordi, aut hepatis; duplex autem ligatura est necessaria, cum sanguis profluit ex utraque vasis parte. Verum, ut ego sentio, tutius est, semper binas efficere deligaturas; quia in corpore nostro prope infinitæ sunt venarum anastomoses. Factis igitur duplicibus vinculis, totum vas per transversum est incidendum; sic enim pars utraque retrahitur, & vinculum diutius conservatur. Postremò medicamenta refrigerantia, & adstringentia.

ii. Vasis apertio ut claudenda.

Adductio labiorum ad mutuum contactum.

Sutura.

Deligatura.

Deligatur.

Vinculum.

Refrigerantia.

tia profunt, quæ non saltem vasis tunicam contrahunt, sed sanguinem etiam densant, de his paulò antè dictum est. Sunt autem perfusio *Aquæ frigida chalybeata*; *Lintea madefacta in Aqua cum Aceto modico, in Vino Granatorum*; *Nix*, *Omphacium*, *Decoctum Balaustii*, *Myrtillorum*, *Gallæ immaturæ*, *succi Hypocistidis*. &c.

Compositum tale esse potest,

℞. *Fol. Solani.*

Hyoscyami. ana M. j.

Terantur, & cum *Hordei farina* ac *pulvere Malicorii*, paribus portionibus & *Aceti q. s.* misceantur, ac ponantur supra vasis aperturam.

Et hic modus hæmorrhagiæ sedandæ, per adductionem labiorum, in simplici vulnere, quod ex incisione oritur, semper usurpandus est.

Obstructio
vasis.

Si portio quædam substantiæ ipsius vasis sit deperdita, tunc labia vulneris non sunt ad invicem adducenda; sed obstruendo vasis aperturam, sistenda profusio. Obstructio autem fit intrinsecè, per sanguinem intus concretum: digitus enim primùm fissuræ imponitur, ac tamdiu detinetur, donec sanguis extrinsecus circa digitum concreseat; dum enim concrevit, solet etiam aliqua gutta è parte exteriori in orificium delabi, quæ concrevens sanguinem supprimit.

Quo facto, blandè digitus auferendus, & si opus, alia medicamenta imponenda; sin minus opus videatur, relinquendus est grumus, donec è seipso decidat, hic modus non potest administrari in arteria, cujus sanguis calidissimus difficulter concrevit, idque maximè etiam ob perpetuum arteriæ motum: locum ergo tantùm habet in vena, quæ non admodum magna sit, nec in profundo sita.

Partes
vicinæ.

Extrinsecus osculum vasis obstruunt, cutis, & carnosæ partes circa vulnus existentes, quæ si ab aliis decedant, reduci debent supra osculum hæc enim à natura facilè glutinantur.

Linamenta.

Quoniam verò ut plurimum natura, seu figura vulneris hoc non patitur, aliis utimur præstidiis; siccis enim linamentis vulnus implemus, supraque imponimus *Spongiam ex Aqua frigida expressam*, si linamenta sicca parum valent, possunt *Aceto madefieri*.

Emplastica
medicamenta.

Interdum hæc non sufficiunt, unde ad emplastica medicamenta recurrendum, qualia sunt, *Ovi albumen*, *Gypsum ablu-*

tum, *Viscus*, *Glutinum decoctum*, *Gluten de coriis decoctum in Aqua*, *Amylum*, *Farina volatilis*, *Tus pingue*, *Tragacantha*, *Mastiche*, *Terra sigillata*, *Bolus Arm. Sarcocolla*. Pulveribus non utimur solis, sed *Ovi albo mistis*, cap. 4. lib. 5. Meth. ut fiat massa, ad Mellis consistentiam. Excepta hæc medicamenta mollissimis pilis leporinis, tum imponenda sunt orificio vasis, tum totum vulnus iis liberaliter implendum. Possunt etiam excipi *Tela Aranei*, quæ est in molendinis plena farina volatili, linamentis minutim incisis, rasura lintei vetustissimi, cotone, vel lanugine adhærente cortici castanearum in parte interiori; vel lanugine derafa ex intima parte corrigiarum. Ego frequenter utor *Pilis Leporinis*, & frequentius *Xylo*, seu *Bombace*, quia magis est ad manum, utor autem *Xylo usto*, & ex eo mihi floculos paro, hisque medicamentum excipio, & subinde impono, primum quidem, supra foramen ipsum digitis premendo aliquandiu, donec totum vulnus sit repletum prædicto medicamento. Quoniam autem humiditas, quæ è vulnere continuò effluit, emplastica medicamenta laxat, & separat ab osculo vasis, semper esset renovanda obstructio, & semper immineret periculum hæmorrhagiæ, propterea carnis generationi intenti esse debemus, quæ citò sanguinem sistat, instar operculi; quod Galenus facit hoc medicamento;

℞. *Turis. p. j.*

Aloës. p. dimidiam.

Redige in pollinem, & *Ovi candido* misce ac subige, ad Mellis crassitiem.

Deinde *mollissimis pilis leporinis excipe*, & osculo vasis totique vulnere liberaliter impone.

Tus vi emplastica obstruit foramen siccitate carnem generat unde in duplici pondere sumitur, *Aloë* carnem generat & vasa adstringit. Si intentio est magis generare carnem, quàm sanguinem sistere, possumus plus de *Aloë* sumere, quàm de *Ture*; si ad utrumque æque tendamus, pares utriusque portiones esse possunt: in corporibus item duris, plus *Aloës* sumendum; in mollibus, plus *Turis*; in temperatis, æquæ portiones. Huic Galeni medicamento *Almansor* addit *Sanguinem Draconis*; potissimum cum magis carnem generare volumus. *Rhases* addit præter *Sang. Dracon.*

Carnis re-
generatio.

Turis uti-
litas.

Drac. etiam *Sarcocollam*, quæ & emplastica est, & carnem generat. Alii sic componunt;

℞. *Gummi Arabici.*

Aloës. ana p. j.

Turis resinof. p. ij.

Misce cum *Ovi albumine*, ad Mellis consistentiam.

Possumus etiam his meditis addere sanguinem humanum, aut alterius animalis, pulverisatum. Rhases etiam commendat *Gypsum ablutum*, cum *Ovi albo*. Quod si hæc medicamenta imposita laxentur, humectentur, & remolliantur, abjicienda sunt, & paranda nova, majori diligentia; indicandum etiam adstantibus, ut si forsan per Medici absentiam superveniat sanguinis profusio, omnia medicamenta auferant, & manum intra vulnus imponent, postea *Aquam frigidissimam* continuò in vulnus infundant, cui *Aceti* quippiam misceri potest, donec profusio sistatur; id quod etiam à Medico interdum fieri potest, si nondum medicamenta habent parata.

Obstructo vase, vulnere impleto medicamento emplastico; forinsecus fascia est alliganda, è tenui, & veteri linteo confecta, cujus tres, aut quatuor primæ circumvolutiones fiant supra vulnus, reliquæ circumducantur versus venæ radicem; nimirum versus hepar, aut cor, cap. 4. lib. 5. Meth. Strictura fasciæ fiat ad bonam laborantis tolerantiam.

Situs partis vulneratæ talis erit, qui dolore vacet, & sursum spectet: dolore vacabit pars, si in media figura, id est, quæ æqualiter distat ab extremis motibus nimirum, extrema flexione, & extrema extensione, membrum ponatur. Media autem figura non est eadem in omnibus articulis; nam in digitis manus, est angulus obtusus; in carpo, recta linea, in cubito, angulus acutus. Si membrum non collocetur in hac media figura, brevi temporis spatio dolet, unde insignis proritatur profusio; similiter eveniet, si membrum inclinatum deorsum ponamus.

Aptè membro collocato, permittemus sic ligatum, & collocatum per triduum. Tertio autem die soluta fascia, si medicamentum firmiter adhærescat, oportet sinere, & supra ipsum simile medicamentum superponere, & rursus

fasciam circumducere. Sin verò medicamentum parum adhærescat, ipsum auferemus, & sinistra manu, sive digitis, compresso vase, dextra rursus repletur vulnus, & obstruetur vasis osculum. Sic ergo fit obstructio medicamentis emplasticis.

Quod si vasis portio satis magna est ablata, dictis præfidiis nihil efficere possumus. ideoque ad ea præfidia, quæ crustam efficiunt, devenire cogimur. Hæc curatio tamen non est tuta: nam si forsan accidat, ut prius, quam sanguinis profusio sistatur, crusta cadat, vehementior fit hæmorrhagia, quoniam ex unctione orificium vasis multò amplius est redditum, deinde ustio facit dolorem, & calorem insignem, quæ duæ sunt fluxionis causæ; non ergo ad hæc medicamenta est deveniendum, nisi reliqua frustra fuerint experta. Crustam autem efficiunt, vel ipse ignis, ut ferrum ignitum, &c. vel caustica. Chirurghi primum uti solent causticis; ego autem contrà semper ferro ignito prius sum usus; huic enim legem, modumque imponere possum; caustico nequaquam, præterea ferrum roborat partem, causticum sæpe corrumpit putrefaciendo: Item ferrum candens non spargitur; at causticum valde dilatatur, quia autem multi patientes ferrum non admittunt; his caustica adhibenda. Debent autem hæc caustica non tantum habere vim adurendi, sed oportet, ut crustam efficiant altam, & duram, utque pertinaciter inhæreant, in casu enim crustæ periculum est. Hinc Gal. c. 4. lib. 5. Meth. sumit caustica adstringentia, ut sunt *Chalcitis*, *Misy*, *Atramentum sutorium*: *Calx* à Galen. rejicitur, quia licet caustica sit, non tamen adstringit. Avicennas his causticis tum emplastica miscet, tum alia adstringentia, & hoc componit;

℞. *Vitrioli Cytrini. drach. xx.*

Turis minuti. drach. xvj.

Aloës.

Glutini sicci. ana drach. viij.

Arsenici. drach. iv.

Gypsi subtilissimè contriti drach. xx.

Miscentur, & in liciniis inspersa imponuntur vasis orificio.

Vitriolum, & Arsenicum sunt caustica adstringentia: Tus, glutinum, Aloë, sunt emplastica: Aloë, & Gypsum

De iis, quæ crustam inducunt.

Caustica & adstringentia convenerunt.

Quarta quarti tract. 2. c. 18.

Deligatio cum fasciis.

Situs vulneratæ partis.

Quando vulnus solvendum.

psum sunt adstringentia. Quidam huic medicamento addunt *Sanguinem Draconis*, & *Hypocistidem*, ut magis reddatur adstringens.

Ferrum
candens.

Si ad ferrum candens est deveniendum, quod multo est tutius: notandum, ut valde sit candens, & omnino rubrum; sic enim citissime crustam facit, eamque crassiore. Facta crusta, sine omni mora citissime studendum carnis generationi, ne forte cadat crusta, antequam caro sit generata.

Qua pro-
prietate
sanguinem
sistunt.

Hactenus de medicamentis, quæ methodo inventa fuere ad sistendum sanguinem. Nunc proponenda ea, quæ sub methodum non cadunt, & à proprietate hæmorrhagiam sedant: ut *Apis viva*, *linteo involuta*, & *ligata supra membrum*, à quo fluit sanguis: *lapis Jaspis detentus in manu ejusdem lateris*, à quo fluit sanguis, aut membris appensus: *Aqua*, sive *succus Ocymii majoris*, *Menthæ*, *succus stercoris Asini*, aut *Porci*, aut *Equi*, si membrum his infundatur. Quidam utuntur incantationibus, & characteribus scriptis cum proprio sanguine, quibus nihil fido.

Circa ar-
teriarum
vulnera
cautio.

De arteriarum vulneribus quædam peculiariter addenda sunt; quod scilicet requirant summam diligentiam in carne gignenda, quæ non erit mollis, sed densior, ac durior, ne subtus nutriamus aneurisma, id est, tumorem perniciosissimum à sanguine arterioso, ob arteriam apertam genitum, qui plures interimit. In gignenda ergo carne supra arteriam, frequenter digito tentandum, num insignis quidem pulsus sentiatur; hic enim aneurismatis est signum. Efficitur autem caro durior, si magis aliquantò exsiccantia imponantur, si Unguentorum sarcoticorum vice Pulveres sarcotici inspergantur.

Vulnera
vasorum
internorum.

Quantum ad vulnera vasorum internorum, quoniam in propatulo non sunt, tantum usurpamus revulsionem, derivationem, cibum & potum, medicamenta emplastica, refrigerantia, & adstringentia. Revulsio ergo fit ex opposito, per venæ sectionem, frictionem, vincula, &c. Cibi habebunt vim emplasticam, & refrigerantem, ut est *Ovi albumen*, *caro Vervecis*, *pedes*, & *capita Castratorum*, *Vinum Granatorum* Cibi condiantur *Omphacio*, *Vino Granatorum*, *sumach*. Syrupi etiam dabuntur, & decocta, è refrigerantibus, & adstringentibus, in magnis venis, è *Balaustis*,

Hypocistide, *Rhoe*, *Omphacio*, *Acacia*, *Gallis immaturis*, *Malicorio*; in parvis, sufficiunt *Aloë*, *Manna Turis*, *Pini cortex*, *Sigillum lemnium*, *fructus Spinæ Egyptiæ*, *Crocus*, *hæmatites lapis*, & similia, è *Vino nigro austero exhibita*; si tale vinum non adsit, ex *Aqua*, aut *decocto Plantaginis*, *Solani*, *Rubi*, *Myrtillorum*; coquantur etiam ex *Aqua*, *folia Rubi*, *Myrti*, *Hederæ*, *Salicis*; item *Hypocistis*, *Orobanche*, *Corna*, *Mespila pyrastra*, *Mala cotonea*, *Myrti bacca*, &c.

Quæritur autem num in vulneribus vasorum internorum, liceat externa medicamenta apponere? Respondet Galenus cap. 6. lib. 5. Meth. id non licere, nisi cautionibus multis præmissis. Si enim refrigerantia partibus extra applicantur, hæc, sanguinem intro compellunt, & venas in alto existentes implent, & potius profusionem proritant. Præterea hæc aguntur contra methodum; quæ jubet fluxionem ad opposita revellere. Quamobrem præmittenda est revulsio, per venæ sectionem, cucurbitulas, frictiones, balnea, inunctiones calidas, ac digerentes, vésicatoria; purgantia etiam prius exhibenda, tum demum adstringentia & refrigerantia foris imponenda.

Si in his vulneribus sanguinem intus manere contingat, convenit *succi Nepe- tæ. unc. j. cum succi Plantaginis unc. iij.* Si autem sanguis non tantum extra non fluat, sed etiam intus coaguletur, & concreseat; exhibenda sunt ea medicamenta, quæ concretum sanguinem dissolvunt, ut est *Bdellium cum Acoro sum- tum: Cuminum pulverisatum*, *Decoctum seminis Apii*, quod sanguinem concretum dissolvit, & per urinas educit.

C A P. XI.

DE NERVORUM VULNERIBUS.

Sub Nervis hic etiam Tendines comprehendimus, & de utrorumque agemus vulneribus. In quovis vulnere quidem, etiam simplici, nervorum fibræ minimæ læduntur, unde dolor oritur; at de his hic non loquimur, quoniam curationem ad se non trahunt; sed sermonem habemus de nervis majoribus.

Signum nervi vulnerati sumitur è Signa loco vulneris, si scil. vulnus in eo sit loco,

Quid de-
inceps
agendum.

co, per quem multi, magnique nervi transeunt. Requiritur ergo hic anatomes cognitio. Attamen etiam conjectura quadam vulnus tendinis deprehendere possumus, si inflictum sit ad articulos; tendines enim sunt fines musculorum, & fines musculorum semper desinunt ad articulos, vel prope articulos: item si vulnus sit in partibus excarnibus, ut in pede, in summa manu, quæ admodum sunt tendinibus referta. Alterum signum nervi vulnerati, non autem è toto præcisi, est dolor insignis, quem sequitur pulsatio, inflammatio, convulsio delirium. Quod si nervus per transversum è toto sit præcisus, horum nihil accidit, nec enim dolet, &c. sed oritur torpor, id est, amissio sensus, & motus ejus membri, in quod nervus ille inferebatur.

Causa.

Instrumenta nervos vulnerantia pungunt, secant, rumpunt, vel contundunt: unde variæ vulnerum nervorum differentia; vel enim sunt puncturæ, vel scissuræ, vel contusiones: puncturæ, vel sunt apertæ, & hiant; vel cæcæ, & connivent; incisiones fiunt per longitudinem, vel transversè: & utraque sunt, vel cum amissione substantiæ, vel sine ea: transversim facta, vel totum præcidunt nervum, vel partem.

Prognostica.

Quoad prognosticum, propter *ἐνδοκρανίαν*, & *συμπύκνωση* cum cerebro, nervis vulneratis, accidunt dolores vehementissimi, convulsiones, quæ maximè vulnera reddunt perniciofa, deliria, apostemata, sitis intensa, vigiliæ, linguæ siccitas, febris vehementissima; quam tamen febrem Avicennas quarta quarti tract. 3. c. 1. existimat esse è mitioribus dispositionibus in nervis vulneratis: unde reliqua multò majora erunt:

PUNCTURA NERVORUM UT CURANDA

Punctura, incisio, & contusio distinctam requirunt curationem. Primum autem de punctura tractabimus: in cujus tamen curatione multa communia erunt cum reliquis differentiis.

Ratio totius corporis.

In curatione igitur puncturæ, primò totius corporis habenda est ratio, ne ad nervos vulneratos è toto fiat fluxio, cum sint debiles, doleant, & topica calida, atque attrahentia requirant; unde facile apostema, & inflammatio orietur, nervique putrescerent: quamobrem

Paulus c. 54. l. 4. & Galenus c. 2. lib. 6. Meth. dicunt, vulnerum nervorum curationem, à sanguinis missione esse aspiciendam. Purgantia etiam exhibenda; de quibus fufius actum est in doctrina vulneris simplicis. Victus erit extremè tenuis. quarta quarti, tract. 4. c. 2. Avicen. Aër non erit frigidus, ut in aliis vulneribus, sed calidus, alioquin periculum erit, ne oriatur convulsio. Aphor. 18. sect. 5. & cap. 2. lib. 3. per gen. unde & dum solvitur nervi vulnus, oportet ægrum esse in loco calido, habere parata lintea calefacta, &c.

Facta universi corporis procuratione, ^{Cæca punctura.} veniendum ad partem affectam: in qua considerandum, num punctura sit Cæca, an aperta. Cæca fieri solet ab acu, sagitta, pugione, &c. & tum incidenda est cutis per transversum, ad angulos rectos, duabus factis sectionibus: ut sanies exire, & medicamenta ad puncturam usque viribus suis pervenire queant.

Aperta autem punctura, sive arte ^{Aperta punctura.} hac, sive à causa primum vulnerante, ^{Medicamenta puncturæ convenientia.} imponenda sunt medicamenta ficcantia, calida, tenuium partium, ut putredinem exsiccent, saniem ex alto attrahant, ipsamque digerant. cap. 2. lib. 6. Meth. cap. 2. lib. 3. per gen. In modo autem utendi, cum Gal. loco citato, notandum, ut & dolor leniatur (per lenientia, item per auferentia doloris causam, non per stupefacientia, quæ frigore nervos lædunt, & prohibeatur inflammatio. Præstatur autem hoc oleis calidis, ac tenuium partium; quæ unctiosa sua natura laxant, & leniunt partem; deinde facultate calida saniem foras trahunt, & sic causam doloris, ac inflammationis auferunt; tertio patefaciunt foramen, & servant apertum.

Galenus ergo sæpe puncturam nervi solo fomento Olei actu calidi curavit, Oleum lana excipiendo, partemque fovendo. Eligitur inprimis Oleum Sabinum, maximè bimum, & trimum; vetustius enim magis est tenue. Nos habemus Olea è montibus Patavinis, quæ etiam sunt tenuium partium; præterea multa habemus parata in officinis, multaque ex tempore parare possumus; ut si incoquamus Oleo Rutam, aut Anethum, fiet Oleum tenue, & exsiccat: prodest etiam Oleum costinum, Oleum de Scorpionibus, Liliorum alborum, Vulpinum, de castoreo maximè laudatur; de Lumbricis commendatur à Rhafi 13. continent.

Gradus
ficcantis
& calefa-
cientis
medica-
menti.

Oleo de Balsamo utitur Avicennas. Fomentum ex *Aqua*, licet calida sit, Galenus improbat, quia humectat; humectatio autem nervis adversa. Porro considerandum etiam est, quantum ficcare, aut calefacere debeat medicamentum puncturæ idoneum; nimirum, ut saniem ex alto evocare, & ficcare possit; minus enim calidum; non evocat; justo calidius evocat quidem, sed cum morfu, & inflammatione. Proinde, si è medicamento imposito, vel nullum æger calorem, vel vehementem percipiat, non est conveniens; quia vel nihil saniei educit; vel educit quidem, sed inflammat quoque; si calorem sentiat in parte moderatum, veluti è Sole, bonum est medicamentum; rursus, si æger pruritus, & morsum sentiat, ab imposito medicamento, aut si solum sentiat pruritus, & vulneris orificium magis hiat, quam prius, ut brevi videatur morfus esse subsequiturus, valentius est medicamentum, quam oportet; si autem pruritus sentiat; & orificium non sit magis patefactum; bonum est exsiccans, & detergens. Sed quia minus decet periculum facere in parte affecta, consulo, ut medicamenta imponatis parti sanæ ipsius ægrotantis; Si enim tepidam caliditatem persenserit, bonum erit medicamentum. His explicatis, proponit Galenus *Resinam Terebinthinam, succum Cyrenaicum, Oleum Laurinum, Lixivia stilliciticia, Cedrinum oleum, & Fermentum*; quæ omnia saniem ex alto evocant. Interdum *Euphorbio miscet Oleum*; interdum *Sagapenum, Oleum, & Terebinthinam commiscet* in corporibus duris; miscet etiam *Oleum & Sulphur vivum*, ad forbilem spissitudinem in minus duris corporibus; in duris ad mellis crassitiem. Feliciter etiam hoc vitur;

℞. *Ceræ. p. j.*
Terebinthinæ.
Picis. ana p. dimidiam.
Euphorbii. p. duodecimam.

Sympto-
mata ner-
vorum
vulneribus
superven-
ientia.
Phlegmo-
ne.

Pro varietate tamen corporum, nunc minus num plus de *Euphorbio* admisceatur cap. 2. lib. 6. Meth. cap. 2. lib. 3. per gen. Sic ergo nervorum curantur puncturæ. Quod si negligentia vel Ægri, vel Chirurghi, nervi puncturæ accidat dolor, inflammatio aut convulsio; his occurrendum, juxta Aëtii doctrinam; cap. 27. lib. 14.

In inflammatione ergo nervi, & putredini, & inflammationi resistendum, per refrigerantia, & ficcantia. Proderit ergo *Farina Fabacea, aut Eruina, aut Hordeacea, vel Cicerum, ex Oxymelite decocta.* Valentiùs refrigerat *Miliæ Farina ex Oxymelite decocta.* Antequam autem hæc imponantur, locus, foveendus est *Oleo, cui modicum Aceti sit admixtum.*

Si cum inflammatione dolor insignis Dolor. urgeat, *farina Fabacea, aut Eruina, cum modica Sapa decoquenda, & paucissimo Aceto*: pars tamen prius *Oleo tepido* foveenda. Ad minuendum etiam dolorem, & inflammationem, necessaria est Venæ sectio; vel si vires eam non permittant, hirudines, cucurbitulæ scarificatæ; vesicatoria etiam prosunt in partibus oppositis.

Si dolor, & inflammatio sit insignis, Convulsio imminet convulsio; proinde huic occurrendum. Foveatur spinæ medulla *Oleo calido*; præterea etiam membrum, in quo est nervus vulneratus, verbi gratia si sit punctura in manu, inungatur totum brachium, maximè sub axillis, quæ nervi progrediuntur; item tota spina colli, & thoracis, *Oleo, lanisque* foveatur. Si in pede fiat punctura, non solum crus inungendum est, sed etiam *Lanæ Oleo calido imbutæ* ad inguina sunt apponendæ: similiterque faciendum per totam spinam lumborum, & ossis sacri, ad usque extremitatem. Si convulsio jam excitata sit, satis est periculosa, APHOR. 2. Præsens Convulsio. SECT. 5. multi enim ex ea moriuntur, quia affectio, seu phlegmone, communicatur cerebro, & spinali medullæ per partem, post partem. Causa convulsionis in punctura est repletio sive copiosus humorum influxus ad partem affectam, & inflammatam. Curatio ergo erit, evacuatio; unde administramus revulsoria præsidia, Venæ sectionem, Cucurbitulas, Hirudines, Vesicatoria, &c. Post accedendum ad ipsam convulsionem sedandam, *Fotu Olei calidi, Lanis Oleo adpersis, Medicamento liquido ex Euphorbio, & Castoreo, c. 2. lib. 3. per gen.* Ego autem soleo totum membrum convulsus infundere in *Oleo calido*, veluti in balneum, & in hoc oleo membrum detinere jubeo, donec sedetur convulsio; efficacius autem reddo *Oleo, si incoquo aliquid Castorei, aut Lumbricorum terræ.*

IN-

INCISIO NERVORUM UT CURANDA.

Incisio nervorum, & qualia siccantia ad eam requirantur.

Incisio fit, aut per longitudinem, aut in transversu; & utraque est vel cum cutis præcisione, ut nudatus sit nervus; vel ut non sit aëri expositus. Sicut autem in nervo puncto timemus putrefactionem nervi, propter saniem, quæ continuo segregatur; ita etiam in nervo per longitudinem inciso, & nudato, putrefactionem timemus; ac proinde similiter indigemus siccantibus, quæ saniem absument, & digerant. hæc autem siccantia in punctura erunt calida, & tenuia, ut ad imum penetrare, saniemque evocare possint; hic nec calore, nec tenuitate opus est, quia medicamentum contingit nervum detectum; unde hic requiruntur siccantia in activis temperata. Quantum autem siccare debeant hæc medicamenta, Gal. explicat c. 3. lib. 6. Meth. cap. 2. lib. 3. per. gen. ut scilicet cum minima mordicatione exsiccant. Hoc autem facit *Calx. lota, in multo Oleo soluta, & Linamentis imposita*; item *Pompholyx lota, & rosaceo largiore liquata, & imposita*; lotionem enim deponitur mordicatio. Actius valde laudat *Unguentum Isidis dissolutum in plurimo Oleo rosaceo*. His adjungantur inunctiones, & fomenta spinalis medullæ, sicut in punctura diximus.

Materia præsidiorum.

Diffectio totius nervi.

Si nervus totus dissectus sit, non oritur convulsio, quia pars utraque retrahitur, & facile curatur iis, quæ carnem implent.

Diffectio partis nervi.

Si quadantenus è transversò dissectus est nervus, metus est doloris, inflammationis, & potissimum convulsio: inflammatio enim facile à fibris dissectis, ad non sectas progreditur; unde convulsio in fibris non sectis excitatur. Convenit ergo largior sanguinis missio, victus tenuior, quies, Fomenta continua ex oleis propositis, ad spinalem medullam; aut etiam in inguinibus, si vulnus sit in crure: aut sub axillis, si in brachiis. Medicamenta, quæ imponi debent vulnere; eadem, sunt quæ in nervo nudato.

CONTUSIO, ET DISTORSIO NERVORUM, UT CURANDA.

Contusio cum exulceratione.

Si contusio nervi sit cum exulceratione cutis, non modò requiruntur me-

dicamenta siccantia, sed etiam partes cutis dissidentes constringentia, & contrahentia; unde utiliter imponitur Cataplasma ex *Oxymelite, & farina Fabacea*: aut si desideramus siccantius, è *farina Erui, & Oxymelite*; aut si adhuc magis exsiccans optamus, ex *Iride, Illyrica, & Oxymelite*; item *folia Ulmi Oleo imposita, Betonica superposita, cinis Sarmentorum Vitis, mistus Oleo, pinguedini Gallinæ, & Aceto*.

Si contusio Nervi sit sine vulnere, aut exulceratione cutis superpositæ, pars læpius fovenda est *Oleo calente*; item *Emplastro è radice Cyclaminis, cum Sale, & Melle*; & si magis exsiccans volumus, addatur *Majorana*; *Fomentum* similiter è *Decocto Mentastri*; quæ omnia siccantia sunt, & tenuium partium, præterea aliquantulum calida, ut ex alto evocent & putredinem omnem prohibeant.

Si contusio sit cum dolore, & exulceratione, oportet lenire dolorem, facta perfusione ex *Oleo Chamæmelino, Anethino, Irino, de Ruta, de Matricaria*; hieme autem ex *Oleo de Castoreo*. Si tandem contusio sit cum dolore, & sine exulceratione, confert *Decoctum Acori, & Iridis, item Narcissi; Cera trita cum Melle*.

Non modò autem Nervis contusis conferunt localia, sed etiam per os assumpta ut si sumatur *drach. j. gentianæ; item Opopanax cum Vino, & Melicrato; Acori Decoctum bibitum; Scordium haustum; Ammoniacum cum Melle; Decoctio Chamedryos recentis epota*.

Quod si casu, vel motu, vel alia occasione Nervi distorqueantur, ut motus impediatur, confert *Althæa recens cocta, & imposita*.

Si in Nervo contuso, distorto, aut quomodolibet vulnerato, remaneat durities, ut sæpè fit, propter humorum crassorum affluxum, unde stupor in parte frequenter præsentitur, conducunt mollientia, & digerentia; ut *Bdellium in Aqua solutum, & par pondus radicis Malvarvisci contritæ*; item *radix Lilii trita, cum Sapa*; item *Galbanum, Bdellium, Euphorbium, cum facie Olei*; præterea *Diachylum magnum, cum Styrace liquido: Oleum Liliorum alborum; Oleum Anethinum; adeps Anseris; Bbellium cum adipe dissolutum; Oleum de Narcisso; oleum, in quo Brancæ Ursinæ folia sint macerata, & decocta, tum per se, tum cum modica Cera nova*: ultimo *Sassumigium è Lapide*

*pide Pyrite, aut Molari, quod fit ex Ace-
to; sed hoc est resolvens valentissimum:
molliens verò, quod huic respondet, est
Oesypus, id est sordities Lanarum.*

C A P. XII.

DE VULNERIBUS LIGAMEN-
TORUM.

Vulnus
vinculo-
rum.

Ligamentis vulneratis, quia sensu ca-
rent, non pertimescenda sunt dolor,
vel convulsio. Scopus ergo erit siccan-
di saniem, quæ è ligamento vulnerato
segregatur, ne ligamentum putrefaciat.
Hic autem tutò valentioribus uti possu-
mus; propter *ἀναισθησίαν*; ne tamen in-
signiter modum excedant. Apponitur
*Theriaca, cum Trochiscis Andronis, Pa-
sionis, & Polyidæ, modico Oleo vetere li-
quatis.*

Vinculi
contusio,
& contor-
sio.

Si ligamentum contundatur, aut con-
torqueatur, nullo modo utendum est
fomento ex aqua calida, quod quidam
faciunt; quia putrefacit, sed potius ca-
lidis, & aliquantulum adstringentibus;
ut *Oleo Nardino, Mastichino, Emplastro
Barbaro magno, &c.*

C A P. XIII.

DE CAPITIS VULNERIBUS: ET
PRIMUM DE PARTIBUS CA-
PITIS ANATOMICA CONSI-
DERATIO, AD PRÆSENS NE-
GOTIUM NECESSARIA.

Transitio.

Hactenus de vulneribus egimus par-
tium similarium, carnis, venarum,
arteriarum, nervorum, ligamentorum.
Deinceps, de Instrumentorum, non
omnium quidem, sed tamen præcipuo-
rum vulneribus loquemur: qualia sunt
Capitis, Thoracis, & Abdominis, item-
que partium hisce quasi ventribus inclu-
sarum.

Vulnera
capitis di-
ligenter
tractanda.

Capitis ergo vulnera quod attinet,
cùm magni ea esse momenti, & adeò
negligenter à plerisque tractari constet:
nos universam eorum rationem breviter,
& sufficienter persequemur. Primum-
que videbimus, quotnam sint capitis
partes: & quid in unaquaque particula
notandum, quod ad notitiam, præsa-
gium, aut curationem, conducat.

Cutis ca-
pitis.

Capillis igitur cutis subjecta est; in
qua notanda sunt, crassities, sensus, va-
sa, & muscoli subjecti. Quoad crassi-
tiem, tenuissima est cutis in syncipite,
in aliis partibus crassior; unde vulnus

syncipiti inflictum, licet modicum vi-
deatur; periculosum tamen est; quia ob
cutis tenuitatem noxa facilè cerebro
communicatur, eadem de causa in tali
vulnere semper suspicandum est, os cra-
nii subjectum esse læsum. Præterea, cu-
tis capitis sensum obrusum sortita est.
Et propterea, si de fractura cranii du-
bitamus audacter cutim incidere debe-
mus; quia, & facilè ea sanescit, & do-
lor non adeò magnus est. Cavendum
tamen, ne fiat incisio in partibus ante-
rioribus ad frontem, ubi musculus est,
qui tranversim sectus, facit ut superci-
lium super oculos cadat; ideoque aut
non secandus, aut saltem secundum fi-
brarum longitudinem. Vena etiam,
quæ in fronte apparet, non debet seca-
ri; aut si forsan secetur, obstructione
osculi profusio sanguinis sistenda. Mul-
tò minus admittenda est sectio partium
cutis lateralium; nam utrisque tempori-
bus insignis musculus adest, quo læso,
convulsio, phrenitis, & febris excitatur.
Per partes temporales etiam flexuosa va-
sa excurrunt, quorum sanguis difficul-
ter compescitur; & propterea etiam ab
harum partium sectione abstinendum.

Sub cute locatur pericranium. Unde <sup>Pericra-
nium.</sup> discimus, ut in perforando cranio inci-
damus, & cutim, & pericranium, to-
tumque os à pericranio nudemus; alio-
quin, si terebra imponatur supra peri-
cranium; inflammationes, febres, &
alia symptomata consequentur: cum
enim pericranium oriatur à dura matre,
per suturas, extra calvariam, transeun-
te; affecto pericranio, facilè propter
continuitatem duræ etiam matri affectio
communicatur.

Cranium sequitur: quod os est è mul- ^{Cranium.}
tis ossibus coagmentatum per suturas:
quarum quinque sunt ad nostrum facien-
tes propositum, coronalis, lambdoeides,
sagittalis, & duæ squamosæ. Ubi er-
go terebra perforandum est cranium,
vitandæ sunt suturæ: quia per has dura
mater exit, ad pericranii generationem:
qua dilacerata, vulnus facilè inflamma-
ri, & lethale reddi posset. Hinc etiam
patet ossa circa suturas non esse solida,
sed divisa, & proinde in ictibus ad resi-
stendum infirma: & pus ibi contractum
facilè descendere, & ad cerebrum trans-
fundi posse. Tertiò utilis est cognitio
sutarum, ne decipiamur, ut Hippo-
crates, putantes fracturam, aut rimam
esse id, quod sutura est. Secundò in
cra-

cranio notabimus crassitiem, & tenuitatem: in media parte os est tenuissimum: in occipite crassissimum: in fronte medio modo se habet. Hinc vulnera in syncipite magis sunt periculosa, quam in aliis partibus, ob cutis, & ossis tenuitatem: ob multam cerebri portionem, quæ syncipiti subest, ob contusionem vasorum per parvos sinus internæ calvariae, & syncipitis excurrentium: ex his quippe sparsus sanguis inter cranium, & duram matrem, causa est mortis.

Dura meninx.

Dura mater, membrana est sub cranio posita; qua vulnerata, convulsionēs, & alia prava symptomata sequuntur; idque magis, si vulneretur in parte capitis media, secundum longitudinem capitis; per hanc enim partem sinus duræ matris excurrit, sanguine refertissimus, qui præcisus, replet totum spatium vacuum, inter cranium, & duram matrem, cum morte cita ipsius ægrotantis.

Pia meninx.

Pia mater cerebri corpus tangit; hinc vulnus fieri vix potest in pia matre, nisi & cerebrum vulneretur. Venis mater pia abundat; unde in ipsius vulnere, sanguinis profusionem expectare oportet.

Cerebrum.

Cerebrum piæ matri subjacet, inque ventriculis plexus venarum, & artiarum habet minutissimos, qui in ictibus capitis faciliè rumpuntur.

C A P. XIV.

DE DIFFERENTIIS VULNERUM CAPITIS.

Differentiæ.

Differentiæ vulnerum capitis petuntur à causis; quæ in vulneribus capitis sunt, incidentes, pungentes, & sæpius contudentes. Ab incidente instrumento fit Incisio, seu Dissectio cutis, cranii, meningum, vel cerebri ipsius. Simplex quidem Incisio, sine amissione substantiæ, in cute, & pericranio, dicitur vulnus capitis simplex; in osse, à Paulo dicitur *ρωγμή*. Si incisio fiat in cranium, cum amissione substantiæ, vocatur à Galeno Dedolatio, in *lib. de def. Med.* A causa pungente fit Perforatio cutis, cranii, meningum, &c. In incisione tamen, & perforatione fieri vix potest, quin & caput contundatur; unde contusiones esse frequentissimas diximus. Contusio autem potissimum consistit in cute, & cranio; nam meningēs, & cerebrum non recipiunt contusionem, quia sunt mollia corpora. Contusio autem duplex est; una quando pars in pro-

fundum recedit, sicut in vase stanneo, aut plumbeo accidit; altera, quando pars contrahitur, & constringitur in sua substantia, sicut in corpore spongioso. Cutis utroque modo contundi potest; ut etiam cranium si fractura, seu rima sit conjuncta. At cranium sine rima primo modo contundi nequit, secundum Hippocratem in *lib. de capitis vuln.* scilicet in hominibus adultis, quorum calvaria propter siccitatem, non potest in profundum recedere sine fractura; licet secundum Galenum in *lib. de def. med.* & Paulum, c. 90. *lib. 6.* in calvariis puerorum ob mollitiem id accidere queat. Secundo autem modo contundi posse cranium sine rima, non est controversum. Porro contunditur vel cutis vel cranium. Si cutis est simplicissima species contusionis. Cranium contunditur vel sine rima. vel cum rima. Si sine rima fit contusio, ea vel fit absque læsione partium internarum, estque sine periculo; vel cum læsione partium internarum potissimum nervorum molliissimorum, aut venarum, quæ est periculosissima; aut duræ matris, quæ per futuras exeuns interdum à partibus propinquis contunditur & putrescit. Dum autem cranium contunditur cum rima, seu fractura: tunc cranium frangitur vel in loco contuso, vel alia in parte. Si in loco contuso, tunc rima, vel primam saltem cranii laminam apprehendit, vel pervenit ad medullium, vel denique ad interiorem cranii faciem. Si calvaria non frangatur in loco contuso, tum vel in proximo, vel in opposito. Et hæc omnes sunt species vulnerum capitis.

Verum dubitatur de ea contusionis specie, in qua cranium finditur in ea parte, quæ opposita est loco contuso. Num contuso cranio in parte opposita, rima fieri queat. Celsus enim *cap. 4. lib. 8.* & Soranus hoc statuunt, & comprobant tam experientia sua, tum ratione à vitro desumpta, quod in una parte contusum, in opposita rumpitur. Et hinc Celsus monet, ut, si sub contusione in calvaria non repariatur rima, opposita pars consideretur, num in ea tumor aliquis obortus sit; tunc enim cute secta, fracturam ibi deprehendi asserit. At Paulus, Guido, & alii, hoc negant: rationem enim non valere dicunt, cum vitrum omnino sit fragile, vacuum, undique sibi continuum; cerebrum verò durum, plenum, & futuris coagmentatum. Ad experientiam respondent, fieri posse, ut æger contuso

cra-

cranio in priore parte, retro etiam cadat in posteriorem, & hanc tum demum frangat. Ego verò Celsi sententiæ adhæreo, qui postremam calvariæ partem fractam vidit, sine casu in posteriora; hoc tamen rarò accidit, & ut puto, in iis, qui cranium habent valde solidum. in quo futuræ obscuræ sunt, ut in eo aër magis unitus circumferri queat. Dum enim aër in cranio existens, ex ictu commovetur & utrimque hinc inde aufugens ictum ferientis, continuus fertur per totam cranii substantiam; post in concursu aër uterque ad partem cranii oppositam allidit, & retroflectitur, & sic cranium renitens, ac non extensibile, frangit; non aliter ac duo homines, qui in velocissimo cursu sibi invicem obviam facti necesseariò retroflectuntur.

C A P. XV.

DE SIGNIS VULNERUM
CAPITIS.

Signa fracturæ cranii in incisione & perforatione.

In capitis vulnere ab incidente, & perforante instrumento, si dubitamus de fractura calvariæ, videbimus num signa fracturæ cranii adsint; solet enim sæpe vomitus biliosus sequi, item casus, & obcæcatio, non tamen semper: præter etiam hæc symptomata, interdum rima oculis apparet, interdum propter exiguitatem non cernitur, nisi cranium prius respargatur atramento scriptorio; & dein detergatur; vel specillo immisso explorandum, num id, quod occurrit, lubricum sit, an asperum; si lubricum, os non est fractum, si asperum, modò ne sint futuræ, est fractum. Perpendere etiam debemus vulneris profunditatem, & magnitudinem, num instrumentum potuit pervenire ad cranium, nec ne.

Signa fracturæ cranii in loco contusionis cute integra existente.

In contusione etiam cognoscendum est, num cranium sit fractum, nec ne. Si ergo cutis superposita sit integra; quæremus, num is homo bilem vomuerit; num sit obcæcatus, num obmutuerit, num sanguis per nares, & aures effluerit; num sine sensu quasi dormiens jacuerit; num ipsum vertigo apprehenderit, hæc enim supervenientia indicant os esse fractum. Si non superveniunt, nihilominus oportet dubitare de fractura cranii; ideoque signa capienda ab omnibus iis, quæ ad contusionem efficiendam concurrunt. Percunctabimur igitur num facta sit percussio lapide, ligno,

aut ferro; & num levi, vel ponderoso, aspero, vel leni; vehementer an leviter; num patiens sit juvenis, an senex, robustus, vel debilis; num habuerit caput sanum, an verò malè dispositum; num æger in contusione persenserit veluti fragorem quendam. Quidam præter hæc signa, etiam his utuntur. Sumunt *Turis, Cerae, Ladani. unc. ij. Resinæ Terebinthinæ, Aceti, Farinæ Fabarum ana unc. j.* hæc mista imponunt capiti deerso, in loco contuso, & sequenti die auferunt, sique medicamentum in una parte magis quàm in alia siccatum apparet, ibi os subesse fractum dicunt, Alii præcipiunt ægro ut dentibus filum apprehendat in una extremitate, in altera apprehenditur à manu, deinde baculo percutitur filum; & si æger in aliqua parte capitis dolorem sentiat, ibi os fractum esse dicunt. Alii filum dentibus apprehensum, manu sæpius ex altera parte trahunt; & ubi æger dolorem sentit, ibi fractum esse os asserunt. Nonnulli præcipiunt ægro ut dentibus frangat Amygdalum, aut Nucem avellanam, & ubi dolor sentitur, ibi os fractum esse putant. Hæc signa, ut verum fatear, possunt quidem ostendere læsionem musculorum temporalium, moventium maxillam inferiorem; dum enim hi trahentes dolent, signum est læsionem esse in ipsis musculis, non autem in cranio. Si cutis non sit integra, sed rupta eadem hæc signa fracturam cranii patefacient imponitur enim medicamentum infectum colore nigro, ut *Atramento scriptorio*; dein linteum Oleo madidum superponitur; ultimo Cataplasma è massa, semifixa polenta; postero die vulnere resoluta, oportet os deradere, & ubi sub deraione os nigrum apparet, ibi est contusio.

Interdum calvaria osse nudato, non frangitur in loco contuso, sed in parte vicina aut opposita; & talis fractura non potest cognosci in principio, sed saltem in progressu, è symptomatibus supervenientibus, ut sunt vomitus bilis, obcæcatio, &c. His enim præsentibus, si in loco, ubi cutis descissa est, fractura non conspiciatur, alia parte considerabimus, num locus sit mollis, num tumeat, vel doleat; ubi hæc apparuerint, cutis protinus incidenda, sub qua os fractum reperietur. Si fractura sit facta in parte vicina contusioni, ut os nudatum sit, hæc aderunt signa à me in praxi observata.

Signa fracturæ in parte vicina vel opposita.

vata. Primò, vulnus ea parte, qua respicit os fractum, non sanatur, in aliis verò cicatrice obducitur. Secundò, ex eadem parte ichor quidam tenuis exit. Tertiò, sanies ex parte copiosior effluit, quam sit pro ratione magnitudinis vulneris. Quartò, caro mollis, laxa, hebes, & flaccida ex parte subcrefcit. Quintò, per intervalla febricula accedit. Sextò, si stylus immittatur, cutis à cranio separata reperitur. Ultimo eadem parte tumor apparet aliquis, & mollities ipsius loci.

Quam profunda sit rima.

Cognito cranium esse fractum, oportet etiam nosse, quàm profunda sit fractura, num rima ad duram matrem accedat; cujus tria sunt signa. Primum enim, æger clauso ore, & naribus, spiritum omni conatu detineat, & ad superiora impellat; si tunc per rimam exeat halitus, aut humor quidam vaporosus, signum est penetrare: in spiritu enim cohibendo, dura mater inflatur, ut aër seu humor, qui est in spatio inter duram meningem & cranium, per rimam extrudatur. Alterum signum est Guidonis, qui *Mastiche pulverem* miscet *alumni Ovi*, ducitque super linteam, & fracturæ imponit; postero die, si medicamentum ficcius apparet, ea parte, quæ fracturam respicit, signum est, totum fractum esse, quia calor ex internis partibus exhalans, medicamentum siccat. Ultimum, & certissimum signum est, ut disperso atramento scriptorio super rimam, cranium deinde abradatur usque quò rima nigra appareat, sic enim facile cognoscitur, quantum rima intrò penetret.

Signa duræ meningis vulneratæ.

Si dura mater sit vulnerata, aut ab aliquo ossis frustulo, seu spiculo recedente violata; signa sunt, præter bilis vomitum, casum, obæcationem, & vertiginem; quod torpor accedit, mens non constat, nervorum vel resolutio, vel distensio sequitur, febris adest acuta, & continua. Celsus c. 26. lib. 5. signa adfert vulnerati cerebri, aut membranarum ejus, tum prædicta, tum sanguinem per nares, vel aures exeuntem, &c.

Prognostica.

1.

2.

3.

Quo ad Prognostica. Primum, vulnere quò magis cerebro vicina, eò periculosiora. Deinde, minus periculum est ex incisione, majus è perforatione, maximum è contusione. Tertiò; vulnera in media capitis parte sunt periculosissima, quia ibi copiosissimum consistit ce-

rebrum, quia parte ea tenuissimum est cranium, & quia ibi nulla est via, per quam noxia materia expurgari queat; in occipitio contra se res habet: in anteriore parte, id est, in fronte, medio se modo vulnera habent, licet enim & hic cerebrum sit copiosum, os tamen satis est crassum, & præterea viæ adsunt expurgandæ materiæ noxiæ, nares, os, aures. Item, vulnera ad futuras sunt periculosa, quia & os ad resistendum est ibi infirmum, & dura mater pertransit, & facile è vulnere superposito sanies descendit in duram matrem. Quartò, quoad symptomata supervenientia, pro eorum ratione majus, vel minus est periculum. Quintò, causæ concurrentes faciunt vulnus magis, vel minus periculosum, si scilicet factum sit instrumento ponderoso, angulari, ex alto, animo irato, &c.

Tandem omne capitis vulnus periculosum est; etsi enim simplex sit pericranii incisio; cùm tamen hoc à dura meningē ortum trahat, facile huic inflammatio pericranii communicari potest, ut vulnus alioquin exiguum, fiat periculosum. Si verò vulneretur cranium, præter jam dicta pericula (nam & hic læsum necessariò est pericranium) hoc accedit incommodi, quod medicus ignorat, num in parte vicina, vel opposita facta sit fractura: item si fractio in contuso fiat loco, sæpe non conspici potest, fieri etiam potest, ut integra ossis externa superficie, spiculum ossis in parte interna è contusione recedat, & duram matrem pungat, sitque mortis causa; præter hæc etiam multa sub contusione fiunt, quæ à medico ignorantur, ut si contuso capite, aut rumpatur mollis aliquis cerebri nervus, aut vena aliqua in plexu choroide, vel in pia matre, &c.

C A P. XVI.

DE CURATIONE SIMPLICIUM, ET EXTERIORUM CAPITIS VULNERUM.

Sicut in omnibus vulneribus sanguinis profusio, & inflammatio metuitur, ita etiam in capite. Hemorrhagia, & inflammatio.

Hemorrhagia quidem maxime circa tempora, piam matrem, & sinus duræ matris, ubi multæ sunt venæ. Inflammatio verò vel sola in capitis vulneribus mortem inferre solet. Cels. c. 4. lib. 8. & c. 26. lib. 5. His autem, qua sit ra-

N tione

tione occurrendum, supra in vulnere carnis simplici docuimus. Accedamus igitur jam ad locum affectum.

Num Vul-
nus capitis
simplex
consuen-
dum.

1. Guido-
nis opinio.

2. Chirur-
gorum
placita.

3. Aucto-
ris senten-
tia.

Et primò quantum ad vulnus è simplici cutis incisione factum; quidam volunt labia in hoc vulnere futuris connectenda esse, quoniam hæc labia mutuo adducunt (quod deligaturis sufficienter in capite fieri nequit, ut in aliis corporis partibus) & prohibent, ne caput ab aëre externo offendatur, *c. 90. art. med.* Et hæc est sententia Guidonis, & Avicennæ, lib. 4. *Fen. 5. tract. 3. c. 1.* & Archigenis *c. 1. lib. 2. per loca.*

Contra, Chirurgorum vulgus vulnera hæc per carnis generationem curat, relinquendo labia ab invicem separata; dicunt enim cutem capitis incisam non glutinari, ut reliqua cutis unitur; unde sanie ad pericranium generata, labiis adductis pericranium posse inflammari, os putrefieri posse, & inflammationem duræ matri communicari, ut vulnus etiam parvum, periculosum sic reddatur. In Guidonis opinione, evitatio aëris frigidi non cogit ut fiant futuræ; potest enim hæc alteratio aliis etiam modis vitari, ut velamentis, tegumentis, stupa, alteratione ipsius aëris. In altera sententia, cum dicitur cutim capitis non posse glutinari, hoc experientia quotidie refutat; quamvis enim ubi crassior, duriorque cutis est, difficilius uniatur; at tamen & hæc unitur.

Ad Dubitationis autem solutionem quod attinet, si cutis tantum sit incisa, sine læsione pericranii, vulnus consueundum est: quod si pericranium una incisum est, illaeso tamen osse, vulnus curandum est per carnis generationem, ducto pericranio, & osse conscalpto, & abrafo; ut voluit Galenus *c. 1. lib. 2. per loca.* & Hippocrates in *lib. de Capitis Vuln.* ubi ait vulnus eum osse nudato adstringi non debere.

Cur peri-
cranii vul-
nus non
consuen-
dum.

Tres autem causæ afferri possunt, cur vulnus cum pericranii læsione, per carnis generationem, sine futuris, curari debeat. Primum enim dum in futuris acu pungitur pericranium, dumque partes ejus simul attrahuntur, fit dolor, quem inflammatio sequi potest, & hæc facile duræ matri potest communicari, à qua scilicet pericranium oritur. Secundò, si infra pericranium consutum sanies oriatur, hæc facile ipsum cranium corrumpere potest. Postremò, frustra consuitur pericranium, quod, cum sit

tenue, exangue, & nervosum, glutinari nequit, ut Galenus de vesica prodidit, *Com. Aphor. 18. sect. 6.*

Porro in pericranii incisione, Galenus præcipit os deradi, propter tres præcipue causas. Primò enim fieri non potest, ut læso pericranio (quod validissimè cranio adhærescit, summeque tenue est) non etiam cranium aliquo modo lædatur: at propter modicam cranii læsionem, necessarium est os deradere; ut suo loco docebitur. Secundò, inciso pericranio, os nudatur, & ab aëre alteratur; at caro gigni nequit, nisi os ab aëre alteratum deradatur. Tertiò, quæ præcipua causa est, si os non deradatur, caro nec generari potest, nec inhærere, seu firmari, cum os in superficie sit lævigatum, & perpolitum; si verò deradatur, & asperius reddatur, citissimè caro generatur; quoniam sic oscula venarum aperiuntur, ut facile sanguis suppetat pro carnis generatione.

Hinc manifestum fit, omninò allucinaturn esse Rhafin. 15. *Continent. 5. cap.* & Serapionem, in *cap. de cura Soda* & *percuisione*, ubi præcipiunt, vulnera capitis, cum ossis fractura, usque ad piam matrem, esse consuenda. Si enim, inciso pericranio, futuræ prohibentur, quantò magis in cranii fractura?

Non damno Chirurgos, qui nullum capitis vulnus, etiamsi cutis solum incisa sit, consuunt: si enim in tali simplici vulnere, non tota incidatur cutis, labia non sunt separata, & proinde futuris non indigemus; at tota cutis incidatur, propter continuitatem, & inhærentiam, quam habet cum pericranio, periculum est, ne etiam pericranium sit læsum; in quo dubio, tutius est relinquere vulnus apertum, & abstinere à futura, perque carnis generationem curare: si enim sic fiat, nullum sequitur damnum, nisi quod aliquantò tardius sanatur vulnus carnis generatione, quam unione.

Contra, si incidatis in vulnus capitis, cum sola cutis præcisione, à chirurgo consutum, non potestis opus chirurgi reprehendere; propter Galeni, & Avicennæ auctoritatem. Facta igitur futura, sicut in simplici carnis vulnere diximus, oportet supra labia spargere Pulveres adstringentes, ut in humidioribus naturis, & parvis vulneribus.

2. Pul-

Cur læso
pericra-
nio, os de-
radendum.

Error
Rhafis, &
Serapio-
nis.

Simplicem
cutis inci-
sionem fu-
tura etiam
curari
posse.

In cura-
tione.

℞. Pulver. Rosar. rubrar.
Plantag. ana p. æq.
M.

In corpore robustiore, ficcior, & vulnere majori, convenit Serapionis medicamentum, quod est.

℞. Aloës.
Sarcocollæ. ana drach. j.
Corticum Turis. drach. ij.
Sanguin. Dracon. drach. ß.
M. pulverisata subtilissimè.

Potestis huic etiam addere Bolum Arm. Pulveribus inspersis, desuper Ceratum aliquod imponendum; hieme, Ceratum Barbarum, æstate Ceratum de Minio, aut de Cerussa; mediis temporibus Diapalma.

In cura per
carnis ge-
neratio-
nem, ut
proceden-
dum. Si autem placet vulnus per carnis generationem curare, prius oportet concoquere, seu pus movere, quod fit, in humidioribus naturis, Resinæ Abietinæ. drach. vj. & Ovi vitello. num. i. si corpus ficcius sit, prædicto addemus Turis. drach. j.

Hyeme optimum concoquens hoc est.

℞. Resinæ Terebinth. drach. vj.
Ol. Hyperici. drach. iij.
Turis pulveris. drach. j.
Ovi vitell. n. j.
M.

Ubi sub hoc medicamento apparet pus bonum, quod fit spatio unius diei, vel bidui, aut ad summum tridui, vulnus autem non est satis purum, aut detersum, prædicto medicamento addimus plus Resinæ, aut drach. ij. Mellis; postea verò imponimus, quæ vulnus carne implent; hyeme scilicet, & in naturis ficcis, durisque Unguentum Isidis; æstate Unguentum de Tutbia; mediis temporibus, Unguentum de Betonica, cum pulveribus compositum, ut in officinis paratur, pro ficcis naturis. In humidioribus utimur Unguento de Betonica, sive pulveribus, è succo Beton. Ol. & Cera pauca. Verum, antequam Unguentum supra labia vulneris ponatur, os subiectum derafum postulat primum remedium sarcoticum, quod valde siccum sit, & potestate, & actu; quia os sua natura siccissimum, prius ergo supra os hic Pulvis spargitur.

℞. Rad. Irid.
Aristolochiæ.
Turis. ana drach. ß.
M.

In naturis autem humidioribus interdum Tus pulverisatum solum sufficere potest, ut in pueris. Generata carne, inducitur cicatrix, vel linamentis ficcis, vel Pulveribus de Tutbia, Cornu Cervi ustis; item Pulv. Rosarum, Malicorii; supra autem imponenda Cerata, quæ supra modo retulimus.

C A P. XVII.

DE CURANDA FRACTURA CRANII, QUÆ NON PERVENIT AD DURAM MENINGEM.

Transitio. Hactenus de vulnere, quod cuti solum, & pericranio inflatum est, sequitur vulnus, in quo cranium etiam læditur. Si læditur ab instrumento incidente, vel perforante; non potest tale vulnus contingere, nisi cum ruptura cutis; at si à contundente læditur, seu frangitur, hoc fieri potest, & sine cutis superpositæ ruptione, & cum cutis ruptione. Præterea, fractura hæc, seu rima, vel totum apprehendit, frangitque cranium; vel definit in aliqua cranii parte.

Incisio cutis. Primum ergo nos de levissima cranii fractura agemus, quæ non penetrat ad duram matrem. si igitur cranium rumpatur, & cutis superposita non rumpatur, incidenda est cutis ad angulos rectos, crucis modo, ut fissura detegatur; unde non solum cutim, sed etiam pericranium præscindere oportet, & longè à fissura deducere, secundum Avicennam, quinta quarti, tract. 3. cap. 1.

Dersio ossis. Detecta autem fissura, Avicenna vult statim ossis fracturam scalp pro deradendam esse, quandiu illius apparet vestigium. at Celsus c. 4. l. 8. præcipit, prius utendum esse medicamentis, deinde si hæc curatio non prosperè succedat, ad scalpri esse deveniendum; qua in parte Celsus nullo modo mihi satisfacit. Primum, quia in vulneribus capitis, quæ sua natura admodum sunt periculosa, pessimum est expectare prava symptomata, & tunc demum providere, cum forsitan occasio præterit, nec amplius pro-
Contra Celsum.
videre licet: causa etiam, ob quam Celsus ferramenta rejicit, frivola est; ait enim

enim melius velamen cerebro esse cal-
tum, qui in rima concrevit, quam car-
nem, quæ concrevit, ubi os dera-
sum est; at nos, dum deradimus os, aut te-
rebra perforamus, non efficitur magnas
ossis excisiones, aut dilatationes, & li-
cèt efficeremus, non tamen ægrotanti
essent noxiæ; cum multos videamus,
sanam, & commodam vitam degere,
quibus maxima frustula ossis in capite
desunt. Præterea, si secundum Celsum,
rima non deradatur, ut plurimum ni-
grorem contrahit; propter quem dein-
de cogimur non sine dedecore, &
timore, os ipsum nolimus velimus,
abradere: & quia, secundum Galenum
cranium denudatum, licèt læsum non
sit, deradendum tamen est, multò ma-
gis hoc faciendum, si cranium læditur,

Cur os de-
radendum. idque propter tres causas. Primum, quia
in rima necessariò colligitur sanies, è su-
perpositis labiis descendens, & os atque
subjecta membra corrumpens, & inflam-
mans, cum etiam ossa inflammari pos-
sint, c. 2. l. de Tum. Præf. Nat. Celsus
c. 4. l. 8. at dum os deraditur, & aufer-
tur, facilè vitamus ejusmodi saniei col-
lectionem, quia possumus ipsam deter-
gere. Secundò, labia in osse inciso sunt
inæqualia, aspera, ut caro cum illis quasi
aculeis pungentibus versari nequeat, de-
radendo autem, asperitates omnes aufe-
runtur. postremò, beneficio scalpri de-
venimus in exactam cognitionem pro-
funditatis rimæ; id quod in cranii fra-
cturis scitu summè est necessarium. Ma-
gis igitur Avicennæ, & antiquorum pro-
bo sententiam, qui in tali vulnere pro-
tinus ad scalpura deveniunt.

Scalpro-
rum diffe-
rentiæ.

Porro scalpura, alia sunt excisoria, quæ
excidunt os, sicut fabri lignarii lignum
excidunt; his ego magis utor, & eorum
alia triangula, alia quadrata, alia rotun-
da; sunt etiam scalpura deraforia, vulgò
raspatoria, quæ deradendo os eximunt.

In usu scalpri notandum primum, ne
pericranium offendatur, inde enim fe-
bres, & inflammationes oriantur.

Deinde oportet exigua linteola para-
re, operire labia vulneris; ne offendan-
tur ab aère, vel scalpura incavato. Hoc
facto, oportet deradere supra rimam,
secundum longitudinem ipsius, quan-
diu rima apparet; quod facilè inno-
tescit, si rima atramento scriptorio re-
spargatur, si timeatur chalcantum,
quod causticum est, fieri potest atra-
mentum è sola galla, quæ nigrum effi-

cit colorem, & hoc potissimum in prin-
cipio fieri debet, cum timemus rimam
ad duram matrem pervenire; at si exi-
guum est, quod apponitur, & brevi tem-
pore consistit, facilè atramento scripto-
rio uti possumus. Ne autem in atritu
scalprum incalescat, & os inflammet,
quidam hoc infundunt in Oleum rosa-
ceum, ut inflammatio prohibeatur, &
ferrum facilè currat; & si quando in-
cautè à scalpura labia vulneris offendan-
tur, minùs doleant, propter oleum; ego
autem potius muto scalpura, quia inun-
ctio retundit scalpri aciem.

Facta deratione medicamenta impo-
nenda sunt, primùm concoquentia, dum
pus bonum appareat, ut supra in simpli-
ci vulnere diximus, deinde sarcotica. Medica-
menta
parti affe-
ctæ impo-
nenda.

Quia autem duas habemus partes vul-
neratas, cutim, & os, proinde in osse,
corpore sua natura siccissimo, sicciori
bus etiam, quàm in cute, utendum re-
mediis, nimirum, & actu, & potentia
siccis; unde conveniunt *Radix Iridis*,
Tus, *Orobis*, *Sarcocolla*, *Myrrha*, *Cor-
tex Radicis Opopanacis*, *Aristolochia*, *Sang.
Dracon.* & alia vehementer, sed sine mor-
su, exsiccantia, quæ omnia in Pulverem
tenuissimum redacta, *supra os*, & *dera-
sum*, & *non derafum* sparguntur: in his
tamen Pulveribus delectus est habendus;
si enim vulnus exiguum, & corpus hu-
midius, *Tus* solum sufficit; si vulnus ma-
jus, natura siccior, & robustior, con-
venit *Manna Turis*, quæ valentiùs ipso
Ture, & desiccet, & detergit. Si vul-
nus sit sordidum, & magis deterforia
poscat, *Myrrha* utendum. Si tempus
frigidum, ex usu sunt potiùs calida, ut
Iris, *Aristolochia cortex. rad. Opopanacis*,
Si æstivum, *Sanguis*, *Drac. Cornu Cer-
viustum*, & alia potiùs refrigerantia. Medica-
menta cu-
ti conve-
nientia.

Supra cutem autem vulneratam, seu
labiis vulneris, apponenda sunt, quæ
mollem habent consistentiam, ut Un-
guenta; proinde si vulnus non sit adeò
magnum, si natura humidior, ut pue-
ri, aut mulieris, si tempus anni tempe-
ratum, convenit *Unguentum è succo Be-
tonicæ*, *Oleo*, & *Cera*. Si vulnus majus,
temperatura siccior, tempus hyemale,
convenit *Unguentum Isidis*, *Unguentum
de Gummi Elemi*, *Unguentum de Matri-
silva*, nam hyems calidiora postulat; re-
liqua sicciora, & magis deterforia. Si
magnum vulnus, natura robusta, tem-
pus æstivum, prodest *Unguentum de Tu-
tia*.

Si

Si vulnus carne sit impletum, id est, si caro sit genita, tum supra os, tum in labiis vulneris, cicatrix est inducenda. quæ autem convenient epulotica, item quæ medicamenta exterius sint imponenda, in Vulnere Capitis simplici attulimus.

CAP. XVIII.

DE FRACTURA CALVARIÆ AD DURAM MATREM PENETRANTE, ITA TAMEN UT HÆC ILLÆSA SIT.

Fractura penetrans.

Scopi, seu indicationes curativæ.

Materia intra cranium descendens.

Cranii perforatio quando instituenda.

Ossis fractura ad meningem crassam penetrans, vel fractura tantum est, vel fractura, & ossis depressio; & in utraque, rima, vel stricta est & compressa, vel latius patet,

Præmissa ergo totius corporis curatione, ad partem affectam deveniemus, secundum Celsum c. 4. lib. 8. duo in tali vulnere sunt pericula; primum, ne humor ad duram membranam descendat, hic enim putrescens, & inflammatus omnia subiecta corpora corrumpit; unde febres, deliria, convulsiones, postremò mors. alterum periculum est, ne os deprimatur; vel aliquod frustulum ab osse interiùs separetur, & duram membranam pungat; unde dolores acutissimi, convulsiones, interdum, & Apoplexia. Hoc postremum non est frequens, primum verò perpetuum est, & præcaveri nullo modo potest, ab osse enim, è fractura debili reddito, non amplius fieri potest proba concoctio proprii alimenti, unde necessariò excrementitia quædam humiditas in loco fissuræ segregatur, & alia è partibus vulneris superpositis, per rimam, in duram matrem descendit, quæ ob debilitatem, accedente præsertim rimæ angustia, foras extrudi nequit; unde fermè omnes, qui è vulneribus capitis moriuntur, hac de causa pereunt, ut ego in dissectis, cadaveribus observavi. Hinc ergo patet, præcipuum scopum in hoc vulnere curando esse, ut materia illa educatur.

Et proinde si rima non sit patens, id est, si non abundè detur exitus saniei, os excidere, & perforare oportet, *cap. ult. lib. 6. Meth.* sic enim licet detergere, & abluere sordes à membrana, facilis patet exitus materiæ, & si quod ossis frustulum membranam pungit, id eximi potest. Perforatio igitur facienda est, quando hæc duo adsunt; primum,

si timetur materiæ descensus; deinde si non abundè datur exitus materie; contra, si rima sit patens, aut si fractura non penetret totum os, nec adsit confusio, ut nullus sit metus saniei intus contentæ, non est, perforandum cranium, nec frustra meninx dura aëri exponenda.

Hic autem dubitatur, num, cute capitis integra superposita, & ossis subiecti fractura cognita suis signis, liceat cutim dissecare, & os perforare? nonnulli nec præcisionem cutis, nec perforationem ossis admittunt: prima eorum ratio est, sicuti in aliis fracturis, si cutis superposita est integra, natura callum generat, nec præcisione cutis opus est: ita etiam in cranii fracturis, similiter natura callum generabit: secunda ratio, in aliis fracturis, sanguinem, qui circa fracturam colligitur, natura foras trudit, unde lintamina sæpè infecta sanguine conspiciuntur; sic etiam in cranii fractura potest natura materiam descendantem extra cutim expellere. Verum plus facienda est Celsi, & Pauli sententia, qui dum suspicantur fracturam subesse, audacter cutim dissecant, etiamsi dubitent frustra esse incidendum; nam facile rursus sanescit, & sensum non habet acutum. ad rationem verò allatam respondemus, non eandem esse rationem fracturarum cranii, & aliarum partium: in aliis enim fracturis natura, propter mollem carnem, & mollem cutim superpositam, facile potest materiam expellere; deligatura etiam in istis fracturis, humores influxos hinc inde exprimere potest, quod in capitis fractura fieri nequit. præterea, in capitis fractura, non obducitur callus; priusquam enim hoc fiat, homo moritur, ob saniei coacervationem supra duram membranam.

Perforationem autem cranii iidem rejiciunt; primum, quod osse perforato, calor expiret, qui alioquin inclusus, materiam descendantem, per meatus naturales expurgaret, per palatum, nares, aures, oculos, glandulas post aures existentes. Facile insuper in cranio perforando, vena lacerari, aut membrana pungi, aut cerebrum concuti potest. tandem ægri plerumque ferramenta timeant. At Hippocrates apertè perforationem præcipit, ubi cranium colliditur, aut contunditur; sive rima in aperto sit, sive lateat; ne autem calor expiret, velamentis, emplastrisque prohibetur. Verum est, quod natura interdum per mea-

Num, osse fracto, cutem superpositam integram, dissecare liceat.

Contra eos, qui perforationem rejiciunt.

tus naturales materiam expurgat, at sæpe hoc non facit; unde in re dubia, non est æger in discrimen adducendus.

Errores
alii eo-
rundem.

Sed his remediis, contra sanie de-
scendentem pugnant; capiti enim im-
ponunt emplastra valde calida, è Gum-
mi Elemi, Resina Pini, Opopanace,
Bdellio, Calamo aromatico, baccis Lau-
ri, Aristolochia, radice Cucumeris syl-
vestris, quæ materiam evocare possunt;
vel, per os exhibent potiones, è Cin-
namomo, Galanga, Cardamomo, Pipe-
re longo, Caryophyllis, Vino, Aqua
vitæ, Salvia, Roremarino, quæ mate-
riam consumunt, & dissolvunt; at verò
hæc adeo sunt calida, ut externa sangui-
nem, & materiam ad locum affectum
trahere valeant, cum periculo inflam-
mationis; potiones verò aut febrem in-
signem, aut aliquod erysipelas in vulne-
re, & in corpore ægrotantis excitent;
nisi fortè tota substantia, potiones ma-
teriam illam credantur dissipare; sicut
Carpus in tractatu fracturarum Cranii,
de Hebræo quodam scribit: verum tale
medicamentum non inveniri arbitror, &
si haberem, ego quoque à sectione ossis,
& cutis abstinere.

Instru-
menta,
quibus os
secamus.

Ferramenta autem, quibus ad hanc o-
perationem utimur, varia sunt; alia di-
cuntur *Scalpra*, quibus utimur in osse
imbecilli, & tenui; præterea, cum ri-
ma totum os non pervadit; aliud instru-
mentum est *Terebra*, ei similis, qua Fa-
bri utuntur lignarii; tertium est *Modio-
lus*, instrumentum teres, concavum, imis
oris ferratum, in cuius medio clavus est.

Perfora-
tio ut ad-
ministran-
da.

Primum ergo, si cranium perforan-
dum est, os à pericranio denudatur, ne
Terebra super pericranium apponatur;
quia excitaretur insignis dolor, & in-
flammatiō; deinde linteolis labia vulne-
ris obvelantur: in osse autem excidendo,
minima frustula eximere debemus; du-
ra enim mater subjecta, facile ab aëre
afficitur; taceo, quod non sint ingentes
cutis sectiones faciendæ, quæ tamen ne-
cessario fiunt in larga ossis excisione. His
consideratis, in latere ipsius rimæ, in-
terposito digiti spatii, sæpe tamen, non
habemus tantum spatii, apponimus Mo-
diolum; deinde manu sinistra premimus,
dextra verò circumvolvimus; dum Mo-
diolus circumagitur, parum *Olei rosacei*,
aut *Lactis instillari potest*, ut magis lu-
bricus circumagatur; ac ne incalescat
Modiolus, subinde in aquam mergendus.
ubi circumvolvendo, ad medietatem

ipsius cranii devenimus, quod dignosce-
mus è sanguine exeunte, majore diligen-
tia reliquum opus agendum est, & ma-
nus sinistra sæpius attollenda, & magis
suspendenda, ne forte Modiolus com-
pressus, incautè cadat supra duram ma-
trem, aut ipsam pungat. Meum instru-
mentum compositum est è Modio, &
Terebra, habetque alas, quò minus pos-
sit descendere, & cadere supra duram
matrem.

Perforato cranio, oræ Foraminis sunt
circumradendæ, & lævigandæ instru-
mento *Lenticulari*, dicitur ita ob lentis
figuram in ima parte, sic enim propter
rotunditatem duram matrem non lædit,
aliàs enim si caro in osse aspero succre-
sceret, dolores orirentur. Si quid ve-
rò scobis in dura membrana collectum
est, id totum est detergendum.

Lævigatio
orarum
foraminis,
scalpro
lenticula-
to.

In medicamentis porro, quæ supra
membranam jam patefactam imponenda
sunt, variant auctores. Paulus enim cap.
90. lib. 6. & Avicenna utuntur humidis
blandissimis, nimirum Oleo rosaceo.
Celsus autem c. 4. l. 8. siccantia usurpat,
& primò acri aceto membranam resper-
git, ut si quid sanguinis ex ea profluat,
cohibeatur; aut si cruor super eam fue-
rit concretus dissolvatur, postea impo-
nit cephalica Emplastra cap. 19. lib. 5.
descripta; ut Emplastrum viride, aut
Judæi, &c. quæ maximè sunt siccantia,
Galenus lib. 10. simpl. cap. de sang. co-
lumbæ, laudat olea, at cap. ult. lib. 6.
Meth. siccantia præscribit.

Topica
pro me-
ninge jam
patefacta.

Ad hanc tollendum difficultatem, sci-
re oportet ea quæ duræ matri imponun-
tur, saltem in id dirigi, ne ea lædatur
à materia descendente; hoc autem pri-
mum sit, si ipsam materiam, quæ acris,
mordax, & prava est, benignam redda-
mus, quod quidem fiet, si ipsam in pus
bonum convertamus. Et hoc respexe-
runt Paulus, Avicennas, Hippocrates,
& quandoque Galenus, item Chirurgi
antiqui Romani, & nostræ ætatis; quin-
etiam imponentes duræ matri Oleum
rosatum, ut materiam descendantem in
pus vertant. At objiciet quis, pus mo-
ventia sunt calida, & humida Oleum
rosaceum est frigidum, & siccum, ideo-
que non est, suppuratorium. Respon-
deo, suppurantia dicuntur, quæ calo-
rem nativum, non in qualitate, sed
quantitate adaugent; debent ergo simi-
lia esse crasi partis, cui applicantur; at
quia natura humana, generaliter sumpta,
est

Suppuran-
tia.

Oleum
rosatum
num sup-
purato-
rium esse
queat.

est calida, & humida, proinde Galenus ubique dicit, pus moventia esse calida, & humida; ubi verò exactissimè loquitur de suppuratorio in quaque parte, id ejusdem temperiei esse ait, cum parte, cui applicatur. Quoniam igitur dura mater, temperamenti frigidi, & ficci est, *Oleum Rosatum* huic impositum, quod ejusdem est temperiei, pus movere potest; quin expressè Gal. cap. 2. lib. 2. x. y. ait; ubi mistam facultatem, repellendi sc. & concoquendi desideramus; *Rosaceum* esse usurpandum. Magis autem suppuratorium est hoc *Oleum Ros.* si sit *completum*, id est, si è *maturis Olivis* sit extractum. Præter *Oleum Rosatum*, Gal. lib. 10. Simpl. laudat *sanguinem Columbæ*, & *Turturis*; hæc enim animalia sicca sunt, & proinde eorum sanguis duræ matri temperamento consentit, & est suppuratorium medicamentum. Chirurghi nostri, præter hæc, usurpant *Resinam Abietis*, quam communiter *Oleum Abiegnum* nuncupant, eamque *Oleo Rosaceo* admiscunt, & rectè quidem, mea sententia: nam in concoquente medicamento opus est facultate emplastica, cap. 19. lib. 5. Simpl. quam non habet *Oleum Ros.*, eam verò acquirit à *Resina*. Potest autem variari permissio *Olei Ros.* & *Resinæ*, pro ratione corporis vulnerati, pro tempore vulneris, pro tempore anni, pro sensu hebeti vel acuto; in pueris enim, & corporibus humidioribus, quia dura mater est humidioris crasceos, *Oleum Ros. completum* purum usurpatur; in adulto, & corpore calidiore, atque sicciore, dura mater minùs frigida, & magis sicca est, unde *Oleo Ros.* aliquid *Resinæ Abiegnæ* miscendum; in capite admodum calido, & sicco, ut calvo, & capillos crispas habente, plus *Resinæ* miscendum. Sic quoniam in principio vulneris, propter inflammationem, magis refrigerantibus est utendum, plus *Olei Rosati* usurpamus; in progressu verò, ubi magis expurganda est sanies, atque siccanda, plus *Resinæ* admiscendum. Sic hyeme plus *Resinæ*, æstate plus *Ol. Rosati* admiscendum.

Item, si vulnus sensum habeat acutum, *Oleum Rosatum* magis competit; nam *Resina*, propter detergentem facultatem, potest morsum aliquem inferre. Eadem ratione, quia *Resina Abiegna cum Oleo Rosato* temperatur, possumus admiscere etiam *Resinam Terebinthinam*. Plerique

usurpant *Oleum Mastichinum*, quod potissimum faciendum, quando propter capitis naturam calidam & siccam, ob sensum tamen acutum, non licet nobis usurpare *Resinam*, In quo casu etiam *Oleum Hyperici* admiscere possumus, quod concoquit, & emplasticum est. Hic ergo primus est modus; quo præcavemus, ne dura mater lædatur à materia descendente.

Alter modus fit per siccantia, quæ ^{Siccantia.} Materiam absumunt. Et huc respicit Celsus, item Gal. interdum, & Chirurghi Asiatici.

Utrumque modum Gal. probat, c. ult. ^{Quinam} 1. 6. Meth. Nos pus moventibus utimur; ^{modus} instillamus *Oleum Ros.* tepens, vel per se ^{Auctori} solum, vel *Resinæ*, aut aliis admistum; ^{probetur.} deinde secundum Paulum, & Avicennam lintheum rotundum, magnitudine vulnus æquans, *Oleo Rosato* imbutum supra foramen imponimus; ne scilicet linamenta, post apponenda, in foramen ingrediantur, & ita, aut duram matrem premant, aut inter membranam & cranium, cum periculo sese insinuent, hoc facto, linamenta sicca, *Oleo Rosato* imbuta supra rotundum lintheum imponimus; postea monet Paulus, duplicatum lintheum latius, *Vino*, & *Oleo madens*, aut *Rosaceo* imbutum toti vulnere esse circumponendum, & ultimò ligaturam efficiendam, quæ in capite tantummodo medicamenta detineat. Nos autem, supra linthea *Oleo Rosaceo* imbuta, imponimus emplastrum Hippocratis, factum è *farina Hordei*.

Quæritur autem, quandiu medicamento concoquente, seu *Oleo Ros.* uti debeamus? Respondet Gal. c. ult. 1. 6. Meth. tandiu his utendum, donec tempus inflammationis præterit, & omnia ad unguem sunt sicca; tunc enim ad carnem generandam, mox ad cicatricem inducendam devenire debemus. Tempus autem inflammationis ponit diem septimum. Celsus c. 26. lib. 5. ait, quintum diem ostendere, quanta futura sit inflammatio. Paulus autem c. 90. lib. 6. monet, medicamenta post tertium diem esse mutanda, id est, non ampliùs esse utendum pus movente, & sic Auctores diffidere videntur; quamvis res hæc maximi sit momenti. Recurrendum ergo est ad indicationes, & tamdiu coquentibus utendum, quandiu materia concocta non est, nec in pus bonum versa, quod citiùs fit, si vulnus parvum, si caput

caput calidius, si æstas. Quod si suppuratoriis minus diu utamur, quam par est, non sumus tuti ab inflammatione; si contra iusto diutius, id est, si jam confecto pure, tamen in suppurantibus pergamus, membrana tum è frequenti oleorum impositione, tum è puris longa mora, hebes fiet, attolletur, & tandem computrescet. Hac de causa arbitror, tam brevem τὸν πεπτικὸν terminum, nimirum triduum à Paulo esse assignatum. Si enim ad alterum extremum inclinandum est, potius non est expectanda inculcata, & optima omni è parte concoctio, quam ut ea apparente, diutius in pus movente persistamus.

Detergentia,

Ubi pus bonum apparet, hoc expurgandum est, & membrana exsiccanda; unde *Oleo Rosato* plus *Resinæ* admiscemus; vel in humidioribus naturis, per se sola, quæ expurgandi vim habent, usurpamus; in majori puris copia, vice *Resinæ*, utimur *Melle Ros.*, *Syrupo Ros.*, vel per se, vel immittis aliis.

Sarcotica, & Epulotica.

Detergo, & ficcato vulnere, ad sarcotica accedimus, & supra duram membranam imponimus, vel *Unguentum de Betonica*, de *Matrisylva*, de *Gummi Elemi*, vel *Unguentum Isidis*; & ratione offis, inspergimus pulveres cephalicos dictos, ut *pulv. Iridis*, *Aristoloch. Peuced. Ervi*, *Myrrhæ*, &c. Cicatrix ut sit inducenda, supra docuimus.

Error barbariconsum.

Hinc apparet, multum eos errare, qui non per morbi tempora, sed per statutum quendam dierum ordinem, vulnera hæc curant; nam usque ad quartum diem, imponunt *Oleum Rosatum*; à quarto ad septimum, miscent *Resinam*; à septimo ad undecimum, vel decimum quartum, apponunt *Unguentum de Betonica*; ultrà verò usurpant *Unguentum Isidis*.

Emplastrum partibus vicinis applicandum.

Verum cum non tantum vulneris, sed etiam partium circumstantium ratio sit habenda, idcirco, præter dicta præsidia opus est refrigerantibus, ut materia influens repellatur; & exsiccantibus, ut materia influxa absumatur; adstringentibus denique, ut partes circumjacentes corroborentur. Quapropter Hippocrates in lib. de Vuln. Cap. medicamentum, seu emplastrum componit è *farina Hordei* & *Oleo Ros.* quod superponendum est omnibus medicamentis jam propositis; & exterius, tum caput magna è parte, tum cervix, & collum, præcipue ad venas jugulares, inungi debent *Oleo Ro-*

sato calido, quod fit, tum ad dolorem leniendum, si adsit, tum ad sanguinem moderatè refrigerandum, qui sursum ad caput influit. Hoc autem emplastrum variari potest, pro anni tempore, pro ratione vulneris, symptomatum, & naturæ capitis: nam æstare sic fit.

℞. *Farinæ Hordei unc. viij.*

Olei Rosarum unc. iv.

Poscæ, id est, Aceti & Aquæ, (propter maiorem refrigerationem) q. s. ad conficiendum Emplastrum.

Hyeme paramus cum *Vino*. Si caput sit debile præter *Oleum Ros.* & *far. Hord.* addimus *unc. ij. pulv. Rosarum rub.* & cum *Vino* formamus. Si vulnus doleat, addimus *Defruti unc. ij. vel iij.* Si vulnus sit factum è contusione, aut quomodo libet contusio vulnere adjungatur, ut sanguis inter poros cutis spargatur, miscemus adstringentia, & quæ sanguinem siccare, & discutere possunt, hoc modo,

℞. *Farinæ Hordei unc. vj.*

Myrtill. unc. ij.

Olei Rosacei unc. iv.

Oxymelitis simpl. unc. iij.

Vini albi non potentis q. s.

Misc. & Fiat Emplastrum.

Possunt interdum misceri *Pulveres Beton. aut, Stoech. aut parum Spicæ*, præsertim, si caput admodum debile est, & frigidum, ad calorem videlicet cerebri fovendum.

C A P. XIX.

DE VULNERE DURÆ MENINGIS.

Si vulnus tam altè penetret, ut dura Indicatio-
Setiam membrana vulneretur, præ- nes.
missa universali cura, quæ respicit sanguinis profusionem, & inflammationem, oportet videre, quæ parti affectæ sint imponenda. Hoc ergo vulnus peculiare habet, quod dolor vehemens urget; unde prima indicatio est leniendi dolorem. Deinde, quia in hoc vulnere simul, & cutis, & cranium est læsum, ut pugnandum sit contra materiam descendentem, os, nisi pateat, perforandum est. Tertiò vulnus duræ matris, aut glutinandum, aut carne implendum.

Primum autem leniendus est dolor, ne facta attractione, oriatur inflammatio, & concoctio, quæntia.

tio, aut convulsio. Leniri aliàs solet dolor, vel ablata causa doloris, quod hic fieri nequit, cum causa doloris sit vulnus, dolor autem ipse magis urgeat; vel stupefaciendo, quod & ipsum hic non habet locum, sic enim & membrana, & totum corpus redderetur insensibile; vel denique leniendo, per medicamenta *Unctuosa*, & *Olea*, quæ hic locum habent, idque maximè, cum simul illa *Olea* adversus materiam descendentem pugnare possint. Infundimus ergo *Oleum Ros.* tepidum supra membranam; vel *Columbæ* sub alis venam secamus, & *Sanguinem* illum calidum instillamus; vel *Sanguinem Palumbi*, aut *Turturis*, propter dolorem, & ad concoctionem; si dolor non admodum urgeat, magis respicere debemus ad materiam descendentem, ideòque magis concoquentia adhibemus, ut *Resinam Abiegnam*, *Oleum Mastichinum*, *Oleum Hyperici*. His utendum, donec vel dolor sit mitigatus, vel pus in vulnere appareat, quibus præsentibus, dimittantur *Olea*, ne membranæ fiant hebetes, attollantur, & putrescant. Et tunc purganda, & siccanda est dura mater, *Melle Rosato*, vel *Syr. Ros.* instillatis aut supra positis.

Sarcotica.

His peractis, accedendum ad curandum vulnus duræ matris, quod unionem postulat. At, licet pia mater propter mollietatem, glutinari possit, dura tamen, quia dura, nervosa, & tenuis est, glutinari nequit; maximè quia ad unionem necessarium est, ut labia ad mutuam contactum adducantur, quod fit deligatura, sutura, & fibulis, quorum nullum fieri potest in dura meninge vulnerata. Archigenes cap. 1. lib. 2. per loc. ait, eam posse glutinari; sed si medicamenta ipsius perpendantur, magis sunt carnem generantia, quàm glutinantia; unde & Gal. ait, vulneratam hanc membranam debere curari per carnis generationem, totum scilicet vulnus carne implendo. Infundit autem Archigenes, quod etiam Gal. probat, supra duram membranam, *succum Calaminthæ*; deinde inspergit *Milii farinam*, quæ moderatur calorem *Calaminthæ*; & hæc medicamenta sunt siccantia, & deterforia, ac proinde carnem generant. Desuper imponendum est medicamentum è *Butyro*, *Oleo Ros.*, *Adipe Suillo vetere*; ut tum concoquat, tum carnem generet in labiis vulneris.

CAP. XX.

DE VULNERE MEMBRANÆ
TENUIS, ET IPSIUS
CEREBRI.

Pia mater omnino tenuis est, & prorsus cerebro adhæret, ut vulnerari nequeat, sine cerebri vulnere. Hæc vulnera ferè semper sunt lethalia, interdum tamen æger restituitur. Quæ autem de vulnere cutis, cranii, & duræ matris dicta sunt, ea omnia huc transferenda: solum enim ea, quæ vulnere proposito peculiariter sunt, perlustrabimus.

Quantum igitur ad piam matrem, cum hæc plurimis venis sit referta, fieri non potest, ut ipsa vulnus accipiat, quin sanguinis profusio sequatur. Cerebrum autem vulneratum, & aëri expositum, quod sæpe experientia probavi, facile putrescit, propter frigus externum, quod calorem cerebri exiguum exstinguit; & propter humiditatem, tum descendentem, tum in ipso cerebri corpore, ob debilitatem, collectam; unde oritur indicatio calefaciendi, & siccandi.

De sistendo sanguine, supra in generali vulnerum curatione diximus. Et Gal. cap. 4. lib. 5. Meth. medicamentum hoc aliis omnibus antepont; *Aloës unapars*, *duæque Turis*, *exquisite pulverisentur*, *Ovique subacta Albumine*, *pilis Leporinis excipiantur*, & imponantur. De iis, quæ carnem generant supra duram, & piam matrem, dictum quoque supra est.

Cerebri vulnus quod attinet, calore opus est, & siccitate, dum ergo vulnus solvitur, aut medicamenta mutantur, calefieri debent lateres, vel tegulæ, & capiti vulnerato in debita distantia apponendæ, ut aër ambiens calefiat. Prodest etiam totum cubiculum calefacere.

De medicamentis topicis, sic statuo. Quidam *Oleo Rosato* utuntur: alii lin-teolis *Vino* imbutis; ego verò experientia didici, in cerebri vulneribus ab omnibus oleosis, & pinguibus esse abstinendum; quia cerebrum, corpus molliissimum, facile ab iis putredinem acquirit, etiam si facultate sint sicca. Aquam vitæ probo; ac nuper in magno cerebri vulnere, felicissimo successu, hoc sum-
ulius.

Vulnus
piæ me-
ningis, &
cerebri.Indicatio-
nes.Sanguini-
nem inhi-
bentia, &
carnem
generan-
tia.Aër cali-
dus, dum
vulnus
solvitur.Topica
siccantia;
non mul-
tum oleo-
sa.

O

Rx. Fa-

℞. *Farinae Milii. unc. ℥.*
Olei Hispani. unc. j.
 (de quo supra cap. 7. in tractatu de Vul-
 neribus Carnis)
Mithridatii. drach. vj.
Balsami nigri, quod è Lusitania,
vulgo Portugallia affertur; non lu-
tei, quod affertur ex Ægypto, &
Cayro, drach. iij.
Aquæ Vitæ. drach. v.
Olei de Chalcantio. drach. j℥.
 Misc.

Hæc ingredientia valde ficcant, &
 putredini resistunt; quædam eorum im-
 modicè calefaciunt, sed ab aliis frigidis
 temperantur; nam *Milii farina* in exces-
 su tertio frigida est, & sicca. Supra
 ponatur tale emplastrum:

℞. *Farinae Hordei. unc. iij.*
Pulveris Chamæmel. unc. iv.
Pulveris Spicæ.
Schœnanthi. ana drach. iij.
Beton.
Stœchad. ana unc. ℥.
Olei Mastichini libr. ℥.
Rosati completi. unc. iij.
Oxymelitis Simplicis. unc. v.
Vini albi mediocriter potentis. q. s.
 ad Emplastrum effingendum.

CAP. XXI.

DE THORACIS VULNERIBUS,
ET PRIMUM DE EORUM
DIFFERENTIIS, SIGNIS, PRO-
GNOSTICIS.

Thoracis descriptio. Per Thoracem, seu medium ventrem,
 intelligimus totum illud spatium co-
 stis circumseptum, quod constat cute,
 pinguedine, membrana carnosâ, muscu-
 lis intercostalibus, costis. pleura mem-
 brana: ante, os est pectoris; post, dor-
 si spina; in cavitatis medio cor pericar-
 dio conclusum; utrinque pulmones ad-
 jacent; & infra ponitur diaphragma;
 adest etiam vena cava, aorta arteria, &
 gula.

Differen-
tiæ vulne-
rum tho-
racis. Porro, thoracis vulnus aut est pene-
 trans, quod pleuram perforat; aut non
 penetrans quod eam minimè pertundit.
 Rursus, penetrans vulnus, aut est cum
 læsione partium internarum, aut sine ea;
 cum læsione, multiplex esse potest: ni-
 mirum vulnus cordis, pulmonum, pe-
 ricardii, diaphragmatis, gulæ, arteriæ
 magnæ, & reliquarum reconditarum
 partium.

Notis verò propriis dictæ modò dif-
 ferentiæ accuratè sunt secernendæ. Si
 ergo penetrat vulnus, immissi styli, aut
 candelæ multa portio ingreditur; præ-
 terea, anhelitus sive aër exit, qui can-
 delam, vel flocculum bombacis, aut la-
 næ, foramini appositum, movere con-
 spicitur; hoc maxime certum est signum,
 si aër egrediatur cum strepitu, & sono
 quodam rauco: interdum tamen si vulnus
 est prope os pectoris, etiam aër exire po-
 test, & multa styli portio ingredi, propter
 insignem cavitatem, quam faciunt mem-
 branæ intersepientes ad sternum, distin-
 ctam, & separatam à cavitate thoracis.
 Num autem in penetrante vulnere læ-
 dantur partes internæ, cor, pulmones,
 diaphragma, gula, medulla spinalis, pe-
 tatur è Celso, cap. 26. lib. 5.

Vulnera in thoracis parte posteriore, Prognosti-
ca. magis sunt periculosa, quàm in priore,
 quia plures ibi, majoresque ad sunt ner-
 vi, & tendines, periculosiora reddun-
 tur, si dorsi medulla vulneretur, ob sæ-
 va symptomata, quæ sequuntur è sym-
 patheia cerebri: omne etiam vulnus tho-
 racis periculosum est, propter materiam,
 quæ in cavitatem thoracis descendit: si
 cor vulneretur, desperata est res; sicut
 etiam, si diaphragma in parte nervosa;
 item si pulmo magno vulnere sit confos-
 sus, aut pericardii tunica.

CAP. XXII.

DE VULNERE THORACIS PE-
NETRANTE SINE LÆSIONE
MEMBRORUM INTERNO-
RUM.

Vulnus thoracis non penetrans, cu-
 ratur ut vulnus simplex. In pene-
 trante autem præmissa corporis totius
 procuratione, potissimum id incumben-
 dum, ut evacuetur colluvies, cruor, &
 humiditas, quæ in thoracem è labiis
 vulneris descendit; ne putrescens mor-
 tem inferat. Evacuetur autem per tres
 vias; per vulneris orificium, per os, sci-
 licet tussiendo, & per urinæ viam.

Quantum spectat ad urinæ viam, etiam
 Galen. lib. 5. de loc. affect. observavit
 ea, quæ in thorace continentur, per u-
 rinam interdum evacuari; quod & ego
 sæpe vidi in pleuritide, & peripneumo-
 nia. Putavit autem Galenus, materiam
 primò transsumi in propagines venæ a-
 zygos dictæ: hinc in cavam venam ad
 dextrum cordis ventriculum; & è cava
 ve-

Signa.

Cur omne
vulnus
thoracis
periculo-
sum.Vacuatio
materiæ
in thorace
contentæ.Per ur-
nam va-
cuatio.

vena per deorsum transeundo jecur pervenire ad emulgentes. Nobis autem alia via innotuit, cujus primus fuit inventor Nicolaus Novocomensis, Venetorum annis superioribus Medicus clarissimus; à vena enim sine pari, prope diaphragma, porrigitur ductus, recta per spinam ad emulgentes. Fidem autem huic vacationi, & hæc historia facere potest.

Historia.

Quidam amicus meus aliquando in thorace vulnerabatur, vulnus nec reperiebatur penetrans à Medicis, quia ob foraminis angustiam, non multa styli portio immittebatur; caro etiam occupaverat foramen, ut spiritus seu anhelitus non egrederetur. Ex accidentibus tamen supervenientibus, penetrans esse vulnus, post cognitum est; super diaphragma enim sentitur pondus, exspuitur sanguis, cum tussi, invalescit febris, accidunt vigiliæ, dejicitur appetitus, angustatur anhelitus, & aliquando livor apparet extra costas, ubi continetur materia; & propterea Medici, cum è foramine penè occluso nihil possent evacuare, volebant thoracem aperire inter sextam, & septimam costam; cum autem postmodum id essent facturi, interea accidit, ut æger cyathum cruoris plenum mejeret, è quo à dolore, febre, & omnibus symptomatibus levatus est. Proinde diureticis hoc in casu opus est, & quidem vehementibus, nisi febris prohibeat; hac enim præsentem, dabimus *Decocta*, & *Syrupos Capillorum Veneris*, *Polytrichi*, *rad. Petroselinii*, *Betonice*. Si nulla, vel exigua adsit febris, dabitur *Decoctum Apii*, *radic. Foeniculi*. Hoc etiam in victu observandum, ut sicut in omni vulnere, ad inflammationem arcendam, datur *Ptisana Hordeacea*, ita hic in omni cibo, & potissimum in *Ptisana*, misceatur *lac seminum Melonum*, itemque *semina Cucurbitæ*, & reliqua frigida majora. *Cucurbitæ* etiam fructus dabuntur in ferculis, si adsint. Potus, sit *aqua Hordei*, in qua radix *Fenic.* aut *Petros.* fuerit incocta.

2. Per os, vacuatio.

Secundò materia in thorace contenta, etiam per os excernitur, cap. 8. lib. 5. Meth. Unde convenit posca diluta, tepida, acutum enim mirificè sanguinem concretum discutit, & dissolvit; at acrimoniam ejus multa aqua Gal. obtundit. Ego manè soleo exhibere aliquod *decoctum*, sive *syrupum*, qui refrigeret, & potissimum urinam adaugeat: sequenti die exhibeo *poscam* dilutam, tepidam.

Notandum autem, si ægri difficulter tussiant, lambenda dentur, quæ facilem reddunt tussim, *Syrupus de Farfara*, de *Glycyrrhiza*, cum *Oxymelite* aut *Syrupo Acetoso*.

Tertiò, materia per vulneris foramen educitur. • Quidam tamen volunt non esse aperta foramina relinquenda, sed Glutinanda, ne calor vitalis exspiret, & aer frigidus, ac corrumpens ingrediatur: mihi tamen probatur, ut apertum teneatur vulnus; nec enim tam facilè materia per urinam, & os vacuari potest, quemadmodum per foramen vulneris, è quo statim, via expeditissima, fit totius materiæ evacuatio; si enim per urinas vacuatur, materia primùm penetrat in substantiam pleuræ, deinde in azygon venam, post in emulgentes, renes, ureteres, vesicam; si per tussim, materia primò fertur in pleuram, post pulmonum pervadit substantiam, tum in arteriam migrat asperam, indeque ad os accedens exspuitur. Ad contrariam autem rationem, respondendum, vulnus non diu apertum esse tenendum, & aërem calefaciendum, aut carbonibus, aut regulis calidis, dum medicatio administratur.

Quæritur autem, cur adeò periculosum sit, in vulneribus thoracis, materiam in cavitatem descendere; cum in abdominis vulneribus, materia descendens, nullum, aut modicum faceat negotium? Causa ergo est, quoniam materia in thoracis cavitatem descendens, facilè inflammatur; perpetuò enim à thoracis motu movetur, & consistit prope partes calidissimas; præterea, quoniam partes in thorace contentæ maximum habent usum, & indigent libero spatio, ut facilè inflari, & subsistere queant, ad cordis calorem refrigerandum, & custodiendum; tertio, quia conclusæ sunt omnes viæ, per quas materia à natura foras trahi facile posset; contra in abdominis vulneribus, materia descendit in cavitatem illam, quæ ossibus pubis, coxendicis, & osse sacro clauditur, ubi adest intestinum rectum, ad quam cavitatem, tanquam ad sentinam, natura solet etiam totius corporis excrementa detrudere, ut per intestinum, per anum, aut etiam per inguina quandoque vacuentur; & hujusmodi materia inflammari non potest, quia locus non est calidus; partes denique circumstantes non habent magnum usum, sed à natura ex-

3. Per foramen vulneris vacuatio.

Cur adeò sit periculosum, materiam in thoracis cavitatem descendere.

cupiendis excrementis dicatae sunt. His ergo de causis, in vulneribus thoracis, foramen apertum est servandum, in abdomine occludendum.

Quomodo
foramen
apertum
fit tenen-
dum, usu
peniculi,
& tubuli.

Servatur autem apertum, beneficio turundarum, in quantitate materiae non multa; ut sic non tam facile, vel expirare calor, vel aer frigidus ingredi queat. At si multa materiae copia intus continetur, periculum est, ne suo contactu partibus internis officiat, quando longum tempus, verbi gratia, una dies, inter unam, & alteram medicationem, seu inspectionem interponitur; propterea opus habemus aliquo instrumento, quod & apertum servet foramen, & continuo etiam materiae exitum praebat, ut est cannula plumbea, vel argentea, aut confecta e linteo, cera alba oblinito, & in cannulae foramen redacto. Semper autem tum turundae, tum cannulae filum annecti debet satis longum; periculum enim est, ne turunda, ob perpetuum thoracis motum, & ob attractionem, quae fit vi vacui in diastole, ingrediatur in thoracem, mortisque fiat causa, ut factum aliquando meminimus.

Quibus
medica-
mentis tu-
runda in-
fici debet.

Turunda autem, seu cannula oblinenda est aliquo medicamento, in principio, quod pus moveat, & materiam ex alto trahat; in progressu, quod carnem generet, & similiter materiam ex alto trahat. Accommodatissimum ergo erit hoc,

℞. Olei communis.

Sevi Arietini. ana unc. jss.

Picis Navalis. unc. ss.

Picis Graecae. drach. iij. (si sit aestas: si hyems. 3j.)

Mastiche.

Turis.

Galbani.

Ammoniacy.

Opopanacis.

Serapini.

Cerae. ana unc. ss.

Teruntur terenda, liquantur liquanda ad ignem, & coctis adjiciuntur

Terebinthinae. drach. vj.

Fiat Unguentum, quod partim pus moveat, partim carnem gignit

Si paretur forma cerati durioris, potest extra admoveri, ut attrahat materiam e profundo. Ad carnem gignendum, utimur quoque Unguento de Betonica, in turundis; extra autem apponi-

mus *Emplastrum Sacrum*, quod attrahit; si in principio inflammationem formidamus, *Sacri Emplastri* vice, uti poterimus *Cerato e Betonica*.

Si materia in thorace contenta est tenuis, facile exit, praecipue si aeger tussiat, aut constringat thoracem. Si vero angustum sit foramen, & materia crassior, atque copiosior, difficulter exit; proinde thoracem eluimus, immittendo per vulneris foramen mullam, ceu clysmum, c. 8. lib. ss. Meth., aegroque praecipiendo, ut, si potest, de latere in latus revolvatur, & vel tussi, vel adstrictione thoracis, materiam expellere nitatur, revolvendo se potissimum in vulnus, ita ut materia possit suo pte pondere ad foramen pervenire; si materia sit admodum crassa, utimur iis, quae habent majorem vim detergendi, attenuandi, & incidendi, unde infundimus *Vinum album*, cum *Melle*, & interdum in *Vino* decoquimus *Myrrham*, *Tus*, *farinam Lupinorum*, *Hyssopum*, *Betonica*. Si admodum difficulter materia extrahatur, Gal. utitur instrumentis *πυελαις*, ad formam syringis, quae extrahunt materias contentas vi vacui.

Ubi autem materiae minui incipiunt, sensim turundam minuímus, & carnem gignere studemus, ut foramen claudamus: si enim vulnus fiat inveteratum, evadit fistulosum, & non amplius, aut difficulter glutinari potest. Hinc quidam in thorace vulnerati, quibus quotidie materia in cavitationem descendit, per totam vitam coacti sunt gestare cannulam argenteam in vulneris foramine.

C A P. XXIII.

DE VULNERE PULMONIS, ET DIAPHRAGMATIS.

Dicemus pauca de curatione vuln-
rum penetrantium, cum laesione
partium internarum. Si ergo vulnere-
tur cor, aut pericardium, aut diaphra-
gmatis pars nervosa; aut si pulmo ma-
gno vulnere sit confossus, lethalia sunt
vulnera, de quibus nihil agemus.

Si autem pulmonis vulnus parvum sit, & diaphragma in parte carnosa vulnere-
tur, curari possunt haec vulnera, de qui-
bus in praesentia tractabimus. In pulmo-
nis ergo vulnere, hi sunt curationis sco-
pi: quatenus pulmo vulneratus est, o-
portet & sanguinis profusionem sistere,
cum pulmo vasis insignibus sit refertus;
&

Si materia
difficulter
exeat.

Foramen
quando
occluden-
dum.

Quarum
partium
thoracis
vulnera
lethalia.

Indicatio-
nes in vul-
nere Pul-
monis.

& inflammationem arcere, cui pulmo maximè est obnoxius, ob calorem, & vitalis sanguinis abundantiam, & vulnus glutinare, quod tamen ob perpetuum motum, nonnisi difficulter fieri potest. Quatenus vulnus penetrat, oportet vacuare cruorem, in cavitatem descendentem. Totius etiam corporis maxima est cura habenda.

Curatio.

Mittimus sanguinem, & venæsecti-
nem sæpiùs iteramus. Prodest hæmor-
rroidum provocatio, ad arcendum in-
flammationem pulmonum, lib. 3. de Hu-
mor. De reliquis generalibus præsi-
diis, in communi doctrina vulnerum. Ad To-
pica quod attinet, uno medicamento

Topica.

omnibus scopis satisfacere possumus, quod erit adstringens & emplasticum; hoc enim sistet sanguinem, arcebit phlegmonem, & glutinabit. Sumimus, igitur *Tus*, *Masticem*, *bolum Arm.*, *sang. Dracon.* ana part. æq. ac pulverisata in vulnus immittimus, seu per cannulam pulveres insufflamus; aut infundimus cum *Vino nigro austero*, aut cum decocto *Plantaginis*, *Ros. rubr.*, prout indicatio offeret. Si enim præpoller indicatio refrenandi sanguinem, miscemus *Vino nigro austero prædictos pulveres*, ita tamen, ut prius in eo incoquamus *Cortices Granatorum*. Si magis potest indicatio arcendæ inflammationis; utendum potius est *Aqua*, in qua *Plantago*, *Rubus*, *Equisetum*, &c. fuerint decocta. Si nihil horum timetur, sed vulnus habet sorditiem, *Mulsam cum prædictis pulveribus* infundere oportet. Ad glutinandum conferunt *Alchimilla*, *Fragaria*, *Caryophyllata*, *Tormentilla*, *Pervinca*, *Pimpinella*, *Pilosella*, *Virga aurea*, *radix Symphyti majori*, *radix Rubiæ*, *Sanicula*, *Bistorta*, *Auricula Ursi*, *Amaranthi purpurei flos*, & *Pulmonaria*. Orificium detineatur apertum, per turundam, aut cannulam; sicuti prius dictum est. eadem sunt indicationes, eademque medicamenta, si diaphragma in parte carnosâ sit vulneratum. Atque hæc de vulneribus thoracis.

CAP. XXIV.

DE ABDOMINIS VULNERIBUS,
ET PRIMUM DE EORUM DIFFERENTIIIS, SIGNIS, ET PROGNOSTICIS.

Abdominis descriptio.

Capitis, & thoracis vulnera hucusque prosecuti sumus; imus restat ven-

ter, quem Abdomen vocare consuevimus. Atque ne nominis ambiguitas errandi sit occasio, per Abdomen intelligi volumus totum illud spatium, quod à costis spuris, lumbis, & ossibus ilium comprehenditur, constans cute, pinguedine, membrana carnosâ, octo musculis; quibus partibus peritonæum subjacet, quod inclusa tenet nutritionis potissimum viscera, nimirum hepar, lienem, ventriculû, intestina, renes, vesicam, vasa feminaria, ureteres.

Hinc varia Abdominis existunt vul-
nera: aut enim sunt non penetrantia, cum vulnerantur partes superpositæ, cutis, pinguedo, membrana carnosâ, & subjecti musculi, intacto peritonæo; aut sunt penetrantia, ubi peritonæum quoque vulneratur; & hæc rursus sunt vel cum exitu alicujus partis, vel sine exitu; item penetrant, aut cum læsione partium internarum, aut his illæsis; vulnus penetrans cum exitu, duplex est; per vulnus enim exeunt aut intestina, aut omentum; vulnus penetrans, cum læsione partium internarum tot habet differentias, quot partes sunt in abdomine contentæ; unde alia vulnera sunt cum læsione jecoris, vel lienis, ventriculi, intestinorum, vesicæ, renum, &c.

Differentiæ vulnerum Abdominis.

Penetrans vulnus à non penetrante di-
gnoskitur, ex immissione styli, seu can-
delæ; si enim multa portio ingreditur, signum est, penetrare. Ubi tamen advertendum, ne decipiamur; nam foramine obliquo, retorto, aut à super jacentibus corporibus, occluso, sæpè minima portio ingreditur, licet vulnus penetret; contra, sæpè multa styli portio obliquè inter musculos ingreditur, etiam si vulnus non sit penetrans. Aliud signum est; si vinum intra orificium vulneris mittatur, in penetrante, ingreditur in cavitatem; in non penetrante, retro egreditur per vulnus. Certius penetrantis vulneris signum est, si intestinum, aut omentum exeat, quinimo si vulneris magnitudo conferatur cum instrumento vulnerante, conjici potest, num vulnus penetret; si penetret vulnus, inquirendum, num pars etiam aliqua interna sit læsa; quod petendum è Celso, cap. 26. lib. 5. in signis vulnerati jecoris, lienis, ventriculi, intestinorum, vesicæ. Maximi autem facienda sunt signa, desumpta tum à situ, tum ab exeuntibus: exitus enim sanguinis, & locus dexter, significat jecoris; exitus
O 3 san-

Signa diagnostica.

sanguinis atrioris, & locus sinister, lienis indicat vulnus; locus dexter, & exitus bilis significat vesicam esse vulneratam.

Prognostica.

Vulnus non penetrans periculo vacat, nisi admodum sit magnum; periculosius tamen est, quod in medio est abdominis, quam quod est in lateribus, pars enim media magis est nervosa, & difficilius confuitur. Præterea etiam intestina facile ad mediam partem faciunt impetum, & sic glutinationem impediunt. Vulnus penetrans, licet non lædantur partes internæ, periculosum tamen est, quia magnum, & altum. Cum autem læduntur partes internæ, vulnera maxima è parte sunt lethalia; servari enim nequit, ait Celsus, cui basis cerebri, cui cor, cui stomachus, cui jecoris portæ, cui spinæ medulla percussa est, cuique medius pulmo, aut jejunum, aut tenuius intestinum, aut ventriculus, aut renes, aut vesica vulnerata sunt. Gal. vulnera ventriculi in fundo, si magna non sint, bene curari posse ait; quia medicamenta facile ad fundum descendunt, & permanent; contra accidit in ventriculi orificio. Jejuni vulnus incurabile ait; primò, propter multitudinem vasorum; secundò, quia tunica ejus est pertenuis, & nervosa; tertio, quia bilem sinceram recipit; postremò, quia jecori est omnium maximè vicinum. Et sic vulneratos observavi habere pulsus admodum exiles, & frequentissimos, morique primo, aut altero die; unde si tales videritis pulsus, semper dubitate de tenuibus intestinis vulneratis.

C A P. XXV.

DE VULNERE ABDOMINIS PENETRANTE, CUM EXITU INTESTINI, AUT OMENTI.

Indicationes.

Vulnus Abdominis non penetrans, curatur quemadmodum vulnus in carne; penetrans autem, cum exitu intestini, aut omenti, quatuor indicat, c. 4. lib. 6. Meth. Primum, ut intestina suum in locum recondantur. Secundò, ut vulnus consuatur. Tertio, ut medicamentum apponatur. Quarto, ut prospiciamus, ne qua præstantior pars simul afficiatur. Supposita ergo totius corporis procuratione, per venæ sectionem, medicamenta, diætam; ad propositos scopos deveniendum.

I. Intesti-

Quoad primum scopum, si mediocri-

fuerit vulnus, & recens exciderit intestinum, manibus, & digitis impellendo, est recondendum: si foramen sit angustum, & intestinum, ob longam extrà ventrem moram, à frigidioris aëris contactu flatibus repleatur, & turgidum reddatur, ut non amplius intròcondi manibus queat, tunc vel vulnus ampliandum, vel flatus discutiendi. Prius autem tentanda est flatuum discussio, per calefacientia, cum à frigore sint procreati; foveantur igitur intestina spongia molli, ex *Aqua calente expressa*; vel è *Vino nigro austero calido*, quod melius, ob caliditatem nativam, discutit flatus, & roborat intestina; quidam *Vinum* alterant *Schoenantho*, *Chamæmelo*, *Spica*, *Cypero*; vel in horum defectu, *Calamintha*, *Origano*, *Pulegio*, *Distamno*, quæ valenter flatus discutiunt; ut & *semina Anisi*, *Feniculi*, *Amneos*, *cotta in Vino nigro*, vel albo; aut etiam ex *Aqua*, in quibus expressa spongia, aut lana, intestinum diutius fovendum. Alii sumunt *Catulum*, aut *magnum Pullum*, quæ viva diffecant, & intestinis admovent, ut flatus discutiantur. Rhases subinde pulmones animalium calidos imponit. Flatibus dissipatis, intestina digitis intromittenda; Rhases ægrum manibus, pedibusque apprehensum elevat, & concutit, ut intestina ingrediantur: si hic modus non procedat, tunc vulnus est ampliandum syringotomo, quod instrumentum vulgo Falcetta dicitur, & post intromittenda intestina.

Si omentum extra labatur, & qui-
dem, si diutius extiterit sub aëre frigidioris, ita ut vel multum refrigeratum fuerit, vel etiam nigrum, aut viride redditum; juxta Aphor. 58. sect. 6. tunc ligabitur ea parte, quæ calidæ parti est proxima, portioque corrupta amputabitur. Ligatur autem omentum, ne ipsius vasa aperta, sanguinem intra abdominis cavitatem spargant. Quidam ligatum, etiam ferro adurunt; quod tamen superfluum arbitror. Filum extra ventrem longum relinquetur, ut omentum per vulnus retrahi queat: quod si non ita refrigeratum sit omentum, restituere possumus sine vinculo; restituta enim natura ipsa unire solet.

Alter scopus est, vulnus consuere, ne intestina rursus extra prorumpant; collocetur igitur æger primùm in loco lucido, ut qui confuit, vulnus videat, & de-
Ut con-
suendum
vulnus.

Gastro-
thaphiæ
species,
c. 4. l. 6.
Meth.

decumbat in partem vulneri oppositam, seu aversam, ut eò minùs impetum ad foramen faciant intestina: minister manibus apprehendat vulneris labia, & Medico tantam vulneris partem porrigat, quanta ad consuendum est necessaria, postea vulnus consuatur. Species autem suturarum abdominis tres administrari possunt; in prima sutura, consuitur peritonæum cum abdomine, seu musculis, & vicissim muscoli cum peritonæo; acus enim filum trahens, infigitur ab externis introrsum per cutim, & subjectos musculos, ad peritonæum usque, postea intacto peritonæo illius partis, per alterius partis peritonæum, atque etiam per musculos, ab internis extra acus est infigenda; hinc interjecto spatio digiti transversi, per abdomen ejusdem partis, ab externis introrsum, intacto peritonæo, acus infigenda est; postea per peritonæum, & abdomen alterius labii, ab internis extra acus est transfigenda, & ita deinceps pergendum, modò perforando, modò prætereundo peritonæum, donec universa facta sit sutura. Sic Galen. At Albucasis vult, ut in hac sutura semper infigatur acus ex eodem latere; quod fieri non potest, nisi revolvatur filum supra labia. Alii verò labiis quatuor perforatis, ligant, & efficiunt punctum, postea amputant, & sic efficiunt vinculum, quod fibula vocatur; tot autem vincula injiciunt, quot sunt necessaria. Omnes hi modi boni sunt. In altera suturæ specie, consuitur peritonæum cum peritonæo, & abdomen cum abdomine, id est, muscoli cum musculis; trajicitur enim acus per abdomen, ab externis introrsum, donec perveniatur ad peritonæum, deinde acu revocata, per utramque peritonæi partem, ab externis introrsum acus est transfigenda, tum ab internis extra per abdomen, & sic pergendum, donec universum vulnus confutum fuerit. Tertia sutura illa est, quæ communiter solet in vulneribus usurpari, quam in carnis vulnere proposuimus: transfigitur enim acus per quatuor labia simul, id est, per duo latera abdominis, & duo peritonæi, & tot efficiuntur suturæ, quot sunt necessariae. Ex his tribus suturis, Gal. magis probat primum modum, quam secundum, & secundum magis, quam tertium; peritonæum enim, quia membranosum est, & tenue, difficulter cum peritonæo unitur, unde semper in parte læsa tumor

apparet, qui fit ab intestinis extra peritonæum exeuntibus, & sub cute tumorem laxum, & magnum efficientibus, qui perpetuò divexat patientes, ut etiam Rhases annotavit 14. Continent. At peritonæum cum musculis carnosius facilius unitur. Albucasis, præter hos suendi modos, duos alios affert. cap. 87. lib. 2. In priore modo, acu perforantur quatuor vulneris labia, deinde revoluta filo super labia, rursus per idem foramen acus transfigitur, & post ambo fili capita constringuntur, fitque punctum; & sic deinceps tot fiunt puncta, quot sunt necessaria. In posteriore modo, acu perforatis quatuor labiis vulneris, rursus iusto interposito spatio, altero etiam latere iterum perforantur quatuor labia vulneris, & ex ambabus extremitatibus fit punctum ad latera.

Quoniam autem suturæ intra paucos dies laxantur, erodentes ipsa labia, & quidem maximè in abdomine, propter intestinorum impetum continuum; ad hoc prohibendum, præter futuras jam factas, ego appono glutinum, cum suis ansulis.

Tertius scopus est, medicamentum apponere. Debent autem medicamenta esse glutinatoria; unde inspergendi pulveres adstringentes, è *Sanguine Draconis*, *Bolo Armen*, *Mastiche*, *Myrtillis*, paribus portionibus; postea ceratum aliquod glutinatorium superponendum, ut in hyeme, *Emplastrum Barbarum*; aliis verò temporibus, *Diapalma*. Si vulnus sit in loco, ubi medicamenta non adhærent, usurpamus adstringentia, ut *folia Salicis*, *Rubi germina*, *Plantaginem*, *Galas immat.*, *Linteum usum*. Impositis medicamentis, Gal. deligat vulnus, fascia duplici initio circumducta, ut sic conservatis futuris, impulsioni intestinorum resistatur. Hæc deligatura, ut ego arbitror, convenit quidem in vulneribus per longitudinem factis, at vulneribus transversis, vel nullus vel admodum exiguus fasciæ est usus, propterea nos, ad futuras conservandum, generale. & strenuum præsidium proposuimus nimirum glutinum.

Quartum scopum Gal. proponit, ut in vulneribus penetrantibus, prospiciatur, ne quæ pars nobilis simul afficiatur. Hic autem videtur Gal. maximè respicere ad cerebrum, quemadmodum etiam facit in vulneribus nervorum, quia plurimæ abdominis partes nervosæ sunt, ut

Duæ aliæ
suture Al-
bucasis.

Ut robo-
randæ fu-
turæ.

3.
Medica-
menta
glutina-
tia.

4.
Partibus
utprospi-
ciendum
princi-
pi-
bus.

Quintam
optimam
suendi
modus.

secundum abdominis partes anteriores muscoli, peritonæum, ventriculus, intestina, vesica, tunica viscerum. Et hac de causa Gal. proponit inunctionem, aut fomentum è calido oleo, ab axillis usque ad inguina, cap. 4. lib. 6. Meth. Credendum tamen est, dum Gal. ungit ab axillis ad inguina, id est, & totum thoracem, & totum abdomen, eum respexisse partes & thoracis, & abdominis omnes.

Materia
in abdo-
minis vul-
nere de-
scendens.

Porro cruor, & sanies è labiis vulneris necessario in cavitatem abdominis descendit, potestque offendere intestina, & omnia alia membra; unde interdum tumorem creat, interdum ad hydropem ægrum deducit. Cognoscitur autem materiæ descensus, è gravitate, dolore, tensione, & tumore abdominis, item è motu materiæ de loco ad locum, qui sentitur per impulsione, seu compressionem. Videtur Galen. ad hanc materiam etiam respexisse, in illa inunctione ad inguina; nec enim Gal. alibi, vel quisquam alius, saniei descendens mentionem facit. Non potest autem vacuari sensibilibiter, cum vulnus abdominis non sit apertum detinendum, sed vacuanda est hæc materia insensibilibiter per ea, quæ dissipant, evocant, & imas abdominis partes rarefaciunt. Hinc Galenus inguina fovet lanis, & *Oleo calente*. At si muscoli carnosius vulnerati sint, magis timetur fluxus cruoris, & propterea non sufficit *Oleum commune*, sed opus est magis attenuantibus, ut *Oleo Rutaceo, Anethino, Amygdal, Costino, de Castoreo, Liliorum albor.* Emplastrum emolliens, discutiens, & rarefaciens inguinibus apponetur; ut, quod sit è *rad. Althææ, Lil. albor., Cucumeris asinini, cum pul. Calamint hæ, aut Hyssopi, & cum Oleo Amygdal. dulcium, aut Anethi; aut etiam Pinguedinibus.* Convenit quoque *Ceratum Sacrum, Oleo Amygd. dulci emollitum, item Diachylum cum gummis, emollitum Oleo de Scorpionibus, & si Resina Pini adjiciatur*, maximopere valet ad materias ex alto attrahendum.

C A P. XXVI.

DE INTESTINORUM VULNERIBUS.

Signa.

Cognoscimus vulnerata esse intestina crassa, si vel sterco, vel odor ejus exhibeatur: tenuia, si vel chylus exit, vel bilis, vulnerato jejuno, aut duode-

no. Periculosissima sunt hæc vulnera, & tenuium ferè semper lethalia.

In his autem vulneribus quinque pro-^{Indicatio-}ponuntur scopi. Primò, labia vulneris^{nes.} adducenda. Secundò, medicamentum imponendum. Tertio, intestinum in suum locum recondendum. Quartò, prohibendum, ne fæces pertransientes vulnere noceant. Quintò, vulnus abdominis penetrans curandum.

Quo ad primum scopum; nisi intesti-^{r.}num vulneratum, extra abdomen sit^{Vulneris} prolapsum, oportet id placidè foras tra-^{labia ut}here; deinde labia adducere, & addu-^{adducen-}da. cta conservare. Faciebat hoc Albucasis duobus instrumentis, cap. 87. lib. 2. Primum formicis illis, quæ magna habent capita; sumitur enim formica, quæ os apertum habet, & utrique labio intestini applicato, admovetur, ut id apprehendat; quo facto formicæ corpus abscinditur, & caput inibi relinquitur; sumuntur autem tot formicæ, quot necessariæ sunt pro labiis jungendis. Sed hunc modum Chirurghi improbant; quia caput formicæ demortuæ relaxatur, & constrictione intestinorum facilè excidit. Præterea, in hyeme formicæ hæc non reperiuntur, & in æstate non semper quærendi tempus suppetit. Alter modus est, quo labia intestini filo uniuntur, secundum modum futuræ tertiæ abdominis; acus enim pertransit labium utrumque & filum supra labia revolvitur, eo modo, quo suuntur pelles. In consuendo autem intestino, quidam utuntur fibra ex intestino alicujus animalis extracta, vel sola, vel obvoluta filo è lino, idque faciunt, ut arbitror, ne fili durities labium vulneris offendant; at hoc mihi non probatur; quia necessario fibra illa putrescit. Ego igitur filum eligo, potius è lino, quam sericum, quod ob tenuitatem, vel tincturam, magis erodit, quod sit mollissimum, & cera oblitum.

Sunt nonnulli inepti, qui, antequam consuatur intestinum, cannulam immittunt, vel è sambuco, vel portione asperæ arteriæ alicujus animalis, vel ex alio intestini frustulo, ne futuræ ciborum transitu dilacerentur; his quippe putrefactis, æger interficietur, ideoque pessimum hoc consilium fugiendum.

Alter scopus est, ut imponantur me-^{r.}dicamenta. Vulnus ergò abluendum est^{Glutina-} *Vino nigro austero, calido, & linteo molli, calidoque ficcandum: post medica-men-*

mentum glutinatorium imponendum, ut *pulvis Mastiches, boli Arm., sang. Drac., barbula Hirci, cortex Granatorum.*

3. Reponenda intestina ut sint. Tertiò recondenda sunt intestina, & sutura in abdomine facienda, ut supra docuimus. Nonnulli vulnus abdominis apertum tenent; ut medicamentum quotidie supra vulnus intestini spargere queant. At magis probo, ut consuatur vulnus: sicuti etiam Galen. facit; ratio est: si enim vulnus sit apertum, aer externus frigidus torsiones, doloresque excitat, tum è se, propter frigus, tum ob flatum, qui ratione frigoris generari possunt, unde periculum est, ne à flatibus suturæ intestini disrumpantur. Præterea, medicamenta non possunt inspergi supra vulnus, quia intestina in abdomine multis de causis loco moventur, ut à flatibus, à chylo, &c.: Conclusus autem calor nativus, neque expirans, citiùs intestina sanat, si modò æger sanari potest.

4. Intra corpus quæ exhibenda. Quartò prohibendum est, ne fæces per intestina transeuntes loco vulnerato noceant, dum vel detentæ, vel induratae futuram comprimunt. Occurrendum autem est, tum victus ratione actu humida, tum maximè immixtis clysteribus, qui fæces emolliant, & educant, præterea vulneris glutinationem adjuvent, id est, qui habeant vim abluendi, adstringendi, & glutinandi. Avicenna immittit per clysterem, *Vinum austerrum, vel solum, vel cum pulvere Sanguinis Dracon., gummi Arab., Tragacanth., Mastiches,* glutinando, & roborando. Fæces molliuntur *jure confecto è pedibus Vitulorum, & Castratorum, cum pulveribus propositis.* Glutinatio etiam juvari potest iis, quæ per os sumuntur, ut est *decoctum Caudæ Equinæ, Pilosellæ, Saccharum Ros. cum bolo Arm., Conserva Cydoniorum, aut simplex, aut cum pulvere Ros. aut Cortic. Granatorum, &c.*

C A P. XXVII.

DE VENTRICULI VULNERE.

Differen-
tia. **V**ulnus hoc consistit, vel in fundo ventriculi, vel circa os, & vel penetrat in cavitatem, cujus signa sunt,

exitus chyli per foramen, vomitus sanguinis, & cibi inappetentia, dolor, & interdum spasmus, vel non penetrat. Circa os inflicto, lethale est, sicut & penetrans; non tamen deferendus æger; quia multa præter medici opinionem eveniunt.

Bibat æger *vinum de Cydoniis, Aquam Internam Plantaginis, Vinum Granatorum, Decoctum Caudæ Equinæ, & Pilosellæ.* Dantur *Tus, & Mastiche, cum Saccharo Ros. aut Conserva Cydoniorum.* Parcissimè comedat, ne vomendo impediatur glutinatio; vacuo etiam existente ventriculo, & corrugato, faciliùs uniri vulnus potest. Levissimus etiam erit cibus, aut *Aqua Carnis, confecta cum Cauda Equinæ, & Pilosellæ.* In hoc casu, præcipuè cum vomunt, probantur clysmi nutriendi, è *confuso Carnis, ex Ovis ruptis, & cum jure pingui conquassatis.*

Extra, roborandus est ventriculus, *Externæ Oleo de Absinthio, de Cydon., Myrtino, Rosaceo:* turunda immittenda est in foramen vulneris externi, non ventriculi; ita tamen, ut pervenire possit ad vulnus ventriculi; estque inficienda turunda *Oleo Hyperici, & Terebinth., & Ovi vitello:* lenit enim dolorem, emplasticum est, & pus movet.

C A P. XXVIII.

DE HEPATIS, LIENIS, ET RENUM VULNERIBUS.

Hæc omnia lethalia, æger tamen non deferendus; factis ergo iis, quæ ad totius corporis procurationem pertinent, vulnus abdominis consuendum; glutinatio naturæ committenda, ita tamen, ut æger sumat *decoctum Turis, & Mastiches, cum Vino aut etiam cum Aqua.* Sanguis, qui in cavitatem abdominis erumpit, à natura dissolvitur ipsa, si sanari debet æger, aut abscessus quidam, ob sympathiam ad inguina excitatur, quo in pus verso, sanguis vacuatur; ita ut nullam hujus sanguinis rationem esse habendam Albucasis existimet. Hæc igitur de Vulneribus dicta sufficiant.

Quid medicus in his præstare queat.

Libri Secundi de Vulneribus Finis.

A P P E N D I X

LIBRI SECUNDI

De Vulneribus singularium quarundam corporis partium.

DE VULNERIBUS FRONTIS.

Propos-
tio.



EGIMUS supra, secundo nostræ Chirurgiæ libro, de vulneribus generaliter; deinde de vulneribus partium similium; ut pote carnis, venarum, arteriarum, & nervorum; tertio loco egimus de vulneribus partium dissimilium, quæ sunt, capitis, thoracis, & abdominis; nunc operæ pretium facturi sumus, si de vulneribus magis particularibus, quæ in dictis dissimilibus magnis continentur, tractationem subjungamus, orsi à capite; in quo comprehenditur facies, & in ea frons, oculi, palpebræ, nasus, & aliæ partes, de quibus sigillatim agemus.

Quando
decori at-
tenden-
dum in
vulneribus
faciei.

Imprimis quantum attinet ad vulnera faciei, illud generaliter notandum est, quod cum facies sit perpetuò omnium oculis exposita, atque in ea decor, & venustas desideretur, in quocunque vulnere faciei illud potissimum est exoptandum, ut non fiat deformis cicatrix; potissimum, quando vulnus sine periculo sit: nam si accidat, ut vulnus periculum aliquod vitæ portendat, tunc neglecto decore, securitati tantum incumbendum est. Igitur primò frontis vulnera percurramus.

Curatio
vulneris
frontis.

Si in fronte vulnus inflictum sit, idque cum læsione ossis, in eo casu, ut dixi, decori nequaquam est studendum, sed securitati; quia periculosum est vulnus, & curari debet sine suturis, & sine aliis instrumentis, quæ possunt vulneris labia unire; quinimò vulnus apertum tenere oportet, os deradere, atque in summa eam adhibere curationem, quæ convenit vulneribus capitis, cum calvariæ fractura. At ubi vulnus frontis

varium est, & multiformes habet intentiones, aut etiam substantiam deperditam, tutissimum tamen est; quia fit sine ossis læsione; in eo casu, quantum fieri potest, decori est attendendum.

Ponamus igitur, vulnus curandum esse in fronte, simplici incisione factum, sine substantiæ deperditione, & ossis læsione; hujus curatio sub ea comprehenditur, quæ allata fuit in vulnere carnis, & cutis; propter quam rationem alicui forsitan superflua hæc vulnerum tractatio videri possit; cum tamen non ita se res habeat, imò quatenus hujus vulneris tractatio sub proposita comprehenditur, eatenus nos in hujusmodi vulneribus supponemus universi corporis curationem per Chirurgiam, Medicamenta, & Diætam; supponemus etiam eas intentiones curandi, quæ in illa fuere propositæ; sed in eo tantum insistemus, ut si quid particulariter desiderent hæc vulnera, siue medicamenta, siue operationes, siue aliud quid, illud in singulis præmittamus; ut in proposito frontis vulnere, in quo scopus est, unire quod divisum est, siue vulnus per longitudinem, siue transversum fiat; quod si adsit sanguinis profusio, quæ unioni adversetur, prius illi incumbendum est, postea ad unionem veniendum; quæ perpetuo eatenus est curanda, ut deformis evitetur cicatrix. Ad unionem autem efficiendam, instrumenta sunt, Suture, Deligatura, Fibulæ, & Glutinum. Suture, & fibulæ, tanquam deformem cicatricem inducentes, rejiciendæ sunt; nam dum acus perforat ipsam cutim, continuum solvit, & nova cicatrix inducitur. Filum autem transversum abradit cutim, & deformem reddit cicatricem.

Quod si dicatis, omnes consuevere Suture, & fibulæ
vulnera frontis, aut saltem, qui melius rejectæ.
faciunt, prima vice suere, secunda, & ter-

Vulnus
duplex
frontis.

tertia futuras auferre, & glutinum imponere; ita vitant deformem cicatricem. Dicendum, quod futuræ, & fibulæ perpetuò aliquod vestigium cicatricis inducunt, & relinquunt, ratione fili, quod abradit cutim; aut saltem ratione acus eandem perforantis, in quo foramine, necessaria est cicatrix; unde præter vulneris propositi cicatricem, semper sub futuris, & fibulis, aliæ, & novæ cicatrices sunt expectandæ; propterea, quantum fieri potest, in vulnere frontis abstinendum est à futuris, & fibulis.

Vulnus
directum.

Abstinere autem quis potest, ubi rectum frontis vulnus fuerit, ita ut à capite descendat, versus oculos, aut nares; vel obliquè, versus anteriora, secundum ductum fibrarum musculi frontis; si enim tale vulnus accidat, nos possumus, & debemus etiam prima vice abstinere à futuris, & fibulis, & administrare alia, quæ labia adducunt, & adducta conservant, inter quæ, deligatura numeratur; quæ si fiat duplici initio, erit apra ad contrahenda labia ad mutuum contactum, & ita conservanda.

Deligatura.

In qua ligatura illud notandum est, ut fascia non sit lata, imò angusta, ita ut non semel, sed bis, & sæpius circumducatur, ut solum vulnus adducatur: quia vero fascia imbecillis est, nec potest vulneris labia tum adducere ad mutuum contactum, tum potissimum adducta conservare; quia perpetuò laxatur; ideo nos non contenti sola fascia, secunda vice apponimus glutinum, id est, linteam, cum suis ansulis, hinc inde vulnere applicamus, glutino inducta, quo exsiccat, & firmiter adhærente, postea ansula adversæ ansulæ alligatur. Glutinum autem hoc loco non proponimus; quia de vario glutini genere dictum est, dum ageremus de vulnere in carne; sed memoriam gratia, defectu aliorum medicamentorum, *Ovi albumine* subactum est glutinum, quod adhæret cuti, cum exsiccatum fuerit; cui si admisceatur pulvis tenuissimus, aut *Sanguinis Drac.*, aut *Turis*, aut *Mastiches*, aut *Sarcocollæ*, & ad crassitiem mellis redigatur, adhuc valentius adhærebit. Hæc est ratio curandi vulneris in fronte, ut evitetur turpis cicatrix.

Vulnus
transversum.

Quod si vulneris ratio non patiatur uti ea deligatura; quia verbi gratia, vulnus transversum sit, in quo usus deligaturæ nullus est, tunc perpendenda est vulneris longitudo; nam si vulnus ad-

modum longum sit, quia in tali vulnere labia valde deducuntur, absuntque à se invicem, propterea futuris, aut fibulis egemus prima vice; secunda vero, oportet futuram remove, & glutinum applicare. Imponimus futuras, aut fibulas, ut labia vulneris valde dilatata ad mutuum contactum adducantur; auferimus secunda vice futuram, ne deformis fiat cicatrix, ex filo abradente cutim transversum, in efficiendis futuris, aut fibulis. Scire licet, hujusmodi futuras Sutura rariores esse injiciendas, quam in aliis qualis requiratur. partibus; propterea fieri debent ex filo, non serico, sed lineo, non nimis torto, & *Cera* potissimum oblinito, quæ prohibet abrasionem cutis; ita enim turpem cicatricem vitamus.

Quod si similiter transversum quidem sit vulnus, sed exiguum, ita ut labia non multum dissideant, in hoc casu, possumus vitare futuras, & fibulas, etiam si deligatura aliena sit; nam tunc possumus usurpare linteolam oblongam, & angustissimam, hoc est latitudine transversi digiti medii; longitudine, quæ comprehendat vulnus hinc inde, quantum fieri potest. Hujusmodi linteola, prius reductis vulneris labiis ad mutuum contactum, & manibus ita detentis, madefiunt in *Ovi albumine*, & applicantur hinc inde, tot, quot sunt necessaria, ita ut se contingant; & sic tamdiu tenentur, donec siccentur; postea, superponitur stupa pexa, *albumine Ovi* madefacta; quæ si imponatur transversum, dum siccat, solet contrahi, & ita vulneris labia adducere, & adducta conservare. Hoc sit prima medicatione, ut vitentur fibulæ, & futuræ; secunda vero vice, apponimus glutinum propositum, cujus beneficio labia quinetiam adducuntur. Fieri etiam potest, ut vulnus adeo sit exiguum, ut non solum prima vice, linteola proposita satis sint ad adducenda, & conservanda labia, verum etiam secunda, & aliis vicibus possint sufficere similia, transversum vulnere applicata quidem, sed *Cerato* aliquo illita, cui vis insit aut emplastica, aut adstringens; exiguo enim vulnere possumus dimittere glutinum, & sequi totam curationem cum his linteolis, prima vice *albumine Ovi*, sequentibus autem, aliquo *Cerato* illitis. *Ceratum* esse potest vel *sacrum*, vel *barbarum*, vel de *Betonica*, vel *Diapalma*, vel aliud simile, quod habeat vim emplasticam, aut adstringentem.

tem, & cuti adhærescat. Et hæc est ratio adducendi labia vulneris in fronte, & adducta conservandi, ut vitetur deformitas cicatricis.

In vulnere frontis, ex simplici incisione facto, sine substantiæ deperditione, & ossis læsione, sive per longitudinem, sive transversum sit vulnus, in quo unio requiratur, visum est in superioribus, quinam modi essent opportuni labiis adducendis simul, & adductis conservandis, quæ sunt duæ primæ intentiones unionis moliendæ. Superest nunc, ut alias intentiones expleamus: sunt autem, ut medicamenta imponamus, quæ faciant ad glutinandum vulnus, quæque glutinatoria appellantur; non quia glutinent, & uniant; quoniam coalitum, & pristinam unionem restituit natura, Galen. 3. Meth.; sed quatenus hæc, exsiccando humiditates, quas segregant, auferunt omne impedimentum, ut deinde natura possit unire; ideo siccantia hujusmodi medicamenta futura sunt.

Glutinantia.

Glutinantia consistentia.

Cum igitur glutinatoria siccantia sint potestate, actu vero possint esse mollia, seu humida, & sicca, ut puta, pulverulenta; unum vobis communicandum in præsentia venit, quod pertinet ad vulnera, non solum frontis, sed etiam totius faciei, ne deformis fiat cicatrix, quia ut dictum est, ubi vulnera faciei tutissima sunt, manifestè requiritur faciei decor, ratione cicatricis. Dico igitur, etsi proposita medicamenta futura sunt siccantia potestate; actu tamen, in facie, ut pulchra fiat cicatrix, futura sunt mollia seu humida, sive velimus, glutinare vulnus simplex, sive cicatricem inducere.

Siccantia quando conveniant.

Si vulnus sit cum deperditione substantiæ, licet prima fronte paradoxon videatur, & contra nonnullos, scribentes, vulnera faciei exposcere valentissimè siccantia; quia natura sua sicca sunt; quod quamvis in fronte concedi potest, atque in auribus, naso, & plerisque aliis faciei partibus, in gena tamen non ita hoc concedendum est, quia pars genæ humida est, & pinguedine multa obduta; non tamen, quod dico, contrarium est scribentibus, requiri in faciei vulneribus medicamenta valde sicca; quoniam si optamus citam glutinationem, citam cicatricem, vulnerisque sanationem, utique debemus admovere valenter siccantia, id est, actu, & potestate; at si non

ita sumus solliciti de festina, & matura vulneris sanatione, sed potius de pulchra cicatrice, eo casu, experientia a me comprobatur, nequaquam perpetuò actu sicca valere, sed consistentia mollia & humida, sive glutinatoria, sive cicatricem inducentia sint. Ratio autem hujus rei, ut opinor, hæc est, quoniam dum utimur potestate, & actu siccis, ut puta, cum pulveres inspergimus, quia, quæ hujusmodi sunt, solent magis siccare, quam quæ potestate quidem sicca, actu autem sunt mollia, prospere succedit, & quam citissimè fit vulneris glutinatio, & cicatrix. Quia igitur in omni vulnere non possunt labia ita ad amissim conjungi, quin aliquot spatia, quamvis exigua, interveniant, quæ carne repleri debent, hinc fit ut sub pulveribus, actu, & potestate siccis medicamentis, non concedatur tantum temporis naturæ, ut possit carne replere illa spatia; unde accidit, ut unio, seu cicatrix interdum fiat, inæqualis, interdum major, interdum minor; at sub medicamento potentia siccante, actu vero molli, natura non potest ita festinare unionem, aut cicatricem, ut non generet carnem, & non repleat spatia, nec exsiccet ipsum vulnus; hinc fit, ut perpetuò, prout experientia comprobatur, sub medicamento mollis consistentiæ, tardius aliquantulum, sed perpulchra postea succedat cicatrix, quam exoptamus, potissimum in facie.

Ad glutinandum dictum vulnus frontis, si fuerit hyems, *Ceratum barbarum* appellatum, erit opportunum; aliis vero temporibus, *Diapalma* est conveniens; quæ sanè *Cerata*, si duriora sint consistentia, emollire oportet, *Oleo Hyperici*; imò vero, si eodem *Oleo* utamur, immixto *Resinæ Terebinthinæ*, unionem efficit pulchram; præ cæteris, *Oleum illud Hispanicum*, cujus descriptionem superius tradidi, est præstantissimum, & ad uniendum, & ad pulchram cicatricem moliendam; ubi autem propemodum facta est unio, inungatur locus incisionis *Pinguedine Humana*, quæ citò, sive proprietate substantiæ, sive alio modo, pulcherrimam efficit cicatricem.

Quod si intentio sit cicatricem inducendi, sub vulnere facto cum deperditione substantiæ in fronte, in quo primum requiritur carnis generatio, ea medicamenta opportuna sunt, quæ rerulimus in tractatione vulneris carnis; ut puta,

Epuloti-

puta, *Unguentum de Betonica, Isidis, Apostolorum*, & huiusmodi, si volumus inducere cicatricem, quæ æqualis sit, neque deformis, oportet ob dictam rationem, abstinere à pulveribus, licet huiusmodi etiam gignant cicatricem; & utendum quidem est medicamento cicatricem inducente, sed consistentiæ molli: usurpanda etiam medicamenta cicatricantia, quæ potentia sicca sint, consistentia autem molli. Testatur hoc Gal. 13. Meth. 5., ubi præcipit, in vulnere, circa oras inspergendos pulveres, in reliquo ulcere etiam imponendum cicatricem inducens, consistentia molli; sed in vulnere faciei, in quo pulchra optatur cicatrix, à pulveribus abstinendum est; unde sicuti *Tuthia præparata* est cicatricem inducens actu, & potentia siccum; ita *Unguentum de Tuthia*, cicatricat, sed molle est: hoc igitur utendum est ad cicatricandum in fronte. Similiter convenit *Unguentum de Cerussa*, præcipue æstate. Vidi quoque ab *Unguento de Betonica inductam* fuisse cicatricem pulchram. Et quia quæ cicatricem inducunt, sunt ejusdem naturæ cum glutinantibus, nisi quod validiora aliquantulum sunt cicatricantia, propterea *Oleum Hyperici, cum Resina* probatur, & *Emplastrum Barbarum, & Diapalma*, & in fine, ubi firmè facta est cicatrix, *Pinguedo humana* est præstantissima. Hac ratione sanatur vulnus in fronte inflitum.

DE VULNERE SUPERCILIORUM.

Quod si vulnus in supercilio contingat in longitudinem, huic eadem curatio competit, qualem proposuimus in reliquis frontis vulneribus. Et si transversum fiat, sciatis, nisi vulnus huiusmodi diligenter curetur, sequi casum superciliis, & proinde palpebrarum super oculum; unde quantum fieri potest, est exactè glutinandum vulnus. Quo casu, à futuris, & his quidem altis abstinendum non est, ut superficies labiorum ad amissum in omni parte se mutuo contingant. Et si vulnus fuerit ex simplici incisione factum, sine deperditione substantiæ, in hoc vulnere, in quo propter pilos regentes locum, non ita solliciti esse debemus de cicatrice turpi remanente, sunt inspergendi pulveres, ut citò fiat cicatrix. Quod si vulnus sit cum deperditione substantiæ, contrarium faciendum est, propter unum,

quod succedere solet, contrarium ei, quod dixi, nimirum cicatrix interdum ita dura efficitur, ut retrahat palpebram sursum, & impediat, quo minus palpebra tegat oculum; unde ne palpebra retractio succedat, operæ pretium est uti sarcoticis, & cicatricem inducentibus, consistentia mollioribus.

Quod si fortè accadat, ut ob imperitiam fuerit relicta cicatrix ita retracta, ut palpebra non possit deprimi, eo casu, vos debetis ipsam cicatricem incidere incisione semicirculari: quæ fiat secundum ductum fibrarum orbicularium ipsius musculi constringentis palpebram; sic enim non offenduntur fibræ, nec musculi; interea palpebra deprimi potest: neque verendum est, ne efficientes orbicularem incisionem, quæ æmulatur transversam, offendatur musculus palpebram attollens, quoniam ille musculus ignoratus ab antiquis Anatomicis, & situs intra orbitam oculi, sub ossibus, prope musculos oculum moventes, neque offendi potest; quoniam incisio non est tam alte efficienda, ut laniet, & perforet tunicam internam palpebræ, sed tantummodo incidat cicatricem, & musculum orbicularem, qui non offenditur per orbicularem incisionem.

Cicatrix retracta, ut corrigenda.

DE VULNERIBUS PALPEBRARUM

Palpebrarum vulnera vel recta fiunt, vel transversa, seu obliqua, & utraque incidunt tantummodo musculum orbicularem, vel subjectam etiam membranam, quæ musculi fundamentum est. Recta palpebrarum vulnera dicuntur quæ per rectitudinem fibrarum fiunt; quavis secundum faciei processum transversa appellari debeant & sint, quæ ab uno angulo ad alium producantur; quæ si per longitudinem facta dicantur, idem erit. Transversa vero vulnera in palpebris appellantur, quæ à supercilio versus cavum oculi fiunt.

Vulnere palpebrarum differentia.

Si igitur vulnus sit ex simplici incisione factum, & transversum, tunc suture non potest, nisi subjecta membrana quoque consuetur; consui autem non potest tale vulnus, quoniam incisæ sunt fibræ musculi, unde suturæ non hærent, nisi subjecta membrana consuetur; quod fieri non debet, quoniam filum oculi corpus attingeret, atque ipsum offenderet, & inflammaret. Igitur

Sutura re-jecta.

tur in hoc casu glutino magis utendum est, quod habeat unicam utrinque ansulam.

Quod si vulnus in longitudinem palpebræ fiat, neque subjectam membranam incidat, in eo casu futura uti possumus, & debemus, quæ fiat ex acu, & filo tenuissimo, & multa Cera oblinito. Sive autem futura fiat, sive glutinum imponatur, & ita labia adducantur, & adducta conserventur, medicamentum imponendum est, quod citissime glutinet palpebram; inde pulvis tenuissimus supra labia vulneris inspersus, ex *Bol. Arm. orientali*, est opportunissimum medicamentum, sicut etiam *Terra sigillata*, & *Sanguis Draconis*, in tenuissimum pulverem redacta; supra quem, linteum angustum, & vetustum, ne duritie offendat, *Ovo integro Subacto* madefactum apponendum est, quod tum ad conservandum pulverem, tum ad inflammationem arcendam facit. Quo casu, partes palpebrarum circumstantes vel omnino non, vel cautè admodum inungendæ sunt *Oleo Rosato*, ne oleum defluat in oculum, & ipsum inflammet; olea enim valde sunt inimica oculis, sed linteum ex *Vino nigro austero non potente* expressum est superponendum, atque ita curanda sunt vulnera palpebrarum.

DE VULNERIBUS OCULORUM,
ET PRIMO DE INCISIONE
TUNICÆ CORNEÆ, ET
CONIUNCTIVÆ.

Vulnera
oculorum
duplicia.

Quod si oculi vulnerentur, sciendum est, oculum vulnerari posse dupliciter, vel corneam; vel ad conjunctivam tunicam, id est, albam illam membranam, quæ exterius apparet. Utrumque autem vulnus vel sit cum incisione, aut corneæ, aut conjunctivæ, ita ut incisio non penetret totam tunicam: & hujusmodi vulnus solet esse sine amissione visus: aut hujusmodi vulnera ita incidunt, ut totam membranam perforant; quo casu vulnus ut plurimum succedit cum visus amissione; quia, si cornea incidatur, solet exire humor aqueus; si verò conjunctiva, solet humor vitreus pariter exire: interdum autem, ubi hujusmodi vulnera magna sunt, etiam crystallinus humor, & uvea tunica prorumpunt: interdum etiam à perforante instrumento ita profundum fit vulnus in

orbita oculi, ut penetret per foramen, aut rimam latam, & oblongam, quæ est in ossibus in profundo orbitæ, & instrumentum pervenit ad cerebrum, ex quo ægri statim decidunt; & gladiatores periti solent hujusmodi ictum, quasi certum habere, & inter cæteros Gallus quidam gladiator erat, qui hujusmodi vulnus habebat certissimum, & tutissimum.

Igitur si oculi vulnus sit simplicissimum, ita ut tantum cornea, seu conjunctiva tunica incidatur, vulnus tamen non penetret, & sit sine exitu alicujus interni, sive corporis solidi, sive humoris, sciendum est, triplicem oriri intentionem curandi; prima est, uniendi incisionem: secunda, propter sensum oculorum, dolorem leniendi; tertia est, inflammationem, & sanguinis fluxum cohibendi, quia oculi vulnerati statim inflammantur.

Indicationes in vulnere simplici.

Ad unionem præstandam, in exiguo proposito vulnere, forte, satius est, vel nullum medicamentum, quod oculi corpus contingat, apponere; quia oculus ab omnibus irritatur, vel si abluendi, aut uniendi causa quidpiam omnino apponendum, debet esse aut aqua, aut liquor. Sed ubi aliquid apponere consilium sit, tunc adductis palpebris, & obvelato oculo læso, medicamenta, quæ tum dolorem leniunt, tum inflammationem, & sanguinis fluxionem arcent, exterius apponenda; propterea in hoc casu, ubi palpebræ occlusæ sunt, & invicem reductæ, attendendum est aut dolori, aut inflammationi, uni, vel utrique, prout unum magis curationem ad se trahit.

Ergo si dolor minus affligat, inflammationi arcendæ est attendendum, propellendo materiam, & sanguinem ab oculo. Præsidiorum materiæ multæ sunt; sed ante omnia quædam sunt animadvertenda, quæ si non observentur, inflammationem movebunt. Primum Oleum vis est, ut in oculo vulnerato, ab oleo, & tandem omnibus oleosis, seu pinguibus medicamentis penitus abstineamus; quia oculum inflammant, & dolorem inferunt. Alterum est, ut uno oculo vulnerato, Obvelandi ambos oculos fascia obvelemus, & æ-occuli gro tenebras affundamus, quia oculi patientes, ab omni luce læduntur; ambos igitur oculos obvelamus, ut sanum oculum firmemus, & motum illius cohibeamus: ratio hujus redditur ab Alexan-

xandro in Problematibus, ubi quærens, qua ratione uno oculo patiente, difficilius curetur, quam si uterque lædatur? ait, quia oculus sanus toties cogit oculum ægrum ad motum, quoties ipse sanus movetur, cum natura comparatum sit, non posse unum moveri, quin & alter moveatur; motus autem sanationi contrarius, & inflammationem movet. His tertium accedit, situs nempe capitis; qui oculo vulneratur, hic non ex toto capite depresso jacere debet; cum perniciosus sit ille situs, quo inclinatur caput ad anteriora valde, ad quam partem ut plurimum patientes solent illud reclinare, tanquam ad spectum lucis fugientes, quæ facile viratur, si oculi ambo obvelentur; unde oportet ægrum capite sublevato in lecto jacere. Insuper neque caput oportet deponere in pulvinar ex pluma; sed ex corio, repletum *Alga*, aut *Palea* illa tenuissima, quæ evolat dum purgatur frumentum, aut oportet lintea multiplicata sub capite ponere.

Adstringentia simplicia.

Quod verò medicamenta attinet, quæ adsint repellentia, hæc duplicia sunt, alia adstringentia, id est, terrea; alia aquea: si dolor adjungatur vulnere, sunt magis oportuna repellentia aquea; si non adsit dolor, utemur adstringentibus, quorum alia sunt simplicia, alia composita. Simplicia sunt, *Aqua Fontana*, *Rosarum*, *Plantaginis*, *Portulacæ*, *Hordei*, *Ovi Albumen*, *Mucilago Psyllii*, *Cydoniorum*, *Tragacanthi*, *Decoctum Papaveris*, *Hyosciami*, *Acacia*, *Sumach*, *Hordeum*, *Decoctum Nucum Cypressi*, *Gallarum immaturarum*, *Balaustiorum*, & hujusmodi, quæ partim sunt liquores, partim decocta, partim medicamenta in substantia.

Composita.

Ex jam dictis simplicibus, sunt composita medicamenta, quæ, nisi necessitas urgeat, non sunt imponenda immediate supra vulnus, & corneam tunicam, sed supra palpebram, jam supra oculum reductam; neque dubium est, quin facultas medicamenti repellens, & adstringens ad vulnus perveniat, ipsumque glutinet; quoniam cutis palpebræ, musculus, & tunica, partes sunt omnes tenuissimæ, ita ut facile possit penetrare medicamentum.

Si urgeret necessitas medicamenta in oculum immittendi, ut si sanies, vel lipitudo oculo superveniret, vel alias impurus esset, eo casu, abluendus est A-

qua *Plantaginis*, vel *Rosarum*, aut *Aqua Rosarum*, cui *Bolus Armena* sit mixta, vel *Aqua Plantaginis* cum modico Sief albo sine Opio. Sed ut plurimum summæ palpebræ imponitur medicamentum, ut est *Aqua Pluvialis*, cui sexta pars *Aluminis* liquata, & incocta sit, linteis madefactis imposita, vel *Decoctum Nucum Cypressi*, cum *Sanguine Drac.*, aut *Aqua Fabarum*, cum *Ovi Albumine*; si inflammatio adsit, cum *Succo Portulacæ*, & *Mucilagine Psyllii*, quibus unitur vulnus oculi, ubi dolor non admodum infestat.

Quod si dolor urgeat, anodyna conveniunt, ut *Lac omne*, potissimum muliebri, tum extra, linteis admotum; tum intrò emunctum; quo si chalybeato utamur, tum ad dolorem sedandum, tum ad glutinandum facit, *Sanguis Turturum*, *Columbarum*, *Pullorum*, sub alis incisa vena, in oculum instillatus, prodest. Hoc cataplasma mitigat.

R. *Carnis Pomorum*, eorum præsertim, quæ *Calamana* appellantur, vel *Apiola*, sub cinere calido coctorum, unc. ij.

Vitellorum Ov. num. ij.

Flor. Cassiæ noviter extractæ drach. vj.

Mucilag. Psyllii.

Althææ ana unc. ʒ.

Farinæ Hordei cribratæ parum.

Misce, & Fiat Emplastrum.

Non modo ad leniendum dolorem his utimur; sed etiam ad inflammationem arcendam defensiva appellata probantur, quæ intercipiunt, & cohibent sanguinem influentem ad oculum, & non sinunt ad partem affectam pervenire, & hæc apponuntur in fronte, temporibus, genis & in circumjacentibus oculi partibus, unde venæ excurrunt ad oculum; unde si *Argilla* propositis partibus apponatur, sanguis ad oculum fluens prohibetur; sic lintea madefacta in *Possca*, frequenter applicantur; sic *Granatorum Vinum*, cum *Mucilagine Psyllii*, *Bolo Armena*, *Sanguine Draconis*, *Ovi Albumine*, in *Vino nigro austero*, ad mellis crassitiem mixtis, quo illinitur frons, genæ, & tempora. His curatur vulnus oculorum simplicissimum.

DE VULNERE OCULI, CUM
EXITU HUMORIS AQUEI.

Scopus in
hoc vul-
nere.

Quod si vulnus majus sit, & cor-
neam penetret, vel conjunctivam
tunicam, ex quo exeat aqueus hu-
mor, hujusmodi vulnus fere contingit
cum deperditione visus; nisi puer sit
vulneratus, in quo Galenus voluit, hu-
morem aqueum restaurari. Unde tam
in puero, quàm in adulto, scopus est,
prohibere, ne tam multa copia humoris
aquei effundatur; quod fit adstringen-
do, & medicamentis emplasticis, supra
palpebram, & intra ipsum vulnus im-
missis; ut.

℞. Mucilag. Psyllii,
Turis,
Gummi Arabici.
Tragacanthi ana unc. ℞.

Quæ mucilagines in Aqua Hordei ex-
trahuntur. Idem ad totum oculum va-
let, si Bolum Armenam orientalem ad-
miscueris.

DE VULNERE OCULORUM,
CUM EFFUSIONE HUMORIS
VITREI, ET CRYSTALLINI.

Epuloti-
ca.

Oculus
æquivo-
cus.

Si sub vulnere oculi penetrante, hu-
mor vitreus, & crystallinus sit eva-
cuatus, ad inflammationem, & dolo-
rem sedandum, si adsint, ea conveniunt,
quæ supra proposuimus. Reliqua inten-
tio est, vulnus carne implere, & quàm
citissimè cicatrice obducere. Unde in-
spergitur intus Sief album sine Opio, &
cum Opio, si adsit inflammatio, Ceruss.
pulveris., pul. Boli Armenæ, Tutbia præ-
parata, & alia actu sicca, ut cicatrix
inducatur; quia visio in hoc vulnere de-
perdita est, hinc decori incumbendum
est, quod fiet, si vitreum oculum, si-
mitem alteri imponamus, sic facilè de-
formitatem vitabimus, oculum æquivo-
cè restituentes, qui aliquando ita similis
videtur esse sano, ut etiam peritis impo-
nat, nec videatur oculus æquivocus,
sed verus. Hujusmodi oculi Venetiis
parantur.

DE VULNERE OCULORUM
PROFUNDIORE.

Solet nonnunquam oculus vulnerari ab
instrumento perforante, & inciden-

te; in quo vulnere, per vias quasdam
patentes in ipsos oculos, in partem pro-
fundiore penetrat instrumentum, &
pervenit in basin, & ad ventriculos ce-
rebrum; unde patientes extemplo mortui
cadunt; quoniam motus ex dissipatis spi-
ritibus, statim omnis deperditur, & con-
sequenter respiratio, & ita matura sequi-
tur mors. Quod si non perveniat ad ce-
rebrum hujusmodi vulnus, est curabile,
& curatur sarcoticis; prius diligenter
investigando, num in hoc vulnere reli-
cta sit instrumenti portio, ut mihi ali-
quando accidit: Tarvisio enim ad me ^{Historia.}
venit quidam, qui in illa cavitate vulnus
acceperat, & præterierant duo menses,
nec sanabatur, & oculus erat humidus,
& dolebat; secunda vice diligentius in-
vestigavi, & extraxi frustulum pali, quo
fuit vulneratus, longitudine dimidii me-
dii digiti, & brevi fuit sanatus, Unguen-
to de Betonica in turunda, & Oxeleo ex-
terius. Quod volui animadvertere, ut
non modo in his, sed in aliis omnibus
semper ante omnia investigetis, num
aliqua portio instrumenti relicta sit in
vulnere.

DE VULNERIBUS NASI, ET
PRIMUM DE SIMPLICI IN-
CISIONE CUTIS NASI.

Agendum nunc est de vulneribus na- ^{Species}
si, ubi sciendum primò, nasum in ^{vulneris}
parte superiore habere ossa, in inferiore ^{nasi.}
cartilaginem; unde si vulneretur, vel
potest tantum vulnerari cutis; vel unà
cum cute ossa, & cartilagine, potissi-
mum in parte inferiore, ubi aliquando
tam valenter vulneratur cartilago, ut
nasi globus, & portio pinnæ ampute-
tur, & decidat. Hæ sunt species vul-
nerum, quæ naso contingunt.

Si cutis tantum vulneretur, sive in su- ^{Curatio}
perna, sive inferna parte, omnino absti- ^{vulneris}
nendum à futura, ad labia adducenda, &
utendum glutino cum suis ansulis, ut ci- ^{cutis nasi}
catricis vestigia non appareant. Nam cum
narus pro omnibus faciei partibus emi-
neat, spectatissimus est, undè cicatrix solet
magis apparere in naso, quia oculis pri-
mò objicitur, quàm in aliis partibus;
propterea in hujusmodi vulnere tutissi-
mo, tantummodo pulchritudini studen-
dum, quod fiet, si glutino adducantur
labia. Aliquando incisio adeò exigua
est, ut sufficiant angustissima illa lintea,
Albumine Ovi madefacta, pro prima vi-
ce;

ce; aliquando etiam pro reliquo tempore sufficiunt angustissima linteola, aliquo *Cerato emplastico* oblinita, & appositae, ut in frontis vulnere fuit propositum. Quo casu, operæ pretium est, ad cicatricem inducendam, uti medicamentis consistentia mollibus, quemadmodum in vulneribus frontis dixi, ut cicatrix pulchra fiat, quæ vix oculis animadvertatur.

De VULNERE OSSIS NASI.

Indicationes.

Quod si vulnus nasi sit in parte superiore, cum præcisione ossis, sciendum est, proponi vulnus cum fractura junctum; unde prima intentio est conformare fracturam, deinde vulnus unire.

Conformatio.

Primum fit, ponendo latam spatham, aut ligneam, aut ferream intra nares, quæ commodè ingrediatur; exterius digitis æquando, ac conformando ossa fracta. Facta hujusmodi ossium æquatione, debemus intra nares imponere cannulam, vel osseam, vel argenteam, vel æneam, quæ rotunda non sit, sed potius depressa, respondens cavitati internæ narium; quæ tam longa sit, ut in parte inferna promineat, quod auferri possit; quæ sanè cannula aliquando fit ex calamo anseris, quando non est aliud ad manum. Hæc cannula tria præstat. Primò, conformatam fracturam custodit, & conservat, & prohibet, ne ossa interius prorumpant. Deinde, respirationis usum præstat, dum narium foramen latum conservat. Tertiò, præbet viam apertam excrementis à cerebro descendentibus; tum etiam saniei ex vulnere deorsum defluentis. Sed notandum, ne hujusmodi cannula nimis sursum mittatur, ne moveat sternutamentum; quia sternutamentum labefactat conformationem fracturæ.

Unio.

Conformata fractura, adducenda sunt labia vulneris ad mutuum contactum, quod prima vice fit linteis angustis, *Ovi albumine madefactis*, ac stupæ; reliquo tempore, cum medicamentis, quæ adstringendi vim habent; quæ si actu sicca exterius inspergantur, propter ossis fracturam, quæ majora exsiccantia desiderat, non erit abs re. Quantum ad cicatricem spectat, ubi ossa unita sunt, poterunt apponi, quæ cicatricem pulchram efficiant; nam si humida apponantur, ratione pulchræ cicatricis,

ante ossis unionem, fieri poterit, ut callus nimis magnus succrescat, & vulnus sit deformius, ratione hujus, quam ratione cicatricis. Unde, licet in vulnere superiore nasi, probaverim glutinatoria consistentia mollia, propter rationem propositam, est necessarium usurpare consistentia sicca; ut sunt *Bolus Armena*, *Sanguis Draconis*, quæ sint in tenuissimum pollinem redacta. Interdum ubi insignis est fractura, eadem medicamenta *Ovi albumine*, *ad mellis crassitiem* commixta, apponimus, intus illinendo ipsam cannulam: sed oportet ut cannula obvolvatur tenuissimo linteo, quo medicamentum adhæreat, ne propter lævitatem cannulæ statim labatur.

Si vulnus nasi sit in osse transversum, opus est etiam deligatura; quæ fit primò oppositis hinc inde duobus pulvinaribus, confectis ex linteis multiplicatis, expressis in *Vino nigro austero*: deinde sumpta fascia, quæ habeat in medio foramen, quod vix nasi globulum excipiat; hæc retro ducatur supra caput in occipitio, & sic imposita ligetur; quæ fascia arctius liganda, ut prohibeat casum nasi: sic altera fascia angustissima ponatur in confinio nasi, & supremi labii, & similiter ducatur hinc inde sursum, & ut prior ligetur. In quo casu, ut hujusmodi fasciæ firmiter hæreant, & necesse erit fasciam orbicularem, quæ supra tempora ducatur, alligare, ibique filo firmare propositas fascias; uti & pulvilli appositi firmandi sunt, & appendendi. Sic curatur vulnus nasi, quod cum ossis fractura fit.

Vulnus ossis nasi transversum.

DE VULNERE CARTILAGINIS NASI.

Vulnus in nasi cartilagine inflictum, eandem cannulam requirit; deinde vulneris labia adducenda, & fasciis alliganda, iisdemque medicamentis curanda sunt, ut supra dictum est.

Vulnus cartilaginis.

Si verò portio nasi cartilaginea, ex toto amputetur, insanabile hujusmodi est vulnus. Ne tamen tanta ex abscisso naso in facie appareret deformitas, ars excogitavit reparare amissum nasum; & primi, qui modum reparandi nasum caluere, fuerunt Calabri, deinde devenit ad Medicos Bononienses. Est tamen modus adeo laboriosus, difficilis, & longus, ut ii, qui huic se submiserunt, si

Nasi reparandi ratio.

Q. rur-

Epulotica.

rursus indigerent nasi reparatione, non amplius se submitterent. Fit, scarificata portione pinnæ nasi; deinde incisa cute brachii respondentis majori portioni nasi deperditæ; & applicata cute, atque confuta cum parte scarificata nasi, brachium postea capiti alligatur, ita ut neque hinc, neque inde unquam dimoveatur; quia si moveretur, non fieret agglutinatio. Facta glutinatione, iterum scarificatur nasus altis scarificationibus, & frequentibus, adeo ut caro rubea appareat, & cicatricis reliquæ non appareant; tum vicina brachii portio inciditur, & apponitur naso, & confuitur, atque hoc toties repetitur, & efficitur, quousque totus nasus fuerit scarificatus, & cutis brachii ex toto fuerit brachio ablata, & naso agglutinata. Multas animadversiones in huiusmodi curatione proponerem, nisi scirem, huius rei professorem magnum volumen in lucem dedisse.

DE VULNERIBUS GENARUM.

Indicationes.

In genarum vulneribus, illud peculiare observavi, talia vulnera esse obnoxia sanguinis profusioni, propter venas, & arterias sursum per genas excurrentes; quæ sanguinis profusio vulneris glutinationem impedit, adeo illi primum sit occurrendum, medicamentis, & modis in vulneribus venarum propositis, postea labiis adducendis, & glutinando vulnere incumbendum est; quæ iisdem prorsus medicamentis, & modo absolvuntur, ut in vulneribus frontis propositum est. In huiusmodi vulnere illud non est ignorandum, scilicet, non oportere vulneratum mandere, neque loqui, neque buccas inflare, neque ridere, neque flere, neque inclinato capite stare, neque spiritus cohibitione uti. Nam memini, juvenem quendam in gena vulneratum, inflata bucca, focum accendere voluisse, & statim tanta copia sanguinis profusa est, ut ferè periret.

Vulnus genarum profundum.

Hæc vulnera genarum aliquando adeo profunda sunt, propter musculos, & multam pinguedinem, quæ ossi superstant, ut, cum non possint labia in profundo exactè committi, necessarium sit sinum quendam intercedere; & sic vulnus simplex in compositum degenerat, ut carnis generatione indigeat. Quod ubi accidit, omnino venustati cicatricis est attendendum; quia gena est pars spe-

ctatissima; unde in proposito casu, primò labiis glutino adductis, opportunum fuerit, foramen in parte inferna parare, quod immissa turunda apertum servetur, ut inde profunda pars vulneris expurgetur; quod est efficiendum, quando vulnus genæ in barbam desinit, unde cicatrix ex proventu barbæ occultatur. At si vulnus totum extra barbam sit, vel labia vulneris non sunt ad amussim anfulis adstringenda, sed quadantenus amplectenda, ut per ipsa sanies possit exire, potissimum quod præstandum est circa partem infernam; aut, quod melius est, oportet fasciis ita vulnus ligare, & comprimere, ut sinus vitetur, & ita generatio, collectioque saniei. Hæc fascia ^{Deligatio} in vulnere genæ transversa, & profunda ^{facienda} alligari debet prima vice, in qua requomodo ^{quiritur}, ut labia ad mutuum contactum adducantur; quod cum futuris, & fibulis, à quibus in hoc vulnere abstinendum, fieri non possit, id fasciarum compressione corrigimus. Ideò angustissimis linteis primò, deinde stupis, in *Ovi albumine* madefactis, & apposis, dum minister manu, & digitis continet labia in unum adducta, Chirurgus debet fasciam ex duplici initio convolutam, sub mento apponere, sursum ducere, & arctè constringere, donec alligetur in capitis vertice, & hæc fascia, in vulnere transversa valde longo debet esse non nimis angusta, adeo ut dimidium vulneris comprehendat; deinde alia fascia similis prior alteram vulneris partem stringat, & à mento sursum ducta, ut prima, in vertice capitis, alligetur. Hic est unus modus. Alius est, ut capiti vulnerati ^{Alius modus} birretum Turcicum, quod gestant Turcæ ^{sub} Turbante, apponatur; postea ad tempus utrumque fascia sub mento trahatur, & sic in vertice alligetur; huiusmodi fasciæ prima vice solent labia vulneris adducere ad mutuum contactum, loco futurarum, & fibularum; à quibus abstinendum in vulnere genæ, propter deformitatem cicatricis. Quia verò profundum est vulnus, & ratione profunditatis sinus potest procreari in intima parte; præterea labia propositi vulneris sub prioribus fasciis possunt subsultare, & ^{Fascia transversa} unum supra alterum eminere; ideo ut utrumque vitemus, ponimus alteram fasciam, quæ transversa sit, & transversa facie ducta supra labia suprema, ad utrumque tempus assuatur. Si opus est validiori compressione, dummodo sine dolo.

Pulvilli.

dolore fiat, pulvinar ex duplicato linteofactum, & ex *Vino nigro austero* expressum, sub dicta fascia est apponendum; ne labium subsultet, & vitetur sinus profundæ partis. Hoc fit prima vice. Secunda vice, ubi resolvitur vulnus, glutinum cum ansulis apponitur, & propositis fasciis, & medicamentis similiter curatur.

Glutinum.

Deinde dimissis etiam fasciis, aut non omnibus obvolutis, procedendum est cum glutino, ac medicamentis glutinantibus, & cicatricem inducentibus, quæ consistentia mollia sint, ut in vulneribus frontis dictum fuit.

Foramen
juxta au-
rem.

Aliud quoque experientia à me comprobatum est, in genarum vulneribus: nam quotiescunque vulnera prope aures contingunt, glutinantur modo proposito; sed versus aurem foraminulum angustissimum, vix oculis conspicuum apparet, per quod, potissimum, ubi patientes mandunt, tanta copia exit limpidae aquæ, quæ est veluti lacryma ab oculis emissâ, & durat aliquando unum, aliquando duos menses. Unde, & quomodo effluat, ego certè nescio; sed ad exsiccandam illam copiosam humiditatem, usus sum linteis madefactis in *Aqua thermali Aponensi*; vel *Cerato ex Oxelæo*; vel *Sacro*, & hujusmodi valenter exsiccantibus.

DE VULNERIBUS LABIORUM.

Differen-
tiæ.Curatio
labii præ-
cisi.

Labia ut plurimum per longitudinem rescinduntur. Aliquando à nativitate labrum superius infantulis apertum manere contingit; quod plurimum accidit cum amissione substantiæ, modò labii, modò gingivæ, aut palati. Si labium ex vulnere sit præcisum, sive sit superius, sive inferius, citò glutinatur, fibula imposita; sed propter filii erosionem, & deformem cicatricem, etiam imponendum est glutinum, quod cutem subsecare non sinat. In fibula imponenda, & jam imposita omnino ab omni labii motu est abstinendum, qui vel mandendo, vel loquendo, vel ridendo, & hujusmodi fiat. Nam cum aliquando tentarem suere labium, æger in risum movebatur, & nunquam fuit possibile acum transmittere, donec abstineret à risu; postea eadem medicamenta applicanda cum *Ovi albumine*.

Labia à
nativitate
divisa.

Quod si labio superiore diviso nascatur infans, quia hujusmodi solutio unitatis est cum amissione substantiæ, vel labii, vel

gingivæ, vel palati, oritur indicatio reficiendi substantiam deperditam; quod si à natura non absolvatur, multò minus à Medico; quia opus naturæ est. Non potest natura hoc præstare pluribus de causis, ac potissimum, quia labia infantis, vel mammas, & papillas apprehendendo, vel vociferando, vel flendo, continuo in motu sunt, qui impedit sanationem. Quod si à natura caro non procreatur, arte labia recisa glutinentur, & ad mutuum contactum adducantur; cum sua mollietate faciliè extendantur; & adducantur, etiamsi substantia deperdatur; quod facilius in infante præstatur futura, vel fibula; at in adultis prudentioribus, fibulæ tantum sufficiunt; non verò in pueris propter motum prædictum; unde necessarium est glutinum, ut conservet fibulas, ne labium erodant.

In fibulis imponendis, nonnulli sunt, qui communi utuntur fibula; quæ imponitur, transmissa acu per utrumque labium, facto deinde puncto; sed oportet acum longius à fissura labii transmittere; quò valentiùs hæreat fibula, & non abruptatur. Alii sunt, qui infigunt acum per utrumque labium recisum, deinde inibi relinquunt eandem, & filum pluries circa acum obvolvunt. Ego verò paro mihi acus, in altera extremitate acutas, & rigidas, in altera verò molles, & flexibiles; hæ infiguntur per utrumque labium, inibique relinquuntur; & pars dextera reflectitur in sinistram, & sinistra supra dextram; & tot acus infiguntur, & relinquuntur, quot sunt necessariae, ut fiat adductio labiorum ad mutuum contactum; super quas acus apponitur linteolum, *albumine Ovi* madefactum; & eatenus servantur acus infixæ, quousque facta sit labiorum proba glutinatio: & hic modus est tutior; quoniam minus eroditur cutis transverse ab hujusmodi acubus, quàm à filo: sed oportet, antequam fibulæ imponantur, scarificare ex omni parte labium divisum, ut eo reducto ad mutuum contactum, per fibulas uniri possit.

Fibulas
imponen-
di ratio.

DE VULNERIBUS AURICULARUM.

Accedamus modò ad vulnera auricularum, sive ex toto abscindatur auricula, sive aliqua ejus portio. Quod attinet ad portionem auriculæ, quæ ex toto decedit, tutissimum est vul-

Unio au-
riculæ per
futuram.

nus, quoad vitam. Quod si auricula ita abscindatur, ut portio incisa conjuncta sit sanæ, hanc cum sana conjungere oportet vera sutura, quæ sit filo continuato, & transmissa acu per utrumque labium; deinde supra vulnus revoluta, rursus ex eodem latere transmissa, revolutaque, quousque tota sutura completa sit; in qua perficienda, subjectam cartilaginem vitare oportet, quia puncta inflammatur, & putrescit. Quare tantum cutem consuere oportet, incipiendo primò ab una extremitate vulneris, five superna, five inferna; deinde verò devenire ad alteram extremitatem; & facta hoc modo sutura in una parte, ut puta superna, consuenda est etiam inferna, id est, pars adversa; nam si consueremus tantum ex una parte, adversa pars non glutinaretur; aut curvata auricula maneret proinde deformis, & turpis. Aliquando ubi auriculæ portio abscinditur, ita tamen ut reliquæ sit adjuncta, possumus abstinere à futura, atque ita vitare occasionem inflammationis, & doloris; & ad labia ad mutuum contactum adducenda, possumus uti linteolis angustissimis, vel in *Ovi albumine* madefactis; vel aliquo medicamento emplastico oblinitis, quæ sufficiunt ad labia vulneris adducenda. Emplasticum est, quod componitur ex *Mastiche*, & *Resina Terebinthina*, *Oleo Rosaceo*, & *pauca Cera*.

Sine futura.

Glutinantia.

Postquam verò futuris, vel materia jam dicta, portio auriculæ præcisa cum sana commissa est, indigemus glutinantibus, quæ in parte siccissima debent etiam esse siccissima; ut est *Bolus Arm.*, *Balaustia*, *Pulvis Rosarum rubrarum*, *Malicorii*; qui pulvis conservatur supra partem affectam, vel *Emplastro Barbaro*, vel *Diapalma*. In tota curatione vulnorum auricularum, perpetuò sollicitos esse oportet de meatu auditorio, prohibentes, ne à sanie repleatur; unde obstruendus est, vel gossipio, vel spongia; per intervalla etiam est detergendus gossipio, vel sicco, vel *Vino nigro* madefacto.

DE VULNERIBUS LINGUÆ.

Differentia.

Lingua etsi intra os consistat, septo dentium munita, & ab omnibus injuriis tuta videatur, accidit tamen aliquando eam vulnerari, cum non modo offensores externos, verum etiam do-

mesticos obtineat; quoniam ubi genæ, & buccæ inciduntur, & perforantur, solet etiam lingua nonnunquam vulnerari; imò sæpe à dentibus propriis rescindi, ubi in valido dentium concussu lingua intercidat. Hæc autem vulnera fiunt vel cum omnimoda totius abscissione; vel alicujus tantum portionis; prius si accidat, abscissam partem expuere oportet, nec est quod eam glutinare tentemus; quia abscissa portio penitus est mortua, & mortuum vivo non adjungitur.

Quod si linguæ portio abscindatur, ita tamen ut corpori linguæ hæreat, hæc species vulneris curabilis est. Sed considerandum est, num portio præcisa vivæ conjuncta sit, ut quodammodo vibret, propter quam rationem difficulter admodum possumus sperare glutinationem; vel portio præcisæ linguæ corpori magis appensa sit. Sed si portio præcisa parum vivæ adhæreat, five multum, omnino vitare debetis omnimodam abscissionem, ut plerique facere consueverunt, quod præceptum perpetuum esse volo, non modo in lingua, sed in omnibus faciei partibus, naso, digitis, & hujusmodi; quoniam sæpe, præter spem Medicorum, partes agglutinantur, quæ mens non concipit glutinari posse; & si præscindantur, omnino perit usus, & contrahitur deformitas; ut in lingua, & labiis perit locutio; in naso, & auricula præter usum amissum, deformitas paritur. Causa autem, ob quam sæpe, præter spem glutinantur partes, quæ modicè vivæ adhærent, est, quia si per illam partem, quæ vivæ adhæret, parva excurrat vena tantum, hæc potest illam nutrire, & vitam præstare; nam si in brachio, cutis portio ex toto abscissa agglutinatur naso, multò magis possibile est, eandem portionem suo toti agglutinari. Hoc vos admoneo, quoniam multi sunt, qui contrarium faciunt, existimantes se magnum facinus patrassè, si frustulum partis à se incisum ostendent, cum tamen indignum commiserint. Et quamvis non succedat glutinatio partis commissæ, nihil tamen ex ea re amittimus, cum natura solet deinde vivum à mortuo separare; unde soli naturæ negotium est committendum, cum nostrum tantum sit labia ad amissim adducere ad mutuum contactum.

Portio cum toto coherens non est abscindenda.

Lingua præcisa ut in unienda.

In quocunque ergo vulnere linguæ,

& extra-
henda.

in quo pars præcisâ sanæ adhuc conjuncta sit, sunt mutuò applicanda labia; quod licet difficillimum factu sit, quia inter præsidiorum materias, quæ mutuò labia adducunt, glutinum, & deligatura, aliena sunt, futura tamen convenit; hæc vero ut efficiatur, non dici potest, quàm difficile sit; & nisi lingua extrahatur extra os, etiam impossibile. Ad trahendum foras linguam, nonnulli præcipiunt, linguam à patiente extramissam, linteo mundo tenui apprehendendam esse, ne elabatur; sed ad hoc, ego forcipes paravi, inversas semi-orbitulares, obvolutas linteo, quibus apprehensa lingua foras trahitur, & tutissimè tenetur. Et hoc instrumento quoque utor, dum volo incidere vinculum sub lingua.

Sutura.

Foras extracta, & exporrecta lingua accedimus ad futuram, quæ dupliciter fieri potest, vel si solum linguæ corpus consuamus; vel si tantum linguæ tunicam futura apprehendimus, dimisso corpore. Inter duos prædictos modos secundus videtur magis opportunus, & tutior à dolore, & inflammatione. Dicebat Celsus, lib. 5. c. 26. quod, quò minùs acus corpus transit, minores inflammationes sequuntur; at minùs transit, si tunicam tantum, quam si etiam corpus transeat.

Glutina-
toria.

Facta hoc modo sutura, & sic linguæ portione cum reliqua conjuncta, medicamenta deinde glutinatoria adhibenda sunt, quæ imponenda ad inflammationem arcendam, vel ad glutinationem moliendam. Hæc verò, neque oleosa, neque emplastica, vel unguenta sint; quia statim diffiunt, tum ex se, tum quia ab humore linguæ remolliuntur, nam lingua, dum sana est, humiditate scatet, quando verò vulneratur, humiditates sunt copiosissimæ, idè ea medicamenta sunt opportuna, quæ diu in ore continentur, & versantur cum lingua; ut sunt *pulvis Boli Armenæ*, *Sanguinis Draconis*, *Myrtilli* nec sunt improbandi, aliquamdiu detineantur; sed si ab humiditatibus linguæ statim fluant, liquores tantum in ore tenendi sunt, qui præterquam quod glutinant, & inflammationem arcant, etiam abluunt saniem, si quæ congregetur, & humores affluentes similiter eluunt, & exsiccant. Unde hæc medicamenta sint sicca, valenter adstringentia, ut *Vinum Granatorum*, cum *Aqua Aluminis*; vel *A-*

Adstrin-
gentia.

qua *Plantaginis*, cum *syrupo de Ribes*, aut *Decoctum Pilosellæ*, cum *Syrup. de Rosis siccis*, aut *Aqua Hordei*, cui modicum *Alumen sit incottum*; *Decoctum Balaustrorum*, *Malicorii*, cum *Syrup. Cydoniorum*, aut *Decoctum Rubi cum Aqua Fabrorum*. si adsit dolor, *Lac sem. Melonum*, *Serum Chalybeatum*. Addatur Diæta. peculiaris victus ratio, ut frigidis, & liquidis nutriatur, ut *Ptisana Hordeacea*, *Panatella liquida*, cum *sem. Melonum*; *Vitelli Ovorum in jure Carnis*, quod instaurans vulgo dicitur. Hæc sunt medicamenta ad linguæ vulnera opportuna.

DE VULNERIBUS COLLI.

Postquam egimus de vulneribus faciei, nunc descendamus ad vulnera, quæ in collo, & cervice fiunt. Collum autem dicitur ea pars, quæ capiti proximè subjacet, & inter faciem, & pectus collocatur, figura rotundum; ita dictum, quod caput quasi columna sustentet. Hoc cum ex pluribus partibus componatur, plures in eo vulneris species contingunt; particulariter autem, præter cutem, & subjectos musculos, in parte anteriore colli collocatur aspera arteria; sub qua gula ponitur; paulo autem à lateribus, venæ, & arteriæ jugulares ponuntur; parte posteriore, spina est; antè, & supra, guttur, seu larynx; quemadmodum infra ad jugulum, ubi cavitas est, venæ, & arteriæ insignes jugulares, & axillares positæ; idè de quatuor colli vulneribus privatim agemus. Si collum in parte anteriore vulneretur, solet lædi aspera arteria, & gula; in anteriore parte, supra, larynx; infra verò insignes venæ, & arteriæ jugulares, & axillares; in parte posteriore spinalis medulla.

Descriptio
colli.Differen-
tiæ vulne-
rum colli.

Generaliter nullum colli vulnus periculosum est, etiamsi totum collum pertranseat, ab una ad alteram partem, nisi aliqua prædictarum partium vulneretur; quo casu, vel vulnus est mortale; vel periculosum.

Prognosi.

DE VULNERE ASPERÆ ARTERIÆ.

Vulneris in aspera arteria facti signum est, spiritus per vulnus emissus, tussis, exitus sanguinis per os, amissio vocis; denique hoc vulnus atte-

Curatio.

statum, medius colli locus. In eo curando, si transversum inflictum sit, necessarium est ægrotantem deprimere caput, & collum; si per longitudinem, attolere, quò vulneris asperæ arteriæ labia coeant & simul jungantur, insuper patientem recta cervice potius stare convenit, ne sanguis, & sanies in asperam arteriam descendant. Quo facto, vulnus suendum est, vel futura vera, vel fibulis, quæ labia vulneris ad mutuum contactum adducant. Deinde medicamentum est imponendum, quod glutinatorium sit; ita tamen vulnus glutinet, ne humor, sanguis, & sanies in asperam arteriam, cum periculo suffocationis illabantur; Sed ita exterius glutinare oportet, ut per ipsa labia exterius natura possit vulnus purgare.

Glutinantia.

Hujusmodi autem glutinatoria, magis futura sunt emplastica quam adstringentia, consistentia potius humida, quàm sicca; ut.

R. Resinæ Terebinthinæ cum Aqua Portulacæ lotæ unc. j.

Pulv. Mastiches drach. jß.

Olei Hyperici drach. iij.

Albumina cum vitellis Ovorum q. s.

Ad efficiendum medicamentum ad formam unguenti.

Oleum Hispanum, supra in vulnere carnis traditum plurimum præstat. Hac ratione curatur vulnus asperæ arteriæ, quod periculo non vacat, tum propter inflammationem, quæ arctando potest suffocare; tum propter humorem in asperam arteriam descendantem, qui etiam suffocationis adducit periculum.

DE VULNERE GUTTURIS ET LARYNGIS.

Signa.

Quod si vulnus in gutture, & larynge factum sit, signa sunt; locus superior colli, vocis amissio, & aëris, ubi ad cavitatem pervenerit, exitus. Magis est periculosum, quàm vulnus asperæ arteriæ, tum propter loci angustiam, quæ minatur periculum suffocationis, si locus sanguine, sanie, & hujusmodi repleatur, tum quod hæc pars habet musculos circumpositos, qui sunt rubei, & sanguinei, unde angina oriri solet. Quare magis oportet esse sollicitum Medicum de cura totius.

Prognosis.

Quoad partem affectam, eodem mo-

do in hoc vulnere medicamentis procedendum est, ut in vulnere asperæ arteriæ dictum est. Quod si sub futura facta, & appositis medicamentis, imminuat suffocationis periculum, quia cavitates laryngis sit repleta, inflammata, vel coarctata, ut respiratio effici non possit, eo casu, debemus vulnus dilatare, atque fistulam argenteam, altero extremo recurvam, ex altero vero in tubæ formam dilatata, immittere; quæ perveniens ad cavitatem respirationis, aëri ingressum præbet: ubi verò causæ spiritum obstruentes ablatae sunt, est auferenda etiam cannula, & glutinando vulnere, vel carnis generationi incumbendum. Quod dixi de fistula, non modo in hoc vulnere laryngis, sed etiam asperæ arteriæ, locum habet.

Si vulnus sit anterius, in inferiore parte, & colli cavo, ita ut tam alte penetret, ut sanguis ex vulnere erumpat, mortale est; quia tantus sit sanguinis ruentis impetus, ut statim cum sanguine effundatur vita. Unde hujusmodi cavitates ab antiquis jugulum est appellata; quia eo læso, animalia jugulentur.

DE VULNERE VENARUM, ET ARTERIARUM JUGULARIUM.

Vulnera colli, si magis à lateribus fiant, quia ibi excurrunt venæ, & arteriæ jugulares, idè similiter sit sanguinis effusio, quæ efficit vulnus lethale, potissimum si arteria, vel vena interna vulneretur. At si vulnus fiat paravulum, & in externis venis, vel arteriis, & Chirurgus tempestivè accedat, ubi medicamentis in vulneribus venarum, & arteriarum propositis, sanguinem sistere non potest, statim debet hamo apprehendere vas vulneratum, & attollere, deinde partes utrinque filo ligare, & transversum totum vas præscindere; sic poterit refrænari sanguinis profusio, quæ vitam è vestigio tollit; & ita æger curari potest; licet factu difficile sit. Cætera vide in vulnere venarum, & arteriarum.

Prognostica.

Hæmorrhagia sistenda.

DE VULNERE SPINALIS MEDULLÆ.

Collum, si in posteriore sui parte vulneretur, cervix læditur; si vulnus illatum sit musculosæ cervicis parti, jam proposita est curatio; at si ad medullam spi-

Prognost.

spinalem pervenerit; adeò ut vel tota ejusdem, vel pars præcidatur, quomodocunque vulnus fuerit, mortale est: nam si tota præscindatur, statim deperditur motus, & sensus totius corporis; nec non quasi tota respiratio, & multi motus ad vitam necessarii, hinc sequitur mors: quod si non tota spinalis medulla abscindatur, sed tantum vulneretur, necessario ingens sequitur convulsio; ac proinde matura mors. Quia verò succurrendum est miseris ægrotantibus, remediis, quæ possunt etiam ipsos aliquando sanare, præsertim cum plura præter medicorum opinionem, contingant; idèò imponenda sunt ea, quæ dolorem leniant, convulsionem arceant, & quæ etiam saniem exsiccent sine morfu.

Medicamenta.

Medicamenta oleosa sunt huic intentioni accommodatissima; unde probatur *Oleum Hyperici, instillatum*; aut *Ol. de Lumbricis, cum modica portione Theriacæ, vel Mithridatii*; aut *Ol. de Vitellis Ovorum, Balsamum nigrum, vel luteum, aut Ol. Hisp., Ol. de Cera, aut Mastichinum cum Terebinthina*. quo casu, oportet totius spinæ habere rationem, inungendo *Oleo Vulpino, Mastichino, de Castoreo, & de Lumbricis*. Nec modo spinæ totius, sed etiam capitis habenda cura, perfundendo totum caput *Oleo Chamæmelino Lumbricato*. Reliqua in vulneribus nervorum sunt proposita.

DE VULNERIBUS GULÆ.

Signa.

Prognosis.

Restat in collo gula, quæ si vulneretur, signa sunt, difficultas deglutendi, vomitus, exitus cibi, & potus per vulnus. Quia vero gula in profundissima colli parte consistit, fieri ferè non potest, ut ea vulnerata, non etiam aspera arteria, venæ, & arteriæ jugulares, & nervi recurrentes vulnerentur; ex quo fit, ut præter proposita signa, quæ significant gulam vulneratam, conjungantur ea, quæ aliarum partium vulnus manifestant. Qua etiam ratione fit, ut vulnus gulæ, quod sua natura periculosum est, sæpe tamen lethale fiat, propter conjunctionem aliorum vulnerum, & sæva symptomata, quæ illa sequuntur; nam ubi venæ, & arteriæ jugulares vulnerantur, statim sanguinis profusio supervenit; in univèrsim, vulnus gulæ periculosum est, tum propter deglutendi difficultatem; tum quia per-

sæpe inflammatio communicatur ori ventriculi, ex quo oriuntur sæva symptomata; licet hoc quoque experientia comprobatum sit, non paucos ex vulnere gulæ supervixisse, unde proponenda est curatio.

Vulneris gulæ curatio in eo consistit, Sutura: ut consuatur vulnus vera futura, aut fibulis; ita tamen, ut labia vulneris ad mutuum contactum, vel non omnino ducantur, ne sanies intus collecta detineatur, sed per labia exire possit; vel si consilium sit omnino adducere, in inferiore parte foramen, turunda imposita, servandum est apertum, tum ut detur exitus saniei; tum ut, si cibus exeat, non possit intus detineri, & esse causa inflammationis. Ideo medicamenta emplastica, supra in vulnere asperæ arteriæ proposita, sunt convenientissima. Præter hæc, apponendum exterius aliquod emplastrum, quod inflammationem arceat; ut, quod conficitur ex farina Hordei, Oleo Rosato, Sapa, & Vino nigro.

Sed in hoc vulnere potissimum victus ratio requiritur; nam cum deglutitio cibi, & potus perpetuò sit difficilis, nunquam ex toto adimitur. Ubi difficulter deglutiunt, exhibendi sunt cibi illi, qui sint liquidi, & plurimum nutriant; ut copia paucior ciborum sit sufficiens; alioquin plurimum nutrientia cibaria non convenirent inflammationi arcendæ, unde *contusum liquidum, Ovum sorbile, Aqua Carnis, instaurans dictum*, convenit, *Fuscula item, quibus aliquandiu portio Pulli sit incocta, jus consummatum appellatum*; item *Lac sem. Melonum, Lac. Caprinum*, & hujusmodi, quæ liquida sunt, nec gravant, & plurimum nutriunt, tanquam opportunissima exhibenda sunt.

Quod si omninò ablata sit deglutitio, Clysteres ita ut nihil possit in ventriculum descendere, eo casu, ne ægrotantes fame pereant, debemus nutrire per clysteres, immisos in anum; quos nutrire posse testatur Oribasius, & Aëtius, uti ipsa Anatome ostendit, per venas meseraicas, pervenientes ad intestina, fieri posse transumptionem cibi ad jecur. Quare clysteres fiant ex cibis supra positis, seclusis iis, quæ irritant naturam ad expulsionem. Quando autem hæc cibandi ratio necessaria est, debetis primò expurgare intestina à fecibus, per clysterem, qui vim habeat, educendi easdem, utpote qui *Salem* recipiat, præter *Mel Ro-*

Victus ratio.

Rosaceum, aut Saccharum rubrum, Oleum, & alia, quæ molliendo, & detergendo fæces abluunt, & naturam ad expulsionem irritant. Evacuatis fæcibus, immittendi sunt clysteres ad nutriendum apti; prætermisiss Oleo, Sale, Saccharo, & his, quæ possunt irritare expultricem; quibus immisiss, imperandum; ut diutius eosdem detineant.

DE VULNERIBUS ARTICULORUM:

Transitio.

A Collo, descendimus ad thoracem, inde ad abdomen, quorum vulnera extra, & intus facta, etiam cum partium internarum læsione, supra exsecuti sumus; ut modò supersint brachiorum, & crurum. Omitto hoc loco penis, & testiculorum vulnera; quæ partes rarò, vel nunquam vulnerantur, & eandem cum abdomine requirunt curationem. In brachiis, & cruribus nos, dimissis vulneribus, quæ in parte carnosa contingunt, de quibus aliàs à nobis abundè tractatum est, devenimus ad eas partes, quæ peculiarem exposcunt curationem; ut sunt vulnera articulorum, quæ ultimo loco in hoc tractatu de Vulneribus supersunt. Articulus ex Galeno lib. de Ossibus, in principio, est ossium compositio, ad motum voluntarium comparata. Quæ compositio ad minimum fit ex duobus ossibus; præterea ex ligamento orbiculari, alligante ambo ossa, ad eò ut se mutuò contingant; aliquando etiam ex ligamento rotundo, quod in profundissima ossis parte consistit. Hæc conjunctio, quæ articulus appellatur, obtinet profundiores partes, quàm cæteræ; quo fit, ut omnis articulus tegatur musculis, tendinibus potissimum, venis, arteriis, & nervis. Ex quo sequitur, & experientia quotidie monstrat, articulorum vulnera non modo curatu difficillima, sed periculosa, ac lethalia esse. Periculosa sunt, ac lethalia, quoniam rarò fit, ut articulus vulneretur, & vulnus perveniat ad articulationem, id est, ad ossa incidenda, quin partes superiores, quæ movent articulos, cum illis vulnerentur; unde si venæ, & arteriæ vulnerentur, sanguinis profusio oritur, propter quam periculosum redditur vulnus; si tendines, & nervi, statim insignes dolores oriuntur, quibus inflammatio, & spasmus supervenit. Unde hujusmodi vulnera ra-

Artic.
quid.

Prognosis.

tione aliarum partium, quæ necessariò vulnerantur, fiunt periculosa. Dixi, necessariò propositas partes vulnerari; quia ut plurimum carnem superpositam non habent, quæ in se vulnus recipiens, defendat à vulnere venas, arterias, tendines, &c. Sunt etiam vulnera articulorum periculosa, & difficilis curationis, ratione suæ naturæ seu naturæ articulorum, quia cum natura carnem generet, & glutinationem molietur in ipsis vulneribus, hæc in ipsis articulis admodum est imbecillis; & redditur imbecillior, ob acceptum vulnus; sunt enim articuli imbecilles, quia exsanguis, frigidi, & excarnes. Addo, quod cum articuli constent ex ligamentis membranosis, hujusmodi non posse glutinari testatur 5. Aph. Galenus, his verbis; vesica non glutinatur, quia frigida, & exsanguis est; idè non mirum, si sint periculosa, aut saltem sanatu difficilia, & diuturnam exposcant curationem articulorum vulnera.

Horum vulnerum alia ad articuli cav-
vitatem pertingunt, alia non. Quæ
vitæ. non pertingunt, potius appellanda sunt
vulnera supra articulos facta, quoniam
non perveniunt ad cavitatem articuli;
in quibus si tendines, aut nervi vulne-
rentur, curandi sunt ut vulnera nervo-
rum; si verò venæ, & arteriæ vulne-
rentur, oportet talia vulnera curare,
prout suo loco dictum est. Sola autem
ea articulorum vulnera censenda sunt,
quæ ad articuli cavitatem pertingunt,
in quibus saltem orbiculare ligamentum
inciditur; interdum aliqua pars capitis
ossis. In his autem vulneribus curandis
statim oritur dubitatio, num consuenda
sint, nec ne; nam in praxi sunt, qui
consuunt, & adducunt labia ad mutu-
um contactum, & glutinare tentant; alii
relinquunt vulnus apertum, & carnis
generationi student. Qui renuunt futu-
ram, dicunt non oportere suere. Pri-
mò, quia consuitur pars, quæ uniri non
poteat, ut est ligamentum, quod cum
nervosum, & exsanguis sit, non potest
uniri, ex Galeni sententia. Secunda cau-
sa est, quia adstringendo labia vulneris
futura, includimus in profundo saniem,
quæ copiosissima cohibetur, aliquando
mucosa, aliquando tenuis, & sic inflam-
matio, abscessus, & non raro gangræ-
na oboritur. Ego verò memor senten-
tiæ Galeni 3. de Fract. qui asserit, quod
omnia sub cute constituta, gaudent
oper-

Auctoris
sententia.

Contraria
argumen-
ta solvun-
tur.

operculo cutis, & considerans, quod articuli cum sint frigidi, exsanguis, ex-carnes, calore depauperati, facile in iis exstinguitur calor innatus, præcipue si aëri frigido exponatur; propter hanc rationem, hujus opinionis fui, ut articulorum vulnera fuerentur, & labia ad mutuum contactum adducerentur. Ad rationes in contrarium adductas; & primò ad primam respondetur, quod in his vulneribus satis est, cutem mutuo applicare futuris, aut fibulis; & sic vulnera à frigiditate aëris tueri, & tegere articulum cute, id est, naturali suo integumento, intacto à futura ligamento, nisi fortè puer sit, in quo propter partium molliem unio speranda est, in quo si ligamentum consuatur, & vulnus totum simul adducatur, facile hæc operatio absolvetur, tum quia ligamentum sua natura robustum est, & futuræ hærent, tum quia fit sine dolore, sensu enim privatum est ligamentum. Verum si huic obstare credat, quod hoc modo consuta cute, & ligamento dimisso, cavitas in parte interna paretur, ideo vulnus carnis generatione potius curandum, propterea quod per secundam rationem, intus sanies cum periculo colligatur, si vulnus consuatur. Respondetur, nos parum curare in his vulneribus, an vulnus cavum relinquatur, vel carnis generatione curetur; sed tamen curamus, ne vulnus atque articuli nudi aëri frigido exponantur; quia imminet periculum extinctionis caloris, unde gangrænæ oriuntur: aut si hoc non succedat, nulla concoctio unquam in vulnere apparet. Neque propterea sequitur, nos conclusuros intus saniem per futuram; quoniam ita volumus esse consuendum vulnus, ut sanies possit expurgari.

Ex his discendum est, qua ratione labia vulneris per futuram sint ad mutuum contactum adducenda; ita scilicet, ut in extremitate declivi foramen relinquatur, in quod turunda mittatur, & ita sanies expurgetur. Quo facto, medicamentum est imponendum, aliud supra futuram, aliud supra turundam. Supra futuram, glutinatorium, vel emplasticum ponendum, ut est hoc.

℞. *Mastiches.*
Boli Armenæ.
Aloës ana drach. j.

Misce, fiat pulvis tenuissimus, & inspergatur.

Humidum medicamentum est, quod.

℞. *Mastiches.*
Aloës ana drach. j.
Resinæ Abietinæ unc. j.
Olei Hyperici unc. ℥.

Misceantur, atque turundæ immittendæ apponantur.

Quando vulnera pertingunt corpus ligamenti, & articulum, valde siccum futurum est medicamentum, multis de causis; tum quia ligamenta, & ossa, quæ articulum componunt, sua natura sunt siccissima, & proinde siccis gaudent; tum quia sensu privata sunt, & tolerant robustissima medicamenta; tertio, quia copiosissima sanies effluit ex vulneribus articulorum, modò mucosa, modò tenuis, & necesse est medicamentum non obrui, neque facultates obtundi, ideo valde exsiccans debet esse medicamentum: quare plerique volunt, abstinendum esse à relaxantibus, emollientibus, humectantibus, & omnino oleosis medicamentis, nisi dolor urgeat: volunt præterea esse imponenda consistentia sicca. Ego verò, etsi libenter ab hujusmodi oleosis abstineo, utor tamen turunda, Unguento de betonica imbuta, quam postea revolvo super pulverem tenuissimum, qui

Siccantia.

Auctoris
sententia.

℞. *Myrrhæ.*
Rad. Iridis.
Betonicæ.
Colophonie ana drach. j.
Misceantur, & pulveris subtilissimè.

Interdum adhibeo *Theriacam*, cum *Trochiscis Andronis, Pasonis, & Polyidæ.* Similiter turundæ admoveo, aut cum turunda immitto aliquando *Ol. Hispanum*; vel *Balsamum luteum*, vel *nigrum* intus infundo, præsertim pueris, & natura humidioribus aliquando usurpatur turunda cum hoc medicamento.

℞. *Terebinthinæ drach. vj.*
Gum. Elemi drach. iv.
Ol. Hyperici drach. iij.
Boli Armenæ.
Sang. Draconis ana drach. j.
Aquæ Vitæ drach. ji.

Liquefiant simul omnia lento igne; deinde adde

Pulv. Rad. Iridis.
Aloës.
Mastiches.
Myrrhæ ana drach. j.
Misce.

R

Et

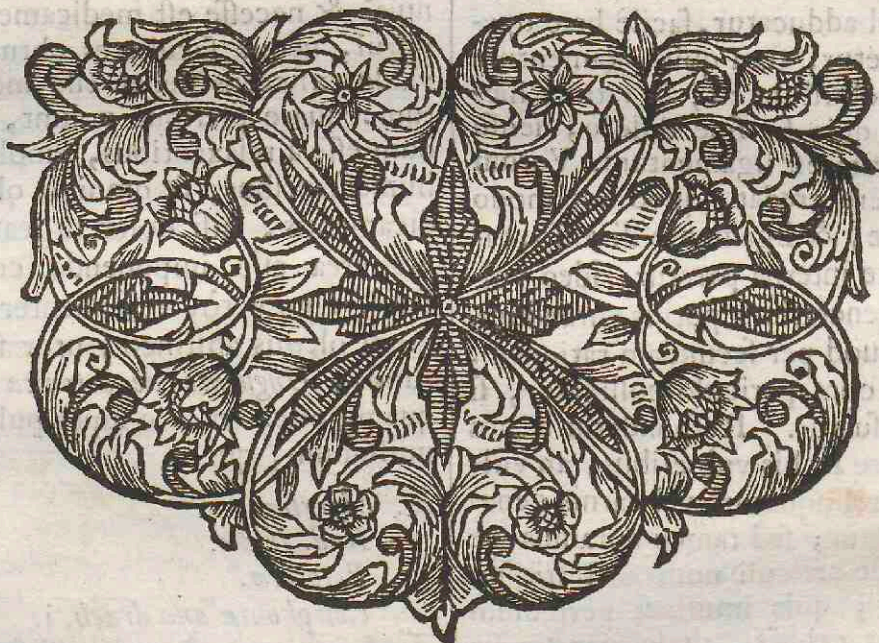
Medica-
menta.

Et hoc erit medicamentum opportunissimum ad absumendam saniem universam, & carne replendam cavitatem. Extrinsecus siccantia competunt, ut est *Ceratum de Betonica*. At si nulla adsit

inflammatio, vel dolor, adhibenda, quæ aliquo pacto trahunt ex alto, ut *Ceratum Barbarum*, cum dimidia parte *Sacri*. Hæc igitur sunt medicamenta, ad vulnera articulorum sananda.

Appendicis Lib. II. de Vulneribus Partium

F I N I S.



CHIRURGIÆ UNIVERSALIS HIERONYMI FABRICII AB AQUAPENDENTE LIBER TERTIUS.

De Ulceribus, & Fistulis.

C A P. I.

DE NOMINE, DEFINITIONE,
DIFFERENTIIS, CAUSIS, ET
PROGNOSTICIS ULCERUM,
IN GENERE.

Nomen.



ULCUS, τὸ ἕλκος, multa significat; primò, omnem membrorum noxam, Tex. 17. lib. 2. de art. cap. 6. lib. de inæqu: intemper; nam omnis morbus ulcus di-

ci potest, quia immodicus calor, & frigus proximè accedunt ad id, ut unitatem solvant; calor quidem segregat, ac incidit substantiæ continuitatem; summum verò frigus, constipando, tum introrsum intrudendo, quædam exprimit, quædam quassat. Sumitur deinde ulcus, pro continui solutione, quæ in carne facta est, cap. ult. lib. de Caus. Morbor. Denique sumitur pro unitatis solutione, siue hæc fiat in carne, siue in nervo, osse, capite, pulmonibus, intestinis, &c. De Ulceribus ergo nos agemus in hac tertia significatione; & quidem de iis tantum, quæ Chirurghi manus possunt attingere, ut sunt ulcera externa, nam de internis, ut sunt ulcera pulmonum, & similia nihil dicemus.

Ad definitionem ulceris investigandam, videre oportet, quomodo vulnus

& ulcus differant; nam Hippocrates lib. 1. de Ulceribus & Gal. lib. 3. Meth. hæc nonnunquam confundere videntur. Gal. penes causam efficientem distinguit; nam cap. ult. lib. de Caus. Morb. causas duas affert, quæ unitatem solvunt, alias, quæ extrinsecus adveniunt, ut omnia, quæ vulnerare, & contundere possunt, alias, quæ ex ipso corpore ortum ducunt, ut humorum vitia, quæ corroden- di vim habent; è qua distinctione cap. 6. lib. de Constit. art. colligit, vulnus fieri à causa externa, ulcus ab interna, id est, ab humore in corpore. Avicennas cap. 4. Doctrina 1. Fen. 4. Can. 1. vulnus vocat solutionem continui, in qua nondum factum est pus: ulcus autem, in qua fit pus: ideoque ait ulcera sæpe è vulneribus generari. At Galeni distinctio potior est: nam multa etiam ulcera sicca sunt, ut in morituris.

Proinde ulcus est solutio continuitatis, ab interna causa; ex erosione proveniens. Adjecimus, ex erosione, ut cum Gal. c. 4. lib. 3. Meth. & c. 1. lib. 4. Meth. indicarem, omne id, quod ex erosione provenit, id est, omne Ulcus, compositum esse affectum, è solutione continui, & diminuta quantitate.

Ulceris differentiae sumuntur; primò, à loco affecto, siue partibus ulceratis: secundò, à natura affectus, siue ulceris in se considerata; tertio ab iis, quæ

R 2

Vulnus,
& ulcus ut
differant.

quæ præter naturam ulceri adjunguntur; quartò a quopiam extra posito. A loco affecto, ulcera alia sunt in carne, alia in vena, in ossè, in capite, &c. A natura, & essentia ulceris, c. ult. l. 3. Meth. nimirum à figura, magnitudine, inæqualitate, æqualitate; à figura, alia recta, obliqua, rotunda, pampinorum more retorta, alia hami similitudine unca; à magnitudine, alia magna, alia parva, superficialia, profunda, longa, brevia, lata, angusta; ab æqualitate, & inæqualitate, alia æqualia, & uniformia, alia inæqualia. A rebus præter naturam ulceri adjectis, alia habent junctum morbum, ut dyscrasiam, putredinem, inflammationem, gangrænam; tumorem; alia morbi causam, ut ulcera cacochyma, corrosa, vexata fluxione; alia habent juncta symptomata, ut ulcera dolentia, sordida, dura, crustosa. A rebus extraneis, ut à tempore, alia recentia, alia vetusta; ab iis, qui primò curarunt, ut Cheironia, c. 2. l. 3. Meth.; ab iis, qui primò iis correpti sunt, ut Telephia; à simili, ut cancerosa.

Quænam
Differen-
tiæ chi-
rurgo sint
utiles.

Differentiæ a loco affecto, maximè ad curationem, sunt utiles cap. 10. lib. 3. Meth.; sic enim ulcus in vena, aut arteria, valentioribus eget exsiccantibus, quàm in carne; & ulcera in cute capitis, valentioribus egent siccantibus, quàm in cute: reliqua interna ulcera alium curandi modum postulant, quàm externa; nam *Æs ustum*, *Pompholyx*, *Lithargyrus*, &c. externis ulceribus utiliter imponuntur; in internis locum non habent, quia nocent. c. 7. lib. 4. Meth. Secundus fons differentiarum etiam utilis est; id enim, quod curam desiderat, nihil est aliud, quàm affectus essentia, c. 9. lib. 1. Meth. Sic magna ulcera vehementioribus egent siccantibus, rotunda difficilius curantur; quia non habent angulos, quibus committi possint; æquale ulcus uniformi eget medicamento, inæquale disformi. Tertijs fontis differentiarum, non sunt veræ ulceris differentiarum; quæ enim consistere per se possunt, non sunt alterius rei differentiarum; nam differentia est rei forma, quæ à re separari nunquam potest, nisi per interitum, c. ult. lib. 3. Meth. Hinc Galenus Com. Aphor. 45. Sect. 6. ait; si ulcus dicitur putridum, non constituitur aliqua ulceris differentia, sed affectus implicitus ex ulcere, & putredine. Veruntamen recentiores, has differentias ulceris, ceu

proprietas retinent; cum enim tractaverunt de simplicibus ulceribus, accedunt ad alia, cum intemperie, fluxione, dolore. Hinc Galenus, cum lib. 3. Meth. tractasset de ulcere plano, & cavo; in lib. 4., deinde agit de ulcere cum intemperie, gangræna, & de aliis, quæ præter naturam ulceri junguntur; imò ferè semper omnem curationem hæc ad se trahunt; nec enim ulcus intemperie affectum, fluxione vexatum, dolens, curari potest, nisi prius curetur intemperies, fluxio, dolor. Quarti fontis differentiarum non sunt utiles: nam ulcus diuturnum non postulat aliam curationem, quàm recens, quatenus eandem habet proportionem; at verò, si aderit intemperies, putredo, tumor, non diuturnitas curabitur, sed putredo, intemperies, sordes, quæ ulceri vetusto plerumque conjunguntur. Sic in ulcere Cheironio, nil curationi conducit, si sciamus à Cheirone medico fuisse curatum; unde hanc nimis curiosam esse appellationem Galenus ait in Comment. Aphorismi 41. sectionis. 6. & c. 33. Lib. de Tumoribus præter Naturam. Hæc de differentiis.

Causæ ulcerum sunt internæ, cap. ult. lib. de Caus. Morb., nimirum humores, qui in toto fluunt, & vim corrodingi habent. Porro hi humores variant, calore, crassitie, tenuitate &c.; si enim fuerint tenues, efficiunt ulcus purulentum; si crassi, sordidum; si valde calidi, serpens, quod nostri corrosivum, & ambulans; si calidi admodum, tenues, & flavæ bilis æmuli, fiunt ulcera, quæ tantum cutim corrodingunt, propter humoris tenuitatem, ac vocantur herpes exedentes; si calidi, crassi, & proximi bili superassatæ, sive salsæ, non solum cutim, sed substantiam etiam carnosam, propter humoris crassitiem, corrodingunt; unde phagedænæ, ulcera phagedænica, & cancerosa dicuntur; si humores hi fuerint tantum calidi, ulcera fiunt crustosa, sicut carbunculi; si humores corrodingentes sint admodum salsi, fiunt ulcera pruriginosa; si adeo fuerint vitiosi, ut è toto adversentur calori nativo, fiunt ulcera putrescentia, gangrænosa. Quæ Galenus lib. sexto x. γ. *ῥυκνὸν* appellat. Causæ ergo ulcerum sunt humores acres & erodentes, qui, ubi consistunt in parte affecta, sunt proxima, & continens causa ulceris; ubi autem in toto redundant, sunt causæ non ita proximæ, quæ antecedentes dicuntur. Causæ porro

Causæ sunt
morum
erodens
su-
thum.

superiores horum humorum consistunt vel in corpore, vel exterius adveniunt. Causæ internæ plerumque sunt vitia jecoris, aut lienis, ut intemperies, obstructio, tumor, cap. 2. lib. 6. x. y. Externæ, sunt vitiosi cibi, *Allia, Cepæ, Aromata, vinum potens*, aër pravis qualitatibus affectus, motus nimius, vigiliæ immodicæ, &c.

Prognostica.

Ulcera in genere manifesta sunt, nec signis egent; particularia sequuntur in speciali doctrina: quamobrem de prognosticis ulcerum. Omnia igitur ulcera periculosa sunt, propter tres causas, cap. 6. lib. 4. Meth. Primum propter loci affecti, id est partis ulceratæ præstantiam; hinc externa ulcera, de quibus nos agimus, periculosa hac ratione non sunt, quia cutis non est pars principalis. Secundò propter ulceris magnitudinem; nam in magno ulcere pars valde debilitatur, partesque subjæctæ præstantes, ut tendines, venæ, arteriæ, nervi, &c. propter profunditatem corroduntur, propter latitudinem etiam ulceris multæ partes internæ deteguntur, & debilitantur ab aëre externo. Tertiò ulcus redditur periculosum, propter malignam qualitatem, ita ut omnibus decenter factis, vix tamen, aut omnino non sanari queat, cap. 5. lib. 4. Meth.; hujusmodi sunt ulcera, quibus jungitur aliquid eorum, quæ præter naturam sunt, ut ulcus cum intemperie, putridum, sordidum, dolens, fluxione vexatum, cacochymum, gangræna, aut inflammatione affectum. Hinc Aphor. 4. Sect. 6. ulcera circum glabra maligna dicuntur; quia ubi pili decidunt è parte ulcerata, aut carunculae, aut squamulae demittuntur, signum est, admodum vitiosos ac erodentes humores in parte abundare. Sic Aphor. 45. Sect. 6. ulcera annua, aut diuturniora, in quibus os abscedere, aut cavas fieri cicatrices necesse est, omnia sunt maligna, propter vitiosi humoris præsentiam. Periculosa etiam sunt ulcera, quæ aliis succedunt morbis, secundum Rhafin, 14. Continent; natura enim exonerat materiam corruptam per partem exulceratam. Pariter maligna sunt ulcera, quæ consistunt in extremitatibus dorsi, brachiorum, tibiarum, secundum Galenum, & Avicennam. Sic ulcera procreata ab atra bile, Galeno sunt incurabilia, cap. 4. lib. de Atra Bile. Summatim, ubi perpenso corporis habitu, videtur adesse calida jecoris in-

temperies, aut Lienis vitium, sine dubio maligna sunt ulcera, & difficilis curationis.

C A P. II.

DE CURATIONE ULCERUM GENERALI.

Universalis ulcerum curatio, hoc ^{Ulcus indicat siccantiam.} axiomate comprehenditur; omne ulcus perpetua exsiccatione indigere, secundum Hippocratem in principio 1. de Ulceribus, & Galenum, cap. 3. lib. 3. Method.; quod præceptum ad ulcera, & vulnera communiter pertinet; potest enim ulcus tripliciter considerari; quod semper tamen siccantibus eget. Vel enim est simplex incisio, sive unitatis solutio, quæ glutinatione curatur. Vel non est incisio simplex, sed cum amissione substantiæ, nimirum, aut cutis, quæ curatur cicatrice, seu operculo; aut carnis simul, quæ curatur carnis generatione. In simplici ulcere, glutinantia adhibentur, quæ sicca sunt; in amissione carnis requiritur generatio carnis, quæ est opus naturæ; quia autem in generatione carnis resultant duo excrementa, tenue, & crassum; ideò natura eget medici auxilio, nimirum siccatione, & deterfione hujusmodi excrementorum; in amissione cutis, quia hæc, seu pars spermatica, regenerari nequit, ideò caro ulceris, catenus siccanda, & densanda est, ut cutis suppleat officium.

Practici in ulcerum curatione quatuor scopos observant. Primo impo- ^{Scopi quatuor in ulcerum curatione.} nunt pus moventia, seu suppurantia, ab ipsis digestiva dicta. Secundò, detergentia, ab ipsis mundificativa. Tertiò, implentia. Quartò, cicatricem inducentia. Sic enim procedit Rhafes, cap. 3. l. 14. Continent., sic Avicennas, sic Celsus, cap. 26. l. 5., sic Gal. c. 6. l. 13. Meth., cap. 12. l. 1. per Gen., Com. 7. l. 3. de fract., Com. Aphor. 22. Sect. 5.

Ratio autem, cur primùm usurpentur suppurantia, est hæc; quod nimis ^{Cur suppurantia primùm habeant locum.} materia, quæ extra propria vasa fluit in porositates, cogitur putrescere; nos igitur ipsam concoquere debemus, ut pus bonum generetur. Alia est ratio, quod caro in ulcere, per sarcotica, & siccantia generari nequit, nisi crasis generans carnem sit sana, id est, nisi materia concoquatur, & purgetur;

R 3 sic

sic enim ulcus redditur idoneum ad carnis generationem. Ultima ratio est, quod omnes morbi per sua tempora curantur, ideoque pro temporum diversitate, remedia diversa poscunt. Tempora verò ulcerum sic se habent; primum sanies tenuis, & aquosa ex ulceribus defluit; deinde in augmento parcius, & crassior; postea in statu, non amplius sanies, sed pus tenue; postremò in declinatione pus exit, colore magis album, consistentia crassius, & minus copiosum, cap. 3. lib. de totius Morbi Temporibus; proinde, in principio sanies tenuis crassior est reddenda, ut tandem concoctionis beneficio, in pus vertatur, atque hoc in album, crassum, & minus copiosum.

Dubium
solvitur.

Inulceri-
bus putri-
dis, cum
fluxione
non com-
petunt pus
moventia.

Galenus quidem lib. 3. Meth. curans ulcus planum, & cavum, nullam facit concoquentium mentionem; quia modum saltem docet ulcus carne implendi, & supponit ulcus idoneum factum jam esse, ut repleti carne queat. Præterea, Comm. Aphor. 22. sect. 5. ait, in ulceribus putridis, & fluxione vexatis non competere suppurantia; putridis enim addenda non sunt, quæ putredinem augere possunt; & si fluxio à toto corpore habeat originem, sanè pus moventia non conveniunt; quia sunt laxantia, & partem valde dispositam efficiunt ad receptionem materiæ fluentis, unde postmodum phlegmone corripere; quod si verò fluxionis causa sit in parte recipiente, seu affecta, ut dolor vel inflammatio, tum suppurantia, quæ imponuntur, erunt blanda, quæ dolorem leniendo, ac inflammationem moderando, fluxionis causas intercipient.

Quando
repellentia
in ulceri-
bus queant
usurpari.

Interim huic præcepto (ulcerum initio usurpanda, quæ pus movent) non adversatur Galenus, licet cap. 12. l. 1. per Gen. adstringentia, & repellentia probet in ulceris principio, quæ suppurantibus contraria videntur. Nam hoc fit diverso respectu; quia suppurantia diriguntur ad evacuationem materiæ influxæ, quæ cum acris, & calida sit, partem inflammaret, nisi suppurata expurgaretur, facta enim suppuratione, cessant inflammationes; at repellentia respiciunt fluxum materiæ influentis, c. 2. lib. 13. Meth. Possumus autem utrique uti præsiidiis; quia enim materia parti infixæ propelli nequit, ideo suppurantia in parte ulcerata ponenda; & quoniam materia in partem influens ne-

cessariò defluit è partibus ipsum ulcus circumstantibus, proinde repellentia, quæ fluxionem arcent, non imponenda sunt ipsi ulceri, sed partibus circumstantibus; Aphorif. 23. sect. 5. Hinc ergo patet, pus moventia conducere in principio omnium ulcerum, nisi putrida; in iis autem quæ fluxione tentantur, eo modo imponenda, quem jam tradidimus, circumponendo scilicet repellentia; sic enim; primò repellemus materiam influentem; deinde efficiemus, ut medicamentum suppurans, quod calidum est, nihil possit à partibus circumjacentibus attrahere; tertio facultate adstrictoria, partem ulceratam corroborabimus; quarto partem per se sanabimus, quia adstringentia sicca sunt, & quia etiam materiam aliò propellendo, per accidens exsiccant cap. 6. lib. 1. per Gen.; Ultimò, vis suppurantis intendetur, per antiperistasin frigoris medicamenti adstringentis; sic enim fiet, ut calor partis ulceratæ, fugiens frigidum, quod circumcirca est, in ulcere uniatur, & validius concoquat.

Neque à suppurantium usu detertere nos debet, quod Galenus Com. Aphor. 22. sect. 5. ait, ulcera maligna, quæ corrosas habent partes circumstantes, esse insuppurabilia; non enim suppurationem hic negat Gal., sed summè difficilem eam esse innuit; unde in malignis ulceribus suppurante medicamento, nimirum Ture, utitur Galenus c. 18. lib. 1. per Gen.

Porrò quæritur etiam de crasi pus moventium. Quoniam igitur suppurantia debent roborare calorem nativum, ut postea facile concoquat, & pus moveat, c. 6. lib. 5. Simp., patet sanè, pus moventia in temperamento convenire debere cum partibus, quibus applicantur, quia calor natus in quantitate augendus; ut si calido ut 1. addamus similiter calidum ut 1.; non autem augendus in qualitate, quia sic verteretur in febrilem; ut si calidum ut 2. adderemus calido ut 1.; hinc si pars fuerit temperata, temperatum quoque erit pus movens; si calidior, paulò calidius & illud; quoniam verò natura humana est calida, ac humida, Galenus voluit, pus moventia in genere esse calida, & humida.

Dubitatur autem, cur Chirurghi imponant siccantia, ut sunt *Tus*, *Resina*, *Terebinthina*, & *Abiegna*, *Oleum Masti-* Cur Chirurghi suppurantibus utantur.

quæ simul *chinam*, *succus Apii*, &c. Responsio. In ulcere duas habemus indicationes; siccant, & detergant. primùm enim materia incocta, est in pus vertenda; secundo, detergendum, & expurgandum est id, quod in pus est versum. Quod si ergo separatim his scopis satisfacere voluerimus, pus moventia semper ejus erunt craseos, cujus est pars, cui applicantur; qua ratione Hippocrates cap. 2. lib. de Ulceribus præcipiebat, ulceribus apponendum esse cataplasma calidum, & humidum. Gal. cap. 5. lib. 3. Method. jubebat in naturis temperatis *Tus* addere; sicut enim hoc in naturis humidioribus siccum est, & carnem generat, ita in temperatis, & ad siccum vergentibus, *Tus* non siccant, sed humidum est, & pus movet. Si autem duobus his scopis simul cupimus satisfacere, miscenda sunt suppurantia cum siccantibus, & detergentibus; unde suppurantia evadunt calida, & sicca; in hac tamen mixtione observandum, non indifferenter hæc miscenda esse, sed temporis adhibendam distinctionem, ita ut in principio suppurantia, in fine detergentia præpolleant; ita *Resina abiegna*, & *Terebinthina*, quatenus sunt calidæ, & humidæ, pus movent; quatenus siccant, & detergant, reliquo scopo satisfaciunt; ita *succus Apii*, & *Oleum Mastich.* calore, & vi emplastica, pus movent, siccando vero detergant. Hic autem postremus modus, qui ambos scopos simul respicit, priore potior est: natura enim nunquam, ac ne in principio quidem, otatur à carnis generatione, & propterea semper segregat illa duo excrementa humida, & crassa; unde fit, ut ulcera perpetuò siccatione indigeant; & proinde eo tempore, quo puri movendo studemus, ulcus similiter exsiccabimus; unde Galenus *Tus* addit, cap. 18. lib. 1. per Gen.

Quandiu suppurantibus utendum, & quomodo reliquis tribus satisfaciendum scopis.

In talibus suppurantibus insistendum, donec pus bonum appareat; quod est album, quia fit à crassi arteriarum, venarum, nervorum, membranarum, quorum alba est substantia; æquale etiam est, non grumosum, quia calor naturalis per omnes ejus partes permeavit, & æquale illud effecit; qua de causa etiam læve existit tangenti; postremo minimè est fætidum pus bonum, cum omnes pravæ qualitates materiæ jam sint à calore naturali ablatae. His ita peractis, ulcus mundificandum, & pus expurgan-

dum, tum carne implendum, postremo, tegendum operculo, id est, cicatrix inducenda; quæ omnia cap. sequenti docebimus. Et hætenus in parte affecta immorati sumus.

Verùm, cum ulcus, manente causa, perfecte curari nequeat, cap. 4. lib. 4. Meth., idè etiam causæ ulcerum sunt auferendæ. Ulcus igitur omne fit ex influxu humorum acrium, & corroden-^{Causa ulcerum ut a movenda.}tium, ad partem aliquam; influxus excitatur à redundantia humorum vitiosorum in toto corpore; atque hæc redundantia interdum fit vitio jecoris, aut lienis, perpetuò autem à causis externis, id est à rebus non naturalibus. Fluxio igitur tribus aufertur instrumentis; revulsoriis, repellentibus, & interceptantibus. Primùm enim humorem revelere possumus ad loca contraria, cap. 6. lib. 4. Meth., c. 2. lib. 2. ad Glauc. Deinde eundem retròpellere possumus, c. 16. lib. 13. Meth., c. 6. lib. 1. x. y., c. 4. lib. ejusd., c. 17. lib. 5. Simpl. Tertiò, humorem fluentem, in itinere quasi detinere, & interceptare possumus; ut si ulcus sit in summa manu, & humor illuc fluat, nos eum in carpo, aut cubito detinebimus c. 1. lib. 1. Meth., Aphor. 23. sect. 5. Hoc præstat per medicamenta, quæ communiter defensiva vocantur, & sunt frigida; quoniam co-^{gunt humores, ne ulterius influant; sunt è bolo Arm. sanguine Drac. Myrtillis, Balauistiis, in pollinem redactis, deinde Cera, seu Ovi albumine, & Aceto subactis, seu mistis; quæ omnia sunt adstringentia, & proinde frigida, ac siccantia; imponuntur autem ante adventum humoris ad locum ulceris. Repellentia etiam sunt frigida, & possunt, vel humida esse, vel sicca, quamvis in ulceribus siccantia convenient, c. 12. lib. 1. x. y. Revulsionem molimur attrahentibus, ut sunt Calor, Dolor, Vis vacui. Calore attrahunt, balneum, inunctiones calidæ, & digerentes. Dolo-^{re} vinculum dolens, ligatura. Calore, & dolore simul, cucurbitulæ, vesicatoria. Vi vacui attrahunt purgatio, fonticulus, sive emissarium, quia humores sequuntur id, quod evacuatur. In revulsionem autem, observanda est rectitudo, tum partis, tum vasorum; partis, ut si ulcus fuerit in crure dextro, revellimus in brachio dextro; vasorum, ut si ulcus sit in crure dextro, revellimus in crure sinistro, quia sic servatur communicatio}

vaforum. sic igitur fluxioni occurrimus.
 Cacochy- Cacochymiae purgatio est accommoda-
 mia. ta, c. 6. lib. 13. Method. Causae deni-
 Causa ex que ulcerum externae, nisi abierint, a-
 terna. movendae, ne amplius ulcus foveant. Et
 haec de generali ulcerum cura.

CAP. III.

DE CURATIONE ULCERUM
SIMPLICIUM, PLANO-
RUM, ET CAVORUM.

Simplicio- Simpliciora appellamus ulcera, qui-
 ra ulcera. bus, praeter unitatis solutionem, ab
 erosione factam, non copulatur morbus,
 causa, vel symptoma. Haec ulcera, si
 tantum in iis amissa sit cutis, & cuticu-
 la, dicuntur plana, seu aequalia, cap. 3.
 lib. 3. Meth.; si carnis etiam amittatur
 portio, appellantur ulcera cava. Age-
 mus ergo primum, secuti Gal. lib. 3.
 Meth. de ulcere cavo; in cuius doctri-
 na, de plano etiam ulcere agendum erit.

Indica- Cum igitur in ulcere cavo duplex sit
 riones seu affectus, nimirum solutio unitatis, &
 scopi in cavitatis; indicatur unio, carnis genera-
 simplici ulcere. tio, & cicatricis inductio, quae opera-
 tiones tantum à natura fiunt; sed natura
 medici eget auxilio, non alia de causa,
 quam propter ulcerum excrementa, quae
 ulcus reddunt *δισχεστόν*, cacochymum,
 dolens; quare si haec excrementa sint
 bona, id est, si pus sit album, laeve,
 paucum, crassum, minime foetidum,
 significant ulcus posse carne impleri
 Com. ult. lib. 1. Prognost. Contra,
 si mala, id est, si pus sit nigrum, inae-
 quale, asperum, seu grumosum, & fœ-
 tidum, indicant non posse ulcus carne
 impleri, nisi reddatur idoneum, id est,
 nisi materia illa suppurantibus bona red-
 datur, & expurgetur. De excremen-
 torum in ulceribus differentiis Celsus
 agit c. 25. lib. 5., Galenus cap. 3. lib. de
 totius morbi temporibus, haec excre-
 menta dividit in saniem, & pus, & u-
 triusque duas facit species; prima saniei
 species est sanies tenuis, & aquosa, pri-
 mum ex ulceribus defluens; altera spe-
 cies, est sanies paucior, & crassior; pri-
 ma species puris, est pus tenue, & co-
 piofum; secunda, pus albidum, cras-
 sum, minus copiosum. Ex hac igitur
 excrementorum observatione conjicien-
 dum, quando pus moventibus, vel sar-
 coticis uti, aut non uti, aut quando his
 magis, quam illis uti debeamus.

Species
excre-
mento-
rum in ul-
ceribus.

De conficiendo Pure laudabili.

Quod si igitur à copia, & qualitate Suppuran-
 excrementorum, quae ex ulcere tia.
 defluunt, cognoscamus, opus es-
 se pus moventibus, haec imponenda.
 Sunt autem alia simplicia, alia compo-
 sita; simplicia sunt *Tus*, *Resina Abie-
 gna*, & *Terebinthina*, *Oleum Mastichi-
 num*, *Ovi vitellus*, &c. Composita de-
 bent consentire temperamento partis,
 cui applicantur, & modicè erunt em-
 plastica, ut caloris halituosi transitum
 detineant, ac includant, quò materia
 in pus vertatur, c. 6. lib. 5. Simpl.
 Quocirca, si corpus fuerit humidum,
 suppurans medicamentum tale erit

℞. *Olei Ros. completi unc. β.*
Ovi vitellum dimidium.
 Misce.

Si corpus non ita sit humidum.

℞. *Olei Mastich. unc. β.*
Resinae Terebinthinae unc. iij.
Ovi vitellum dimidium.
 Misce.

Si corpus adultum sit.

℞. *Resinae Abiegnae unc. j.*
Olei Rosati Drach. vj.
Farinae Hordei. q. s.
 ad inspissandum.

In corporibus duris, & maximè sic-
 cis.

℞. *Farinae Foeni-græci*
Sem. Lini ana drach. iij.
Farinae Hordei.
Terebinthinae.
Pinguedinis Anatis.
Gallinae ana unc. β.
Succi Apii. q. s.

Ut fiat medicamentum, quod com-
 modè concoctionem præstare queat.

In circumjacentibus autem partibus, Repellentia
 imponemus repellentia, & linteum ma-
 defactum in Vino nigro austero, ac ex-
 pressum, &c.

De Pure Sordibusque expurgandis.

Ubi pus horum medicamentorum be-
 neficio bonum apparet, relinque-
 mus pus moventia, ut monet Rhafis 13.
 Continent; alias enim ulcus fit fordi-
 dum, & carnis generatio retardatur, ut
 ple-

Detergen-
tia.

plerumque Chirurgis stolidis accidit. Debemus verò pus factum detergere per mundificativa. Simplicia sunt talia; *lin- tea Melle infecta; Hordeacea, Fabacea- que farina cum Melle, Melicratum*, cap. 8. lib. 2. ad Glauc. Composita hujusmo- di sunt.

℞. *Mellis Rosar. unc. ij.*
Farinae Hordei q. s.
ad mel inspissandum.
Vel.

℞. *Terebinthinae drach. ij.*
Syrupi Ros. unc. β.
Succi Apii unc. jβ.
Farinae Hordei ℥
Lupinorum q. s.
ad inspissandum.

Sæpenumero autem eodem tempo- re, & concoquimus, & detergimus: nam quæ pus movent, ut *Resina Te- rebinthina, & Abiegna, Apii succus*, & aliarum bona pars, etiam detergunt. Cum verò deterfio non est facta per suppurantia, propositis mundificantibus tandiu utemur, quandiu pus in ulcere apparebit.

Signa ul-
ceris puri
& impuri.

Signa ulceris puri, vel impuri, tradit Celsus cap. 26. lib. 5. Si enim ulcus ru- bet, ac nimium neque siccum, neque humidum est, purum existit: contra, quod sensu caret, quod nimium est ari- dum, aut humidum, aut pallidum, al- bidum, lividum, vel nigrum, non est purum. Quomodo autem ulcera in pro- fundo sita cognoscantur esse deterfa, do- cet Galenus cap. 2. lib. 4. x. γ. purum enim ulcus est, si medicamenta incipiant sensum mordicationis inferre.

De Carne generanda.

Sarcotico-
rum ne-
cessitas un-
de sit, &
quibus ea
polleant
viribus.

Purgato autem ulcere, sequitur, ut carne impleatur, per sarcotica. Gi- gnitur quidem caro à natura, id est, à partis ulceratæ temperatura; at quoniam in carnis generatione, dum sanguis in carnem mutatur, tenue, & crassum ex- crementum segregatur, fit, ut natura medici egeat auxilio; aliàs, si sanæ sint partes, in tertia concoctione singularum partium, tenue excrementum est insen- sibilis illa perspiratio, quæ, si interdum, aut ex motu, aut cibo, aut imbecillita- te, aut alia de causa visibilis fiat, sudor dicitur; crassum verò excrementum sunt sordes, quæ extrinsecus corpori ad-

hærescunt; hæc excrementa in parte sa- na à natura detruduntur extra corpus, sensibiliter, & insensibiliter; at cum exulceratæ partes imbecilles sunt reddi- tæ, excrementa non possunt amplius à natura extra ulcus propelli; unde à cras- so excremento ulcus sordidum redditur, à tenui, humidum. Hinc ergo patet, ulcus duplici indigere medicamento, sci- licet sorditiem detergente, & humidita- tem exsiccante; & quia nullum est tem- pus, quo natura à carnis generatione ces- sat, nullum etiam est tempus, quo non hæc duo excrementa segregentur, & ul- cus non indigeat, siccantibus, & deter- gentibus. Hæc, medicamenta Sarcoti- ca, id est, carnem generantia dicun- tur, nostri vocant, generativa carnis, seu impleantia ulcus, non quod ipsa car- nem generent, quia natura hoc facit; sed quia siccando, & detergendo, impedi- menta auferunt.

Jam autem investigandum, quantum Exsicca-
vis Sarcotico-
rum
quanta ef-
se debeat.

fit siccandum; proinde experientia ob- servatum est, sarcoticum medicamentum esse exsiccaans in primo gradu, in natu- ra humana; sed cum primi gradus ma- gna sit latitudo, non sufficit hoc scire, verum etiam indagandum, num vis sic- candi primi gradus, remissa, aut inten- sa esse debeat; hoc autem æstimabimus ex iis, quæ in ulcere apparent; ut sunt crasis corporis totius, & maximè partis ulceratæ, quæ per similia custodienda; deinde copia saniei, quæ per contrarium tollenda. Quapropter si multa est saniei copia, ut in ulcere magno, valentiori- bus indigemus siccantibus; mitioribus in ulcere minori: item si natura corpo- ris ulcerati mollior est, ac humidior, si- milis quoque caro, nimirum humida, & mollis regeneranda; ideoque mitioribus indigemus siccantibus: at si caro sit den- sa, & sicca, valentiora sint siccantia. Sic ergo siccantium quantitas decernenda.

Si ulcus parvum, & corporis temperies Magis spe-
humida, ratione utriusque, siccante e-
cialis de-
gemus mitiori, ideoque *Tus* erit accom-
termina-
modatissimum; si ulcus magnum, & tio.

temperies humida, siccantia paulò erunt valentiora, quia indicationes pugnant, unde *farina Hordeacea, & Fabacea* con- veniet; si ulcus magnum, & tempera- mentum vel temperatum, vel ad siccum vergens, siccantia adhuc erunt valen- tiora, ut *farina Ervi, & Iris*; si ulcus magnum, caro verò admodum sicca, & dura, indigemus medicamento valentif-
S
simè

Sarcoti-
cum bo-
num ratio-
ne siccita-
tis.

simè in suo, nimirum in primo gradu, siccante, ut est *Aristolochia*, *Tutbia*, *Pompholyx*. Hæc omnia medicamenta, siccant tantum in primo gradu; differunt autem ratione intensiōis, & remissionis; nam alia in primo remisso, alia in æquali, alia in intenso exsiccant. Tale autem medicamentum num conveniat, nec ne; cognoscimus è signis, quæ afferuntur à Gal. c. 1. lib. 4. x. γ. nimirum, si pars ulcerata eam siccitatem adipiscatur, quam antea secundum naturam habuit, ut ex ulcere nec pus, nec sanies effluat.

Sarcotico-
rum vis
deterforia.

Specialis
determi-
natio.

Eadem in detergentibus est ratio; licet enim hæc non sint distincta in quatuor ordines, seu gradus, ut siccantia, nihilominus pro ulcere cavo implendo, detergentia mitiora requiruntur; unde Galenus ait *Nitrum*, *Aphronitrum*, & *Scyllam*, quæ valentem facultatem salis, & amaram possident, ad detergendum ulcus in carne non esse accommodata. Ut autem sciamus, qualem conveniat detergens, perpendenda est natura ægrotantis, magnitudo ulceris, & sensus ipsius partis. Si enim ulcus sit parvum, & corporis laborantis temperatura mollis, sive humida, & pars sensu exquisito prædita, usurpanda sunt, quæ moderatè detergunt; ut *Manna*, *Tus*, *farina Ervi*, *Hordei*, *Fabæ*, & *Mulsa aquosa*, cap. 4. lib. 8. Meth. cap. 2. lib. 6. x. γ. Parvum enim ulcus, non omnino multas efficit sordes, caro autem mollis faciliè colliquatur, & pars *εὐαίσθη-τε* faciliè exacerbatur à validiore detergente, unde in tali casu, quod modicè detergit, solum ex usu est; si verò ulcus fuerit magnum, caro mollis seu humida, & sensu exquisito prædita, valentiora requiruntur detergentia, ut *Iris*, *Panacisradix*, *Aristolochia*, licet pugnantibus sint indicationes; si verò ulcus magnum sit, & caro sicca, & sensus obtusus, adhuc valentiora indicantur deterforia, ut *Staphisagria*. Denique, si ulcus valde magnum sit, & corpus valde durum; & obtusum habeat sensum, magis valentia indicantur deterforia; ut *Cuminum*, *semen Eruce*, *Mel Rosaceum*, &c. quæ in genere sarcoticorum sunt valentissima. Signa autem sunt medicamenti detergentis accommodati, si purum appareat ulcus, & sine mordicatione; nam si impurum sit ulcus, & morsum sentiat æger, non est bonum detergens, quia sic impeditur carnis generatio; imò ca-

Signa bo-
ni deter-
forii.

vitas fit major, & ora ulceris rubentia, atque calidiora evadunt, totumque ulcus veluti inflammatione afficitur; quod si hæc signa non compareant, sed ulcus sit purum, & caro rubra, sine sordibus, crassive excrementis adhærentibus, certi sumus nos invenisse medicamentum deterforium ulceri implendo accommodatum, cap. 6. lib. 3. Meth. med.

Verum cum siccantia, & detergentia etiam activis agant qualitatibus, cavendum, ne ulcus ad calidam, frigidamve intemperiem deducatur, & carnis generatio ita impediatur, c. 8. lib. 3. Meth. Hinc *Altercum*, *Meconium*, *Mandragora*, fugienda; quia supra modum refrigerant; *Resina* verò, sive *Asphaltum*, non usurpanda sola; cum præter modum calefaciant; proinde sarcotica cum tenebunt caloris gradum, quem pars, cui applicantur, qui gradus est primus, aliquam tamen habens latitudinem. Et hoc intelligendum, de naturali partis constitutione, quam per similia conservabimus; unde si caro ulcerata sit temperata, ut in summa manu, ubi modica est caro, & plurimi nervi, temperatum erit sarcoticum; si verò paulò calidior fuerit, ut locus supra cubitum, vel in humero, &c., ubi major veræ carnis est copia, calidius erit sarcoticum; quod si caro subjecta recesserit à naturali habitu, vel per frigiditatem, vel per calorem, non amplius similibus, sed contrariis utendum, ut caro ad pristinam temperiem reducatur; in quo casu Galenus monet, aëris quoque ambientis, id est, anni temporis, regionis, & constitutionis habendam esse rationem, ut horum excessui occurratur; sic enim Hippocrates, frigidioribus anni temporibus, paulò calidioribus utebatur medicamentis, & contra: nos item, verbi gratia, *Emplastrum capitale*, æstate conficimus cum *Aqua*; hyeme, cum *Vino*. Signa boni

Signa boni
sarcotici,
ratione car-
nis. c. 2.
lib. 4.
Meth.

vel

vel detrahere oporteat. c. 1. lib. 7. per Gen.

Sarcotica
composita.

Porro, quantum ad Sarcotica attinet composita, solent ea unguentorum forma administrari: debent enim esse lævia, æqualia, non aspera, tenuia, mollia, alioquin facile partem ulceratam irritabunt. Si ergo ulcus fuerit parvum, & temperatura humida, sensus acutus, ac tempus anni temperatum; *Unguentum de Betonica* convenit, potissimum factum è *succo Betonice*, *Oleo*, & *Cera*, sine pulveribus. Si verò ulcus magnum sit, corpus durum, & siccum, ut nautarum, & rusticorum, sensus obtusus partis ulceratæ, & tempus hyemale, sarcoticum erit valens, & calidum, ut est *Unguentum Isidis* dictum, quod à Galeno describitur lib. 2. per Gen. Si eadem adsint indicationes, sed tempus fuerit æstivum, convenit *Unguentum de Tutbia*, & *de Cerasa*. Si indicationes fuerint contrariæ, ita ut ulcus sit magnum, & temperatura humida, & habeat sensum exquisitum; sarcoticum erit medio loco constitutum, quale hoc est.

℞. *Resinæ Terebinthinæ unc. iij.*
Ceræ unc. j.
Turis.
Mastiches.
Fœnu-græci ana unc. ℞.
Olei communis q. s.

ad Unguenti formam.

In quo casu, & *Basilicum magnum*, & *Unguentum Apostolorum* commendantur.

De Sarcotico-
rum
consisten-
tia.

In horum unguentorum usu, duos errores incurrere possumus; primum, si nimis sint mollia: tum enim propter partis calorem liquantur, & undique diffuunt, mundumque linteam relinquunt supra carnem ulceratam, quod eam mordicat, cap. 8. lib. 2. ad Glauc.; unde Galenus monet, in ulceribus non admodum profundis, sed in summitate hærentibus, medicamenta crassiori debere esse consistentia, nè scilicet liquentur; deinde, si nimis mollia sint unguenta, propter oleosam, & remollientem naturam, caro ab hoc medicamento gignitur nimis laxa, & mollis, carni subjectæ dissimilis, quod potissimum in naturis siccioribus, & corporibus duris contingit; quapropter si puer ulcere laboret, quia caro generanda debet esse mollis, & tenella, utendum est mollioribus; in dura autem carne, non ita mollioribus utendum, sed

minus admiscendum olei; vel pulvis aliquis sarcoticus medicamento adjungendus. Proinde nos in duris, & siccis corporibus, ubi carnem expetimus duram, ut plurimum, vice unguentorum, uti mur medicamentis, quæ potentia, & actu sunt sicca; cujusmodi sunt pulveres sarcotici, qui insperguntur parti ulceratæ. Ut,

℞. *Turis.*

Resinæ Colophonice ana unc. ℞.
Redacta in pollinem inspergantur.

Vel.

℞. *Aloës.*

Sarcocolle.

Sang. Dragon.

Tutbie præparatæ, equalia pondera.
Misce.

Pulveres etiam sarcotici sunt è *Radice Iridis*, *Manna*, *Ture*, *Myrrha*, *Sarcocolla*, *Radice Panacis*, *Resina Laricis*, qui pro scoporum varietate, permiscuntur. Si utamur mollioribus, extendi debent supra linamenta sicca, si non adsit dolor, & sensus partis sit obtusus; at verò si sensus sit acutus, derafa melius usurpantur, quæ conficiuntur ad formam splenis, id est, rotundam, & longam, qua de causa, splenia dicuntur.

De roboranda parte Ulcerata.

Non tantum verò parti ulceratæ, sed etiam circumstantibus medicamentis, quæ Ratio eorum, quæ circa partem ulceratam ponuntur, admoventur. Primum ad detinendum sarcoticum, quæ tamen non est causa principalis, quia etiam fascia, & linenum possemus detinere. Secundò, ut pars ulcerata à frigore defendatur, quod ulceribus mordax esse solet Aphor. 23. sect. 5. Tum, ut calor innatus magis detineatur, & includatur. Quæ causæ & ipsæ non sunt præcipuæ, quia stupa, lana, aut gossypio partem à frigore defendere, & calorem fovere possemus. Tandem, ut partis ulceratæ substantia, sicut Gal. ait, c. 90. Art. Med., salubris conservetur, quæ causa est potissima. Multa autem sunt, quæ partem à pristina salubritate deturbare possunt. Primum enim, cum ex ulcere perpetuò segregentur excrementa, seu humiditates, quæ propter imbecillitatem partis extra ulcus propelli non possunt, idè periculum est, ne hujusmodi humiditates in carne vicina imbibantur, & absorbeantur, atque sic eam deducant ad intemperiam

Materia
medica-
mento-
rum, quæ
partibus
debent ul-
ceratis
circumpo-
ni.

periem humidam. Deinde, quia ulcus partem reddidit debilem, unde, licet nullus sit fluxus, semper tamen timenda est fluxio, quia natura consuevit semper corporis excrementa propellere ad partem debiliorem. Tertiò, cum sarcotica parti ulceratæ imposita sint mollia, & oleosa, metus est, ne laxando, & effeminando, partis robur exsolvant, & eam fluxioni reddant obnoxiam. Ut autem saluti partis consulatur, his tribus incommodis obfistendum. Humiditates sunt exsiccandæ, fluxio repellenda, pars laxa adstringenda, & roboranda. Hoc assequimur medicamentis adstringentibus, quæ repellunt, siccant, roborant, c. 2. l. 2. ad Glauc. Varia autem hujus generis medicamenta recensentur, c. 5. l. 4. x. 7.; cum enim ulcus est altum, totum ipsius cavum medicamento indito replebitur, postea aliud platysma accommodabitur, quod etiam labia comprehendat; hæc ergo respiciunt partem ulceratam, quæ carnem postulat; hinc deinde rursus linteum frigida madens obijciendum; postremò extrinsecus spongia mollis fascia ex linteo obducenda. Frigida hic utitur Gal. ad repellendum, spongia, ad absorbendum humiditates. Et c. ult. l. ejusd. ait, supra splenium *lanam succidam, Vino, & Oleo intinctam* alligari debere; *Vinum* enim facit ad repellendum, & siccandum; *Oleum*, & *Spongia*, ad leniendum dolorem. Ibidem *Spongiam ex Aqua, vel Posca madentem, & expressam* imponit, nam *Aqua, & Posca* repellunt, *Spongia, & Posca* exsiccant. Utitur etiam Galenus *Emplastris*, quæ nos vulgo *Cerata* appellamus, ut est *Diapalma*, quod describit l. 1. x. 7. & tempore potissimum temperato usurpatur, quemadmodum hyeme *Emplastrum Barbarum*, & æstate *Ceratum de Cerussa*. Admovemus etiam partibus circumjacentibus *Rubi germina, & folia in Aqua cocta, item folia Plantaginis in Aqua decocta, aut in Vino nigro*, si hyems sit. Præstantissimum est *Vinum nigrum austerum, aut ex liuteo duplicato, aut spongia expressum*, *Vinum* enim optimum est medicamentum omni ulceri, quia ulcus est, c. 4. l. 3. Meth. Quod si pars admodum sit laxa, aut corpus repletum, & cacochymum, ita ut mirum in modum fluxum timeamus, alterandum est *Vinum nigrum austerum*, & in eo ebullienda, quæ validam habent vim adstringendi, ut *Balaustium, Malicorium, Scabio-*

sa, Olive, folia Myrti, germina Cupressi, ejusdemque folia, & nuces, denique *Alumen in Vino* liquari, & incoqui potest. Si non adsit *Vinum nigrum austerum, Alumen similiter Vino* liquandum. Si *Ceratis* uti libet, horum forma solidior erit, ne propter multum oleum remolliant. Postremò, quia sanguinem, è quo caro generatur, & quantitate, & qualitate bonum esse oportet, accommodatam victus rationem servari in quantitate, & qualitate necessum est.

De absumenda Carne superflua.

Hactenus, quomodo ulceris cavitas carne replenda sit, docuimus; quia verò sæpe vel medici ignorantia, vel ægri errore, caro superflua in ulceribus generatur, huic quoque occurrendum. Causæ, cur generetur caro superflua, duæ sunt. Primum, si alimentum superabundet; si æger in victus quantitate deliquit, unde sanguis in majori copia, quam debet, ad ulcus accurrit. Deinde, si ulcera à medico minus purgentur, & exsiccentur, quam res postulat; unde humiditates in ulcere consistunt, quarum causa superflua caro generatur.

Quod si igitur caro inutilis gignatur ob sanguinis tantum abundantiam, hoc inde cognoscitur, quia caro genita est similis carni subjectæ. Hinc oritur indicatio sanguinem minuendi, per venam sectam, cucurbitulas; vel secundo, per purgationem, si corpus superfluis scatet humoribus; nam ex evacuatione excrementorum, partes corporis redduntur sicciores, in detinendo avaræ, in expellendo promptæ; vel tertiò, per victus rationem tenuem. Ulceri verò sarcotico siccans magis admovendum, quam si nulla adesset superflua caro.

Quod si caro generetur, ut plerumque contingit, culpa medici, qui minus exsiccarit, & purgarit, siue deterlerit ulcus, quam par est, hoc inde cognoscitur, quia caro genita est laxa, mollis, flaccida, & veluti spongia. In hoc casu oritur indicatio carnem minuendi; quod fiet, si valentiùs ulcus exsicceetur, & purgetur. cap. 8. lib. 3. Method. Proin si modica fuerit caro superflua, & corporis natura humidissima, stupæ cannabinæ minutim incisæ satis erunt, ex Avicennæ sententia; vel spongia mollis sicca, similiter incisa, & imposita. Sicca quoque linamenta, modicè carnem re-

Si excre-
scat caro
ob sangui-
nis abun-
dantiam.

Si excre-
scat caro
ob medici
negligen-
tiam.

reprimunt, è Celso. Si caro excrefcens fit modica, & corpus humidum, carnem minuet *Lana combufta*, *Caro Porci falita*, & *macra*; fimiliter *lintheum infufum in Aqua falita*, fecundum Paulum; item *lintheum infufum in Aqua Aluminofa*. Si caro supercrefcens luxuriet, & pars ulcerata humida, convenient, *Mify*, *Chalcitis*, *Ærugo*, c. 8. lib. 3. Method. cum iis, quæ deficcant, & detergunt. Secundum Dioscoridem in hoc ordine funt *cinis Quercus*, *Tithymali*, & *Ficus*. Secundum Rhafin, *Sal Melli permiftum*, *Cepa cum Melle*, *Nuclei Dactylorum ufti*, *Semen Urtice*, *Radix Vitis albæ*, 4. Continent. Secundum Avicennam, *Oftrea contufa*, *ſax Aceti*, & *Vini*, pulvis *Hermadaſtylorum*, *Ariſtolochia rotunda*. Si caro supercrefcens fit adhuc copioſior, pars verò ſicca, & dura, uſurpentur, quæ validiſſimè detergunt, ac ſiccant, ut *Æs viride*, *Alumen uſtum*, & è compoſitis *Præcipitatum*, *Unguentum Egyptiacum*, *Calx viva*, cum *Melle involuta in paſta*, & in furno cocta, *nigrum Veratrum in pollinem redactum*, & *inſperſum*, *Oleum Vitrioli*, & *de Sulphure*.

In uſu ca-
thæretico-
rum cau-
tiones.

In horum medicamentorum uſu duo notanda, ex Avicenna, quarta quarti, tract. 3. c. proprio. Primum enim partes ulcus circumſtantes aliquo refrigerante inungi debent; quia carnem exedentia interdum inflammationem movere ſolent; hinc frigidis fluxio repellenda, nimirum *Cerato*, aut *Unguento de Ceruſſa*, vel de *Tuibia*, aut *Vino nigro aſtero*, aut alio quodam ejuſmodi, de quibus & antea. Deinde ab oleoſis abſtinendum, quæ propter unctuoſam naturam magis remolliunt, quàm carnem minuunt.

De cicatrice ulceribus obducenda.

Epuloti-
corum ne-
ceſſitas, &
facultas.

His ita expeditis, reſtat, ut ulceri cicatrix inducatur. Idem vero eſt inducere cicatricem, & curare ulcus ſimplex, planum, quia eadem utroque eſt indicatio, uniendæ cutis. Natura autem in utero cutim generat, extra verò procreare eam nequit, ob materiæ ſeminalis defectum; proinde ars ſupplet aliquid cutis ſimile, quod ejus præſtet officium. Ducere igitur ulcus ad cicatricem, eſt, tegere carnem aliquo naturali tegumento, è ſubjecta carne comparato. Cutis carne eſt durior, denſior, ſiccior. Caro ergo eatenus alteranda, donec ita dureſcat, denſetur,

& ſiccetur, ut cutis ſuppleat officium. Indurant autem tum refrigerantia; quia conſtringunt, & veluti exprimunt partes tenuiores, craſſa verò in unum cogunt, ut in glacie videmus; tum ſiccantia; quia tenuiores partes abſumunt; quomodo ruſticorum manus è nimio exercitio duræ ſunt, l. 5. Simpl. Ea autem refrigerantia oportet eſſe adſtringentia, non humida, quæ emolliunt, non indurant. Cum ergo cicatrix ſit caro denſata, ſiccata, & veluti calloſa redita; certè quæ carnem calloſam inducunt, pro cicatrice erunt accommodata, cap. 16. lib. 1. Simpl. Hæc medicamenta dicuntur, *συγκλωτικά*, καὶ ἐπεκλωτικά, à noſtris Cicatricem inducentia, à Barbaris conſolidantia, ab Avicenna, ſigillativa.

Hæc autem medicamenta ſicca eſſe dicuntur in gradu tertio, cap. 1. lib. 4. x. γ.: nam carnem generantia ſicca ſunt in primo; quia tantum ſiccare debent excrementa, quæ in carnis generatione reſultant; glutinantia verò ſicca ſunt in ſecundo; quia non tantum excrementa, ſed etiam totum illud exſiccare debent, quod aliunde affluit; cicatricem inducentia, ſicca ſunt in tertio; quia non tantum excrementa, nec tantum quod aliunde affluit, ſed etiam naturales humiditates ipſius partis exſiccare debent. Quod ſi his conferamus ea, quæ carnem minuunt, hæc tertium ſiccitatis gradum transcendere debent; quin & excrementa, & id quod aliunde fluit, & naturalem carnis humiditatem, & ſubjectam etiam ſubſtantiam, ſive carnem ſiccare debent. Ut autem ſcire poſſimus, in qua manſione tertii gradus, cicatricem inducens debeat exſiccare, oportet duo conſiderare; primum, naturam ægrotantis; nam naturis ſicciori magis ſicca medicamenta exhibenda; deinde, ulceris magnitudinem; quia cicatrix modica fieri poteſt ſiccantibus mitioribus; proinde naturis humidioribus, ut pueris, & mulieribus, cicatricem inducent *Galla immature*, *Malicorium*, id eſt, *cortex Granatorum*, *Fruſtus Spinæ Egyptiæ*. cap. 5. lib. 3. Meth. Si autem ulcera ſint majora, & corpora non ita humida, proſunt *Mify*, *Chalcitis*, *Æs uſtum*, *Æris ſquama*, *Alumen ſciſſile*; vehementia ſunt *Mify*, & *Chalcitis*; mitior *Æris ſquama*; adhuc mitius *Æs uſtum*, quod, præcipuè lotum, præſtantiffimum ἐπουλαῖον eſſe prodi-

Quo ſiccitatis gradu cicatricem inducere poſſumus, & quibus id medicamenti peragatur.

Epulotica adſtringentia, & ſiccantia.

Epulotica
tantum
siccantia.

dit Gal. cap. 15. lib. 5. Simpl; & nos sæpe experientia comprobavimus. Composita sunt, *Ceratum Diapalma*, de *Minio*, *Barbarum*; quod tamen in naturis humidioribus, & parvis cicatricibus, hyemali tempore saltem accommodatum est. Et hæc medicamenta cicatricem inducentia sunt adstringentia per se, propriè; quæ verò siccant tantum, & carnem densant, sunt *Linamenta sicca*, cap. 5. lib. 13. Meth. item *Myrrha*, *Lithargyrum*, *Ostreum*, *Diphryges combusta*, *sicca*, *illita*, cap. 26. lib. 5. Simpl. item *Pini Cortex*, *Resina sicca*, *Abrotanum asfatum*, *Ossa combusta*, *Folia Ficus*, *Aristolochia combusta*, *Radix Iridis*, secundum Avicennam. 4. 4. tract. 1. cap. 10. quibus addi possunt *Os Sepiæ*, *Cornu Cervi ustum*, *Tuthia preparata*, & id genus alia,

Quando
utendum
epuloticis.

Quæritur autem, quo tempore epuloticis utendum; si enim ulcus ad æqualitatem carne sit repletum, tunc sunt cicatrices, circumposita cute magis eminentes; cap. 5. lib. 13. Meth. Causam reddit Avicennas; dum enim studemus cicatricem inducere, natura carnem generat; quia natura nunquam cessat carnem generare, licet epulotica imponantur. Ideoque ne hoc accidat, oportet epuloticum imponere, non quando caro est ad æqualitatem producta, sed quando aliqua adhuc inest cavitas, non tamen notatu digna.

Modus ad-
ministran-
di epuloti-
ca.

Modus inducendi cicatricem describitur à Galeno cap. 5. lib. 13. Meth. qui ut intelligatur, sciendum, epuloticum duplex esse; vel & actu, & potestate siccum; vel potestate siccum, actu verò, & consistentia humidum. Deinde notandum, ulcus omne, quod indiget cicatrice, & habet aliquam cavitationem, semper majorem habere cavitationem in ulceris medio, minorem in circumcuiu; proinde, cum cicatrix est inducenda, imponatur epuloticum potentia, & actu siccum, oris ulceris, seu in circumcuiu; cuiusmodi est *Æs ustum*, *Æris squama*, & quæ superius retulimus, in pulverem redacta, & hoc fit, ut citissimè in his partibus inducatur cicatrix, quia cavitas media major est, nec tam forti eget epulotico. In medio autem ulceris Galenus imponit epuloticum molle, & humidum consistentia, ut *Unguentum ex Lithargyro*, è *Cadmia*, quod prout siccum est, cicatricem inducit; prout verò molle existit, eate-

nus non præpropere, sed tardiùs, quàm pulvis, cicatricem facit; quia mollities, & humiditas actualis, carnem emolliendo, retardat etiam cicatricem, ut sic carne generata, major illa cavitas quandantenus impleatur; quod si modica hæc caro in ulceris medio generata fuerit, amovebitur medicamentum consistentia humidum, & siccum tantum usurpabitur, lato specilli mucrone super toto ulcere volutato, & insperfo toti ulceri aliquo epulotico. Hic modus in praxi optimè succedit, à nullo tamen hodie nec observatus est, nec animadversus. Ego in praxi felicissimè induco cicatricem, insperfo *Ære usto*, *loto*, aut *Tuthia preparata*, super ulceris ora; in medio autem ulcere imposito *Unguento de Tuthia*, de *Cerussa*, aut è *Lithargyro*, aut alio epulotico consistentia humido. Foris sufficiet *Linamentum*, vel *siccum*, vel *vinum madens*, potissimum quod fit è *mollibus Ellychniis*.

Ex hoc modo id notandum, loco corollarii, quando in ulcere plures oriuntur indicationes, his omnibus satisfaciendum esse diversis medicamentis, diverso loco impositis. Sæpe enim, potissimum in magnis, & latis ulceribus, natura in una parte ulcus purgat, in alia carne implet, in alia cicatricem inducit; proinde, si bene operetur natura, id est, si cicatricem inducat, ubi ea necessaria est, & carnem generet, ubi decet, &c. naturam imitari debemus, imponentes in una ulceris parte epuloticum, in alia sarcoticum, in alia detergens; si vero natura non bene operetur, ejus defectum supplere debemus. Sic Gal. in cura Carbunculi, cap. 5. lib. 5. x. y. aliud medicamentum imponit crustæ, aliud parti vicinæ.

Et hæc ratio est curandi ulcera, quæ facilis sunt curationis, & quæ nec fluxione, nec intemperie, nec ulla quapiam alia re præter naturam afficiuntur; unde totius corporis providentiam venæsectionem, purgationem, ac diætam omisimus; hæc enim ad ulcera ægrè sanabilia spectant.

Conclusio.

CAP. IV.

DE ULCERIBUS ÆGRE CURABILIBUS; ET PRIMUM DE ULCERE CUM VITIOSI HUMORIS AFFLUXU, PROINDE DIFFICULTER CICATRICEM ADMITTENTE.

Transitio.

Hactenus egimus de ulceribus simplicibus, planis, & cavis, quibus nihil inest vitii, præter cutis, & carnis amissionem; quæ ob id facili sunt curationis. Jam ad ea deveniemus ulcera, quæ junctum habent vel morbum, vel morbi causam, vel symptoma; quæ ob id difficulter curari possunt; cum enim in omni ulcere requiratur, ut natura carnem, cutemque generet, per crasin partis ulceratæ, & sanguine bono, ratione quantitatis, & qualitatis; proinde si crasis partis illæsa est, sicque sanguis quantitate, & qualitate moderatus affluit, facile curantur ulcera; at si vel crasis vitatur, vel sanguis peccat, non nisi cum difficultate caro generari, ulceraque sanari queunt.

Differen-
tiæ ulce-
rum, quæ
ægre cu-
rantur.

Sunt autem potissimum quatuor species ulcerum ægre curabilium; quando enim ulcus oritur ex influxu humorum multorum, vel acrium; vitium autem craseos in carne ulcerata non adest, dicuntur ulcera *δυσεπούλωτα*. Quando vitium est in temperamento partis ulceratæ, dicuntur ulcera maligna, *cacœthe*, C. 18. lib. 1. *κ. γ. c. 1. & 13. lib. 4. κ. γ.* Si hæ causæ misceantur, ut & vitiosus sanguis affluat, & pars dyscrasia laboret, dicuntur ulcera supra modum maligna, cap. 5. lib. 4. *κ. γ.* Quod si humor influens admodum sit vitiosus, & intemperies ita intensa, ut pars habitum pravum contrahat, oriuntur *νομαί*, id est ulcera, quæ vicinas partes putrefaciendo, & erodendo depascunt, febresque inferunt, c. 1. lib. 6. *κ. γ.* De speciebus ulcerum ægre curabilium, vide etiam Galenum c. 1. lib. 4. Meth. & c. 5. lib. 4. per. Gen.

De Ulcere Dysepuloto.

Ulcus cicatricem difficulter admittens, dicitur *δυσεπούλωτον*, alias vocant ulcus fluxione vexatum, quia provenit à vitioso humore influente. In hoc ulcere cum duplex sit affectus, nimirum ulcus, & fluxio; duplex etiam

oritur intentio, nimirum & sanandi ulceris, & removendæ fluxionis. Quia verò sanari ulcus nequit, nisi fluxio auferatur, contra hanc omnis nostra dirigetur intentio; ulcere tamen non omnino neglecto. Primum ergo videbimus signa ulceris fluxione vexati; deinde causa fluxionis; tandem ut fluxio sit curanda.

Primum signum est, quod ulcus hoc ^{Signa} non sanatur, ob vitiosum humorem affluentem, etiam si ritè peragantur omnia, quæ aliàs ad ulcus curandum requiruntur; unde ulceris diuturnitas sequitur, cap. 5. lib. 4. Meth. Secundum signum est, quod hoc ulcus semper plus minus eroditur, ac dilatatur; & eò magis, quò copiosior, & acrior fuerit humor fluens. Tertium est, quod ulceris labia tumida, similiterque partes ulceris circumjacentes tumefactæ apparent. Quartum est, quod major copia saniei, & virulentiae semper effluit, quàm pro magnitudine ulceris. Quintum est, quod ut plurimum hoc ulcus fit cum dolore, qui provenit è solutione continui, facta in partibus nervosis, villisque ob humorum acrimoniam, quem dolorem plerumque sequitur inflammatio.

Causæ fluxionis sunt, pars mittens, & ^{Causa} pars recipiens, cap. 7. lib. 2. ad Glau. Humor non fluit è se, & proprio impetu, aliàs omnis fluxio ad inferiora fieret; sed vel à parte mittente propellitur; vel à recipiente trahitur. Pellitur à mittente, tum quia robusta; tum quia irritata, c. 1. lib. de Caus. Morbor. Irritatio fit à natura vitiosa, cujus causa vel interdum vitium jecoris, aut lienis, perpetuo autem sex res non naturales, ut aer putridus, motus nimius, cibi acres, & calidi, nimius somnus, nimiae vigiliæ, vacuationis suppressio, ira, agonia, &c. Recipiens attrahit tum calore, tum dolore, c. 3. lib. 13. Methodi med.

Curatio primum ad fluxionis causas, ^{Curatio} deinde ad ipsam fluxionem dirigitur. Externæ igitur causæ, si ulcus, & fluxionem adhuc foveant, emendandæ; unde aer frigidis alterandus, ut calor, & putredo ejus emenderetur. Cibi erunt ^{Ratio re-} ^{rum non} ^{natura-} ^{lium,} ni succi, qui non generent humores prævios, & erodentes. Potus non sit *Vinum*, vel saltem pauciferum, aut *Aqua cum Vino Granatorum*, quod refrigerat, & constringit humores, ut in propriis maneant receptaculis. Habenda etiam ratio est motus, quietis, somni, & maximè eo-
rum,

rum, quæ præter naturam detinentur, omnesque viæ naturalium vacuationum aperiendæ.

i.
Fluxionis
causæ ut
tollendæ.

Causa interna est redundantia vitiosorum humorum, plerumque à jecoris, aut lienis vitio ortum ducens; quorum curatio à practicis petenda. Perpetuò autem adest copia vitiatorum succorum, qui fluxionem concitare, & exulcerare possunt, quorum tres potissimum sunt; nimirum bilis, humor melancholicus exustus, & pituita salsa. Hi ergo humores, prius præparati, purgandi sunt. Bilis præparatur syrupis cichoraceis; ut.

Bilis.

℞. *Syr. de Cich. simpl. unc. j.*
 de succo Acetosæ unc. β.
 Decocti Endivie.
 Sonchi.
 Hepaticæ unc. iv.
 Misce pro Syrupo.

Purgatur hoc modo.

℞. *Rhab. el. pulver. drach. jβ.*
 Spicæ gr. v.
 Vini albi parum.

Fiat Infusio in Decoctione Tamarindorum, & expressiori adde

Syrup. Ros. solut. unc. iv.
 Misce & Fiat Potio.

Hoc medicamentum mite est; si desideretur valentius, addentur

Elect. de succo Rosarum drach. ij.

aut etiam

Elect. Rosati Mesues drach. ij.

Melan-
cholicus
humor.

Humor melancholicus exustus præparatur refrigerantibus, & attenuantibus, ut *Syrup. de Fumar. de succo Borrag. cum Decoctis Melissæ, Buglossi, Fumariæ, Lupulorum.*

Purgatur hoc modo.

℞. *Epithymi.*
 Polypodii ana drach. jβ.
 Fol. senæ drach. ij.
 Schœnantbi.
 Zingiberis ana gr. vj.
 Vini albi aromatici parum.

Fiat Infusio in Decoctione Florum & Fructuum Cordialium, & expressioni adde

Syrup. de Polyp. unc. iv.
 Misce Fiat Potio.

Hoc medicamentum valentius reddetur additis

Confect. Hamech. drach. ij.

Vel in forma boli.

℞. *Elect. Lenitivi drach. x.*
 Confect. Hamech. drach. iij.
Cum Saccharo Fiat Bolus.

Pituita salsa præparatur *Syr. de Beton. de Stœchade, cum decocto Cichorii, Betonica, &c.*

Purgatur hoc modo.

℞. *Agar. Trochisc. scr. iv.*
 Zingiberis g. vij.
 Vini albi aromatici parum.

Fiat Infusio in Decocto Betonica; expressioni adde

Mannæ Galabr. unc. iij.
 Mellis Rosar. sol. unc. ij.
 Misce & Fiat Potio.

Valentius hoc si cupis, adde
 Diaphanicon 3j.

Vel in forma pilularum.

℞. *Pil. Coch. drach. j.*
 de Agarico Mes. drach. β.
Misce & cum *Syr. de Beton.* fiant Pilulæ N. v. Deaurentur.

Verum, præter humores jam dictos, ^{Humor serofus.} considerandus etiam est humor serofus, qui & ipse ulcera excitat, & perpetuò aliorum humorum est vehiculum. Vacuandus ergo vel per urinam, vel per sudorem; per urinam, diureticis; unde *Syrupis prædictis* addi potest, vel *Syr. de Capillis veneris, vel Decoctum Polytrichi, aut Apii, aut Betonica, aut alterius diurectici, quod vel frigidum sit, vel moderate calidum.* Potest etiam in hoc casu dari *serum Lactis Caprini; Aquæ thermarum D. Petri, aut Lucensium,* conveniunt. Victus ratio eandem habebit facultatem; unde laudo *Cucurbitas, Lac seminum Melonum, &c.* Per sudorem serofi vacuantur humores, si detur *decoctum sarsaparillæ, cui adjectum sit parum Guajaci, & si Guajacum calore noceat, præparanda est Decoctio cum Cichoraceis.* Hæc de parte mittente. In parte recipiente, causæ fluxionis sunt, calor accensus, & dolor; unde indicatur refrigeratio partis, & doloris mitigatio; quæ, ut præstanda sint, infra docebimus, c. 7. de ulcere calida intemperie affecto, & dolente. Hæc igitur de fluxionum causis.

Jam ad ipsam fluxionem, seu humor^{2.} rem fluentem oculos dirigemus. Super^{Fluxio ipsa ut curaturanda.}

ratur autem fluxio tribus instrumentis, Revulsoriis, Intercipientibus, & Repellentibus.

Revulso-
ria.

Revulsoria sunt, quæ humorem ad partes contrarias trahunt, calore, dolore, aut vi vacui; ut venæ sectio, purgatio, balneum, frictio, inunctiones calidæ, & digerentes, vincula, seracea, foniculus. Quoad venæ sectionem, quamvis cacoehymia adsit, attamen si repletum fuerit corpus, vena secunda contraria parti affectæ, & è directo. De purgatione antea dictum; reliqua etiam revulsoria in partibus contrariis instituenda, ut frictiones, una cum inunctionibus calidis, & digerentibus, ex *Oleo Castorino, Liliaceo, Rutaceo, Caryophyllorum*, &c. item balnea calefacientia, ex *Origano, Pulegio, Hyssopo*, &c. Foniculus etiam in parte contraria, maximè à me probatur, in ulcere cum fluxione.

Intercip-
ientia.

Intercipientia sunt, quæ faciunt, ne humor fluens ulterius procedat, aliàs defensiva dicuntur; quia partem affectam defendunt, & præservant à fluxione. Hoc faciunt frigiditate, & adstrictione; hac enim vasa constringunt; illa verò & vasa cogunt, densantque, & humorem incrassant, quò ad fluendum minùs sit promptus. Sumuntur autem æquales portiones *Boli Armen, Sang. Drac., Myrtillorum, Balauft., Corticum Granatorum*, quæ in tenuissimum pollinem rediguntur, deinde excipiuntur *Ovi albumine, Oleo Myrtino, modico Aceto, ac Cera*, & conficitur medicamentum. Idem præstat *Vinum nigrum austerrum, vel simplex, vel in quo Alumen sit liquatum, aut Calx sepius fuerit exstincta*. Et hæc medicamenta ponuntur ante adventum humoris in locum exitus; ut si ulcus sit in summa manu, imponantur in carpo, ubi vasa magis apparent, & partes minùs sunt carnosæ; si supra, in cubito; si magis supra, in humero; si in coxa, ad inguina; si in capite, ad collum; si in mamillis, sub his, & etiam ad inguina; hinc enim vena quædam è venis uteri ad mamillas ascendit, imò etiam ad hypochondria, in quibus vena quædam prodit consensum habens cum mamillis. Oportet autem hæc defensiva frequenter immutare, ne calefiant.

Repellen-
tia.

Repellentia sunt frigida, & sicca, humida enim laxando partem, fluxioni eam magis faciunt idoneam. Diriguntur autem ad materiam, quæ influit; & pro-

pterea circum partem affectam ponuntur; sicut revulsoria in loco contrario, & defensiva in spatio intermedio.

Porro, humor, qui ad partem affectam fluxit, vel consistit in venis exiguis ipsius partis; vel effunditur extravasa; at tunc, aut in spatiis vacuis hæret, quæ sunt inter partes similes, nimirum arterias, nervos, venas, membranas; aut moratur in ipsarum partium substantia, seu porositatibus. Si in vasis est, spatiisve vacuis, adhuc in ipsa parte movetur, & propterea faciliùs repelli potest; magis quidem, qui in vasis; minus qui in vacuis detinetur spatiis; prout qui in porositatibus substantiæ firmatur, quoniam impactus, & induratus est, repelli non potest. c. 5. l. 13. Meth. Hanc autem repellendi vim habent *spongia, aut linteum, si exprimantur in Posca, vel Vino nigro austro, vel Vino, & Aceto, c. ult. lib. 4. per gen.* Nos utimur *spongia nova*, quæ maximè sua natura exsiccat, & combibit humores, eamque sæpe exprimimus in *Vino nigro austro, cui tamen Balauftia, Gallæ immat., Cortex Granat., Myrtilli, Scabiosa, Quinquefolium, Olivæ folia, &c. prius sint incotta*, ipsamque spongiam procul ab affecta parte ponimus. Si fluxio sit vehemens, corpus robustum, & durum; vino miscemus quartam aceti partem, inque his copiam *Aluminis* liquamus. Si minor sit fluxio, & corpus mollius, sufficit *Rubi Germina, & Folia incoquere Vino nigro austro, aut in Posca, & contundere*; ac modo cataplasmatibus imponere. Conferunt etiam *Folia Plantaginis in Vino, Posca, aut Aqua decocta*, impositaque; deinde linteis superaddito, quod expressum sit è *Vino austro*. Hæc medicamenta fascia obvolvenda sunt, & ita circumducenda, ut humores procul ab affecta parte exprimantur; nisi inflammatione, aut dolore prematur ulcus. Hæc de fluxionis curatione.

Ad ulcus accedamus. Hoc tollitur ficcantibus, quæ valentiora esse oportet, quam in ulcere simplici: nam & propter excrementa, quæ in carnis generatione segregantur, & propter materiam in partem influxam, ficans requiritur. Debent autem hæc quidem valentiora esse, ita tamen, ut ne propriam speciem transcendant, id est, ne sarcotica, gradum primum, aut epulotica, tertium in siccitate excedant; licet, ratione mansionum, intensiora esse debeant, quam in

3.
Ulceris
cura.

T ul-

Sarcotica.

ulcere sine fluxione, cap. 5. lib. 4. Meth.

Inter simplicia ergo conveniunt *Cadmia*, *Terra Lemnia*, *Aëris squama*, *Chalcitis combusta*, & *lota*, *Ærugo cremata*; præterea *Buccinorum Testæ crematæ*, ut *Purpurarum*, *Ostreorum*, &c. item *Aristolochia*, *Artemisia*, *Panacis Radix*, *Dracunculus*, *Gladiolus*, *Calx*. Inter composita, si corpus sit molle, tempus anni humidum, & ulcus exiguum, convenit Sarcoticum mitius siccans, ut.

℞. *Chelidonii majoris exsicc.* & *pulverisati.*

Radicis Panacis ana unc. β.

Resinæ Abiegnæ unc. j.

Ceræ drach. vj.

Olei vetusti q. s.

ad conficiendum Medicamentum.

Si corpus ficcius, ulcus magnum, materia influxa copiosa, tempus anni siccissimum; quia pugnant indicationes, hoc uti possumus.

℞. *Terebinthinæ unc. j.*

Sevi Taurini unc. β.

Plumbi usti unc. jβ. vel unc. ij.

Misce.

Si corpus sit durum, ulcus magnum, materia influxa copiosa, pars sensu obtuso prædita, sarcoticum valentissimè exsiccabit; ut hoc.

℞. *Abrotani usti.*

Gall. immat. ana unc. ij.

Calcis semel extinctæ unc. β.

Mellis colati q. s.

Cautio de
conco-
quentibus,

Aliæ de
hume-
stantibus
utandis
cautio.

Notandum, si materia influxa sit acris, incocta, & mordax, ut ulcus videatur aliqua concoctione indigere, tunc, dictis medicamentis portionem turis esse addendam.

Deinde observandum, ut hæc medicamenta non sint consistentia humida, ac mollia; quia sic partem magis laxarent, cap. 6. lib. 1. per Gen. Hinc Gal. cap. 1. & 13. lib. 4. per Gen. ait, in ulceribus dyssepulotis vitari debere, quæ generis sunt oleosi; ut *Adipes*, præsertim *Porcorum*, *Resina*, *Cera*, id est, hæc per se, & sola non esse usurpanda, sed cum aliis; additque aquam, & oleum omnium maxime humectare; ac proinde his, nec cum aliis mistis utendum esse; quod de Oleo communi intelligendum est, nam *Myrtinum*, *Rutaceum*, *Lentiscinum*,

Mastichinum, &c. siccant, non humectant.

Porro, in his ulceribus detergendis, Detergen-
monet Gal. loco citato lib. 4. per Gen. tia quan-
do varian-
da.
sæpè accidere, ut medicamentum, quod semel, vel bis ulceri est impositum, tertia vice non amplius sit commodum; obreficcatum videlicet humorem, qui prius vim medicamenti mordicantem obtundebat; proinde si sub medicamento imposito pars ulcerata fiat sicca, & rubra, imminet mordicatio; ideoque medicamentum mitius est eligendum.

Ulcere carne repleto, opus erit cicatricem inducere. Si ergo corpus sit mollius, & ulcus non admodum magnum, hoc conveniet epuloticum,

℞. *Cadmie unc. j.*

Aristolochiæ.

Iridis ana unc. β.

Olei Myrtini unc. ij.

Ceræ q. s.

ad conficiendum Medicamentum in forma solidiore.

Si ulcus sit parvum, corpus siccum, anni tempus humidum, pugnant indicationes; valentius tamen exsiccans requiritur priore; quale hoc.

℞. *Testarum Ostreorum crematarum drach. vj.*

Radicis Panacis drach. iij.

Gallarum immat. drach. ij.

Olei Myrtini unc. jβ.

Ceræ q. s.

Misce.

Si omnes indicationes postulent valentissimum exsiccans, & adstringens, hoc proderit,

℞. *Virgæ Pastoris unc. β.*

Antimonii drach. vj.

Rad. Dracunculi unc. β.

Olei Lentiscini, aut Myrtini unc. j.

Ceræ parum.

Misce.

Ad eandem intentionem hoc valebit,

℞. *Aluminis.*

Malicorii ana unc. β.

Chalcitidis ustæ drach. iij.

Calcis vivæ drach. ij.

Olei Myrtini unc. ij.

Ceræ parum.

Misce.

Opti-

Optimè quoque in hoc ulcere fluxione vexato, cicatricem inducit *Aqua Vita*, potissimum *Chalybeata*; insuper *Oleum de Sulphure*, aut de *Chalcantho*; quibus tamen non utendum est puris, cum sint caustica, sed permixtis cum *Aquis Myrti*, *Scabiosæ*, aut aliis.

CAP. V.

DE ULCERE MALIGNO, QUOD CACOËTHE DICITUR, ET PRIMUM DE EO, QUOD JUNCTAM HABET SICCAM INTemperiem.

Transitio
ad ulcera
cum dys-
crasia.

De prima specie ulcerum agrè curabilem dictum est, quæ oriuntur è vitioso sanguine aliunde affluente ad ulcus; sequitur altera horum ulcerum species, quæ Maligna, & Cacoëthes dicitur; quoniam partis ulceratæ crasis, & temperies læsa est, unde fit, ut difficillima fiat curatio, licet omnia rectè, & ordine administrentur.

Intemperies autem octo esse possunt in ulcere, calida frigida, humida, & sicca; sine materia, & totidem cum materia, cap. primo, lib. quarto Meth.

De Ulcere cum sicca intemperie sine materia.

Signa.

Signa, quibus hoc ulcus cognoscitur, sunt quatuor. Primum, caro ulcerata apparet squalens, & sicca, ita ut vel nulla ichorosa sanies affluat, vel certè quàm paucissima, c. 2. l. 4. Meth. Deinde pars ulcerata est quodammodo asperior, & durior; hi enim siccitatis sunt effectus. Tertium signum sumitur à causis siccitatis prægressis, quales sunt ambientis temperatura sicca, lavacra rerum exsiccantium, medicamenta nimis siccantia ulcere imposita. Postremum signum sumitur à toto membro, cui ulcus insidet; vel toto etiam corpore, si hæc nimis sint resiccata.

Prognost.

Quoad præsagium, omnia ulcera maligna curationis sunt difficilis; omnium autem maximè ulcus hoc, quod siccam habet junctam intemperiem; nam in aliis ulceribus, eodem tempore intemperiei possumus occurrere, & tamen ulcus non negligere, admovendo scilicet siccantia; at hic, cum indicationes prorsus sint contrariæ, neglecto ulcere, tantum dyscrasie cogimur occurrere.

In cura ulceris sicca affecti dyscrasia, Curatio removendæ sunt causæ siccitatis, c. 1. lib. 1. Meth.; ut regio sicca, cœli status siccus, aër, lavacra, medicamenta ulcere imposita nimis siccantia. Ablatis causis, neglecto prorsus ulcere, auferenda intemperies; quæ oritur, vel quia

pars alimenti laborat penuria; vel quia sicca intemperies est impressa; vel quia utrumque accidit. Si ulceris exsiccatio

proveniat ab alimenti penuria, oritur indicatio attrahendi alimentum ad partem, corpusque nutriendi, secundum Albucasin. Ut attractio fiat ad partem, hæc fo-

venda est panno linteo, *Aqua calida* imbuta, donec rubra efficiatur; & hoc de Albucasis sententia. Rhases 14. Continent. monet, siccandam esse partem, non quidem ulceratam, sed circumjacentem, ut attracto sanguine ulcus nutriatur; suadet etiam Albucasis, ut calida medicamenta partibus circumjacentibus imponentur, nimirum picationes, ita ut *Pix* ducatur super linteum, & parti admoveatur, deinde auferatur; quod tandiu faciendum, admovendo, & auferendo, donec pars rubra fiat; hoc quippe signum est alimentum jam esse attractum. Corpus etiam nutriendum est cibis boni succi, *Carnibus laudabilibus*, *Ovis*, *Vino*, &c.

Si intemperies sicca impressa sit in parte ulcerata, tunc si exigua sit, non impedit carnis generationem in ulcere; ideoque ulcere siccantibus mitioribus factis prospicere possumus, non valentioribus, ne intemperiem in parte imprimamus; verbi gratia, si ulcus postulat siccantia in secundo gradu, & secunda mansione, utemur nos medicamentis siccantibus quidem in secundo gradu, sed mitioribus, nimirum, in prima mansione, c. 2. lib. 4. Meth.

Sin in ulcerata parte vehementer impressa est dyscrasia, pars redditur imbecilla, secundum omnes quidem facultates, potissimum tamen secundum attracticem; si enim alimentum non attrahitur, nec sanè retineri, nec concoqui, nec excrementa ejus expelli poterunt, Hic ergo oritur indicatio, & humectandi siccam intemperiem, & attrahendi nutrimentum ad ipsum locum. Hoc efficit Galenus, dum ulcus *Aqua moderata*, & tepida foveret, atque humectat, donec pars rubescat, & ipsius moles attollatur: assumit *Aquam*, quia hæc humectat, non frigidam, sed temperatam,

Si exsiccationis causa sit penuria alimenti.

Si dyscrasia in parte sit impressa.
1. Leviter.
2. Vehementer.

Fomentum Galeni ex aqua tepida.

ut meatus ob siccitatem strictos laxet; quin & tepida Aqua fundit, ac liquat humores, facilius penetrat, c. 7. lib. 1. Simpl. c. 2. lib. 4. Meth. Sunt quidem aliàs ulcera non nisi Vino madefacienda, libro de ulceribus, vel Posca, c. 2. lib. 4. Meth.; quia videlicet ulcus perpetua eget exsiccatione, ut humectantia ei non conveniant, c. 7. lib. 1. x. y. At in ulcere cum sicca dyscrasia, ulcere seposito, in intemperiem oculos dirigimus: ideoque Aqua illa tepida est convenientissima; qua partem Gal. primum fovet, deinde perfundit. Avicenna partem ulceratam coöperit, ut vaporem ab aqua exhalantem suscipiat, & tandiu detineat, donec pars fiat rorida, & quasi sudet.

Quoties autem aqua hac est utendum? Galenus com. cap. 15. lib. 3. de his, quæ fiunt in medic., vult, ultra tres vices aquam perfundendam: ego verò aut bis, aut saltem ter in die perfunderem: nam pars ulcerata debilis, forsitan non posset plures perfusiones tolerare; & sic quotidie pergendum, donec exsiccationis signa recesserint. Meta in singulis vicibus, est rubor in parte contractus: si enim diutius persistatur, quod attractum est, rursus discutietur, quod si corpus supervacuis redundet humoribus, dum aqua utimur, hi prius purgandi, ne ad ulcus confluentes, carnis generationem impedian. Fallopius, aquæ videtur Hydrelæum præferre, maximè hyeme: ait enim, aquam tepidam, præter id quod humectat, etiam refrigerare, calorem scilicet evocando, c. 17. lib. 3. de iis, quæ fiunt in medic. Dum autem quotidie bis, vel ter ulcus aqua perfundimus, non debemus temporibus intermediis dyscrasiam siccam relinquere, sed tum in ulcere, tum in partibus circumjacentibus imponere humectantia. Gal. cap. 7. lib. 1. Simpl. laudat linamentum siccum imbutum Aqua temperata; quod si amovere velis hoc linamentum, & invenias esse humidum, persistes in eodem, si invenias siccum, non convenit, quoniam siccatur; & propterea in eodem casu, vel linamenta aqua imbuta, superponenda sunt, aut spongia, aut linteam Hydrelæo imbutum, quod ratione Olei conservabit linamentum humidum; vel linamentum non Aqua, sed Hydrelæo est imbuendum; sic enim Oleum conservabit Aquam, ne effluat, aut digerat; vel denique linamentum inficiatur hoc unguento.

Unguentum.

℞. Olei dulcissimi. unc. ij.
Succi Malvarum unc. j.
Cere mollis, recentis & Aqua abluta
q. s.
ad conficiendum Unguentum mollissimum, quod humectat.

Partibus autem circumjacentibus extra sunt imponenda, quæ jam diximus, nimirum Spongia, vel lintea Hydrelæo madefacta. Sic ergo pergentes, siccitatis signa sensim recedent, ipsaque sicca ulceris intemperies curabitur.

Curata autem siccitate, ad ipsum ulcus deveniendum, quod carnis generationem, & cicatricem postulat. Debent autem siccantia in his ulceribus mitiora esse, quàm in ulceribus, quæ non habent adjunctam intemperiem; ne videlicet per vehementiora siccantia, in siccam dyscrasiam recidant, cap. 2. lib. 4. Method. Avicenna 4. 4. tractatu 3. c. 10.

Laudatur ergo hoc.

℞. Mastiches.
Turis.
Picis Græcæ ana drach. j.
Seri Arietini unc. j.
Olei Rosati unc. ij.
Cere parum.
Misce.

Oportet autem nos in his medicamentis eligendis, perpendere aeris constitutionem, ulceris magnitudinem, crasim ægrotantis, ut fusè supra diximus. Probatum etiam hoc.

℞. Resinæ Terebinthinæ unc. ij.
Turis.
Aloës ana drach. j.
Olei Rosati unc. j.
Cere mollis q. s.

ad conficiendum Unguentum.

Ego quoque Unguentum conficio è succo Betonicæ cum multo oleo, ut mollissimam substantiam contrahat; estque moderatissimæ siccitatis, ac insuper concoquit. Cicatrix obducenda erit, vel Ce-
rato de Minio, vel Linamento sicco, vel Diapalma, vel alio epulotico, de quibus supra.

CAP. VI.

DE ULCERE CUM HUMIDA
INTEMPERIE.

Signa.

Signa humiditatis in ulcere sunt. Primum, si caro humidior videtur, quam pro naturali habitu, c. 2. lib. 4. Method. Deinde caro est mollis, flaccida, & quasi relaxata. Tertio, præcesserunt causæ humectantes; ut ambiens humidum, lavacra rerum humectantium, aut medicamenta humectantia ulceri imposita. Quarto, multæ humiditates in ulceris porositatibus continentur, & effluunt. Ultimo, si vel membrum, cui ulcerata pars adhæret, vel totum corpus est humidum, verisimile etiam est, ulcus per societatem esse humidum. Fallopius addit carnem supercrescentem; quod signum dubium mihi est, quia caro in malignis ulceribus non gignitur, ob intemperiem; nisi dicatur, carnem illam superfluam non bonam esse, sed malam, & pravam; ut sunt tubercula in ani fistulis.

Facilius autem curari hoc ulcus potest, quam præcedens; nec enim hic ulcus negligere cogimur.

Curatio.

Quoad curam. Causæ externæ, si quæ adsunt, amovendæ; ut aer humidus, medicamenta humectantia, vel parum sicca adhibita. Deinde ulcus indicat siccantia; intemperies humida, & ipsa indicat siccantia, & præterea, quoniam partem imbecillam reddit, roborantia flagitat & adstringentia. Siccantia autem hic non solum tanta esse debent, quantum partis humiditas præter naturam aucta est; sed oportet etiam nos magnitudinem ulceris perpendere, & exsiccare excrementa, quæ secernuntur; unde in gradu medicamenti siccantis definiendo, oportet nos respicere ad ulceris magnitudinem, dysscrasiam humidam, sensum partis, temperamentum ægri, cæli statum; si enim humida intemperies non sit admodum intensa, nec ulcus magnum, corpus molle, aer temperatus, pars ulcerata *ἰσχυρὸν*, mitiora erunt siccantia; ut.

℞. *Cadmie drach. jss.*

Æruginis.

Æris combusti ana drach. j.

Aluminis scissilis drach. ss.

Ceræ novæ pinguis unc. v.

Misce ad ignem.

Hoc medicamentum optimè satisfacit omnibus indicationibus; nam *Cadmia*, *Ærugo*, *Æs*, *Alumen* intemperiem humidam corrigunt, ac ulceris humiditates exsiccant; præterea *Alumen* etiam valenter adstringit, ac roborat, cap. i. lib. 4. *Ærugo*, & *Ægris squama*, tum exsiccant, tum detergunt. Hoc medicamentum compositum est mitissimum, ratione humidæ intemperiei; licet enim quæ ingrediuntur, valenter siccant, cera tamen in quantitate decupla assumitur, quæ aliorum medicamentorum facultatem remittit. Si humida intemperies fuerit valentior, & ulcus ra-
Valentius
parvum & sensus partis obtusus, & crassius siccior, anni etiam tempus siccius; pugnantes sunt indicationes; idèoque medicamentum requiritur, quod prædicto valentius exsiccet, detergat, & adstringat. ut.

℞. *Æris squamæ.*

Æruginis rase ana drach. j.

Lanæ combustæ drach. ij.

Ceræ unc. ijs.

Resinæ Laricis unc. ss.

Resinæ & *Ceræ* liquatis arida affundantur & misceantur.

Si indicationes requirant valentissimum exsicans, detergens, & adstringens, hoc conveniet.

℞. *Æris squamæ.*

Calcis bis lotæ ana drach. ij.

Chalcitidis combustæ drach. j.

Stibii drach. ss.

Ceræ unc. ij.

Resinæ Terebinthinæ unc. j.

Misce affundendo liquida siccis.

Cera autem in hoc medicamento, tripla est ad reliqua medicamenta, sicut in priore est quintupla, in primo decupla, prout videlicet magis, vel minus vim medicamentorum retundere volumus; in mitiori enim siccante sumit Galen. *Ceram* decuplam; in valentiore, quintuplam, vel quadruplam, in generoso tandem triplam; non vero *Ceræ q. s.* apponit, ut nostro tempore chirurgi faciunt, in componendis medicamentis ulcerum. Proposuimus autem in hoc affectu, saltem composita medicamenta; quia vix unum est simplex, quod omnibus scopis possit satisfacere.

Notandum, nos in medicamentorum compositione, nec *Adipes*, nec *Olea*, Num ce-
ra, & re-
fina in his
usur-

ulceribus
locum ha-
beant.

usurpassè, quia maxime humectant, c. 3. lib. 4. *z. y. Ceram* quoque, & *Resinam* videtur damnare Gal., quia unctuositate sua carnem remolliunt, quæ siccanda potius, & constringenda erat, cap. 1. lib. 4. *z. y.* At hoc de *Cera*, & *Resina*, verum est primaria ratione, itemque si sola usurpentur; nos vero iis uti cogimur; tum ut medicamento unguenti, aut cerati formam aptemus; tum ut aliorum facultates valentes horum permissione frangamus. Et sanè, nisi primaria ratione ingrediantur, non multum nocere possunt, quia parum unctuosa sunt.

Formula
prædicto-
rum medi-
camento-
rum in
forma sic-
ca.

Veruntamen, ubi humida intemperies valde intensa est, & caro valde flaccida, ac relaxata, ut devitem unctuosam naturam medicamentorum, usurpo composita in forma sicca, seu pollinis. Mitius ergo erit,

℞. *Tuthie præparatæ.*

Cornu Cervi usti ana drach. j.
Subtilissime pulverisata misce.

Valentius.

℞. *Calcis lotæ drach. ij.*

Aluminis drach. β.

Cerussæ drach. j.

Misce.

Valentissimum.

℞. *Antimonii drach. j.*

Tuthie drach. β.

Misce.

Aqua vi-
tæ.

In his medicamentis, usurpari etiam feliciter potest *Aqua vitæ Chalybeata*; si modo cum humida intemperie, frigida quoque fuerit conjuncta.

Siccantia
citra mor-
fum.

Hæc porrò medicamenta opportuna esse cognoscimus, si nullum, aut levem tantum dolorem, morsumve inferant; si enim contra fiat, statim mitigandum, moderandumque est medicamentum.

Ablutio
ulceris, a
sarcotica
& epulo-
tica.

Si ulcus est abluendum, id fiat *Vino*, vel *Posca*, vel decocto austerorum, ut si *Rosæ*, *Germina Rubi*, *Folia Myrti*, *Balaustium*, *Malicorium*, *Alumen*, *Hypocystis*, &c. in *Vino* decoquantur; Sic ergo curabitur humida intemperies, id quod è signorum remissione cognoscetur.

Ulcus postea sarcoticis, & epuloticis sanandum, quæ hic majoris esse debent exsiccationis, quam si ulcus non fuisset passum humidam dyscrasiam; facilis

enim aliàs in hanc posset esse relapsus. Componentur medicamenta ad imitationem eorum, quæ in aliis supra proposuimus.

C A P. VII.

DE ULCERE, CUM INTEM- PERIE CALIDA, SINE MA- TERIA.

Signa desumuntur, primum à colore; Curatio. Nam in particula rubor levis apparet, & caro ulcerata est rubicundior, quam pro naturali habitu. Deinde à tactu; nam pars ulcerata calidior sentitur, quam partes reliquæ. Tertio, à sensu laborantis; qui manifestum calorem, & quasi ustionem percipit, ut propterea frigidis medicamentis impositis gaudeat. Tandem dolor hunc sensum sequitur. In curatione, causæ externæ, si adsint, amovendæ; ut aer calidus, lavacra rerum calefacientium, medicamenta calefacientia imposita. Ulcus indicat exsiccantia, & detergentia. Caliditas indicat refrigerantia; & quatenus calor ad se trahit, indicat etiam repellentia, defensiva, & adstringentia. Quoniam autem caliditas humiditates absorbit, quæ in ulcere existunt, indicatur utendum esse quidem exsiccantibus, sed mitioribus, quam si ulcus non esset affectum intemperie calida. Proinde in hoc ulcere indicantur refrigerantia, siccantia, detergentia, & adstringentia.

Quantitas horum medicamentorum Medicamentorum conjecturis indaganda. Si enim calida intemperies mitior fuerit, mitiora requirit refrigerantia, & adstringentia; sed ratione ulceris siccantia valentiora; quia mitior intemperies minus siccatur. Si ulcus sit parvum, tempus anni calidum, pars *suavis*, crasis calida, mitiora erunt refrigerantia, siccantia, detergentia, adstringentia; unde commodum erit, intra quidem *Unguentum Santalinum*, extra verò *Ceratum infrigidans Gal.* Si indicationes pugnent, ut indigeamus mitiori refrigerante, & siccante, convenient intra ulcus, quidem *Unguentum de Tuthia*, de *Cerussa*; extra vero, *Lini-mentum simplex*. Si omnes indicationes valens postulent medicamentum, intra ulcus, conveniet *Unguentum Populeum*; extra, vel hoc, vel aliquod propositorum. Præter hæc omnia, maxime contulerit linteam duplicatum, aut spongia è *Vino nigro austero* expressa, & superposi-

posita; possunt etiam refrigerantia, & adstringentia in vino decoqui, ad refrigerandum, repellendum, & siccandum, ut *Balaust.*, *Myrt.*, *Galle immature*, *Malicorium*, &c. Avicenna laudat *Solanum*, cum *Bolo Armena*, & *Aceto*, aut cum *Santal*, & *Caphura*, præcipuè in externa parte imposita. Optimum quoque est, si *Lithargyrum contritum*, & *Aceto dissolutum*, *Oleo Rosaceo*, aut *Myrtino subigatur*, & misceatur cum medico *Cerussæ*, *Plumbi*, *Caphuræ*. Sic ergo curata intemperie ulceris calida, ipsum postea ulcus sarcoticis, & epuloticis curabimus; quæ, ut supra diximus, minus erunt sicca, quam si pars non laboraret calida dyscrasia. Medicamenta verò accommodata supra retulimus.

CAP. VIII.

DE ULCERE CUM FRIGIDA INTEMPERIE.

Signa.

Signum primum est color ulceris albicans. Tactu deinde frigiditatem in parte sentimus; & ipse æger frigus sentit, gaudetque calidis.

Curatio.

In curatione, causæ externæ removendæ. Porro, ulcus indicat siccantia, & abstergentia; frigiditas, calefacientia; & quatenus frigus carnem ulceratam densat, ac meatus constringit, indicat rarefacientia, & relaxantia poros obstructos.

Ordines medicamentorum pro varietate circumstantiarum.

Quantitas calefaciendi, siccandi, detergendi, rarefaciendi, relaxandi, subministratur nobis à conjecturis sæpè propositis. Si ergo ulcus sit parvum, dyscrasia non valenter impressa, ætas puerilis, anni tempus calidum, indicatur mitius medicamentum. Forma autem medicamentorum, in intemperie frigida, est fomentum, quod & actuali caliditate, & vaporatione meatus laxare, partemque rarefacere potest: quo administrato, alia medicamenta imponenda sunt. Mitius ergo fomentum parabitur è *Vino albo*, *calido*, & non admodum potente, in quo madefacta spongia, vel panno, pluries pars fovenda; intra verò, imponatur *Unguentum Isidis*, quod calefacit, exsiccat, & detergit; aut etiam *Apostolorum*; extra, in partibus circumjacentibus usurpare possumus, aut *Ceratum de Betonica*, aut *Isidis*, quod valentius calefacit.

Valentiora.

Si indicationes sint pugnantes, ut indigeamus valentiori medicamento, fo-

mentum parabimus è *Vino malvatico*, aut *Vino albo*, in quo decocta sint *Salvia*, *Calamentum Origanum*, *Mentha*, & alia cal. sicca; ulceri postea imponetur *Resina Laricis*, aut *Pini*, sive *Colophonia*, emollita *Oleo de Spica*; extra usurpabitur *Emplastrum Cerussæ Galeni*.

Si denique ulcus valentissima poscat, Valentissimum fomentum fiat è *Lixivio*: intus utamur ma.

Cerato Sacro, remollito tamen, cum *Oleo de Spica*, aut de *Caryophyllis*, extra admovebimus *Ceratum ipsum Sacrum*, quod valenter siccet, & calefacit; possumus etiam pro fomento usurpare *Aquam Calcis vivæ*. valet etiam *Aqua vitæ*, quæ valenter calefacit, & siccet, cui si immisceatur quid *Syrupi Ros.* aut *Mellis*, redditur medicamentum etiam deterforium, & potest intra ulcus, & extra hæc aqua usurpari, intra quidem, filamenta sicca imbuta; extra verò lintea madefacta. Sic curata intemperie, ulcus postea sarcoticis, & cicatricem inducentibus consolidabimus.

CAP. IX.

DE ULCERE VERMINOSO.

Vermes interdum in ulceribus gignuntur, præcipuè æstate; quorum generatio est è putredine, solum in ulceribus immundis, sordidis neglectis, quæ cava sunt, & sinuosa. Materia vermium in ulceribus est potissimum excrementum pituitosum, Paul. c. 17. lib. 4. Causa efficiens est calor putredinis, exortus à putridis excrementis, Com. Aphor. 26. Sect. 3. ad quem calor etiam natus accedit, cum nihil putrescens, sed concoctum gignatur, c. 2. lib. 3. de gener. animal. In ulcere ergo verminoso, præter naturam sunt, putredo, calida intemperies, & ulcus.

Quoad signa, interdum oculis conspiciuntur, si ulcus pateat; interdum morsu dolorem inferunt, aut saltem tristem quandam sensum, quin etiam vermes moventur proprio quodam motu, qui undam imitatur, & hic undosus motus à partibus percipitur; ultimò foetor adest maximus, propter insignem putredinem. Vermes hi eximendi sunt manu-
briolo, seu specilli mucrone, vel alio instrumento; quia autem ita interdum pertinaciter carni inhaerent, ut sine maximo cruciatu avelli non possint; primum necandi sunt, deinde auferendi. Necantur amaris; ut *Succo Absinthii*,
Abro.

Curatio.

Cap. ult.
lib. 4. de
Meth.
med.

*Abrotani, Calaminthæ, Aloë, Filice, Fel-
le Taurino, farina Lupinorum ex Hydro-
melite decocta; item si Folia Persicorum,
vel Capparum contundantur, & imponan-
tur, vel eorum saltem Succus; sic & Mar-
rubium, Scordium pulverizatum, Matri-
caria, Succus Cucumeris asinini, Centau-
rii, Menthastrum, Decoctum Lupinorum;*
quorum uti possumus succo, decocto, vel
pulvere. Necantur etiam vermes ab acri-
bus, ut *Medicamento Archigenis; & Ce-
russæ & Polii, pari pondere, cum Pice li-
quida illito.* Conveniunt etiam *Sulphur,
Misy, Chalcitis, Viride Aeris, Succus
Hellebori nigri itemque hujus decoctio, &
pulvis; Præterea Epithymi succus, Cepæ,
Pyrethrum, Urina antiqua, Lac Tithy-
mallorum.* Si ulcus admittat; præstan-
tissimum est, ferramento candente ver-
mes interficere; quibus interfectis, &
ablatis, detergendum est ulcus valentio-
ribus deterforis, ut est *Aristolochia cum
Melle, Marrubium cum Melle;* sed inter
hæc valentissimum est, *unguentum Æ-
gyptiacum.* Amota putredine, si aliqua
intemperies calida in ulcere fuerit reli-
cta, auferenda est medicamentis supra-
positis. Ultimò curandum est ulcus sar-
coticis, & epuloticis.

C A P. X.

DE ULCERE CUM OSSE COR- RUPTO.

Causa.

Os, quod ulceri subest, corrumpi-
tur à causa externa, vel interna.
Externa est, vel ambientis frigus ni-
mium, quod ossium calorem nativum
extinguit; vel nimius calor, qui evo-
cando, resolvendoque humidum, simi-
liter corrumpit. Internæ causæ, quæ in
nostro hoc casu ferè semper locum ha-
bent, sunt vel humiditas viscosa, & su-
perflua, remolliens primò substantiam
ossis, deinde corrumpens, cap. 7. lib.
de caus. Morb.; vel humiditas virulenta
seu prava sanies ulceris antiqui, quæ
contactu os corrumpit, t. 37. lib. 3. de
Fract.; vel humor acutus, & corrodens,
cap. 7. lib. de causis Morbor.; vel hu-
mor, qui occulta proprietate magis ad-
versatur ossi, quàm reliquis partibus;
sæpè enim experientia comprobavi cor-
rupta fuisse capitis ossa, id est, cariota
evasisse, superposita cute non exulcera-
ta; quæ tamen, ut ad patiendum magis
idonea, prius debuisset erodi, si humor
qualitate manifesta os corrupisset.

Signa corrupti ossis sunt, si os con-
spiciatur; primum, quod os redditur
pingue, & unctuosum, quia separatur
naturalis humiditas; secundo, fit nigrum,
& cariosum; nigrum, quia ablatum est
temperamentum, quo os album conser-
vabatur; cariosum, deficiente propria
ossis substantia. Si oculis conspici os ne-
queat; primum est signum, quod ulcus
interdum cicatrice obducetur, & sanum
apparebit; sed pauco interposito spatio,
rursus abruptetur cicatrix, & ulcus re-
novabitur; humoris enim valido cursu,
ab osse putrescente, ac contabescente,
tum inflammatio, tum pus oboritur,
quæ cicatricem lacerant, Com. Aphor.
45. Sect. 6., Paulo c. 10. l. 4.; renova-
to ergo ulcere semper os suspectum esse
debet. Alterum signum est, ulceris diu-
turnitas; tunc enim necesse est os absce-
dere, quia ob continuum contactum, os
madet & remollitur, Aphor. 45. Sect. 6.
Tertium est, quod caro ulcerata, ossi
corrupto superposita, impensè mollis,
& flaccida existit, ita ut specillum, tu-
runda, & convoluta linteamina facilè
per ipsam penetrent; cum enim os à sa-
nie corruptum est, facilè proter vici-
niam caro remollitur, & in corruptio-
nem tendit; & hoc est Avicennæ. Quar-
tum est, quod immisso specillo ad os,
per partem superpositam, hoc non re-
peritur lubricum & læve, sed asperum,
& cariosum; vel non reperitur stabile,
& resistens, sed penetrat per substantiam
ossis corrupti remollitam. Quintum est,
quod conspicitur supra os corruptum
frequenter caro livida, & corrupta, A-
phorif. 2. sect. 7. Sextum, humores ex
ulcere effluentes, primò copia plures
sunt, quàm conveniat ulceris magnitu-
dini; deinde qualitate similiter pravi
sunt, nimirum tenues, & ut plurimum
valde foetidi; unde Fallopius addit, si
linamentum siccum in vulnus infigatur,
ut os contingat, & amotum altero die,
valde foeteat, os corruptum arguere.

Quod ad prognosticum; tale ulcus in-
ter maligna recensetur, nihilque medi-
cos in curandis ulceribus magis fatigat,
quàm ossis corruptio.

In curatione, ulcere neglecto, os exi-
mendum; quia corruptum est, & vita
privatum; & hoc facilius fit osse dete-
cto. Quod si os carne operiatur, denu-
dandum est os, ulcere abscisso, cap. 7.
lib. 8. Celsi. Ut plurimum tamen sectio
hæc tutò fieri non potest; quia ossa in
cor-

Signa.

Præsa-
gium.

Curatio.

Detectio.

corpore alte sepulta sunt, & undique obvolvuntur musculis, nervis, arteriis, ac tendinibus; ut, si ulcus esset cum osse corrupto, in pede, aut summa manu, propter numerum tendinum, non potest os sectione denudari; in hoc igitur casu, nos os corruptum detegimus, & dilatamus quantum possumus, vel immissa *Radice Gentianæ*, vel spongia compressa, & contorta, vel *medulla Cannæ*, quam *Sorgo* nostri vocant, compressa, & indita, vel aliquo alio, quod vehementer dilatare ulcus queat.

Eximendi
ossis mo-
dus.

Detecto ulcere, & osse, eximendum est os; vel medicamentis, si os tantum in superficie corruptum est, quod cognoscitur dolore, & febre remissis existentibus, indicatur enim sic parva corruptio; vel chirurgia, in ossis corruptione profunda, ac intensa, quæ è dolore, & febre intensis cognoscitur.

Medi-
camenta
quibus
squama
ossis exi-
mitur.

Medicamenta, quibus os eximitur, sunt valenter siccantia, secundum Paulum, quod ipse desumpsit è Com. Aphor. 49. sect. 6., ubi Gal. jubet ulcera valenter siccare, usque quo squama decidat, si os fuerit corruptum. Quare subinde majora exsiccantia imponenda sunt, donec os corruptum decidat; siccitas autem facit os decidere, dum humiditates, quæ in ossis substantia imbibitæ sunt, & hanc mollem reddidere, absunt; hinc enim os exsiccatum redditur firmitus, surgensque facultas expultrix os corruptum à sano separat; vel natura ossis, beneficio siccantium firma reddita, carnem generat inter os corruptum, & sanum, quæ deinde aucta os corruptum expellit, & separat. Proinde, si corruptio est superficialis, & exigua, natura mollis, ut in pueris, inter valenter exsiccantia, mitiora eligimus ad os eximendum, ut est *Radix Vitis alba*, *Iridis*, *Aristolochiæ*, *Myrrha*, &c. Si latior fuerit ossis corruptio, & natura sit mollis, valentioribus utimur; quale ad extrahendas squamas ab Avicenna componitur, ex æqualibus portionibus *Aristolochiæ rotundæ*, *Iridis*, *Myrrhæ*, *Aloës*, *Corticum Opopanacis plantæ*, *Pumicis usti*, *scoriæ Aëris*, & *Corticum Pini*. *Radix* etiam *Dracontii* in hoc genere consistit, & *Aqua vitæ*. Gal. etiam quædam habet composita, unum c. 6., alterum c. 7., tertium c. 11. lib. 8. x. y. Si adhuc latius pateat ossis corruptio, & natura ægri robusta sit, ac dura, aliæ etiam indicationes, circa aërem, & reliqua, va-

lentissimum exposcunt medicamentum; laudatur à Dioscoride *Euphorbium pulverizatum*, & *Vitriolum Romanum*; huc etiam facit *Aqua illa fortis*, per quam fit *separatio Auri ab Argento*; item *Oleum de Sulphure*, de *Vitriolo*, quæ valentissima sunt. In usu horum valentissimorum, quia aliquo modo vim causticam habent, muniendæ sunt partes circumjacentes linteis, ne adurantur.

Quod si chirurgia uti cogamur, vel quia medicamenta jam proposita non è toto squamam expulerunt; vel quia profundior est ossis corruptio, sciendum, hanc manulem operationem perfici posse ferro, vel igne. Ferrea instrumenta hic duo possunt usurpari, Scalprum, & Terebra. Scalpro utimur, ubi non ita profunda est ossis corruptio, ideoque deradimus, donec ad os sanum perveniamus; quod cognoscitur, si aliquid cruoris emittatur, si os appareat album, si solidum, secundum Celsum c. 2. lib. 8. Terebra utimur in corruptione profundiore, donec nigra esse desinant ossa; nam per scalprum operatio nimis esset longa, ac difficilis. Amoto osse corrupto supra os scalpro derasum, est inspergendum vitrum bene tritum; & post terebram, utendum candente ferro, ut si forsan humor extraneus in osse relictus fuerit, exsicceetur. Post unctionem factam candente ferro, imponimus succum *Porri*, cum *Sale*, ad ulteriorem exsiccationem, aut *Trochiscos Andronis*, *Pastionis*, & *Polyidæ*, aut pulverem *Radiciæ Hellebori nigri*; studemus postea crustæ, *Iride cum Melle*, *Radice Panacis*, *Aristolochiæ*, *Acori*. In corporibus molli- bus, Gal. putat sufficere *Orobi farinam*, cum *Melle*, & *Ture*.

2. Chirur-
gica in-
strumenta,
quibus os
corruptum
tollitur.

Porro, si os corruptum nudatum quidem sit à suo perioestio, ut perpetuò in ossis corruptione contingit, sed non sit tamen conspicuum, ut non possimus omnia remedia proposita administrare; quemadmodum contingit in corruptione ossis in manibus, & pedibus, in quibus non possumus cutem secare, & os, ut par est, detegere, tunc ferrum candens administramus per cannulam, quam prius immittimus, ut os corruptum attingat; & postea subinde, quoties opus est, ferramenta per cannam applicamus; per cannulam etiam possumus injicere pulveres, & instillare *Oleum de Sulphure*; quod facimus, ut partes nervorum adjacentes à causticis defendantur.

Si os non
sit conspi-
cuum.

C A P. XI.
DE FISTULIS.

Definitio. **F**istula, quam Græci syringam vocant, est sinus angustus, & longus. Celsus ait esse ulcus altum, angustum, callosum, c. 28. lib. 5. Rectius pro genere ponetur sinus, quàm ulcus; nam hoc genus valde est remotum. Sinus enim est cavitas partium prius unitarum, quæ jam distant, evacuato pure, ob humorum affluxum, c. 4. & 5. lib. de Tumoribus præter naturam, cap. 8. lib. 2. ad Glauconem. Quoniam verò sinus est altus, & angustus, curari citò nequit; unde necessariò callum contrahit.

**Differen-
tiæ.** Genera fistularum sunt varia; nam aliæ breves, aliæ longæ, & altius penetrantes; aliæ directè intus feruntur, aliæ transverse; aliæ sunt simplices, aliæ duplices, triplices, &c.; item aliæ uno orificio oriuntur, aliæ pluribus; aliæ desinunt in carnem, aliæ ad ossa, cartilagineas. Ad curam eæ maximè faciunt differentiæ, quibus fistulæ dicuntur simplices, vel multiplices; item quæ desumuntur à partibus, in quas terminantur fistulæ.

**Signa fi-
stularum
certas in
partes de-
finientium.** Si fistula desinat intra carnem, cognoscitur, quia specillo immisso, molle est, quod ejusdem extremo tangitur; deinde, pus læve, album, copiosius fertur. Si ad nervum terminetur, immisso specillo, dolor excitatur intensus; pus item pingue est, & oleo non dissimile. Si perveniat ad venas, aut arterias, & hujusmodi vasa erosa non sint, veluti fæx è fistula egreditur; quia sanguis è vasorum poris exsudans, cum sanie miscetur, & ita ex ambobus resultat excrementum, quod est veluti fæx; si autem vasa fuerint erosa, & quidem si vena fuerit, sanguis excidit crassior, obscurior, & sine saltu; si arteria, rubicundior, clarior, non sine ejaculatione. Si perveniat ad os, durum est, & renitens, quod specilli extremo tangitur; nec dolor excitatur; porro, os hoc corruptum arguitur, si immissum specillum ossi innititur, nec relabitur; & si os adhuc æquale deprehendatur, ad corruptionem saltem est dispositum; si inæquale, caries os jam planè tenet; contra, si specillum elabatur, non adest caries, quia os sanum est lubricum, & politum. Aliud signum ossis corrupti est, si humiditas tenuis, citrina, & foetida

dimanet à fistula. Num autem fistula simplex sit, an multiplex, è puris modo colligitur. Si enim plus fertur puris, quàm simplici spatio conveniat, plures sinus esse constat. Signa fi-
stulæ mul-
tiplicis.

Quoad prognosticum, fistulæ omnes difficilis sunt curationis, quædam etiam incurabiles; quia medicamenta difficulter imponuntur; nec ad fundum devenire possunt, ac partes ut plurimum non tolerant medicamenta opportuna; præcipuè si pertingant fistulæ ad venas, arterias, aut nervos: Præsa-
gium.

Antequam verò curationem aggrediamur, sciendum quasdam fistulas curari non debere, Com. 39. Sect. 3. lib. 6. Epid., & lib. de Humor., per quas videlicet supervacui corporis humores expurgantur, & quæ homines propterea ab aliis morbis præservant; hujusmodi autem fistulæ sunt antiquæ, in loco declivi, procul à parte principali; hæ apertæ sunt relinquendæ, immò clausæ rursus sunt aperiendæ. Multos vidimus, qui fistulas habuere circa anum per 15. aut plures annos, & saluberrime vixerunt. Fistulæ etiam quædam sua natura sunt incurabiles, secundum Albucasin cap. 88. lib. 1., quæ perveniunt ad magnas venas, arterias, vel nervos, spectantes ad siphac, seu peritonæum, intestina, vesicam, vertebrae dorsæ, ani, & costas; denique quæ consistunt in aliqua junctura, ut manus, & pedis; hæ enim medicamenta commoda non admittunt. Fistulæ,
qua curari
non de-
beant.

Curatio fistularum alia est ficta, mendosa, & palliata, alia vera. Fictam insinuat Galen. cap. 4. lib. de Tum. præc. Nat., & Avicen. 4. 4. Tract. 4. c. 11. & est, quando fistula exsiccat interiorius, consolidatur exteriorius, intus adhuc sinu consistente; & hoc fit siccantibus in fistulas impositis, proba victus ratione, & corpore à superfluis purgato. Sic cohibitus sinus aliquantisper manet, & orificium occlusum; at post, aliqua humiditate subventitia in sinu illo collecta, rursus fit abscessus, reditque fistula. Hac mendosa curatione interdum, & ego usus sum, ut verum fatear, pro consolatione ægrotantium; purgato enim corpore, ac ordinata tenui diæta, turundas abstuli, quas in fistulis illis incurabilibus diu adhibueram; alligavi spongiam novam, expressam ex *Aqua thermalis*, vel *Lixivio*, vel *Aqua Calcis*; unde foramen exterius velatum est, ut sana fistula videretur. Curatio
Ficta.

deretur, & sic ægros dimisi; quæ curatio interdum bene cessit, interdum minus; plurimum enim in curandis morbis externis, refert habere cutem sanam, vel aptam, & incisam; naturalis enim calor ex incisione expirat, & operationes partis naturales pereunt; clauso autem orificio, calor naturalis includitur, tumque bene concoquit, digerit, & dissipat excrementa, ita ut interdum coalescat sinus, qui alioquin non potuisset uniri, aperta fistula existente; non igitur è toto spernenda est, ficta fistularum curatio.

E. Vera
curatio.

Alia autem curatio fistularum est vera; cujus duplex est via, secundum Celsum cap. 28. lib. 5., & Galenum c. 8. lib. 2. ad Glauc. Prima via fit per glutinantia; secunda per sarcotica: possunt etiam hæc misceri.

Impedien-
tia fistula-
rum cura-
tionem ut
amoven-
da.

Sed hic in primis expendendum, quænam sint causæ, quæ glutinationem, aut carnis generationem impediunt; sumuntur autem è definitione fistulæ. Primum enim fistula dicitur sinus, id est, cavitatis, quæ non unitur, propter affluxum humorum; unde primum impedimentum est humorum influxus. Secundum est fistulæ altitudo; cujus ratione medicamenta non possunt ad fundum usque pervenire; quo fit, ut in fundo colligatur sanies, quæ carnis generationem, & unionem impedit. Tertium est angustia fistulæ; hujus enim ratione imponi medicamenta non possunt, nec fistula probè expurgari potest; unde humores qui in sinu angusto relinquuntur, prohibent consolidationem. Ultimum est caro callosa, & dura; omnia enim dura difficulter uniuntur, ut lapis cum lapide, mollia contra, ut mel cum melle. Hæc igitur impedimenta sunt tollenda, antequam fistularum curationem aggrediamur.

Humo-
rum influ-
sus.

Primum impedimentum est influxus humorum; qui ut sit removendus, docuimus in ulcere fluxione vexato.

Callus,
quo modo
fiat.

Secunda indicatio est, eximere callum, id est, partem, quæ dura est redita, propter influxum, & infarctum materiæ crassæ quæ in porositatibus ipsius partis est imbibita, & cujus partes tenuiores resiccatae sunt, & resolutæ à calore, tum nativo, tum extraneo. Humor autem crassus, pariens callum, vel pituitosus est, & tum callus est albus, vel melancholicus, & est fuscus, seu lividus, Gignitur callus potissimum in orificio fistulæ externo, id est, in ipsa cute, id-

que potius, quàm in carne; quia primum facilius indurefcit cutis, quæ densa est, quàm caro, quæ mollis; deinde, quia natura perpetuò protrudit excrementa ad eutim. Cum autem inveteratae sunt fistulæ, in carne etiam subjecta callus contrahitur, & per totum ipsius fistulæ ductum. Quibus verò locis consistat, & quantus sit callus, facile cognoscitur; si enim est in fistulæ orificio, & tactui, & oculis apparet; in partibus verò profundioribus si consistat, tunc immisso stylo nullus sentietur dolor, aut exiguus etiam erit sensus; deinde verò sanguis è styli contactu nullus exhibet, stylo etiam persentietur durities. Contra, si vel sanguis exeat, vel dolor excitetur, nullus in fistula est callus. Num callus sit profundus, & magnus, an verò exiguus, cognoscitur è signis propositis, remissis, aut intensis. Callus porro aufertur medicamento, ferro, vel igne. Medicamentum eum aufert qualitate manifesta, vel occulta. Quæ manifesta, ea sunt mitiora, aut valentiora. Mitiora sunt mollientia, & digerentia; valentiora, deterforia; valentissima caustica. Si ergo callus sit exiguus in carne molli, & ætate puerili, aufertur iis, quæ humores infarctos dissipant, ut sunt calida, & sicca non valde tamen, ne, siccatis partibus tenuioribus, reliquæ lapidescant, & callus durior evadat; ideoque mollientia, & discutientia misceri possunt. In hoc casu laudatur à Dioscor. *Lenticula cum Melle, cinis Ficus Pinguedini Anseris admistus, Diachylum magnum cum gummis, Unguentum Apostolorum Avicennæ, Emplastrum ex Oxelæo.* c. ult. lib. 1. x. y., *Tabacum, seu Herba Regina dicta, si ejus vel Folia imponantur, vel Succus immittatur.* Si callus sit major, vel in ætate magis adulta, deterforia valent, quæ corrodendo callum eximunt; ex his mitior est *Radix Sphondylii derafa & imposita*, secundum Paul. cap. 49. lib. 4. Valentius est, si sumantur, *Æruginis drach. xij. Ammoniæ drach. ij. Aceto dissoluta*, quæ imponantur. Hoc valentius est *Unguentum Egyptiacum*, quod felicissimè usurpatur. Valentissima sunt *Chalcanthum ustum, Præcipitatum, Cantharides in pulverem redactæ, & niger Sapo.* Occultis qualitatibus callum eximunt, *Radix Hellebori nigri* tribus diebus relicta in fistula, maximè si callus ab humore melancholico sit ortus; occulta enim proprietate

Medicamē-
menta
callum
adimentia.

Caustica
ad callor
Præcisio
& exustio.

evacuat humorem, callum facientem; corrosione verò manifesta, callum quoque demit. Laudatur etiam *Elaterium*, *Terebinthina exceptum*, in callo pituitoso; præterea *Radix Cucumeris asinini*. Si callus ita sit magnus, & durus, ut his non possit auferri, recurrimus ad caustica; inter initia igitur confert *Lac Tithymalorum*, *Misy*, *Sory*, *Chalcitis*, *Lixivium* è *Cinere*, è *Calce viva*, *Arsenicum pulverizatum* &c. Ferro etiam callum præcidere possumus, si admittat æger, quod sit levi doloris sensu. Præcidere autem debemus, donec ad sanum deveniamus; quod dignoscitur è sanguine, & doloris sensu. Ferramento candente, præduri calli, & expeditius, & minori dolore auferuntur.

Profundi-
tas & an-
gustia fi-
stula.

Tertium & quartum impedimentum, est angustia & altitudo ipsius sinus. Quia autem propter angustiam medicamenta difficulter in fistulam immittuntur; propterea vel fistula dilatatur, vel medicamenta liquida redduntur. Dilatatio fit instrumentis, quæ altera parte tenuiora sunt, altera crassiora; & pars tenuior primum in fistulam infigitur. Fiunt autem hæc instrumenta è *Radice Gentianæ*, *Bryoniæ*, *Ari*, *Aristolochiæ*, è *Spongia*, vehementer contorta, & expressa: quidam utuntur *medulla Sambuci*; ego *medulla Sorgi* quæ contorta & intra fistulam immissa, dum attrahit, & imbibit humiditates, turgescit, fistulamque dilatat. Hæc medicamenta, ad dilatandum comparata, interdum imbuuntur medicamentis, quæ valent ad callum auferendum, carnemve gignendam. Medicamenta etiam redduntur liquida *Lixivio*, *Mulsa*, aut *Vino mulso*; hæc tamen minus sunt valentiora, quam quæ forma solida usurpantur. Ut autem propter altitudinem ad fundum usque pervenirent medicamenta, & fistulæ commodè expurgarentur; excogitarunt chirurgi instrumenta quædam, quæ turundæ appellantur, quibus medicamentum ad fistulæ fundum deduci potest: excogitarunt clysteres, seu injectiones, quibus totam colluviem è fistulæ fundo eluunt; hi parantur è *Lixivio*, *Vino mulso*, *Aqua mulsa*, *Aqua marina*, *Muria*, *Aqua Calcis*, *Aquis thermarum*, *Aqua vitæ*, vel *Hordei*, *Aqua cum Melle Rosaceo*, vel *Aqua Aluminosa*.

Ut autem sciamus, quænam ablutio sit conveniens, notandum est, ablutionem respondere debere medicamento

postea imponendo. Si enim medicamentum imponendum, ad callum eximendum valebit; ablutio etiam futura est, quæ similiter callum adimat, ut *Lixivium*, *Aqua Calcis*, *Aqua vitæ*, *Ægyptiacum Unguentum Lixivio dilutum*. Si glutinans est imponendum medicamentum, ablutio erit glutinatoria; ut *Aqua Aluminosa*, *Decoctum Plantaginis*, *Rubi*, *Hypocissidis*, *Vinum nigrum* & *austum*, maximè si prædicta ei incoquantur.

Si medicamentum imponendum est sarcoticum, etiam ablutio sarcotica erit, ficans, & detergens; ut *Aqua mulsa*, *Vinum mulsum*, *Aqua marina*, *Muria*, *Aqua Hordeacea cum Melle*, *Aquæ thermales*, &c.

Impedimentum etiam est, quod fistulæ curationem moratur, si supra incipiat, & infra terminetur, unde humores pondere suo inferius descendunt; hic ergo, aut inferius foramen perforandum, si propè cutim terminetur, & si non obstat vena, arteria, nervus, tendo; vel membrum collocandum est, ut effluxui humorum sit accomodum.

Situs fistulæ curationi ineptus.

Impedimentis ablatis, deveniendum est ad ipsam fistulæ curationem, quæ fit, primum sinus carne impleatur, deinde reliquum glutinetur. Carnem in fistulis generat *Succus Pimpinellæ*, *Virgæ aureæ*, *Centauri minoris*, *Radix Aristolochiæ*; *Unguentum Isidis*, & de *Tuthia*. In his perpendenda natura ulcerum, tempus anni, crasis ægri &c., de quibus alias diximus. Quoad glutinantia primum ablatis turundis, deinde adductis labiis ad mutuam contactum, ligatura è duobus initiis circumdari debet, quæ ritè facta, sæpè sola sufficit. Glutinantia, etiam imponenda, quale hoc: *Curatio fistulæ. Carnem generantia.*

ix. *Gummi Olivarum*.

Aloës ana partes æquales.

Excipiantur *Succo Foliorum Persici* & in mortario plumbeo terantur.

Optimum etiam ad fistulas glutinandum, est *Emplastrum Barbarum*; item *Galenii Emplastrum gilvum*, c. 12. lib. 2. u. 7. Valet etiam plurimum, *Emplastrum ex Oxelæo*, quod fit è parte una *Lithargyri*, duabus *Aceti acerrimi*, & *Oleo vetustissimo*.

Proprietate sanant fistulas, *Gentiana*, cum *Vino epota*, *Radix Aristolochiæ rotunda contrita*, è *Vino bibita*, quæ expurgant materiam fistularum per intestina. *Ranæ pulverizata* etiam profunt. *Fistula.*

Nota cu-
ratae fistu-
lae.

Fistulae autem perfecte curatae cognoscuntur, si humor emanans sit paucus, crassus, coctus; si locus sine tumore, dolore, & ad unguem siccus, capite 8. lib. 2. ad Glaucon.

C A P. XII.

DE FISTULIS IN ANO.

Fistulae in
ano fre-
quentes.

Ani fistulae, particularem curationem exposcunt. frequentissime autem circa anum excitantur; primo, quia haec partes molles sunt, & admodum laxae, unde facile humores suscipiunt; deinde, quia locus ille, etiam in sanis corporibus, aquosa humiditate refertus est, &c. Licet autem haec fistulae curari non debere videantur; cum distent à partibus principalibus, situmque habeant declivem; nisi tum curentur, facile multiplicentur, & ex una, duae vel tres fiunt; item, intra intestina tubercula quaedam dura oriuntur, quae obstruendo meatus, facum prohibent exitum.

Fluxioni
ut occur-
ratur.

Porro, in curatione videndum, ne supprimantur humores, neve fluxio intra corpus intercludatur. Obstitimus autem fluxioni, primum frequentibus totius corporis purgationibus, interdum quidem per intestina, ut plurimum autem per vomitum, si fieri potest; deinde per aversionem fluxionis, & potissimum per fonticulos in cruribus; item per exsiccationem totius corporis, cujus gratia sudor provocatur *Decocto Sarsae parillae*. Hippocrates desiccet fluxionem per urinam, datque *Mulsam*, in qua *Radix Seselios macerata est*, ternos jejuno cyathos. In summa, totius corporis procuratio repetatur è doctrina ulceris fluxione tentati.

Num una
sit fistula,
nunque
penetret
in anum.

In ipsius autem fistulae curatione, primum explorandum, num haec sit unica, an multiplex, id est, num unum habeat orificium, & ductum, an verò plura orificia, pluresve ductus: deinde, num intestinum penetrent fistulae. Num sit unica, interdum cognoscimus visu, interdum immisso, stylo; num penetret in intestinum, cognoscimus, si stylo in fistulam immisso, digitoque indice in anum indito, nudus digito stylus occurrat. Si propter fistulae tortuositatem, in hanc cognitionem devenire nequeamus, alia sunt signa; nam è fistula penetrante interdum faeces exeunt, si amplior sit; vel spiritus & ventus, aut saltem foetor, si angustior; interdum & lumbrici exeunt:

secundum signum est, quod ex ano profuit sanies, & indusia inficit: tandem in fistulam liquor immissus, exit per anum, & vice versa.

Quod si ergo fistula circa anum exi-
stens, admodum profundè progrediatur, ut incidi non possit, primum dilatanda est; deinde abluenda per *Clysterem*, factum è *Flore Aëris*, *Myrrha*, *Lycio*, *Vino dilutis*, ut callus auferatur; quo ablato, reliqua curatio est eadem, quae in aliis fistulis, nisi quod vehementiora hic requiruntur; quoniam partes admodum sunt humidæ. Laudantur ergo *Diphryges*, *Ostreorum cinis*, *Lithargyrus*, sicca magis consistentia, quàm humida.

Verum hujusmodi fistulae sæpè pro-
positis medicamentis curari nequeunt, ideoque ad sectionem veniendum; quæ nisi administrari queat, relinquendæ ut incurabiles, ægrisque præcipiendum, ut apertas teneant.

Si incidi possunt, incidendæ sunt, quousque penetrent; pro quibus mihi gladiolum paravi, acie donatum longa, & angustissima, circa cuspidem aliquantum recurva; apertione facta, *Aëris Flos* inspergendus, ad diem usque quintum, pro callo auferendo; extrinsecus *Cataplasma* imponendum ex *Aqua Polentæ*, & *Betæ*; quod Hippocr. facit, ad inflammationem arcendam; reliqua curatio, absolvetur glutinatoriis, ut supra dictum est.

Si intestinum penetret fistula, ali-
quando ab Hippocrate sine incisione cu-
ratur. Nam primum *turundam* fistulae inserit *Succo Tithymali madidam*, pro callo eximendo. Deinde *Florem Aëris* inspergit. In anum, ad phlegmonem prohibendum, glandem immittit corneam, exterius illitam, usque ad quintum diem. Ablato callo, glandem *Alumine* implet, anoque imponit; ad glutinandum, ad inflammationem arcendam; ad locum affectum circunquaque exsiccandum.

At curatio hæc, ut, quod sentio, apertè dicam, vix unquam dextrè succedit. melior est multo, quæ incisione fit; cujus duplex est modus. Vel enim sumimus filum sericum, quod ob tenuitatem, & tincturam facilius incidit, & erodit, hocque trajicimus ab orificio fistulae ad anum; & transverso quodam parvo ligno obvolvendo, arctius subinde stringimus, donec universus ille locus incidatur.

Postea, ad calli absumptionem, *Aëris Flore* locum respergimus; deinde imponimus, quæ ad inflammationem modò recensuimus. Incisio etiam brevi absolvi potest syringotomo, quod instrumentum est recurvum, altero extremo capitulum crassius habens, & hoc fistulæ unico ictu, seu adactu inciduntur, ne diu ægri doloribus torqueantur; contra, quæ filo peragitur incisio, cruciatuum diuturnitate aliquot diebus molesta est; locum tamen hæc apud eos habet, qui

meticulosi ferrum expavescunt.

Facta incisione, & callo ablato, vulnus carne implemus, & glutinamus iis, quæ supra retulimus. Peculiariter autem in hisce fistulis, *Aquas thermales*, enematum forma in anum infundo, & ex iisdem aquis infusus parari jubeo; ut tum ulcus intra intestinum siccetur, tum omnes etiam partes circumjacentes, siccando, roborentur, ne in posterum tam promptè humorum colluviem recipiant.

APPENDIX AD DOCTRINAM DE ULCERIBUS.

C A P. XIII.

DE ULCERA IN URETHRA, E GONORRHOEA.

Causæ profluvii feminis.



GONORRHOEA est assiduus seminis fluor, cui nec voluptas, nec tentiono conjuncta est. Causæ sunt acrimonia, & tenuitas seminis, unde intra vasa contineri nequit. Item abundantia seminis, in his qui Cereri, & Baccho sunt dediti, vel coelibatui sese addixerunt Imbecillitas quoque testiculorum, ob dyscrasiam simplicem, aut compositam, ob tumores præter naturam, ob omnimodam continentiam. Ignavia enim exsolvit, teste Platone, exercitatio autem robur addit particulis. Solet etiam oriri ob inexhaustam libidinem, accessumque ad scorta, præsertim dum menstruæ fluunt purgationes. Sæpè si quis vel virginem, vel matronam inexorabilem per vim stuprare tentat, nec eam expugnare potest, oritur hic affectus.

Sic longa sub ardenti coelo equitatio laxat arterias illas, & venas, quæ juxta renes sunt, ut per illas succi liquati ad testes faciliè delabantur. Nonnunquam tres, vel quatuor annos hoc durat profluvium, corpusque ad extremam maciem deducit; si enim, quod sæpè fit, ex uno, alteroque concubitu corpora contabescunt, & labefactantur, multò sanè magis id accidet è tam diuturno benigni feminis effluxu; insuper ut men-

strua singulis mensibus prodire solent mulieribus: ita viris quibusdam redundantia sanguinis, quæ nec per urinam, nec sudores, nec insensibilem transpirationem discuti potest, ad testes confluit, & per lotii meatus excernitur. Hinc viri nonnulli effeminati, & lac gignunt, & purgationes, instar muliebrium ordinata vicissitudine patiuntur, in Germania, & Lotharingia.

Si igitur semen, quod effluit, sit purum, pellucidum, omnisque alienæ qualitatis, & odoris expers, nec adhæreat meatui, nihil nocet: indicat tamen plenitudinem: vel imbecillitatem facultatis retentricis; vel convulsionem vasorum, ut in epilepticis. Si verò sit infectum vitiosis succis, odore viroso, consistentia & colore referens pus non probè concoctum, tunc id collum vesicæ calefacit primùm, post etiam erodit, pungit, & exulcerat; licet à calculis quoque angulosis, & urina acri sæpè exulceratio oriatur.

Distinguendum verò est, colis, & vesicæ ulcus. In colis ulcere pus una compactum, & collectum urinam præcedit; dolor inter meiendum acerbissimus. In vesicæ ulcere, non ita sævus est dolor, nec pus ab urina secretum meitur, squamulæ etiam quædam excernuntur, foetet lotium. Si urinæ meatus sit exulceratus, colisensus est, dolet, curvatur ad inferna, nec nisi inter femora indolenter teneri potest.

Ulcerata in penis cavo, nisi citò curentur, in carunculas præter naturam transeunt,

Quomodo seminis effluviū vesicam exulceret.

Signa diagnostica ulcers in vesica & pene Prognostica.

feunt, quibus urinæ meatus obstruuntur. Ut enim è sanguine bono caro laudabilis, sic è succis vitiosis spongiosa, ac prava crescit, quæ ægrè exterminatur in locis abditis, & inaccessis; ideoque ulcera his in locis citissimè curanda.

Scopi curativi.

Curatur ulcus in vesicæ, vel urinæ consistens meatu, si exsicceatur, & cicatrice obducatur; quod fieri nequit, nisi humor affluens coercetur. Si igitur plethora adsit, vena tundenda, vitæque tenui æger alendus. Si succorum acrimonia, & tenuitas adsit, hi incrasfandi, ad symmetriam reducendi. Corroboranda vasa spermatica, si imbecilla. Si labor, & æstus præcesserint, corpus refrigerandum.

Curatio.

Ut autem res magis fiat perspicua, casum quendam, seu exemplum speciale proponemus, totam curandi rationem, subjectis formulis medicis, breviter adumbrantes. Vir quidam quadragenarius, sanguineus, & biliosus, venas habens amplas, hirsutus, veneris gonorrhœa corripitur; indeque in collo vesicæ ulcus contrahit; calculosus item, & urinæ ardore affectus, hic sub veris initium curandus venit, in regione calida, & humida, fluxionibus obnoxia, nimirum Romæ.

Vacuantiæ, & præparantia humorem biliosum.

Alvus huic primùm subducenda est, clysmo emolliente, qualis hic est.

℞. *Fol. Malvæ.*

Violarie.

Parietarie.

Lactucæ ana man. j.

Hordei mundati pug. j.

Prun. dulc. N. xij.

Coque f. a ex Aqua. Colaturæ f. j. adde

Pulpæ Cassiæ unc. j.

Rhodometitis.

Olei Violati ana unc. ij.

Injiciatur.

Alvo subducta, secunda vena Basilica, & extrahendus sanguis ad unc. vj. circiter. Postea quinque, vel sex diebus continuis, mane hauriat æger syrupum præparantem, indeque post quinque horas prandeat.

℞. *Syr. Violati.*

de Endivia una unc. j.

Aquæ Hordei unc. iij.

Spec. Diatrionsantal. scrup. ℞.

Misce.

Septimo die, nisi novilunium sit, vel plenilunium, jejunos hoc sumat.

℞. *Glycyrrh. rasæ.*

Prun. Damascen.

Tamarindorum.

Hordei mundi ana drach. iij.

Sem. quatuor frig. maj. mundatorum ana drach. iij.

Florum Cordialium ana pug. j.

Coque, in Decocto diluantur

Electuarii Diacathol.

Pulpæ Cassiæ ana drach. v.

Vel horum loco.

Mannæ unc. ij.

Syr. Ros. laxativi unc. ij.

Spec. Diatrionsantal. scrup. j.

Misce.

Atque hæc vacationes repeti toties possunt, quoties opus erit.

Absoluta vacatione, sumat aliquot diebus mane, *Conservæ Ros. unc. j.* superque bibat *Aquæ Hordei cyathum.* Abluantur crura *Decocto Rosarum rubearum.* *Hordei, Viol., calycumque Papaveris.* Ablutis cruribus, plantæ pedum radantur, ungues rescindantur, renes. ac tota spina, testiculique & pudendi radix, refrigerentur.

℞. *Unguenti Rosati Mesuei, & infrigidant. Galeni ana unc. j.*

Olei Violati unc. ℞.

Pulv. Ros. rub.

Santali citrini.

Spodii ana drach. j.

Camphoræ grana v.

Misce diligenter, addito

Aceti Rosati pauxillo.

Si spermatis fluxus non sistitur, lamina plumbea mediocris crassitudinis lumbis admoveatur, qua meatus relaxati comprimantur. vel hoc.

℞. *Boli Armenæ.*

Terræ Sigillatæ.

Sanguinis Dracon.

Corall. rubeor.

Rosar. rub.

Spodii.

Santali citrini ana drach. ij.

Acaciæ.

Turis.

Mastiches ana drach. ℞.

Terebinthinæ.

Ceræ ana unc. j.

Olei Myrtini unc. ij.

Fiat Emplastrum, quod perpetuo adhareat renibus, donec decidat.

Bibat

Bibat diebus aliquot *cyathum Seri La-*
etis Caprini, cui *Syrupi Violat: unc. j. sit*
addita.

Topica
in ulcere
meatus
urinarii.

Quoad ipsum ulcus, hoc purgandum,
& glutinandum; unde *Aqua Hordei*, cum
modico Melle Rosato per siphonem injici
debet, ad detergendum, & eluendum.
Cicatrix postea inducatur.

℞. *Aq. Rosarum*, ℥
Plantaginis ana unc. iv.
Sacchari candidi unc. j.
Cerussæ.
Argenti Spumæ.
Aluminis rupei ana drach. jß.
Camphoræ scrup. ß.

Fiat Collyrium; cui addi poterunt
Unguenti Egyptiaci drach. ij.
Si valentius ficcare placeat.

Victus sit mediocris, refrigerans mo-
dicè, & humectans, succorumque acri-
moniam retundens. Pastum inchoet sem-
per à *Prunis Damascenis*, ex *Aqua cum*
Saccharo coctis. potus sit non *Vinum*, sed
Glycyrrhizæ & *Hordei Decoctum* Caveat
æger à diureticis validis; itemque à ve-
nere. Utendum his, quæ dolorem mi-
nuunt, impetumque sistunt humorum
turgentium; ideoque dum æger somno
se daturus est, quatuor à coena horis,
singulis noctibus sorbeat emulsionem a-
mygdalarum dulcium, hoc paratam mo-
do.

℞. *Amygdal. dulc. excorticat. unc. j.*
Sem. quatuor frig. maj. rec. unc. ß.
Papaveris albi drach. j.
Tundantur, & extrahatur Emuls. De-
cocto *Glycyrrhizæ*, colaturæ adde
Sacchari Rosati tabulati unc. j.

C A P. XIV.

DE CARUNCULA IN GOLLO VESICÆ.

Signa.

Si ulceri in vesicæ collo accrescat caro
superflua, tunc insignis est urinæ
difficultas: lotium enim non nisi gutta-
tim, maximoque conatu redditur, ita
ut sæpè alvi etiam fæces una egerantur;
in venere semen frigidum languidè, &
citra voluptatem stillat; nec lotium re-
cto filo excernitur, verum in unam al-
teramve partem infringitur; interdum
divaricatur, prout caro meatus partem
occupavit; sæpè omnino non excerni-
tur, sed per alias partes erumpit, ut per

scrotum, peritonæum, sedem, per in-
guina. Præterea, specillum si per ve-
sicam inferas, penetrare ad vesicam us-
que non potes, sed in tumorem ipsum
impingis. Signa distinguuntur à calcu-
lo; primò discernitur tactu ipso per spe-
cillum; deinde è prurigine juxta penis
radicem; tum è diverso modo suppres-
sionis urinæ; interdum enim calculo la-
borantes liberè, & copiosè mejunt, la-
pide scilicet se revolvente, dum supinus
collocatur æger, ut crura sint sublimio-
ra corpore.

Curandi duplex est methodus; una ^{Curatio.}
violenta & periculosa; cujus Galenus
meminit in opere de loc. affect. scilicet,
si ænea fistula carunculam illam detera-
mus; altera mitis, & facilis, nec peri-
culosa, quæ sit medicamentis.

Præmissis igitur evacuationibus ac ^{Ut via}
diæta; *mollis cauliculus Apii*, aut *Malvæ*, ^{Medica-}
Oleo Amygdal. dulc. inunctus, molliter ^{mentis}
vesicæ collo est inferendus; qui, si fa- ^{paranda}
cilè penetrat, significat carunculam non ^{Per cauli-}
adeò excrevisse; unde spes magna surgit
curationis.

Si verò impingens flectatur, aut fran- ^{Per emol-}
gatur, emollienda est excrescentia, ut ^{lientia.}
tractabilior reddatur, fomentis, colly-
riis, & emplastris eam ad rem aptis.

Fomentum.

℞. *Fol. Malvæ man. j.*
Rad. Apii.
Fœniculi.
Althææ ana unc. iij.
Sem. Lini.
Cydon ana unc. j.
Flor. Chamæmeli.
Stæchad.
Meliloti.
Pulegii.
Origani ana pug. ij.
Caricarum ping. unc. jß.
Coque ad Rad. dissolutionem.

Postea æger decocto insideat mane,
& vesperi, ut vaporem universum ab eis
sublatum, pudendis excipiat, ac præ-
cipuè ipsa colis radice; vel spongiam
imbutam, & expressam impone.

Et dum hæc fiunt, æger reddat uri-
nam; postea, partes abstergantur linte-
lo, & ungantur.

℞. *Unguenti Dialth.*
Agrippæ.
Oespi.
Butyri Bubalini ana unc. j.

Ol.

Ol. Amygd. dulcium,
Liliorum albor.
Chamaemeli ana unc. ij.
Ammoniacy unc. ij.
Sem. Succ. Apii.
Chamaeætes ana unc. iij.
Mucilag. Rad. althææ.
Sem. Fœnigræci ana unc. ij.

Coque ad consumptionem succorum, adde *Ceræ modicum*, & fiat sec. art. Unguentum.

Inunctæ partes lana succida integantur. Postea siphone hoc injiciatur.

℞. *Rad. Althææ.*

Sem. Lini.

Fœni-græci ana drach. iij.

Coque è tribus cyathis aquæ fluvialis ad tertias; cola, adde.

Ol. Amygd. dulc. unc. iij.

His peractis, cauliculis dictis tenta carunculam præterire; quod si potes, brevi discutietur tumor. Cauliculus longus sit palmum unum, & duos digitos ipsius ægri.

Per cer-
teum.

Quod si adhuc renitatur, inferenda leniter cerea candela tenuis, è forti filo, & *Cera*, cui aliquid *Terebinthinæ* additum sit, ne frangatur; perungatur prius *Ol. Amygdal. dul.* modicè inflexa, juxta tenuiorem partem; quæ si ultra carunculam progreditur, bonum; quia sic compressa digitis, signum loci affecti denotabit. Quam postea candelæ partem signabis, & medicamentum aptum ei applicabis; & si plures partes læsæ conspiciantur, etiam pluribus medicamentum appones. Quod si autem candela tumorem superare haud possis, virgulam plumbeam confice, ac illine *Oleo dicto*; *Plumbum* enim & anodynum est, & ulcera exsiccat, & excrescentes carnes supprimit, constringitque ut se deant.

Per virgu-
lam plum-
beam.

Per cathæ-
terem.

Si & hanc caruncula respuat, aureo, vel argenteo cathetere utendum; tutius tamen prioribus res agitur; hoc enim instrumentum sanguinis fluxum excitare solet; ad quem compescendum, siphone in meatum injiciantur, *Aquæ Plantag. & Rosar. quibus Albumen Ovi sit permixtum*; sic enim fluxus sistitur, & extra apponatur hoc cataplasma.

℞. *Aquæ vel Succ. Plantaginis.*

Rosar. ana unc. jv.

Aceti Rosar. unc. ij.

Albumina Ovorum N. ij.

Pulv. Boli Armen.

Sang. Dracon.

Corall. rub.

Myrtill.

Cort. mali Punici.

Terræ Sphragitidis ana drach. ij.

Misce, fiat cataplasma.

Siphonum autem sit quantitas, pro varietate sexus, & ætatis; pro maribus, maximus sit 15. digitorum, medius 12., minimus 9. Pro mulieribus, major 9., minor 6. Viriles magis curvantur; quod viris magis intorqueatur collum vesicæ. Aeger super sellam ponatur supinus, Chirurgus à dextris illi assistens, sinistra colem teneat, dextris immittat siphonem, & ubi ad collum vesicæ pervenerit, simpl. cum cole fistulam inclinatum, sensim in vesicam compellat, & per totam diem intus relinquat; cogaturque aeger lotium sic reddere, ut tum ab urina, tum ab organo, ductus ille dilatetur. Educto cathetere, inferenda candela cerea, ibidemque finenda, donec ipsi à caruncula signum imprimatur.

Parti autem candelæ, ubi carunculam contingit, sequens emplastrum applicandum, partes sanas defendens, excrescentiam vero absumens sine insigni dolore.

Empla-
strum ab-
sumens
excrescen-
tiam.

℞. *Æruginis.*

Auripigmenti.

Chalcitidis, id est, Vitrioli offic.

Aluminis rupei ana unc. ij.

Infunde in *Aceto acerrimo*, inter duos lapides marmoreos reducantur in levissimum pollinem, exponantur soli caniculari, idque octo vel novem vicibus, donec summa partium tenuitate acquisita, omnem prorsus vim mordicantem amiserint.

Præterea.

℞. *Argenti spumæ unc. ij.*

Olei Rosar. unc. jv.

Coque ad emplastri consistentiam, adde.

Pulv. dicti unc. ij.

Fiat medicamentum duriusculum, ut candelæ, vel plumbo adhærens difflicere à propria sede non possit.

Sed ob varia corporum temperamenta, duplex habeatur compositio; una mitissima, quæ præhumidis, atque ma-

X

xime

ximè sensibilibus administretur; altera robustissima, quæ robustis applicetur, quas dein varie commiscebis, pro mediis constitutionibus. Auspicandum semper à mitioribus, progrediendumque ad acriora, si ex usu fore videantur.

Fortissima erit compositio, è *Pulveris dicti*, & *Argenti spumæ equis partibus*. In summa, curandum, ut medicamentum adhæreat carunculæ. Sic 5. vel 6. dierum spatium caruncula consumetur.

Interim si quis dolor, aut insolitus rigor, aut febris, aut symptoma aliud acciderit, extrahenda candela, eluendus meatus *Lacte Caprino*, aut *Aqua Rosar. cum pauca Caphura*, idque, tamdiu, donec sedata illa impedimenta videbuntur.

Signa extirpari carunculam, habentur è mordicatione circa partem, & è copia effluentis puris.

Signum absumptæ carunculæ est, quando facilè candela, etiam parte crassiore transire potest, usque ad vesicam, si lotium libere, cito, copiose, & recto tramite profluit, sicque celeriter genitale excernitur semen.

Discussa carne, ulcus abstergendum, injecto hoc collyrio.

3.
Absterfio
ulceris.

℞. *Centaurii minoris.*

Apii.

Caudæ Equinæ ana man. ʒ.

Hordei contusi unc. j.

Coque in lib. ij. *Aquæ purissimæ*, donec media pars absumatur, colaturæ adde.

Rhodomelitis vel.

Mellis Centauriati, unc. ij.

Laudatur collutio ex *Aqua destillata è Cochleis*, & *Fabis viridibus*, cui additum sit nonnihil *Mellis Rosati*; si vero sordidum sit maxima colluvies, adde *Unguenti Aegyptiaci parum*.

Ulceri puro cicatrix inducenda.

Consolidatio ulceris.

℞. *Aquæ Plantag.*

Rosar. ana unc. iv.

Seri Lactis Caprini unc. ij.

Cerussæ drach. vj.

Aluminis rupei.

Marmoris candidissimi.

Spodii.

Crystalli ana drach. ʒʒ.

Caphuræ scr. j.

Terantur terenda tenuissimè; & cribrentur; postea humidis misceantur. Victus interim alterandus, ut sit paulo tenuior. Diuretica exhibenda, cum non amplius humor affluit.

Libri Tertii de Ulceribus

FINIS.



CHIRURGIÆ UNIVERSALIS HIERONYMI FABRICII AB AQUAPENDENTE LIBER QUARTUS.

De Fracturis.

C A P. I.

DE DEFINITIONE, DIFFERENTIIS, CAUSIS, ET SIGNIS FRACTURARUM.

Definitio.



Si continui solutio in osse fit à causa interna, id est, ab humoribus corporis erodentibus, dicitur Caries; de qua nos capite 10. lib. 3. in ulcerum doctrina, egimus; si fit ab externa, dicitur Fractura, de qua jam agemus. Definitur autem a Paulo, c. 89. lib. 6. quod Fractura sit solutio continui in osse, à violentia quadam extrinsecus adveniens.

Species.

Differentiæ fracturarum, secundum Galenum cap. ult. lib. 6. Meth. sumuntur à figura, à magnitudine, ab ossium fractorum varietate. A figura, fractura est, vel recta, id est, quæ fit per longitudinem; vel transversa per latitudinem; vel obliqua, quæ è prædictis quasi componitur. Secundò fractura est magna, vel parva. Tertiò, differentiæ sumuntur à subjectis, id est, ab ipsis ossibus fractis; vel enim fractum est femur, vel humerus, vel costæ, & cætera.

Causa.

Inter causas fracturæ, rarissima est instrumentum erodens, ut ignis actua-

lis, rata pungens; frequens, secans; & frequentissima, tum rumpens, tum contundens.

Fractura sine vulnere existens, cognoscitur primo è cavitate, quæ percipitur, si sub, & supra fracturam pars tangatur. Secundò, si contrectetur membrum fractum, & plerumque solet efficere crepitum, seu fragorem, in loco fracto; ob durorum corporum mutuam affricationem. Tertiò, dolor vehemens adest; ob divulsionem nervorum, aut ob distorsionem corporum nervosorum, aut ob puncturam eminentiæ alicujus ossis in nervoso corpore. Quartum signum est impotentia sustinendi membrum fractum, & innitendi in ipso. Postremum signum est, si præcesserunt causæ fracturarum, & simul proposita signa adfuerint. Hæc signa perpetuo comitantur; interdum verò etiam adest membri tortuositas, & brevitates, sed non semper. Si vulnus adjunctum sit fracturæ, præter signa proposita, digito, aut specillo immisso, ruptura vel asperitas ossis persentitur. Et hæc de fractura transversa. Quod si os secundum longitudinem fractum sit, primò adest membri crassities, ultra naturalem statum; deinde dolor; tum membri inæqualitas.

Quoad præsagium, fractura ossium non vacat periculo; quia necessario solutio continui sit magna; in parte quidem

dem carnosâ, si fit vulnus, tantum vulneratur, quantum instrumentum incidens vulnerat, non ultra; at si os rumpatur, propter frigiditatem, & continuitatem, non potest frangi, nisi totum frangatur. Fractura etiam periculosa est, quia fit in loco profundissimo, ad quem Chirurgi manus pervenire non potest. Aliæ etiam aliis magis sunt periculosæ: nam fracturæ in osse magno, difficilius curantur, quàm in parvo; multiplex, quàm simplex; cum vulnere, quàm sine vulnere; juxta articulos, quàm longè ab his.

C A P. II.

DE ARCENDA INFLAMMATIONE IN FRACTURIS.

Phlegmone in fracturis timeatur.

Curatio fracturarum requirit unionem; unio autem fieri nequit, nisi hæmorrhagia præcaveatur, & inflammatio, secundum Celsum, cap. 26. lib. 2. Hæmorrhagia quidem in ossibus non est formidanda, ut in carnosiss partibus, nisi fracturæ sint cum vulnere; ad ossa enim non feruntur insignes venæ, & arteriæ; cum in durissimo corpore calor exiguus, minimum de substantia dissipare queat. Inflammationem verò hic summè formidamus, & quidem magis, quàm in parte carnosâ; propter dolorem enim fit attractio, propter imbecillitatem, multa excrementa tum recipiuntur, tum generantur, quæ à parte fracta amplius extrudi non possunt; augetur periculum, quod ossa in multa carne sepulta jacent. Prohibetur autem inflammatio, remotis causis; ut abundè in vulnere carnis simplici, supra cap. 4. lib. 2. ostendimus.

C A P. III.

DE CURANDA FRACTURA TRANSVERSA SINE VULNERE, ET PRIMUM DE COAPTANDIS PARTIBUS OSSIS FRACTI.

Indicationes.

Accedamus ad ea, quæ tantum ipsius fracturæ curationem respiciunt, & primum agamus de fractura transversa sine vulnere. In hac fractura indicatur unio ossis, quæ non per primam intentionem, nisi in infantibus, sed per secundam fieri potest, interventu scilicet calli supernati, & fractas partes circumalligantis. Scopi ergo hi proponuntur;

primum fracti ossis partes rectè committere; secundò, commissas servare; tertio, partium adjacentium salutem consilire; quarto, callo generando studere; quintò, accidentia corrigere.

Ut rectè committantur partes, opus est extensione, & coaptatione; quia enim in fracturis, potissimum transversis, ossa distorquentur, rectitudo membri deperditur, accidit, ut quædam partes emineant, & alibi cavitates contrahantur; quoniam verò una ossis fracti pars alteri superponitur, membrum necessario fit brevius, quia muscoli perpetuò membrum trahunt versus suum principium, quæ de causa extensio est necessaria, quæ partes fracti ossis, quæ directæ non jacent, in directum agat, & eminentias in suas cavitates recondat. Et quamvis interdum membrum non videtur brevius fieri, ut si è duobus constet ossibus, & alterum tantum frangatur, vel si una pars ossis fracti non superponatur alteri, nihilominus, si proba debet fieri coaptatio, necessario in omnibus fracturis transversis fieri debet extensio: alias enim periculum est, ne eminentiæ frangantur, si absque extensione velimus os distortum dirigere, & circumrotare, aut confricare mutuo partes ossis fracti; nam si eminentiæ franguntur, tunc vel intercidunt inter ossa coaptanda, & sic coaptationem impediunt, vel procidunt extra ossa, & excitant dolorem tum distendendo, tum pungendo partes nervosas; hæc incommoda in *avritate* vitari possunt. In extensione autem modus est servandus. Si enim validior sit quàm requiritur, oritur dolor insignis, unde febres, & convulsiones & resolutiones, interdum etiam musculos esse divulsos Gal. scribit, Com. 1. lib. 1. de fractur. Si mitior sit extensio, quàm par est, confricabuntur invicem ossis eminentiæ, & aut frangentur, aut in proprias cavitates non recondentur; proinde ossa grandia, & muscoli magni, qui membrum robustissimè trahunt versus suum principium, validissimam postulant extensionem: talia ossa sunt, primum femur, deinde humerus, & tibia; tertio cubitus; post quæ in summa manu, & summo pede sunt. Præterea si utraque ossa sunt fracta, minimam extensionem postulat radius in cubito, id est, os superius; quia hoc os non habet musculos, qui sursum trahant, cum moveatur pronum, & supinum.

Commissura partium fracti ossis.

Extensio quam valida esse debeat.

Cautio.

Opor-

Oportet etiam observare debitam figuram, id est, ut membrum extendatur in ea figura, quæ minimum facit dolorem, quod fit, si fibræ musculorum in rectum intenduntur, & musculus integer in una membri parte conservetur. Pueri, & qui molli sunt corporis habitu, validiorem tolerant extensionem; contra, adulti, & duri. Denique perpendendum est fracturæ tempus, si enim Chirurgus primo die adveniat, validius extendere potest; at si post primam diem, aut non debet extendere, aut mitius, propter influxos humores, & metum inflammationis, secundum Celsum cap. 10. lib. 8.

Instrumenta extensionis. Instrumenta extensionis sunt triplicia; Primum manus Chirurgi, ad debilem, seu exiguam extensionem. Secundo, funes, & habenæ, ad mediocrem. Tertio, organa, & machinamenta, ad validam.

Signa bonæ coaptationis. Laxatis igitur instrumentis extendentibus, optima fit partium ossis coaptatio; quam factam esse, tribus signis dignoscimus. Primo, si membrum fractum sano in figura respondeat. Secundo, si tactu nulla cavitas, asperitas, eminentia, vel inæqualitas in osse fracto notetur. Tertio si dolor mitescat.

C A P. IV.

QUOMODO PARTES OSSIS FRACTI UNITÆ SERVARI DEBEANT.

Deligatio. Secundus fracturas curandi scopus est, ut partes coaptatæ servantur; quod fit deligatura, quæ ita fieri debet, ut & partes commissas servet, & inflammationem arceat.

Modus deligandi secundum Hippocr. Hippocrates tribus utitur fasciis, è linteo non nimis crasso, vel tenui, ne vel premat, vel rumpatur. Primam fasciam ter obvolvitur circa fracturam; deinde sursum circumvolvitur, usque ad bonam membri partem; ita ut tres, aut quator, vel plures circumvolutiones faciat. Hoc modo stabilitur fractura, dum ter linteum obvolvitur: arcentur etiam humores, qui inflammationem facere possunt, tum influxi, unde ter circa partem fractam fascia volvitur; tum qui adhuc influunt, maximè a partibus superioribus; vasa enim inferiora, sensim in nihilum terminantur, unde fascia sursum circumvolvitur. Secundam fasciam, prima duplo longiorem, contrario modo

obvolvitur; si enim prior versus dextram, hæc versus sinistram obvolvitur; ut si musculus aliquis, nimirum per primam fasciam, ad partem aliquam sit attractus, restituatur in partem contrariam, per secundam fasciam; quæ semel circa fracturam obvolvenda est; deinde, ut exprimantur humores influxi, deorsum est circumducenda, usque ad aliquam membri partem, factis scilicet tribus, quatuor, aut pluribus circumvolutionibus, si opus sit; postea oportet sursum redire per ipsam fracturam, & præterire, circumvolvendo etiam ipsam fracturam, quousque tandem ventum sit ad finem prioris fasciæ, ubi & secunda fascia terminanda. Hæc fascia, ut dixi, primò obvolvitur circa fracturam, ut humores ab hac exprimat; deinde deorsum fertur, ad detinendum humores, qui à partibus infernis ad fractam partem fluere possunt, ceu ad debilem; & quia timor est descensus humorum à parte superiori, ob id Hippocrates non terminat fasciam deorsum, sed sursum eam circumvolvitur, ut finem habeat, ubi prior finitur. Hæc duæ fasciæ inflammationem potius arcent, quàm fracturam stabiliant; ad hanc enim plures circumvolutiones requiruntur. His factis, apponit Plagulam. Hippocrates circa fracturam, pannos quosdam triplicatos, aut multiplicatos, ejus longitudinis, & formæ, cujus sunt fasciæ parti obvolutæ, at angusti, ut 5. 6. aut plures possint circa fracturam accommodari; inuncti hi *Cerato modico* (si enim copiosum esset ceratum, defluerent, non autem continerent) apponuntur per longitudinem, circa partem fractam tot, quot requiruntur, ita ut unius digiti vel duorum spatium inter unum, & alterum intercedat. Dicuntur plagulæ, & splenia, à forma oblonga; suppleant vim glutinantis medicamento; & præterea leniunt dolorem, dum compressionem fasciarum prohibent. Tertia Hippocratis fascia, plagulas jam dictas firmat; initium circumvolutionis hujus fasciæ fit à fractura; deinde alterum hujus fasciæ caput sursum, alterum deorsum volvitur. Id notandum, fascias magis constringi debere in parte fracta, quam alibi, ut pars fracta magis illæsa servetur ab humorum defluxu.

Celsus alium deligandi modum ponit, Ratio deligandi secundum Celsum. c. 10. lib. 8. Primum enim circa fracturam injicit lintea, in Oleo, & Vino tincta;

cta; deinde sex ferè circumducit fascias, quarum prima est brevissima, & ter circa fracturam obvolvitur, ter etiam circumvolvitur circa partem membri superiorem; altera dimidio longior, incipit à fractura, & deorsum circumducitur, postea fursum reducta, in parte superiori ultra priorem fasciam debet definere. Et hæ sunt duæ primæ fasciæ Hippocratis. Super has latius linteum, *Cerato* oblitum, est obducendum, ut priores fascias contineat: & ubi os eminet (semper enim membrum fractum propensionem habet ad illam partem, ad quam in ipso frangendi actu propensionem habuit) semper apponendus est pannus triplex, vel multiplex, *eodem Vino, & Oleo* madens, ei parti, quæ illi contraria est, in quam membrum inclinat. Ego interdum pannis utor, interdum stupa, quam madefacio in *Vino nigro austero*, si volo roborare, & arcere inflammationem; vel in *Ovi albumine*, si fractura dolore caret, & solum stabilire volumus. Celsus madefacit in *Vino, & Oleo*, potissimum *Rosaceo*, si dolor scilicet infestat. Latiore linteo applicato, circumvolvere oportet quatuor reliquas fascias, ita ut sequens semper priori sit adversa, & tertia in inferiori parte, reliquæ omnes in superiori terminum habeant.

Comparatio deligationis Hipp. & Celsi.

Celsi igitur deligatio ab Hippocratis deligatione differt; nam Hippocrates tribus utitur fasciis, Celsus sex; Hippocrates utitur plagulis, quarum loco Celsus latiora linteia usurpat; Hippocrates *Cerato* utitur, Celsus *Vino, & Oleo*. Si dolor alicujus momenti partem infestat, Celsi deligatura magis prodest; at si dolor est vel nullus, vel exiguus, præstat deligatio Hippocratis, quæ maxime à Galeno probatur, cap. 5. lib. 6. Meth. Recentiores statim sumpta fascia, è duplici initio deligant fracturam, non animadvertentes, quæ Hippocrates, & Celsus scripserunt. Nos autem medicinæ principes sequemur.

Bonæ deligationis signa.

Terminus adstringendi debet esse bona laborantis tolerantia, ut deligatura leviter premat, & sic tum contineat, & stabiliat fracturam; tum humores exprimat. Sunt etiam alia hujus signa, quæ altero die apparent; si enim æger eo die, quo deligatus est, sentiat se valentius constringi, postera verò die tumor laxus, mollis, & parvus appareat, in manu quidem, si brachium; in pede vero, si crus fractum sit, bona est deligatio; quia

jam humores à parte fracta sunt expressi; si vero aut nullus tumor, aut magnus, & durus postridie in manu vel pede appareat, prava est deligatura; quia illa non continet; hæc verò nimis arcta est, & inflammationem movet.

Tertio die, à deligatione facta Hippocrates fascias resolvit, tunc enim incipiunt laxari, quæ prima causa est, cur solvantur; altera causa est, quod frequentissimè in fracturis intolerabilis pruritus infestat, ob humores, & vapores per deligationem detentos, & aciores redditos; qui pruritus terminari solet in excoriationem cum dolore, & inflammatione; & tunc solvendæ fasciæ, parsque pruritu infestata, sæpe *Aqua tepida* perfundenda, ut sic omnia evaporent; postea rursus membrum deligandum. Facta bona deligatura, & pruritu non infestante, à tertio usque ad septimum, oportet ægrum deligatum detinere; septimo membrum rursus solvendum, perfundendum *tepida Aqua*, & ligandum.

Quando fasciæ solvenda.

Sed hoc tempore, vice plagularum, oportet ferulas, ita Hippocrati dictas, apponere. Nostro tempore, quia non habemus copiam ferularum, chirurgi utuntur laminis è ligno factis, è quo fiunt vaginæ ensium, vulgò assulas vocant, quas stupa obvolvunt; alii utuntur charta, seu papyro crassissima; alii ligneis frustulis, digitum crassis, utuntur. Horum usus est, non solum immobile, sed etiam rectum tenere membrum; quod optimè præstant ferulæ; quæ cum lævissimæ sint, non premunt, nec inflammationem movent; quatenus verò sunt rigidissimæ, rectum servant membrum. Assula faciliè incurvatur, ut & charta illa crassissima *Oleo* præsertim, aut *Vino* madefacta; ligna autem crassiora valde premunt, & movent inflammationem. His utebatur Hippocrates demum post septimum; quia ante septimum magis urgebat intentio arcendæ inflammationis, quàm intentio stabilien- di fracturam; post septimum autem contra accidit.

Ferula; loco plagularum.

C A P. V.

QUOMODO OSSIS SUBSTANTIA SALUBRIS CONSERVARI DEBEAT.

Tertius scopus curationis fracturarum est, substantiam partis salubrem yanda.

Substantia partis ut salubris sit conservanda.

brem conservare; natura enim, id est, partis temperies, os unire nequit, nisi pars sit sana; quia ergo pars fracta debilis est, ut corporis excrementa ad eam facile confluant, ut etiam ob coctionem debilem multa excrementa secernantur, & expelli nequeant, & præterea, quia in osse fracto, etiam optimè coaptato, cavernulae tamen quaedam remanent, quæ postea sanie replentur; idcirco ut partem salubrem conservemus, opus habemus medicamentis, quæ materiam influxam desiccant, & influentem repellunt, uno verbo, adstringentia.

Materia
præsidio-
rum.

Hujus præsidii materiae variae sunt; nam Hippocrates utitur *Cerato*, deinde *Vino nigro austero*. Celsus linteis, *Oleo* & *Vino* tinctis. Recentiorum quidam sumunt linteum *Vino nigro austero* expressum; quidam stupam pexam, *Vino nigro austero* expressam, quidam *Vinum*, & *Oleum* sumunt, hisque admiscunt *pares portiones pulverum Boli Armen.*, *Sang. Drac.*, *Myrtillorum*, *Balaust.*, *Rosarum rub.* Alii præter hos pulveres, subigunt *Ovi albumen*, & faciunt medicamentum instar mellis crassum, imponuntque supra stupas pexas, aut supra latius linteum. Quidam sumpto *Ovi albumine*, & *Vino nigro austero*, admixtis pulveribus propositis, absque linteo, aut stupa, membrum fractum circumcirca illinunt. Et hæc medicamenta, propter *Ovi albumen*, statim siccantur, & valdè parti adhærescunt. Nonnulli fascias è *Vino nigro austero* expressas circumvolvunt, ut firmitus hæreant.

In usu ho-
rum medi-
camentorum
quæ
spectanda.

Quantum ad horum usum attinet, scopi considerandi sunt, nimirum primò, arcere inflammationem; secundò, substantiam partis salubrem conservare; tertio dolorem lenire. Debet etiam perpendi, tempus anni, habitus corporis, ætas, fracturae magnitudo. Si ergo dolor urgeat, *Ceratum* Hippocratis supra latius linteum convenit; supra *Ceratum* autem hoc, aliud linteum è *Vino nigro austero* expressum circumponi debet, ad inflammationem arcendam. Si fiat *Ceratum* è *Cera*, & *Oleo Rosaceo*, vel *Myrtino*, leniet dolorem, ratione *Olei*, arcebit phlegmonem, & stabiliet fracturam, ratione adstrictionis. Si dolor sit exiguus, non tamen omninò despiciendus, magis incumbimus in id, ut phlegmonem arceamus, & fracturam stabiliamus; unde sumimus *Oleum rosar.*, *Vinum*, & *Ovi albumen*, his pulveres dictos,

ad mellis crassitudinem miscemus, & cum linteis, aut stupa apponimus.

Si nullus ferè adsit dolor, tunc totis viribus arcemus inflammationem, & stabilimus fracturam; ideòque ab *Oleo* abstinemus. Si habitus corporis sit durus, tempus æstatis, fractura magna, ut in femore; *Ovi albumini* miscemus *Pulveres constringentes propositos*, additis *Corticibus Granatorum*, *Gallis immaturis*, *Succo Hypocistidis*, quæ stupis imponuntur; supra stupam autem imponimus latius linteum è *Vino* expressum; aut si non placeat tot linteis obvolvere, primam fasciam, itemque secundam è *Vino nigro* exprimimus, & circumvolvimus. Et his medicamentis substantia partis salubris conservatur, quæ omnia ante deligaturam sunt imponenda.

Deligaturæ succedit positio, seu collocatio membri, lib. 13. de illis, quæ fiunt in medic. Comm. 51. 52. & 53. lib. 2. de Fract. Hæc secundum Hippocratem debet esse mollis, ne premendo dolorem inferat; æqualis, ne distorqueat; sursum versus, ne humores descendant. Hinc chirurgi membrum fractum collocant in lecto, & molli stragulo; vel pulvinar è molli lana, aut pluma, parti fractæ circumligant; vel chartam crassam, chartone vulgò, in canalibus modum conformant, & intus stupa subfulciunt, in cubito, & iis ossibus, in quibus æger non cogitur in lecto degere; si autem in lecto decumbat, nil melius est, quam formare capsulam è tabulis ligneis tenuibus, & stupa multa, aut lana implere.

Præterea, in positione, sicut etiam in extensione, & deligatione, oportet congruam membri figurationem considerare; quæ scilicet dolore vacat, & musculos integros servat ex utraque parte; hæc autem est figura media, in qua, dum otiamus, singula membra continere consuevimus; ut in cubito, figura angularis; in carpo recta, &c. ea nimirum, quæ inter extremos cujusque membri motus intermedia est. Hæc figura nisi observetur, exiguo post tempore membrum dolere solet.

C A P. VI.

DE CALLO IN FRACTURIS GENERANDO.

Quartus scopus est callum generare; Quando quod faciendum, postquam timor inflammationis recessit, plerumque

Collocatio
membra.

Comma-
da mem-
bri figura
tio.

que circa diem septimum, secundum Galenum cap. 5. lib. Method., licet interdum citius hoc fiat, interdum tardius, pro magnitudine fracturæ, anni tempore, ætate, habitu corporis, ut supra etiam de simplici carnis vulnere diximus; dum enim affluxum adhuc timeamus, non possumus studere generationi calli; quia natura partis læsa non potest callum generare.

Equa materia generetur callus.

Generatur autem callus, ex ossis alimento, quod à labiis fracturæ exsudans, circum ossa fracta concrescit; & licet non sit os, ita tamen durus est, ut si membrum illud rursus frangi contingat, potius in alia parte frangatur, quam ubi callus est genitus. Duo igitur hic indicantur; primum, ut congrua materia suppeditetur; secundo, ut à labiis fracturæ non eluatur, aut foras evocetur.

Victus.

Quoad calli materiam: cibi debent esse crassi (quia ossis alimentum crassum est) & simul visceri; unde utendum *Oryza*, *Frumento in Aqua cocto*, *Farre*, *pedibus*, *ventribus*, & *capitibus Animalium*, potissimum *Vitulorum*, & *Castratorum*; dabitur etiam *Cutis Hædi*, & *Vervecis*, *crura Vaccina*. *Vinum* tunc exhibendum omnino est, idque *nigrum*, & *crassum*. Debet autem victus è tenui in pleniorē mutari.

Medicamenta interna.

Medicamenta etiam per os dari solent, quæ ad callum generandum, & inducendum faciunt; ut *succus Primule Veris*, *pluribus diebus potus*; *pulvis Radicum Agrimonie*, *in Vino sumptus*, aut *succus ejus epotus*.

Topica.

Localia erunt emplastica; unde in pueris, & mulieribus, paramus emplastrum è *Farina volatili*, & *Ovi albumine*; in adultis, apponimus hoc emplastrum:

℞. *Boli Arm.*

Turis.

Myrrhe.

Aloës.

Acacie.

Fragacanth.

Ladani.

Gallarum.

Nucum Cupressi ana part æq.

In pollinem redacta, immiscentur *Ovi albumini*, cum modica *Farina volatili*. Utimur etiam perfusionibus, è decocto *Granatorum*, & *Foliorum Myrti*, *Radicum Ulmi*, *Radicum*, & *Foliorum Fraxini*;

item è *Succo Foliorum Vitis albæ*. Hæ perfusiones fiunt, quando ligatura resolvitur, antequam emplastrum apponatur, & deligatura adhibeatur. Inter cerata a chirurgis usurpatur *Emplastrum barbarum*; item *Oxyroceum*, tempore Hyemis Veris, & Autumni, quia sunt calida; *Diapalma* vero, tempore æstatis. Sic ergo materiam paramus aptam ad calli generationem, tum victu; tum medicamentis.

Ne autem materia hæc, è qua callus generari debet, foras evocetur, oportet deligaturam mutare; non enim amplius pars ita deliganda est, ut humores exprimantur, sed ut persistent, & concrecant circa fracturam. Non ergo tam frequenter fractura est deliganda, ut prius, sed quinto quoque die; laxiores etiam debent esse circumvolutiones; at in prioribus deligationibus non est tantum intervalli interponendum, sed videndum, quomodo callus in fractura procedat. Satis ergo erit, duos dies protrahere deligaturas sequentes, & interim prospicere oportet, num tantus, talisque callus generetur, quantus, & qualis requiritur. Quomodo autem callo minori, vel majori occurrendum, infra paulo post docebimus.

In fractura per longitudinem facta, eadem prorsus curatio adhibenda, quæ in transversa, saltem ut deligatio magis adstringatur; alias enim facile posset decidere. cap. 5. lib. 6. Method.

C A P. VII.

DE SYMPTOMATIBUS FRACTURÆ SUPERVENIENTIBUS.

Quintus succedit scopus, nimirum correctio accidentium, quæ fracturis solent supervenire, & curationem retardare; ea verò sunt, dolor, inflammatio, pruritus, excoarctatio, callus justò major, vel minor, membri debilitas, gracilitas, depravata figura, gangræna, vulnus.

Si ergo dolor infestat, leniendus est anodynis; ut lana succida, infusa in Oleo, & Aceto simul mistis, & coctis, spongia ex Oleo Rosarum expressa, & imposita; inunctio ex Oleo Chamæmelino, & Lumbricorum; deinde linteum Vino nigro austero imbutum, & impositum: quibus omnibus actu calidis utendum. Hippocrates utitur Cerato, quod præstantissimum est, si ex Oleo Rosato fiat.

fiat. Convenit fomentum cum spongia expressa in *Aqua*, in qua *Malva*, & *Chamæmelum* bullierint.

Phlegmo-
ne.

Inflammatiō nondum orta ut præcaveri debeat, diximus; quod si autem oborta sit, apponimus hoc medicamentum.

℞. *Rad. Althææ*.

Florum Chamæmeli.

Violarum ana M. j.

Coctis in *Aqua*, & contusis, adde

Farinæ Hordei unc. iv.

Sapæ unc. iij.

Olei Ros.

Viol. ana unc. iij.

Vini nigri aut Aquæ Hordei q. s.

Misc. pro Cataplasmate.

Si calor magis urgeat.

℞. *Rad. Althææ unc. iv.*

Fol. Violarum.

Balaustiorum.

Plantaginis ana M. β.

Florum Chamæmeli M. j.

Decoquantur in *Aqua*, & cum *Oleo Ros.* ac *Chamæmel.* æquis portionibus simul mistis, fiat Cataplasma.

Si inflammatiō sit in declinatione, utimur fomento, è *Flor. Chamæmel.* & *Bet. decoctis in Vino albo*, item *Fomento è Rosis*, & *Calamintba*, similiter decoctis,

Pruritus.

Si pruritus infestat, ob detentos humores, perfundatur locus *Aqua calida*, ut poris apertis, flatus, & vapores diffidentur; aut foveatur locus spongia *Aqua calida* imbuta, & expressa. Perfusio, & fomentum maximè conferunt, ex *Aqua marina*, quæ, propter salem, expurgat, & poros aperit.

Excoria-
tio.

Neglectus pruritus terminari solet in excoriationem dolentem, & interdum inflammatoriam, cui occurrendum est exsiccantibus, & refrigerantibus. Aestate igitur, confert *Unguentum de Cerussa*, & in calore insigni *Unguentum de Cerussa Caphuratum*. Si æstas sit, & corpus calidissimum, convenit *Unguentum Populeon*; item *Linimentum simplex dictum*, recens; aliis temporibus, prodest *Unguentum è Lithargyro*, *Unguentum de Minio*. Hæc omnia sunt refrigerantia, & siccantia; sed differunt secundum magis, & minus.

Callus
minor.

Callus interdum justò est, vel minor, vel major. Si minor, signa sunt, quod

pars ad motum redditur debilis, & si pars fracta tangatur, callus aut nullus, aut exiguus sentitur. Fit autem hoc, vel quia æger tenui usus est victu, vel cibis aut non crassis, aut non viscidis, sed friabilibus; deinde, quia fasciæ nimis fuerunt adstrictæ. Debet ergo major reddi, per victum pleniorē, fasciæ sunt laxandæ, medicamenta adstringentia mitiora reddenda; attrahendi etiam humores perfusionibus ex *Aqua calida*, non admodum tamen, ne attracti rursus evaporent, donec pars rubescat, & in tumorem attollatur, tunc enim desistendum. Si callus supra modum sit auctus, Calius signa sunt, quod tactu percipitur, & major, comprimendo musculos, partesque nervosas, dolorem infert. Denique pars redditur inepta ad motum, propter dolorem, & compressionem. In hoc casu omnia contraria sunt faciendā, quo ad victum, fascias, &c. deinde callus molliendus, & digerendus: unde fiunt *Emplastra è Radicibus Althææ, Folis Malvæ, & Meliloti, decoctis in Aqua cum Axungia Anatis*. Antequam autem emplastrum apponatur, fiunt perfusiones ex eodem decocto. Facta emollitione fiunt postea perfusiones ex *Aqua*, in qua decocta sit *Betonica, Scabiosa, Scordium, Parietaria*, & tandiu fiunt, donec non tantum pars rubescat, & in tumorem attollatur, verum etiam decidat, & corrugetur.

Si gangræna oriatur, statim initio Gangrænæ partem debemus perfundere, & ablueré *Lixivio*, in quo decocta sint *Scordium, & Plantago*, deinde apponendum *Emplastrum*, factum è *Farina Lupinorum, pulvere Scordii, & Oxyelite*, cum modico *Lixivio*.

Si membrum gracile reddatur, vel remaneat, propter nimiam fasciarum adstrictionem, aut propter nimiam perfusionem, aut nimios motus, aut paucitatem viscosi alimenti; æger nutriendus est; deinde administrandum *Balneum ex Aqua dulci*, in qua si aliqua portio carnis decoquatur, erit melius; præterea, picatio efficienda apposita pice, supra linteum ducta, & multoties velociter ablata, ut dolor quidam excitetur, ratione adhæSIONIS, & pilorum; ob quem dolorem alimentum attrahatur, & pars nutriatur. Tandem perfusio facienda est *Aqua calida*.

Gracilitas
membri.

Post curatas autem fracturas, sæpè *Figura di-* membrum in figura depravatum, & di. storta,

Y

stor-

que circa diem septimum, secundum Galenum cap. 5. lib. Method., licet interdum citius hoc fiat, interdum tardius, pro magnitudine fracturæ, anni tempore, ætate, habitu corporis, ut supra etiam de simplici carnis vulnere diximus; dum enim affluxum adhuc timeamus, non possumus studere generationi calli; quia natura partis læsa non potest callum generare.

Equa materia generetur callus.

Generatur autem callus, ex ossis alimento, quod à labiis fracturæ exsudans, circum ossa fracta concrescit; & licet non sit os, ita tamen durus est, ut si membrum illud rursus frangi contingat, potius in alia parte frangatur, quam ubi callus est genitus. Duo igitur hic indicantur; primum, ut congrua materia suppeditetur; secundo, ut à labiis fracturæ non eluatur, aut foras evocetur.

Victus.

Quoad calli materiam: cibi debent esse crassi (quia ossis alimentum crassum est) & simul visceri; unde utendum *Oryza*, *Fumento in Aqua cotto*, *Farre*, *pedibus*, *ventribus*, & *capitibus Animalium*, potissimum *Vitulorum*, & *Castratorum*; dabitur etiam *Cutis Hædi*, & *Vervæcis*, *crura Vaccina*. *Vinum* tunc exhibendum omnino est, idque *nigrum*, & *crassum*. Debet autem victus è tenui in pleniorrem mutari.

Medicamenta interna.

Medicamenta etiam per os dari solent, quæ ad callum generandum, & inducendum faciunt; ut *succus Primulæ Veris*, pluribus diebus potus; *pulvis Radicum Agrimonie*, in *Vino sumptus*, aut *succus ejus epotus*.

Topica.

Localia erunt emplastica; unde in pueris, & mulieribus, paramus emplastrum è *Farina volatili*, & *Ovi albumine*; in adultis, apponimus hoc emplastrum:

℞. *Boli Arm.*

Turis.

Myrrhæ.

Aloës.

Acacie.

Tragacanth.

Ladani.

Gallarum.

Nucum Cupressi ana part æq.

In pollinem redacta, immiscentur *Ovi albumini*, cum modica *Farina volatili*. Utimur etiam perfusionibus, è decocto *Granatorum*, & *Foliorum Myrti*, *Radicum Ulmi*, *Radicum*, & *Foliorum Fraxini*;

item è *Succo Foliorum Vitis albæ*. Hæ perfusiones fiunt, quando ligatura resolvitur, antequam emplastrum apponatur, & deligatura adhibeatur. Inter cerata a chirurgis usurpatur *Emplastrum barbarum*; item *Oxycroceum*, tempore Hyemis Veris, & Autumni, quia sunt calida; *Diapalma* vero, tempore æstatis. Sic ergo materiam paramus aptam ad calli generationem, tum victu; tum medicamentis.

Ne autem materia hæc, è qua callus generari debet, foras evocetur, oportet deligaturam mutare; non enim amplius pars ita deliganda est, ut humores exprimantur, sed ut persistant, & concrecant circa fracturam. Non ergo tam frequenter fractura est deliganda, ut prius, sed quinto quoque die; laxiores etiam debent esse circumvolutiones; at in prioribus deligationibus non est tantum intervalli interponendum, sed videndum, quomodo callus in fractura procedat. Satis ergo erit, duos dies protrahere deligaturas sequentes, & interim prospicere oportet, num tantus, talisque callus generetur, quantus, & qualis requiritur. Quomodo autem callo minori, vel majori occurrendum, infra paulo post docebimus.

In fractura per longitudinem facta, eadem prorsus curatio adhibenda, quæ in transversa, saltem ut deligatio magis adstringatur; alias enim facile posset decidere. cap. 5. lib. 6. Method.

C A P. VII.

DE SYMPTOMATIBUS FRACTURÆ SUPERVENIENTIBUS.

Quintus succedit scopus, nimirum correctio accidentium, quæ fracturis solent supervenire, & curationem retardare; ea verò sunt, dolor, inflammatio, pruritus, excoriatio, callus justò major, vel minor, membri debilitas, gracilitas, depravata figura, gangræna, vulnus.

Si ergo dolor infestat, leniendus est anodynis; ut lana succida, infusa in Oleo, & Aceto simul mistis, & coctis; spongia ex Oleo Rosarum expressa, & imposita; inunctio ex Oleo Chamæmelino, & Lumbricorum; deinde linteum *Vino nigro austero* imbutum, & impositum: quibus omnibus actu calidis utendum. Hippocrates utitur Cerato, quod præstantissimum est, si ex Oleo Rosato fiat.

fiat. Convenit fomentum cum spongia expressa in *Aqua*, in qua *Malva*, & *Chamæmelum* bullierint.

Phlegmo-
ne.

Inflammatiō nondum orta ut præcaveri debeat, diximus; quod si autem oborta sit, apponimus hoc medicamentum.

℞. *Rad. Althææ*.

Florum Chamæmeli.

Violarum ana M. j.

Coctis in *Aqua*, & contusis, adde

Farinæ Hordei unc. iv.

Sapæ unc. iij.

Olei Ros.

Viol. ana unc. iij.

Vini nigri aut Aquæ Hordei q. s.

Misc. pro Cataplasmate.

Si calor magis urgeat.

℞. *Rad. Althææ unc. iv.*

Fol. Violarum.

Balaustiorum.

Plantaginis ana M. β.

Florum Chamæmeli M. j.

Decoquantur in *Aqua*, & cum *Oleo Ros.* ac *Chamæmel.* æquis portionibus simul mistis, fiat Cataplasma.

Si inflammatiō sit in declinatione, utimur fomento, è *Flor. Chamæmel.* & *Bet. decoctis in Vino albo*, item Fomento è *Rosis*, & *Calamintha*, similiter decoctis,

Pruritus.

Si pruritus infestat, ob detentos humores, perfundatur locus *Aqua calida*, ut poris apertis, flatus, & vapores diffidentur; aut foveatur locus spongia *Aqua calida* imbuta, & expressa. Perfusio, & fomentum maximè conferunt, ex *Aqua marina*, quæ, propter salem, expurgat, & poros aperit.

Excoria-
tio.

Neglectus pruritus terminari solet in excoriationem dolentem, & interdum inflammatoriam, cui occurrendum est exsiccantibus, & refrigerantibus. Aestate igitur, confert *Unguentum de Cerussa*, & in calore insigni *Unguentum de Cerussa Caphuratum*. Si æstas sit, & corpus calidissimum, convenit *Unguentum Populeon*; item *Linimentum simplex* dictum, recens; aliis temporibus, prodest *Unguentum è Lithargyro*, *Unguentum de Minio*. Hæc omnia sunt refrigerantia, & siccantia; sed differunt secundum magis, & minus.

Callus
minor.

Callus interdum justò est, vel minor, vel major. Si minor, signa sunt, quod

pars ad motum redditur debilis, & si pars fracta tangatur, callus aut nullus, aut exiguus sentitur. Fit autem hoc, vel quia æger tenui usus est victu, vel cibis aut non crassis, aut non viscidis, sed friabilibus; deinde, quia fasciæ nimis fuerunt adstrictæ. Debet ergo major reddi, per victum pleniorē, fasciæ sunt laxandæ, medicamenta adstringentia mitiora reddenda; attrahendi etiam humores perfusionibus ex *Aqua calida*, non admodum tamen, ne attracti rursus evaporent, donec pars rubescat, & in tumorem attollatur, tunc enim desistendum. Si callus supra modum sit auctus, signa sunt, quod tactu percipitur, & comprimendo musculos, partesque nervosas, dolorem infert. Denique pars redditur inepta ad motum, propter dolorem, & compressionem. In hoc casu omnia contraria sunt facienda, quo ad victum, fascias, &c. deinde callus molliendus, & digerendus: unde fiunt *Emplastra è Radicibus Althææ, Foliiis Malvæ, & Meliloti, decoctis in Aqua cum Axungia Anatis*. Antequam autem emplastrum apponatur, fiunt perfusiones ex eodem decocto. Facta emolitione fiunt postea perfusiones ex *Aqua*, in qua decocta sit *Betonica, Scabiosa, Scordium, Parietaria*, & tandiu fiunt, donec non tantum pars rubescat, & in tumorem attollatur, verum etiam decidat, & corrugetur.

Si gangræna oriatur, statim initio Gangrænæ partem debemus perfundere, & ablucere *Lixivio*, in quo decocta sint *Scordium, & Plantago*, deinde apponendum *Emplastrum*, factum è *Farina Lupinorum, pulvere Scordii, & Oxymelite, cum modico Lixivio*.

Si membrum gracile reddatur, vel remaneat, propter nimiam fasciarum adstrictionem, aut propter nimiam perfusionem, aut nimios motus, aut paucitatem viscosi alimenti; æger nutriendus est; deinde administrandum *Balneum ex Aqua dulci*, in qua si aliqua portio carnis decoquatur, erit melius; præterea, picatio efficienda apposita pice, supra linteum ducta, & multoties velociter ablata, ut dolor quidam excitetur, ratione adhæSIONIS, & pilorum; ob quem dolorem alimentum attrahatur, & pars nutriatur. Tandem perfusio facienda est *Aqua calida*.

Gracilitas
membri.

Post curatas autem fracturas, sæpè *Figura* dis-
membrum in figura depravatum, & di-
storta.

Y

stor-

stortum manet, quoniam ossa non bene sunt coaptata; id quod fit, aut propter incitiam medici, aut propter motus ægri inordinatos; aut pravam deligaturam. Si ergo læsio membri in suis motibus non sit effatu digna, æger sorte sua contentus esse debet. Si effatu digna sit membri læsio in suis operationibus, & æger sit senex, ac debilis, callus ventus, os fractum magnum; æger similiter sorte sua contentus erit. At si æger sit juvenis, & robustus, callus recens, os fractum exiguum, unicum erit refugium fracturam denuo rumpere; ubi tamen prius per multos dies, quantum fieri potest, callum mollire debemus, perfusionibus ex *Althæa*, & *Malvis*, *Lutis Thermalibus D. Petri*, & *D. Bartholomæi*, vel lotura lanarum, *Oesypo*; multæ frictiones fient, digitis *Oesypo* inunctis; fient perfusiones ex *Aqua*, cui incocta sint *Folia Cicutæ*: utimur etiam *Emplastro* è *Foliis Cicutæ*, cum *Axungia Porcina*. Deinde rursus os frangitur, manibus, vel digitis impellendo, seu comprimendo.

Si callus fuerit durior, frango eum instrumento attrahente in diversas partes; deinde sano, ut hætenus docui.

C A P. VIII.

DE CURANDA FRACTURA CUM VULNERE, IN QUA NEC OS NUDATUM EST, NEC ALIQUOD OSSIS FRUSTULUM ABSCESSURUM EXPECTAMUS.

Quid deinceps agendum.

In fractura cum vulnere, vel os nudatum est, vel non est nudatum. Præterea, vel frustulum ossis abscessurum esse opinamur, vel non. Nos primum de ea agemus, in qua nec os nudatum est, nec frustulum ossis abscessurum putamus. In hac satisfaciendum est & vulneris & fracturæ scopis, idque alternatim.

Extensio.

Primo enim coaptanda sunt ossa, per extensionem, ut supra docuimus in primo scopo fracturarum.

Coaptatio vulneris.

Deinde satisfaciendum secundæ, & tertiæ indicationi vulnerum, id est labia vulneris ad mutuum contactum adducenda, & adducta conservanda, quod fit suturâ, aut fibulis.

Adstringentia præsidia.

Postea incumbimus tertio scopo fracturæ, & quarto scopo vulneris, id est, substantiam fractæ, & vulneratæ partis salubrem conservamus, imponendo me-

dicamenta supra vulnus confutum, & fracturam coaptatam, quæ tum dolorem leniant, si adsit, tum inflammationem arceant, id est materiam influentem repellant, influxam exsiccent, & procul à parte exprimant, qualia sunt adstringentia, & glutinatoria, de quibus supra fusè. In præsentia si dolor adsit, & sit hyems, utendum est *Cerato Picato*, quod, secundum Hippocratem, dolorem lenit; si æstas, *Cerato Rosato*; aliis temporibus, *Cerato simplici*. Si dolor non adsit, magis est incumbendum stabilendæ fracturæ, & inflammationi arcedæ, unde superponere debemus stupas pexas, & *Ovi albumine* illitas, vel linteam è *Vino nigro*, & *Oleo Rosato* expressum. Si pars omnino sit expers doloris, possumus etiam uti *pulveribus adstringentibus supradictis*, *Ovi albumine subactis permistis*.

Post hæc, explendus alter scopus fracturæ, id est, deliganda est fractura, si ra. cut supra docuimus. Hic tamen notandum, ut fasciæ sint molliores, & latiores, quàm in fractura sine vulnere, ut oras vulneris utrinque comprehendant, & sic labia vulneris constringant, non comprimant; minus etiam stringendæ sunt fasciæ, quàm si vulnus non adesset, ne compresso vulnere, dolor, & phlegmone oriatur; unde Hippocrates, & Celsus, plures circumvolutiones faciunt, cum melius sit sæpè circumire, quàm adstringere. Debet autem fascia tertio quoque die solvi, & semper minùs comprimi, quam diu durat timor inflammationis.

Ferulæ vel non apponendæ, ne vulnus comprimant, vel si apponantur, supra vulnus apponi non debent: magisque hoc in casu, multitudo fasciarum probatur; unde Celsi deligatio, quæ fit 6. fasciis, convenire videtur. Et hæc hætenus.

C A P. IX.

DE FRACTURA CUM VULNERE, IN QUA OS NUDATUM NON EST, ALIQUOD TAMEN OSSIS FRUSTULUM ABSCESSURUM EXPECTAMUS.

Os recedere, seu abscedere intelligimus, quando ossis portio à reliquo osse separatur, & foras à natura extruditur; quod fit, primum cum è veteri vulnere ossa emarcuerunt, aut arefacta sunt,

Ut stabilenda Fractura.

Quot modis os abscedat.

sunt, & marcida effecta; tunc enim à facultate partis expultrice, marcidum os à probo separatur, & sic fit abscessio, seu desquamatio ossis; quæ etiam sine fractura contingere potest, ut in fistulis, & vetustis ulceribus, propter multam sanie diutius cum osse commorantem, & os corruptentem; potest etiam hæc desquamatio ossis contingere in fractura non conformata, propter multam sanie collectam. Secundò etiam abscedunt ossa, cum ob fracturæ impetum, aliquod ossis frustulum, aut è toto à reliquo est separatum, aut ita concussum, ut parum absit, quin sit separatum.

Causæ.

Causæ ergo sunt, vel impetus externus, vel ossis corruptio, aut à sanie diutius commorante, aut ab alteratione aëris externi, quæ & ipsa ossa corrumpit, & a naturali temperamento dejicit.

Signa.

Signa verò, quibus os abscessurum significatur, sunt plura. T. 18. lib. 3. de Fract. Primum enim sanies copiosior effluit, non respondens magnitudini vulneris; unde os corruptum, & abscessurum indicatur. Deinde vulnus gliscere videtur, id est ad excretionem incitari; unde labia vulneris non coeunt, sed potius invertuntur, & æger in hanc rem intentus, motionem quandam tacitam in membri parte intima sentit. Tertium signum ponitur T. 44. lib. 3. de Fract. si ossa conformatione frustrentur; tunc propter moram saniei os corruptentis, abscessurum est ossis frustulum. Quartum signum, si os carne nudatum sit, necessario abscedit; quia non amplius porrigi potest alimentum, cum venæ, & arteriæ non amplius ad partem nudatam excurrant; quia etiam aëri externo os exponitur, & ab hoc corrumpitur. Quintum signum ponitur à Paulo c. 107. lib. 6. nam caro, quæ accrescit super labia vulneris, est laxa, hebes, vacua, spongiosa; natura enim non sanat vulnus, ubi aliquid intus habet, quod non potest detinere; ea igitur parte, ubi caro laxa est, os abscedet.

Signa velocioris abscessionis.

Citissima autem abscessionis signa sunt, quando citissima sit suppuratio in vulnere, & citissima, atque pulcherrima carnis excrecentia; non enim alio modo os abscedit, quam dum natura carnem in labiis ossis sani creat, quæ os superpositum suspendit, & propellit. Os quidem magnum, solidum, ætate adulta, tempore hyemali, tardius abscedit, ut totus ejus circulus 60. diebus,

at mediocri, laxum, tenera ætate, & æstivo tempore, citius, ut 40. diebus. Sic pars ossis citius abscedit, quam totus circulus.

Quantum vero ad curationem: si os Num os, recessurum omnino à reliquo osse separatum sit, & intra vulnus inciderit, ibique consistat, vossella est apprehendendum, & foras trahendum; si autem ossis frustulum, per rimam, undique è reliquo osse sit separatum, in suo tamen adhuc loco detineatur, nihilominus, quoniam nunquam cum reliquo osse glutinari potest, apprehendendum est, & extrahendum, si citra violentiam fieri potest; si absque vi magna fieri nequit, non debet extrahi; quia exciteretur dolor, inflammatio, febris, convulsio, & ulcus redderetur fistulosum; cum extracto osse, cavitas illa sanie repleatur, quæ corrodendo, carnis generationem impedit; tunc ergo negotium hoc ipsi naturæ permittendum, quæ sensim carnem in labiis ossis sani gignit, facitque ossa abscedere, quemadmodum in vulneribus capitis diximus.

Considerandum etiam est, num ossis Os abscessurum sit magnum, aut parvum, quod è signis propositis intentionibus, & remissionibus cognoscitur; si enim suppuratio tardius fiat, & multa saniei copia conspiciatur, copiosa etiam caro laxa, & hebes generetur, majus frustulum est abscessurum; si contra, minus. Curationem autem utriusque fracturæ tradit Hippocrates T. 20. & 21. L. 3. de Fractur.

Si parva est ossis portio abscessura, Os parvum abscessurum primo cavendum, ne pus collectum diutius moretur, intra vulnus, & os etiam bonum corrumpat; evacuandum igitur pus est, non quidem expressione fasciarum arctè adstringentium, sicut in fractura sine vulnere; sic enim dolor, & inflammatio oriretur, sed ita vacuandum est pus, ut ipsum è vulnere fluat. Alter scopus est, ut ossis abscessionem juvemus; quod tamen negotium in osse parvo, ipsi naturæ committendum est; in magno autem, medicamentis juvandum. His de causis, Hippocrates probat deligaturam laxiorem, ac frequentiore: ne pus intercludatur, sed facile effluere queat; ferulas non apponit, ne comprimendo dolorem excitent; reliquum naturæ committit. Id notandum, licet ossis abscessio expectetur, vulnus tamen consui debere; nec enim

natura sanat vulnus ea parte, qua os abscissurum est; stabiliri etiam potest fractura fasciis pluribus, ut supra diximus.

Os magnum abscissurum.

Si os magnum est abscissurum, curatio in duobus differt à prædicta; nam & medicamenta adhibentur, & modus deligandi peculiaris. Indicationes sunt, ut pus non intercludatur, sed effluere possit, stabiliatur fractura, inflammatio arceatur, dolor non excitetur, denique procuretur citissima ossis abscissio.

Deligatura, firmans os fractum.

Ad hæc omnia præstandum, quoad deligaturam, multæ sunt sumendæ plagulæ, è panno lineo duplicato, longiores, quàm ut semel membrum circumdant; nam breviores non conservarent fracturam stabilem; breviores autem, quàm ut bis membrum circumdant; longiores enim non essent commodæ, dum membrum, propter medicamenta renovanda, resolvitur; oportet enim membrum attolli, & dimoveri, ut sic fractura contineatur, & immoto membro, laxatis ambobus capitibus, ipsum vulnus solvendo appareat. Latitudo plagularum, non minor erit dimidio palmo, in summa, tanta, ut labia vulneris sufficienter apprehendat. Circumducendæ sunt è duobus initiis, ut decussatim se interfecent, crucis modo; vel, ut paulo longius ab extremitatibus sese decussent, in opposita parte. Tot autem debent esse plagulæ, quot sunt necessariæ, ne ullus vacuus detur locus, & sæpè ego expertus sum, satius esse plures ponere, quàm pauciores, pro fractura stabilienda; ita tamen ne gravando comprimant. Madefaciendæ sunt in *Vino nigro, austero, crasso*; sic enim melius adhærescunt, inflammationem arcent, substantiam partis salubrem conservant; quibus de causis, potissimum propter phlegmonem, Gal. non tantum plagulas ita madefacit, sed etiam per totum diem, & noctem, vino illo partem perfundit; aut linteola, & spongas imponit in eo madefactas; ne autem vinum defluens madefaciat totum cubile, & stratum, subjicit corium, canalis modo figuratum, quod exitum dat vino influenti.

Anodyna, & phlegmonem arcentia.

Verum ante admotionem plagularum, necesse est medicamenta apponere; quæ in principio, id est, quandiu durat tempus inflammationis, & dolorem leniant, & inflammationem arceant, ut *Ceratum Rosatum*, laudatur etiam *Ceratum Picatum*; eo maxime

tempore, quo pus conficitur; juvando enim coctionem, & faciendo suppurationem, arcet phlegmonem; quoniam suppurata materia, nihil mali evenire potest; Com. Aphor. 23. Sect. 4. Contra dolorem etiam, & imminentem convulsionem, Hipp. interdum utitur linteolis madefactis *Oleo, & Vino, simul mixtis*.

Si tempus inflammationis præterit, ^{Os extrahentia.} omni industria attendendum est, ut os recedens, citissime foras trudatur, quod licet à natura fiat, hæc tamen medicamentis juvanda, Manifesta qualitate hoc faciunt calida; ut *Oleum vetus, Cera citrina, sordities vasorum Apum ad ignem liquata, cui admiscebitur pars una Euphorbii, duæ Tithymali, tres Aristolochiæ*, hoc medicamento utendum hyeme, in corporibus adultis, & duris; & laudatur etiam ab Avicenna. Aliis temporibus, & corporibus prodest *Ammoniacum, & Bdellium, dissoluta cum Oleo Liliaceo*. Proprietate quadam occulta, os recessurum extrahit, *cinis Lumbricorum terræ, Melli admixtus, & impositus*. *Ceratum etiam sacrum* calore ossa extrahit.

C A P. X.

DE FRACTURA CUM VULNERE, IN QUA OS NUDATUM EST.

^{Sutura.} Os nudatum omnino ab aëris alteratione defendendum est, ne putrescat, & recedat; proinde si os nudatum non eminet extra vulnus, cooperiendum est, non medicamentis abstergentibus, quæ irritant; & dolorem excitant; nec oleosis, & mitigantibus, quæ sordidum reddunt vulnus, t. 43. lib. 3. de Fract. sed naturali tegumento, id est cute. Labia igitur vulneris adducenda sunt ad mutuam contactum futuris, & fibulis, deinde curatio instituenda, ut in fractura simplici, cum vulnere.

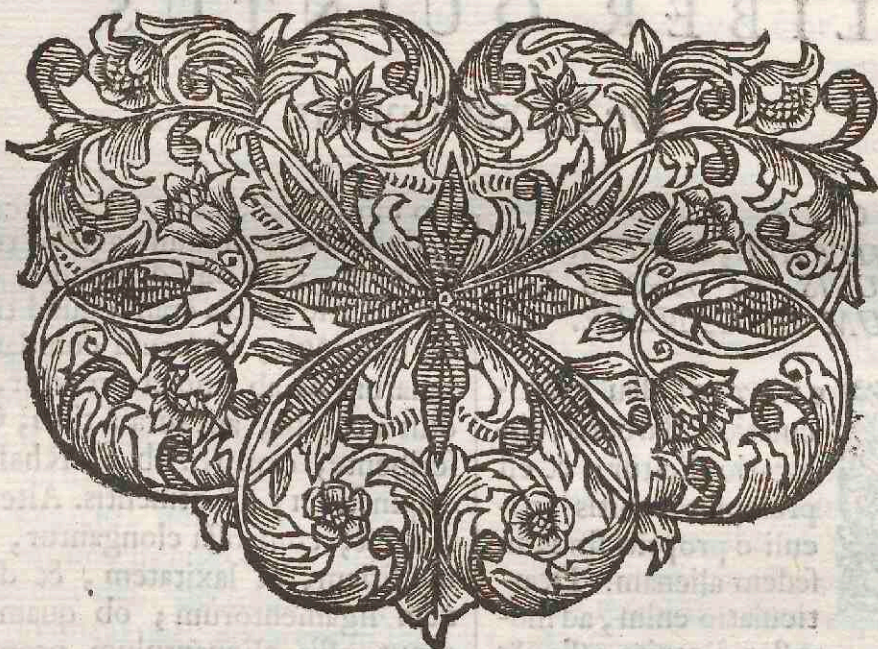
Si os nudatum extra vulnus emineat, ^{Extensio.} si quidem facile in propriam cavitatem restitui possit, beneficio debitæ extensionis, citra violentiam, utique restituendum; postea vulnus consuendum, ut paulò ante diximus. Quod si eminentia ossis nudati, ita foras protuberet, ut sine violentia in locum suum reponi nequeat, tunc è duobus malis minus est eligendum; & os præcidendum, vel lima,

ma, ferra, aut alio instrumento aliquan-
tulum brevius reddendum, & postea
coaptandum, modica facta extensione;
hoc enim melius est, quam huiusmodi
ossa non coaptata relinquere; vel exten-
sione violenta ægrum ad convulsionem
& mortem deducere. Si os retusum,
& præfectum adhuc difficulter coaptari
queat, & metuimus validam extensio-
nem, in qua propter vulnus, multæ fi-

bræ distrahantur, & dolor insignis ex-
citatur, ut convulsio sit expectanda;
tunc Hippocrates reponit fracturam,
quantum potest, & ferramenta quæ-
dam, vulgò Scarpelli dicuntur, altero
extremo latiora, & tenuiora, inter ossa
fracta imponit, ceu cuneos quosdam,
& modo vectis inflectit; ut sic ossa, ma-
gis quàm muscoli extendantur, & repo-
nantur.

Libri Quarti de Fracturis

FINIS.



CHIRURGIÆ UNIVERSALIS HIERONYMI FABRICII AB AQUAPENDENTE LIBER QUINTUS.

De Luxationibus.

C A P. I.

DE DEFINITIONE, DIFFERENTIIS, CAUSIS, ET SIGNIS LUXATIONUM IN GENERE.

Definitio.



LUXATIO, seu exarticulatio, Barbaris, dislocatio dicitur; & est prolapsus capitis articuli e proprio sinu, in sedem alienam. Dearticulatio enim, ad motum destinata, constat e capite ossis, & sinu. In capite observandum, quod capita rotundissima omnes habent motus, ut in femore, humero; in sinu, quod ossa, quæ habent sinum profundiorum, ut os coxendicis, minus apta sunt luxationi; contra, quæ habent sinum leniter cavum, ut scapula. Sed ne capita ossium facile e sinubus excidant, adsunt etiam vincula, quorum alia sunt orbiculata, quæ in omnibus articulis, & caput, & sinum in orbe complectuntur; alia rotunda, quæ tantum in iis sunt articulis, qui serviunt motibus robustis, ut in femore, & genu; hæc profundo sinu in caput ipsum inseruntur. Qui igitur articuli utrumque habent ligamenti genus, vel qui orbiculare tantum habent, sed id arctius, difficilius prolabantur. Est in articulis unctuosus, & viscidus quidam humor, ne ossa perpe-

tuo motu incalescant, & exsiccentur.

Summa luxationum genera tria sunt. Differentia. Primum, cum ossa dehiscunt, quæ antea inter se juncta erant; quod tribus locis contingit; nimirum cum latum scapularum os ab humero recedit, aut radius a cubito, aut sura a tibia, Celso ita scribente, cap. 10. lib. 8. Rhafi dicitur disjunctio. 15. Continentis. Alterum genus est, cum ossa elongantur, propter mollietatem, & laxitatem, & distensionem ligamentorum; ob quam fit, ut caput ossis aliquantulum promoveatur a sinu, nec tamen excidat, sed facile possit excidere, juxta Avicennam. 5. 4. tractat 1. c. 1. Hanc luxationem sæpe vidi in mendicantibus, in carpo, & cubito. Tertium genus, propriè luxatio dicitur, cum caput a proprio sinu excidit; cujus nullæ sunt differentia, nisi secundum magis, & minus, Paul. c. 11. l. 6. Si ergo caput e toto, & perfectè excidit e suo sinu, dicitur ἐξάρθρωμα, Rhafi dislocatio; si ex parte, & imperfectè, dicitur παραρθρωμα, Rhafi distorsio. Utramque luxationis speciem patiuntur articuli cubiti, manus, tibiæ, pedis, & digitorum; solummodo perfectam patiuntur duo, femoris, & humeri; cujus causa est, capitum rotunditas, & superciliorum in sinubus tenuitas, unde fit, ut capita, quasi in puncto attingant supercilia, & vel e toto pro-

prolabantur; vel rursus in sinum ingre-
diantur. Dicit tamen Hippocrates, quod
etiam humerus, & femur possint secun-
dum magis, & minus luxari; quod de
perfecta luxatione intelligendum, dum
magis, vel minus à loco suo naturali di-
stant. Gal. Com. 1. Lib. 4. de Artic.
Porro vera hæc luxatio quatuor modis
fieri potest, in partem superiorem, vel
inferiorem, dextram, vel sinistram. Ga-
len. c. 4. lib. de Constit. art. addit, par-
tem priorem, & posteriorem; sed os non
potest excidere ante, vel retro; quia
adest os immobile, quod resistit; nam
retro est os, cui innititur membrum, &
quod resistit ossi comprimenti, dum mo-
vetur; ante, est os quiescens, supra quod
membrum movetur.

Causa.

Primum genus luxationis, fit tantum
à causis internis, id est, ab humoribus
remollientibus, & laxantibus ligamenta;
reliqua duo genera, nimirum hiatus, &
vera luxatio, fiunt tum à causa interna,
scilicet, ab humoribus ad articulos fluen-
tibus, qui cavitatem sensim implent, &
caput ossis à sede deturbant sua; tum ab
externa, quæ violentia quadam os loco
moveret; ut saltus, casus ab alto, vhe-
mentissimus cursus. Et de his luxationi-
bus, quæ fiunt à causa externa, nos tan-
tum agemus.

Signa lu-
xationis
generalia.

Luxationis autem signa varia sunt.
Primum, si pereunt motus articuli; nam
quandiu motus non pereunt, licet luxa-
tionis sit suspicio, non tamen facta est
luxatio; sed hoc signum non sufficit so-
lum, addenda alia. Secundum ergo si-
gnum, est concavitas, apparens in loco
insueto, & contra eminentia in loco op-
posito; semper enim tumor est in ea
parte, in qua os prorumpit, & sinus in
ea, à qua recessit; deprehenditur hoc
signum visu, & tactu, & magis in jun-
cturis, aut sua natura excarnibus, aut
macie affectis. Tertium, membrum fe-
rè brevius evadit: os enim prolapsum è
sede sua, cum non habeat resistantiam,
sursum trahitur à musculis, id quod fit
in perfecta luxatione. Quartum, mem-
brum luxatum sano dissimile apparet fi-
gura, situ, longitudine.

Signa dif-
ferentia-
rum.

Perfecta luxatio ab imperfecta distin-
guitur intensione signorum prædicto-
rum. Si enim omnes motus articuli pe-
reunt, membrum brevius redditur, emi-
nentia & cavitas magna, & membrum
admodum sano dissimile est, perfecta est
luxatio. Contra, imperfecta. Disjun-

ctionis, in qua ossa dehiscunt, signum
est certissimum, crassities membri major
facta, supra naturalem statum, & qua
capita ossium consistunt, extuberantia
quædam major. Ea autem luxatio, in
qua membra fiunt longiora, ob remol-
litionem ligamentorum, cognoscitur;
primum, quia articulus veluti filo appen-
sus apparet, & huc illucque in ordinatis
motibus movetur, & vacillat, quia liga-
menta sunt laxata, & ossa non amplius
se contingunt. Secundo, dum compri-
mitur caput ossis, membrum in suam
mensuram naturalem redit; & si rursus
dimittatur, ad mensuram accidentalem
revertitur. Postremo circa articulum
undique cavitas generatur, in quam in-
terdum etiam digitum immittere possu-
mus.

Luxationis ablatae, id est, membri be-
ne repositi, signa sunt contraria, quæ
naturalem statum indicant, si non am-
plius adsint signa, vel causæ luxationis.
Præterea Avicenna aliud adfert signum,
nimirum strepitum, & sonum, qui sen-
titur ab ægris, & adstantibus, dum os in
cavitatem redit. At hoc signum non est
bonum, & exoptandum, cum duas ha-
beat malas causas. Vel enim fit ille stre-
pitus, dum caput ossis alliditur superci-
liis sinus, unde supercilia tenuia, & car-
tilaginosa rumpuntur, cavitatemque su-
beunt, prius quàm caput ingrediatur,
& proinde vera repositio fieri nequit,
quia caput amplius in cavitate sua cir-
cumverti non potest, unde claudicant.
Vel fit strepitus, quia caput ossis con-
tundit sinum, unde ulcus potest excita-
ri, & pars putrescere, possunt cartila-
gines incrustari, auferri à reliquo osse,
& remanere os asperum, unde motus se-
quitur difficilis.

CAP. II.

DE CURANDA LUXATIONE IN
GENERE.

Tractatus de luxationibus verè chi- Indicationes.
rurgicus est; quia in eo omnia à
medici manu dependent, nihil à natura;
quatuor enim sunt scopi in luxatione,
extensio, repositio, deligatio, colloca-
tio, Com. 52. 53. & 54. lib. 2. de Fract.
& Com. 21. l. 3. de iis, quæ fiunt in Med.
Extensio est necessaria, quia muscoli
trahunt os prolapsum, & membrum bre-
vius reddunt, cum non amplius habeat
resistentiam. Deligatio etiam necessa-
ria

ria est, ne ob ligamenta laxata, & per musculos extensa facillè rursus prolabatur.

Commo-
da membri
collocatio.

Dicta autem quatuor ita sunt admini-
stranda, ut & debita membri figuratio
servetur, & præcaveatur phlegmone; fi-
gurandum enim membrum ita est, ut
dolore vacet; in extensione quidem ser-
vandi sunt muscoli ex una parte integri,
ne scilicet caput musculi sit in parte in-
terna, finis in externa; in deligatione,
& depositione, figuram membri servare
debemus, quæ inter motus istius mem-
bri extremos est media. Phlegmone in
luxationibus accidere solet ob dolorem,
qui excitatur; & cum sit luxatio, & dum
facta est; cum os in loco alieno muscu-
los, partesque nervosas comprimat; fit
etiam dolor in extensione, qua os repo-
nitur. Præcavenda autem est phlegmo-
ne, quantum ad partem recipientem,
commoda figuratione; quantum ad mit-
tentem, id est, universum corpus, ve-
næ sectione, purgatione, diætâ, de qui-
bus alibi diximus.

1. Exten-
sio.

His notatis, primùm, extendendum
est membrum, sicut etiam in fracturis

2. Reposi-
tio.

diximus. Secundò, reponendum pla-
cidè; ne fiat contusio, vel attritio ca-
pitis, & sinus inter se, vitanda capitis
offis circumrotatio, ne frangatur super-
cilium. Tertiò membrum deligandum,

3. Deliga-
tura. ex
Hipp. in
doctrina
de fractu-
ris propo-
sita.

ne rursus prolabatur; deligatura igitur
ita administranda, ut servet naturalem
figurationem membri, & arceat inflam-
mationem, exprimendo humores influ-
xos, & detinendo influentes. Antequam
autem fiat deligatio, oportet medica-
menta apponere, quæ phlegmonem pro-
hibent, nimirum adstringentia, quæ
præter hanc utilitatem, etiam laxata li-
gamenta contrahunt, & partem robo-
rant; talia sunt, *Ceratum Barbarum*,
Diapalma, de *Minio*, *Oxycroceum*, *Ce-
ratum simplex*, *Ceratum Rosaceum*, *Un-
guentum Rosaceum*, *Vinum*, *Posca*, *Vi-
num Granatorum*, *Succus Hypocistidis*, *De-
coctum Corticum Granatorum*, *Balaustio-
rum*, cum *Ovi albumine*. Componitur
etiam medicamentum è *Bolo Armena*,
Sang. drac. Myrtillis, *Cortic. Granat. pul-
verizatis*, & *mistis cum Ovi albumine*,
ad mellis consistentiam; exceptum hoc
stupis pexis, circa articulum imponitur.

Anodyna.

Quod si dolor adsit, hic indicat le-
nientia, & unctiosa, id est laxitati vin-
culorum, & inflammationi contraria,
unde sic procedendum; si dolor sit exi-

guus, parvipendendus est, & admoven-
da adstringentia, sine unctuosiss, ut stu-
pæ cum *Ovi albumine*; si vero dolor ad
securacionem trahat, pars prius inungen-
da est. *Oleis* dolorem lenientibus, quæ
tamen vim habeant etiam adstrictoriam,
ut sunt *Oleum Rosatum*, *Oleum Myrti-
num*, *Masticinum*; deinde medicamen-
tum propositum imponendum, vel lin-
teum *Cerato Rosaceo* illitum, cui super-
ponendæ stupæ jam dictæ. In princi-
pio non sunt usurpanda cerata, quia pro-
pter duritiem comprimunt, & inflam-
mationem movent, qua de causa Gal.
ante deligationem apponit lintea aliquo
succo tincta, ne comprimendo dolorem
excitent.

His peractis, membrum deponendum<sup>4. Depo-
situs.</sup> in figura media, ne dolor excitetur, e-
ritque positio mollis, æqualis, & sursum
versus.

Ita ergo oportet membrum deliga-<sup>Solutio
fasciarum.</sup> tum, & quantum fieri potest, immo-
tum servare, per tres, aut quatuor dies,
tunc enim laxatis fasciis, & pruritu ob
detentos vapores, excitato, solvendæ
fasciæ; parique pruriens aqua calida per-
fundenda; ne tamen nimis calida aqua
laxet ligamenta, quæ debebant potius
adstringi, propterea, pruritu non præ-
sente abstinendum à fomentis. In secun-
da autem deligatione, si dolor non ad-
sit, possumus aliquod ceratum apponere,
ut hyeme, *Ceratum Barbarum*, æstate,
Ceratum de Minio, *Diapalma*; hoc tem-
pore etiam possumus plagulas, & feru-
las è corio, aut densa papyro apponere
propter firmitatem capitis offis. Et ita
procedendum, donec membrum satis vi-
deatur robustum, quo tempore solven-
dum, & fovendum *Decocto Absinthii*,
Rosarum, *Chamæmeli*, *Musci albi Quer-
ni*, quæ corroborant; postea, appposito
cerato per aliquot dies, absque deligatio-
ne membrum est conservandum, & præ-
cipiendum ægro, ut operationes consue-
tas exerceat, sed moderatè. Hæc de cu-
ratione universali omnium luxationum
recentium.

Luxationes vetustæ eosdem habent <sup>Vetustæ
luxatio-
nes.</sup> scopos, quos tamen præcedit, mollitio,
& discussio materiæ, quæ influit in ar-
ticulum, & circum articulum. Quam-
obrem,

℞. Rad. *Althææ* unc. vj.

Cucum. Asinini unc. iij.

Fol. Malvæ M. ij.

Coctis in aqua & contusis adde

Fa-

Farinae Fœni-græci.
Sem. Lini ana unc. jss.
Olei communis unc. vj.
Axungia Porcinæ unc. iv.
Decocti prædicti q. s.
 Misce & Fiat Emplastrum.

Utitur etiam *Diachyl. & simplici, & cum Gummis*, in callo majori, & duriori; prius tamen oportet, partem fricare digitis, inunctis *Oesypo humida*, quin imò, & *crassam Oesypum* admovemus. Membrum sæpe immergimus in loturis lanarum calidis, mane, & vesperi, per horam unam vel alteram. Profunt etiam *Luta thermalia*, præcipuè D. Bartholomæi. Hæc sunt emollientia.

Discutien-
 tia.

Post hæc digerentibus utendum, qualia sunt in naturis mollioribus, *Ceratum de Betonica*; in durioribus, *Emplastrum sacrum*. Ante adhibitionem emplastrorum, sunt fomenta è *Decocto Chamaemeli, Hyssopi, Betonice, Stæchadis*; item è *Vino albo generoso*. In humoribus multis, & valde induratis, si modo prius remolliti sint, usurpamus fomentum, seu suffumigium è *Lapide Pyrite, aut molaris*; item fomentum è *Decocto Rad. Cucum. asin., Althææ, Iuæ, Colocynthidis*; quæ tum calore, & siccitate materiam discutunt, tum proprietate eandem extra articulos ad se trahunt. Infunduntur etiam membra in *Aquis thermarum Patavinarum*, maximè Aponitanis, & Montis ægrotorum. Suffumigantur quoque in foveis eorundem balnearum, è quibus halitus evaporat calidus, vim digerendi insignem habens. His factis, omnia reliqua administrare oportet, quæ in recenti luxatione.

C A P. III.

DE PARTICULARIBUS LUXATIONIBUS, ET PRIMUM DE LUXATIONIBUS MAXILLÆ.

Luxatio
 maxillæ
 rara.

Maxilla luxata, & masticatio tollitur, & locutio depravatur; raro tamen accidit ut ea luxetur; quia caput maxillæ, quod in cavitate continetur, undique ossibus circumvallatum est; deinde maxilla plures, & validos obtinet musculos, qui ipsam in proprio detinent loco; tum duo habet capita, quæ non tam facile, ut unum, prolabuntur, superque duos processus acutos; quartò, maxillam in unam tantum partem, nimirum anteriorem, prolabitur; quintò,

pauca sunt causæ luxationis maxillæ.

Non enim luxatur maxilla, nisi pro-
 cessus acutus ipsius elabatur infra os ju-
 gale, & non amplius sursum redire
 queat; deorsum autem labi processus il-
 le non potest, nisi in maxima oris aper-
 tione; & sursum redire nequit, nisi in
 oris distortionem. Ego tamen sæpius vi-
 di maxillam luxatam; cujus causa esse
 potest, frequens, & assiduus maxillæ
 motus, tum in mandendo, tum in lo-
 quendo, quo muscoli fatigantur, debi-
 litantur, & ita occasionem præbent, ut
 promptè maxilla luxetur.

Gulielmus de Saliceto, & alii chirur-
 gi, anatomes imperiti, scripserunt, ma-
 xillam luxari etiam ad partem posterio-
 rem, sinistram, dextram. At hoc fal-
 sum est; nam post, impedit os; ad dex-
 teram, impedit caput maxillæ sinistram;
 ad sinistram, impedit caput dextrum. Se-
 quitur ergo, quod maxilla tantum, in
 priorem partem luxetur, Comm. 3. 4. 5.
 6. lib. 2. de Artic. Cels. cap. 12. lib. 8.

Differen-
 tiæ.

Luxatur autem vel utrumque ejus ca-
 put, vel unum tantum. Si unum tan-
 tum; 1. ea maxillæ pars prominet in
 partem anteriorem. 2. in partem luxa-
 tam mentum inclinatur. 3. ad partem
 contrariam parti luxatæ, os distorque-
 tur, & maxilla distorta eminentior ap-
 paret. 4. sub dentibus incisioribus cani-
 ni consistunt. 5. in parte luxata proces-
 sus acutus eminentior apparet. 6. den-
 tes non possunt committi. Si luxetur
 verò maxilla ex utroque latere, signa
 sunt; 1. quod tota maxilla in anterio-
 rem partem prominet, neque distorta
 est, sed recta. 2. os manet apertum.
 3. processus acutus ex utraque parte ap-
 paret prominentior. 4. dentes inferio-
 res excedunt multò superiores. 5. mu-
 sculi temporales intenti admodum, &
 duri conspiciuntur.

Signa.

Hippocrates scribit, nisi confestim
 fiat repositio, oriri febres continuas, so-
 porem, inflammationem, dolorem, con-
 vulsionem, biliosorum ejectionem, &
 ferè decimo die mortem sequi. Ego ho-
 rum nihil vidi, licet plures curaverim;
 credendum est tamen, visa hæc ab Hip-
 pocrate; præsertim cum omnia hæc ra-
 tione contingant, propter affectos mu-
 sculos, & nervos primariò, & cerebrum
 per consensum.

Prognos-
 ticum.

In repositione maxillæ, faciendi sunt
 motus contrarii iis, quos fecit maxilla,
 dum prolapsa est è proprio sinu. Pri-
 mum

Z

mum maxilla elabitur in partem priorem; propellenda igitur in posteriorem. Secundò in apertione oris deorsum trahitur; propellenda igitur sursum. Tertiò, musculi sursum trahunt processum acutum; deorsum ergo trahenda maxilla. Si ex una tantum parte maxilla proruperit: propellenda etiam est ad latus oppositum. Incipiendum autem est à motibus postremis; & proinde, si utraque maxillæ pars exciderit, prima actio chirurgi est tractio, seu extensio ipsius deorsum; secunda, retro; tertia, sursum: si una pars exciderit, requiritur altera operatio, quæ est repulsus ipsius maxillæ ad latera. Hæc ut præstentur, oportet intra os immittere ambos digitos pollices; cum reliquis autem, apprehendi debet mentum exterius; tum maxilla trahenda deorsum, retro, & sursum. Sic facillimè, & citissimè reponitur. Oportet autem, ut minister aliquis caput teneat, vel hoc ad murum applicetur, ne cedat, cum retropellitur maxilla.

Adstringentia medicamenta. Facta repositione, ad capita maxillæ, id est ad tempora, imponenda sunt, quæ inflammationem arcent, ut *Ceratum Rosaceum*; in valida distensione, ubi majori opus est adstringente, possumus admoveere stupas, madefactas in *Ovi albumine*, additis, si opus est, pulveribus adstringentibus. Oportet etiam inungere partes temporum, id est, totum musculum temporalem, *Oleo Ros. Lumbricato*.

Deligatio. Deligatura fit hoc modo: fascia imponitur ad mentum, ubi aliquantulum dehiscet, ut hinc inde mentum apprehendat, deinde ex utraque parte, ad aures, eadem fascia rescindenda, aurisque foras trahenda: post, liganda fascia in vertice capitis, & sic detinendus æger, donec maxilla fuerit firmata; quod fit spatio unius diei, aut bidui, vel ad summum, tridui, quo tempore, si periculum immineat, ægrum à cibis abstinere optimum erit, nec dimittenda venæ sectio, & ea, de quibus in curatione luxationum universali diximus. Ego tamen, ut verum fatear, per unum saltem diem, medicamenta loco affecto adhibui, & tempore capiendi cibum; fascias laxari jussi.

CAP. IV.

DE LUXATIONE HUMERI.

Humerus est os magnum, rotundo capite donatum, quod inseritur in sinu, scapulæ insculpto, leviter cavo, & obvolvitur caput hoc, ligamento tantum orbiculari, eoque laxo satis. Sinus circumcirca, habet quædam propugnacula, ad partem enim anteriorem scapula habet processum quendam satis magnum, conflatum è spina scapulæ; in parte superiori habet, partim quidem dictum processum, partim claviculam; in parte interna habet processum anchorœidem. Hinc apparet humeri caput facillimè luxari, *Com. 3. lib. 2. de Artic.*; est enim hic articulus uniformis, & simplex, non quemadmodum in genu, duplex; deinde humeri caput rotundum existens, destituitur collo oblongo, inseritur in sinum profunditate carentem, & hinc facilius elabitur, quàm femur, quod collum habet longum, & in profundum acetabulum inseritur; tertio, ligamentum hic tantum est simplex nimirum orbiculare, non etiam rotundum, ut in femore, estque laxissimum; quartò articulus humeri satis est excarnis, & propterea facilius prolabitur è propria sede, quam articulus carnosus. Potest autem humerus nonnisi sub alam, id est, deorsum prolabi, quia ibi nulla sunt propugnacula, ut in aliis locis, & humerus etiam suo pte pondere faciliè descendit, attamen Galenus quinquies se vidisse ait prolapsum humeri in partem anteriorem.

Si sub axillam prolapsus sit humerus, figura sano admodum dissimilis apparet; deinde in summo humero cavitas insolita apparet, sub axilla vero rotunditas capitis, & durities persentitur; tertio, si humerus in loco naturali consistit, processus scapulæ superior rotundus apparet, prolapsus vero humero acutus videtur, quia caput, quod rotunditatem efficiebat, jam prolapsus est; quarto, cubitus à costis valde recedit, & ad eas non nisi maximo dolore admoveeri potest; quinto, ægri non possunt manum ad caput porrigere, quia humeri articulus non potest amplius sursum moveri, alique etiam motus humeri multiplices impediuntur; sexto, brachium luxatum fit longius altero, si hu-

Constitutio humeri.

Cur facile humerus luxetur.

Signa humeri luxati. 1. In alam.

merus tantum deorsum prolabitur, at brevius fit, si caput, postquam deorsum prolapsus est, à musculis sursum trahitur; septimo, pars ad extremam maxillam plicas efficit, in humero luxato longè inferiores, & antèrius, & postèrius quàm in brachio sano, quod significat caput humeri inferius prolapsus esse.

2. In partem anteriorem. Si humerus luxetur ad partem anteriorem, signa sunt, quod in anteriore parte eminentia, in posteriori, insolitus sinus conspicitur; præterea cubitus ad posteriores partes vergit, nec apparent signa luxati humeri sub alam.

Num & perfectè & imperfectè luxari queat humerus. Hippocrates, ait humerum, & femur tantum perfectam luxationem pati, cujus causam supra attulimus; quod verum est, si luxatio à causa externa oriatur, si vero causæ sint internæ, id est, humores concrecentes, & sensim indurati, hi, dum caput paulatim recedere cogunt, possunt imperfectam excitare luxationem.

Repositio humeri. 1. Modus. Modi, quibus humerus in alam luxatus reponitur, ferè decem ab Hippocrate enumerantur, lib. 2. de Art., qui ad tria genera commodè reduci possunt. Primus modus fit per circumrotationem, seu circumvolutionem, dum vel æger, vel medicus, manum omnibus modis adstrictam, ponit sub axillam, ut nodi medii caput humeri in cavitatem suam impellant. Hic modus administratur tantum in corpore puerili, & in iis corporibus, quibus laxa admodum sunt ligamenta, & humida; at sicut hoc modo facillè humerus reponitur, ita facillè rursus excidit; hic modus ab Hippocrate dicitur, non secundum naturam, quia non ita tutus est; nam dum circumrotamus caput brachii, per corpus scapulae, facillè atteruntur membranosa, & nervosa corpora, item supercilia in sinu, unde propter affluxum humorum medicus frustratur repositione.

2. Modus. Secundus modus fit via contraria prolapsui. Humeri caput si luxatur, primum à sinu recedit, & sic in anteriorem partem movetur; deinde deorsum fertur; tertio ad partem posteriorem, id est, retrò à musculis trahitur. Distinguit hic modus à primo, quod in primo per circumrotationem, fit motus per lineas curvas, in secundo per rectas. In restituendo ergo, etiam tres hi motus sunt efficiendi, via prolapsui contraria. 1. à posterioribus ad anteriora. 2. ab ante-

rioribus ad superiora. 3. retrò. Primum igitur Chirurgus apponet caput ad summum humerum patientis; deinde digitos sub alam immittet; tertio genu cubitum premet; hocque fieri debet ægro sedente. Videamus jam, quomodo hæc operationes propositis indicationibus satisfaciant; primus motus, qui fieri debet in restitutione brachii, est, ad partem anteriorem, & fit, digitis sub ala positus; hunc motum roborat, & faciliorem reddit genu, quod cubitum ad costas premit, quia ab his nimis per prolapsus recesserat; sicuti enim, dum caput in alam prolabitur, cubitus à costis removetur, ita vicissim, dum ad costas impellitur cubitus, humerus in anteriorem movetur; beneficio igitur digitorum, & genu, humerus à partibus posterioribus movetur ad anteriores. Caput autem Chirurgi summo humero innititur; ne, dum digiti ipsum humerum trahunt ad partem anteriorem, reliquum etiam corpus ad eandem consequatur; vel potius, quod ego experientia didici; ne ipsa scapula, quæ mobilis est, consequatur; articulus enim humeri luxatus, si non sit recens luxatio, difficillimè reponitur, ob unicam hanc causam, quia dum fit extensio ipsius humeri, non movetur humerus è suo loco præternaturali, sed potius scapula movetur. Sic igitur Hippocrates, primum motum efficit, id est, humerum ad partem anteriorem promovet, reliquorum duorum motuum nullam facit mentionem; quoniam a musculis efficiuntur; hi enim dum integri sunt, & luxatio recens facta, humerus sursum trahunt, & in propriam sedem restituunt, modo caput humeri non sit impeditum, prout, dum consistebat retrò sub ala. Potest etiam hic modus alia ratione administrari; quia enim genu non adeò facile humerum ad costas impellere possumus, pro genu ministrum substituemus, qui manu cubitum apprehendat, & ipsum ad costas deducat. Est & tertia ratio, qua secundus hic modus absolvitur; reducat cubitus retrò ad spinam dorsi, sic enim humerus promovetur ad partes anteriores; deinde altera manu cubitus prehendatur, ut fiat motus ad partes superiores; altera verò manu innixus fiat in summo humero, ne scilicet scapula moveatur, ut antea etiam diximus.

Tertius modus generalis, secundo addit extensionem, quæ maxime necessaria

ria est, si caput humeri in loco alieno jam sit firmatum; accidit insuper, quod muscoli semper sursum trahunt, unde oritur indicatio deorsum trahendi, per extensionem. Absolvitur hic modus vel sine instrumentis; vel cum instrumentis.

Prima restitutio sine instrumentis.

Sine instrumentis, duobus modis; primus est, si patiens jaceat, & Chirurgus in eadem planitie sedeat, apprehendens ambabus manibus brachium luxatum, & calcem apponens sub ala, dextrum quidem, si luxatus est humerus dexter, sinistrum, si sinister; antequam autem calcem apponat sub ala, necessarium est apponere pilam duram, qualis est palmaria illa, quæ ab artificibus conficitur; hoc facto, minister alter debet apprehendere oppositum brachium, & deorsum trahere; alius vero habens fasciam, lorum, vel habenam, sed firmam ejus latitudinis, ut pilam comprehendat, ambo ejus capita sursum, versus caput ægri trahere debet; deinde altero pede inniti summo humero luxato.

Considerandum autem, quomodo humerus his operationibus reponatur. Primus, qui trahit brachium deorsum, & alter, qui sursum habenam trahit, efficiunt extensionem, & motum deorsum. Motus ad anteriora fit, tum à pila, tum à calce; unde calx inferi debet inter costas, & caput humeri, seu pilam, ut caput humeri prematur ad anteriora, pila autem ea ratione apponitur, ut quo pertingere non potest calx, propter cavitatem ipsius axillæ, quæ fit à tendinibus, & musculis utrinque positis, pilæ tamen beneficio calx operari queat. Duo igitur motus fiunt à Chirurgo, primo deorsum, & ad anteriora; alter minister, qui sursum trahit habenam, efficit motum sursum, premens autem pede summum humerum, facit innixum, ne scapula consequatur. Tertius, qui deorsum trahit humerum sanum, id præstat, ne totum corpus ad extensionem una consequatur.

Secunda restituenti ratio sine instrumentis.

Alter modus sine instrumentis sic fit. Homo, qui altioris sit staturæ, quam patiens, alam ægrotantis à terra sublatis, ponat supra suum humerum, ut sic faciat extensionem; deinde brachium luxatum adducat ad suum pectus, ut humerus ad anteriora moveatur; post, alius minister, ambabus suis manibus ad ægri cervicem, & summum humerum retro positus, partem illam trahat, & premat,

ne scapula consequatur; denique puer à tergo lateribus appendatur, ne pedibus terram tangat, ut prohibeat, quo minus totum corpus consequatur. Hæc de modis, qui fiunt sine instrumentis.

Instrumenta, quibus fit repositio, vel tantum ponuntur sub ala, vel una cum tabula adhibentur. Sub ala tantum ponuntur Pistillus, & Scala. Pistillus, vel ejus inopia baculus involvatur linteo, ne propter lævitatem elabatur; deinde altero extremo ponatur sub ala, altero terræ innitatur; sedeat patiens, si brevis sit pistillus, vel si longus, stet. Postea minister brachium deorsum trahat, & alter retro stans trahat, seu comprimatur summum humerum, & cervicem. Denique teneatur firmiter humerus sanus. Hic primum fit motus deorsum, deinde ad anteriora, à pistillo ad costas promotus; de reliquis motibus antea est dictum. Verum pistillus aliquo modo fallax est, fierique potest, ut in pistilli usu totum circumvagetur; magis igitur laudatur Scala, in qua gradus aliquis, in sui medio habebit corpus quoddam rotundum, quod sub ala ponitur, inter costas & caput; postea chirurgus brachium luxatum deorsum trahet; alius minister, apprehensa cervice, & summo humero, similiter trahet ex alia parte; tertius apprehendet totum corpus, trahetque deorsum ex alia parte scalæ. Hic modus antefereendus est priori, qui fit cum pistillo; quia corpus firmitus tenetur, ut circumvagari nequeat.

Si placeat instrumenta cum tabula administrare, ita agendum. Tabula paratur paulo brevior binis cubitis, id est, tam longa, quàm est brachium ipsum; lata 4. aut 5. digitos, prout brachium ægrotantis, aut crassius, aut minus crassum; crassitudine tabula sit duorum digitorum, aut paulo tenuior. Extremitas hujus tabulæ in angustum finire, & aliquanto tenuior esse debet, cum exstante capitulo rotundo, & leviter cavo, ut aliquam capitis humeri particulam recipere possit. Hæc extremitas inferenda est sub alam humeri luxati, inter costas, & caput humeri; reliqua vero tabula, per longitudinem brachii interni collocata, ligari debet, primum quidem statim sub capite humeri luxati, deinde supra cubitum, post ad carpum. Sic ergo tabula brachio affixa, reponimus humerum, ope aliorum instrumentorum, quæ

Instrumenta pro humero reponendo. Pistillus.

Scala.

Glossocorium Hipp. cum adjunctis instrumentis.

Trabs
transversa
columnis
alligata.

trium sunt generum. Primum instrumentum fit e duabus columnis, & trabe transversa, alligata ipsis columnis, quæ trabs non erit rotunda, sed ejus figuræ, cujus est tabula, major tamen, quoniam totum corpus debet appendi huic trabi transversæ. Ad hanc trabem collocetur humerus luxatus, ut trabs sit inter costas, & tabulam brachio alligatam; tamque altè alligetur columnis, ut patiens vix summis pedum digitis terram attingat. Sic collocato ægro, chirurgus ex una parte brachium deorsum trahet; ex altera minister cervicem, & summum humerum amplexus, ægrum similiter deorsum trahet. Dum chirurgi brachium deorsum trahunt, tabula etiam, una cum brachio, ad costas trahitur; ubi autem inferior tabulæ extremitas ad costas adducitur, superior rotunda pars facit motum contrarium, ita movet caput luxatum ad partem anteriorem, à quo motu facile postmodum muscoli trahunt, aut ipse chirurgus impulsus faciens, reponit hoc modo caput ossis.

Sedile
Thessalicum,

Alterum instrumentum est sedile Thessalicum; qualia sedilia in nostris etiam regionibus fiunt, quorum reclinatorium est planum; supra hoc reclinatorium collocatur brachium, cum alligata tabula, & os reponitur, eo modo, qui in trabe transversa explicatus est.

Janua biforis,

Tertium instrumentum est janua biforis; brachium igitur, cum tabula alligata collocabitur ad transversam illam tabulam, quæ consistit in janua bifori, eo modo, quem jam attigimus in trabe transversa, & sedili Thessalico.

Scamnum.

Hi sunt omnes decem modi, quibus reponitur humerus, in alam luxatus; præter quos & scamno utebatur Hippocrates, ubi majori opus erat robore.

Luxatio
ad anteriora.

Si humerus in partem anteriorem luxatus, sit restituendus, faciendus est motus contrarius; & licet membrum brevius non sit redditum, quia tamen caput explicamus, & solvimus, efficienda est aliqua extensio, sed modica.

Vetusta
luxatio
difficulter
reponitur.

In genere autem sciendum, si recenter humerus sit luxatus, ipsis etiam digitis facile reponi posse; at cum vetusta est luxatio, difficilimè reponitur; quia humerus firmam sibi fecit sedem, ita ut callo etiam quodammodo obduruerit; præterea cavitas ipsa carne repletur, quæ os etiam repositum, nihilominus e proprio sinu prolabi cogit.

Reposito humero, eum deligare debemus. Ante deligationem autem imponenda, quæ phlegmonem arcent, & simul laxata, distortaque ligamenta conjungunt; ut sunt ea, quæ supra proposuimus, *Bolus Arm.*, *Sang. Drac.*, *Myrtilli*, *Balaustia pulverizata*, *Ovi albumine subacta ad mellis consistentiam*, & cum stupa, aut linteis imposita. Debet autem in humeri articulo pila confici à linteis convolutis, aut è stupa, quæ medicamentis modo dictis infecta, sub ala ponenda; ne humerus, propter gravitatem, & ligamentorum laxitatem, rursus descendat. Postea linteum latius, *Vino nigro austero* expressum imponitur. Tertio loco fascia circumducitur, quæ pilam constringat, & brachium semper sursum trahat, vel saltem conservet; primum ergo media fascia pilam apprehendet, & circumvolvitur semel, aut bis circa articulum; post ambo capita circumvolvuntur ad cervicem alterius lateris. Exactis tribus, vel quatuor diebus, solvenda fascia, & si timor inflammationis non præterierit, aut ligamenta nondum perfecte adstricta sint, renovandum simile medicamentum, donec timor inflammationis recesserit, & ligamenta roborata sint; tunc enim abjecta & fascia, & medicamento proposito, apponitur aliquod *Ceratum*, hyeme quidem, *Barbarum*; æstate vero, *Diapalma*.

Solutio fasciarum.

C A P. V.

DE CUBITI LUXATIONE

Cubiti articulus difficilimè luxatur, & reponitur, secundum Hipp. Cur hic articulus difficulter reponatur. Lib. 2. de Artic. Gal. lib. 1. de Fract. primum, quia est multiformis, & varius, non rotundus; secundo, ossa articulum componentia, vicissim se mutuo suscipiunt, & suscipiuntur, unde hic articulus dicitur ginglymœides, quod factus sit ad formam cardinum; tertio, ligamenta hujus articuli sunt arctissima; postremo ossa non sunt duo, ut in plerisque articulationibus, sed tria, cubitus, radius, humerus, quæ mutuo membranosis ligamentis sunt connexa.

Nisi autem citissimè reponatur luxatus cubitus, vehementissimus sequitur dolor, quia caput ipsius prægrande comprimit musculos circumjacentes, & nervos ad manum excurrentes; alta quinetiam, acutaque ipsius supercilia easdem

Symptomata supervenientia;

partes pungunt; præterea radius dolorem auger, si enim consequatur, fiunt aliæ compressiones; si non consequatur, fiunt multæ distensiones nervosorum corporum distractorum. Dolorem hunc sequi solent febris, bilis vomitus, torpor, &c.

Differen-
tiæ.

Cubitus luxatur ad partem anteriorem, vel posteriorem; ad exteriorem, vel interiorem; & radius vel subsequitur, vel subsistit.

Signa.

Si radius subsequitur, tactu sentitur distractio radii à cubito. Si luxetur cubitus in partem anteriorem, signa hæc sunt; externum cubitum flectere non possumus, brevior cubitus redditur, tumor insolitus apparet in parte anteriori, & cavitas insueta in posteriori, & motus cubiti impediuntur. Si luxatio facta sit ad partem posteriorem, signa sunt eadem, nisi quod tumor apparet in parte posteriori, sinus in anteriori. Si luxetur in partem exteriorem, eadem sunt signa, sed tumor in parte est exteriori, cavitas in interiori. Si luxetur in partem anteriorem, contra.

Prognostica.

Celerimè luxatus cubitus est reponendus; aliàs enim, propter dolorem, magna oritur inflammatio, ob quam cubitus luxatus celeriter callo obdurefcit, resoluta materia tenuiore, maximè, quia cubitus excarnis est, nervosus, frigidique temperamenti; induratus autem cubitus reponi nequit, nisi prius remolliatur supradictis remediis.

Luxatio
ad partem
priorem.

Si ergo cubitus luxatus sit in partem priorem, primum extensio fieri debet in congrua figuratione, non in directum, sed in obliquum; ne humeri caput attingat *ροπήν*, id est altum cubiti supercilium, & hoc per circumrotationem rumpatur; his factis, cubitus luxatus in partem priorem, reponitur quatuor modis. Primum enim, si imperfecta sit luxatio, solo cubiti inflexu subito reponitur. Secundo, in perfectâ luxatione, fieri debet extensio; deinde aliquod durum, rotundum corpus, à linteis convolutis, apponetur ad cubiti flexuram; tum inflectetur cubitus. Extensio fiet à duobus ministris, quorum unus sursum trahet humerum, alius cubitum deorsum, sed obliquè. Corpus autem illud rotundum, ad cubitum positum, comprimere debet, ut, facta inflexione, fiat repositio. Tertio, duo ministri similiter extendent; habena vero ponetur ad cubitum luxatum, & infra tam longa

ligabitur, ut pes chirurgi possit ei, tanquam stapedibus inniti. Facta igitur extensione, & habena deorsum tracta à pede chirurgi, postea chirurgus manus apponet ad ipsum cubitum, & retro comprimens, hunc inflectet; sic enim reponetur. Quarto, manibus solis hoc etiam fieri solet; facta enim extensione, apprehendendo hinc humerum, & hinc cubitum, cubitus debet inflecti, & in propriam sedem impelli.

Si luxatio fiat ad partem posteriorem, oblique facta extensione, facile solis manibus luxatio recens reponitur; & quia extensio in hoc casu, difficilis esse solet, quoniam muscoli extendentes cubitum, exterius validissimi sunt, chirurgi manus inungendæ erunt *Oleo*, ut muscoli magis fiant sequaces; & si robur manuum, in reponendo cubito, non sufficit, utemur etiam organis, ut scala, scamno Hippocratis, &c. Si cubitus prolabitur in interiorem, aut exteriorem partem, facta extensione, fiat impulsus cubiti in partem contrariam.

Repositione facta, imponenda sunt medicamenta, quæ dolorem leniant, limenta laxa, & distorta contrahant, ac constringant, inflammationem arceant; quorum primum sit ex oleosis, reliqua adstringentibus; ubi videndum quid magis urgeat. Si dolor adest, cum *pulveribus adstringentibus*, & *Ovi albumine*, miscendum est *Oleum Myrtinum*, aut *Rosaceum*, vel utendum est *Cerato Rosaceo*, inducto linteo latiori; deinde apponi debent stupæ, oblitæ medicamento è pulveribus adstringentibus, *Ovi albumine* subactis. Post, congrua facienda deligatio, similis ei, quam supra in fracturis proposuimus, semper mediam observando figuram.

C A P. VI.

DE RADII LUXATIONE.

Radius prolabi solet, potissimum ad partem exteriorem. Signa sunt, quod in exteriore parte tumor apparet, cubitus, & radius invicem dehiscunt. Facta extensione, propellitur intro facile.

C A P. VII.

DE LUXATIONE CARPI, SEU
MANUS, ITEMQUE META-
CARPI, ET DIGITORUM.

Carpus in se totus consideratus, & cubito toti per diarthrosin connexus, potest excidere ad interiora, exteriora, anteriora, posteriora, potissimum tamen ad anteriora; & tunc signa sunt, tumor in partibus anterioribus, digiti non possunt flecti. Si luxatio fiat ad posteriora, digiti non possunt extendi; quia tendines, & nervi ab ossibus comprimuntur. Si luxatio fiat ad interiora, vel exteriora, tumor in ea parte, & sinus in opposita apparet.

Repositio. Quod si ergo facta sit luxatio in partem anteriorem, aut posteriorem, manus ponatur in tabula, supina, si luxatio ad anteriora, prona, si ad posteriora facta est; dein fiat extensio à duobus ministris, trahentibus hinc inde tum brachium, tum digitos. Dum sit extensio, chirurgus articulum luxatum impellere debet ad partem contrariam, vel manu, vel, in robustis corporibus, calce pedis premendo. Celsus corpus aliquod durum, è linteis confectum, ad luxationem apponit, ea parte, qua premendum maximè est, ut sic robustior fiat intrusio, & minor dolor. Si luxatio fit in partem anteriorem, vel interiorem, facta extensione, chirurgus impellere debet in partem contrariam.

Luxatio ossium Carpi, & Metacarpi. Luxatio ossium carpi, aut metacarpi, in illa, nulla facta extensione; in hac, modica, facilè reponitur, manu collocata in tabula, & supposito corpore duro; sicque manu, calce aut ossibus in loca sua protrusis, vel antè, vel postè.

Luxatio digitorum. Digiti luxantur in partem anteriorem, posteriorem, ad latera. Signa sunt manifestissima quia articuli admodum sunt excarnes. Facta extensione super tabula à duobus ministris, facilè os in contrarium impellitur. Facta repositione, imponenda medicamenta, membrum deligandum, & deponendum, &c.

C A P. VIII.

DE LUXATIONE FEMORIS.

Causæ & differentia. Femur habet caput rotundissimum, longæ cervici adnatum, quod in sinum profundissimum inseritur. Alli-

gatur autem femur cum suo sinu, ossi coxendicis duobus ligamentis, altero orbiculari, altero rotundo; hinc apparet solum perfectam luxationem in femur cadere, non imperfectam, nisi sit causa externa, ut etiam supra de humero luxato diximus. Prorumpit femur ad partem anteriorem, posteriorem, *Cur femur difficilius luxetur.* anteriorem, posteriorem; hoc tamen fit difficilius; primo propter musculos robustissimos, & propter copiosam musculorum carnem, quæ femur in proprio sinu conservat; secundo, propter profunditatem acetabuli; tertio, propter duo ligamenta arcta, & brevissima. Rarò luxatur femur in partem priorem, & posteriorem; quia in his partibus supercilium acetabuli est altius, sæpe in anteriorem, quia hic minus altum; sæpissimè in posteriorem; quia hic minimè altum; præter vero supercilium, ego ligamentum addo rotundum, quod magis proximum est parti internæ, & proinde facilius permittit, ut femur luxetur in partem internam.

Si interius luxetur crus, longius altero apparet, capite scilicet femoris descendente; genu item in anteriorem partem prominet, sicut etiam tibia, & pes; semper enim, si alterum extremum in partem aliquam elabatur, alterum extremum in oppositam declinat; unde, si caput femoris interius dimovetur, genu, pes, tibia in partem anteriorem inclinant; præterea crura non possunt inflecti ad inguina, quia musculi flectentes sunt constricti, & impediti, quò minus possint ipsum femur attollere, & inflectere. Alterum signum est, quod è regione, quæ est inter anum, & testes, tumor manifestus apparet, in exteriori parte sinus. Si femur exterius *2. Extè-* prolatur, signa sunt contraria; nam crus est brevius altero, quoniam caput elatius est ipso sinu; inter scrotum, & anum, pars in sinum dehiscit, juxta vero clunes, in tumorem attollitur; genu, pes, tibia interius spectant; ægri crus sursum trahere possunt, quia musculi flectentes non sunt impediti; calx terram non contingit, sed planta ima, quia crus brevius est redditum. Si in prio- *3. In par-* rem partem elabatur femur, crus exten- sum flecti non potest, propter flectentes musculos impeditos, & compressos à capite femoris; urina his supprimitur, quoniam caput femoris premit vesicam; inguina intumescunt; eò quod caput fe-

4. In posteriore.

Prognostica.

Repositio sine extensione.

Repositio cum extensione, quæ fieri potest.

Manibus.

moris in eam partem promotum est; nates rugosæ, & excarnes apparent; quia femur totum, una cum processibus, promotum est ad partem anteriorem. Si in partem posteriorem promoveatur femur; contraria adsunt signa; crus extendi non potest; quia muscoli extendentes, qui sunt in posteriori parte, comprimuntur, unde ad propria principia trahi nequeunt; deinde crus affectum redditur brevius altero crure, quoniam sinus consistit in inferiori parte, caput in superiori, calx terram non contingit; inguina laxiora apparent, & per nates caput femoris eminet.

Femur luxatum, difficulter admodum reponitur; quia propter robustissimos musculos extensio fieri non potest; & augetur difficultas, si luxatio non sit recens, quæ callo obduruerit, propter humores circa caput femoris affluentes, & propter repletionem ipsius sinus; repositum etiam femur facile rursus excidit, propter musculos, jam imbecilles redditos, ut ponderosum femur in sua sede continere nequeant, propter ligamentum etiam teres laxatum, vel ruptum.

Reponi femur potest, vel sine extensione, vel cum extensione. Sine extensione, duobus modis; qui tum locum non habent, nisi recentissima sit luxatio, & modica, id est, parum distans à proprio sinu, ac nisi sit in corpore puerili. Primus modus est, ut circumrotetur caput femoris circa ilium, quemadmodum etiam in luxato brachio diximus, nec ab hoc separetur, si in sinum perveniat. At hic modus non est tutus; quia metus est, ne caput cum supercilio attritum, retundatur, aut frangatur. Alter modus est, ut subito femur flectatur; nam & sic aliquando reponitur, secundum Paulum, cap. 98. lib. 6.

Melius autem reponitur femur cum extensione. Si ergo femur in partem anteriorem sit prolapsum, licet extensione non videatur opus, cum longius crus sit redditum, non brevius, ut in aliis luxationibus, in quibus muscoli moventes caput ossis longè supra hoc habent originem, ideoque caput sursum trahunt; nihilominus modica fieri debet extensio, quanta nimirum sufficit ad caput fixum dimovendum, & extricandum. Manibus hæc fiet, si sit recens luxatio, si modica, & in corpore pue-

ri. Hoc autem instituetur modo; alter minister apprehendat corpus aegrotantis sub axillis, & firmiter teneat, alter supra genu ambabus manibus ipsum apprehendat, & extendat: interim, dum fit extensio, chirurgus femur ad interiora prolapsum impellat manibus ad exteriora: sic extricatum caput, beneficio hujus impulsione, sursum trahentes muscoli, facile in suum sinum reponent; vel, si debiles sint muscoli, facile chirurgus hoc præstabit. Si corpus non sit puerile, sed robustum, majori egemus extensione; quæ fit habenis, funibus. Habenæ igitur ponenda est in spatio illo, quod interjacet inter genitalia, & anum; ita autem aptanda est habenæ, ne comprehendat caput ossis; deinde alia habenæ alliganda est supra genu, aut etiam alia supra talum; & hæc habenæ duobus capitibus trahendæ, vel manibus tantum, vel etiam scala, cujus uni gradui superior habenæ alliganda, & æger in scala collocandus, altera verò habenæ deorsum trahenda; possumus etiam uti scamno Hippocratis. Hæc tamen valentes extensiones potius locum habent in aliis femoris luxationibus, ubi in partem anteriorem, anteriorem, vel posteriorem luxatur; tum enim facta extensione, & capite in partem contrariam impulsio, à Chirurgo facile reponitur. Post repositionem, apponenda medicamenta, quæ phlegmonem arcent, dolorem sedant, laxata ligamenta constringunt, & roborant, &c.

C A P. IX.

DE LUXATIONE GENU.

Genu non adeò facile excidit; quia duo habet ligamenta, caput, & sinum duplicatum. Patitur autem imperfectam, & perfectam luxationem, & labitur ad partem anteriorem, posteriorem, & posteriorem; solus Celsus addit anteriorem, ad quam tamen difficulter genu luxatur, propter patellam, quæ validissimis alligata tendinibus, mirificè genu firmat in partibus anterioribus, ut ad has non prolabor, nisi adsit causa violentissima.

Species autem hujus luxationis patent oculis; maximè quia locus est excarnis, apparet enim tumor in loco insolito, sinus in loco contrario; figura depravatur; motus debilitantur, & pereunt. Si luxatio sit imperfecta, nulla, aut Repositio exi-

exigua requiritur extensio, sed solum impulsio ad partem contrariam. Si perfecta, extensio est necessaria; quæ fiet manibus in recenti luxatione, & puerili ætate; minister trahat in superiori parte, alter sub genu, ad pedem; Chirurgus verò os impellat ad partem contrariam. In homine adulto, & magna luxatione, opus est habenis; vel etiam machinamentis, præcipuè quæ deorsum trahunt, & sufficientem efficiunt extensionem, &c.

CAP. X.

DE LUXATIONE TALI, SEU
ARTICULI PEDIS, ET
DIGITORUM.

Signa.

Articulus hic potest crumpere in partem anteriorem, posteriorem, anteriorem, & posteriorem. Si in partem anteriorem, ima pars pedis in posteriorem partem convertitur. Si in posteriorem, contra. Si in priorem, tunc latus ille, & robustissimus tendo in calcaneo durus evadit, & intentus; præterea pes minor fit; quia tibia, & articulus promovetur in partem priorem, & multam pedis partem occupat, unde pes fit minor, & brevior. Si in posteriorem, calx pene reconditur; quia articulus ad calcem elapsus est: præterea planta major fit, & pes videtur longior evadere. Si hæc signa sunt manifesta, perfecta est luxatio; si obscuriora, imperfecta.

Curatio non est difficilis, si debita adhibeatur extensio; manibus quidem, in luxatione recenti, & corpore puerili; minister alter pedem manibus apprehendat, alter tibiam supra pedis articulum, & extendat; Chirurgus autem in partem contrariam impellat. Si manibus non potest fieri proba extensio, utimur habenis, in pede, & tibiis supra talum, in parte tenuiori. Si valentissima requiritur extensio, uti possumus scamno Hippocratis; aut eo modo, quem Paulus præscribit, lib. 6. cap. proprio.

Facta repositione, diutius est æger in lecto continendus, quàm in aliis luxationibus, nimirum per quadraginta dies; quia talus totum corpus gestat; ideòque nisi perfecte restituatur, idest, nisi ligamenta laxiora reddita, & musculi distenti pristinum acquirant robur; vel ægri in eandem luxationem recidunt, levi de causa; vel longo tempore pedem admodum debilem sentiunt. Oportet ergo uti *pulveribus adstringentibus*, *Ovi albumine subactis*, & stupa exceptis, circaque articulum impositis. Si dolor adfit, etiam tunc lenientia requiruntur.

Ossa pedii, & tarsi tam robustè alligata sunt, ut nunquam patiantur luxationem. Ossa vero digitorum pedis raro luxantur; quoniam multis, & iis validissimis ligamentis suffulciuntur; multis etiam tendinibus. Reponuntur autem, ut in manu supra Cap. 7. docuimus.

Post repositionem
quid faciendum

Ossa pedii.
Digitorum.

Libri Quinti, de Luxationibus.

FINIS.



FINIS

HIERONYMI
FABRICII
AB AQUAPENDENTE
OPERATIONES
CHIRURGICÆ.

CHIRURGICÆ
OPERATIONES
AB AQUAPENDENTE
FABRICII
HIERONYMI

HIERONYMI

FABRICII

AB AQUA PENDENTE

DE

CHIRURGICIS

OPERATIONIBUS.

P R Æ F A T I O.



CHIRURGICAS aggredimur operationes, quas *Χειρουργίας* Græci dicunt, vulgus, manuales, seu *manuarias*, quæ ita dicuntur, quod à manibus fiant, & manuum opera absolvantur. Ideoque externæ sunt, & in externis fiunt corporum partibus; vel internis, quoquo modo, ad quas chirurgi manus pervenire potest. Quarum omnium intentio, ac finis est, affectarum partium curatio, & sanitas; quæ quidem non aliunde, quam à chirurgia proximè, ac maximè provenit, ac pendet. Quo circa si quis chirurgus medicamentum ulceri, aut tumori, seu vulnere manum adhibeat, id non erit chirurgia curare; quia sanitas à medicamento, utputa suppurante, proximè dimanat. At si quis abscessum ferro incidat, aut luxatum os reponat, nulli dubium est, sanitatem aut à manu medici, aut ab incisione, quæ manu fit, & chirurgia dicitur, quasi τῆς χειρὸς τὸ ἔργον, manus operatio, provenire. Nam sicuti filum, & sutura in vulnere, est materia remedii, adducentis labra ad mutuum contactum, & glutinantis; sic medicamentum ophthalmiæ, est materia remedii digerentis eam, & curantis. Pariter quum abscessum ferro incidimus, manus primò operatur, tum sequitur incisio, & curatio per ferrum, quod proximè sanat. Nos de omnibus agemus, potissimum autem de iis, quæ tum à sola chirurgi manu dependent; tum etiam à manu, & chirurgicis instrumentis. Igitur in his operationibus quatuor potissimum addiscentur; nempe vitium, pars affecta, modus administrandi chirurgiam, atque instrumenta, quibus ea administratur. Quædam autem prænoscere oportet, antequam hæc omnia prosequamur.

Quid nominis Chirurgiæ operationis. Unde chirurgica operatio nomine-tur, & in quibus partibus fiat. Chirurgi-cæ operationis finis.

Auctoris intentio. Operis utilitas.

Quæ præ-noscenda sint.

Quid de affectu præter naturam dicatur.

Quod enim ad vitium attinet, seu affectum præter naturam, ipsius signa, causas, & prognosticum interdum afferemus; interdum vero hæc eadem, tanquam nota, præteribimus. At quod huic loco maximè competit, illud est, ut pateat, aliquando omnium malorum externorum, ad chirurgiam pertinentium, picturas, atque instrumentorum chirurgicorum delineationes edendas esse; nunc autem affectum præter naturam animo concipere oportet; ita enim fiet, ut omnes ferè chirurgicæ operationes in corpore humano, velut in subiecto expleri possint.

Ad partem verò affectam quod attinet, percipietis ex hoc tractatu, singulares, & proprios cujusque partis affectus. Distinguetis præterea, qui communes omnium sint, & accedere cuilibet corporis parti possint, quique certas habeant sedes. Videbitis etiam chirurgias expleri, tum in partibus similaribus, tum dissimilaribus; ut exempli gratia, in capite, in quo aliæ chirurgiæ in carne, veluti parte simili; aliæ etiam in musculo, veluti dissimili, adhiberi solent.

Quid de affecta parte dicatur.

Quid circa
admini-
strandi
modum
addiscetur.

De modo autem administrandi huiusmodi operationes chirurgicas, cum agemus, duo addiscetis; videlicet, in nonnullis operibus, modos ab antiquis, variosque à recentioribus, quosdam etiam à me excogitados, vel immutatos. Diversas verò ab illo ævo chirurgias apud nos esse in usu, cuilibet nostrum, hunc tractatum versanti, facile apparebit. Præterea antiquorum chirurgias alias obsoletas haberi, alias ad usum revocari. Verum chirurgicarum administrationum quædam exiguæ, faciles, ac mites sunt; quædam arduæ, ac periculosæ; quædam verò vehementissimæ, atque atroces. Rursus aliquæ ad vitam simpliciter sunt necessariae, aliquæ ad incolumitatem, vitæque commodam rationem conferunt. Mites, & exiguæ quæcunque habentur, passim usu veniunt, & à nobis exercentur; majores, ac duriores quædam recipiuntur, quædam verò rejiciuntur. Rejiciuntur enim, quæcunque sunt factu difficiles; qualis est incisio, sive ustio venarum temporum, & occipitii, venæque sub poplite, item medicamentorum antiquorum intra oculum impositio, & aliæ huiusmodi. Rejiciuntur etiam majores operationes, quæ periculosæ sunt; ut capitis cutem incidere, ab una ad alteram aurem, in palpebræ affectione; ob vulneris enim magnitudinem periculum minatur; dicente Celsus, vulnus periculum facit, quodcunque magnum est. Vehementissimæ, atque crudeles nunquam admittuntur, nisi vitæ magnum discrimen immineat; tunc enim satius est, ut inquit Celsus, anceps præsidium experiri, quam nullum. Ideoque quemadmodum gladium denudatam contegere, circumcidendo præputium ipsum, atque attollendo, operæ pretium non est, cum vitæ non inserviat; ita contra, anum non perforatum perforandi ratio, quia statim vitam respicit, communi medicorum omnium assensu recipitur.

Quid circa
instru-
menta
chirurgica
percipie-
tur.

Demum quod in hoc tractatu proponetur, erunt instrumenta chirurgica, quibus chirurgicæ operationes absolvantur; quæ in re primum addiscuntur instrumentorum nomina, & species; immensus penè eorum numerus, & apparatus, tum ab antiquis, ac recentioribus, tum à me nuper excogitatorum; quippe qui hanc medicinæ partem quinquaginta jam annos exercuerim, ut mirum videri non debeat, si omnium instrumentorum, quæ chirurgus necessaria sunt, pulcherrimam officinam mihi paraverim. Hanc vobis, studiosi juvenes, aperire est animus; præsertim verò, singulis operationibus singula, & propria instrumenta descripta subjiciemus, quorum numerum nolite admirari, quoniam vestri gratia bona pariter, & mala proferentur instrumenta; item meliora, & pejora. Antiquitus enim incommoda, minusque apta instrumenta usurpabantur; aptiora, expeditioraque excogitavere posterius; archetypum quale est instrumentum illud, polypo extendendo idoneum, nuper inventum. Quinimò, quibusdam in regionibus, & à quibusdam imperitiis, rudiora præ manibus habentur, & usurpantur; ab aliis verò potiora, præclarioraque eliguntur, velut hic Patavii: decebat enim in celeberrimo omnium scientiarum, & litterarum emporio, ubi medica ars & ipsa inter cæteras efflorescit, celeberrima quoque instrumenta ad illam honorificè exercendam proponi. Quæ omnia ita à nobis nunc breviter describentur; sed delineata propediem, si vita superstes, exhibebuntur, ut bona instrumenta ad usum comparentur, mala si quæ sunt, rejiciantur, & ab illis abstineatis.

Chirurgi-
cæ opera-
tiones sin-
gularum
partium.
Capitis.

Hæc breviter de omnibus præfatus, protinus ad earum operationum recensum, quæ in toto hoc opere exponentur, transibo; atque à capite exorsus, ad imos usque pedes, per singula membra descendam.

In capite itaque duodecim operationes chirurgicæ exerceri solent. 1. Quomodo fonticulus in sutura coronali paretur. 2. Quomodo ossa depressa attollantur. 3. Cranium terebra perforetur. 4. Scalpro deradatur. 5. Foraminis facti ora instrumento lenticulari levigentur. 6. Ossa capitis cariosa curentur. 7. Os inter duo foramina forcipe excindatur. 8. Dura meninx instrumento decussorio deprimatur. 9. Os serrula secetur. 10. Ossis frustula eximantur. 11. In syncipite sectiones ad oculorum defluxum fiant. 12. Qua ratione hydrocephalos incidatur.

Occipitis.

In Occipite tres. 1. Quomodo venæ post aures incidantur. 2. Seto in occipitio paretur. 3. Infantes, & pueruli in eodem adurantur.

Frontes.

In Fronte duæ. 1. Quomodo frontis incisio efficiatur. 2. Vasa frontis, & temporum, id est, venæ, & arteriæ secantur, & adurantur.

Palpebra-
rum.

In Palpebris novem. 1. Quomodo curare conveniat ancyloblepharon. 2. Verrucas palpebrarum. 3. Vesicas pingues. 4. Hordeolum. 5. Chalazion. 6. Palpebrarum pilos irritantes. 7. Palpebras laxatas. 8. Lagophthalmon. 9. Ectropion.

Oculo-
rum.

In Oculis octo. 1. Quomodo suffusio, vulgo cataracta dicta, curetur. 2. Modus facile

cilis à me inventus medicamina oculis imponendi 3. Qua ratione curetur staphyloma. 4. Unguis oculi. 5. Encanthis. 6. Oculi hypopyon. 7. Fistula lacrymalis. 8. Quomodo oculus arte factus in eruti locum substituatur.

In Naso tres. 1. Quomodo polypus extrahatur. 2. Ozæna curetur. 3. De suffumigio Nasi. anglico ex tabaco.

In Labiis quatuor. 1. Qua ratione profundæ fissuræ juventur. 2. Curta labia reficiantur. 3. Altius incisa mutuo applicentur, adglutinenturque. 4. Quomodo labii carcinoma tollatur. Labiorum.

In Gingivis duæ. 1. Quomodo gingivæ laxatæ, intumescences, putridæque consumantur. 2. Erosæ nutriantur. Gingivarum.

In Dentibus septem. 1. Quomodo dentes constricti, quacunque de causa, aperiantur. 2. Ostrocodermata dentium tollantur. 3. Cariosi curentur. 4. Eruti, auro imposito, præserventur. 5. Incommodi, & aliena sede geniti tollantur. 6. Irritantes buccas, & linguam pungentes lævigentur, & retundantur. 7. Inutiles eximantur. Dentium.

In Palato duæ. 1. Quomodo foramen ex ulcere contractum, obstruatur, reficiaturque. 2. Os detectum cariosum aduratur. Palati.

In Lingua quatuor. 1. Quomodo lingua deprimatur, ut oris vitia inspicere possint. 2. A crasso excremento eidem adhærente detergatur. 3. Subjectum linguae vinculum præcidatur. 4. Batrachion, seu ranula incidatur. Linguae.

In Uvula una. Quomodo Uvulæ prolixitas corruptioque tollatur. Uvulæ.

In Tonsillis una. Quomodo tonsillæ suppuratæ incidendæ sint. Tonsillarum.

In Fauces, seu gutture una. Quomodo spina, aut ossiculum, aut quid simile in faucibus hærens eximatur. Faucium.

In partibus oris duæ. 1. Quomodo cibandi sint febricitantes, quibus oris partes exsiccate sunt. 2. Qua ratione cibandi sint ægri, qui caput nequeunt attollere. Oris.

In Mento una. Quomodo maxillæ portio, abscessu oborto, vel dente eruto, putrescens extrahatur. Menti.

In Auribus quatuor. 1. Quomodo auris curta reficiatur. 2. Obstructa, aut à caruncula, aut à membrana aperiatur. 3. Externæ res intus illapsæ eximantur. 4. Eadem, gestandæ rei cuiusdam gratia, ex Celso, perforetur. Aurium.

In Collo quatuor. 1. Quomodo bronchocele curetur. 2. Quomodo strumæ. 3. Cervix Colli ex catarrho distorta reponatur. 4. Aspera arteria in angina perforetur. Colli.

In Thorace tres. 1. Quomodo thorax in empyemate perforetur. 2. Fistula thoracis curetur. 3. Gibbositas corrigatur. Thoracis.

In Mammis quatuor. 1. Quomodo papillæ intus occultatæ extrahantur. 2. Lac concrementum evocetur. 3. Cancer mammarum excindatur. 4. Mammæ in viris protuberantes castigentur. Mammarum.

In Abdomine novem. 1. Quomodo ventriculi intemperies frigida, per adustionem curetur. 2. Fecoris vomica adustione aperiatur. 3. Lienis adustio fiat in scirrhus. 4. Prominencia umbilici corrigatur. 5. Ruptum peritonæum, cute integra, ope chirurgiæ juvetur. 6. Aqua hydropicis emittatur. 8. Abdominis vulnera tractanda, & consuenda sint. 8. Varices ventris curentur. 9. Abscessus, & fistulæ imi ventris sanentur. Abdominis.

In Vesica duæ. 1. Quomodo urina suppressa per syringam evocetur. 2. Calculus ex Vesicæ vesica extrahatur. Vesicæ.

In Cole decem. 1. Quomodo glans nuda tegatur. 2. Contestæ denudetur. 3. Modus Colis infibulandi adolescentes. 4. Modus circumcisionis præputii. 5. Qua ratione calculus canali urinario insidens, foras educatur. 6. Urinæ ardor ex gonorrhæa vitetur. 7. Caruncula, vel ulcus in canali urinario, curetur. 8. Præputium glandi adnatum separetur. 9. Glans non perforata aperiatur. 10. Excrescentiæ in glande, porrifichi dictæ, curentur. Colis.

In inguinibus una. Quomodo bubones secantur, absque vasorum periculo. Inguinum.

In testibus sex. 1. Quomodo herniæ intestinales curentur, cum extractione, vel sine extractione testium. 2. Epiplocele curetur. 3. Hernia aquosa. 4. Sarcocoele. 5. Hernia carnosæ, eademque aquosa. 6. Ramex. Testium.

In feminarum naturalibus octo. 1. Hermaphroditorum chirurgia. 2. Quomodo mulieres, ob vitia partium genitalium, concubitum non admittentes, juventur. 3. Hymen imperforatus perforetur. 4. Vulvæ labia coalita disjungantur. 5. Excrescentiæ, aut abscessus in sinu vulvæ curentur. 6. Uteri prolapsus reducatur. 7. Fœtus mortuus ex utero extrahatur. 8. Secundæ reliquæ extrahantur. Naturalium feminarum.

- Ani.** *In ano septem. 1. Quomodo non perforatus anus perforetur. 2. Ani procidentia curetur. 3. Condylomata. 4. Caro adnata, vulgo creste. 5. Ani ulcus. 6. Ani fistula. 7. De hæmorrhoidibus.*
- Artuum.** *Super sunt artuum chirurgiæ, quarum quedam sunt propriæ, & peculiares ipsis, quatenus nempe crura, & brachia sunt instrumenta totum corpus integrantia; quedam cum toto corpore communes, ut ex partibus similaribus, & dissimilaribus composita sunt; quibus scilicet partibus totum corpus constat.*
- Propriæ.** *Propriæ autem brachiorum, & crurum chirurgiæ sunt duodecim. 1. Quomodo fonticuli in iis parentur. 2. Quomodo gangræna, aut sphacelo emortua amputentur. 3. Digni coherentes, per Chirurgiam à se invicem separentur. 4. Digitus curvus ex ulcere, aut cicatrice relictus distendatur. 5. Articuli rigidi relictæ emendentur. 6. Vari curentur. 7. Valgi corrigantur. 8. Unguium cura ut habenda. 9. Pterygion, seu panaritium unguium curetur. 10. Unguis pollicis pedis interius intrusus eximatur. 11. Varices in cruribus extrahantur. 12. Articuli inurantur.*
- Communes.** *At quatenus artus constant carne, & ossibus, partibus nimirum cum toto corpore communibus, varias quoque requirunt chirurgias, prout hæ partes variè afficiuntur. Nam ratione carnis, triplicis generis exsurgunt chirurgiæ; quatenus videlicet caro triplici genere morborum affligitur, tumore, vulnere, & ulcere. In tumore sunt incisiones, & abscessuum expurgationes; & nonnunquam folliculi, in quo materia abscessus continetur, extractio. Vulnerum chirurgiæ sunt, Deligatura, Sutura, Fibula, & Glutinum; item quomodo tela sagittæ, & globuli plumbei à corpore extrahantur, & vulnera scopetorum curentur. Ratione ulcerum, sunt usiones ferramentis candentibus, præsertim in malignis, putridis, gangrænaque affectis ulceribus, & fistulis.*
- Ratione morborum in osse.** *Ratione ossium, variæ quoque resultant operationes chirurgicæ. Etenim ossa maxime afficiuntur continui solutione; quæ si procedat ex causa interna, fit caries; si ab externa, fractura, modo cum vulnere, modo sine vulnere; ratione articulationis, ossa patiuntur luxationes: item duos tumores, quos gummata vocant. Hinc nos quinque trademus Ossium chirurgias. Prima fiet in fracturis; primò sine vulnere, deinde cum vulnere; quæ administratur per Deligaturas, Fascias, Ferulas, & Capsulas. Secunda erit in fractura male coaptata. Tertia in luxatione. Quarta de gummatis. Quinta & ultima in ossis carie.*
- Chirurgiæ præstantia.** *Ex quibus omnibus luculentissimè patebit, chirurgiam amplissimam, immensam, & inter omnes medicinæ partes potiore, imò potissimam, & nobilissimam esse; quam Hippocrates, Galenus, Celsus, & alii vetustissimi, nobilissimique auctores excoluerunt, & manibus propriis perpetuò exercuerunt. Hanc divinam quoque fateri par est, cum Jesus Christus, Dominus noster eam adhibuerit, dum appposito luto, cæcum liberavit; loculo tacto juvenem ab orco revocavit; sublato grabato paralyticum restituit.*
- Chirurgiæ utilitas.** *Cæterum inter omnes medicinæ partes, chirurgiam utilissimam esse, Hipp. testatus est, cum dixerit, quæ medicamentum non sanat, ferrum sanat; quæ ferrum non sanat, ignis sanat; quæ ignis non sanat, insanabilia sunt, quod est perinde ac si dixisset, quæ medicamentum non sanat, Chirurgia sanat. Potior igitur hæc pars est, quam ea, quæ medicamenti pugnatur; & merito quidem, cum in medicamentaria parte multum fortuna conferat, ut ait Cels.; in chirurgia verò omnis profectus hinc pendeat; sitque ejus effectus inter omnes medicinæ partes evidentissimus.*



C A P. I.

DE FONTICULO IN SUTURA
CORONALI.

Si hæc igitur vera, exordiendum à capitis chirurgiis, inter quas primò sese offert suturæ coronalis fonticulus; qui in capite efficitur ad coronalem suturam, ubi sagittali committitur, jungiturque; quòd maximè confert ad eliciendos, revellendos, evacuandosque humores, qui intus in capite sunt, ne detenti, aut deorsum descendentes, varias corporis partes afficiant; nam detenti, plures pariunt morbos, unde Mesue, & Albucasis Lib. 1. Cap. 2. voluerunt, in primis conferre ad capitis morbos frigidos, & humidos; ut puta sodam, scotomiam, vertiginem, capitis dolorem, somni gravitatem, paralyfim, & quoscunque morbos, qui ex detentis in capite humoribus oriuntur; sed & ad fluxum ad oculos, nares, aures, columellam, fauces, dolorem dentium, gingivarum, gutturis; ad fluxum item ad stomachum conferre, ex eodem Mesue, & Albucasi. In primis autem ad eos revellendos conferre apertum est, qui ad thoracem descendunt, & membra spiritalia offendunt; unde & ad phthisim, asthma, empyema, & omnino omnem spirandi difficultatem prodesse constat, ut experientia sæpius à me comprobatum est. Ultimò artuum dolores potissimum juvare, si materia quandoque, ex Fernelio, inter cutem, craniumque consistat, & feratur. Itaque hic fonticulus in capite factus, pluribus est valde necessarius, quatenus multis, pluribusque morbis succurrit; quos sanè tollere recta via esset capitis intemperiem frigidam, & humidam auferre, & corrigere; sic enim humorum proventum impediremus. At cum intemperies vehemens est, & valenter impressa, habitumque contraxit, tunc difficulter corrigitur; quo casu, ad fonticulum recurrimus, qui sensim humores evacuando, morbis propositis subvenit.

Locus autem aptus, ex communi omnium consensu, est suturarum locus, ubi coronalis sutura sagittali jungitur, & suturæ duæ simul concurrunt. Cur verò primo locus suturarum opportunus sit, ea ratio est; nam si humores ex interioribus capitis partibus exterius revellere, & foras trahere consilium est,

dubio procul ea in parte fonticulus parandus est, ubi abunde datur exitus intus lædentibus, qui nullus alius in cranio, alioquin duro, denso, & crassissimo reperitur, quam suturarum locus; propterea in senibus minori cum fructu fonticulus fit; quia in ipsis suturæ obliterantur, & obcæcantur, ut cuilibet in senum calvaria palam esse potest.

Cum verò suturæ in plerisque cranii partibus consistant, certè aptior locus erit, ex quo copiosior humorum evacuatio fieri poterit, qui in capite est, ubi plurium suturarum concursus fit; qui duplex est, vel ubi coronalis sutura sagittali; vel ubi sagittalis lambdoidi jungitur. Eligitur autem prior locus, quinque de causis. Primò hoc in loco facilius detinentur, gestanturque fonticuli, & à patiente ipso curantur, propter planitiem loci, quam secundus, propter loci declivitatem. Secundò, quia anterior capitis pars posteriore humidior est, & humores supervacui indigent evacuatione magis, quàm qui in posteriore continentur. Tertiò, quia hic locus tardius, & posterius cæteris osseus fit; ut proinde sit etiam minus durus, & ad humorum exhalationem, & evacuationem magis opportunus; propter quam causam, infantibus, quibus os deest, fonticulus in sutura coronali non fit. Quarto, pars dicta laxior, tenuior, & rarior, quàm cæteræ corporis partes est. Quinto, quia vena ibi adest, interius per suturas penetrans, in nonnullis, per calvariam, insculpto in ea foraminulo; qua calvaria combusta, & aperta, humores multi è penitioribus partibus profiliunt; cujus venæ meminerunt Celsus, & Arabes; Rhasis enim primo Continentis cap. 8. eo loci adesse venam, Jesue, nomine loci appellatam, dixit; Celsus autem eam insinuare videtur, dum inquit; tum ubi lineæ committebantur, scalpello inciderunt, & post, sanguine fuso, os ibidem adusserunt.

Cum verò hic locus ex se apertus sit, & cutim habeat superpositam, ideo multum interest ipsum adamussim invenire, alioqui fonticulus absque ulla utilitate, impedimento esset, qui aliàs semper maxime utilis; & ego liberè, & ex animo testor, me in praxi vidisse empyemati-
cum, quotidie pituitæ catinum extus-
sientem, fuisse per huiusmodi fonticu-
lum sanitati redditum; tanta enim erat
humoris copia, quæ ex fonticulo ef-
fluens,

Veri loci
invenien-
di necessi-
tas, Fonti-
culi sutu-
ræ coro-
nali inu-
rendi.

Fonticuli
utilitas.

Bb

fluens,

Fonticuli
in sutura
coronali
summa
utilitas.

Recta via
tollendi
morbos,
quibus
Fonticulus
in sutura
coronali
succurrit.

Locus
Fonticuli
in sutura
coronali
expeditur.

De fonticulo futuro coronali inuendo varias opiniones. Prima opinio.

fluens, ab hac vena subministrabatur; qua in re auctores, vario modo, summa usi fuere diligentia, inque varias processere opiniones, ut sex reperiantur inter se variae sententiae.

Secunda opinio.

Primo. Mesue Cap. 2. de Catarrho, & Albucasis Lib. 1. Cap. 2. unanimes voluerunt, carpum ad radicem nasi, inter utrumque oculum ponendum esse; tum extendendam manum, & digitos super frontem & capillos, & ubi desit extremitas digiti medii, ibi locum futurae esse statuunt, atramentoque scriptorio signandum esse decernunt.

Tertia opinio.

Secundo. Avic. 3. primi vult, carpum similiter ad extremum nasi ponendum esse; ita tamen, ut aptum locum indicet, non ubi medius, sed ubi index, aut annularis desit; qua in re à Mesue, & Albucasi differt.

Quarta opinio.

Tertio. ex Avicenna loco citato habetur, quod sumatur filum, & extendatur ab una ad alteram aurem, ducendo ipsum super nasum; deinde filum duplicetur, & posita altera ejus extremitate supra alteram aurem, altera ducatur super caput reliquum, aurem versus; & ubi in capite fili duplicati extremitas desit, ibi fonticulo locum aptum esse censet.

Quinta opinio.

Quarto. Rhasis primo Continentis Capite octavo, censet, infirmum porrigere debere extremum volae manus ad extremum nasi, & extensa manu, ubi pertingit os majoris digiti, ibi vult esse locum; in quo differt à Mesue, & Albucasi, qui locum aptum ad apicem digiti medii posuere; differt quoque ab Avicenna, qui constituit locum ad apicem digiti, aut annularis, aut indicis.

Sexta opinio.

Quinto. Celsus Lib. 7. Cap. 6. de Fluxu pituitae ad oculos, inquit; quidam enim atramento duas duxere lineas, à media aure ad mediam alteram aurem; deinde à naribus ad verticem; tum ubi lineae committebantur, scalpello inciderunt, & post, sanguine effuso, os ibidem adusserunt.

Fallopii opinio rejicitur.

Sexto. hic Patavii, ubi litterae, cunctaeque disciplinae potissimum vigent, ita fonticulus iste paratur: ponitur carpus ad nasi globulum, inde extenduntur supra nalem, frontem, & caput, manus, & digiti, & quò apex medii digiti pertingit, ibi est locus, ubi futurae committuntur, fonticulusque est inurendus. Dicere autem ibi esse locum futurae, ubi cutis capitis difficulter mo-

vetur, ut dicit Falloppius, hoc non est certum adducere signum.

Inter tot, tamque varias sententias, quodam has ita conciliare tentarunt, quod discordia proposita potuerit provenire ex varietate figurae capitis, non solum in eadem regione, sed maxime in diversa; insuper ex varia manuum, nasique magnitudine; atque ita oportere Medicum esse prudentem, & perpendere variam capitum figuram, manuum, nasique magnitudinem; nam in capite curtis figura est oblonga, ut magna ex parte Genuensium capita sunt; & praeterea cujus nasus est brevis, & manus itidem brevis, invenietur locus aptus, applicatione nodi digiti medii, ut dixit Rhasis. In capite verò, cujus figura est magis rotunda, nasus magnus, & manus longa, invenitur cum extremitate indicis, aut annularis, ut dixit Avic. Cum verò dicta membra mediocriter se habebunt, tum invenietur cum extremitate digiti medii, quidquid Mesue, & Albucasis protulerint. Haec autem omnia, ut mihi videtur, potius obscurare, quam hunc locum patefacere videntur; ex his enim potius casu, quam arte id omne inveniri significatur, & revera ego in praxi locum hunc incertum semper reperi; quoniam animadverti, interdum modum praedictum, quo ego sum usus, posse verum esse, interdum non; cum quandoque vix supra frontem, ad capillorum initia digitus medius pertingeret; ut verbi gratia, in naso longo, manu brevi, & capite oblongo donato. Quare cum alicubi apud Galenum legerim, in inveniendi hujusmodi loco, oportere nos aegrotanti praecipere, ut dentes simul, valideque percuteret; atque tunc tangentes locum supernum capitis, ubi obscurus quidam motus perferitur, ibi esse locum aptum asseverare, hoc primum signo adinventum, quod tamen neque etiam certum est. Secundò aliud adhuc signum praedictum certius observo, quod in calvis, in consistente aetate, ac declinante, maximeque in senibus apparet, & est; quòd ubi futurae adsunt, ibi cutis magis depressa videtur; propter quam causam in calvis hominibus futurarum locus evidentissimè etiam exterius apparet. Ultimò in horum signorum obscuritate, ubi nullum habeo certitudinis loci signum, id molior; eligo enim locum magis superum, ita ut, si fortè fortuna me futurae coro-

Quo nonnulli dictas opiniones conciliare tentarint.

Dicta conciliatio expeditur.

Gal. sententia.

Observationes quaedam.

coronalis cum sagittali concursus aufugiat, sagittalis tamen futura pateat. Hoc autem verissimum esse, nempe carpum ad pinnam narium ponendum, pluries in theatro monstratum est.

Instrumenta fonticuli suturæ coronalis. Qualia debeant esse hæc Instrumenta.

Instrumenta autem, quibus hanc præstamus operationem, in genere adurentia sunt, in specie duplicia; alia adurentia potentia, ut vesicantia; alia actu, ut ferramentum candens. Utraque probantur, sed hæc perpetuò tutiora sunt; & quod ad actu adurentia, idest, ferramenta candentia pertinet, licet plura ab auctoribus proponantur, videlicet Avicen. Albuc. Rhafi, & aliis, cujusmodi sunt ferramenta olivaria, idest, ad formam nuclei olivæ majoris efformata; oportet nihilominus hæc non esse solida, & uniformia, sicuti cætera, quibus fonticuli parantur; quia, cum oporteat pervenire ad os, & etiam aliquid ejusdem inurere, ut omnes præcipiunt, quo attenuetur, certè nimis tarda esset operatio cum solido ferramento; quia cutis capitis densa, dura, & crassa est, quam nec patiuntur ægrotantes; & ideo oportet instrumenta esse, quæ fonticulum, seu foramen faciant, non quidem simpliciter adurendo, sed incidendo quoque, quod facit ferramentum duplicis generis, aliud cavum, dentatum; aliud cavum simpliciter, non autem stellatum; laudo magis secundum, quod ubi ad os venit, circumvolvendum est; primum enim non ita promptè incidit. Arabes, ut Albucasis, Mesue, Rhafis, sumendum ferramentum olivare esse volunt; quod præstantissimum est, & præstantius foret, si in cannulam immitteretur, quia partes propinquæ tutiores ab igne redderentur, & minus dolerent; sed multò præstantius nostrum est, quia solida instrumenta tarde operantur, & serius ad os perveniunt; operationes autem non exigui momenti, quæ candente ferramento administrantur, ictu oculi perfici deberent universæ.

C A P. II.

DE CHIRURGICIS OPERATIONIBUS IN CAPITIS VULNERIBUS.

Rima in osse depressa varia.

Si Fractura cranii tanta est, ut os depressum, sive una, sive multiplex existat, quoniam ex Hippoc. deprimi, & in profundum cedere os non potest, ni totum findatur; in hoc casu vel rima

lata vel angusta est; & rursus, vel modice, vel multum os depressum. In fractura lata, & osse non admodum depresso, utimur ad attollendum, & sublevandum os, primò vecte, vulgo lieva, inserto, seu sub os immisso; cujus tres sunt ordines, qui differunt, quod alius major, & robustior altero est, quibus pro opportunitate utendum est. Quod si hoc non sufficit, utimur altero, quod robustius est instrumentum, & valentiore elevat robore, quia firmitatem non in manu tantum, sed in capite habet. Quod si hoc quoque parum valet, quod depressio major sit, utimur triploide appellato instrumento, quod in vectis genere est; sed triploides particulatim dicitur, quod triplici firmetur basi, & si spatium adest, vectem triploidi submittimus; si non est, os perforamus cum altero vecte triploidis acuto. Alia distinctio est, si ex una tantum parte depressio est, utimur primo, & secundo instrumento, si undequaque, triploide; quamvis triplois omnibus modis accommodetur, & cum vecte, si ex una parte depressio est, & vectis inferi potest; & cum perforante instrumento, cum ex omni parte depressio est, & locus vecti non adest.

Os fractum modice depressum ut attollatur. Vectis tres ordines.

In majori ossis capitis depressione.

Alia distinctio.

Quod si cranii fractura universum cranium duntaxat penetraverit, os tamen non depresserit, tunc ob timorem descensus virulentia ad interiora, ut prodit Avicen. & ut abundè detur exitus saniei, & intus lædentibus, ut Celsus tradit, os excidendum, seu perforandum est, ferramento, quod Græcè *τρίπλον* dicitur, vulgo trapano; quod duum generum ex Celso est, aliud nempe terebra, & aliud modiolus dictum. Terebra est similis communi terebræ, qua fabri lignarii utuntur; modiolus, Græcè *κοινίον*, est ferramentum cavum, teres, imis oris ferratum, ut dicit Celsus; quod si clavum in medio habet, masculus est; si eo caret, foemina. Utroque cranium perforatur, quod triplici firmatur basi. Sed advertendum, in cranii perforatione duo subesse pericula; alterum pertinet ad locum; alterum ad instrumentum; ambo tamen duræ matris læsionem respiciunt. Ad locum spectat, ut perforatio non fiat supra pericranium, sed nudato osse, propterea quod Celsus dicit, inflammationes movere graves; movet autem graves inflammationes, quod nervosum

Quid agendum in fractura universi cranii, absque ossis depressione.

In cranii perforatione duplex subesse periculum, & instrumenti, & loci ratione loci.

De fonticulo futuro coronali inuendo varias opiniones. Prima opinio.

fluens, ab hac vena subministrabatur; qua in re auctores, vario modo, summa usi fuere diligentia, inque varias processere opiniones, ut sex reperiantur inter se variae sententiae.

Primo. Mesue Cap. 2. de Catarrho, & Albucasis Lib. 1. Cap. 2. unanimes voluerunt, carpum ad radicem nasi, inter utrumque oculum ponendum esse; tum extendendam manum, & digitos super frontem & capillos, & ubi desit extremitas digiti medii, ibi locum futurae esse statuunt, atramentoque scriptorio signandum esse decernunt.

Secunda opinio.

Secundo. Avic. 3. primi vult, carpum similiter ad extremum nasi ponendum esse; ita tamen, ut aptum locum indicet, non ubi medius, sed ubi index, aut annularis desit; qua in re à Mesue, & Albucasi differt.

Tertia opinio.

Tertio. ex Avicenna loco citato habetur, quod sumatur filum, & extendatur ab una ad alteram aurem, ducendo ipsum super nasum; deinde filum duplicetur, & posita altera ejus extremitate supra alteram aurem, altera ducatur super caput reliquum, aurem versus; & ubi in capite fili duplicati extremitas desit, ibi fonticulo locum aptum esse censet.

Quarta opinio.

Quarto. Rhasis primo Continentis Capite octavo, censet, infirmum porrigere debere extremum volae manus ad extremum nasi, & extensa manu, ubi pertingit os majoris digiti, ibi vult esse locum; in quo differt à Mesue, & Albucasi, qui locum aptum ad apicem digiti medii posuere; differt quoque ab Avicenna, qui constituit locum ad apicem digiti, aut annularis, aut indicis.

Quinta opinio.

Quinto. Celsus Lib. 7. Cap. 6. de Fluxu pituitae ad oculos, inquit; quidam enim atramento duas duxere lineas, à media aure ad mediam alteram aurem; deinde à naribus ad verticem; tum ubi lineae committebantur, scalpello inciderunt, & post, sanguine effuso, os ibidem adusserunt.

Sexta opinio.

Sexto. hic Patavii, ubi litterae, cunctaeque disciplinae potissimum vigent, ita fonticulus iste paratur: ponitur carpus ad nasi globulum, inde extenduntur supra nalem, frontem, & caput, manus, & digiti, & quò apex medii digiti pertingit, ibi est locus, ubi futurae committuntur, fonticulusque est inurendus. Dicere autem ibi esse locum futurae, ubi cutis capitis difficulter mo-

Fallopiani opinio rejicitur.

vetur, ut dicit Fallopius, hoc non est certum adducere signum.

Inter tot, tamque varias sententias, quodam has ita conciliare tentarunt, quod discordia proposita potuerit provenire ex varietate figurae capitis, non solum in eadem regione, sed maxime in diversa; insuper ex varia manuum, nasique magnitudine; atque ita oportere Medicum esse prudentem, & perpendere variam capitum figuram, manuum, nasique magnitudinem; nam in capite curtis figura est oblonga, ut magna ex parte Genuensium capita sunt; & praeterea cujus nasus est brevis, & manus itidem brevis, inuenietur locus aptus, applicatione nodi digiti medii, ut dixit Rhasis. In capite verò, cujus figura est magis rotunda, nasus magnus, & manus longa, inuenitur cum extremitate indicis, aut annularis, ut dixit Avic. Cum verò dicta membra mediocriter se habebunt, tum inuenietur cum extremitate digiti medii, quidquid Mesue, & Albucasis protulerint. Haec autem omnia, ut mihi videtur, potius obscurare, quam hunc locum patefacere videntur; ex his enim potius casu, quam arte id omne inveniri significatur, & revera ego in praxi locum hunc incertum semper reperi; quoniam animadverti, interdum modum praedictum, quo ego sum usus, posse verum esse, interdum non; cum quandoque vix supra frontem, ad capillorum initia digitus medius pertingeret; ut verbi gratia, in naso longo, manu brevi, & capite oblongo donato. Quare cum alicubi apud Galenum legerim, in inveniendi hujusmodi loco, oportere nos aegrotanti praecipere, ut dentes simul, valideque percuteret; atque tunc tangentes locum supernum capitis, ubi obscurus quidam motus persentitur, ibi esse locum aptum asseverare, hoc primum signo adinveni, quod tamen neque etiam certum est. Secundò aliud adhuc signum praedictum certius observo, quod in calvis, in consistente aetate, ac declinante, maximeque in senibus apparet, & est; quòd ubi futurae adsunt, ibi cutis magis depresso videtur; propter quam causam in calvis hominibus futurarum locus evidentissime etiam exterius apparet. Ultimò in horum signorum obscuritate, ubi nullum habeo certitudinis loci signum, id molior; eligo enim locum magis superum, ita ut, si forte fortuna me futurae

coro-

Quo nonnulli dictas opiniones conciliare tentarint.

Dicta conciliatio expeditur.

Gal. sententia.

Observationes quaedam.

coronalis cum sagittali concursus aufugiat, sagittalis tamen futura pateat. Hoc autem verissimum esse, nempe carpum ad pinnam narium ponendum, pluries in theatro monstratum est.

Instru-
menta fon-
ticuli fu-
turæ co-
ronalis.
Qualia
debeant
esse hæc
Instru-
menta.

Instrumenta autem, quibus hanc præstamus operationem, in genere adurentia sunt, in specie duplicia; alia adurentia potentia, ut vesicantia; alia actu, ut ferramentum candens. Utraque probantur, sed hæc perpetuò tutiora sunt; & quod ad actu adurentia, idest, ferramenta candentia pertinet, licet plura ab auctoribus proponantur, videlicet Avicen. Albuc. Rhafi, & aliis, cujusmodi sunt ferramenta olivaria, idest, ad formam nuclei olivæ majoris efformata; oportet nihilominus hæc non esse solida, & uniformia, sicuti cætera, quibus fonticuli parantur; quia, cum oporteat pervenire ad os, & etiam aliquid ejusdem inurere, ut omnes præcipiunt, quo attenuetur, certè nimis tarda esset operatio cum solido ferramento; quia cutis capitis densa, dura, & crassa est, quam nec patiuntur ægrotantes; & ideo oportet instrumenta esse, quæ fonticulum, seu foramen faciant, non quidem simpliciter adurendo, sed incidendo quoque, quod facit ferramentum duplicis generis, aliud cavum, dentatum; aliud cavum simpliciter, non autem stellatum; laudo magis secundum, quod ubi ad os venit, circumvolvendum est; primum enim non ita promptè incidit. Arabes, ut Albucasis, Mesue, Rhafis, sumendum ferramentum olivare esse volunt; quod præstantissimum est, & præstantius foret, si in cannulam immitteretur, quia partes propinquæ tutiores ab igne redderentur, & minus dolerent; sed multò præstantius nostrum est, quia solida instrumenta tarde operantur, & serius ad os perveniunt; operationes autem non exigui momenti, quæ candente ferramento administrantur, ictu oculi perfici deberent universæ.

C A P. II.

DE CHIRURGICIS OPERATIONIBUS IN CAPITIS VULNERIBUS.

Rima in
osse depre-
ssæ varia.

Si Fractura cranii tanta est, ut os deprimatur, sive una, sive multiplex existat, quoniam ex Hippoc. deprimi, & in profundum cedere os non potest, ni totum findatur; in hoc casu vel rima

lata vel angusta est; & rursus, vel modice, vel multum os depresso. In fractura lata, & osse non admodum depresso, utimur ad attollendum, & sublevandum os, primò vecte, vulgo lieva, inserto, seu sub os immisso; cujus tres sunt ordines, qui differunt, quod alius major, & robustior altero est, quibus pro opportunitate utendum est. Quod si hoc non sufficit, utimur altero, quod robustius est instrumentum, & valentiore elevat robore, quia firmitatem non in manu tantum, sed in capite habet. Quod si hoc quoque parum valet, quod depressio major sit, utimur triploide appellato instrumento, quod in vectis genere est; sed triploides particulatim dicitur, quod triplici firmetur basi, & si spatium adest, vectem triploidi submittimus; si non est, os perforamus cum altero vecte triploidis acuto. Alia distinctio est, si ex una tantum parte depressio est, utimur primo, & secundo instrumento, si undequaque, triploide; quamvis triplois omnibus modis accommodetur, & cum vecte, si ex una parte depressio est, & vectis inferi potest; & cum perforante instrumento, cum ex omni parte depressio est, & locus vecti non adest.

Os fra-
ctum mo-
dicè de-
pressum ut
attollatur.
Vectis
tres ordi-
nes.

In majori
offis capi-
tis depre-
sione.

Alia di-
stinctio.

Quod si cranii fractura universum cranium duntaxat penetraverit, os tamen non depresserit, tunc ob timorem descensus virulentiae ad interiora, ut prodit Avicen. & ut abundè detur exitus saniei, & intus lædentibus, ut Celsus tradit, os excidendum, seu perforandum est, ferramento, quod Græcè *τρύπανον* dicitur, vulgo trapano; quod duum generum ex Celso est, aliud nempe terebra, & aliud modiolus dictum. Terebra est similis communi terebræ, qua fabri lignarii utuntur; modiolus, Græcè *κείνιστρον*, est ferramentum cavum, teres, imis oris ferratum, ut dicit Celsus; quod si clavum in medio habet, masculus est; si eo caret, foemina. Utroque cranium perforatur, quod triplici firmatur basi. Sed advertendum, in cranii perforatione duo subesse pericula; alterum pertinet ad locum; alterum ad instrumentum; ambo tamen duræ matris læsionem respiciunt. Ad locum spectat, ut perforatio non fiat supra pericranium, sed nudato osse, propterea quod Celsus dicit, inflammationes movere graves; movet autem graves inflammationes, quod nervosum

Quid a-
gendum in
fractura
universi
cranii, ab-
que offis
depressio-
ne.

In cranii
perfora-
tione du-
plex sub
esse peri-
culum, &
Instru-
menti, &
locratio-
ne.
Ratione
loci.

pericranium sit: aut in loco suturarum, quoniam communicatur inflammatio duræ matri subjectæ, insuper, quoniam sub futuris adsunt duræ matris sinus, sanguine copiosissimo referti: aut à lateribus, ad tempora, & synciput; propterea quod ea parte per internam calvariam vasa discurrent, & in osse canaliculos efformant, quorum causa fieri non potest ossis perforatio; quia rumpuntur vasa, & sanguis inter cranium, & duram matrem, cum periculo mortis, spargitur. Alterum periculum pertinet ad instrumentum, seu ferramentum; quod in ossis perforatione vix fieri possit, ne dura mater violetur; id autem duplici ratione, & quia instrumentum, secto ferè osse, præ pondere præcipitet, sicque non modo in duram matrem, sed etiam piam, & cerebrum descendat, & irruat; & quia extremitate sua acuta duram matrem pungat, & continuum solvat, aut utrumque; quorum alterum incommodum potius spectat ad superius instrumentum, vertibulum appellatum; alterum ad inferius, quod videlicet vertitur, seu modiolum. Quæ duo tum prisca, tum recentiores chirurgi prospicientes, vario modo utrumque periculum corrigere, & evitare studuerunt; quamvis difficulter admodum id fieri possit: nam cum sit necessarium, superius instrumentum deorsum premere, ut os durum, crassum, & densum perforetur, facilè penitus præcipitare potest. Similiter quoque cum dura membrana ferè ubique os contingat, fieri fermè non potest, ut à ferramentis non pungatur acutis; id primò, & potissimum omnibus caventibus, ut nullum horum ferramentorum mergi, & cadere intus posset. Ideoque Hipp. primus, ejusmodi instrumenta *ἀβάριστα*, idest, mergi non potentia, nominavit. Ut autem summam dicam, hæc ferramenta sint ea forma, ut citò, tutò, & jucundè perforent. Citò quidem, quod mora in ejusmodi opere fatiget, & vulnus frigore afficiatur, inflammatioque inducatur. Tutò, ob mortale læsionis duræ matris periculum. Jucundè, idest, sine strepitu, & horrore; quod utrumque ægrotantem, & alios deterrere, & examinare potest; quo fit, ut ferramenta, quæ tria proposita non spectant, minùs idonea ad calvariae perforationem censeantur. Itaque cum plura trypana sint, tum ab antiquis, tum à recentioribus

Periculum
ratione In-
strumenti.

Circa di-
cta Instru-
menta
Hipp. sen-
tent.

Qualia di-
cta instru-
menta de-
beant esse.

Deditis
Instru-
mentis

excogitata, certè terebra, & modio-
lus, quæ obstaculo omni carent, quod
promptè, facilèque demergantur, alie-
na omnino sunt, quòd non abaptista,
ut terebræ vulgares; pariter quæ facilè
pungere, & vellicare duram matrem
possunt, aliena sunt, ut quæ unica, &
ea quidem acutissima cuspidè donantur;
quo nomine terebra fortasse obsoleta
est, & quæcunque hujusmodi sunt; ut
lanceata terebra est, & modioli illi, qui
dentes magnos, idest, longos, crassio-
resque, & rariores habent; perpetuò
enim, quò in omnibus dimensionibus
minora sunt instrumenta, eo existunt
opportunitiora, tanquam tutiora, & mi-
nus patientibus metuenda; dummodo
tanta sint, ut usum expleant. Hanc
igitur tum demersionem, tum punctio-
nem auctores vario modo, instrumen-
tis variis vitare excogitarunt. Alii enim
obstaculum firmum, in orbem, quasi
nodum apponunt, ut in terebra; in mo-
diolo verò, in quo nodus ejusmodi non
reperitur, obstaculum aliud, aliudque
excogitatum est; etenim alii paulò su-
pra ferratas oras, eminentiam in circui-
tu modioli parant, & eam firmam qui-
dem; & sunt sex. Alii, mobile obsta-
culum parant, quò subinde paucillum
quid mergatur in osse modiolus, & est
duplex. Alii ferratas imas oras duplices
faciunt, inferiorem nempe, & superio-
rem, & est unus. Alii latum, seu ala-
tum modiolum usurpant, qui acutiem
habet, & incidit, quòd sua latitudine
extrema, membranam pungere nequeat,
& sunt octo; quibus vicissim utuntur, à
majore incipientes, & subinde mino-
rem, minimumque usurpantes. Alii li-
matum modiolum ita usurpant, qui nul-
lo modo membranam pungere potest,
tum quòd aciem non habeat; tum quòd
lata ejus extremitas sit. Alii alas exi-
guas, spiras, & anfractus referentes,
cochleæ modo circumducuntur, &
sunt tria instrumenta. Alii præterea
alas quatuor per longitudinem modioli
positas habent; quæ sanè alæ demersio-
nem, & sic pungendi periculum impe-
diunt, cum ad imas ferratas oras angu-
stiores, subindeque sursum latiores alæ
fiant; quorum modiolorum judicium
hinc patet. Primus modiolus nota non
caret; quòd stabile obstaculum non va-
leat cranium tenuius, & crassius, in
puero, & sene, & ubi calvaria tenuior
est, & ubi crassior, tutò perforare. Mo-
bile

Qua ratio-
ne dicta
pericula
quidam
vitare ten-
tarint.

Dictorum
modiolo-
rum judi-
cium.

bile verò obstaculum magis satisfacit, sed quadantenus cum mora operatur, quæ in ipso coaptando, & producendo, ex necessitate venit; qui verò duas habet ferratas oras, superiorem, & inferiorem, cum dupliciter perforare uno tempore calvariam debeat, & laboriosa, ac difficilis ab his operatio succedit. Qui verò modioli alati sunt, adhuc propter eorum latitudinem, tardior ipsos perforatio consequitur; quo etiam nomine, & qui limati, & cochleæ modo tortuosi modioli sunt, rejiciuntur; cæteris autem meliores, quatuor alis alati censentur; quòd obstaculum habeant assiduum, & firmum; cum tamen latius sit superius, angustius inferius; id eo obstaculum omnibus accommodatur calvariis, neque ulla mora his juncta est.

Diximus de trypanorum extremitate, quæ juxta os circumfertur, circumvolvitur, & operatur; nunc de altera eorum superiore parte, quæ agit, & circumvolvitur, dicendum, vertibulumque appellatur, in quo similiter varietas non est exigua; alii enim triangulum instrumentum parant ex ligno, aut ferro, tum recto, tum transverso, & chorda transverso ligno appensa, quo circumvolvunt, ut perforent, artificum lebetum more, quos vulgo conzalavezi dicimus. Alii rectum lignum, aut ferrum cum pila, & habena circa lignum, ferrumque seu hastam convoluta usurpant, quod instrumentum a Celso describitur. Alii arcu, & chorda circumvolvunt, ut illi qui coronas faciunt, archetto vulgo. Alii rursus manubrium, ut terebra, habent, quo circumvolvunt. Alii usurpant cannulatam, seu fusum, quem ex porrectis ambabus palmis circumvolvunt, ut Venetiis, & sunt duo instrumenta. Aliis, prout in communi est usu, hæc usurpantur, quæ duum sunt generum; in uno enim trypano superior pila volvitur, in altero premitur, ut apud Andream à Cruce videre est. Judicium autem horum omnium hinc patet; in his vertibulis tria vitanda sunt, gravitas, vastitas, & strepitus; potissimum autem illud, ne instrumentum ex se ipso, suoque videlicet pondere quicquam agere possit, sed perpetuò à chirurgi manu gubernetur, ac regatur: contra tria exoptanda sunt, levitas, paritas, & quies, ita tamen hæc omnia propositis compensanda sunt, ut imum fer-

ramentum agere faciat. Itaque omnia, quæ chordam admittunt, tanquam strepitula rejectenda sunt. Quæ ver-
tentia, & quæ sua magnitudine horrorem incutiant, & parum tuta sint, quòd mergi suo pondere, nocere possint, & à chirurgo omninò non regantur, tanquam obsoleta remanserunt: cannulata, ut fusum, veluti nimis tarda, & moram trahentia, similiter aliena sunt; quæ verò admodum gravia sunt, & supra comprimunt, tanquam quæ mergi in membranam incautè possint, tuta non sunt; quod pondus ex se operetur, neque à chirurgi manu opus magna ex parte dependeat, ut sunt, quæ passim usurpantur. Propterea ego inveni ferramentum, ac trypanum, ex modiololo, & terebra compositum, cujus ima pars quæ os perforat, est modiolus alatus quatuor alis, altera pars, quæ vertit, est terebræ manubriolum, seu superior portio; quæ neque ita gravis est, ut mergatur; neque ita levis, ne absolvatur opus; neque vasta est, & nullo modo strepens, & manus perpetuò ipsam gubernat, ac regit, nequaquam naturali pondere deorsum comprimente; propter quas causas, celerrimè, tutissimè, & jucundissimè, idest sine ullo strepitu, subindeque felicissimè operatur.

Dictum est de trypanis, eorumque differentiis; superest, ut modum administrandi persequamur; & hæc est chirurgia, qua docebimus, quomodo cranium trypano excidatur, & perforetur. Nudato osse à pericranio, ne à terebra, si tangatur, doleat, & inflammetur, & vulnere; si opus est, dilatato, quòd modiolus collocari, & verti commodè, si ne labiorum læsione possit; insuper, munitis undique labiis, per linteola aut sicca, aut *Vino nigro* expressa, ne à frigore, aut ferramenti contactu afficiantur; jam modiolus ejus magnitudinis, prout fractura major, aut minor exigit, sic major, aut minor est eligendus: nam detegere, & aëri frigido membranam, magis, quam par sit, exponere, error est; tum masculus modiolus, in cujus medio clavus cernitur, figendus, ad rimæ seu fracturæ latera est, tam distans à rima, ut ipsam non attingat, comprehendatque modioli ora; quo æquè fiat omni ex parte perforatio. Quod si rima nulla apparet, sed vulnus acutissimo telo, quòd stylum vocant, inflatum est, in medio ejus, & centro perforandum; tum manu sinistra superius

comprimere, dextera vero circumagere instrumentum oportet, quousque imprimatur vestigium modioli in osse; tunc enim remoto masculo, scœmina inferenda est, & similiter comprimendum, convolvendumque instrumentum est; dum verò convolvitur: pro scobis copia, trypanum attollendum est; dumque attollitur, modo in oleum rosaceum infundendum, quò magis lubrico circumagatur, & scobs à ferramento decidat; modò imam ferramenti partem in aqua rosacea madefacimus, ut ferramentum supercalefactum ex circumrotatione deferbeat. Ubi verò ad meditullium ventum est, quod ex sanguine dignoscemus apparente, tunc cautiùs agendum, mitiusque comprimendum est, ne incautè suo pte pondere mergatur; ad quod, ex anatome, crassitie ipsius cranii notitia non parum confert. Ubi autem parum abest, quin totum excisum os sit, quòd quia vacillat, cognoscimus; & præterea in osse idem circumrotando renixus non sentitur; tunc verè exiguo inter labia excisi ossis immisso, & aliquantulum osse dimoto, sic ossis frustulum volsella arreptum auferimus: atque hæc de trypani Chirurgia dicta sint. Hic autem modus perforandi cranium, communi expletur instrumento, modiolo appellato; sed tutius est eo uti, quod diximus, ex modiolo, & terebra compositum; quoniam sub hoc ferè exactè sentitur, quod os totum perforatum sit, quod pertinet ad membranæ subjæctæ tutelam.

De scalpro.

Quando scalprum adhibendum.

A quo scalpro incipendum, & qua parte adigendus.

Scalprimi-
nistrandi
modus.

His habitis, de scalpro dicendum est, circa quod, multiplex cum sit, hæc præsertim veniunt consideranda. Primò, quod potissimum in scissura cranii adhibetur. Secundo, quòd aliud latius, aliud minus latum est. Tertio, quod à latiore semper est incipiendum subindeque ad minus latum deveniendum. Quarto, quòd, ne quis error intercidat, scissura atramento scriptorio notanda est, & eò scalprum adigendum: ex quibus modus administrandi talis elicietur. Scissura atramento scriptorio notatur, tum scalprum latius, pro scissuræ ratione adigitur, indeque minus latum, quousque scissura ex toto abrafa fuerit; dum verò hæc fiunt, ut jam dictum est, & muniendæ sunt partes, & scalprum in oleum rosaceum mergendum, semperque scobs extrahenda.

Præter dictas operationes, quæ vecte,

scalpro, trypano absolvuntur, sex adhuc supersunt, quæ tamen non sunt diversi generis à propositis, immò ad ea reducuntur, quatenus vel iis ministrant, vel ad ea perficienda instituuntur; etenim vel foramini factò usui sunt, vel scalpra adjuvant, & vectes. Prima autem est, quod perforato cranio, inferna facie, potuit remanere aut os asperum, aut exigua squamula, à cuius contactu læditur; idcirco lævanda est interna ora foraminis; & id præstamus instrumento, quod habet lenticulam in extremitate, qua membranam contingit, unde lenticulare appellatum est, quod oras sua acie lævat, & membranam non offendit. Altera operatio est, quæ fit ad membranæ custodiam, quando scilicet ad os in capite, cariosum factum, eximendum, usque ad duram matrem, ne hæc aut à scalpris, aut aliter offendatur, submittimus inter ipsam, & cranium, laminam modicè firmam, ut membranam tueatur, & custodiat, unde à Celso Lib. 8. Cap. 3. membranæ custos fuit instrumentum hoc appellatum, Græce μένυγγόφυλαξ, quod ex ænea lamina parandum esse, Celsus monuit, non autem ex ferro; quod ut puto, ferri contactus duræ matri sua frigiditate noxius sit, & instrumenta hæc tria sunt, quæ modice resima, qua membranam attingunt, respiciuntque. Tertia operatio est, ut cum casus, & ratio vulneris exigit, in magnis, & multis ossium fracturis uno in loco, eoque ampliore, factis, ut nimirum sint necessariae duæ cranii perforationes, invicem non admodum distantes, & opus sit congruo ad ossa fracta auferenda interstitio; quod præstamus forcipe, qui apprehendit portionem ossis intermediam, incidit, atque rumpit. Quarta operatio, ea est, quam peragimus ad exitum præbendum copiae saniem, quæ inter duram matrem, & cranium colligitur, & detinetur, quæ dura mater cranio exactè applicatur; quo casu, opus est, ut subinde dura mater modicè deprimatur, ut sanies exeat, quod absolvimus instrumento decussorio appellato. Quinta operatio est, quæ serrulis peragitur, cum scilicet situs ossis, aut cariosi, aut fracti is est, ut ad ipsum auferendum commodior sit serrula alio instrumento. & ideo quinque paravi serrulas diversarum formarum, & magnitudinis, ad hujusmodi usum explendum. Sexta, & ultima operatio

Instru-
mentum
Lenticu-
lare cui rei
inserviat.

Membra-
næ custos.

Forceps,
Instru-
mentum
cui prodest.

Instru-
mentum
decussorio
quid
juvet.

Serrula
qua in re
juvet.

Forcipis
varietas.

versatur circa ossis aliquod frustulum auferendum, quod divisum à reliquo osse, insertum inter ossa sit; quod auferimus partim rumpendo, partim abscindendo forcipibus, vulgo mordenti, octo, qui invicem differunt magnitudine, ut minores in minoribus, majores in majoribus ossibus rumpendis usurpentur; differunt præterea forma, quæ varia est, ut varietati ossis rumpendi, auferendique respondeat.

CAP. III.

DE CAPITIS CHIRURGIIS, QUÆ FIUNT IN FRONTE, SYNCIPITE, TEMPORIBUS, OCCIPITIO, POST AURES, AD CUTIM, VENAS, ET ARTERIAS PERTINENTES. DE SETACEO, USTIONEQUE OCCIPITII IN PUERULIS.

Aggredimur nunc chirurgicas operationes, quæ fiunt in fronte, syncipite, temporibus, occipitio, & post aures; quæ ad duas spectant partes, ad vasa, idest, venas, & arterias; & ad cutem. Utræque partes, tum inciduntur, tum aduruntur, sed prius de iis, quæ ad vasa pertinent, dicetur; quæ itidem modo inciduntur, modo aduruntur; & incisio vasorum, vel simplex est, pro sanguine mittendo tantum; vel transversæ fit, vasa incidendo, ut inhibeatur humorum cursus ad oculos, subiectasque partes; unde Paulus Lib. 6. Cap. 5. 6. & 7. in temporibus adustiones, & incisiones conferre hemieranici, & oculorum fluxionibus, & doloribus ex calida fluxione voluit. Frontis verò incisiones prodesse voluit, si militer calidis oculorum fluxionibus, ubi facies rubescit, & in fronte sensus quidam, discursus veluti vermium, aut formicarum oboritur. Syncipitis autem sectionem idem Paulus, ad copiosum ad oculos ex altis venis fluxum valere dixit. Post aures autem venarum incisiones valere compertum est, tum ad oculos, tum ad caput, tum ad delirium, tum ad soporem, & alias id genus capitis affectiones, quæ ex repletionem veniunt.

Sed unum in his peragendis, ante omnia, scire licet, videlicet alias ex his operationibus hac nostra ætate obsoletas esse, & ab usu recessisse; alias fieri quidem, sed propter earum difficultatem, parum abesse, quin obsoleverint,

ut ideo raro administrantur. Sunt præterea quæ eò non fiunt, quia vel prorsus non sunt necessariae, vel parum,

Obsoletæ prorsus hac nostra ætate, me iudice, sunt, quæ magnæ, dolorem inferentes, horribiles, & crudeles visuntur, de quibus idoneo loco; nunc difficiles exequamur. Inciduntur venæ frontis, temporum, syncipitis, post aures, in occipitio, & naso, ad inhibendum humorum cursum validum, aut ad oculos, aut aliò; quæ tamen omnes operationes difficulter peraguntur; etenim, ut sanguis ex iis evacuetur, & incidi possint, apparere debent, cum tamen interdum nullo modo oculis pateant venæ frontis, syncipitis, atque occipitis. Temporum venarum, nonnihil interdum manifestatur; sicuti venæ post aures, & in naso exiguae admodum sunt, ut vix conspiciantur. Quam difficultatem auctores considerantes, antequam ad earum incisionem devenerint; primò modum docuerunt, quo hujusmodi venæ in omnibus hisce locis utcumque manifestentur: unde Celsus Lib. 7. Cap. 7. de pituita oculorum, de adustione venarum, temporum loquens, ut insentur, magisque se venæ ostendant, præcipit, cervicem ante modicè deligandam esse; & paulò post ait, eodem modo cervice deligata, retentoque ab ipso spiritu, quò magis venæ se prodant &c. Paulus verò Lib. 6. Cap. 5. vult, ut fomenta præcedant, tum cervice deligetur, ut venæ temporum appareant, de raso prius capite. Itaque fomenta præmittere, spiritum retinere, & cervicem deligare, faciunt frontis, temporum, syncipitis, occipitis, & post aures venas apparere; quibus ego adderem, declivem capitis situm, nisi oculorum affectus, aut aliud obfaret, unde experientia comprobavimus, quòd hominibus stillicidio ad futuram coronalem subiectis, tum propter declivem capitis situm, tum propter pilei adstrictionem supra frontem venæ quam maximè insistantur; sed pilei vice, deligatura utendum est, quæ, ni executioni mandentur, nunquam è vena frontis, & aliis propositis, sanguis mitti poterit.

Sed quod ad deligaturam pertinet, notare oportet, Celsum, & Paulum præcipere, cervicem deligandam esse, hoc est magis posteriorem capitis partem; non dixerunt collum, quod antèrius est, & asperam arteriam, idest, spiritus viam

Temporibus adustiones, & incisiones quibus conferant, ex Paulo. Frontis incisiones, ex Paulo. Syncipitis sectiones, ex Paulo. Venarum post aures incisiones quando juvant. Animadvertendo ante dictas operationes.

Quomodo difficiles chirurgicas operationes aliqui sint exequuti.

Auctoris cautio.

Cervicis ligandæ ex Celso & Paulo modus.

viam comprehendit, & offendit. Propter quam causam in usu est, à posterioribus partibus, antèrius versus, ambabus manibus linteo convoluto, & contorto, vulgò fazzolo, stringere cervicem satis valide postèrius, antèrius autem modicè; immò Paulus lib. 6. cap. 40. dicit, digitis super guttur interpositis, ne suffocatione aëri intèreant; sic enim inflantur omnes propositæ venæ absque eo, quod spiritus occludatur; & ita potest in iis chirurgia proposita administrari.

Alia Pauli cautio.

Quando dicta non succedunt.

Quæ chirurgiæ, dictarum loco, administrantur.

Ex Celsi venas temporum secandi modus.

Quæ in fronte quidem succedit, & interdum temporibus; post aures verò, in syncipite, occipite, & in naso, ut plurimum non succedit; quamvis meminim, me apud Galen. legisse §. Aphor. 59. secandas esse venas, quæ in occipite sunt; nisi fortè dicamus, non esse secandas venas phlebotomo, sed quovis modo, idest, scarificatione, & cucurbitulis: nam utcumque exeat sanguis è vena, sive secta, sive aperta, sive per scarificationem, sive hirudinum appositionem, semper aliquid adjuvanti fert. Propterea nos in his solemus, aut cucurbitulas scarificatas affigere, ut in occipite; quod efficax esse remedium ad oculorum fluxiones Galenus prodidit. 13. Methodi Cap. 19. & Secundo de Medicamentis per Loca Cap. 2. immo sic ex auctoritate Archigenis dixit, secandas esse venas in fronte, & naso; & de occipite loquens, præcipit, esse in eo cucurbitulas affigendas, aut hirudines admovendas, ut in syncipite, post aures, in temporibus, & etiam naso; atque ita analogon venæ sectioni eum proponere, absolvereque. Proponit igitur Gal. ex Archigene, secandas esse venas nasi, & occipitis, si fortè in aliquo apparent, quamvis communiter non appareant; alioquin, scarificationes, cucurbitulas, & hirudines proponit, & ita solvitur difficultas.

At Celsus loco citato, in temporibus, docet modum secandi venas hoc modo; cervice deligata, retentoque spiritu, quò magis venæ prodeant, atramento notare eas, contra tempora, & inter verticem, ac frontem oportet; deinde cervice resoluta, qua notæ sunt, venas incidere, & sanguinem mittere. Hæ sunt in propositis venis chirurgiæ; quæ fiunt quidem, sed propter earum difficultatem, interdum expleri nequeunt; sed, ut dixi, fiunt, si non phlebotomo,

mo, saltem scarificatione, cucurbitulis, hirudinibusque; ideo Gal. 2. de Medicamentis per Loca, dixit; aperta vena ex naribus, &c.

Secunda chirurgia, quam omnes medici probarunt, in hemicranicis, & oculorum affectibus, circa venarum incisionem est, quæ venas quidem non incidit, ut mittatur tantum sanguis, sed ut etiam ex toto inhibeatur humorum cursus ad oculos. Atque hæc chirurgia fit, transversis dissectis venis. Quomodo autem transversè ex toto incidantur venæ, proponitur à Paulo Lib. 6. Cap. 5. derasis igitur primum in temporibus pilis, & apparentibus vasis per fomenta, & cervicis deligaturam, atramento per longitudinem vasa notantur; tum cutis sinistra medici manu, & ministri altera, per longitudinem attollitur, & qua notata est, secatur ita, ut vena conspiciatur; tum hamulo cæco vena suspenditur, & à membrana liberatur manubrio scalpelli, si vas tenue fuerit, & perumpitur. At si magnum est vas, eo elevato, & inciso, & sanguine sat fuso, acu, filum trahente, ligatur utrinque funiculo, & transversè secatur, quod facit in magno vase, non in exiguo, ob sanguinis timorem, qui à magno, non à parvo plus iusto effluere potest. Hoc modo inciduntur propositæ venæ, tum simpliciter ad mittendum sanguinem; tum transversè ad cursum humorum ad oculos inhibendum.

At Celsus venas temporum non solum secat, sed ubi satis sanguinis fluxit, etiam comburit; dicitque, frequentem esse curationem, venas temporum adurere, in cursu pituitæ oculos infestantis, donec in oculos ejus cursus conquiescat; quas venas in hujusmodi malo, tumidas esse ait. Comburit autem ejusmodi venas, tenuibus, & rectis ferramentis; quod prosequitur, non solum in venis temporum, sed etiam in iis, quæ sunt inter verticem, & frontem. Quam sanè chirurgiam per adustionem Paulus quoque proponit his verbis; nonnulli, inquit, candentibus ferramentis, citra sectionem, vasa adurunt, plagis satis altis.

Qua in re variat Paulus à Celso, quòd hic primò secat, inde comburit; ille absque sectione præcedente, comburit. Veruntamen Paulus adhuc difficiliorem modum proponit, de secandis arteriis post aures; quam etiam Lib. 6. Cap. 4. ad longas oculorum fluxiones, & vertiginositas.

De Venis transversè secandis.

Pauli opinio.

Celsi venas temporum non tantum secat, sed etiam urit.

Qua ratione venæ comburantur.

Venarum adustionis Pauli methodus.

Differentia circa venas urendas, inter Celsi & Pauli methodum circa secandas arterias.

ginosum affectum laudat; primò enim præcipit, derafo capite ejus partis, & digitis ex pulsu arteria percepta, & atramento notata, per duorum, triumve digitorum longitudinem, usque ad os dividere oportet, donec arteria conspiciatur; tum transversè incidatur, & sanguis arteriosus sat fluere sinatur; postea pericranio inciso, ne inflammacionem insignem moveat, rasoque osse, medicamentis congruis vulnus curabitur.

Quare dictæ chirurgicæ operationes obsoletæ sint.

Quamquam autem Celsus dicat, frequentem esse curationem, venas temporum adurere; & Paulus incisionem arteriarum post aures proponat; neutra tamen chirurgica operatio in usu est, puto ego, tum quia difficulter admodum fieri possunt, quod profundissima, & exigua vasa sint; tum quia periculosa existat operatio; arteriæ quidem, quod magna sit operatio; venarum verò temporum, quod propter musculos temporales subjectos periculosa sit.

Quod respiciens Celsus, dicebat; verticem vehementer, & ad os usque; sed tempora timidè adurere oportet, ne subjecti muscoli, qui maxillam continent, sentiant.

Quod si hæ sunt obsoletæ chirurgicæ operationes, multò profectò magis erunt, quæ longè majores, crudeliores, & magis horribiles in ejusdem partibus proponuntur; ut non possim non mirari, atque seriò asseverare, istiusmodi, tantum Barbaris consuetas, & peculiare esse; etenim audio, Turcarum morem esse, qui est Barbarorum, sibi foramina in frontis cute, ut decoris gratia, poenam ferant, parare; alios, amoris indicii ergò, sese ultro magnis afficere vulneribus.

Vidi aliquando quatuor pulcherrimos equos sub curru, à Scythia, vulgò Tartaro, cicatricibus longis omnes affectos, à capite ad caudam, & à dorso ad crura, & inordinate passim; quæ, ut à Scythia pulchritudinis gratia factæ sunt, ità nostris oculis turpissimæ apparuere. At nos, hæc obsoletas chirurgias, quæ crudeles sunt, & horrorem, doloremque inferunt, recensamus; quæ, tametsi à Celso proponantur, potius ex aliorum, quam sua sententia id facit.

CAP. IV.

DE CHIRURGIIS CAPITIS OB-
SOLETIS.

Celsus Lib. 7. Cap. de pituita oculorum, ad inhibendum pituitæ cursum ad oculos, dicit, in Græcia reperi-
Cutis capitis incisio, ex Celso.
tos esse, notate modum loquendi Celsi, qui dicit, in Græcia, non Romæ, reperi-
Cutis capitis, & temporum, ex Celso incisio.
tos esse; quasi dicat, visos esse homines, ita audaces, crudeles, ac truces, & aliquos tantum, qui novem lineis cutem capitis inciderent, hoc videlicet modo, duabus in occipitio rectis, una super eas transversa; dein duabus super aures, item una inter eas transversa; tribus inter verticem, & frontem rectis. Subjungit adhuc Celsus; reperi-
Cutis capitis, & temporum, ex Celso incisio.
ti sunt, qui à capite recta eas lineas ad tempora deducerent, usque ad maxillarum musculos, cognitisque ex motu maxillarum musculorum initiis, levitur super eos cutem inciderent. Notetis, quæso, quam longissimæ sint hujusmodi incisiones.

Paulus similiter Lib. 6. Cap. 7. ad Temporum sectiones ex capite ad oculos proponit
Temporum sectio, ex Paulo, quæ tripliciter fit.
chirurgiam periscyphismum dictam, qua fit sectio ab uno ad aliud tempus, coronæ modo, paulò superius, quam frons est, & triplex fit. Transversa sectio, in qua coronalis futura vitatur; quæ sanè operatio atrox est, ut patet; sicuti pariter illa, quam idem Paulus ex Leonide proponit, qui præcepit, per mediam frontem lineam ducendam esse usque ad os; sed non minus horribilis, & crudelis est, quam idem Paulus in fronte proponit Lib. 6. Cap. 6. Hypospathismum dictam, ad oculorum fluxiones; ubi vult, tres lineas, seu sectiones rectas, pari distantes spatio, in fronte efficiendas esse, latas quidem singulas duos digitos, altas ad os usque, trium digitorum intervallo invicem discretas. Derasis igitur in fronte pilis, per quæ verba, significatur, tres futuras esse incisiones, longas paulo minus ad verticem usque, quod confirmatur, si futuræ sunt duos digitos latæ; quòd si trium digitorum intervallo invicem discretæ futuræ sunt, omnino veræ incisiones, prope temporales musculos, scilicet utrinque una media in medio frontis facienda est. Notate incisionum magnitudinem; sed hoc minimum est, illud sævius; nam his fa-
Frontis incisio ex Paulo.
Cc Etis

ctis sectionibus, debet spatha ab extrema sectione ad mediam subjici, & totum, quod interjacet, excoriare, una cum pericranio; postea à media incisione, spatha ad reliquam demitti, omnia à capite ad oculos descendente vasa præcidendo.

Quare di-
ctæ opera-
tiones ob-
soletæ
sint.

Quid ca-
pitis mor-
bis confe-
rat.

Plures adhuc legere est apud Auctores, hujusmodi atroces, doloremque inferentes operationes, tum in capite, tum alibi; quas obsoletas esse ideo assevero, quod ægri malint oculorum, palpebrarumque affectiones toto vitæ suæ tempore gestare, quam sævis his operationibus se submittere; at in nostris regionibus, modestiores, & magis misericordes medici sunt; nam ad oculorum fluxiones, & caput universum à supervacuis purgandum excrementis, perpetuò ego setaceum probo, tanquam experientia, & usu efficacissimum exploratum remedium, & minimè dolorem inferens, factuque expeditissimum. quod bis in vita mea gestavi, semper cum oculorum salute.

C A P. V.

DE SETACEO

Quibus
Instru-
mentis se-
taceum
peragatur.

Forcipsis
differen-
tiæ.

Setaceum tribus instrumentis peragitur, Forcepe, Acu, & Setone, quæ inter se aliquatenus differunt; nam forceps quatuor habet differentias; interdum enim subjectam habet alam; ea interdum destituitur. Ponitur ala, ne acus ignita partes subjectas lædat; quod tamen sub experto Chirurgo non fit, qui dum perforat, leviter forcipem ad se trahit, & ita cutem attollit, & vicinam cutem distantem ab acu reddit. Rursus forcipes, alii habent propè foramen superius, circularem cavitatem amplam; alii recti sunt. Habent cavitatem, ubi occiput perforandum est valde carnosum, & pingue; quò cutis apprehensa, cum crassa sit, intra circulum ingrediatur, & non elabatur. Ubi autem cutis tenuis perforanda est, circulo non est opus; quia apprehensa detinetur. Amplius, foramina forcipis, neque nimis lata, neque nimis angusta esse debent; nam nimis angusta, interdum perforationem fallunt; nimis verò lata foramina rectè, & ritè non faciunt, nisi cutis obesi corporis sit, & valde crassa; tunc enim foramen requiritur amplum. Præterea forceps alius stringit cutem ex se; alius à Chirurgo stringitur.

Satius est, à Chirurgo stringi, & gubernari, qui, quantum opus est, id præstat; nisi forte solus sit, neque ministrum habeat adiutorem, qui ferum candens porrigat; nam eo casu, habere forcipem exiguum, & levem, qui ex se locum teneat arctè, commodum est. Insuper acus bene rubens, & candens futura est; sic enim quam citissimè pertransit, & sine ferè dolore; neque admodum longa, ne cuspis foramen fallat, sed palmam æquet; item neque nimis tenuis, neque nimis crassa, sed foramini paulò minus respondeat; quin acus etiam tantum perforare debet, nequaquam & perforare, & altera extremitate setonem trahere, ut nonnulli imperiti faciunt; quia candens apprehendi non potest, propter multa incommoda. Aliàs, ubi setonem imponebam, ipsam acum alligabam filo; sed potior, & expeditior modus est, ut setonem puntali longo, vulgò dicto, & angusto adstrictum, habeatis paratum, & ita imponatis.

Qualis a-
cus pro se-
taceo fu-
tura sit.

Quomodo
seto im-
ponendus.

Locus aptus est in occipitio, non quidem ita superius, ubi os calvariæ tangitur; neque adeò inferius, ut extra capillos, & in cervice potius sit; hoc enim dolet, propter asperum setacei contactum; illud autem parum proficit, quod interius contentos humores supervacuos non expurget; sed qua capilli quasi per duos digitos terminantur, ubi cavitas tangitur, simul atque spinalis medulla deorsum fertur; ubi tum via amplissima in cerebrum habetur, tum venæ illuc discurrent. Igitur digito indice hac percepta cavitate, quæ sanè capillis tegitur, qui propterea ante deradendi sunt, statim atramento scriptorio locus per longitudinem notandus, ita ut linea in media cavitare fiat; & ne medius locus fugiat, æger rectam cervicem medico offerat; mox chirurgus ambo foramina, tum à dextris, tum à sinistris, similiter atramento signet, sic, ut utriusque foraminis interstitium sit unius transversæ digiti cum dimidio alterius, plus minuse, prout corpus vastum est; ac digitis primo, tum forcipe cutis apprehendenda, ad seque trahenda, ac stringenda est, ad bonam patientis tolerantiam; potiusque cum aliquo doloris sensu stringere oportet; sic enim obstupescente perforanda parte, nil ferè doloris ægri persentiunt; eaque ratione apprehendenda cutis est, ut antè

Locus in
occipitio
setaceo
aptus.

Quomodo
setacei lo-
cus signan-
dus sit.

Setacei
inurendi
modus.

terius linea per longitudinem facta; tum vero utrinque foraminum notæ, per forcipis foramina oculis objiciantur; tum acus ignita momento ferè temporis trahenda est; deinde puntale vulgo, aut filum, vel altera acus, setonem trahens immittenda, setoque relinquendus. Setonem appellamus, chordam sericam, quæ seto ab auctoribus passim appellatur, quod, ut puto, ex setis equinis tum fieret; sed cum nimis aspera in parte sentiente, contactus ratione, facile inflammationem moveret, mutata materia, retentum nomen est; seto autem per foramen transit, aut per acum magnam filum trahentem, setonis extremo adnexam, aut ferramento alteri setonis extremo coaptato rotundo, puntale vulgo, longiore tamen, quam in ligulis fit.

Unde seto
appellatur.

Quomodo
seto trahi-
ciatur.

Nonnullor-
um de se-
taceo opi-
nio rejici-
tur.

Fonticuli
in occipite
usque refel-
litur.

Sunt; qui volunt, setaceum fieri per colli longitudinem, ita ut foramina recta fiat, ut unum directè supra aliud sit; sed falluntur; primò quia non potest apprehendi, & perforari cutis transversè; secundo, quoniam alterum foramen, nempe superius, esset supervacuum, ut ideo præstaret, ex aliquorum sententia, fonticulum parare.

Qui tamen haud probatur; tum quia fonticulus difficulter ea gestatur in parte, pilæque ægrè detinetur propter loci, & partis declivem situm; tum quia, si utilitas ex evacuatione materiæ speranda, expectandaque est, magis utique ex duobus, quam ex unico foramine expectanda, sperandaque venit.

C A P. VI.

DE EXUSTIONE OCCIPITII IN INFANTIBUS, ET PUERULIS.

Quare
inuratur
occiput
puerulis.

Ubi dicta
Chirurgia
infrequen-
tissimo est
usu.

Dicta inu-
rsio humo-
res à cere-
bro aver-
tit, & ex-
purgat.

Solet quoque occipitium ferramento candente comburi, idque potissimum in infantibus nuper natis, & puerulis, cum aliquod epilepsiæ, apoplexiæ, vertiginis, signum apparet, seu dispositio hæreditaria adest, sopor invadit, idque cum manifesta, & præsentissima sæpe numero utilitate; estque tam frequens hujusmodi chirurgia in quibusdam regionibus, ut Florentiæ, fortè propter aeris humidam frigidamque constitutionem, vel nulli, vel certè pauci pueri, hanc chirurgiam evadant; quæ uti tutissima est, ita strenuè, humores pituitosos supervacuos in cerebro consistentes revellit, & expurgat. Ergo ferramento occipitis ca-

vitati accommodato, nunc rotundo, nunc ovali, & oblongo, pro loci varietate, & in tenella ætate, leniter attingitur pars, & in levi periculo, semel, in majori, bis, terve adigitur; sic, ut ubi multos dies servare apertum locum oportet, altius, ubi pauciores, lenius adigere ferramentum conveniat. Postea Butyro prosequimur, & Diapalma, aut Triapharmaco, ut crusta decidat, & pars excoriata, multos dies aperta, & fluens detineatur. In adultis quoque eadem administratur chirurgia, ubi aut epilepsia, aut apoplexia, aut sopor, similisve affectus invadit.

Quibus
ferramen-
tis absol-
vatur.
Admini-
strandi
modus.

Adultis est
occipi-
tium adu-
rendum,
& quibus
in casibus.

C A P. VII.

DE HYDROCEPHALO.

Hydrocephalus est proprius capitis tumor, potissimum ex aqua, seu serosa humiditate proveniens, ut nomen indicat. Hunc tumorem puerorum esse affectum, etiam quam primum in lucem editi sunt, testatur Paulus Lib. 6. Cap. 3. Quem ego aliquando vidi in infante, tam magnum, ut in eo non solum tota capitis cutis quodammodo esset à toto pericranio separata, sed etiam insignem excederet tumorem, in quo humor quasi in utre inundabat. Hydrops capitis aptissimè poterat appellari, & verus hydrocephalus. Serosa autem humiditas contenta, dignoscitur ex indolentia, mollitie, quæ ad tactum facile cedit; sed potissimum ex inundatione ipsius aquæ ab uno in alium locum, ob compressionem, quæ veluti in utre semipieno apparet.

Serosa hu-
miditas
unde di-
gnoscatur.

Interdum etiam fiunt minores, atque etiam minimi in capite istiusmodi tumores, ita ut à maximo ad minimum maxima intercedat latitudo. Sed minimi tumores aquosi, sub papularum genere potius continentur, ut prodit Galenus; majores autem, tumores aquosi potius dicendi; solus autem maximus, & totius capitis tumor, rectè hydrocephalus appellandus est; nisi fortè alterum, ut cum vulgo loquar, particularem aquosum tumorem, alium verò totius capitis universalem tumorem appellemus; tamen etiam hydrocephali inter se distinguantur, per magis & minus, uti mox patebit. Morbus est peculiaris capitis puerorum, & infantum, in quibus oritur, ob nimiam capitis humiditatem, qua naturaliter scatent; propter quam

Hydroce-
phali dif-
ferentiæ.

causam, adulti raro hoc tumore detinentur; licet & adultos quoque hoc eodem morbo affici, testentur Galen. Aetius, & Paulus; qui tamen aliquantò à proprio situ variat, ut patet ex Galeni definitione.

Hydrocephali definitio.

Dubium de materia hydrocephali.

Definitur à Galeno in Libro Definition. Medic. quod sit collectio humoris aquosi, aut fæculenti sanguinis, in parte corporum aliqua eorum, quæ caput efformant. Duo dicit Galenus, quæ dubia sunt; alterum, quod collectio est, non solum humoris aquosi, sed sanguinis etiam fæculenti: puto, quod cum caput & cranium contusionem aut collisionem exterius accipit, & venæ ex collisione sanguinem spargunt inter cutem, & pericranium; ille sanguis putrescens facit tumorem mollissimum, & inundantem, prout serosa aquositas collecta; id quod experientia in capitis contusionibus facile comprobatur, & etiam Paul. asserit Lib. 6. Cap. 3. qui affectus ex vasis unius, pluriumve ruptura provenire scribit, sanguine videlicet, qui emanat, in alienam inutilemque mutato substantiam. Similiter Aetius Lib. 6. Cap. 1. voluit, hydrocephalum fieri ex fæculenta materia, vel sanguinea, quæ in tenuem substantiam mutetur.

Aliud dubium.

Hydrocephali species.

Signa.

Alterum quod dicit Galenus, est, quod hydrocephalus est collectio aquosi humoris in parte eorum corporum aliqua, quæ caput concinnant. Ex quo videtur Gal. innuere, hydrocephalum esse morbum cujusdam partis capitis, non hydropem universi capitis. Responsio elicitur ex Galeno, in Lib. qui Introductio, seu Medicus, inscribitur, Cap. 18. & confirmatur ex Aetio, & Paulo, qui tradens hydrocephali species, inquit, quod hydrocephalus quatuor habet species. Unam, cum inter cerebrum, & involucrum ejus humor subsidet. Alteram, cum inter membranas & ossa. Tertiam, cum inter os & pericranium. Quartam, ubi inter os, & cutem interjacet: quæ omnes species, universalem capitis hydropem assignant, & testantur, quantumvis etiam particulares loci ipsius capitis afficiantur. Easdem hydrocephali species recenset quoque Aetius, qui tamen unam addit, videlicet, cum humor in musculis temporum colligitur. Idem testatur quoque Paulus Lib. 6. Cap. 3. qui etiam signa cujusque proponit; dicens, quod cum cutem, & membranam calvariam integram hu-

mor interjacet, tumor sequitur, tactu mollis, concolor, non dolens, turgidus, qui pulvino sublimi & particulis subjectus, digitis prementibus facile cedit, & rursus assurgit. Addatis vos, quod compressus motum inundationis habet, ut in utre. Quæ signa apparent, ubi sponte à principio evenerit hydrocephalus, ut ait Aetius; at si à percussione, contusioneve fuerit, initio quidem rubens, dolensque tumor continget, inquit Aetius, sed postea desidente humore in tenuem substantiam mutato, tum demum concolor, & sine dolore evadet. Quibus vero inter pericranium, & os intercedit humor, reliqua sanè respondent; sed tumor durior multo est, & lente cedit, licet etiam pluribus corporibus subfit, dolorque magis urget, propter pericranii distensionem. Si inter cerebri membranam, & os humor se recepit, tumor quidem erit, sed qui prementi non cedat, neque tactu sit mollis, tamen violenter pressus cedat, si quidem os infantium, recens adhuc compactum, facile cedit, præsertim cum futuris rarefactis humori transitus foras pateat. Cognoscitur etiam facile inde, quod humor, cum illum constringere volumus, ex adverso repressus, in altum effugiat; dolor hic acrior obsidet, caput totum in diversa agitur, frons ipsis foras producta est, oculis cernunt inconniventibus, & crebrius illachrymantur, soporeque afficiuntur patientes, ac sensus hebetes habent; propterea quod futuræ ex humoris multitudine distraherentur; initio autem, ubi adhuc humor modicus est, caput gravatur; obtenebrationes assidue fiunt, ac sensus immutantur, visus inquam, auditus, & reliqui. Quod si lethargo, aut apoplexia corripiantur, immatura mors sequitur.

Causæ hydrocephali aliæ sunt externæ, aliæ internæ. Inter externas una recensetur à Paulo in pueris nuper natis, quibus ab obstetricibus parum dextre caput pressum est. Altera est contusio, seu collisio, seu ruptura unius aut plurium vasorum; quæ similiter à Paulo affertur. Tertia, est ambiens aer frigidus, cui pueri caput diu fuerit expositum. Quarta est nimius aquæ potus, aut etiam vini in foetante, dum utero gerebat; aut etiam nutrice, dum lac exhibet. Item raritas meatuum, seu vasorum, seu vasis localibus, ut dicit Aetius loco citato, rarefactis, ex quibus materia

Causæ hydrocephali.

ria refudat, & colligitur. Insuper lactis nutrice nimia frigiditas, aut serositas. Quæ sanè causæ potuerunt colligere in capite multam aquosam humiditatem concurrente interna causa, refrigerato humectatoque cerebro; aut in toto primum collecto aquoso humore, mox ad cerebrum delato. In genere omnis hydrocephalus tardi motus est, ut prodit Aetius Lib. 6. Cap. 1. & omnis tandem, cerebrum refrigeratum habet, à principio quidem, quod intra cranium est, & à causa interna; verum etiam exterior, & à causa externa, propter rationem, moram, & contactum.

Species
hydroce-
phali, quæ.

Et ut in summa omnes species hydrocephali colligamus, & ad methodum redigamus, scire licet, hydrocephali duas esse species. Unam, in qua humor tantum aquosus continetur & serosa humiditas, & fit à causa interna, hoc est, ex abundantia seri in corpore collecti. Alia species non continet sincerum serum, sed sæculentus quoque sanguis admiscetur, qui exit ex vena rupta à contusione, & à causa fit externa. Rursus hydrocephalos, qui fit à serosa tantum humiditate, adhuc distinguitur, penes magnitudinem, & triplex est; alius exiguus, & pusillus, & pustula appellatur; alius major, & aquosus tumor potest appellari; alius maximus, & hic hydrocephalus verus dicitur; cujus quatuor species recensentur à Galeno, & Paulo, & Aetio, uti supra audivisti. Una, cum aquosa humiditas colligitur inter cutem, & pericranium. Secunda, cum inter pericranium & cranium. Tertia, cum inter cranium, & duram matrem. Quarta, cum inter duram, & piam, sive cerebrum; quarum specierum signa quoque à Paulo adduntur.

Prognosti-
con.

Quod ad præsagium spectat, si inter cerebrum & ejus membranas humor collectus sit, omnes volunt, videlicet Paulus, Aetius, & Galenus, locis citatis, lethalem esse affectum; puto ego, quia cerebrum vi humoris in totum remollium laxatumque, & quodammodo liquatum sit. Alias verò hydrocephali species omnes curant ob contrarias causas; quarum tamen quædam periculo non vacant, cujusmodi sunt omnes magni hydrocephali; etenim, ut dicebat Celsus, & Gal. morbus periculum facit, quicumque magnus est.

Cura hy-
drocephali

Primo igitur hydrocephalos curetur, qui inter cutem & pericranium confi-

stit; cui quoque respondet alter, ex primæ Aetio, qui inter pericranium, & cranium continetur; quamvis certè difficilior sit secundi, quàm primi curatio. Omnis igitur hydrocephalos curatur per aquæ evacuationem, quæ duplex est; universalis in toto corpore; & particularis in capite. Habenda prius ratio est redundantæ aquosi humoris ex universo corpore; quæ tollitur evacuatione facta, vel per alvum, cum *Pilulis Cochis*, in puero natu majore; vel *Elaterio*, ut puta *duobus granis Elaterii, cum scrupulo Pilularum Aloëphanginarum*; vel per urinam, exhibendo *decoctum Betonicæ, Faniculi, Anisorum, Asparagorum*. Cæterum satius erit uti horum conservis, magis quàm decoctis. Serosa item humiditas evacuatur sudore; propterea probatur *decoctum Ligni, Salse, & Sassafras*, si ætas tulerit; & movendus est sudor, tum totius corporis, tum capitis; & si per vires liceat, utatur patiens laconico, vel instrumento sudatorio appellato; quo utendum est etiam, si nullum assumeret decoctum, parcissimus item sit potus. Quod si infans sit, & per ætatem non licet hæc exhibere, neque laconico uti, id totum exsequatur nutrix; imò mutandum est lac nutrice, si frigidum, & serosum sit, in contrarium; inhibendusque nutrici potus est, quantum fieri potest, & omnes causæ procatharticæ tollendæ, quæ enumeratæ sunt. Insuper cerebrum refrigeratum, & humectatum calefacere, & exsiccare oportet; sed quæ id faciunt, conferunt etiam ad partem affectæ curationem; quæ verò sanatur per aquæ evacuationem, sensibiliter, & insensibiliter administratam. Paulus, & Aetius utrumque hydrocephalum curant sensibiliter, videlicet sectione, modo simplici, modo duplici, triplicique, mea tamen sententia, prius insensibilis evacuatio tentanda est; tum quia semper Galenus hanc eligit; tum quia sensibilis non ita tuta est, quod sub ea interdum pueri commoriuntur, veluti in hydropis abdominis sectione. Puto ego id provenire, quod dum aqua exit, aer frigidus ingreditur, qui cerebri calorem jam refrigeratum facile exstinguit. Digredientibus igitur prius utendum.

Evacuatio humo-
ris aquosi
tentanda.

Quomodo
infantibus

Evacuatio
insensibilis
tutior.

Cæterum ad aquæ collectionem, & retentionem, concurrit quoque densitas cutis, quæ ideo prius rarefacienda, & emollienda. Proinde prius fovemus lo-

Quomodo
cutis rare-
facienda.

cum, *spongia expressa in Aqua, cui Malva, Melilotus, Anethum sint incocta; aut etiam Lixivio quàm dulcissimo, cum radicibus Altheæ, & Cucumeris asinini incoctis; aut Vino albo dulci, cum Malvæ foliis, & Parietariæ, pariter incoctis*; postea in moderato hydrocephalo, & in tenella ætate, laudo ut *spongia nova applicetur, & arctè quoque superligetur, quæ expressa sit ex Aqua thermali Apontana; cuius si copia non sit, arte paranda est Aqua, in qua decocta fuerint Sal, Sulphur, & Alumen*; quo casu, *Sal etiam Armoniacus*, si eliquetur, adhuc valentiùs reddetur medicamentum. Præterea laudatur quoque *spongia ex Lixivio expressa. item Ceratum sacrum*, in nuper nato. Quod si hydrocephalus sit maximus, & puer infantiam excefferit, laudo, ut valentiùs usurpetur, & *spongia exprimatur in Aqua Calcis, & arctè fascia constringatur, toti capiti circumducta, ut dictum est. Sumitur enim Calx viva, illa, inquam, quæ paratur ex decoctis lapidibus, qui in fluviorum alveis colliguntur, vulgo cuogoli, & illa exstinguitur in aqua aut communi, aut thermali; & cum primum aqua fuerit calce infecta, & conspurcata, aqua illa calce tincta injicienda in pelvim, abjecta tamen calcis portione, quæ in fundo subsederit; atque in hac exprimenda spongia est. Quod sanè remedium est efficacissimum; & ego hoc solo, huiusmodi malum, dico hydrocephalum curare sum solitus. Etiam Aqua vitæ primæ destillationis, cum parâ quantitate Aquæ Scabiosæ, similiter spongia expressa, opportunissimum est medicamentum. Assumo enim perpetuo spongiam, & arctè fasciam superligo; quia spongia & ipsa combibit humiditates, & extrahit; quæ ne refrigeretur, subinde ipsam linteo superposito, calefacere moderate oportet.*

Sectio ut
facienda
ex Paulo.

Quod si his non resolvatur aqueus humor, in eo casu, recurrendum est ad sectionem. Paulus vult, quod si humor aquosus inter cutem & pericranium contineatur, & tumor non admodum magnus sit, caput una linea transversim per medium incidatur. Quod si humor inter pericranium, & cranium intercedat, & tumor major sit, duabus utemur lineis, per medium se mutuò secantibus. Si magis adhuc sit turgidum caput, etiam tribus, ad similitudinem H. litteræ; & humore ita evacuato, inseruntur lina-

menta, & caput commode deligatur; & usque ad tertium diem, *Oenoleo* perfunditur pars; inde solutam, medicamento linteolo illito perfanabimus. Quod si longiore spatio os carnem non induat, leniter ipsum rademus. Hoc modo Paulus curam hydrocephali sectione persequitur. At Aetius Lib. 6. Cap. 1. vult, Aetio. tumore non admodum magno existente, apicem ipsius unica incisione secandum esse; sed si major fuerit, duas, aut tres, aut etiam plures, pro magnitudinis ratione, adhibendas, in his potissimum partibus, unde commodissimè defluxus fieri possit. Quibus factis sectionibus, foliis linamentis utendum est, ut labia incisa coalescant. Quod si infans sit, fascia obvolutus, ita ut ligatas manus habeat, respuit Aetius capitis deligaturam, ob gravitatem; sed vult lanam tantum, ovo madefactam apponendam esse, & pileolo caput operiendum. At in pueri natu majore, aut validiore, vult, linamentum deligatum esse custodiendum; præcipitque, post tertiam diem, esse juvandam glutinationem aliquo glutinante medicamento; cuiusmodi est v.g. *Ceratum barbarum*.

Quod si collectio facta sit sub musculo temporali, ne musculus incidatur, ex- Evacuatio
pectare oportet redundantiam, postea humoris
oblique musculus incidere, inquit Aetio. sub muscu-
tius. Ego autem, ita velle dicere Aetio. lo tempo-
tium autumo, oblique ad musculus cu-
tem incidere. Quod si humor profun-
dè sub musculo latuerit, sectio utrinque
facienda est, in obliquis musculi lateri-
bus; deinde cutis ex his partibus, capi-
tulo scalpri sensim detrahenda; ac post
totius humoris excretionem, curanda,
uti proximè dictum est. Ubi verò sub
cranio humor consederit, ibi quoque
tamdiu expectandum, donec redundet,
suturaeque distrahantur, ac tumor appa-
reat; tuncque eminentiorem locum se-
care oportet. Hoc modo Paulus, &
Aetius potissimum omnes hydrocephali
species curant.

Ego autem, qui sectionem in capite, Quomodo
& totius aquæ sensibilem evacuationem Auctor
valde pertimesco, propter causam ante-
dictam, & infelicem eventum, qui eve-
nit, uti dixi, quod dum aqua exit, aer
frigidus ingreditur, qui exiguum cere-
bri calorem exstinguit; ne igitur id eve-
niat, dupliciter devito; primum va-
cuando aquam tum sensibiliter, tum in-
sensibiliter eodem tempore, & ita mi-
stam

stam intentionem habendo; tum aquam evacuando sensibilibiter, sed sensim, & exiguam portionem quotidie. Quod ut fiat, oportet habere paratam cannulam, & cultrum, seu scalpellum, quæ sibi invicem respondeant. Propterea laudo, ut cum digerentibus non potest humor exsiccare, sed diffatione, evacuatione, & incisione opus est, ut incisio fiat primum exigua, & demum tanta, ut respondeat exactè cannulæ argenteæ prius paratæ, ita ut facta sectione, & cannula immissa, non exeat humor, nisi per cannulam; id quod difficulter non fit, si modo antea cultrum, seu scalpellum, & similiter cannulam sibi invicem magnitudine respondentia paraveris: cannulam autem oportet esse aliquantulum inflexam, ut debitam habeat longitudinem. Facta igitur sectione, & cannula immissa, permittendum est, prima vice, parum humoris exire; inde cannulam, tereti, & exigua stupa obvoluto ligno obstruere; atque desuper medicamentum imponere, quod vim digerendi habeat; cujusmodi est spongia expressa in *Aqua Thermalis*, aut *Aluminosa*, aut *Salsa*, aut *Sulphurea*; & per sequentes dies idem facere, ita ut humor, partim sensibilibiter, partim insensibilibiter hoc eodem tempore paulatim evacuetur; ita enim solet curatio feliciter succedere. Etenim ego, uti dixi, solam sensibilem aquosi humoris evacuationem suspectam semper habui propter frigidum aërem ingredientem, & modicum cerebri calorem exstinguentem; qui scopulus evitatur, medicamento calido, & digerente, quod gemina ope juvat, tum calefaciendo, tum digerendo.

Cura post sectionem.

Hoc autem est admodum in hac cura animadvertendum, quod ubi indicia adfunt valde humectati, & refrigerati cerebri, sive hydrocephalus sit internus, sive externus, quamvis in interno magis soleat cerebrum hac intemperie affici, in electione digerentis medicamenti, oportet valentius eligere, ita ut spongia etiam apponatur expressa, aut ex *Aqua vitæ*, & *Scabiosæ*; aut etiam ex *Aqua Calcis*; qua in re Medicus prudens esse debet, præsertim calefaciendo, non ita exsiccando, etenim in exsiccatione cerebri error committi non potest, in calefactione verò potest. Quod si abscessus ex vasorum collisione, & ruptura factus sit, in quo non solum aquosa humiditas, sed etiam sæculentus sanguis continetur, in-

tentio est, sæculentum sanguinem primò incidere, & attenuare; inde discutere, & evacuare; quod fit cum stupa, aut spongia madefacta ex *posca*, si æstas sit; si hyems, ex *Vino*, cui *Acetum* sit admixtum. *Oxymel quoque Farinæ bordeacæ admixtum* prodest. Quod si aquosi tumores exigui sint, ut pustulæ, iis abruptis, & humore evacuato, *Emplastro triapharmaco*, aut *Diapalma* consolidantur.

C A P. VIII.

DE PALPEBRARUM OCULOS IRRITANTIUM VITIO, ET PRIMUM DE ANCYLOBLEPHARO.

A Capite ad oculos descendentibus, Palpebræ primò occurrunt; quarum chirurgiæ licet multæ, absente morbo, expleri nequeant, magna tamen ipsarum pars administrabitur, ab *Ancyloblepharo* exordiando.

Ancyloblepharon, Græcis ἀγκυλο-βλέφαρον, vitium est, in quo palpebræ inter se coalescunt, oculusque aperiri nequit; interdumque etiam palpebræ cum oculi albo cohærescunt, quod evenit, cum ulcus negligenter in utroque curatum fuit; ubi enim ulcus ad sanitatem vergit, ut palpebræ invicem diducantur, neque glutinentur, linamenta, aliaque huiusmodi corpora interponenda sunt.

Neque solum id palpebris accidit, sed etiam digitis, quæ se constringunt, exulceratis. Accidit etiam feminæ, cui vulvæ labia ita coaluerint, ut cum virò coire nequeat, donec scalpello coalitus incisus fuerit. *Paulus* non solummodo albo oculi, verum etiam, cum cornea palpebras coalescere dixit. Diducuntur palpebræ inter se cohærentes, non difficulter, ex *Cello*, sed rursus facillè glutinantur; & duplex est modus separandi, ut dicit *Cels.* Cap. ad Palpebras invicem commissas separandas. Alter, aversum specillum inferendum, diducendæque eo palpebræ sunt; deinde exigua penicilla interponenda, donec exulceratio ejus loci sanetur. Alter ad palpebram cum subjecto oculo cohærentem administratur, & *Heraclidis Tarentini* modus est, qui voluit, adverso scalpello subsecandum esse inter utrumque, oculum scilicet, & palpebram, magna moderatione, ut neque ex oculo, neque

Unde ancyloblepharum veniat.

Duplex ex Cello palpebras diducendi modus.

Cura hydrocephali, ex vasorum raptura.

ex palpebra quicquam abscindatur; at si necesse est, ex palpebra potius; quem modum ex animi sententia ferunt parum profuisse, quia rursus palpebra oculo agglutinatur, hæ ex Celfo chirurgiæ sunt. Paulus verò alias duas proponit; una est, ut auriscalpium palpebræ subjiciatur, & super ea dissecetur; altera, ut palpebra primum per hamulum elevata, scalpello ad Pterygia excidenda idoneo, dissolvatur.

Circa hujusmodi operandi modos, & instrumenta, quibus palpebræ commissæ separantur, primò sese offert, Celsi maximè, proprius latine loquendi modus, quem ego inter cæteros admiror; dicit, aversum specillum inferendum; & rursus subdit, adverso scalpello subsecandum. Pro horum intelligentia, nunc scire sit satis, specillum esse instrumentum oblongum, & teres, aut æneum, aut argenteum, aut plumbeum, quo fistularum ductus pertentantur, cujus alterum extremum latius, alterum angustius est, vulgò, stilo. De latiore loquitur Gal. 13. Method. C. 5. cum dicit; lato specilli mucrone pulveres supra ulcus volutare; tenuius extremum interdum acutum est mucronis modo; interdum habet extremum globulum rotundum, & politum: plura de specillis in fistularum tractatione. Sed quod ad propositum locum attinet, dupliciter curat Celsus palpebrarum coalitum; nam vel inferit specillum aversum; vel subsecat scalpello adverso. Per specillum aversum, intelligit latiore specilli partem; per adversum, angustam, quæ incisoriarum facultatis non est expers; propterea dicit, aversum, quasi dicat, dorso specilli, idest, latioris partis dorso; aut rursus, aversum specillum inferendum, idest, recurvatum, ut gibba pars palpebram respiciat; quo inserto, diducendæ palpebræ sunt; quod fiet, eam attollendo specilli partem, quæ manu comprehensa est. Hanc expositionem veram esse ex eo patet, quòd aversum, participium ab avertò, significat, qui terga ostendit; cui opponitur adversus, ut apud Cicer. 2. de Orat. quod omnino consentit Celsi dictis, qui dum dicit, aversum specillum inferendum, intelligit, tergus specilli; quod scilicet tergus ostendat; hoc est, recurvam, seu gibbam ipsius partem inferendam esse, quæ respiciat glutinatas palpebras. In quo etiam convenit Paulus, dum auriscalpium inferit, idest, curvam auriscalpii

Specillum
quid.

Dupliciter
Cels. pal-
pebrarum
coalitum
curat.
Celsi ex-
positio.

Dictæ ex-
positionis
veritas
patefit.

Dictis
Paul. as-
sentitur.

partem. Quæ veritas ex eo tandem manifestatur, quod dicit Cels. Lib. 7. Cap. 7. de ungue oculorum; vel adversus, in fedili, contra Medicum homo collocandus; vel sic aversum, ut in gremium ejus caput resupinus effundat. Rursus in altera operatione, dicit, adverso scalpello subsecare, idest, scalpello, qui habeat aciem palpebris oppositam; subsecare, idest, subtersecare oportet, ex quo conjicere est, utendum esse scalpello recurvo, seu falcato, vulgò gamaut, aut altero ex his consimili, quod ex una tantum parte aciem habeat, ex altera retusus sit; nam si rectus scalpellus usurpetur, qui ex utraque parte aciem habeat, ut est phlebotomum, instrumentum chirurgicum, vulgò lancetta, poterit oculus subjectus altera acie offendi; quod etiam Celsus vitat; & quia est periculum offendendi & oculum, & palpebram, ideo Celsus monet, potius offendendam esse palpebram, ubi aliter fieri non potest. Ideo ego, ut neutrum offendatur, laudo, ut non solum scalpellus falcatus usurpetur, & ex altera parte incidens, ad oculi tutelam; sed etiam, ne palpebra alibi, quam ubi opus, incidatur, & duntaxat in mutua secetur commissione. Laudo, ut scalpelli mucroni annectatur pusilla pila oblonga, & acuta ex cera alba, ut immisso scalpello inter oculum, & palpebram, exterius digito pertentetur locus incidendus, antequam secetur; quo percepto, tum demum perforetur, & incidatur; quæ omnia locum postulant ita apertum, ut instrumentum immitti possit; & revera nunquam in hoc affectu, universa palpebra ferè ex toto coalescit. Ex his patet quoque chirurgiæ in ancyloblepharo.

Eadem
veritas ex
Celfo pro-
batur.

Quibus
instrumen-
tis uten-
dum sit ex
veterum
sententia.

Circa di-
cta instru-
menta
Auctoris
sententia.

C A P. IX.

DE VERRUCIS PALPEBRARUM.

Paulus Lib. 6. Cap. 17. palpebrarum verrucas volsella prendit, & scalpello amputat. Ego autem, dimissa chirurgiæ, quæ omnino dimittenda est, quando medicamentum sanare potest, *tusam Portulacam, vel Sabinam pulverizatam* subinde suppono, & verrucas extermino, tum ex palpebris, tum ex omni alia corporis parte.

Pro verru-
cis detur-
bandis
Auctoris
medica-
mentum.

CAP. X.

DE VESICIS PINGUIBUS, GRA-
VIBUSQUE IN SUPERIORI
PALPEBRA OBORTIS.

Palpebra-
rum vesi-
cæ, ex ge-
nere ab-
scessuum
sunt, qui
tunica in-
cluduntur.

Vesicæ
palpebra-
rum in-
pueris.

Vesicas
palpebra-
rum inci-
dendi mo-
dus.

Celsus Lib. 7. Cap. 7. ait, quod in superioribus palpebris vesicæ nasci solent pingues, gravesque, quæ vix at- tollere oculos sinunt, & palpebram ape- riri. Eas, experientia doctus, testor ex genere abscessuum esse, qui tunica in- cluduntur; in qua duplex continetur materia, seu substantia; altera pinguis, gravisque, ut dicit Celsus, atque etiam Paulus Lib. 6. Cap. 14. qui hydatida af- fectum hunc nominat; altera pulticulæ similis, atheroma nominandus abscessus est; quem ego vidi extractione, seu in- cisione curatum, qui erat instar nucis juglandis magnus, & palpebræ omnem motum adimebat. Ambo, ut dixi, ab- scessus sunt, & vesicæ. In pueris nasci Celsus voluit; at atheroma in adulto vi- di. Ambo tunicam habent, quæ mate- riam continet; propterea Celsus vult, incidendam esse vesicam, suspensa leni- ter manu, ne vesica ipsa vulneretur; tunc enim molestius est, propter humo- ris in folliculo contenti exitum, qui am- plius non colligitur, ut folliculus inte- ger cum eo extrahatur. Oportet igitur, compresso digitis duobus oculo, at- que ita cute intenta, scalpello transver- sa linea incidere. Transversa Celsus fe- cat linea, ut sequatur fibras muscoli transversas, ne incidantur; ubi autem locus patefactus est, vesica prorumpit, & digitis eam apprehendere, & evelle- re licet; facile enim in pueris sequitur; sed in adulto, & majori tumore, funda- mentum atheromatis non digitis evelle- re, sed præcidere oportet; quia vena subjecta est, à qua & alimentum, & augmentum tumor assumit. Si igitur integer extrahitur tumor, idest cum in- tegro folliculo, tum labia è vestigio glu- tinare oportet; quod si inciditur, ut ve- sica sub chirurgia vulnerata sit, puri movendo studendum, quo tum materia universa exeat, tum vesica putrescat.

CAP. XI.

DE HORDEOLO.

Ejusdem generis exiguum tuberculum est, quod Latinis passim hordeo- lum, *κριθή* Græcis dicitur, ab hordei si-

mitudine ita appellatum; nam & ipsum quoque tunica includi, Celsus testatur, continerique in ea quiddam, quod dif- ficulter maturescat; unde ipsis vesicis, atheromateque crassiore, densiore- que materiam continere par est, cui ple- rumque sanguis admiscetur. Hoc tuber- culum super pilorum locum oboritur, & propter ejus parvitatem, modò discu- titur, modo concoquitur; discutitur, si calido pane, vel cera subinde calefacta fovetur; ubi autem concoquitur, & pus se prodit, scalpello discindi debet, & quicquid intus humoris est, exprimi.

CAP. XII.

DE CHALAZIO.

Oritur insuper & in palpebris, pro- pe pilos, tuberculum similiter exi- guum, figura tamen varium à prædictis, sed & mobile, ac lubricum, digitoque huc atque illuc impellitur, ut grando; præterquam lubricitatem, mobilitatem etiam obtinet, ideoque *χαλαζιον* voca- tur Græcè, cujus quoque substantiam æmulatur; quod ut grando, album, ac diaphanum quodammodo sit. Incidere ipsum oportet, si sub cute est, ab exte- riore parte; si sub cartilagine, ab inte- riore; dein scalpelli manubriolo didu- cendum ab integris partibus est, & ex- trahendum.

Chalazion
unde di-
ctum.

CAP. XIII.

DE PILIS PALPEBRARUM
OCULOS IRRITANTI-
BUS.

Celsus Lib. 7. Cap. 7. de palpebrarum pilis agens, qui oculum irritant, & chirurgia indigent, dicit; pilos, qui in palpebris sunt, duabus de causis oculum irritare; nam modò palpebræ supe- rioris summa cutis relaxatur, & proci- dit; quò fit, ut ejus pili ad oculum ipsum convertantur, quia non simul quoque cartilago se remisit, relaxataque est; modò sub ordine naturali pilorum alius succrescit ordo, qui protinus intus ad oculum tendit. Curat Celsus hoc modo; tenuis acus ferrea, ad hastæ si- militudinem lata, in ignem conjicienda est; puto ego, hanc acum instar illius esse, qua utuntur, qui calceamenta ex corio consuunt; deinde candens, sub- lata palpebra, sic, ut ejus noxii pili in conspectum veniant, sub ipsorum radi-
Dd
cibus,

Quibus
de causis
palpebræ
oculos ir-
ritent.

Ex Celse
curandi
modus.

Pauli cu-
ratio.

cibus, ab angulo adhibenda est, ut ea tertiam palpebræ partem pertranseat; deinde iterum, tertioque, usque ad alterum angulum; quod fit, ut omnes pilorum radices adustæ emoriantur. Proponit deinde Celsus alium modum non nullorum, qui hanc chirurgiam cum capillo muliebri administrant, quem etiam recenset Paulus Lib. 6. Cap. 13. Sed Paulus distinguit, num pilus, qui irritat, sit unus, aut duo, aut ad summum tres; quo casu, chirurgiam administrat hoc modo; per acus tenuissimæ auriculam capillus muliebris, aut simplicissimum linum byssinum transmittitur, duobus simul extremis commissis, ut, quod inseritur, duplicem habeat ansulam; alterumque huiusmodi filum, aut capillum ansulæ indimus, tractaque acu per cilium, ubi pili enati apparent, pilum, pilosve ansulæ impositos; auriscalpio detrahemus. Et siquidem palpebræ pilus prehensus est, ansulam attrahemus; sin verò unus, aut plures exciderint, per injectum principium, rursus ansulam deorsum trahemus, iterumque pilo seu pilis ea inclusis, attrahemus. At si unus duntaxat pilus gracilis oculum pungat, etiam alterum ex naturalibus pilis palpebræ simul evellemus, inunctum prius *gummi*, aut alio quodam glutinante, & ligabimus, donec simul coalescant.

Tertiam adhuc chirurgiam proponit Paulus, fortè cæteris potiore, quæ est, ut inversa palpebra, & extracto volfella pilo, aut pilis pungentibus, candens, aut specillum, utroque extremo cuspidatum, aut auriscalpium, aut ejusmodi aliquod tenue instrumentum, in locum evulsi pili adigatur; sic enim cute densata, nullus pilus postea enascitur.

C A P. XIV.

DE PALPEBRIS LAXATIS, CUTE CORRUGATA, COMPLICATAQUE SUPRA OCULUM, ET IPSUM OPERIENTE.

Palpebras
asperior
pilus of-
fendit.

Interdom ex nimia ad palpebras humiditate influente, ac descendente, cutis palpebrarum ita laxatur, ut complicata oculum operiat, potissimum superior palpebra, propter pondus; interdum non simpliciter oculum operit, sed etiam pili ad oculum convertuntur, & oculum irritant; unde duplex chirurgia requiritur; una pilos curat, altera ocu-

lum aperit. De prima Celsus Lib. 7. ^{Duplex in} Cap. 7. ait; pilis verò, qui in palpebris ^{palpebra} sunt, &c. Secunda verò ita absolvitur, ^{laxata chi-} ^{rurgia.} primò atramento scriptorio per duas lineas signamus, quantum cutis detrahendum fit, ut naturaliter se habeat; quod fit, elevando primum palpebram, deinde notando; postea scalpello falcato, pluribus vicibus, incidimus totum interstitium cutis atramento notatæ, incipientes in sinistro oculo ab eo angulo, qui temporis, in dextro, ab eo, qui naribus propior est, & id, quod inter duas lineas medium, incidendum est; tum oræ vulneris inter se simplici futura committendæ, operiendusque oculus est; & si parum palpebra descendat, laxanda utique; si nimium, aut adstringenda, aut rursus tenuis habenula apponenda, aut cutis segmentum oblongum ab ulteriore ora excidendum; ubi sectum est, aliæ futuræ adjiciendæ, quæ tres non excedant. Hæc operatio, præterquam quod perdifficilis est, etiam videtur atrox, & crudelis; & ideo tanquam obsoleta dimittenda. Ego autem, quando oculum superior palpebra operit, pono glutinum, cum duabus tenuibus habenulis, supra totam palpebram, alterum verò simile supra supercilium in fronte; tum ambas habenulas superiores attractas, inferioribus alligo, & ita aperitur oculus; fit quoque ut spatio temporis congruo, curetur palpebra beneficio glutini adstringentis, exsiccantis, & palpebram contrahentis.

C A P. XV.

DE LAGOPHTHALMO.

Vitium proposito contrarium accidit, ^{Lagoph-} ^{thalmi} ^{causæ} ^{quæ} quod est, quando oculus non contingitur à palpebris; quod si vitio superioris palpebræ accidit, *λαγοφθαλμος*, Græci dicunt. Provenit, vel quia nimium excisa cutis est in superiori curatione; vel ut Paulus ait, ex imposito supra palpebras caustico medicamento; ex immodica, scilicet, ustione, vel alia de causa. Si igitur plurimum palpebræ deest, nulla id restituere curatio potest; sin exiguum, mederi licet. Paulo infra supercilium, cutis incidenda est, lunata figura, cornibus ejus deorsum spectantibus; altitudo plagæ esse debet ad cartilaginem usque, id est, usque ad substantiam palpebræ membranæ, quam Celsus, ut video, cartilaginem nominat. Ego

Celsi cura
in lagoph-
thalamo.

Ego autem addo, esse potius vitandum subjectum palpebræ musculum orbicularem, qui cuti proximè subjectus est, qui lædi non debet, alioqui palpebra concideret, neque amplius attolli posset. Tamen diducenda incisio est, & linamentum adjiendum, ut apertum vulnus ita carne repleatur, ut palpebra oculum operiat. Quæ chirurgia, uti videtis, primum obsoleta est; quia magna; incidere enim ab uno ad alterum angulum, non est exiguum inferre vulnus; quod si magnum est, ex Celso, periculum infert; deinde alterum incommodum illius chirurgiæ est, quod refert Celsus Lib. 7. Cap. de pilis palpebrarum oculum irritantibus: inquit igitur; siquidem sub hac chirurgia duo circumstant pericula, si nimium fuerit excisum, ne contegi oculus possit; si parum, ne nihil actum sit, & frustra sectus aliquis sit. Ideoque ego, hujus chirurgiæ vice, mitiorem, immo mitissimam excogitavi, quæ glutino perficitur: applicetur igitur glutinum, quod duas, aut tres habenulas appensas habeat, ad superiorem palpebram; & aliud proposito, & ex adverso respondens, ad alteram; & alligentur habenulæ sibi invicem adversæ, & subinde valentius adstringantur, trahanturque; ita enim distendi, & inferior ad superiorem palpebram adduci, & oculum tegi tandem necesse erit. Quod si etiam aliud glutinum statim supra supercilium applicetur, cum suis habenulis, & aliud deorsum illi respondens agglutinetur, trahanturque, & alligentur invicem habenulæ, erit & hoc aliud præsidium, distensionem superioris palpebræ adjuvans, per supercilii, & frontis cutem deorsum protensam, quæ chirurgia, uti mitissima, ita tutissima, & felicissima est.

CAP. XVI.

DE ECTROPIO.

Inferior quoque palpebra interdum parum sursum attollitur, & ita hujus rei causa palpebra inferior cum superiore non committitur, nec contegitur oculus; idque evenit vel proposito curationis vitio, vel senectute, *ἐκτροπίον* Græci vocant. Curatur chirurgia, quæ plagæ tantum cornua, ad maxillas, non ad oculum convertat; deinde eadem ratione, quæ superius proposita est. Sed & hoc quoque loco omiſſa magna se-

ctione, & truci, glutinum usurpandum, quod sursum trahat, & palpebram distendat inferiorem; ideoque tum inferiori palpebræ, tum fronti adversum applicandum, & habenulæ trahendæ, alligandæque invicem sunt; ita enim congruo temporis spatio, inferior palpebra distenta, & sursum tracta oculum operit; quod si fomenta præcedant, ex *de Malva*, & *Chamæmeli*, non modicè ad palpebræ productionem proficiunt, tum in superiori, ad lagophthalmum, tum in inferiore, ad ectropium.

Fomenta curationi præmittenda.

CAP. XVII.

DE SUFFUSIONE.

Suffusio Latinis, *ὀφθαλμία*, Græcis, Arabibus, vel aqua, ut Albucasi Libro 2. Cap. 23. vel Avicennæ, Libr. 3. Fen. 3. Tract. 4. Cap. 18. vulgò cataracta dicitur, sumpta, uti opinor, denominatione ab illis portis, quæ in Opipidis, & Castris superne deorsum cadunt, & omnem prohibent transitum; Cataracta enim cadens superne, à capite in oculos, transitum luci, & visioni adimit, unde ægroti cæci postea fiunt. Fit hoc impedimentum ab humore pituitoso concreſcente intra oculum, ad modum tunicæ, seu maculæ, seu guttæ, seu panniculi, aut pelliculæ, sive aquæ; proinde albam veluti pelliculam intus præ se fert intuentibus; & hoc evenit, cum jam confirmata est, nam initio, dum concreſcit, non tunicam refert, sed quasi fumum, aut vaporem, aut nebulam; quò fit, ut pro humoris varia densitate, sic visio offendatur, dum alii, veluti per crassum aërem, & fumum; alii veluti per nebulam vident; similiter quoque per variam positionem variat; etenim humor, etsi perpetuo pupillæ opponitur, id tamen magis, ac minus, pro partis, & loci differentia contingit; interdum enim in medio pupillæ, exactè humor insedit, relicto reliquo spatio libero, tuncque objecta in medio occultantur, in circuitu cuncta apparent. In summa, prout pupillæ pars hoc, vel illo occupatur humore, ita visionem variam contingere par est. Concreſcit autem hic humor in oculo, propter oculi potissimum imbecillitatem, quam excitavit, aut casus, aut percussio, aut alia causa, à qua imbecillus redditur oculus; qui cum sua natura frigidus sit, frigidior ex imbecilli-

Cataracta unde dicta.

Causa suffusionis.

Quomodo fiat cataracta.

Autoris
novus mo-
dus curan-
di lagoph-
thalmum.

Curatio
Ectropii.

tate adhuc redditur; quare non est mirum, frigiditatis signa postea in eo apparere, crudi scilicet humoris generationem, ejusdemque concretionem, densitatem, & obdurationem, materiae inquam pituitosae, quae perinde induratur in parte oculi imbecilliore, cujusmodi est humor aqueus, quem oculi veluti excrementum, ex Galeno, in Anatome constituimus; ut jam ex praedictis pateat, cur concreseat in oculo pituita, & cur in humore aqueo; quamvis in quo oculi loco exactè concreseat, variae sint

Celsus de
loco cata-
ractae.

Pauli opi-
nio.

Galeni
sententia.

opiniones, Cels. lib. 7. cap. 7. inter duas tunicas, corneam scilicet, & uveam concreescere vult, in qua parte locum esse vacuum perhibet; quod non usque adeo veritati consentire reor. Paulus Lib. 6. Cap. 21. in cornea membrana, ut ejus verba sonant; suffusio inquit, otiosi humoris, in cornea membrana, juxta pupillam concretio est; quod falsum puto; quamvis aliter Paulus Lib. 3. Cap. proprio dicat, nimirum, hypochyma, affusionem humorum, qui inter tunicam ceratoidem, & crystalloidem concreescit, esse. Gal. 10. de Usu Partium Cap. 1. & 4. inter corneam, & crySTALLINUM concreescere humorem, prodidit; quod Gal. dictum adeò generale est, ut locum hunc veluti prius ignoremus. Ego verò, qui bis, aut ter propria manu hanc fui molitus operationem, plures etiam alios operantes vidi, cum viderem acum immisam, retrò post uveam tunicam, ante tamen suffusionem apparere, in eam veni sententiam, ut vel ad foramen tunicae uveae, idest, circa ejus circumferentiam concreseat humor; vel paulo post ipsum, in humore aqueo; verumtamen cum dilatetur uveae foramen, probabilius est, statim post uveae foramen concretum humorem consistere; quia, si in ipsius circumferentia concreseceret, non dilataretur; quam tamen instantiam ex Paulo solvimus, qui vult premi oculum suffusum digito, & post compressionem, & motum, si dilatetur pupilla, indicio esse, suffusionem non firmatam, si non dilatetur, firmatam esse, quod novisse maxime ad curationem confert.

Curatio
suffusionis.

Curatur igitur, si fieri potest, medicamentis; hæc enim regia via est, abstinento, quò magis fieri potest, à chirurgia, quod succedit, quando non perfectè concreverit, & recens sit, ad quam curandam, innumera ferè proponuntur medicamenta, quæ collyria appellantur

ab Auctoribus; quæ tamen, quo numerosiora, eò inutiliora, & minus usurpanda, quia sive pulveres sint, sive liquores, sive forma unguentorum, mollia omnino, oculus ita hæc expavescit, ut imponi nullo permittat modo, patientis voluntate contra nitente; vel si coactus permittat, ne momento quidem temporis persistant, sed extemplo una oculi convolutione extra abjiciantur; quia nullo modo oculi motus inhiberi, & firmari potest. Quæ omnia cum aliquando cum excellentissimis Medicis experiremur, atque simul veterum admiraremur opinionem, qui medicamenta quidem propemodum infinita proponebant, quæ tamen usurpari non possent, & nullum fructum secum, propter oculi motum afferrent, annulum plumbeum, quo oculus firmaretur, proprio Marte parandum jussimus; qui tamen neque oculum quietum reddere potuit, ita ut medicamenta extemplo non elaberentur. Tandem cum viderem, possibile non esse oculum firmare, modum inveni, quo medicamenta in oculo persistant, etiamsi oculus moveatur; qui expletur vitreo vasculo, seu cucurbitula vitrea, cujus os respondeat orbitæ, seu cavo, ac subcavo ipsius oculi, in qua cucurbitula infundi possunt liquores, & aquæ, cum quibus etiam pulveres misceri possunt, & apposita ad oculum cucurbitula, & sursum elata, primum palpebris clausis, inde sensim & sensim apertis, facile hac ratione expertum est, ægrotantes tolerasse medicamenta, eaque diutius in oculis constitisse, & vim eorum cum fructu eos percepisse; & est modus generalis, quo etiam curari possunt omnes oculorum affectiones medicamentis, sive externæ, sive internæ sint. Sed quod ad cucurbitulas attinet, primò quæ à nobis excogitatae fuerunt communes cucurbitulae, quæ adamussim responderent cavo, & subcavo oculi, ne humores in circumferentia affluerent, & manu supra oculum detinebantur; quod cum incommodum esset, ideo aptiores postea, cum manubriolo ex utraque parte efformatae sunt, per quod habenulae transmissae, ad occipitium alligarentur. Quia verò è cucurbitula aqua facile fluebat, cum rotunda sit, oculi verò thalamus oblongus, ultimò paratum est vitreum vasculum oblongum, ex crySTALLINO vitro confectum, exactè oculi orbitæ respondens, quod circa

Auctoris
inventum
novum,
remediis
oculis ap-
plicandis.

circa caput arctè alligatum, exacte aquam tenet, neque diffuere finit. Quia verò aqua, quæ in vasculum immittitur, tepida requiritur, quò non solum frigore non offendat, verum etiam oculum rarefaciat, & medicamento penetrationem inducat; tepida autem aqua evaporat, vapor autem exitum non habens, circumpositas oculi partes comprehendere, & foras oculum ad se, simulque aliunde ad oculum humores trahere poterat; tandem tuba, seu tubulus perforatus superius, per quem vapor exspiraret, vasculo adjunctus est; quod vasculum ita confectum, & efformatum proposito usui aptissimum, & accommodatissimum est, ad continendum videlicet in oculo medicamentum tenue, & aqueum, cujus contactum facile oculus sustinet; quod etiam utile est, ut per infundibulum foramini admotum liquores immittantur; quo sæpius incipientes suffusiones omnino discussæ fuerunt. Inter cætera autem medicamenta, quæ, ut dixi, ad suffusionem infinita propemodum ab antiquis proponuntur, unum habeo expertum, ad incipientes suffusiones optimum, si modò prædicta usurpetur ratione, & est *Aqua Euphrasie, Chelidonie, & Rosarum cum modico Aquæ vitæ primæ destillationis*; cui dissolvendi, attenuandi, & penetrandi vis inest, quæ sunt intentiones in proposito casu potissimæ. Sed hæc scopum nostrum excedere videntur; agamus modo de manuarum operatione. Cum suffusio perfecta est, tunc omnes volunt, ipsam chirurgiam curari debere; quod medicamenta oculum quidem irritent, nihil autem juvent, ob nimiam concretionem, & duritiem ipsius suffusionis; & quod etiam in profundo sit; quæ absoluitur, si acu deponatur, deorsumque detrudatur. De qua, antequam dico, sciendum, medicamentis suffusionis curationem esse tentandam, cum patientes adhuc aliquem visionis sensum habent; dum aut veluti per fumum, aut per velum, aut denique veluti per nebulam vident; nam si ulterius visus deperdatur, consummata est suffusio; in qua, propter concretionem humorum, membranulæque densitatem, penitus visus acies impedita est, chirurgiam tantum superanda, alioqui enixè vitanda, ut ideo Celsus Lib. 7. Cap. proprio, jure dixerit, suffusionis chirurgicam curationem, inter subtilissimas haberi, quasi dixerit inter

ingeniosissimas difficillimasque numerandam esse; propter quam causam, antequam suffusionis chirurgiam proponat, vult oculi constitutionem, & fabricam Chirurgo perspectam, & cognitam esse, ideoque eam proponit. Habetur igitur inter subtilissimas, suffusionis chirurgiam; quia non solum oculi naturam perspectam supponit, sed etiam multas alias difficultates, & conditiones secum habet conjunctas, & à Celso relatas. Ideoque ipsum legatis, quia non est, quod quispiam exactius, elegantius, aut doctius rem hanc explicare tentet: omnia enim, tum quæ ad suffusionis differentias, prognosticum, signa, ad oculos, & homines huic chirurgiæ magis, minusque aptos, ad locum pungendum, & modum operandi, spectat, Celsus luculentissime proponit, ut propterea nil reliqui huic loco sit, nisi Celsi verba percurrere. Inquit Celsus; vitii ejus plures sunt species, &c.

Hic est modus, qui ab omnibus Auctoribus describitur, Celso, Paulo, Albucasi, & cæteris, in quo nullo pacto difficultates, quæ occurrunt, reticendæ. Primum igitur, vidi Chirurgos, hujusmodi operationem privatim profitentes, quos merito ocularios appellamus, interdum bene, & feliciter operatos fuisse, sæpenumero etiam infelicitate; quia interdum ab ipsis uvea tunica nimium diducebatur, interdum rumpebatur, ex quò vel admodum amplificatum, vel distortum etiam pupillæ foramen postea redditum est, cum visus læsione, interdum sub operatione oculos universus intus conturbabatur, cum cæcitate ejusdem; non rarò succedebant postea magnæ inflammationes, pariter cum ipsius visus ablatione; nonnunquam, si nihil apparebat in oculo, tamen male omnino homines videbant, neque causa ulla patebat. Propter hos omnes Auctoris eventus, credidi, Chirurgos propositos, potius casu, quam arte operari, & fortuito eventus provenire, unde volui ego quoque hujusmodi tentare operationes, quas bis aut ter molitus ab iisdem postea destiti, tum quia isti me odio habebant; tum deinde, quia, cum in hujusmodi operatione attentissime diutius porteret oculis intueri, sentiebam effatu dignam in meis oculis læsionem, metuerem, ne forte, dum aliorum oculos juvare cuperem, meos amitterem; tum denique, quia opinatus sum, modum

administrandi eorundem aliquam insignem partem necessario offendere, quam praeavere difficillimum omnino erat, ut non immerito Celsus inter subtilissimas operationes habeat suffusionis curationem; quamvis, quos ego curavi, vel adjuti fuerint, vel saltem non læsi, ita ut melius, quam prius, postea viderint. Credidi igitur, hanc operationem ab istis fieri non posse, absque crystallini perforatione; & ratio primum hoc persuasit, deinde experientia; siquidem facta punctione in oculi albo, distante notabili spatio à cornea tunica, & ab iride, versus angulum externum, necessario crystallinus læditur; quia, ut anatomicæ indicat, circulus, qui crystallinum anteriorem dividit à posteriore, ubi omnes oculi tunicae ipsi crystallino in orbem nectuntur, est ad corneam, & prope corneam; propter quam causam in albo oculi fieri non potest punctio, nisi per crystallinum transeat, & sit necessarium, ut omnes hæ oculi partes pungantur, ac perforentur musculorum nervosæ partes, sclerotica, choroides, retina tunica, humor vitreus; & crystallinus; ultimò aqueus, & fortè uvea; ita ut nulla sit pars oculi, quæ ab hac operatione non patiatur, perforetur, rumpatur, aut dilatetur; idque duplici modo, vel punctione; vel motu ipsius acus. Oportet modò disquirere, quare omnes hæ patiantur partes, potissimum verò illæ, quæ magis offenduntur, dum acus sursum, deorsumque movetur, ad deponendam suffusionem; aut, ut rectius dicamus, quæ succedunt ad passionem propositas, quod experientia quotidie confirmat, & indicat, scilicet, conturbationem totius oculi, ex perruptis, propter acus motionem, venis in choroide; aut foraminis pupillæ impenfam dilatationem, distorsionem, & confusionem, ex uvea dilatata, aut perrupta, aut ex vasis etiam ipsius læsis; insuper inflammationem insignem, ex omnium oculi partium perforatione, distensione, attritione, & motu excitatam: denique quod pejus, diminutam visionem, aut perfectam cæcitatem; ac non raro etiam, ex ipsius crystallini in duas partes divisione ab acu facta, propter motum sursum, deorsumque sæpe repetitum, inflammationem potissimum alterius oculi sani, per consensum; ut ex his non sit mirum, infeliciter ut plurimum hanc operationem propositis Chi-

Quare
omnes o-
culi partes
patiantur.

rurgis succedere. Quod si velimus his omnibus occurrere, utique poterimus, si fiat aut in cornea punctio, aut in albo, ita propè corneam, ut non longe à proposito circulo, ubi tunicae omnes crystallino adhærescunt, acus transmittatur; sic enim crystallinus forte, aut non offenderetur, aut quam minimum, ad ejus videlicet tantummodo circumferentiam, intacta atque incolumi pupilla, utcunque etiam læsa quam minima crystallini parte, ejusdem corrugationis, propter aranearum punctiorem, aliquid immineat periculum. Sed datur, propter ligamenta circumposita hoc incommodum non succedere, illa tamen necessario eveniunt; quia si cornea perforabitur, humor aqueus exibat, cum oculi omnino vitiata actione; si propè corneam tam pauca copia acus ingredietur, ut prorsus ad motum sursum, deorsumque, in suffusionis depositione reddatur inepta, undique angustias esse compertum est. Igitur si aliqua datur in suffusione operatio tuta, ea fortè erit, ut vel acus prope corneam immitatur; vel si aliquanto longius ab illa, non tamen tantum, quantum isti faciunt. Locus hic ab Albucasi Libro. 2. Cap. 23. his verbis notatur; pone extremitatem acus prope corneam, per grossitudinem radii, in ipsa albedine oculi, quæ respicit minorem angulum. Paul. autem Lib. 6. Cap. 21. hunc locum ita notat; & diductis palpebris, recedemus ab iride appellata, quantum specilli cuspis spatii continet; quod dictum Albucasi consentit, qui specillum radium nominat; quod fortè ex latiore parte tendat in angustum, ut quivis luminis radius. Celsus autem, locum hunc vult esse medium inter nigrum oculi, & angulum temporis propiorem, è regione mediæ suffusionis. Advertendum est, ut transactis tunicis, & acus cuspide ad cavum perveniente, statim oblique secundum tunicas internas, aut prope eas, acus sensim transmittatur, quoad crystallini terminos, & propè concursum tunicarum, à posterioribus ad anteriora progrediatur.

Quomodo
malis,
hanc ope-
rationem
subsequen-
tibus, oc-
curatur.

Quæ ope-
ratio chi-
rurgica
suffusionis.

Cautio.

C A P. XVIII.

DE STAPHYLOMATĒ.

Staphyloma, Græcis σταφύλωμα ex Paulo Lib. 3. Cap. proprio, tunicae uveæ procidentia est, πρόπτωσης Græ-

Staphylo-
ma quid

Græcè, quæ erosa, ruptave tunica cornea accidit. Quam sanè procidentiam Celsus lib. 7. cap. proprio, ait fieri, aut ruptis intus, aut laxatis membranis quibusdam; quæ proculdubio non alia, quam uvea tunica est. Unde Paulus Lib. 6. Cap. 19. dixit, esse vitium rhagoidis debilitatæ, aut vitio defluxionis, aut exulcerationis. Celsus autem non expressè dixit, tunicam corneam ruptam esse, aut erosam, sed sublatam tantum; ideoque dixit, nonnunquam summa attollitur tunica cornea; quod similiter Paulus non negat lib. 6. cap. 19. Facile tamen dignoscitur, cum attollitur, aut rupitur, ex superficie corneæ aspectu, & continuitate; quamvis ego multò sæpius procidentiam ex erosa, aut rupta tunica cornea, quam ex relaxata, aut protuberante me vidisse meminerim. Quia verò per magis, & minus non modicè variat uveæ procidentia, propterea Paulus eam distinguens dicit, quod, cum nondum crevit, muscæ capiti similis sit, Myocephalos nominatur. Cum verò amplius, & eousque succreverit, ut acinum uvæ repræsentet, Staphyloma dicitur. Ubi tandem plurimum factum est procidentiae augmentum, ita ut palpebras transiliat, Melon, hoc est, malum appellatur. Quod si occalluerit, Clavus tunc dicitur. In omnibus penè visus deperditur, sed decoris gratia cura adhibetur, & exoptatur, à plerisque autem negligitur; quòd visione amissa decorem non amplius curent; cum præterea timeant, ne sub chirurgia totus oculus evacuetur, & ita aut eadem, aut major sequatur deformitas; qui tamen non rectè sentiunt, quia major deformitas quam in staphylomate ferè contingere non potest; quod niger, aut lividus tumor sit, ut plurimum inæqualis, lævigatam corneæ superficiem corrumpens, aspectu horridus, ac turpis; præterquam quod corrigi potest deformitas cortice, Smalti vulgo dicti, ad alterius oculi similitudinem depicti, de quo infra.

Curatio
Myoce-
phali.

Myocephalos, Græcis *μυοκέφαλος* medicamentis adstringentibus curatur, quæ Paulus multa proponit. Sed ego laudo, ut *Ligni Sancti fructus immaturi contusi* apponantur, qui etiam staphylomati conveniunt. Sed si ab his staphyloma non curatur, quod sæpè evenit, aut quia incurabile evaserit, & callo-

sum, ac album factum fuerit, eo casu ad chirurgiam recurrendum est.

Quæ ex Celso duplex, ex Paulo simplex, qui tamen parum à Celso variat. Curatio Staphylomatis. Prima cura perficitur, transmissa acu, duo lina ducente ad ipsas radices, seu basin, per medium staphyloma; deinde alterius lini duo capita ex superiore parte, alterius ex inferiore adstringere inter se oportet, quæ paulatim secando id excindunt.

Notetis, Celsum, qui ad amissum Differencia inter filum, linum, & aciam; filum videtur esse genus, sub se continens linum, & aciam. aciam; linum autem potest duplex esse, vel fibra ex lino pexo assumpta; vel simplex filum, quod nendo primum fit, quid. quod puto Celsum, & alios, per linum significare & intelligere; quod adhuc duplex esse potest, vel crudum, vel coctum, ex quo tela conficitur; crudum est, quod primum nendo fit. In summa, linum est filum tenue simplex, & non tortum; contra acia, vulgo hic az- Acia quid. za, alibi, rese, est filum ex duplicato lino compositum, & intortum, unde crassius est & robustius. Usus utrius- Usus lini & aciae. est, ad alligandum quidpiam, & ad stringendum, scopus tamen est utriusque diversus; nam linum stringitur, ut secet, acia verò ut contineat; unde Celsus Lib. 5. Cap. 26. acia utitur ad confuenda vulnera, ut labia ad mutuum contactum adducta conservet; quæ nè incidat, nos eam solemus cera etiam candida oblinire, & glutino quoque juvare. At linum usurpamus, ut stringat quidem, sed stringendo, adstrictum corpus postea secet, ut patet hic in staphylomate, & paulò post in oculi ungue, quod usurpat, ad utrunque excindendum.

Nos autem, ubi excindere, & secare quidpiam oportet, utimur serico filo simplici, & non torto, atque etiam rubeo, quod tinctura etiam sectionem adjuvet; & Paulus ad secandum, modò quidem linum usurpat, modò verò pilum equinum, aut ex cauda, aut juba, seu collo sumptum; ut in sequenti chirurgia de pterygio patebit, in qua pilum equinum eligit, tanquam ad secandum lino validiorem; sed cæteris adhuc validius est filum sericum simplex, tenue, & non tortum. Ad rem igitur redeundo, huic curationi Paulus sub- Curatio Staphylomatis secundum quæ Paul.

Myoce-
phalos
quid.

quæ priore loco, ab inferiore parte, sursum per basin staphylomatis trajicitur, quam manere vult, quousque fila alterius acus inter se, supra infraque adstringantur; quod facit, ut puto, ut fila tutò propè radicem staphylomatis ad corneam adstringantur; nam staphyloma interdum basin habet angustiore, quàm sit ejus reliquum corpus, quo casu, sufficit sola acus filum trahens, ut alligetur tutò ad basin staphyloma; interdum basis staphylomatis est latior reliquo, quo casu, requiritur etiam acus Pauli, quæ facit, ut circa basin prope corneam, staphyloma adstringatur, neque adstrictum linum elabatur. quo facto, detrahitur acus, & lana ovi liquore imbuta imponitur, ad inflammationem arcendam; postea oculum lenire oportet, donec fila simul cum staphylomate decidant.

Secundum
Cels.

Altera Celsi curatio est, ut in summa parte ejus, ad lenticulæ magnitudinem excindatur, ut portio ejus auferatur, & exulceretur; deinde *Spodium* aut *Cadmia* affricetur, ut scilicet reliquum exsicceetur. utrolibet autem facto, albumine ovi lana excipitur, & imponatur, postea vapore aquæ calidæ foveatur oculus, & lenibus medicamentis inungatur.

C A P. XIX.

DE UNGUE OCULORUM.

Unguis
descri-
ptio.

Etsi unguis Oculi, *πτερύγιον* à Græcis vocatus, non sic facile describi possit, tamen, si membranam nervosam, fibrosamque mente concipimus, in magno potissimum oculi angulo obortam, & supra oculi album, usque ad corneam productam, nonnunquam etiam ad pupillam usque extensam, & his partibus valide copulatam, & inhærentem, jam oculi unguem descriptum ad unguem habebimus, qui nascitur, & augetur per venulas in membranulam discurrentes. Sæpius, ait Celsus, à narium, interdum etiam à temporum parte nascitur, & ubi pupillam tegit, ei officit; qui si recens sit, & tenuis, & albicans, addit Paulus, non difficulter medicamentis discutitur, quibus cicatrices in oculis extenuantur; ut est *Acetum album*, & *Vinum album simul mista*, & *Aqua Euphrasie cum Saccharo*; *Aqua Chelidonii Melli admista*; & *Aqua Fœniculi, cum Nitro, aut Sale liquato*. Quod

Recens
unguis
medica-
mentis cu-
ratur.

si unguis, seu membrana inveteravit, jamque ei crassitudo quoque accessit, excindi debet, ait Celsus, firmato prius oculo annulo plumbeo, ut supra; inde ægro in sedili adverso, contra medicum collocato, vel si averso, ut in gremium ejus caput resupinus effundat. Quidam, si in sinistro oculo vitium est, adversum; si in dextro, resupinum collocari volunt. Alteram autem palpebram à ministro diduci oportet, alteram à medico; sed ab hoc, si ille adversus est, inferiorem; si supinus, superiorem. Tum idem medicus hamulum acutum, paulum mucrone intus recurvato, seu modicè inflexo, subicere extremo ungui debet, eumque infigere; atque eam quoque palpebram tradere alteri; ipse hamulo apprehenso levare unguem, eumque acu modicè inflexa trajicere, linum trahente. Paulus pilum etiam equinum usurpat, quod aut ex collo, aut cauda sumitur, & lino unguem alligat, & attollit; equino autem pilo eundem unguem secatur. At Celsus aliter, ut infra. Sed hoc loco prius unum adnotandum est, quod ad omnia ea loca pertinet, quæ angusta sunt, interea verò multò indigent apparatus, quodque scitu est maximè necessarium, neque observari potest, nisi ab eo, qui in artis operibus sit exercitatus, & experientissimus, videlicet, difficile admodum esse, tot manus ac digitos in angustissimo loco, & re minima apprehendenda, ac tractanda, capi, & operari posse; nam alter minister tenet palpebram, alius aliam, Medicus hamulum una manu, altera acum linum trahentem; adde, quod alium firmare oculum oportet. Itaque impossibile, ut videtis, quinque manus circa unum tantum oculum consistere, & agere; propterea ego duplex excogitavi præsidium; alterum est annulus plumbeus, quo totus firmatur oculus, quod opus ante omnia est maximè necessarium; tum etiam palpebræ, inferior scilicet, & superior diducuntur, & quod summa est, ab hoc plumbeo annulo locus non angustatur; quia manus eum tenens, locum exteriorem occupat, & longe distat ab interno angulo, ubi chirurgia administratur; alterum præsidium est, ut palpebræ tum inferiori, tum superiori glutinum, longam habenulam trahens, applicetis; sic enim ministri, apprehensis habenulis, longius sua

Modus ex-
scindendi
pterygion.

Modus
Pauli.

Observa-
tio in chi-
rurgiis lo-
corum an-
gustorum.

Autoris
duplex
præsidium
in excisio-
ne unguis.

sua manu distare ab oculo poterunt, & Medicus chirurgiam non incommodè moliri. Postea Medicus, duobus lini capitibus apprehensis, & elevatis manubriolo scalpelli, si qua parte unguis oculo inhæret, diducendus, donec ad angulum veniat. Tandem lini duobus capitibus hinc inde apprehensis, modo remittere, modo attrahere Medicus debet, donec unguis in subiecto oculo, videlicet cornea, & albo sit separatus; magna cura adhibita, nè ubi ad angulum ventum est, ipsius caruncula, quæ custos foraminis est, humorem & lacrymas effundentis, lino abscindatur, & affectum excitet, *ρῦαδα* Græcis dictum, ex quo humor semper effluit. Itaque excindere unguem ab angulo Medicus ita accuratè debet, ut neque ex eo aliquid relinquatur, quod exulceratum, vix ullam recipiat curationem; neque ex angulo aliquid detrahatur, quod *ρῦαδα* affectum excitet. Ultimo in hac chirurgia, proximis diebus quotidie oculum diducere opus est, ne ad angulum palpebræ invicem cicatrice agglutinentur. qua expleta chirurgia, Paulus *momentum Salis in levorem detriti* inspergit, & *lanam Ovo exceptam* desuper apponit; nos tutius *Cadmiam, aut Pompholygem levigatam*, ad exsiccandum, & detergendum, & *Ovum totum lana exceptum* superdamus, tum ad leniendum, tum ad inflammationem arcendam.

Celsus ex *Melle* linamentum imponebat. Sed in universum, medicamenta exsiccantia sint, & deterforia, ita tamen, ut neque mordeant, & partem irritent, & omnino inflammationem arceant. Atque hæc de ungue oculorum dicta sint; nunc de encanthide agendum.

CAP. XX.

DE ENCANTHIDE.

Encanthidis causæ.

Modus eam curandi.

Encanthis, Græcè *Εγκάνθις*, in Oculi angulo, unde etiam nomen accepit, exiguum tuberculum est, vel ex fluxione obortum, vel ex ungue parum exciso, ac proinde contracto, conglobato, & in tuberculum converso. Conveniunt Celsus, & Paulus in chirurgia, quod excipi hamulo, & circumcidi debet. Paulus vossellam, ad apprehendendum usurpat. Sed hic quoque diligenter temperata manu utendum, ne quid ex angulo abscindatur;

tum exiguum linamentum, aut *Cadmia aut Atramento sutorio* inspergendum est. Paulus *Chalcitidem levigatam* usurpat. Sed mitiora, quæ non irritant, tutiora sunt, ut est *Tutbia præparata*, aut *Pompholyx*; aut *Sief album sine Opio*.

CAP. XXI.

DE HYPOPYTIS, SEU PURULENTIS OCULIS.

Paulus Lib. 6. Cap. 20. ex Galeno, *Chirurgia* chirurgiam proponit ad *ὕποπυς*, ad hypopyon. hoc est hypopyos, vel purulentos oculos, qui undique intus pus continent, quod potissimum intus sub cornea apparet. Chirurgia autem relata à Galeno, erat cuiusdam medici ocularii, cognomento Justii, qui, in sedili ægro collocato, & capite ejus utrinque à lateribus apprehenso, mox quatiebat adeò, ut pus deorsum descendere infra corneam videretur; quæ tamen chirurgia medicamentis digerentibus postea indigebat; propterea Galenus 14. Meth. Cap. ultimo, rursus proponit suam ad hypopyos chirurgiam, dicitque, quod frequenter multum simul puris evacuatum est, tunica cornea divisa, paulò supra locum, quo omnes inter se tunicæ committuntur, quem coronam, & iridem vocant.

Unde pus evacuetur.

CAP. XXII.

DE ÆGILOPE, OCULORUM FISTULA LACHRYMALI VULGO DICTA.

Solet non rarò in interno oculorum *Ægilopis* angulo oboriri fistulosus affectus, *αἰγίλος*, qui, quamvis oculi fistula appelletur, tamen à principio videtur potius palpebrarum esse, quam oculi; nam per pusillum utriusque, videlicet inferioris, superiorisque palpebræ foramen, quod eminet in oculi interno angulo, ex quo naturaliter lachrymæ effluunt, solet primum lachryma facilè, frequentiusque manare, quam soleat, quod sensim, sensimque adaugetur, donec assiduus fiat lachrymarum effluxus; interdum effluxus continuus non est, sed lachryma ita in spatio, & sinu facto, meatuque dilatato colligitur, ut perpetuò ad digiti compressionem effluat. Effluit quoque ex utriusque palpebræ foraminibus, ubi nares vehementius emunguntur, cum quadam spiritus detentione; qui affectus, si non sanetur, solet subinde major subsequi loci

Ee am-

ampliatio, & cavitas, quæ ad oculi etiam angulum jam spectat; & sicuti a principio ulcus non adest, ita dum diutius collecta serosa, falsaque lachryma permanet, ac putredinem contrahit, & cavitatem, meatumque sensim erodit, & dilatat; quo tempore non amplius solius palpebræ meatus afficitur, sed sinus angulum quoque comprehendit, & occupat, quod fit, ut lachryma saniei admista primum erumpat, deinde temporis progressu, sola sanies, & locus affectus duritiem contrahit, quæ ad tactum persentitur; in quo statu affectus Anchilops dicitur, à Paulo Lib. 3. Cap. 22. quæ non ineptè à posterioribus lachrymalis fistula appellatur; quod in lachrymarum loco, & ductu oboritur. Anchilops autem à Paulo dicitur, priusquam abscessus extra in ulcus erumpat; etenim ubi affectus inveterascit, solet etiam exterius inflammatio oboriri, quæ in abscessum versa foras expurgatur, facto nimirum exterius in cute foramine, quod sæpè cicatrice obducitur, & rursus aliquo temporis intervallo interposito renovatur; interdum autem diutius apertum permanet. Ex diuturnitate tandem succedit, ut ad nasi os fistula pertingat, & materiam saniosam per nares nonnunquam expurget, per illud scilicet foramen, quod in interno angulo in nares pertunditur.

Anchilops
quid Paulo.

Curatio
ægilopis,
in principio.

Curatio in
progressu.

Curatio,
quando
malum ad
os pertin-
git,

Interdum ita procedit affectus, præsertim cum per internas nares non expurgatur, sed colligitur in sinu materia, ut narium quoque os vitiet, & corrumpat. Cæterum in quocunque statu affectus consistat, chirurgiam postulat, non tamen eandem; nam in principio, & usque quo ad os non pertingit affectio, solet curari tum solis medicamentis, tum simul cum iisdem, chirurgia; etenim in principio *Oxaleum ceratum*, lachrymam copiosam exsiccat, aut *Aqua Aluminosa*, aut *spongia eadem Aqua imbuta*, aut *pulpa fructus ligni Indici immatura*, & applicita. At in progressu affectu, ubi quoque sanies lachrymæ admista ex utroque angulo effluit, ego instrumentum effinxi, quod ad angulos fistulosum sinum comprimens, solet ipsum glutinare, si *spongia ex Vino nigro Aluminoso expressa*, plumbeis corporibus subjiciatur. Ultimo loco, videlicet ubi ad os pertingit, sive vitiatum, sive nudatum tantum sit os subiectum, adurentibus ferramentis succurritur. Celsus ita

chirurgiam hanc administrat; hamulo summo fistulæ foramine excepto, deinde usque ad os exciso, oculoque, & cæteris proximis partibus benè obtectis, & munitis, os ferramento adurendum vehementius; quod si jam carie corruptum est, quo crassior squama abscedit, eò melius. Paulus & ipse similiter excindit usque ad os; quod si os carie nondum sit affectum, nudatum tamen ipsum eradit; sed quia in hac parte offis deraasio difficillima est, ideo opinor, Celsum statim ad ferramenta adurentia devenisse, dimisso scalpro. Ego autem, ad eradendum os, cum Paulo, deraforia quædam instrumenta mihi paravi ad hunc usum accommoda; quæ tria sunt, & differunt magis, & minus: quod si caries os occupavit, ferramentis candentibus utendum statim est; quæ Paulus acuta, aut in cuspidem abeuntia usurpat, & adeò ipse quoque comburit, ut squama abscedat; postea monet quoque, fuisse nonnullos, qui post carunculæ, & loci excisionem, terebra usi, humorem, aut pus in nares derivarint; quod mea sententia efficiendum est, ubi aliis expertis non curetur fistula; satius enim est ipsam percolari interius, quam exterius per genam. Terebra autem sit exigua, ac tenuis, quæ exitum tantum paret; cuiusmodi est, quæ è vestigio perforat, propter nasi offis eo loci tenuitatem. Hæ igitur sunt Pauli, & Celsi chirurgiæ ad ægilopem. Ego autem, ubi subest os nudatum, aut vitiatum, & vetusta fistula, absque alia cutis, aut fistulæ excisione, quæ dolens admodum est, statim cannula supra foramen posita, ut oculum tueatur, & compressione cutis sensum obtundat, ferramento candente per cannulam immisso, ad os usque combussi; aliàs usurpavi ferramentum latum, sed cum tardè penetret, & chirurgiæ omnes celeres sint oportet, ideo laudo potius olivare instrumentum, quod cuspidem habet instar nuclei olivæ. Ultimo Celsus, præter propositam chirurgiam, proponit quoque adurentia medicamenta; quæ ego usurpo, cum ægrotantes timidi sunt, & ferramentum candens expavescunt; & caustico apposito ita comburo, donec ad cavitatem ipsius sinus digito pertentatam, & cognitam ventum sit; nè verò dispergatur causticum ejusmodi, exigua argentea opercula caustico superpono, & comprimō. Hoc modo curatur lachrymalis fistu-

Auctoris
chirurgia
in ægilope.

Auctoris
nova ratio
curandi
fistulam
lachrymalem.

fistula, in quocunque statu sese curanda obtulerit: nam cancerosam fistulam non esse attingendam chirurgia, à Celso sumus admoniti; quod mortem curatio hæc maturet.

C A P. XXIII.

DE ERUTO, ET AMISSO
OCULO.

De eruto, & amisso oculo illud dicam, non posse eum, nisi æquivoce corrigi, nimirum cum oculo vitreo, vel lapideo, vel argenteo, seu alterius materiæ, qui sano coloribus, figura, magnitudine, & positione sit quam simillimus. Quod si oculus totus erutus est, rotundus imponendus; si verò portio remansit, cortex vitreus concavus aptandus.

C A P. XXIV.

DE POLYPO EXTRAHENDO.

Polypus
quid.Polypi in-
commo-
da.Polypus
qualis.

Ejus causa.

Differen-
tiæ polypi.

Polypus, ex Paul. Lib. 6. Cap. 25. est tumor præter naturam, in naribus internis obortus, ex marini polypodis similitudine nomen sortitus; tum quod illius carnem repræsentet; tum quod suo complexu, qui ipsum capiunt, ulciscatur; ita vitium hoc nares comprehendens, ipsas obstruit, id efficiens, ut & difficulter respirent, & sermonem ægrè exprimant; interdum in totum respiratio per nares impeditur, & coguntur patientes per os diu, noctuque perpetuò respirare, cum ingenti molestia, & vitæ incommodo. Addit Celsus, quod quando polypus ita producit, ut ad fauces perveniat, etiam ægri suffocantur. Albucasis Lib. 2. Cap. 24. dixit, has carnes assimilari scorpionibus multorum pedum. Est hujusmodi tumor, qualis caro alba, mollis, replens nares; non quidem hæc uniformis, sed multæ apparent veluti carunculæ simul junctæ; aut altera ab altera pendens, appensæ modò quidem ad cartilagineas, modò ossibus aut nasi, aut supernè spongiosis, Albucasis lib. 2. Unde provenit a materia potissimum pituitosa; & habet nonnullas venas, à quibus nutritur; unde verisimile est, fieri a sanguine admodum pituitoso, qui in cerebro redundat, & ad nares confluit.

Hujus plures sunt differentiæ, ut Paulus ait, & Albucasis. Nam inter-

dum polypus est durus, adhærens, lividus, dolens, & ut uno verbo dicam, cancerosus; quem nullis instrumentis esse curandum, quia chirurgica operatione irritatur, sed blandientibus tantum lætandum; aut si curare precibus ægrotantis cogimur, monet Paulus, ipsum esse adurendum candentibus feramentis; quæ per cannulam sunt immittenda, obvoluta eadem linteo vino frigido madefacto, ut tantum affecta pars inuratur, non alia; cannula enim, subeunte ipsam ferramento, valde incallescit, cum dolore, & læsione narium, & partium circumstantium.

Alius mollior, laxus, albus, indolens, supra appensus tantum nasi cartilaginibus, aut ossibus, aut spongiosis suis radicibus; infra verò, pendulus; pendet autem, ut interdum extra nares exeat; interdum retrahatur sursum; rursus interdum per narium foramina ad fauces declinet, & in faucibus appareat. Videantur polypi differentiæ, ab Hippocr. descriptæ Lib. 2. de Morbis, Cap. de Polypo, & modi curandi. Hunc igitur chirurgia curamus.

In quo curando, monet Cels. Lib. 7. Cap. 10. oportere sursum per nares immittere ferramentum acutum, in modum spathæ factum, & ipsum polypum ab osse liberare, adhibita diligentia, ne subjecta cartilago lædatur, quia difficilis succedit curatio. Ubi polypus abscissus est, unco ferramento extrahendus est; tum implicitum linamentum ad sanguinem supprimendum imponendum; tum purgandum; & denique pinna imposita, medicamento cicatricem inducente obducta, sanandum. Hoc modo Celsus docet curationem polypi per chirurgiam.

Paulus loco citato, præcipit, ut ægro collocato in sedili, adversus solis radios, Chirurgus sinistra manu narem aperiat, & dilatet; dextero verò, spathula ad id facta, in myrtacei folii modum acuta, orbiculatim polypum præcidat, illic acie ferramenti imposita, ubi narium coaluit; postea instrumento in oppositum converso, manubriolo ipsius, carunculam succisam foras eximemus; idque toties efficiemus, secando, & eximendo, quousque totus polypus fuerit exemptus. Ut videtis, non variat Paulus à Celso, nisi quia Celsus unco utitur ad polypum extrahendum, Paulus spathæ manubriolo, quod credendum

Alia differe-
rentia.Curatio
polypi, ex
Celso.Chirurgia
polypi, ex
Paulo.Differen-
tia
curam
Celsi, &
Pauli.

dum est, obtusum esse unicum. Rursus Celsus, ad cicatricem obducendam, utitur pinna, Paulus verò, plumbeis canaliculis. Tertiò Celsus, abstinet à ferramentis adurentibus, Paulus autem utitur illis, sed in narium polypo.

Signa extracti polypi.

Reliquiae quomodo extenderentur.

Indicabit totum polypum esse exemptum, si respiratio per nares libera, & sine obstaculo recurrat; si vox, seu loquela concinna sequatur; addit aliud signum Paulus, & Albucasis, si humor per palatum in fauces prodeat; signum enim est, viam illam liberam, & expeditam factam esse. Quod si hujusmodi signa diminuta appareant, signum est, reliquias polypi superesse, & esse necessarium aliquid moliri, ad ipsas extendas, sive polypus verus, sive cancerosus sub adustione remanserit. Quod si modus praedictus extrahendi non amplius sit possibilis, in eo casu praecipit Paulus, & Albucasis, esse sumendum linum mediocriter crassum, funiculi instar, & nodis hinc inde pluribus, & frequentibus constrictum, ita ut inter nodum, & nodum sit spatium digiti transversum, aut etiam minus, ut monet Albucasis; & hujusmodi funiculum immittendum, à naribus ad palatum, & foras per os extrahendum, cum specillo perforato, aut plumbeo, aut argenteo, ad cuspidem alteram, tum verò dextera, sinistraque manu, duo filia capita, tum quod à naribus, tum quod ab ore pendet, vicissim trahenda, ac retrahenda, donec reliquae polypi absumantur. Hæc est curatio polypi ex Celso, & Paulo.

Chirurgia polypi, ex Albucasi.

Albucasis variat aliquo modo hanc curationem, dum Lib. 2. Cap. 14. dicit, polypum, id est carnes illas, prius unco ferramento in nares immisso, foras extra nares trahendum; tum verò præcidendum, quantum ejus foras extractum est; & id toties faciendum, donec totus polypus sit exemptus. Quod si reliquiae remanserint, quas non sit amplius possibile foras trahere, tunc vult Albucasis, sicuti Celsus, & Paulus, ut immisso incidente instrumento, ad modum spathæ, præciantur reliquiae, & unco ferramento extrahantur. Quæ Albucasis operatio optima est, cum polypus amplius est, & foras extra nares trahi potest.

Duplex periculum chirurgiæ propositæ.

Ego autem non recusabo, quæ habeo, in polypo curando vobis communicare. Ratio ab Auctoribus proposita

bona est, neque ipsam damno, sed solet sub ipsa duplex periculum imminere, & contingere; unum est, sanguinis profusio magna, quæ impedit operationem; aliud est, incisio cartilaginis narium. Quod sanè duplex periculum animadvertenter omnes, & Celsus, & Paulus, & Albucasis, & cæteri, & proponunt etiam remedia: & Celsus privatim præcipit, ne infra cartilago lædatur; quia in ea difficilis curatio est, quasi innuat, fieri ulcus intus quasi incurabile. Et ideo ego habeo instrumentum tutissimum, quo sæpissimè, ac felicissimè sum usus, quod simul præcidit, apprehendit, & foras trahit, quæ sunt tres potissimæ intentiones, seu operationes, quæ in hoc casu requiruntur. Sed quod majus est, præcidit tantum polypum, & illæsas servat omnes alias partes; præterea apprehendit, & foras trahit, neque sanguinis effusionem effatu dignam movet; quia non præcidit alias venas, quam per carunculas polypi dispersas; aut si propositum instrumentum evellit, & radicitus à cartilaginibus extirpat polypum, non propterea sequitur tanta profusio, quanta sequeretur, si venæ, quæ sunt propriæ cartilaginis, præciderentur; quoniam venæ polypi non sunt ita magnæ, neque naturâ adherent, prout cartilagine venæ. Et ideo memoria teneatis formam prædicti instrumenti; quò perpetuò omnem polypum perfectè sanavi, ita ut omnes patientes ad me confugiant firma spe salutis.

Exempto polypo, facilè adhuc aliquæ reliquiae remanent; quæ tamen ita exiguæ sunt, ut vel ex se ipsis exsiccantur, & consumantur, vel medicamento aliquo imposito. Celsus primùm imponit implicitum linamentum, vel ex penicillo aliquod medicamentum inspergit, quo sanguis supprimatur; postea purgat vulnus, & pinna imposita, medicamento cicatricem obducente obducta, sanat. Paulus funiculari linamento, pastillo obducto, ad reliquias consumendas utitur. Albucasis, Unguento *Albucasis* *Aegyptiaco*. Ambo postea præcipiunt, canaliculos plumbeos in nares immittendos. Celsus verò pinnam, cum cicatricem obducentibus. Ego & prædictis Auctoribus, & per cannulam, aut pulveres insufflo, aut impello intus in cannulam, stylo, circulum ex altero extremo habente, intra eam imposito, & impulso. Pos-

Reliquias polypi ut tollat Celsus.

Paulus.

Albucasis.

Auctoribus.

Instru-
mentum
Albucasis

Possumus quoque usurpare instrumen-
tum Albucasis, quod habeat cannulam,
quæ in nares immittatur; deinde exte-
rius habeat veluti conchulam adjunctam,
aut adaperitam, aut clausam, & in con-
chula pulveres ponere, qui sursum post-
ea à patiente per inspirationem attrahun-
tur, & ad summitatem narium perve-
niunt; neque verendum est, ipsos pos-
se sursum ad cerebrum pervenire, pro-
pter obstructionem factam à reliquiis po-
lypi; dummodo dexterè, & moderatè
trahantur. Quo sanè instrumento ute-
batur quoque Albucasis in caputpurgiis
liquidis attrahendis.

C A P. XXV.

DE INSTRUMENTO AUCTORIS
PRO POLYPO EXTRAHENDO.

Duo sunt hoc loco proponenda; al-
terum, hoc solum meum ferramen-
tum ea omnia præstare, quæ quatuor
Antiquorum moliuntur instrumenta, ni-
mirum spatha, uncus, pinna, seu can-
nula plumbea, & funiculus nodosus. Se-
cundo loco patebit, hoc meum ferra-
mentum cito, tutò, sine dolore, & si-
ne ullo periculo feliciter operari; Anti-
quorum verò quatuor proposita, tardè,
cum molestia, & cum periculo, &
omnino infelicissimè opus suum perage-
re; ideoque chirurgiam sub his infelici-
ter succedere, neque admittendam esse.
Ex his tertio loco eliciendum erit,
omnino in hac polypi chirurgia, reji-
cienda esse tum instrumenta omnia, tum
modum administrandi chirurgiam Anti-
quorum. Vos iudices advoco.

Probo primùm, hoc solum instru-
mentum omnia præstare, quæ quatuor
Antiquorum. Quatuor sunt intentiones
in polypi chirurgia; polypum primo in-
cidere; deinde ipsum apprehendere, &
extrahere; tertio reliquias, quæ reman-
sere, similiter separare, & auferre; quar-
tò, cicatricem in loco polypi exulcera-
to inducere. Ad incidendum polypum,
spatha Antiqui utebantur; nos verò idem
exsequimus hoc instrumento, quod ha-
bet aciem, & ideo incidit, imò facilius,
& promptius incidit, quàm spatha; quòd
hæc una acie incidit, hoc ferramentum
autem duplici; spathæ acies ad mutuuum
occursum non venit, sed incidit, quem-
admodum omnia, quæ longiore sunt a-
cie; at ferramentum ad mutuuum occur-
sum accedens, incidit, ut forceps, &

omnia alia instrumenta, quæ ad robustè
incidendum apta sunt. Ad secundam in-
tentionem explendam, videlicet, ad ap-
prehendendum, & extrahendum succi-
sum polypum, Antiqui utebantur unco;
at nostrum ferramentum, & ipsum, ut
uncus apprehendit, & foras trahit; ap-
prehendit enim, cum à partibus contra-
riis, ad mutuuum occursum, ut forceps,
venit; foras trahit polypum, à Chirur-
gi manu adjutum; quinimo, ferramen-
tum eodem ferè tempore & incidit, &
apprehendit; quod Antiquorum instru-
menta non faciunt, quæ distincta, &
diversa sunt. Adde rursus, quod ferra-
mentum ad Chirurgi libitum, & appre-
hendit, si mitius, & incidit, si valen-
tius comprimatur; quorum nullum cæ-
tera exsequuntur. Ad tertiam intentio-
nem, quæ est reliquias polypi auferre,
Antiqui utuntur nodoso filo; at ferra-
mentum suo extremo abradit ab offe
omnes reliquias; id quod ego tactus, &
auditus sensu comprobavi, persentiens
ipsius polypi frustula, à ferramento ab
offibus spongiosis abradi, & separari. Ad
quartam intentionem, hoc est, ad cic-
atricem inducendam in loco ablati poly-
pi, Antiqui penna, & canaliculo plum-
beo utebantur. At nos insufflare intus
sursum medicamenta possumus.

Modo secundum propalandum est,
videlicet, Antiquorum proposita instru-
menta infeliciter omnia peragere, quorum,
ferramentum verò nostrum felicissimè
operari. Quis non videt, spatham in-
tra nares immissam, locum, scilicet an-
gustissimum, & obscurissimum, impos-
sibile esse solum polypum incidere; cum
non videamus ullo modo quid secan-
dum, aut servandum sit. Dicat Celsus,
quidquid vult, ut adhibeatur diligentia,
ne cartilago lædatur; quoniam lædi
ipsam necesse est sub spatha. Dicat Pau-
lus, quantum libeat, collocandum esse
hominem adversus solis radios, & na-
rium foramen sinistra manu esse expli-
candum, & dilatandum; quoniam non-
quam polypus, qui sit in narium sum-
mitate, ubi perpetuò degit appensus,
videbitur, itaque cum spatha nesci-
mus, quid facimus. Quod si aut carti-
laginem, aut internam narium partem
incautè incidamus, primùm dolor into-
lerabilis; inde sanguinis profusio; ter-
tio loco inflammatio excitabitur; à qui-
bus gangræna etiam supervenire potest
cum periculo mortis.

Ee 3

Quo-

Instru-
mentum
Auctoris
commo-
dum.

Quatuor
intentiones
chirurgiæ
polypi.

Instru-
menta.
I.

Incom-
moda spa-
thæ Anti-
quorum.

Commo-
da ferra-
menti Au-
ctoris.

Quorum nullum sub nostro ferramen-
to evenire potest; ferramenti enim acies
introrsum recurvata est, & non potest
aliud incidere, quam polypum. Am-
plius, non potest incidere ferramen-
tum, nisi prius rem incidendam appre-
hendat; apprehendendo autem, pertem-
tamus, num polypus sine sensu, aut
pars narium sensu exquisito prædita
comprehensa sit. Insuper spatha potest
latius, dum incidit, temerè excurrere;
ferramentum verò nostrum ad mutuum
occursum veniens, non potest.

Incom-
moda un-
ci.

Secundum Antiquorum instrumen-
tum erat uncus, qui infelicitè, & tar-
dè operatur, propterea quòd neque ap-
prehendere, neque extrahere probè po-
test, quòd à Chirurgo non videtur;
præterquam quòd, dum deorsum trahi-
tur uncus, suo mucrone offendere na-
rium latera potest; at nostrum ferra-
mentum, tum cito, tum tutò, tum si-
ne noxa apprehendit, & foras trahere
totum polypum potest; ita ut unica vi-
ce aliquando totum extraxerim poly-
pum Venetiis.

Incom-
moda fu-
niculi no-
dosi.

Tertium Antiquorum instrumentum
erat funiculus nodosus, à naribus in fau-
ces, & per os exiens, qui tractus, re-
tractus, modo una, modò altera ma-
nu, polypi reliquias aufert. Qui mo-
dus imperfectissimus est, difficilis, nec
incommodis vacans; nam primò immit-
tere acum plumbeam à naribus ad fau-
ces, & à faucibus per os trahere, ne-
que facilè est, neque solatio est patien-
ti. Nam si digitis linguam tantum de-
primamus facilè interdum ventriculus
subvertitur, & ad vomitum incitatur;
quid igitur acciderit, si acus, & funi-
culus in fauces perveniat? Præterea tra-
here, & retrahere nodos, nonne est do-
lorem ingentem inferre? præsertim cum
partes sentientes aspero nodorum conta-

Reliquiæ
polypi ubi
hærent.

ctu affricantur. Præterquam quòd ego
certè, qui plurimos polypos chirurgia
curavi, testari possum, nunquam me
vidisse polypi reliquias remansisse in ea
via, quæ à naribus ad palatum perdu-
cit; sed omnes ad os spongiosum esse
appensas, quòd à memorata via longo
distat intervallo. Itaque nodos per hanc
regionem movere, nil aliud est, quàm
corpora sentientia irritare; interea verò
omnes polypi reliquias relinquere supe-
rius appensas. At nostrum instrumen-
tum, suo extremo lato recurvato, &
incidente, facilè à supernis ossibu omnes

Auctoris
instru-
mentum,
reliquias

abradit polypi reliquias, absque ulla na-
rium molestia. Ad explorandum autem
ductum, qui à naribus ad palatum du-
cit, si fortè opus sit, recurvatum fer-
rumentum ad id paratum est.

Quarto loco Antiqui utebantur pin-
na, & canaliculo plumbeo, cum medi-
camentis ad cicatricem inducendam; à
nobis autem neutrum horum usurpatum
est, quia soli *Vini nigri* ablutio, inter-
dum *simplicis*, interdum *Aluminosi* pro-
fecit. Neque unquam vidi in polypo
extracto reliquias remansisse, quæ rur-
sus expullularint, ac renovatæ sint; puto
ego id provenisse, ex præcedente
ferramenti opera, quòd atterit polypi
reliquias omnes, quæ attritæ ex seipsis
postea exsiccantur, & commoriuntur.
Ex his modò facilè vos ipsis eliciatis,
neque instrumenta, neque chirurgiam
Antiquorum in polypi curatione admit-
tendam esse, quinimo rejiciendam. Vi-
de Hipp. 2. de Morbis, Cap. de Po-
lypo.

C A P. XXVI.

DE OZÆNA, NARIUM UL- CERE.

Nares intus exulcerari compertum
est; at *ὄζαναν*, non quodcunque
narium ulcus appellari, testis est Celsus
Lib. 6. Cap. 8. qui ozænam, ulcera in-
tra nares, plures crustas, & odorem quid-
foedum habentia, esse dixit: & Paulus
quoque Lib. 3. Cap. 24. ozænam, ul-
cus esse tradidit putridum, ex humorum
acrium illuvie genitum. Quibus ulce-
ribus, Celsus etiam dixit vix posse suc-
curri; puto ego, propter eorum mali-
gnam naturam, quæ tum ex fluxione
acri, & prava, ab hepate, & capite
transmissa, à virulentia Gallica prove-
niat, quæ ozænae ulceri sæpe conjun-
gi solet; tum verò etiam à partis affe-
ctæ intemperie, quæ humorem, etiam
bonum, si influeret, corrumpere. In
quo curando, præter ea, quæ medica-
mentorum ope fiunt, quæve tum jecur,
tum caput respiciunt, & fluxionem, in-
temperiemve arcent, & corrigunt, &
decocto ligni Indici, si opus est, pur-
gant, & præter localia etiam medica-
menta apposita, ubi non sanatur ozæna,
tunc ad eam sanandam manus admoven-
da est. Celsus dicit, quòd si ozæna me-
dicamentis non cedat, quemadmodum
manu curanda sit, apud magnos Chirur-
gos

polypi at-
terit.

Ozæna

Ozænae
causa.

Difficilis
ozænae cu-
ratio.

Chirurgia
prima
ozænae ex
Celfo.

gos se non reperisse. Et subdit; Credo, quia raro ad sanitatem satis proficit, cum aliquod in ipsa curatione tormentum habeat. Et vera dicit Celsus; quod tormenta in curatione non arident, & ægrè tolerantur, maximè autem, cum in parte valdè sensitiva, cuiusmodi internæ nares sunt, tormentum afferat, aut incisione, aut adustione. Attamen proponit Celsus, ad ozænam, duplicem chirurgiam, potius ex aliorum sententia, hoc modo. Apud quosdam tamen positum est, vel fictilem fistulam, notetis triplicem vocem; vel subtilem fistulam, vel subtilem, vel fictilem, ego potius fictilem recipio. Igitur aliqui sunt, qui volunt, vel fictilem fistulam; vel enodem scriptorium calamum in narem esse conjiciendum, donec sursum ad os perveniat, id est, ad nasi ossa; tum per id, tenue ferramentum candens dandum esse ad ipsum os; deinde adustum locum purgandum esse *Ærugine, & Melle*; ubi purum ulcus est, lycio ad sanitatem perducendum.

Alia
chirurgia
ex
Celfo.

Proponit postea Celsus alteram chirurgiam, quam nemo, ut puto, admittet. Inquit, vel narem incidendam esse, ab ima parte ad os, ut & conspici locus possit & facilius candens ferramentum admoveri; tum sui narem debere, & adustum quidem ulcus eadem ratione curari; futuram verò illini vel *Spuma Argenti*, vel alio glutinante. Hæc Celsus. Certè secare narem usque ad ossa nasi, & postea, adustis exulceratis partibus, vulnus consuere, nullus, uti opinor, perferret; neque etiam si quis perferret, à prudenti Chirurgo admitti, & administrari deberet sectio; primò, quia inciditur tota pinnarum narium cartilago, non autem simplex cutis; secundò, quia usque ad ossa nasi, ozæna potest & conspici, dilatatis naribus, & comburi etiam, & medicamentis tandem impositis, non incommodè curari; frustra igitur inciditur.

Ejus
incommoda.

Anterior
chirurgia
in ozæna.

Propterea ego similem quidem chirurgiam, at longè mitiorem, vobis ad ozænam propono. Immittenda cannula ferrea sursum per nares, tam longa, ut ulceris longitudinem sequatur, & æquet, nariumque cavitatem æmuletur; & per ipsam ferramentum candens indendum, quod tamen nonnisi cannulam attingat; sic fiet, ut ferrum candens calefaciat cannulam, & hæc nares, & ozænam; nolo autem nares ex hoc calore

dolere, sed tantum citra dolorem calefieri partem exulceratam, ad bonam laborantis tolerantiam; qua perspecta, tunc cannula à naribus è vestigiò eximenda, rursusque immittenda; totiesque ferramentum candens, quod tantum calefacit, repetendum, quousque exsiccata sufficienter pars exstiterit; ex pluribus iterata calefactio impleat vicem adustionis, partem scilicet exsiccando, & corroborando, ac humores digerendo; atque ita ulcus sanando; etenim si ferrum ignitum adurendo exsiccet, digerit, & corroborat; præterea verò substantiam partis absumit, uno excepto, quod est, partis substantiam consumere, idem ferè præstabit, non tamen ita validè, ac velociter calefactum; quod tamen per plures vices repetitum, tandem opus absolute necesse est, atque idem ferè præstare, quod candens ferrum semel admotum; qui modus, à primo proposito per magis & minus differt, qui ferrum candens per fictilem fistulam, aut calamum scriptorium indit. Quamvis ignorem, quomodo ferramentum candens, per calamum scriptorium dari possit, absque eo, quod scriptorius calamus comburatur; nisi fortè, comburi ulcus per combustum calamum velimus. Sed Celsum declaremus. Calamus scriptorius antiquitus, non erat primò ex alanserinâ, ut nunc, sed erat fistula ex arundine conflata, qua tunc Antiqui scribebant, prout nunc quoque Græci. Quod verum esse, ex eodem Celfo patet, qui pinnam passim, non pro calamo scriptorio, sed pro pinna simpliciter accipit; ut patet Cap. 8. & Cap. 10. Libri. & quia inter hos quidam sunt nodosi, quidam enodes, eligit meritò enodem calamum Celsus. Qui ferro adurendi modus omnibus partibus exquisto sensu præditis, & adustione opus habentibus competit, ut analogon adustionis habeatur, & dolore vacans præsidium; quo ego plurima istiusmodi ulcera feliciter sanavi. Ab ipsa autem calefactione, medicamenta superdanda, quæ refrigerent, & siccent, ut est *Limentum simplex, Unguentum de Cerussa*, & alia id genus.

Iterata calefactio adustionis loco.

Celf. explicatur.

Chirurgia proposita electio.

C A P. XXVII.

DE SUFFUMIGIO ANGLICO, EX
TABACO, ET CHIRURGIA,
NASO, ORIQUE COMMUNI.

Solent quoque passim in Anglia suffumigium parare ex *Tabaco*, seu *Herba Regina exsiccata*, quam ignitam, & fumum exhalantem, & alteri extremo admotam herbam, per fistulam fictilem, ore fumum illum trahunt, eoque ore repleto, ut buccas inflet, exeatque per nares. Ferunt hujusmodi fumum ita assumptum, & ad cerebrum, pulmonesque attractum, contactu suo valere admodum ad catarrhum ad pectus destillantem, & suffocantem. De quo tamen medicamento nonnulli conqueruntur, quod caput repleat, & dolorem ejusdem moveat; nonnulli se id non pati restantur; attamen in Anglia, ut dixi, est in frequentissimo usu cum felicissimo successu.

Suffumigii
ex Tabaco
utilitas.

C A P. XXVIII.

DE ORIS CHIRURGIIS, ET PRIMO
QUOMODO LABIORUM
FISSURÆ CURENTUR.

Plurimæ in ore administrantur chirurgiæ; cum enim oris partes plurimæ sint, nulla est vel minima, quæ manuum curationem non desideret; proinde instrumentorum supellectilem non requirat; etenim in labris quatuor sunt chirurgiæ; in gingivis duæ; in oris partibus duæ; in dentibus octo; in palato duæ; in lingua quinque; in uva una; in tonsillis una; quæ omnes interdum incisione, sed ut plurimum per ferramenta adurentia explentur; quod hæ oris partes, ut humidissimæ sunt, ita multis putridis morbis patent, qui adurentibus, impenseque exsiccantibus maximè adjuvantur. Administrabimus igitur chirurgias in ore, prout sese ejus partes offerunt, orsi à labiis, inde ad gingivas, dentes, palatum, linguam, uvam, & tonsillas devenientes.

Oris partes
multis ob-
noxiae
morbis.

Labia igitur quadruplicem requirunt chirurgiam; prima labiorum fissuras curat; secunda curta labia resarciuntur; tertia, incisa usque in profundum mutuo applicantur, & glutinantur; quarta labium cancro affectum adimit.

Chirurgia
labiorum
fissuræ.

Ad primam quod attinet. Celsus Lib. 7. Cap. 12. unam administrat chi-

rurgiam in labiorum profundioribus fissuris, dolentibus, & sanguinem fundentibus, potissimum inter loquendum, & comedendum; quas actiones etiam prohibent, cum aliis fere oris officiis; quas Celsus præcipit inurendas ferramento tenui, quod spathæ simile quasi transcurrat, non autem imprimatur: puto, hanc spatham debere esse acutam quidem, sed retusa acie præditam, quod fissuræ profunditatem attingat, nequaquam autem simul comburat, & incidat, ut est ferramentum, quod ex altissima parte aciem acutam, ex altera retusam habet.

C A P. XXIX.

QUOMODO CURTA LABIA RE-
SARCANTUR.

Ad secundam autem chirurgiam quod attinet, curtum scil. labium resarciendum, vel nasum, ubi materia aliunde, & longius desumenda est, ut in naso, ex brachio desumitur; in hos autem vos mitto ad hujuscæ rei Scriptores, cum eam curationem nos experti adhuc non fuerimus. At ubi materia resarcienda aliunde petenda non est, tanquam à me administratam chirurgiam vos docere instituo. Igitur ubi in labiis aliquid deest, vel illud sit à natiuitate; unde non paucos videmus, quibus ex anteriore oris parte, in superno potissimum labio, ad incisores dentes, deest labium in medio, & reliquum hinc inde interius ad gingivas adglutinatum est; vel si sit labii defectus ex vulnere, soleo ego non aliunde, quam ex ipsomet labio materiam comparare; quod evenit, quia labia, præterquam quod mollissima, & humidissima sunt, multum extendi etiam non difficulter possunt; ideoque ego in primo casu, si exigua labii portio deficit, scarificato prius labio, & eo imprimis à gingivis omnino separato, sutura utramque ejus partem ad mutuam contactum adduco, statimque glutino ex utraque parte posito, contrariisque simul attractis habenulis adstringo, atque ita suturæ, ne erodant, prohibeo. Interea verò labium ad mutuam contactum adductum glutinatur; quod, quam citissimè succedat, pulveres inspergimus adstringentes ex *Bolo Armena Orientali*, *Thure*, & *Aloë*. Sed maximè omnium ad glutinandum præstat *Oleum Hispanicum*, cujus descriptionem

Quæ labia
curta Au-
ctori.

Curatio
labii curti
Auctoris.

Parva labii
portio de-
ficiens, ut
curetur.

Portio ma-
gna defi-
ciens ut
reparanda.

nem habetis in libro Chirurgico edito.

Quod si labii portio multa desit, & sub sutura, & glutino difficulter labium adducatur, & adductum conservetur, eo casu, facta labii à gingivis separatio-
ne, non statim oras labii scarifico, ne-
que suturas impono, sed linteo prius in-
ter gingivas & labium interposito, ne
rursum glutinetur, glutinum hinc inde
appono, idque duplex, hoc est, alte-
rum anterius, aliud posterius, quo va-
lentius trahat, tunc habenulas ita ad in-
vicem traho, ut ducentem sequantur,
atque ita labium ad extensionem sequax
reddo; ubi autem satis distentum labium
ex utraque parte est, ita ut jam ad con-
tactum veniat, tunc scarifico, consuo,
& glutino renovato, habenulas ad un-
guem traho, & ita prospere succedit
curatio.

Chirurgia
labii incisivi.

Tertia labiorum chirurgia, quæ glutinat labium incisum usque in profundum, sutura, & glutino similiter curatur, ut nuper in curto labio dictum est; neque enim glutinum solum sufficit, ut in aliis faciei vulneribus, quia glutinum non comprehendit totam vulneris profunditatem, sed tantum vulneris superficiem trahit; sutura autem oras labiorum per omnem profunditatem comprehendit.

Chirurgia
cancris la-
biorum.

Quarta labiorum chirurgia est, quæ cancrum à labio evellit; cancer enim solet non rarò labrum corripere, qui, quando medicamentis non cedit, & augetur, & exulceratur, intolerabiles cruciatus excitat; tunc amputatur, una cum toto labio cancro affecto. Ad quam chirurgiam antequam deveniamus, omnia alia prius tentanda sunt; quia est chirurgia molestissima, periculosa, magna, atque turpissima. Primum igitur de causa oportet esse sollicitos, quæ respiciat victus rationem, quæ sit contraria generationi atræ bilis; itemque sanguinem atrum, & ferventem evacuet, per frequenter repetitam sanguinis missionem, modo ex venis, modò ex hæmorrhoidibus; per fonticulos item in crure, per potum lactis, aut feri caprini. Ultimò, imposito parti affectæ medicamento, ex *succo Sonchi, Solatri hortensis, Virgæ aureæ* & ubi validiore opus est refrigeratione, ex *succo etiam Hyosciami, cum farina Milii, Oleo Rosaceo, & Sapa*; quod refrigerat, exsiccet, & dolorem lenit. Quòd si ab his cancer non sanetur, immò excrescat, &

impensius excruciet, & ad curam chirurgicam devenire coacti sumus, amputare ipsum oportet. Nonnulli utuntur ferramentis, quæ eodem tempore incidunt, & comburunt, ut sanguinis profusionem avertant, ut est novacula, vulgo rasoio. Ego autem, qui dolorem etiam plurimi facio, & utrique prospiciendum esse consulo, ubi aliqua corporis pars amputatur, laudo, ut acuta moneta ex argento, aut ligno duro, vel cornu attenuato, & maximè acuto pareretur, sic ut aciem habeat, & incidere utcumque possit; quam monetam, aut lignum subinde, vel quicquid aliud, in *Aqua illa forti* appellata, madefacimus, qua Aurifices aurum separant ab argento, & ita labium totum cancro affectum, mitiore chirurgia incidimus, postea totum ovum, corticibus abjectis, quod & dolorem lenit, & inflammationem arceat, subactum, ex stupa imponimus; inde pus moventibus, purgantibus, sarcoticis, cicatricemque obducentibus prosequimur curationem.

C A P. XXX.

DE GINGIVARUM CHIRURGIA.

Gingivæ quinetiam madescentes, tumefactæ, putridæ, & nigricantes, quarum causa dentes dimoventur, ex Celso Lib. 7. Cap. 12. de Dentibus, chirurgiam omninò exposcunt; quæ est, ut ferramento itidem inurantur, sed leviter, ut non infidat; quia mollem gingivarum substantiam auferret, nedum laxantem humiditatem. Quæ si ita intumescent, ut dentium vallum ferè superent, hoc prius adurere oportet leviter, quotidie semel; quod fit tenuibus ferramenti, quibus ego non semel tumentes, lividas, putridasque gingivas curavi; adustæ gingivæ, *Melle* illinendæ, & *Mulso* eluendæ sunt; putridisque ulceribus factis, arida medicamenta inspergenda reprimentia, & adstringentia, ut puta, *Rosarum*, & *Verbena pulvis*; valentiora sunt *Malicorium*, & *Galla*.

Quod si gingivæ tantum tuberculo, aut exiguo abscessu afficiantur, prima affectio Epulis, secunda Parulis à Paulo Lib. 6. Cap. 27. dicitur. Epulis quidem vossella, aut hamulo elevata præcidetur; Parulidi in orbem exsectæ, linamenta inferimus, ex Paulo. Quod si præter gingivarum tumorem, accedat retro maxillis ad molares dentes, caro crassa, & Epulidis, & Parulidis chirurgia.

Caro crassa, putrida ad molares, ut tollenda.

Ff

Auctoria
modus.

...
...
...
...
...

Magnī
tumorīs
gingiva-
rum cu-
ratio.

Epulidis
& Paruli-
dis chiru-
gia.

Caro cr
fa, putri
ad mola
res, ut to
lenda.

Ff

putrida, maximè extuberans, eo casu, ferramenta adurentia difficulter imponuntur; tum quia propter carnis crassitiam, & densitatem, vel multa mora non satis comburunt; tum propter loci angustiam, & partes circumstantes, quæ non sustinent candentia ferramenta; ideoque necessarium est prius, quantum fieri potest, excidere ferramenti excidentibus, scalpris similibus, sed longè majoribus; postea reliquias inurere, & os quoque maxillæ, quod labem contraxit. Quod si scalpra sanguinis profluvium moveant, iisdem, aut certè aliis eadem forma præditis, sed candentibus utendum est; ut his, qui cætera recti, in extremo recurvati sunt, prout usus, & locus requirit; postremò ad reliquias putridæ carnis, & os subjectum, quod ex contactu putridæ, glandulosæque, & pinguis carnis vitium contraxit, candentia commoda alia ferramenta per cannulam immittuntur, obice secundum eorum longitudinem sanarum partium contactum prohibente; quæ sanè putridæ, & intumescences carnes, etsi ab aliis non proponuntur, mihi tamen sunt perspectæ, & experientia comprobatæ, quibusdam ferramentis ad id fabrefactis.

Sanguinis
proflu-
vium scal-
pris ut fi-
stendum.

C A P. XXXI.

DE CHIRURGIA, QUÆ GINGIVÆ EROSÆ NUTRIUNTUR.

Primum quidem solliciti esse debemus de causa, quæ erodit, per medicamenta alvum subducentia. Sed hoc tempore, quod ad affectam partem attinet, confert *Vinum album, subdulce, in quo radices Tithymali omnium generum ebullierint*, in ore bis die detentum. Quæ quidem operatio propriè chirurgica non videtur dici posse.

C A P. XXXII.

DE DENTIUM CHIRURGIIS: ET PRIMO DE DENTIBUS EX QUACUNQUE CAUSA CONSTRICTIS.

Dentium
chirurgiæ
septem.

In dentibus autem, septem ferè chirurgicæ operationes administrari solent. Prima dentes constrictos, valideque commissos aperit, ne æger fame pereat. Secunda immunditiam, & oris fœtorem tollit. Tertia dentes cariosos, ac perforatos, ad cariem inhibendam,

juvat. Quarta, foramina dentium auro implet, ad præservationem eorundem. Quinta, dentes in alieno loco genitos, intra linguam, extra vero buccas offendentes eximit. Sexta, dentes in alieno loco obortos, eademque incommoda afferentes, retundit. Septima, dentes mobiles, dolentes, cariosos extrahit.

Ut ergo primam explicemus, scire oportet, bifariam posse dentes constringi, valideque committi; consultò videlicet, vel coactè. Ubi consultò fit, ut in pueris, & melancholicis, tunc causa symptomatis non pertinet ad partem affectam; si coactè, tunc causa morbi est in partibus, motui sursum maxillæ destinatis; quæ vel primariò afficiuntur, ut si tumor occupet musculos; vel per consensum à cerebro, ut in convulsione. Si igitur constrictio dentium non habet causam in musculis sursum maxillam moventibus, sed accidentalem, ut in pueris, propter pertinaciam, & melancholicis, interdum non est difficile os aperire validis instrumentis, quorum alterum pueris, alterum natu majoribus aptum, interdum verò neque etiam est ita facile dentes, & os referare. Non est, inquam, ita facile, potissimum in melancholicis, qui impenso conatu, & validissimo motu adstringunt, & sursum trahunt maxillam: validissimum autem esse maxillæ motum sursum, illi facile concedent, qui videntur dentibus, & inferiore maxilla, trahem gestari ducentarum & quinquaginta librarum pondo; sed & plures, & robustissimi muscoli maxillæ, validum eorum motum quoque attestantur. Si causa à musculis dependet, aut ex tumore, vel convulsione, eo casu, si sine dolore affectio est, licet; si verò cum dolore, dentium valida commissio est, non licet vi, & ferramenti propositis aperire; ne forte majus subsequatur malum, quod cerebrum afficiat, cum mortis periculo; nisi fortè præmissis lenientibus ad musculos. Sed si hæc parum valent, omnino abstinere oportet à ferramentis, & alia via, ne ægri fame pereant, prospicere.

Referatio
dentium.

Motus
maxillæ
sursum est
validissi-
mus.

Triplex est modus in hoc casu, cibum exhibendi. Fuere, qui cibum liquidum porrexere, veluti per infundibulum, posita fistulæ extremitate intra os per locum, ubi aliquis dens deficit; alii unum, atque alterum dentem, de-
dita

Qua ratio-
ne cibandi
ægri, den-
tibus con-
strictis.

dita opera excussere; vel fortè etiam ægro succurri potest, liquido cibo per cannulam recurvam, intra gingivas extremas positam, immisso. Sed si id fieri non potest, dupliciter miseris succurritur, vel ægrum alendo per clysteres in anum immisos, ex *contuso Pulli, aut jussulis pinguibus, & consummatis vulgò dictis*; qui modus omnino ægrè nutrit, quod per venas paucissimas, & minimas, & forte non satis coctus cibus attrahatur. Vel tandem succurritur modo à me nuperrimè excogitato, & est, ut per fistulam argenteam, paulò recurvatam, per nares in palatum liquidum cibum immittamus, qui probus, uti opinor, est modus, præcipuè si cannula agnino intestinulo obvolvatur; nisi fortè eam secum afferat difficultatem, ne cibo e naribus labente, epiglottis in laryngem recurvetur, cum suffocationis periculo imminente: quem modum, ut libere, & serio dicam, non fui expertus; nam si suffocationis periculum aliquod imminere exploratum fuerit, hic modus rejiciendus erit; sin secus, recipiendus, quod in sano homine experiri licebit.

Cum autem huc usque locuti fuimus de adstrictione, & valida dentium commissione, quæ consultò fit, ut in pueris, & melancholicis, & chirurgia corrigitur superius enarrata, superest, ut ad alteram dentium commissionem, quæ non consultò, sed coacte fit; ut propter convulsionem, aut fluxum, aut tumorem, aut alia de causa, chirurgiæ adhibeamus operam. Hæc verò erit, ut dentes diducantur, & os aperiatur, ut ægrotantes cibum capiant, & ne fame pereant; quod instrumentis duobus absoluitur, quæ quidem robustissima sunt; propterea quod robustissimum motum sunt superatura, qualis est maxillæ motus sursum. Puto aliquos vestrum vidisse quemdam, qui sustulit scabellum nucum, dentibus apprehensum, cujus pondus quinquaginta libras excedebat; & alium, saccum tritico plenum.

ADDITAMENTUM.

In ea Chirurgia, quæ pertinet ad constrictos dentes, quam ego excogitavi ex tempore, duplex difficultas exsurgebat; altera, ut in cannula immittenda molestia contingeret ex insolito extranei corporis contactu; altera ex periculo suffocationis. Primum incommodum jam ablatum, & remotum est, quia

domum reversus, fui expertus, immittere syringam pro mulieribus in nares, usque ad fauces, & ad fauces perveniens, nihil omnino persensit, quod molestum esset; ideoque tota difficultas ex eo pendet, ut liquor stillans in fauces, non labatur in laryngem, & periculum suffocationis inducat; cui propterea occurrendum puto, duobus modis, vel ut ipsa cannula ultra laryngem, vel citra, materiam eructet; si ultra, certum est ipsam in gulam descensuram, neque ullum subesse periculum, ut in laryngem delabatur; quod si citra, in eo casu epiglottis recurvabitur, & laryngis foramen occludetur; ut solet etiam naturaliter in cibi descensu evenire. Quod si quis utrumque fieri neget, sed in laryngem descensurum cibum velit, jam habeo præsidium præparatum, ut cannula sit ita recurvata, ut suo extremo cibum porrigat in oris amplitudinem antè; ita ut prætereat columellam, palatum versus, absque ulla difficultate. atque ad hoc persuadendum, & probandum, oportet per caput mortuum periculum facere, & siphonem, cum infundibulo parare, quod ex altero extremo longius sit, & magis recurvatum, ut materiam eructet antè in oris amplitudinem, ante uvam palatum versus.

Experiri quoque, & alterum oportet, ut materiam eructet post uvam, retrò, versus fauces, supra epiglottida. Forte etiam aliud experiri commodum erit, ut cannula in altero extremo tam modicè sit recurvata, ut materia destillet in gulam retrò post laryngem; quo in mortuo corpore triplici facto periculo, poterimus similiter & in vivo facere. Sit autem alimentalis materia, quæ per siphonem porrigitur, omnino fluida; tum propter angustiam, & longitudinem meatus; tum propter dictum Hippocratis, quod facilius est refici potu, quàm cibo; ut est *Pulli contusum liquidum; aut jussulum, consummatum dictum; aut aqua Carnis; aut Vinum, si licet.*

Hæc dum ita considero, ut probabilem novam viam ægros cibandi efficiam, quidam meus Auditor amantissimus, & mihi familiarissimus, aliam detexit viam, longè faciliorem, quæ est per foramen post extremos dentes naturaliter insculptum, & ponè oris amplitudinem pertusum, quod cum digitum admittat, longè facilius ingredi cibus poterit, per fistulam recurvatam immissus. Qui tam

Periculo suffocationis duobus modis succurritur.

Auctoris cannula.

Aliud experimentum.

Tertium experimentum.

Cibus injiciendus qualis.

Alius modus cibandi.

Difficultas hujus ultimi modi.

Modus cibandi Auctoris anceps.

Chirurgia dentium coacte clausorum.

Duplex difficultas in hac chirurgia.

men modus difficultate non vacat; quia ubi constricti ita dentes sunt, omnino & convulsi sunt muscoli maxillæ, cum quibus, & buccarum quoque muscoli, & fortè etiam ipsa lingua convulsa est. In quo casu, etiam si cibus in oris amplitudinem perveniat, tamen non potest ultra, ad devorandum propelli. Ideoque tunc prior chirurgia jam proposita per nares, ex usu est, quæ cibus ad intimiores fauces porrigit. Quod si buccarum muscoli convulsi non sint, nec maxillæ compressæ, ut non difficulter fistula ingreditur, usurpari & hic modus poterit.

C A P. XXXIII.

DE RELIQUIS DENTIUM
CHIRURGIIS.Chirurgia-
ostraco-
dermatis.

Secunda Chirurgia, dentium immun-
ditiam, & oris foetorem tollit, dum
rubiginem, seu corticem quasi ostreum
adnatum adimit, ostracoderma dictum;
quod præstant instrumenta tenuia, ex
lato specilli mucrone, & pro Magnati-
bus, argentea.

Curatio
dentium
cariofo-
rum.

Tertia Chirurgia est, qua dentes ca-
riofsi, & perforati, ad cariem sistendam,
aduruntur. quod primo infundibulo ar-
genteo ad foramen imposito; deinde *O-*
leo de Sulphure, aut Vitriolo, aut alio li-
quore aliquo instillato; postea verò fer-
ramentis candentibus in foramen adactis
absolvitur; quam sequitur.

Chirurgia
dentium
in alieno
loco.

Quarta Chirurgia, quæ est foramen
auro foliato implere, ad præservatio-
nem.

Quinta Chirurgia est, quomodo den-
tes in alieno loco geniti, intus linguam
offendentes, extra verò buccas, exi-
mantur; id quod excisione fit, videli-
cet ferramento, quod naturam, for-
mamque mordentis vulgò appellati, ha-
bet, pro externis; pro internis autem,
aliud diversa forma præditum.

Sexta dentium Chirurgia, ut dentes
in alieno loco oborti, & excisi, aut lin-
guam, aut buccas adhuc sua asperitate
irritantes, pungentesque retundantur;
quod fit lima, seu ferramento limæ
quam simillimo.

Dentium
extractio.

Septima dentium Chirurgia est, quo-
modo dentes, qui aut vacillant ac dimo-
ventur, vel dolent, vel carie pertusi
sunt, vel oris foetorem inducunt, exi-
mantur. Extractio expletur instrumen-
tis, de quibus antequam dico, operæ
pretium est vos admonere, nullo modo

Dentes
cur non
temere
extrahen-
di.

dentes extrahendos esse, sine multa cau-
tione, & præparatione, quæ faciliorem
extractionem præstet; propterea quod,
qui sine hac dentes vi extraxerunt, non-
nunquam etiam totam maxillam ex pu-
tredine amiserunt: propterea dicebat
Celsus; dens hærens cum summo peri-
culo evellitur: mirabilis Celsus in omni-
bus, quem nocturna versare manu, ver-
sare diurna consulo. Ego pluries aut
dimidiam maxillam in frustula extraxi,
aut etiam totam putrefactam, ex unius
dantis extractione: maxilla enim, ubi
eam corrumpit pus, facillimè putrida to-
ta evadit; propterea quod, præter ex-
ternam laminam densissimam, eamque
tenuissimam, qua incrustatur, tota re-
liqua porosa, fungosaque est, proinde-
que putredini contrahendæ idonea red-
ditur. Præparatio autem est, ut aptis
instrumentis circumradatur dens, ut
gingiva ab eo resolvatur, ut dicit Cel-
sus; dentesque superiores majus pericu-
lum faciunt, quod tempora, & oculi
concuti possunt in suis alveolis. Præ-
stant autem id tenuia, acuta, oblon-
gaque ferramenta, dentiscalpia appella-
ta. Ad extrahendos autem dentes plu-
rima Chirurghi usurpant ferramenta;
quorum alia sunt dentiscalpia, alia ve-
tè trifidi, alia forcipes varii, de qui-
bus infra.

Dens ex-
trahendus
præpare-
tur.

C A P. XXXIV.

DE INSTRUMENTIS EXTRA-
HENDIS DENTIBUS
IDONEIS.

Quod spectat ad ferramenta, ad exi-
mendos dentes idonea, scire li-
cet, novem proponi, quæ nomi-
na sumplerunt partim ab ore, partim
à rostris animalium, hoc est eorum fi-
gura; quamvis pleraque sub nomine for-
cispis comprehendantur; quorum alia
ad molares dentes evellendos apta sunt,
quæ pellicani vulgò appellantur, quod
pellicani avis rostro interius recurvo si-
milia sint; & firmanur una basi ad alios
dentes, alia verò rostrum animalis imi-
tantia, dentem evellunt. Duo autem
sunt pellicani, prout duplex est ordo
dentium extrahendorum, dexter, &
sinister; superior, & inferior.

Instru-
mentorum
nomina
unde de-
ducta.

Succedit ad incisores dentes evellen-
dos alterum instrumentum, quod vide-
tur imitari rostrum.

Pellicani
duo.

Rostrum.

Quartum ferramentum videtur imi-
tari rostrum corvinum; atque eo utun-
tur

Rostrum
corvinum.

tur ad radices dentium evellendas.

Quinti,
& sexti
instrumen-
ti usus.

Quintum, & sextum appellantur vulgò cagnoli, quod firmum canis morsum imitentur; valentque ad eos dentes evellendos, ad quos pellicanorum priorum opera non pertingit; aut melius aptantur, quam pellicani.

Terebræ
usus.

Septimum ferramentum dicitur terebra, vulgò trivellino, & vectis vicem supplet; quia ad diducendos invicem dentes substituatur, qui arcte sunt invicem adstricti, & compacti, ut sine difficultate evellantur.

Dentifcal-
piorum
usus.

Octavum ferramentum, vectis trifidus appellatur, quod tres cuspides habeat.

Nonum ferramentum, sunt dentifcalpia, quæ primo loco usurpantur, separantque dentes à gingivis, ut promptius evellantur, & sine periculo evulsionis maxillæ.

Dentium
restitutio.

Octava & ultima dentium chirurgia, & operatio est, reparare erutos dentes, & eorum defectum per æquivocos corrigere, nimirum ex ebore, aut osse quopiam, ut tibia bovilla, efformatos, & filo aureo ligatos, ut consistent; quo præsidio plurimum turpitudinem corrigunt, tum locutionis usum satis commodè explent, primoribus præcipuè dentibus substitutis.

C A P. XXXV.

PALATI CHIRURGIAE.

Palati erosi
correctio.

In Palato fit chirurgia, cum palatum deficit, quia eroditur; quod contingit, vel a prima natali die, cum infantes sine palato oriuntur, qui lac sugere non valentes, tandem moriuntur, ut ego vidi; aut deest palati portio post ortum, quia propter erosionem os quoque subjectum corripitur; quæ affectio loquelam deformat, ut cibum, potumque per nares magna ex parte patientes regerant; estque affectio, quæ non raro morbo Gallico accidit, ipsumque sequitur. Corrigitur spongia, vel gossypio, vel lamina argentea, quæ palato appendatur, ut foramen obstruat.

Os in
palato de-
recti in-
fusio.

Altera palati chirurgia est, cum os detectum, ne ulterius caries procedat, tenuibus ferramentis inurimus.

C A P. XXXVI.

LINGUÆ CHIRURGIAE.

Depressio
linguæ
quomodo
fiat.

Linguæ una chirurgia est, ut lingua deprimatur, quo vitium aliquod

aut in ore, aut in faucibus conspiciatur, & medicamenta etiam imponantur; quod fit instrumento, quod à Paulo Lib. 6. Cap. 30. linguæ spatha appellatur, glossocatochon. Sed si id parum valeat, quod in faucibus affectio fit, aliis duobus instrumentis, altero majore, pro adultis; altero minore, pro pueris, succurritur.

Altera linguæ chirurgia, est ejusdem deterfio à crasso excremento ei adhærente, ut in febribus; quod fit primum spongia, in globuli speciem contorta, & extremo specillo alligata, *Vino albo, aut aqua Hordei, Aceto, aut Omphacio permisto* expressa. Utuntur quoque arundinis corticis portione acuta, & in ovalem figuram efformata. Ad eandem etiam similitudinem, parantur instrumenta argentea, ac ferrea, acuta.

Linguæ
deterfio à
crasso ex-
cremento.

Tertia linguæ chirurgia est administranda, quando subjectum linguæ vinculum inciditur; de qua, antequam dico, vos admonitos velim de obstetricum temeritate, quæ passim in quocunque nascente infante, ungue, quem paratum, & acutum ad id perpetuè gestant, incidunt sub eorum lingua ligamentum, quod opus nisi præstarent, posse loqui infantem nequaquam credere possunt; quasi verò natura, ò admirabilem inscitiam! non posset loqui homo, qui locutionem tanquam sibi propriam actionem obtinet, sine unius fatuæ mulierculæ opera, quæ ipsi auxilietur, & præsidio sit. Et ego vidi infantem nuper natum, qui diutius ita detinebatur, ut expectarent secundas, qui neque plorabat, neque quicquam forte molestum persentiebat; cum verò obstetrix vinculum abscidit ungue, sub lingua, statim ex dolore ploravit. Sed hoc minimum est, illud certe longe majoris momenti, videlicet, propter eam unguium chirurgiam, inflammatione oborta, sæpenumero infantes papillam apprehendere nequeunt, neque lac sugere; propter quam causam sæpenumero moriuntur; quodque longe pessimum est, omnem mortis causam, vel in partum, vel simpliciter in impotentiam papillam apprehendendi, vel in quodcunque aliud, quam in veram obstetricis culpam rejiciunt. Et certe mihi credatur, quia vera profero, miror valde, quod lege sancitum, cautumque non sit, ut prohibeantur infantum neces. Vos igitur moneo, ut præcipiatis, ne obstetrices

Sectio
fræni lin-
guæ.
Obstetri-
cum te-
meritas.

Natura
homini
loquelæ
apta in-
strumenta
præbet.

Modus in-
cidendi
fræni lin-
guæ.

Pueris
quomodo
incidatur.

filios, prolemque vestram, aut aliorum attingant. Quod si vinculum in lingua majus fuerit, quam par sit, poterit quocunque tempore excindi; quod raro tamen, imò rarissime accidit; quia natura non hominem condere, ad loquendum idoneum voluit, nisi etiam instrumenta ad id aptissima construeret, conderetque. Quod si ex centum millibus vix unus nascitur cum hoc ligamento, quod chirurgiam postulet, nihil interest. Tamen si eveniat, solemus primò præcipere, ut æger linguam extra dentes exserat; deinde eam Celsus volsella, sed nos forcipibus apprehendimus; interdum neque his apprehendere possumus, ut in pueris, qui linguam exerere, aut nesciunt, aut certè nolunt; sed apprehendimus, si primò efficiamus; ut plorent; deinde posito inter duos digitos, pollice, & indice sinistrae manus, linteo tenui aspero, quo detineatur lingua, foras trahatur, & sursum revellatur, ac recurvetur, quo vinculum appareat; tandem dextra manu vinculum incidimus; sumptoque scalpello incidente modice ad cuspidem recurvato, ad modum exigui cultri, unius tantum oblongioris aciei, vinculum transversè secamus semel, iterum, ac tertio, donec universum sit dissectum; tum verò à lateribus positas vinculi partes, magna cura adhibita, ne subjecta vasa violentur, quod sub Chirurgus Anatomes perito evenire non potest, qui vasa sub lingua novit. Postea *Vino nigro* os abluitur, interdum *Diamoro admixto*, & ita ex se sanatur locus. Et plerique quidem, ubi convaluerunt, expeditè loquuntur; quod evenit, cum impedimentum à solo vinculo pendet; at si interius recondita, abstrusaque causa concurrat, non sequitur effectus.

Ranulae
curatio.

Quarta linguæ chirurgia est incisio tumoris sub lingua, qui batrachium, vulgo ranula, dicitur, & à Celso proponitur Libro 7. Cap. de abscessu sub lingua. Vidi aliquando adeò ingentem, ut omnes ferme oris actiones labefactaret, sub genere abscessuum reponit Celsus: ergo materia in tunica, seu folliculo continetur, & cum mollis sit tumor, ad meliceridis naturam accedit; quo præciso, mellea veluti materia exit. Et quamvis meliceris medicamentis sanari soleat, in ore tamen non sanatur, propter copiosissimam humiditatem perpetuò sub lingua, tanquam è puteo quoddam scaturientem. Celsus curationem

Modus in-
cidendi ra-
nulam
Celsi.

manu docet, quæ folliculum extrahit; sed cum exiguus est abscessus, unica sectione est contentus; cum amplior, præcipit summam cutim ad tunicam usque excidendam esse; deinde utrinque oras hamulis excipiendas, & tunicam undique circumdatam liberandam esse, magna diligentia per omnem curationem adhibita, ne qua major vena incidatur. Ego verò, qui locum sub lingua incommodum esse ad folliculum extrahendum, & ad sectiones multas efficiendas expertus sum, dimisso folliculo, unam tantum sectionem molitus sum, & eam quidem, quo fieri potuit, per summum tumorem, longissimam; sic enim & tota statim expurgata materia est, & folliculus sensim putrefactus exivit, & locus tandem sanatus est medicamentis, in principio quidem lenientibus, ut *decocto Malvæ*; inde verò deterforiis, ut *Vino albo, cum Melle rosaceo, aut Diamoro*; demum cum *Oxymelite*, usque dum purum appareat ulcus, & folliculo prorsus liberum; tertio loco ad cicatricem inducendam *Vinum nigrum Alumi admixtum* in ore detinendum.

Alter mo-
dus.

Medica-
menta ad-
hibenda
post se-
ctionem
ranulae.

C A P. XXXVII.

DE UVÆ CHIRURGIA

Uva cum recedit à sua naturali magnitudine, sive crassifaceta, sive inferius producta sit, quæ voci, & deglutitioni officiat, curanda est. Curatur autem, si ex inflammatione talis evaserit, medicamentis refrigerantibus, & adstringentibus, ut est *Aqua Hordei cum Omphacio*. Quod si ex relaxatione à pituitæ influxu accidat, similiter medicamentis pugnandum est, medicamentis inquam validè adstringentibus, digerentibus; cujusmodi aut *decocta* sunt, aut *pulveres ex corticibus Granatorum, cum exiguo Pipere*, per parvum cochlear in hunc usum, admoti & hucusque uvæ affectiones chirurgia non indigent.

Uvæ affe-
ctus quan-
do medi-
camentis
curentur.

At si uva, vel ex inflammatione obnigruerit, aut ex pituitæ defluxu albidafacta fuerit, mollis, hebes, sensuque carens, aut putrida tandem facta, uti non raro accidit lue Gallica affectis; in eo casu, tanquam mortua præcidentavua est, antequam corruptione vicina pars vitietur. Quam chirurgiam Celsus molitur ita, ut volsella uva apprehensa, sub ea, quicquid volumus, excidamus. Ego autem in praxi difficile

Quando
chirurgiam
desiderent.

Auctoris
modus ex-
cidendi
uvam.

admodum esse expertus sum, in angustissimo, profundissimo oris loco, & obscuro, vossella uvam apprehendere una manu, altera vero excidere, praesertim cum linguae quoque depressio à tertia manu requiratur. Ideoque omiffa vossella, & depressa lingua, forficula statim uvam praecidi; & à praecisione facta, exiguum ferramentum in cochlearis formam ad uvae chirurgiam factum, bene calefactum, nequaquam ignitum, admovi, quo calor natus uvae ferè exstinctus roboretur, & reviviscat, ut vita partis evanescens, à calore roborata revocetur. Ignitum autem cochleare admove veritus sum, ne caruncula tenuis, & pendula sub ignito ferri contactu, magis quam par est, absumatur; nam ea nimis decurtata, refrigeratos esse pulmones, & difficilem obortam fuisse respirationem, & asthma, experti sumus.

C A P. XXXVIII.
DE TONSILLIS.

Tonsillae
quae.

Quando
chirurgia
opus.

Chirurgia
tonsilla-
rum diffi-
cilis, ob
varias cau-
sas.

Tonsillae à Celso appellantur, glandulae, quae initio faucium mutuò opponuntur; ideoque à Graecis ἀντι-*des* dictae sunt, quasi inter se contrarias dixeris, in quarum medio columella est; quamvis columella potius in fine palati, tonsillae verò in principio faucium à lateribus hinc inde sint. Proponitur tum à Celso, tum à Paulo chirurgia, ubi ex inflammatione obduruere, & deglutitioni, respirationique negotium facessunt. Ego, qui nequaquam ex levi causa extrahendas esse duco, quod chirurgiam difficillimam, ne dixerim periculosissimam existimem, tum propter earum excisionem, ex loci angustia, & longitudine arduam; tum propter sanguinis profusionem, glandulis ferè conjunctam, & familiarem; cum ad vasorum divisiones, veluti cunei incumbant; quam formidat etiam Paulus infra; omitto inflammationem, quae in faucibus periculosissima est, & cum iis glandulis conjungitur, abstinendum à chirurgia ex Paulo cenfeo, quibus de causis fit, ut multi perpetuò hujusmodi glandulas tum tumidas, tum etiam pertusas gestent, ita ut neque patientes, neque Medici chirurgiam hanc administrent. Quo magis admiror Auctores, qui rem hanc valde facilem proponunt, ita ut solis digitis ipsam auferri posse exi-

stiment; unde Celsus dixit, oportere digito circumradere, & evellere; si ne sic quidem resolvuntur, hamulo excipere: & scalpello excidere; quod etiam quam difficillimum esse, unusquisque videt. Quanquam dicat Paulus, manum esse admovendam glandulis, praesertim albis, contractis, & angusta basi firmatis; sed si putrefactae interdum glandulae sint, hamulis apprehensae, extrahendae sunt; idque non difficulter evenit, si undique paulò minus separatae, aut parum appensae sint. Ad quod opus praestandum, Paulus primò jubet, ut minister spatha, ad comprimendam linguam facta, & glossocatocon appellata, linguam deprimat; postea Chirurgus hamulo acuto per tonsillam tracto, ipsam, quantum licet, ad se trahat, ita tamen, ut membranae non evellantur; postea monet Paulus, ut totam tonsillam ex basi amputemus scalpro, nos potius dicamus, scalpello, quia infra, non scalprum, sed scalpellum nominat, scalpello igitur amputabimus, ad ligandum apto, quod Graeci ἀγκυλόπμον nuncupant; & describens quid sit ἀγκυλόπμον, ait, esse duo instrumenta adversas acies inflexas habentia, etenim ἀγκυλόπμον, est vox deducta ab ἄγκυ, quod significat laqueo stringo, & τόμ, quod significat incisionem, quasi sit instrumentum, quod stringendo, ut laqueus, etiam incidit. Succisa igitur tonsilla ex una parte, alia quoque ex altera incidenda est; post monet Paulus, esse *Aqua frigida*, aut *Posca* gargarisandum; & metu profusionis sanguinis, nunc *diluto Rubi*, & *Rosarum rubearum*, ac *Myrti* utendum; nunc *Plantaginis*, *Symphyti succo*, aut *pastillo ex Electro*, praeter alia pleraque, à Paulo proposita, & praescripta.

Curatio
tonsilla-
rum Pau-
lo.

Ex quibus licet colligere, quod à Auctoris principio dicebamus, neque facilem, neque omnino tutam hanc chirurgiam esse. Ideoque nos, qui omnem in hoc opere vitandam esse violentiam volumus, tentavimus primò veste, ipsam à subiectis partibus diducere, & resolvere; & ubi resoluta est, vossella tenuissima, ac longissima apprehensam, ita foras trahere, ut dexterè trahentem quasi sua sponte tonsilla sequatur.

CAP. XXXIX.

QUOMODO SPINA, AUT OSSICULUM, AUT QUIDVIS ALIUD INTER COMEDENDUM, IN FAUCIBUS FIRMATUM, EXIMATUR.

Alia operatio, quæ statim tonsillis succedit, & ad internas magis oris partes, fauces nimirum, pertinere videtur, ea est, qua corpora nonnulla, ut piscis, spina, aut ossiculum angulare, aut aliud id genus, inter deglutendum faucibus hærens, neque deorsum in ventriculum descendens, extrahuntur; quæ corpora, præterquam quod deglutitionem cibi impediunt, dolore etiam excruciant, inflammationemque in faucibus, ex acuto ipsorum contactu movent; non raro etiam pungendo continuum sol-

Ut corpora in faucibus eximenda, si conspicua. Discrimen inter forcem, forcipem, & volsellam.

vunt, & exulcerant. Eximuntur extranea hæc corpora multis modis, si sint in conspectu; volsella, quæ ab extrahenda spina, Græcis, & Paulo, ἀκανθαῖος λῶ, dicitur, extrahemus. Quo loco id scire convenit, quod ex Celso passim volsella, & vulsella, dicitur ferramentum, ad quidpiam apprehendendum aptum; cuius generis duo sunt etiam alia ferramenta, forfex nimirum, & forceps, quæ tamen à volsella sic distinguuntur, quòd forfex incidat, non verò volsella; & forceps, majus, validiusque ferramentum ad rumpendum etiam idoneum sit, quod volsellæ non competit. Est igitur volsella ferramentum ad quidpiam apprehendendum, forasque evellendum, extrahendumque idoneum: unde volsella fortè à vellendo dicta est, eò quod evellat, & est ferramentum, quod vulgò molletta dicitur; & est illud, quo mulieres ad pilos ex ciliis, & aliis corporis partibus evellendos, utuntur; ut apud Martialem de vetula; *Purgentque sævæ labra volsellæ*. Cujus propterea non unam esse formam, ex Paulo Lib. 6. Capit. 32. elicitur; ubi loquens de spina in gutture, ait; quæ igitur in conspectum veniunt, volsella, quam Græci appellant ἀκανθαῖος λῶ, eximemus; quamvis in codice Græco, non habeatur volsella, sed tantum ἀκανθαῖος λῶ, quod ego opinor esse instrumentum longissimum, & tenue admodum. Forfex, & forceps fortè distinguuntur, quod prior apprehendendo incidit, & est vulgo, la forfetta; posterior verò,

Volsella quid.

Etymon.

Differentia inter forcem & forcipem.

apprehendendo stringit, & rumpit; cuiusmodi sunt fabrorum ferrariorum forcipes, vulgò, tanaglie; unde apud Grammaticos,

Forfex incidit, constringit forcipe fer-
rum.

& Virgilium;

Versantque tenaci forcipe massam.

Instrumentum autem illud oblongum duplex est, alterum rectum, alterum recurvum; utrumque autem volsella dici potest, quorum alterutro pro opportunitate utendum est.

Quod si spina, aut ossiculum, hiant ore, & lingua inferius depressa, oculis non pateant, quod imis faucibus infideant ad gulam, multipliciter spinam Paulus extrahit, ex aliorum sententia, dum ait; sunt qui dicant, majores esse devorandas moles, ut caulem lactucarum, & panis buccellam: alii vero spongiam puram, mollemque exiguæ magnitudinis, lino alligatam deglutire jubent, linoque apprehenso, retrahi, idque frequenter effici, ut spina spongiæ impacta educatur; alii verò, à cibo ventriculum ad vomitum, aut digitis, aut pennis in os demissis ciendum volunt; ita enim una cum cibo spina, aut ossiculum exit.

Ego autem, qui neque etiam hisce remediis spinam, aut ossiculum è faucibus exiisse vidi, sumpta candela, ex alba cera facta, & crassa digiti minimi crassitie, & recurvata, iussi, à patiente, ab ore in fauces demitti, donec impulsu, corpus extraneum in ventrem descenderet. Sed aliquando neque etiam hoc juvit præsidium, quo casu, necessitate coacti, totum negotium temporis, & naturæ commisimus; mulier enim, ossiculo bifurcato ex summa columbi ala deglutito, & in itinere, quod nullis remediis extrahi potuit, multos dies remanente, postea tussi ossiculum rejecit, aut non quidem integrum, sed multas in partes comminutum quoquo modo, seu divisum, atque in suis angulis retusum: progressu enim temporis, calor naturalis concoquendo, & alterando corporis externi substantiam immutat, & imminuit. Paulus dicit, modo concoqui, modo in pus verti spinam: utraque lectio veritati congruit; nam cum calor naturalis alicujus partis in aliquam agit materiam, eò actionem dirigit, ut materiam in substantiam propriam partis vertat, quod sit alteratione, & concoctione; ubi verò materia im-

Auctoris candela in hac chirurgia.

Naturæ negotium committit.

immutanda non est apta in substantiam agentis mutari, tunc natura, & naturalis calor partis ipsam in pus vertit, uti fortè evenit spinæ, aut officulo faucibus inhærenti. Nos igitur à natura edocti, in hoc casu id moliri debemus, quod Paulus ex Leonide præcipit, naturæ operam, id est, concoctionem adjuvandam esse aliquo concoquente medicamento, cervici appposito, ex *Hordei farina* confecto; nos autem imponimus Cataplasma ex *radicibus Althææ cum farina sem. Lini, & Fœnugræci, Sappæ, & Oleo Amygdalino*, expectantes, donec corpusculum aliqua ex parte imminutum, concoctumque exeat.

Auctoris
hoc casu
medica-
menta.

Ut cibandi
febricitan-
tes oris
partibus
exticcatis.

Superfunt ultimo loco duæ chirurgiæ, quæ pertinent ad os, & oris partes, & docent, quomodo nutriri debent febricitantes valida febre correpti, & imbecilles redditi; plerique enim propter continuam, & ardentem febrem, adeò exsiccatas, ac duras partes oris habent, & faucium, atque in summa omnium, quæ faciunt ad cibum deglutendum, ut licet cibus omnino liquidus sit, impelli tamen retrò ad fauces, & devorari, seu diglutiari nequeat; interdum verò ægri non deglutiunt cibum, quia mens ægrotat, & labat. Quare nos opem ferimus instrumentis, quæ cibum ad postremas oris partes deducunt, & comportant, ad quas ubi pervenit, descendit, ingeriturq; & sunt duo, alterum è stanno, alterum ex aurichalco, quæ suo tempore maximè necessaria sunt. Altera chirurgia habet usum in iis febricitantibus, & ægris, qui ob virium imbecillitatem caput attollere à pulvinari non possunt, ideoque coguntur jacentes cibum & potum sumere: & ego multos vidi ad vomitum fuisse incitatos, & cibum jam jam assumptum regessisse, non ob aliam causam, nisi quia, cum vellent ad cibum sumendum, statim caput imbecillum à lecto attollere, consensu stomachi, cibum rejecerunt; cui ego occurri, atque præcepi, ut ægri aliquantisper sic sederent in lecto, postea cibumsumerent; ita enim caput, parumper firmatum consistere didicit, & ventriculus cibum complexus est; Sed redeamus ad eos, qui propter virium imbecillitatem, caput à pulvinari nullo modo attollere possunt, quod non rarò vertiginosis etiam, & apoplecticis contingit, ideò ars exco- gitavit chirurgiam, quæ expletur per

duo vasa vitrea, quorum alterum ad cibum liquidum sorbendum; alterum ad bibendum confert, capite ægri à pulvinari non elevato. Et hæc de oris Chirurgiis.

C A P. XL.

DE MENTI CHIRURGIA.

Jam supra sæpe dictum fuit, ex violentia, dentibus erutis, sæpenu- ro maxillam non difficulter consentire, ac putrescere; putrescit autem propterea, quod os maxillæ tenuissima lamina obducitur, in reliquo autem foraminulenta in totum est, in qua si incipit putredo, facile corrumpitur, & serpit, ita ut, si non occurratur, tota ferè maxilla putrescat, & necessario extrahi debeat. Quo casu, putredinem sistere scopus est, quod medicamentis primò tentandum, utputa *pulvere Iridis, Aristolochiæ, Peucedani, Manna Thuris, & potissimum Aloës*. Sed hæc ut plurimum mitiora sunt, ideoque ad valentiora ascendere oportet, ut ad instillandum *Oleum de Sulphure, aut Vitriolo*. Quod si hæc adhuc parum va-

Maxilla
obnoxia
putredini.

Putredo
sistenda
medica-
mentis.

Vel ferro
candente.

Quid a-
gendum
putrefacta
planè ma-
xilla.

C A P. XLI.

DE AURIUM CHIRURGIA

Tres potissimum chirurgiæ in auri- bus fiunt; nam curta auricula ex vulnere, seu ulcere reficitur, & corrigitur; qua de re supra in nasi chirurgia diximus. Secunda operatio est, quomodo meatus auditorius obstructus, aut non perforatus, chirurgia curetur. Tertia, quomodo extrahantur ea, quæ in meatum auditorium inciderunt. Addit Celsus quartam, quæ ad eos dirigitur, quorum aures perforandæ, perforatæque sunt, cujuspiam rei ad decorem gestandæ gratia.

Aurium
chirurgiæ
quot.

Ad primam quod attinet, jam vobis supra dixi, me libenter, ubi materia aliunde quærenda est, vos remittere ad ejus rei professores, tum Antiquos, tum

De I. Auctoris
mens.

Gg

Re-

Ut cibandi
ægri,
qui caput
attollere
nequeunt.

Recentiores, qui scripserunt, quomodo curta resarci debent.

II. Chirurgia aurium quæ.

Meatus auditorius.

Duplex membrana in obstructione ab ortu.

Chirurg. Pauli.

Ab auctore rejicitur.

Chirurgia Celsi.

Auctoris de hac curatione sententia.

Venio ad secundam chirurgiam, quæ pertinet ad meatum auditorium obstructum, unde surdi fiunt patientes; quod si à nativitate id vitium inceperit, etiam muti. Igitur obstruitur meatus auditorius, qui longus est ductus, incipiens ab auriculæ concha, & obliquè deorsum procedens, usque ad membranam tenuissimam, tympanum appellatam. Qui meatus, vel obstruitur à nativitate, vel postea; si à nativitate, ex Paulo Lib. 6. Cap. 23. duplex est membrana, quæ obstruit, exterior, & interior, hoc est, vel in superficie est, oculis patens, vel profunda, & oculis non obvia. Membranam in alto obstruentem bis ego toto vitæ curriculo, ex Anatome, observavi in puerulis, qui membranam supra tympanum habebant crassissimam, & robustissimam, ac quodammodo cutaneam, quos ob id existimavi surdos, & mutos; immo surdos, & mutos à nativitate non puto aliunde provenire, quam à proposita membrana.

Pro qua eximenda, Paulus proponit chirurgiam, & quidem duobus verbis; dicit primo, difficilem hujus futuram esse administrationem; postea subdit, tentandum tamen est tenui quodam instrumento ipsam incidere: satius, ut puto, erat dicere, frustra tentandum ipsam incidere; quoniam ut suprà dixi, membrana hæc tum crassa, tum densa, tum robustissima est, & tympano superposita, ac in circuitu adhærens, ut nullo modo conspici possit, ne dicam attingi, propter quam causam credo ego, uti dixi, surdos, & mutos ab ortu perpetuò ita esse affectos, & incurabilem esse casum. Ideò Cels. Lib. 7. Cap. 9. longè melius, quam Paulus; etiamsi non videatur hujusce membranæ notitiam habuisse, tamen quod dicit, idem videtur significare, videlicet, si in alto sit, quod meatum replet, & obstruit, tunc, ut ait Celsus, illud attingi non debet; ne sine effectus spe distensio oriatur nervorum, à qua mortis periculum. Propterea ego, ut ingenue fatear, internam hanc membranam nunquam curavi, neque curare aggressus sum. Dicam tamen vobis, quid in hoc casu tentarem, si surdum, & mutum à nativitate, rogatus, aut coactus susceperem curandum; cum omne ferramen-

tum aut incidens, aut adurens in proposito casu alienum sit, tentarem per liquores instillatos prius membranam attenuare, inde erodere. Instillarem igitur primò, aut *Acetum simplex*, aut *Squilliticum*: tum *succum Capæ*, aut *Aquam Vitæ*, postea *Rosaceam Aquam*, cum gutta una *Olei de Sulphure*, aut de *Vitriolo mixtam*; & procedente prosperè curatione, ita ut patiens obtuse audire se fateretur, olea proposita, minore quantitate aliis permixta infunderem; quæ omnia instillanda sunt per fistulam argenteam recurvatam, foramine perquam exiguo in fine perviam, ita ut fistulæ extremitas membranam attingat, ne medicamentum in aliud, quam in membranam agat; subest autem periculum, ne tympanum una cum membrana erodatur; quod tamen evitabitur; quia, ubi erodenda membrana, sub medicamento majori ex parte attenuata, & erosa est, jam aliquod signum, licet obtusum, sensus audiendi percipitur, quod ubi observatur, jam spes salutis superest, & mitiora erodentia, & attenuantia tunc usurpanda.

Hæc igitur pro membrana interna curanda succurrunt. Si verò membrana meatum obstruens auditorium, exterior sit, longè facilius manuum curatio succedit, ex Celso. Scalpro, ait Paulus, quod Græci *σκολοπμαχαίρον* appellant, hanc divisam, etiam ubi usus exiget, auferemus. Ignoro, quis usus scalpri sit hoc loco, præcipuè si prius membrana fuerit divisa; propterea ego scalpri vice, scalpellum legi debere puto; quia *σκολοπμαχαίρον* significat instrumentum pungens, & incidens, cuiusmodi est, quod vulgò gamaut dicitur. Celsus autem longè exactius rem hanc prosequitur, & docet; comprehendit enim obstructionem, seu repletionem meatus auditorii, sive fiat ab ortu, sive postea, ex exulceratione, carne primum superflua genita, inde cicatrice inducta, & vult, quæ cavus esse debet, vel medicamentum aliquod imponendum esse ex adurentibus, vel candente ferro aperiendum, vel etiam scalpello incidendum. Ponit tres modos Celsus aperiendi, seu perforandi meatum, & omnes sunt congrui: subdit Celsus, quod cum locus patefactus est, & jam ulcus purum, ne rursus coalescat, injicienda eò pinna est, illita medicamento cicatricem inducente, circaque idem

Ut tympani erosio vitanda.

Curatio membranæ exterioris aures obstruentis.

Loco patefacto, cura ex Celso.

idem medicamentum dandum, & ut cutis circa pinnam sanescat, quò ea remota, postea facultas audiendi sit integra. Ex Paulo. Paulus autem, vice pinnæ, sumit tortile linamentum, ex viliore panniculo factum, hoc est, turundam, quod simplex meatus sinui aptatum aqua imbue-
mus, involutumque *Chalcitide lævigata*, in meatum demitemus, ne caro rursus enascatur.

Tertia aurium chirurgia quæ.

Tertia chirurgia aurium est, quæ ab aure extrahit lapillum, aut vitrum, aut fabæ granum, aut cerasi officulum, aut filiquarum semen, aliaque id genus extranea corpora; ut plurimum autem solet pueris incidere in aurem semen cerasi aut filiquæ, temere eadem sibi ipsis intrudentibus. Cæterum lapillus, & vitrum, ubi intra aurem incidunt, suam servant magnitudinem, at dicta semina, seu grana, naturali ejus loci humiditate madefacta, eaque intus absorpta, & combibita, inflantur, & intumescunt, maximosque cruciatus, ut dicit Paulus, movent; nonnunquam diutius detenta, humiditate, & calore operante, eo usque crescunt, ut germinent, & expul-
lulent, cum majori cruciatu, quem postea sequitur inflammatio, convulsio, & omnino vitæ periculum; cui malo propterea quam citissimè succurrendum. Paulus multis modis, variisque instru-
mentis eximit, quæ ex varia dependent, magnitudine, forma, & situ; quatenus videlicet causæ, aut valentius hærent, sedemque sibi penè immobilem faciunt, aut leviter insident.

Pauli cura in hoc casu.

Cura corpore parvo, & rotundo il-
lapso.

Angulari.

Si igitur lapillus exiguus, rotundus, & lævigatus inciderit, aut etiam culex, neque ad imum usque meatum descen-
derit, tunc capite in aurem tantum inclinato, exit; aut in aurem, *Saliva*, vel *repente Oleo Amygdalarum dulcium insil-
lato*, mox capite inclinato exhibit.

Quod si corpus extrahendum sit angulare, & majus, magisque insideat, efficacior operatio chirurgica requiritur, ut est capitis concussio, aure interea super circulum quendam inclinata; qua ex concussione si extraneum non exit corpus, præcipit Paulus, extrahendum esse specillo, lana, aut gossypio involuto: addo ego, aut spongia alligata, & in *Resinam Terebinthinam*, aut aliud quoddam glutinans demisso, eoque leniter in meatum auditorium injecto; sin minus hæc profecerint, medicamento, quod ster-
nutamentum moveat, naribus indito,

ore, & naribus obturatis. Convenit post hæc, vel auriculari specillo, vel hamulo, vel volsella hæc extrahere; hamulum verò cœcum ex usu arbitror. Quod si nullo horum eximatur, ad feramenta, atque incisionem recurrendum esse Paulus monet: sed quæso, notetis In casu difficili-
chirurgiam Pauli, & de ea judicetis. chiri-rgia Pauli.
Collocabitur itaque ægrotus, ut auris aver-
sa sit, ad basin ipsius, post appella-
tam fibram, & lunata utemur divisione
exigua, aversaque specilli parte corpu-
sculum, quod insidet, eximemus: hoc
ablato, vulnus futuris committemus, &
medicaminibus ad cruenta præscriptis
utemur. Hæc Paulus. Ex quibus ver-
bis, primum difficulter, quo loco effi-
cienda sectio sit, intelligimus; credide-
rim, ægrum esse collocandum ita, ut
posterior auris, dorsum scilicet ejusdem,
Chirurgo ostendat, nam aversus signi-
ficat, qui dorsum ostendit, tunc inci-
datur lunata incisione auris, ad basin,
post appellatam fibram, donec ad fora-
men meatus in confinio pinnæ devenia-
tur, ubi scilicet desinit fibra, & incipit
pinna, ubi si fiat sectio, in meatum itur;
inde per eam divisionem specillo immis-
so, ad extrahendum corpusculum ac-
commodato, hoc est, uno extremo la-
tum mucronem habente, rem noxiam
eximemus. Non video quid lucremur
ex lunata incisione, ad corpusculum ex-
trahendum, nisi fortè meatus directio-
nem, & brevitatem; quæ si comparatur
cum vulnere, certè vulnus majoris mo-
menti est, & vitandum, si fieri potest;
ex vulnere enim sanguis profluit, qui
illicò operationem obicurat; postera die
inflammatio, quæ vulnere supervenit,
administrationem similiter impedit. Id-
eoque Pauli incisio omnino vitanda est;
præterquam quod Paulus videtur sta-
tim corpus extrahere tam facile, ut mi-
rum sit. Ego autem, ad quem plurimi
hujusmodi pueri ex Italia, & aliis Pro-
vinciis delati fuere, enixè cavens, ut
minimum tympanum membrana viola-
retur, ac proinde surditas sequeretur,
sanitati reddidi, non aliis instrumentis,
quam volsella, & specillo duplici; quo-
rum alterum in uno extremo cavitatem,
ut commune auriscalpium habet, alte-
rum verò specilli mucronem recurvatum
obtinet. Puero igitur jacente, ad op-
positum latus collocato, ut auris Chi-
rurgo adversa sit, & à ministro, capite
ejus firmato, & toto quoque corpore,
Gg 2 si

Ab Au-
store ex-
pensa.

Auctoris
experien-
tia.

Collocat
in collo

Auctor ut
extrahat
corpuscu-
lum ex
aure.

si opus sit, prout sit frequentissimè propter puerorum impatientiam; ante omnia verò ductus meatus auditorii dirigendus est, & quam maxime diducendus; ut verò dirigatur canalis, seu meatus auditorius, & dilatetur, cujus causa fortè Paulus sectionem præcipit lunatam, ego dimissa omni sectione, tanquam multis nominibus noxia, traho; & attollo auris spinnam sinistra manu, dextra verò, primò specillum ad alterum extremum latius, & recurvatum, in aurem immitto, quousque corpusculum noxium attingatur; quod non difficulter dignoscitur, ex duro, asperoque specilli contactu; tum subter corpusculum subjicitur, & ita sursum impulsus extrahitur. Interdum opus est specillo, quod cavitatem habeat, aut auriscalpium sit, quo corpusculum cavitati infideat, & sursum feratur. Quod si his corpus extrahi nequit, tandem vossella utor, quæ suo extremo forcipis instar facta, & eo serrato, solet validè corpusculum, aut semen extraneum apprehendere, & foras trahere; perpetuò tamen, antequam apprehendo, instrumenti cuspide extraneum corpus tango, ut sciam quid apprehendendum sit. Hæc est chirurgia, quam in plurimis pueris feliciter administravi. De quarta aurium chirurgia nil dico, quia apud Celsum ipsam legere quilibet poterit.

C A P. XLII.

DE CERVICIS SEU COLLI CHIRURGIIS: ET PRIMO DE BRONCHOCELE, ET TUBEROSO TUMORE, GOZZO VULGO DICTO.

Quatuor in collo manu curantur affectiones, Angina, Bronchocele, Strumæ, & Distorsio cervicis ex catarrho. De omnibus agemus, à bronchocele exorfi; qui tumor, ut ait Celsus, in collo, inter cutem, & asperam arteriam succrescit, *Βρογχοκήλην*, Græci vocant, de quo ante quam dico, scire licet, in collo quatuor oboriri tumores jam dictos. Angina est laryngis proprius tumor; Strumæ glandularum colli; Bronchocele, asperæ arteriæ; cujus etiam peculiaris est tumor, qui vulgò, gozzo, seu goffo, appellari solet; sed ea est inter utrumque differentia, quod bronchocele non est tumor in glandula, sed supra arteriam asperam obortus; alius verò est tumor in glandula aliqua ex iis,

quæ asperæ arteriæ adjacent, potissimum in iis, quæ sub larynge statim hinc inde ad asperæ arteriæ latera positæ sunt. Qui tumores passim grassari solent in quadam Bergomensis agri parte, ubi tum viri, tum mulieres antè in collo tumores gestant magnos, ferè omnes, sed tamen mobiles, molles, & pendulos, qui cum non doleant, neque ullam penè offendant actionem, ideo toto vitæ tempore gestantur; dicuntque ex ejus regionis aquis provenire, quasi verò aqua ebibita inibi proprietatem adversam his glandulis obtineat, uti cantharides vesicæ, & renibus. Quos chirurgia curare non est opus, quia de eo nil curat patiens; quos tamen si curarem, eadem progredere curatione, de qua infra.

BRONCHOCELE verò composita vox est, *ὅτι τῆ βρόγχα*, quod significat asperam arteriam, & *κῆλης*, id est, tumor, in qua significatione antiquitus usurpabatur. Ideoque Celsus ait, quod est tumor inter cutem, & asperam obortus arteriam; & est de genere abscessuum, ex Celso, cujus materia in folliculo, seu tunica, aut involucre conditur; quæ modò est caro hebes, ait Celsus, modo humor aliquis melli, aquæve similis; interdum minutis offibus, veluti immisti sunt pili. Hujus Celsus duplicem ponit curam, per adurentia medicamenta, & scalpellum: Per adurentia quidem medicamenta, quæ & cutem, & folliculum adurant, sic ut efficeat materia ex se, aut digitis eximatur. Quæ curatio non ita prompta est, quia relinquit folliculum, qui progressu temporis putrescit, tandemque ejicitur; propterea Celsus laudat potius curam per scalpellum, tanquam brevior, hoc modo; medio tumore una linea inciditur, ad tunicam usque; tunc vitiosus sinus ab integro corpore, digito separatur, totusque cum velamento suo eximitur; deinde *Aceto*, cui vel *Salem*, vel *Nitrum* aliquis adjecit, eluitur, oraque una futura junguntur. Si quando autem tunica eximi non poterit, adurentia inspergenda. Hæc Celsus, & optimè quidem. Sed ego experientia ductus, illud addo, me nunquam post abscessuum extractionem futura usum fuisse, sed glutino potius; quia futuram, quæ cum dolore fit, semper aliqua sequitur inflammatio, quæ curationem moratur. Illud insuper addo, quod cum in abscessu totus

Locus in agro Bergomate strumarum ferax.

Bronchocele unde dicta.

Bronchocele Celso.

Bronchocele duplex cura Celso.

Per cautica.

Per scalpellum.

Cur Autor glutinum futuræ præfert.

Bronchocele quid.

Quatuor tumores in collo.

Discrimen inter strumam & bronchocele.

totus folliculus non extrahitur, si vena subiecta, illa, inquam, unde folliculus, & abscessus alimentum, & incrementum suscipit, transverse incidatur, solet folliculus facile putrescere, & exire; at si relinquatur, difficile putrescit, quinimò ut plurimum revertitur abscessus: omnis enim abscessus unam saltem habet venam, à sana parte ad folliculum propagatam, cujus merito, abscessus, & folliculus sanæ parti hæret appensus, cæterum liber, atque hæc vena ferè semper in fundo ipsius abscessus est, quæ omni studio secanda venit. Et hæc sane curatio omnibus abscessibus communis est.

CAP. XLIII.

DE STRUMA.

Struma verò, quæ est glandula in collo indurata, & ipsa chirurgia evellitur tota. Quæ curatio à Paulo proponitur Lib. 6. Cap. 35. similique modo curatur ac alii abscessus, qui cum sua tunica eximuntur. Sed summa hoc loco cura adhibenda, ne aut aliquod vas violetur, aut nervus recurrens; in quorum altero periculum ob sanguinis profusionem, in altero, quod vocem adimat. Ideoque Paulus, in tota hac cura, perpetuò sanguinis profusioni prospicit, tum primò admonet, ne arteriæ carotides, aut nervi violentur; deinde dicit, quod si vas aliquod divisum opus obscuret, funiculo excipietur, vel per medium amputabitur, nisi magnum fuerit. Rursus ad idem propositum ait, quod si magnum aliquod vas, aut etiam plura, juxta strumæ fundum esse suspicemur, non ex basi ipsa excindere, sed funiculo excipere convenit, ut sine periculo sponte excidat. Itaque videtis, Paulum perpetuò prospicere vasis, & sanguinis profusioni. Ideoque Albucasis recenset casum cujusdam Medici, qui secans apostema scrophulosum in collo mulieris, incidit quasdam arterias, ex quibus tanta sanguinis effusio accidit, ut ægra sub manu Medici perierit; neque id præter rationem; glandulæ enim, etsi nonnullis in locis alium quempiam usum præstant, ubique tamen illum adipiscuntur, ut vasorum divisionibus, veluti cunei quidam incubantes, præsent. Propter quas causas consulo, ut à strumis, & glandulis in collo extirpandis abstineatis; nisi quando ita pu-

tridæ evaserint; ut ex se ipsis, à subiectis partibus non difficulter separentur, & quasi ducentem sua sponte glandulæ subsequantur; tunc enim quod Paulus præcipit, efficiendum est, videlicet, superficiarias simplici linea divisas, ab incumbendis separandas esse; majores autem hamis transfixas primò suspendendas, inde à corporibus adjacentibus liberandas, & extrahendas, tum verò futuris oras conjungendas; cancerosas autem strumas non esse attingendas, Paulus ex ratione scripsit. Hæc autem omnia, quæ dicta sunt, facile conspicias, si cutem colli anteriorem, à finistris ad dextras excories; videbis enim, oculata fide, primum asperam arteriam, ubi bronchocele oritur; inde supra ipsam, glandulas magnas sub larynge positas, quæ faciunt tumores illos tuberosos, vulgò gozzo; postea ad latera magis, tibi apparebunt tres, quatuorve glandulæ, exiguæ quidem, ubi naturaliter se habent, at quæ intumescunt, fiunt strumæ, quarum situs supra venam, & arteriam jugularem internam, & recurrentem nervum, quas partes sibi invicem vicinas parva separatione conspicias, ita ut nullo modo errare possis, in distinctione bronchoceles à tuberoso tumore, & à strumis; & ultimo animadvertas, periculum in extrahendis strumis, à violandis venis, arteriis, & recurrente nervo imminens, ut prodit Paulus,

Tertia colli chirurgia, restituit collo ex catarrho distortum, in qua oportet primò catarrhum respicere, qui pro ut genitus, ejus prohibenda generatio est; quod fit, si intemperies frigida, & humida capitis, unde catarrhus gignitur, corrigatur; quo casu, abluatur quotidie caput *Lixivio, confecto ex foliis Betonicæ, Stachados, Scabiosæ, Baccharis, & Rosarum; item ex radicibus Iridis, & Cucumeris asinini.*

Secundo loco catarrhus considerandus, ut genitus est, qui primò ex veniculo, & toto corpore evacuandus est; in puero quidem *Pilulis de Aloe cum succo Rosarum*, tertio, aut quarto quoque die, ante coenam, ad scrupulum exhibitis; in natu grandioribus, *Pilulis Cochii*, aut *de Agarico Mesues*, & in affectu valido, etiam *de Hermodactylis majoribus*; purgandum præterea privatim caput masticatoriis; ut *Mastiche, & Pyrethro*. insuper errhinis; ut *Majorana*,

Abscessus
habet ve-
nam à sa-
na parte.

Duplex
periculum
sectionis
strumæ ut
vitandum.

Strumæ
non facile
secandæ
nisi cum

omnino
putrefa-
ctæ.

Broncho-
celes, &
strumæ
situs, &
constitu-
tio.

significat
ibidem
catarrhum

catarrhus
catarrhus
catarrhus

Curatio
colli ex
catarrho
distorti.
I. Scopus.

Secundus
scopus.

Quæ
catarrhus
catarrhus
catarrhus
catarrhus

na, Manna, Cepæ succo sursum attracto, Aurantii, seu Mali Aurei frustulo in nares immisso.

Tertius
scopus.

Tertio respiciendus est catarrhus, quatenus movetur, & ad collum fertur; quo casu, revellendus ad alias partes est, aut fonticulo in brachio, vel in futura coronali, qui sursum ab internis ad externa humores revellat; aut vomitu, aut pilulis propositis, reliquisque præfidiis revellentibus.

Quartus
scopus.

Quarto respiciendus est catarrhus, quatenus jam fluxit, & in parte affecta, hoc est, ad spinam impactus est, & induratus; ideòque vertebrae è propria sede deturbat, & cervicis distorsionem facit; quo casu, medicamentis opus habemus, quæ fluxam pituitam emolliant, ac digerant; ut sunt fomenta quotidie facta, ex decocto Malvarum, Radicis Althææ, & Cucumeris asinini; inde loco inuncto Oleo de Lumbricis, Vulpino, & de Castoreo; tertio loco, appposito Gera-

Chirurgia
in colli di-
storsione.

to meo citrino. Quibus satis loco affecto emollito, fluxaque materia dissipata, jam tempus est colli distorsionem tollere; quod facimus instrumento ferreo, quod impellat, & vertebrae ad contrariam sedem deducat; ideoque ego paravi loricam ferream, cum instrumentis quibusdam in spiram ductis, vulgò vide, appellatis, quæ impellendo, vertebrae dimotas, sensim ad situm proprium reducant.

Authoris
instru-
mentum.

C A P. XLIV.

DE PERFORATIONE ASPERÆ ARTERIÆ IN ANGINA.

Perfora-
tionis a-
speræ arte-
riæ utilitas.

Inter omnes chirurgicas operationes, quæ in homine, salutis gratia à Medico administrantur, unam, eamque præcipuam semper existimavi, in qua homines à subita morte in subitam salutem revocantur; quæ Medicum Aesculapio quàm simillimum facit; hæc autem est asperæ arteriæ perforatio; in qua patientes ex prohibita respiratione ferè suffocati, subito resipiscunt, & vitalem auram, videlicet aërem adeò vitæ necessarium, in pulmones & cor attrahunt, & deperditam penè vitam resumunt.

Dux diffi-
cultates
hujus ope-
rationis.
Prima dif-
ficultas.

Et quanquam hæc operatio ab omnibus ferè auctoribus, & Græcis; & Arabibus proponatur, in ea tamen statim duas reperio difficultates. Prima est, quia video scriptores inter se dissentien-

tes, in quo morbo incidi debeat aspera arteria, & quando; nam Galenus Lib. qui Introductorius inscribitur, Cap. 13. ex sententia Asclepiadis, hanc perforationem, tanquam ultimum auxilium in angina fieri voluit. Rhasis. 3. Cont. ex sententia Andrusii Medici, idem dixit, in angina scilicet debere fieri. Eandem opinionem habuere, Mesue, Haliabbas, Avenzoar, & tandem Avicenna. Paulus tamen Lib. 6. Cap. 33. ubi ex professo de hac operatione agit, ex auctoritate Antylli Chirurgi præstantissimi, dixit, in synanchicis quidem chirurgiam improbamus, cum inutilis sit præcisio. Idem postea asseverat Albucasis Lib. 2. Cap. 43. Quinimmo, quod Arctæus auctor vetustissimus idem senserit, ejus verba manifestant, qui omnino talem chirurgiam tollit, & damnat. Quæ tamen difficultas ita solvitur; oportere scilicet fieri hanc operationem, cum frugi futura est, nequaquam sine fructu. Et cum ingenere hæc operatio requiratur in omni spiritus cohibitione, ubi alia remedia irrita sunt, & ægrotantes suffocantur, attamen non in omni postea difficili respiratione, utilis operatio est; nam quando aspera arteria universa, & pulmones sunt affecti, & materia repleti, tunc inutilis est. Et hoc dixit Paulus loco citato, quod inutilis est operatio, & improbanda, in qua omnes arteriæ & pulmo affectus est; quoniam verò in Angina suppurata, sæpenumero materia descendit, & asperam arteriam, & pulmones replet, quod ex Hippoc. etiam confirmatur, qui 5. Aphor. 10. malum ex angina ad pulmonem transire prodit, hinc sequitur, in hoc casu non esse incidendum.

Ex quibus elicitur, in quibus affectibus sit secanda, & quando, & ubi abstinendum sit. Breviter, in omni difficultate respirationis, secanda est, ubi suffocationis periculum imminet, & alia remedia non conferunt, si modo tota aspera arteria, & pulmo colluvie non sint repleta, cujus causa necessario suffocetur patiens. Ergo à sectione abstinendum est, in Empyemate, in Pleuritide, in Peripneumonia, & in ea Angina, in qua omnes subjectæ respirationis viæ sunt repletæ; contra, secandum est, quando aut in ore, aut sub mento, aut tonsillis, aut columella, aut in faucibus, aut in larynge inflammatio oboritur tam magna, ut viam asperæ arteriæ.

Auctoris
huic con-
trarii.

Pauli sen-
tentia ex-
plicatur.

Quando
hæc ope-
ratio sit
inutilis.

Quando
aspera ar-
teria se-
canda, &
quando
non.

riæ perfectè obstruat, in qua tamen bronchia omnia materia repleta non sint: & hanc anginam intellexerunt Rhafis, Avicenna, Avenzoar, & Halliabbas. In summa, ubi affectio, & materia est tantum à larynge, supra, incidendum; ubi verò à larynge, infra, abstinendum.

Altera difficultas. Altera difficultas est, quia video nonnullos Auctores valde pertimescere huiusmodi operationem; alios verò, tanquam tutissimam, & facilem habere. Nam Mesue dicebat; cura hæc difficilis est apud me. Albucasis autem dixit, se non vidisse aliquem in terra sua, qui huiusmodi sectionem administraret, propter infamiæ metum, & nullam experientiam; qui porrò timor adaugetur ex eo, quod omnes volunt, tunc esse ad hanc operationem deveniendum, cum pene deplorata res est, videlicet cum patientes alia incassum experti, penè suffocantur; & ideò Galenus, ex Asclepiade tunc secari prodidit, cum summus metus est, ne strangulentur. Avicenna similiter, tunc secandum dixit, cum angina vehementior est, & non valent medicinæ, & creditur, quod perditio ægri sit futura. Rhafis autem dicebat, huiusmodi incisione non esse utendum, nisi cum mors fuerit indicata. Quibus auctoritatibus perterrefacti Chirurghi nostrorum temporum, non audent hanc moliri chirurgiam; & ego quoque eorum vestigia secutus, nunquam administravi. Sed adhuc nostris Chirurgis augetur pavor, quòd timent aut venas, aut arterias jugulares, aut nervos, aut musculos violare; aut ne in posterum glutinetur vulnus; aut tandem formidant spiritus exitum cum stertore, aut aliud tale; quod non est ex incisione timendum; sed maximè omnium Chirurgos perterret infamia; quia, etiam si operatio fiat tutissima, & felicissima, sequatur autem postea mors patientis, qui suffocetur, quia repleta sit universa aspera arteria, omnem culpam rejiciunt non in veram mortis causam, sed in incisionem. Tandem perterrefacit Chirurgos, nomen huic operationi à nonnullis impositum; etenim subscannatio hæc chirurgia nuncupatur.

Quando tuto secari possit aspera arteria. Ergo cum subita inflammatio, cum maxima spirandi difficultate, & suffocationis periculo oborta est in larynge, & superioribus ejus partibus, eaque magna sit, & nondum suppurata, neque

ægro thorax, & aspera arteria, aut etiam caput naturaliter fluxionibus sit frequenter obnoxium, ex quo suspicari possumus, asperam arteriam repletam esse, secare audacter oportet; immo verò, etiam si asperæ arteriæ repletionis aliquot signa adsint, nihilominus secarem, cum sectio sit tutissima, ut videbitis, propterea quod ex sectione non exiguum emolumentum succedere potest, indicato tamen prius amicis, ægrotantis in difficili spem esse, ne, si ars victa malo fuerit, vel ignorasse, vel fefellerit videatur, ut dicit Celsus. Nam *Auctores* plures auctores sectionem probarunt, *pro sectio- ne asperæ arteriæ.* tum antiqui, tum recentiores; etenim Albucasis Lib. 2. Cap. 43. in fine, expresse dixit, quod in sectione asperæ arteriæ non est timor, idque comprobatur exemplo ancillæ, quæ, cum aliquando sibi ipsi cultello asperam arteriam præcidisset, ipsam sanavit faciliè, & sine ullo periculo; sed & recentiores multi, ut Brasavolus, & alii id ipsum attestantur. Cui opinioni ego libenter subscribo, dum *Anatomes peritus sit, qui secat asperam arteriam.* modo, qui secat, sit anatomes peritus; quia sub hoc Medico, & artifice omnia tutissimè, & felicissimè peraguntur. Prius enim ab hoc non poterunt lædi venæ, & arteriæ jugulares, quæ longius ab hoc loco distant, ut dixit Paulus, & anatome commonstrat; neque nervi, cum ea anterior colli pars nervorum expers sit; neque muscoli, quod in medio loco, ubi fit sectio, musculorum interstitium sit; & cum, ut dicit Paulus, hic locus excarnis sit, neque etiam alia pars alicujus momenti lædi aut violari potest.

Priusquam autem ad sectionem deveniant Chirurghi, multa ante experiuntur, inter quæ, ut medicamenta omittantur, *Multa tene- tanta ante sectionem.* & chirurgiæ tantummodo recenseantur, ac proponantur, sunt ea instrumenta, quæ per os immittuntur ad asperam arteriam, & laryngem; quod faciunt, ad rumpendum apostema in larynge, aut tonsillis, aut faucibus. Unde Hippoc. *Quomodo apostema in angina rumpendum.* 2. de Morbis, Cap. de Angina, in fine, præcipit, loco sub tonsillis suppurato, ad ipsum rumpendum, ubi per digitum loci mollities fuerit pertentata, acutum ferramentum ad digitum alligandum esse, & ita perforandum. At nos habemus gladiolum longissimum, ad id aptum, cum locus conspicitur; at ubi non apparet, melior est modus Hippocratis, quo possumus digito prius pertenta-

tentare, deinde, incidere. Debet autem esse instrumentum digito alligatum breve; cuiusmodi est, vel Gamaut, vulgo dictum, vel parvus culter falcatus. Mesue dixit, nonnullos misisse digitos in guttur, & apostema rupisse; verum hi fuerint, qui habent digitos, & ungues longos, & robustos. Avicenna autem, ubi maturatio longius progreditur, præcipit esse rumpendum apostema, vel intromittendo instrumentum ligneum bene politum, vel ferreum, vel corneum. Nostris temporibus, utuntur obliquata, seu recurvata ex alba cera candela. Ceterum hæc omnia minùs difficulter ab ægrotantibus peraguntur, præcipuè cum se suffocari sentiunt. Sed unum sciatis, videlicet, hæc omnia fauces, & partem affectam irritando, fluxiones ad eam movere, & inflammationem adaugere, quòd pars etiam sana hæc non toleret; deinde, si inflammatio sit in larynge interius, parum proficit usus instrumentorum, & ratio hæc curandi.

Cautio.

Sectio
asperæ ar-
teriæ ex
Paulo.

Ubi autem ab his, adhuc præceptum imminet periculum suffocationis, tum demum ad perforationem deveniendum, quæ hoc modo administratur à Paulo, ex Antillo, & ab Albucasi. Inclinato ægroti capite retrorsum, ut arteria reddatur conspicua, addo ego, & arteria distendatur, & longior fiat, & membranosa intermedia, seu interstitia magis appareant, transversa linea incidamus cutim, quæ exterius in collo est, inter duos circulos, ita ut membranam secemus, mediam inter cartilaginem ipsam, non cartilaginem; quæ sectio facienda est infra caput asperæ arteriæ, spatio trium ejusdem, quatuorvè circulorum; quod si Chirurgus in opere expavescit, hamulo prius cutem elevatam dividet; deinde arteriam subjectam secabit, inquit Paulus.

Reprehen-
ditur An-
tiquorum
modus.

Propositam sectionem, ex Antiquorum sententia, ob oculos ponam, ut videatis, & quam imperfecta sit, & subinde quæ partes offendantur. Primum enim, transversa cutis sectio ejus aliquam venam violare potest, quæ tantum sanguinis fundat, ut aliqua ex parte operationem obruat. Deinde muscoli per longitudinem asperæ arteriæ progredientes, qui in medio ipsius se contingunt, quandatenus transversè secantur; & præterquam, quod sanguinem spargunt, etiam

inflammatio communicari à fibris sectis ad non sectas potest; unde etiam convulsio non raro, ex Galeno, supervenit. Tertio, circuli, seu annuli asperæ arteriæ, tres, aut quatuor, cum cutis est superposita, haudquaquam discernuntur; tum vero facile incisio potest contingere supra cartilaginem, non supra membranam. Quarto, hamus, quo attollitur cutis, nisi insideat, non attollet, ubi insidet, dolorem infert. Quare ego ita rite efficiendum esse autumno; crudeles enim operationes semper abhorruì, præcipuè quando necessariæ non sunt; necessarias verò abhorrere prorsus non oportet; nam necessariæ, & quæ subitam portendunt mortem, si non fiant, quantumvis difficiles, crudeles, & periculosæ, administrandæ omnino sunt; non quòd certa in eis fiducia sit, sed quod dubia spes certa desperatione sit potior, ut ait Celsus; & ubi ægrotantes jam suffocantur, satius est anceps auxilium experiri, quam nullum. Scio solum Aretæum, Auctorem probatissimum, & vetustissimum, Lib. 6. Cap. 7. prorsus damnare arteriæ incisionem, his verbis; at quicumque strangulationem ab angina verentes, quò laxius spiritus duceretur, arteriam secuerunt, non sanè experimento rem comprobasse videntur; quippe, caliditas inflammationis major ex vulnere efficitur, strangulatum adauget, tussimque commovet; quin etiam, si alioqui periculum id evaserit, vulneris oræ in unum coalescere nequeunt, ambæ enim cartilagineæ, neque glutinari possunt. Hæc Aretæus, contra hanc chirurgiam. Sed ego repetò, in suffocationis imminente periculo, satius esse anceps auxilium experiri, quam nullum, cum dubia spes certa desperatione sit potior; potissimum, cum Aretæi rationibus respondere arduum non sit; nam caliditas inflammationis major ex incisione efficeretur, si supra laryngem, ubi morbus est, sectio fieret; at infra efficitur ad tres, quatuorvè cartilagines, a loco affecto distantes; propter quam causam, cum materiæ derivatio potius fiat, strangulatum non adaugere, imò verò sedare potest; neque etiam tussim commovere, cum nihil intus in asperia arteria tangatur; tandem vulneris oras in unum coalescere nihil verat, cum membranæ unio efficienda sit; hæc enim divisa est, non car-

Auctoris
de hac o-
peratione
sententia.

Aretæus
hanc chi-
rurgiam
improbat.

Responde-
tur Aretæi
rationibus.

cartilago; quod si concedatur cartilaginem non uniri, nonne hæc quoque, si non per primam, saltem per secundam intentionem unitur, hoc est, callo supermato? Sed detur, nullo modo uniri asperæ arteriæ posse vulnus, satis mihi est, musculos superpositos, & cutem posse invicem uniri. Igitur prius ægro collocato, uti dictum est, calamo, & atramento signanda est linea recta, per mediam, & anteriorem colli longitudinem, usque ferè ad juguli cavitatem; deinde digitis tangendum est caput asperæ arteriæ; postea ex anteriori parte exactè digitis, finis laryngis pertentandus; tum descendere oportet, usque quò tres, aut quatuor asperæ arteriæ annuli deorsum præteriti sint; tres quidem, ut puto, in brevi, quatuor, in collo longò præditis; quem terminum cognoscemus, vel sensu, vel ratione; sensu, in collo excarni; ratione verò, imaginantes, conjicientesque latitudinem trium circulorum; quo casu, contulerit alteram asperam arteriam videre.

Cur sectio
non statim
sub laryn-
ge fiat.

Quod si quærat, cur sectio præcipiatur, post tres, aut quatuor asperæ arteriæ cartilagineos circulos, non autem sub larynge statim? Respondetur, ut distans à parte affecta sectio sit, & potius derivationis vicem suppleat; nam si proxima laryngi sectio fieret, inflammatio à sectione proveniens facile communicaretur laryngi: qui locus atramento scriptorio transversè signandus est, ut nobis indicet locum sectionis, & quantitatem; ferè autem à termino laryngis inferno, ad tertium circulum, tanta est, quanta digiti pollicis transversæ latitudo.

Locus sectionis
atramento
signandus.

Invento loco membraneo inter circulum, & circulum, medio, ipsum signabimus atramento, per latitudinem cutis; postea cute prius hinc inde digitis à sinistro, non hamo apprehensa, ipsam per longitudinem prioris lineæ factæ secamus; sic enim nullum periculum est, ne vasa, nervus, aut musculi lædantur; secus, si transversè incideremus; vulnus quinetiam postea facilius confuitur, & ad mutuum contactum adducitur. Quantitas autem sectionis sit, verbi gratia, quanta pollicis transversæ latitudo. Præterea sectio in medio spatio servet lineam transversam, & tam longa sit, ut diductis labiis, scalpellus, quo utimur in missione sanguinis, latiore mucrone ingrediatur; postea diducimus hinc inde digitis, aut lato specilli mucrone, aut re-

tuso hamo cutem, adeò ut musculus asperæ arteriæ superpositus, nudus appareat; qui liquidò apparebit, si venas vitemus; aut gossypio uto, & ovi albumine statim eas occludamus, & sanguinem effluere omnino prohibeamus.

Quo facto, musculi duo attendendi, ob-
servandique sunt, qui asperæ arteriæ su-
perstant, incumbuntque, & linea quæ-
dam albicans, qua in medio invicem di-
rimuntur, se prodit; tum verò unus ab
altero musculo per longitudinem, se-
ctione diducendus, & retuso hinc inde
hamulo, spatium latum servandum; ita
enim asperæ arteriæ corpus statim appa-
rebit; quo apparente, tum demum se-
ctio inter annulum, & annulum efficien-
da est transversè, & ita altè demitten-
dum est instrumentum, ut ad cavitatem
valde propinquam perveniat; cujus rei
indiciū erit, quia, ut dicit Antillus,
spiritus per vulnus cum murmure exi-
bit.

Musculi
tracheæ
impositi ut
secandi.

Quam altè
sectio fa-
cienda.

Instrumenta autem apta duo sunt, vel
rectus, vel falcatus scalpellus; rectus il-
le est, quo utimur in vena secanda, vul-
gò lancetta, nimirum is, qui non angu-
stum, sed latum habet mucronem, ne
forè oppositam partem lædat; quo in-
commodo forè falcatus vacat, sed lan-
ceola expeditior. Quo facto, cannula
immittenda exigua, quæ tamen forami-
ni respondeat, & alas habeat, ut intus
trahi à spiritu prohibeatur, & brevis sit,
ne interna latera arteriæ attingat, alio-
qui tussis, & dolor excitabitur; quam
præterea non tam amplam quis forte exi-
stimaverit, ut respirationi naturali suffi-
cere possit; sed tamen hoc verum non
est; quoniam, licet ut aspera arteria am-
pla foret, attamen exigua sufficit, pro-
pter eam rationem; quoniam aer per in-
cisionem infra factam integris suis viri-
bus pervenit statim ad pulmones, & cor,
ergo multo frigidior est, quam si per na-
res, fauces, laryngem, & asperam ar-
teriam pertransiret, in quo itinere fle-
xuosus, & longo, aer alteratur, amittit-
que magna ex parte frigiditatem. Præ-
terea tam longa sit, ut asperæ arteriæ
parietes, aut oppositam partem non con-
tingat; insuper, propter eandem cau-
sam, rectam figuram recurva ei com-
modiorem esse apparet; recurva enim,
ex motu aeris transeuntis moveri & ipsa
potest. Itaque fistula exigua, quæ non
superat intus ipsam arteriam, hoc est,
interiorem ejus faciem, & alata est,
Hh com-

Instru-
menta se-
ctioni
apta.

Cannulæ
foramini
indenda.

Cannula
amplitu-
do.

Cannulæ
longitudo,
& figura
quæ.

Quantitas
sectionis
quæ.

commoda existit; quæ eò usque servanda, quò timor suffocationis prætereat; quod solet intra triduum, aut quatrimum fieri; postea renovato cutis vulnere per sacificationem, si sit opus, cutis perfecte crebris suturis mutuo applicanda, conservandaque est; forteque si duplex fiat futura, una musculorum mutuo interse, altera cutis superpositæ, fiet exacta unio, & non succedet vox rauca, ut Paulus innuit. In summa tres tantum partes concurrunt ad hujusmodi chirurgiam, cutis, musculus, & aspera arteria; cutis facile inciditur; muscoli non inciduntur, sed manubriolo scalpelli invicem diducuntur, & separantur, ut arteria appareat; qua apparente, nullo negotio inciditur; in qua neque sanguis obstaculo esse potest, quod cutis cum exiguo sanguine inciditur, arteria vero, nullo.

CAP. XLV.

DE THORACIS CHIRURGIIS: ET
PRIMUM DE THORACIS SECTIONE IN EMPYEMATE.

Thoracis
chirurgiæ
septem.

Duæ chirurgiæ,
primæ annexæ.

Empyema
quid.

Quinque potissimum administrantur in Thorace chirurgiæ. Prima perforat thoracem in empyemate. Secunda perforat thoracem in hydrope ejusdem. Tertia abscindit cancrum in mammilla mulieris. Quarta thoracis fistulam curat. Quinta gibbositatem tum anteriorem, tum posteriorem corrigit, & emendat. Addit rursus Paulus duas, ad purulentos, adustionem; quæ cum prima ferè coincidit, & ad mammas in viris, modo feminarum adauctas, diminuendas; ita ut septem omnino Thoracis Chirurgiæ dinumerentur. De omnibus agemus, ab ea exorssi, quæ majoris est momenti, & thoracem perforat, quæque secum duas alias chirurgias adjunctas habet, ita ut uno capite tres comprehendantur chirurgiæ; quomodo incidatur thorax in empyemate, quomodo perforetur in hydrope, & quomodo aduratur in purulentis, seu empyicis.

Empyema est collectio materiæ purulentæ in cavitate thoracis, quæ non finit thoracem attolli, & ita respirationis expleri munus; qui morbus chirurgia interdum curatur, ad quam non pervenimus, nisi cum materia per alias partes non evacuatur, & suffocationis periculum imminet; ac præ materiæ copia, pulmones, ac diaphragma dilatari, pro

respiratione, non possunt. Materia vero, quæ cavitatem thoracis replet, & suffocat, triplex est, vel pituitosa, vel aquosa, vel purulenta, vel si quarta addatur, colluvies ex omnium miscela: ommitto nunc sanguineam, aut ex erosione, aut ex vulnere, tanquam ad hujusmodi locum minus spectantem. Quævisunque verò sit materia, vel in ipso met thorace colligitur; vel aliunde decumbit, & transmittitur, nimirum à capite pituitosa; ab hepate, ac toto corpore, aquosa; ab ipso thorace, purulenta; quæ etiam aliunde defluere interdum solet, ut ex angina suppurata, à faucibus. Sed si à thorace proveniat, omnino ex abscessu proventus, & repletio fit, qui vel in pleura, ex pleuritide, tum exquisita, tum spuria, in variis thoracis partibus facto abscessu, vel in pulmonibus ex peripneumonia, vel in pericardio, propter cordis affectum, coarcevatur; nam aliquando, ex anatome inveni pericardion purulenta materia repletum, & cordis universam superficiem scabiosam, seu ulcerosam redditam.

Ex his colligitur, in quibus casibus efficienda sectio est; sit enim in pleuritide, & in peripneumonia suppurata, ex Hippoc. 2. de Morbis: sit in omni abscessu intus oborto, vel ex vulnere, vel tuberculo, vel alia causa; sit in hydrope thoracis; sit demum in quavis purulentæ, ac pituitosæ collectione. Quæcunque sit materia, quæ replet, omnino tum quantitate, tum qualitate offendit, & suffocat, extinguens nempe nativum calorem; & nonnisi evacuatione tollitur affectus, quæ utrumque vitium emendat, tum quantitatem, scilicet, tum qualitatem: quæ sane evacuatio nequaquam insensibilis, tum propter præsens suffocationis periculum, semper enim morbus non dabit inducias; tum propter dissipandæ materiæ difficultatem; sed sensibilis tentanda est, alioqui suffocatur homo, non solum quia thorax, pulmo, & cor, quantitate materiæ obruta, attolli, & moveri prohibentur, sed etiam quia ab ejusdem qualitate, pravitateque offenditur, & strangulatur. Quare, ut diximus, necessaria omnino est materiæ sensibilibior evacuatio.

Materia autem, quæ in thoracis cavitate continetur, vel evacuatur per tussim, quod ut plurimum accidit, transumpta scilicet, ac transmissa in bronchia pulmonis, & tussi per os ejecta; vel

Ejus materia
tertia.

Ortus.

Quibus
casibus
sectio
tentanda.

Materia
per quas
vias evacuatur.

oya-

evacuatur per viam urinæ, cuius meminit etiam Galenus 6. de Locis Affectis, quamvis ipse ignoraverit viam veram, rectam, regiam, & brevissimam, qua utitur natura ad thoracis materias egerendas, quæ est per venam sine pari, quæ rectâ deorsum fertur, & in emulgentes pertunditur; aut in cavam venam, prope emulgentes sitam; vel tertio evacuatur materia, quæ in thorace est, per alvum; quemadmodum prodit Gal.; quæ tamen via non ita patet, ut cæteræ propositæ, sed fit per medias quasque regiones, & corporis porositates, cum totum corpus conspirabile sit, & pervium, & ad alvum tanquam ad aptam cloacam, vel sentinam, excrementa transmittat. Hippocrates tamen hanc alvi viam frequentiore existimavit, dum Secundo de Morbis, in suppurato ex peripneumonia, dixit; sæpe enim prorumpit ad alvum, & statim melius habere sibi videtur, ubi ex angusto, & concluso, ad ampliorem, & apertam regionem devenerit.

Quando
chirurgiæ
locus.

Cur mul-
tæ opera-
tiones Ve-
terum jam
obsoletæ.

2. Causa.

3. Causa.

Ultima
causa.

Methodus
secandi
Hipp.

Igitur cum nec per tussim, vocatis lambitivis, neque per urinas, urinam cientibus, neque per alvum, purgantibus exhibitis, neque tandem per ea, quæ Hippocrates plurima proponit, Secundo de Morbis, Cap. de Suppurato ex peripneumonia, thoracis collectio evacuari possit, tunc accedimus ad manuariam operationem, hoc est, chirurgiam, quæ est thoracis perforatio, ut ægrum periculo levemus. Quæ sicuti antiquitus frequentius, & tutius usurpabatur, ita his nostris temporibus videtur obsoleta, sicuti ferme omnes aliæ chirurgicæ operationes effatu dignæ. Puto ego, quia non reperiantur eximii Chirurghi, sicuti deceret, qui calleant anatomen, & tutò noverint perforare, & id genus omnes operationes tutò moliri, sed formidolosi plerique. Secunda causa est, quia antiqui fortè plurima audebant in robustioribus corporibus. Tertia, quia temporibus nostris adeò timidi patientes sunt, & delicati, ut non admittant egregia istiusmodi opera. Ultima est periculum, quod incurrimus offendendi aliqujus momenti partes; quò magis in præsentia cupio vos tutissimè hanc operationem perforandi thoracem docere: prius autem antiquorum modos recensamus.

Hippocrates Secundo de Morbis, Capit. de suppurato ex peripneumonia,

antequam secet thoracem, multa proponit medicamenta, quæ per os pus evacuant; quibus non conferentibus, tandem devenit ad sectionem: prius autem proponit signa loci abscessus, in quo efficienda sectio, quæ ubi non adsunt, primò considerat, quodnam latus magis sit tumidum, & magis doleat, & inibi præcipit secandum; quod si neque hoc appareat, sed utrumque latus æquè doleat, & tumeat, tunc eligit sinistrum potius, quam dextrum latus; quia minus lethalis operatio est, inquit Hippoc. Puto ego hoc præcipere, propter jecur, quod sua gibba parte sursum diaphragma premit, & thoracem versus, incurvat, & in eundem penetrat, ac se insinuat. Monet igitur Hippocr. esse partem affectam infimè secandam, magis post tumorem, quam ante, ut materia exitum faciliorem habeat. Secat autem Hippocrates inter costas, cutem prius novacula, deinde scalpello acuto. Notare hic oportet, Hippocr. non proponere duplex instrumentum, ut verba, & versio sonant, videlicet novaculam, & scalpellum acutum, sed idem instrumentum, quod ipse *μαχαίριδα σάβοειδην*, nominat, vult esse obligandum ad cuspidem, tam longè à mucrone, quanta est magni digiti latitudo, ita ut summa ipsius pars, ad unguis magni digiti mensuram expedita restet, quam intromittas.

Hippocr.
explicatur.

Post hæc, emissio pure, quantum visum fuerit, vulnus linamento ex lino crudo obligato, foras propendente filo concludito, & quotidie semel pus educito. Postquam autem decimus accesserit dies, omni pure emissio linamentum ex linteo indito; deinde *Vinum*, & *Oleum tepesactum* per fistulam infundito, ne pulmo à pure humectari solitus, derepentè exsiccetur. Emittere autem est, quod manè infuderis, ad vespeream, quod vesperi, manè; ubi verò pus tenue, velut aqua fuerit, & ad digiti contactum viscosum, & modicum, penicillum stanneum cavum indito. Prius ponit turundam ex lino crudo, quæ mollior est; dura enim inflammationem decimo die, quo tempore ejusdem timor præterit, moveret. Tum turunda fit, & ideo quæ ex linteo, quod durior sit, ut apertus servetur locus, rejicitur. Tertio loco fistula ex stanno sumitur, ne remaneat materia intus, & ad cicatricem duci possit incisio; ideoque ait,

Quid a-
gendum
emisso pu-
re.

Cur res
propositæ
adhiben-
dæ.

minuendum esse linamentum paulatim, donec ulcus coalescat. Postquam autem omnino exsiccatum fuerit, paulatim linamentum præfectum minuito, donec ulcus coalescat, & ipsum penitus eximatur. Hæc Hippocrates de modo secandi thoracem.

Alius modus secandi Hipp.

Rursus alium modum secandi affert Hippocrates Libro de Internis Affectionibus, his verbis; intellecto, ubi abscessus est, costam tertiam ab ultima, usque ad os secato; deinde cum terebra cava ultra perforato, & ubi perforata fuerit, aquæ parum emittito, & ubi emiseric, linamentum ex crudo lino indito, spongiam mollem superimponito; deinde, ne linamentum excidat, deligato: emittere autem duodecim dies aquam oportet, semel in die; post duodecimum autem diem, sequenti decima tertia, totam emittere aquam, & reliquo tempore, si eadem subnascatur, emittere, & ventrem cibis exhaurire, & bis in die aquam evacuare, post sectionem autem hæc exhibere oportet.

Dubium.

Quo loco quæritur, cur Hippocrates in hydrope thoracis, secat supra quartam costam omnia superposita, ita ut costa denudetur? Respondetur, quod et si revera thoracis sectio inter quintam, & sextam fieri debet, ita ut supra sextam costam fiat, tamen ex Hippocrate, supra octavam fieri debet; quia Hippocrates retrò magis sectionem præcipit, quo loco diaphragma habet ortum multò inferius, quàm ante; & ideo ibi non attingitur diaphragma. At si fit sectio antè, magis omnino efficienda est ad sextam costam; quoniam diaphragma antè pertingit ad quintam costam, & ad sextam terminatur, ubi rursus incurvatur; etenim diaphragma posterius originem suam habet inferius, antè vero longè superius. Costa igitur denudata, dicta omnia peragenda sunt.

Aliud dubium.

Quæritur secundo, cur Hippocrates in hydrope thoracis costam perforet, non autem spatium intercostale, ut in altera sectione, in peripneumonia videlicet suppurata? Respondetur, ut facilius foramen rurunda obturetur, ne aqua tota confestim exeat; quod non contingeret, si in spatio intercostali sectio fieret, exiret enim brevi spatio tota aqua.

Dubium tertium.

Quæritur tertio, cur terebra cava utatur Hippocrates; & præterea, quid intelligat per cavam terebram? Dicen-

dum, terebras duplices esse, alias rectas cum quatuor acutis angulis, alias cochleæ modo cavas. Vult Hippocrates eligendas esse terebras cavas, quæ mucronem habent quoquo modo inflexum, & ideo minus periculosa sunt, ne aliquid intus pungant. Alia ratio est, ut in terebræ cavitate scobs colligatur, ne in cavum thoracis decidat. Quanquam autem hæc est in verbis Hippocratis expositio, attamen nonnulla propositam chirurgiam infirmare videntur; propterea quod, terebra perforare costam nil aliud est, quam facillimè internas violare partes, cum costa intus magis emineat, quàm intercostale spatium; & præterea, fistulam in costa excitare, quod interius spongiosa costa sit. Quare satius erit intercostale spatium incidere, inde fistulam argenteam ad amussim incisioni respondentem demittere, ut infra patebit, ut aqua non nisi ad libitum exeat,

Materia in thorace contenta non modo sectione, verum etiam ustione evacuatur, cum Hippocr. Aphor. 6. dicat, Quicumque empyici, aut hydropici uruntur, aut secantur; in quodam enim codice Græco, uruntur, tantum legitur, in alio autem, uruntur ac secantur, cui postremæ lectioni Galenus assentitur.

Sed quomodo ab Hipp. fiat ustio in empyemate, Galenus remittit Lectorem ad Librum de Internis Affectionibus, ubi ait, Hippocratem hoc exsecutum fuisse, sed in hoc libro vel non meminit Hippocr. modi urendi, ut vidimus duobus in locis, tum Secundo Libro de Morbis, tum Lib. de Internis Affectionibus, pro quibus duntaxat secandi, nequaquam urendi modum docet, vel si de ustione mentionem facit, huius tantummodo meminit, non autem sectionis, vel modi urendi, & Libro Tertio de Morbis, dicit; secato aut urito; ita ut ex Hippocrate incertum sit, quomodo in thoracis collectione ustio fiat; immò Lib. 3. de Morbis, diaphragmatis meminit, quod cavendum esse in sectione dicit. Hi sunt Hippocr. loci, in quibus loquitur de modo secandi tantum thoracem, non autem docet modum urendi; & modo, uti opinor, jure Hipp. omisit modum urendi thoracem, quod tutior sit sectio, quàm ustio; nam ustio penetrans potest facile pulmones, & internas partes offendere, quod sectio non potest, cum constant vires. Insuper, infir-

An materia in thorace contenta, per ustionem evacuari possit.

Ex Hippocr. nihil certum de ustione.

Cur Hippocr. non doceat modum urendi.

Pauli
urendi
modus
qualis.

strumentum aptum ad secandum, quod, uti infra dicitur, ad cuspidem recurvatum futurum est, & ex altera parte acutum, ex altera verò retusum, non potest offendere intus aliquid per sectionem; per unctionem autem potest. Paulus tamen duobus in locis urendi modum proponit; sed primus non est ad mentem Hippocr., quia Paulus non urit ita, ut ustio penetret usque in cavitatem, & totam evacuare purulentiam confestim possit, ut Hippocr. docet; sed Pauli ustio evacuat quidem sensibilibiter, verum potius transumptivè, ita ut materia per meatus, ab internis exterius transumatur, & per unctiones exeat; nam combusta cute, tanquam densiore, non difficulter evacuari, ac transumi materia potest ab internis ad externa, per carnis poros: & quia est modus, per quem materia nimis tardè evacuetur, propterea multis supplet unctionibus, & evacuationibus. Itaque unam facit juxta claviculam, duas exiguas juxta mentum, duas sub mammillis ampliores, inter tertiam, quartamque costam, alias duas inter quintam, & sextam, paulò posterius aliam, per medium pectus, aliam supra os ventriculi, tres posterius, videlicet supra dorsum unam, in unoquoque spinæ latere duas, ita ut omnino duodecim faciat unctiones, vel ferramento candente, vel radice *Aristolochiæ longæ*, Oleo intincta, & accensa. Hic est modus urendi Pauli, qui sicuti sævus est, nedum crudelis, & immanis, ut jam dixi, non est ad mentem Hippocr. Alium Paulus proponit, ex Leonide, & aliis antiquioribus, modum urendi thoracem, unctione penetrante, & perforante, hoc modo. Ferro mucronato candente, per medium costæ spatium, ubi abscessus est, adacto, usque ad pus, unctionem moliti sunt. Ubi per ferrum mucronatum, intelligere possumus, vel ferrum acutum incidens, vel mucronatum, id est, non incidens, cujusmodi sunt, quæ passim pungentia ferramenta vocant. Proponit postea Paulus modum secandi thoracem, ex quorundam sententia, dicens; nonnulli etiam hos curare ausi sunt, transversa linea, inter quintam, & sextam costam ducta, & cute paululum oblique divisa; deinde sic scalpello membrana, quæ costas succingit, perforata, pus excreverunt. Quas tamen postremas chirurgias, Paulus tutas non habet, ut patet ex verbis, quæ ita subjungit; atque hi,

qui secant, cum illis, qui ferro usque ad imum adurunt, aut statim mortem inferunt, vitali spiritu confestim, unà cum pure evacuato; aut fistulas reddunt insanabiles. Hippocrates suprâ dixit, si sectio fiat in sinistra parte, minus lethalis est, nunc verò Paulus inquit; atque ii qui secant, ut & qui ferro usque ad imum adurunt, aut statim mortem inferunt, vitali spiritu confestim, unà cum pure evacuato, aut fistulas reddunt insanabiles; quæ verba aliquem non perterrefaciant, & ab hujusmodi chirurgia deterreant; nobis enim enitendum, modum excogitare, quo tuta hæc chirurgia, & sectio fiat, posteaquam jam visum est, quomodo ab Antiquis, Leonide nimirum, Hippocrate, & Paulo hæc fuerit administrata chirurgia.

Tuta autem, ni fallor, erit chirurgica operatio, si primò studeamus, ne quæ pars in thorace effatu digna, perforando violetur, cujus causa periculosa reddatur operatio; quod nil aliud est, quam locum opportunum ad secandum invenire. Possunt igitur primò offendi interna membra, pericardium scilicet, pulmones, & diaphragma; tùm verò externa, vena scilicet, arteria, nervus, & denique muscoli. Itaque primò eligimus locum aptum pro tutela pericardii, non perforantes in anteriori, neque in posteriori parte thoracis, sed ad latus, ut ita vitemus ipsum sternum, & in lateribus perforemus; postea vitamus pulmones, & diaphragma, efficientes sectionem in confinio utriusque, quod est inter quintam, & sextam costam; quod etiam ex Leonide, & Paulo confirmatur; ratio, quia neque diaphragma superius ascendit, dum incurvatur, & concidit in expiratione libera, neque pulmones deorsum descendunt, dum similiter concidunt, quod pluries pleno theatro ipso visu comprobavi, gladiolo scilicet inter quintam, sextamque costam defixo; vidimus enim, neque diaphragma, neque pulmones læsos fuisse, sed ad utriusque terminum gladiolum devenisse.

Ex quibus elicitur, in quo statu, seu positu debeat esse patiens, & consistere, dum inciditur, quatenus ad respirationem spectat; debet enim esse in statu expirationis, si tamen fieri per difficilem respirationem potest, ita ut debeamus præcipere ægrotanti, ut spiritum totum tunc emittat, cum perforamus; sic enim

Quomodo
tuta fiat
hæc operatio.

Locus
perforandus.

Status patientis in
sectione
qualis esse
debeat.

Alius Pauli
modus
urendi
thoracem.

pulmones, spiritu prius turgentes, concidunt, & ita thoracis cavitas paratur, neque ullo modo offendi possunt. Diaphragma autem, etsi in hoc statu sursum incurvatur, offendi tamen non potest, quia, cum à lateribus, ubi perforandum non est, ad costas terminetur spurias; quæ sunt à septima costa infra, idè non potest adeò sursum incurvari, ut offendi possit, cum fiat sectio inter quintam, & sextam costam, ut ex Leonide quoque Paulus præcepit, Lib. 6. Cap. 44. Ex quo elicitur, male Chirur-
 gos illos præcipere, ut fiat inter tertiam, & quartam costam sectio, propter causas dictas, & Pauli autoritatem ex Leonide. At Hipp. locis ante citatis, costam tertiam ab ultima secari iussit. Quod si intelligamus costam tertiam, non enumerata ultima, erit paulò inferius, quam supra a nobis dictum est, hoc est ad quartam costam spuriam. Quod si rursus mittamus primam, seu ultimam, quæ adeò parva est, ut enumerari, neque exterius tangi possit, procul dubio ex Hippocr. erit ferè locus idem, qui à nobis propositus fuit, qui diaphragma tuetur, maximè propter sui originem obliquam; nam ubi incurvatur diaphragma, id in medio ipsius potissimum contingit, non à lateribus, neque in suis terminis, ubi costis adhærescit. Præterea; in vivo animali verisimile est, diaphragmatis curvitatē non ita altè ascendere, ut in mortuo, in quo omnia penitus decidunt, & densantur. Unde nunquam ad sextam costam diaphragma pervenire ullo modo potest, suis terminis, etsi in medio potest. Hoc igitur modo fit perforatio thoracis absque læsione internorum membrorum, pericardii scilicet, pulmonis, & diaphragmatis.

Locus
Hipp. ex-
plicatur.

Læsi-
o
partium
externa-
rum, quo-
modo vi-
tetur.

Vitamur denique partium externarum læsionem, venarum scilicet, arteriarum, nervorum, & muscutorum, quæ si læderentur, omnino operationem minus tutam redderent, si incidamus in superiore ipsius costæ parte, nequaquam in inferiore. Cumque inter quintam, sextamque costam perforatio facienda sit, adsitque in hoc spatio, & pars inferior quintæ, & superior sextæ, idèque omnino vitanda sit inferior costæ pars, seu terminus, ad superiorem sextæ costæ partem efficienda sectio est; quia per inferiorem quintæ costæ partem, ut ex Anatome patet, & Gal. 8. de Anat. Adm. monet, excurrunt vena, arteria, & ner-

vus; ita enim non modò has partes vitamus, sed etiam harum partium propa-
 gines; quod utique non accideret, si alibi, quam prope sextam costam perforaretur. Nam in inferiore parte quintæ, adsunt hæ partes, in intercostali verò spatio medio, harum partium propa-
 gines; horum autem neutrum adest in superiori sextæ costæ parte, in qua tuta fit perforatio, si modo costa incisio-
 ne non attingatur, aut denudetur. Quo loco sententiæ Hippoc. assentiri nequeo, qui terebra costam perforat, ut inde colluvies evacuetur; propter fistulæ periculum, & partium internarum læsionem, quæ facilius in costa perforata succedere potest, cum in cavitate thoracis magis eminens sit, quam spatium intercostale. Sed Hippoc. operationem illam potius moliri videtur in thoracis hydrope, quàm in puris collectione, cum semper aquam nominet, non pus, aut quidvis aliud; in perforatione autem, ubi aqua continetur, periculum magis imminet de exitu totius aquæ confertim factò; qui fortè facilius evitatur, si costa perforetur, quæ facilius obturatur, quam alia pars. Si verò Hippocrates idè thoracem terebra perforat, ut facilius foramen obturetur, ne aqua tota confertim exeat, hæc perforatio huic usui quidem satisfacit, sed dictam habet difficultatem; quia cum interiùs costa magis emineat, quàm intercostale spatium, idè facilius à terebra pulmo offendi potest, quàm si intercostale spatium perforaretur, insuper fistulæ incurabilis periculum imminet. Sed si nos intercostale incidamus spatium, & præ-
 fertim id in expiratione moliamur, inde verò statim cannulam paratam habeamus, foramini ad unguem respondentem, qua obstructa, ne quidem aquæ gutta effluat, facile, me iudice, omnis tolletur difficultas.

Hipp. sen-
tentia reji-
citur.

Hipp. sen-
tentia sal-
va.

Difficultas
tollatur.

Ultimo efficienda sectio est ad latus. In qua parte lateris facienda sectio.
 Quæritur modò, qua in lateris parte? Hippocrates in suppuratis duo prospiciebat, & partem affectam, & situm declivem; idèque aliquando præcepit, posterius potius sectionem efficiendam esse; at in collectione, aut pituitosa, aut aquea, quæ causam à thorace non habet, sectionem anteriùs moliri satius est; quia musculi, pauciores sunt, & terminantur, nec non pulmo finitur; quàm posterius, ubi musculi superpositi, & plures, & crassiores, & magis nervosi, spinæque propinquiores sunt.

Re-

Regio enim antè spectans, exempli gratia, quatuor aut quinque digitos longè à pectoris osse distans, parvos habet musculos, & paucos superpositos, fereque non nisi unum, qui brachium ad pectus adducit, qui etiam ibi tenuiorem habet terminum; ideòque potius anteriora, quàm posteriora versùs fieri debet sectio.

Alia ratio. Alia ratio est, quia posteriùs pulmones sua basi consistunt, tum verò musculi multi, & nervosi, utputa spinales, adfunt.

Locus sectionis. Itaque Sectionis locus, qui differt secundum antè, & posteriùs, sit, ubi musculis est vacuus, & destitutus, id est, ubi omnium musculorum termini sunt, videlicet adducentis brachium ad pectus, obliqui descendenti abdominis, & in firmis scapularum siti, thoracem attollentis. Exactissimè autem locum invenies, si filo metiens spatium, unam fili partem à medio pectore ad costam sextam, & sequialteram, hoc est, unam cum dimidia, ab illo sextæ costæ termino ad spinam dimetiaris. In summa, quò pertingit tertia pars fili totius sextæ costæ longitudinis.

Ut inveniens. Antequam sectio fiat, instrumentum parandum est. Hippocrati appellatur instrumentum, quo thorax perforatur, *μαχαίρις σθηθαιδής*, id est, gladiolus, pectoris formam, seu similitudinem referens; quæ dictio dupliciter intelligi potest, primò, quod gladiolus sit extèrius curvus, interiùs cavus, sicuti est pectus; secundò, ut hic gladiolus, quo thorax perforatur, sit veluti os pectoris, quod *ἑσθηθαιδής* appellatur, id est, ensiforme; quia scalpellus hic sit similis ossi pectoris, una cum mucronata cartilagine, quæ est acuta, ut cuspis ensis; ita ut, sicut os pectoris ad jugulum, & alterum extremum est latum, in fine verò, & altero extremo acutum, & tenue, scilicet ad mucronatam cartilaginem, sic *μαχαίρις σθηθαιδής* sit ejusdem figuræ, quæ est quodammodo triangularis. Paulus Lib. 6. Cap. 44. ferrum ad incidendum thoracem aptum *σκολοπωμαχαίριον* vocat; quod Galen. describens 8. de Anat. Adm. in. Cap. 6. dixit, à se fuisse excogitatum instrumentum scolopomachærio simile, quod oblongum est, & latera duo habet acuta, in extremo ad unum verticem coeuntia: quod videtur esse illud, quod vulgò lanceola appellatur: unde à sagittæ similitudine, à nonnullis dicitur sagittella. Ego autem li-

benter scolopomachærian deducere à Etymon rostro illius avis, quæ vulgò appellatur scolopomachærian gallinazza, Latine gallinago, Græcè *σκολόπαξ*, cujus causa scolopomachærian significat gladiolum longum, & ad cuspidem paulum recurvatum, ut est rostrum avis scolopacis dictæ; nam *σκολιδών* intorqueo, seu obliquum, & tortuosum reddo, significat; qui ex uno latere, interno scilicet, habet aciem, anteriùs vero retusus est; qui sane gladiolus tutior est ad perforandum thoracem, quam alius, qui duas habet acies, neque recurvus est; hoc enim offendi pulmones possunt.

Nunc docendum est, quomodo est Sectio fiat facienda perforatio; sed priùs adnotandum, quòd Hippocr. 2. de Humor. Cap. de Suppurato ex peripneumonia, dum secat, optat sectionem fieri magis in sinistro, quam dextro latere; quia, inquit, minus lethalis est. Puto ego, id dicere propter jecur, quod sua parte gibba sursum fertur, diaphragmaque magis incurvat, & thoracem versùs magis protenditur, uti quoque ante dictum est. Quod autem ad sectionem attinet, obliqua nor debere fieri perforationem quoquo fiat. modo obliquam, ita ut secundum fibras musculorum exteriorum intercostalium progrediatur; nam cum sit necessarium præcidere aut externos, aut internos intercostales musculos, propter contrariam positionem, quam habent, minor læsio succedet ex incisione internorum, quàm externorum; cum externi majores sint, & potiori usui destinati, nimirum inspirationi; interni contra minores, tenuioresque sint, & expirationi conducant.

Itaque facta priùs linea ex atramento, Modus incidendi. incisionis efficiendæ, inde sumpto instrumento ex altera parte retuso, ne subiecti pulmones lædantur, ex altera aciem habente, & eo quidem modice ad cuspidem recurvato, ut pulmones vitentur, uti dictum est; altera autem parte, qua retusum est instrumentum, ad sextam poni costam, & inniti debet, priusquè cutim ipsam, ut monet Hippoc. 2. de Morbis, & Paulus, incidere oportet, ea paululum oblique divisa. Cur primò incidenda cutis. Primò volunt, esse incidendam cutim; quoniam propter sui durtiem, & densitatem, ferro resistit, & difficulter perforatur, & propter resistantiam, exactè intercostales musculos, ut par est, secare non permittit. Cur obliquè. Secundò volunt obliquè.

liquè esse secandam cutim, cum jam dictum sit, secundum rectitudinem fibrarum musculorum intercostalium externorum fieri debere sectionem; obliquè igitur posteriora, superioraque, versus axillam, incidendo progredi, obliquè intra adactò scalpello ad cavitatem usque, quæ incisio lentè fieri debet, quò priùs pulmones subsidant, vix factò foramine, quam turgidi offendantur: quæ noxa omnino devitabitur, si in statu expirationis æger consistat, dum sit incisio.

Ut cognoscatur, ad cavitatem esse per-ventum. Cognoscemus autem ad cavitatem ventum esse, vel ex saniei exitu, vel ex juxtapositione instrumenti immissi; unde si, ut tutiores simus, instrumenti congruam partem immittendam tantùm denudemus, aliquid alligantes, quod notat Hippoc. 2. de Morbis, Capite de Peripn. suppurata, ubi dicit; scalpello acuto, quod panniculo sit obligatum, ita ut summa ipsius pars, ad unguis magni digiti mensuram expedita restet, quam intromittas, probè faciemus. Tertiò dignoscitur penetratio à perito Chirurgus, quia non sentit amplius ad cuspidem instrumenti resistentiam, sed potius vacuitatem. Ultimò, quia exit aër aliquis.

Duplex instrumentorum usus.

Hujusmodi instrumentis duplici modo uti possumus, vel candentibus, vel non candentibus. Auctores magis eligunt, ac probant candentia; puto ego, quia forte timeant gangrænam, propter exitum colluviei; nam Galenus s. Meth. dicit, hoc casu, in plurimis putrescere & pleuram, & etiam costam. At Hipp. 2. Lib. de Morb. Cap. de Suppur. ex peripneum. utitur scalpello acuto, non candente, & jam suprâ causam audivistis. Quod si una pars thoracis repleta sit, ex ea parte tantùm; si ambæ, ex utraque perforandum.

Cur Sectio parva facienda.

Facienda est sectio parva, propter tres causas. Prima, quia minor est inflammationis timor ex minori incisione facta. Secunda, quia minùs offenduntur, & refrigerantur internæ partes, ex aëre ingrediente per exiguum foramen. Tertia, quia ita prohibemus facilè exitum totum ipsius materiæ unica vice, quod periculosum, ut infra patebit.

Sectio quanta facienda.

Sed tamen tam magna est efficienda, ut colluvies collecta possit exire, quo casu, perpendenda est crassities; unde minor incisio facienda est in hydrope thoracis, major in suppuratis, & adhuc major in pituitosa materia collecta; ita

tamen, ut generaliter potiùs parva sit incisio, quàm magna, propter periculum propositum. Quod si interdum decipiamur, ita ut materia sit crassior, foramen verò angustius, quo minùs exire possit, eo casu, utimur instrumento dilatante ulcera cavernosa in carne, quod pulmones, propter obstaculum in ejus extremo, offendere non potest.

Maximum autem in hac operatione imminet periculum, ne tota materia collecta, nobis invitis, unica vice confertim exeat; cum qua exeunt etiam spiritus, viriumque debilitas tanta succedit, ut Hippocr. 6. Aph. 27. dixerit. Quicumque empyi, aut hydropici uruntur, aut secantur, si pus, aut aqua universim effluerit, omnino moriuntur. Ob quam causam ego imaginatus sum cannulam argenteam, quæ adeo magna sit, ut exactè incidenti instrumento, & foramini respondeat, ita ut, quantum nobis libeat, aquæ evacuetur, nec plus; sic enim periculosum hujusmodi prædictum scopulum vitamus. Cannulam quoque præcipit Hippoc. 2. de Morbis, ubi dixit; penicillum stanneum cavum indito.

Facta perforatione, & immissa cannula, quæ habeat alas, aut filum appensum, ita ut intra thoracem, inspirando, non ingrediatur, & sit plurimis foraminibus perforata, ut possit ex omnibus, prout opus est, exire colluvies. Ejus sit longitudinis, ut ad pus perveniat, non tamen pulmones tangat; curva sit, vel obliquè intus incedat, ponè costam, propter eandem causam; immittaturque deorsum instrumenti curvitas, diaphragma versus; ne pulmones ab extremitate ejus tangantur. Permittendum deinde est quotidie exire aliquid puris, ut puta selibra, aut plus, minùsve, dum tutum sit, quod pulsus indicabit; & inde per cannulam colluvies exire permittatur, quæ liberè, ac facilè exfluit, hoc modo est evacuanda; sin minus, jubere oportet, ut Galen. præcipit Meth. s. Cap. 8. ut in laborantem, & incisam partem inclinati ruffiant, aut molliter corpus concutiant, agentque; aut si collectio crassior sit, ut facile exire non possit, nam crassissima solet interdum exire, ut in vulnere thoracis aliquando accidit; unde barbitonsor dixit, exire cerebrum, mirabatur enim veluti substantiam cerebri, tanta erat ejus crassities: quo casu, præcipit Galenus, mul-

Foramen angustius ut dilatandum.

Cannula qualis conveniat.

Quomodo pus evacuandum.

sa prius infusa, quæ fluxibiliorem, li-
quidioremque materiam reddat, quam
ægotans tussi, & concutiendo ejiciat.

Si materia non exeat, quid agendum.
Ultimo loco, non exeunte materia,
præcipit esse attrahendam, & foras evo-
candam colluviem, instrumento puris
tractorio, quod proinde πυούλκον à
Græcis nominatur, cujus pyulci Galen.
meminit etiam Secundo ad Glanc. Cap.
8. & est, quod à nobis vulgò schizzo,
dicitur; quod, etsi à Galeno non descri-
bitur, tale tamen esse testatur etiam He-
ro in Tractatu suo de Spiritualibus, quo
vi vacui saniem ex thorace foras tra-
hit, & educit. De quo pyulco illud est
animadvertendum, plerumque effectui
non respondere, quod nihil puris, aut
humoris trahit; ratio est, quia pyulci
cavitas debet proportionem habere cum
cavitate, ex qua quippiam trahitur; nam
si pyulcus sit exiguus, ut esse solet, qui
immitritur, & in thorace cavitas magna
existat, tantum à pyulco trahetur, quan-
ta ejus cavitas capere potest. Quod si
rursus in thorace adsit cavitas, uti adest,
quæ partim aëre plena sit, partim hu-
more, & pure, nihil omnino saniei tra-
het pyulcus, sed tantum aëre replebitur;
quia, quod vi vacui trahitur, omnino
prius, quod tenuius est, sequitur; aqua
enim, & sabulo vase pleno, si siphonem
longissimum immiseris, prius omnino
sequitur aqua, quam sabulum, dicebat
Galenus. Sic exiguus pyulcus à thora-
ce prius attrahet aërem quam saniem;
quo aëre repleto, aliud attrahi non po-
test, & hæc est causa, cur à pyulco ni-
hil trahitur. Quod si pyulcus sit latissi-
mus, ut præter aërem, materiam quo-
que recipere possit, tunc trahetur pus;
præcipue si siphonem ad pus pertingat, &
spiritus per expirationem sit antea eva-
cuatus, patiensque a respiratione absti-
neat.

CAP. XLVI.

DE THORACIS FISTULIS.

Fistulæ thoracis cur incurabiles.
1. Causa.
2. Causæ.
Multis nominibus thoracis fistulæ in-
curabiles censentur. Primò enim
perpetuus thoracis motus, quo dilata-
tur, & contrahitur, impedit sanationem.
Secundò, si fistula in cavitatem pene-
tret, non amplius glutinatur pleura sub-
jecta; non solum quia adduci nequeunt
labia ejus ad mutuam contactum, sed
etiam quia nervosa, tenuis, exsanguis,
& membranosa est; uti quoque Galenus

de vesica dixit in Aphorismis. Unde,
qui vulnus thoracis penetrans accepe-
runt, solent plurimum, toto vitæ tem-
pore argenteam gestare fistulam; & ego
nonnullos novi, qui viginti quinque &
triginta annos eam gestarunt, & vitam
satis commodam duxerunt. Tertia cau-
sa est, quia, si fistula intus in costam
penetret, ac terminetur, cum costa ca-
vernosa sit, solet facile in ea pus colligi,
& serpere perpetuo corruptio læsæ co-
stæ, cujus causa non sanatur. Ultima
causa est, obliquus flexuosusque fistulæ
sinus, & præterea finis fistulæ declivis;
cujus causa expurgari fistulæ excremen-
ta non possunt. Addo ego aliam causam,
fistulæ conditionem, quam observavi.
& est, cum fistula non solum declivis
est, & terminum habet inferiùs, sed
etiam à spatio intercostali superiore, sub-
tus costam sese insinuat, videlicet inter
pleuram, & costam, donec in alterum
intercostale spatium subiectum termine-
tur.

Quas porro fistulas sanabiles evadere
nemo dubitabit, si causæ abscindantur,
causæ, inquam, à loco affecto desum-
ptæ, aliis nunc dimissis. Prima causa
est thoracis motus, cui occurritur, si
intercostales musculos moveri, & inter-
costale spatium, costasque tolli, ac de-
primi prohibeamus; quod sanè fiet, si
respiratio tantum libera, in qua solum
diaphragma movetur, ab ægotante effi-
ciatur; quod eveniet, si ut verbo dicam,
omnino violenta vitetur respiratio: unde
in lecto quiescere æger debet, & à vo-
ce, & locutione omni, ab ira, & qua-
cunque cohibita respiratione abstinere.
Secundæ causæ occurritur, propterea
quod, etsi pleura non glutinatur, caro
tamen musculorum intercostalium, &
superposita cutis glutinari, & cicatri-
cem inducere potest, si modò prius cal-
lus fistulæ auferatur, aut molliente, aut
erodente, aut adurente, sive medicamen-
to sive ferramento. Præterquam quod ni-
hil obstat, pleuram cicatrice obduci posse,
tamen si glutinari non potest. Sed cur mul-
ti in thoracis vulneribus gestant argenteas
cannulas tot annos? Dicendum, id esse
necessarium, cum per fistulam copiosus
materiæ fluxus est, qui occludi sine no-
xa non potest, sed si exsicceetur, potest.
Tertia causa amputatur non difficulter,
si candens, exiguumque ferramentum
aut ex se, aut per cannulam in costam
inferatur, putrilagoque omnis exsicce-
tur,

3. Causa.

Ultima

causa.

Alia cau-

sa.

1. Causæ
quomodo
succurren-
dum.2. Causæ
qua ratio-
ne occur-
ratur.3. Causæ
ablatis.

4. Causa
ut prospiciatur.

Ultimæ
causæ re-
medium.

Celsi chi-
rurgia.

Auctoris
chirurgia
mitior.

tur, & absumatur, parsque corrupta ro-
boretur; ita enim cicatrice obducetur.

Quarta causa abscindetur, si flexuosus, declivisque sinus universus scalpello abscindatur; solemus autem uti aut scapello, quod vulgus Gamaut nominat, aut parvo cultro unam aciem habente, eamque extremo paulò intus recurvatam; sed sive hoc, sive illo utamur, perpetuò tamen ceræ albæ exiguum globulum cuspidibus scalpelli annectere oportet, ne scalpelli cuspis fistulæ ductum offendat, nec finem ejusdem assequatur, & pertingat. Ad ultimam causam tollendam, quæ fistulam incurabilem reddebat, propterea quod à superiori parte sese subtrus costam insinuabat, & ipsam præteribat, donec in spatium intercostale inferius finiret. Celsus, ut videre est Lib. 7. Cap. 4. vult præcidendam esse, & eximendam ex utraque parte costam, cujus verba ita habent; Solent autem inter costas subter ire, quod ubi accidit, eo loco costa ab utraque parte præcidenda, & eximenda est, ne quid intus corruptum relinquatur. Quæ operatio quam difficilis sit, quamque periculosa, non est quod longioribus proponam, imaginatione enim facile quisque id assequitur. Sed ad opus deveniamus. Præcidenda ex utraque parte costa est. Quomodo costa ossea, & dura præcidatur, nescio, nisi fortè hoc instrumento, quod uno tempore præcidit, & rumpit; deinde, quomodo eximetur costa, sine pleuræ distractione, & tandem morte ipsius ægrotantis, pariter ignoro. Ego autem libenti animo vobis communico, quid hoc casu excogitarim, commentusque fuerim ad chirurgiam mitiorem, tutamque reddendam; dimissa enim costæ tum amputatione, tum extractione, tanquam periculosa, & atroci operatione, paravi mihi fistulam argenteam, recurvatam, quæ sequeretur totum fistulæ ductum, à principio ad finem usque; ita tamen, ut cannulæ argenteæ extremitas, quæ ad fundum fistulæ pertingit, sursum, seu exterius spectet, immissaque intus per totum cannulæ ductum recurvata, & longa acu, non longe a cuspe perforata, & filum trahente, inde acu impulsâ, perforavi fistulæ declivem extremitatem, ita ut acus cum filo, ex eâ superius, exteriusque exiret; postea exempta acu, filum remansit, & alligatis fili utriusque extremitatibus, ita servatus apertus locus est, ut excremen-

ta ulceris commodè, & declivi loco effluerent; sic enim ulcus, sinusque purus redditus, solet postea aut carne impleri, aut glutinari.

Cæterum Celsus alteram adhuc proponit thoracis fistularum differentiam, cæteris magis incurabilem, hoc modo. Solent quoque fistulæ, ubi costas exciserunt, septum id, quod transversum à superioribus visceribus intestina discernit, violare, quod intelligi & ex loco, & ex magnitudine doloris potest. Et quia nonnunquam spiritus eò cum humore quasi bullante prorumpit, maximeque, si hunc æger ore continuit; in eo medicinæ locus nullus est; in cæteris verò, quæ circa costas, sanabilia sunt. Hæc Celsus. Revera autem omnes thoracis fistulæ difficillimam suscipiunt curationem, ita ut interdum tum Medici, tum ægrotantes defessi, & spe destituti, curam ipsi naturæ relinquunt. Ad quem casum ubi ego deveni, quid egerim, vobis manifestabo. Non semel, sed iterum, ac sæpius imposui ipsius fistulæ orificio, pilam ex cera alba, appensum filum habente, præcepique, ut quotidie eam mundarent, ac tractarent, veluti si esset fonticulus, curantes ipsam in posterum ut fonticulum, non ut fistulam; tandem progressu temporis factum est, ut sensim genita caro sit per totum fistulæ ductum, & ita fistula alioqui incurabilis, curata fuerit. Quod si tunc videamus corpus aliquo pravo humore redundare, & ad fistulam influere, eamque vexare, solemus pilam propositam ex flava cera conformare, & illi admiscere medicamenta in pollinem redacta, quæ peculiarem humorem trahant, & expurgent; ut, si acris sit humor, *Rhabbarbarum pulverizatum* prius, inde *Scammonium*; si pituitosus, *Agaricus*, ut mitior, inde *Colocynthis*; si melancholicus, *Sena*, & *Epythymum*, aut *Polypodium*, ut mitiora, inde *Helleborus niger*, ut valentius medicamentum usurpandus, cavendo tamen, ne sua manifesta acri qualitate corrodat.

C A P. XLVII.

DE PAPILLA MAMILLÆ EXTERIUS NON APPARENTE, SED INTUS OCCULTATA, ET CONCLUSA; AC DE LACTE CONCRETO, ET COAGULATO.

Solet in mulieribus foetis duplex affectus in mammis oboriri, alter ad papillam

Alia fistularum thoracis differentia.

Auctoris chirurgia in fistulis.

Curatio fistulæ thoracis in corpore cacochymico.

Duplex affectus mammarum pilorum.

pillam, alter ad mammam pertinet. Et ad mammam dupliciter, vel ad evocandum lac in mamma conglobatum, vel ad abscessum ex coagulato lacte obortum, juvandum. Ad papillam spectat, cum intra mammam se occultat, neque potest infans ipsam ore apprehendere, & lac sugere. In quo casu, ut foras trahatur, nonnullæ ætate grandiores, factis prius ex *Malva* fomentis, solent papillam labiis validè apprehensam, nec non dentibus leniter foras trahere. Quod si id parum valet, à parva cucurbitula sicca, loco papillæ admota, foras nonnunquam extracta papilla est, aut etiam corniculis applicitis. Ultimò vitrum vacuum, longum, & angustum, ex altera extremitate os habens, magnitudini papillæ respondens, ex altera vero foramen parvum, per quod quædam natu grandior suctu trahat, dupliciter juvat; etenim & lac evocat, & attrahit, & papillam foras trahit, quod instrumentum Italicorum, vulgus appellat Lattervol, quo casu præmittere fomenta oportet. Amatus Lusitanus in Centuriis profitetur, se Venetiis hoc etiam modo vitrum illud curasse; sumit vitream phialam angustioris oris, quam ferventi aqua implet, & ea impensius calefacta, evacuatur aqua, statimque os phialæ papillæ admovetur, extemplo enim cuti adhæret, & validè trahit, ita ut sæpe numero & papilla, & lac evocetur.

Amati
Lusitani
modus.

Lac quo-
modo à
mammis
evocetur.

Coeterum ad lac speciatim evocandum, etiam in iis, quibus lac præmaturè aut exsiccatum est, aut evanuit, & ut dicitur, lac amiserunt, ex quacunque causa id factum sit, solet lac iterum refluere ex *Vinca pervinca*, vel in acetiis comesta; vel decocto & juseulo ejus propinato; vel denique eadem in ferculis assumpta. Quod si concreto nimis in mamilla lacte, jam ex prohibita transpiratione computruit, & abscessus obortus est, vel sit ex proposita causa factus, vel quia effoeta, propter rimas in papilla obortas, & dolentes, lac exhibere infanti abstinerit; chirurgia est simplex per scalpellum incisio, & putrefacti lactis extractio; qui affectus, etsi diutius durat, propter lactis affluentiam, sanatur tamen; neque unquam vidi tumorem, & abscessum in mamillis, tempore lactis obortum, non fuisse sanatum; sic alio tempore raro vidi tumorem in mammis obortum, qui canceri naturam non fuerit æmulatus; de quo nunc dicemus.

CAP. XLVIII.

DE MAMILLA MULIERIS CANCRO AFFECTA.

Solent mulierum mammae frequentissimè cancro corripì, virorum verò rarissimè; ita ut toto vitæ spatio viderim tantum unum habitu melancholicum, cui in internis partibus cancer obortus, exterius transmissus est. Puto ego eam esse causam, quod mulierum mammae grandes sunt, solentque glandosa, & spongiosa earum corpora, facile nigrum, & exustum sanguinem potius tum attrahere, tum suscipere ab utero, per eas venas, quæ ex utero sursum per rectos abdominis musculos feruntur, & per anastomosis venis, quæ deorsum à mammis descendunt, uniuntur; unde ex Hippocrate maximus oritur consensus mammarum cum utero, & contra, ita ut fluentibus mensibus lac deficiat, nonnullis contra, lacte in mamillis effluente menses deficient; quò fit, ut canceri eas potissimum mulieres infestent, quæ menses, aut suppressos, aut diminutos habent; quas curare alio modo, quam chirurgia, non est quod tentes. Chirurgia, inquam, & cura aliena ferè, quæ unà cum morbo partem etiam affectam tollit, hoc est, cancerum, & mammam; tametsi, ut verum fatear, bis aut ter ego cancerum mamillæ curaverim, patiente servata, & quæ curatæ non sunt, melius tamen se habuerunt; idque factum à me fuit hoc medicamento, quod:

Cur mu-
lieres viris
cancro
potius ve-
xatæ.

Cancer
sola chi-
rurgia cu-
randus.

Medica-
mentum
Auctoris
in cancro.

℞. Solatri hortensis.

Virgæ aureæ.

Sonchi ana M. ij.

Cœctis in Aqua, & contusis adde:

Farinæ Milii. ℥j.

Olei Rosati duoti in mortario plumbeo, cum pistillo plumbeo; donec contrahat colorem plumbi unc. v.

Sapæ, &

Decocti prædicti q. s.

Misce, & Fiat Emplastrum quod sanè ad Cerati quoque formam confici potest.

Sed una hirtundo non facit Ver; etsi duas sanavi, mille tamen non sunt sanatæ, & Albucasis se nullam sanasse profiteretur. Curatum tamen cancerum vidi chirurgia, ab alio Chirurgo, non à me facta;

debet enim ingenuum virum libere loqui. Ille verò abscidit circumcirca totam mamillam cancro affectam, ipsam à subjecta parte separando; postea ferramenti candentibus combussit, & prosperè successit curatio. Ego autem, etsi nil tale facere molitus sum, si essem facturus, ut dolorem primò vitarem, & sanguinis profusionem, si cancer sit mobilis, ipsum forcipe hoc apprehenso, statim cultro, uno eodemque tempore candente, & incidente opus peragerem; ut forcipe validè constringente, sensus partis hebetetur, cultro incidente amputetur cancer, & eodem candente sanguis supprimatur. Quod si cancer mamillæ adhærens, & firmus sit, neque stringi possit, excidendus omnino est, atque ad vitandum dolorem, & profusionem sanguinis, exciderem ligno, aut cornu aciem habente; intincto tamen subinde in aqua illa, qua aurifices ab argento aurum separant, quam fortem vulgus nominat; quo tota cutis in circuitu mamillæ incidenda est; postea digitis potissimum, & unguibus, mamillæ glandulosa substantia à subjecta parte separanda.

Sanguinis
profusio
ut impe-
dienda.

Quod si sanguinis profusio opus obsecrat, tunc bombyce exusto venæ obcæcandæ sunt; inde verò ferramenti candentibus, si opus sit, tutius sanguis supprimendus; quæ quidem, tametsi profusio non adsit, admovenda nihilominus sunt, quò pars robur acquirat, ne rursus cancer recurrat; postea pus moventibus, purgantibus, sarcoticis, & epuloticis prosequendum est usque ad perfectam sanitatem. De qua sanitate Cels. valdè dubitat, Lib. 5. Cap. 28, quia cancer est affectus, qui curatione irritatur; ideoque ait Celsus, quidam usi sunt medicamentis adurentibus, quidam ferro adusserunt, quidam scalpello exciderunt; neque ulla unquam medicina profuit; sed adusta protinus concitata sunt, & increverunt, donec occiderent; excisa etiam, post inductam cicatricem, tamen recruderunt, & causam mortis attulerunt. Aliis autem, sanato in mamilla cancro, oculis obvio, non multò post abortus in utero latens est, qui miserrimè patientes, usque ad interitum exeruciavit. Propter quam causam, Celsus potius eos laudat, qui nullam vim adhibendo, qua tollere id malum tentent, sed lenia tantum medicamenta imponendo, quæ quasi blan-

diantur, & quo minus ad ultimam senectutem perveniant patientes non prohibeantur; quod tamen ut plurimum, propter canceri ferociam, ac molestiam non admittunt, sed curare cogunt; & ideo ubi ad canceri extirpationem ventum est, ne pejora succedant, quæ Celsus expectanda esse dixit, perpetuò totius corporis habere rationem oportet, per Chirurgiam, Medicamenta, & Diætam, videlicet sanguinem frequenter, aut ex vena, aut ex hæmorrhoidibus evacuando, fonticulosque parando; tum purgantia medicamenta frequenter exhibendo, lactis usum frequentando, & alia pleraque efficiendo, quæ ad hunc locum non pertinent, qui solum chirurgias tractat.

C A P. XLIX.

DE VIRORE MAMMIS NATURALITER MULIEBRIO IN MOREM PROMINENTIBUS.

Solent interdum nonnullis viris mamma ita augeri, ut similes muliebris fiant, quæ tamen, cum neque actionem ullam offendant, sed indecorè tantum promineant, atque hoc decoris vitium pannis, & vestitu corrigi facile in maribus queat, propterea supervacuum mihi videbatur de iis verba facere; præsertim cum ejusmodi in quibusdam maribus auctas mammas non temere à natura fuisse factas, imò verò usum habere non vulgarem existimaverim; nam cum viderim viros omnes ejusmodi mammas affectos, depili quoque pectore fuisse donatos, & qui ita sunt, corintus potius frigidum obtineant, ideo opinatus sum, mammarum magnitudinem, à natura, ad cordis calorem fovendum, iis de industria datam esse; nam & inter mulieres, quæ mammas natura grandes habent, nulla unquam hirsuto pectore visa est; & eundem quoque usum cordi præbere quis negabit? Quò magis hoc loco Paulum admiror, qui ejusmodi chirurgiam, de minuendis mammas adaugetis proposuerit; quæ fortè ad eos dirigitur, qui obstinate id efflagitant.

Sed superat omnem admirationem, Pauli in hoc casu hæc sententia, adeò sævam, & trucem, ut de ea vos ipsos iudices appellem. Paulus lib. 6. Cap. 46. ait; Quemadmodum feminis, ita masculis quoque, pubertatis tempore

In cura
canceri,
corporis
habenda
ratio.

Tumida
Virorum
mammarum
vestibus
corrigenda.

Pauli in
hoc casu
sæva chir-
urgia.

mamillæ modicè inflantur, sed plerique rursus subsidunt, in nonnullis sumpto initio crescunt, pinguedine subnascente. Cum itaque indecora hæc corporis figura muliebris habitudinis notam repræsentet, digna est, cui manus admoveatur. Lunata per imam mamillæ partem linea ducitur, ut detracta, ademptaque pinguedine futuris committatur. Si hæc chirurgia tam facile, & expeditè fieret, quam brevi oratione exposita est, concedi utcumque posset. At non est hic finis, sed rursus Paulus ait; At si fortè mamilla partibus ipsius ob magnitudinem, ad ima, ut in mulieribus inclinaverit, hoc est, si longior producta sit mamilla, ita ut inferius propendeat, lunatas duas plagas, in extremis invicem coeuntes inferemus, ut minor à majore comprehendatur, cute, quæ intercedit, cum pinguedine adempta; similiter futuris utemur. Rursus, tertio ait Paulus; At si aberrantes minus exciderimus, tunc eo, quod superest, rursus adempto, futuras injiciemus, & medicamentum cruentis idoneum accommodabimus. Hæc Paulus. Et jure digni sunt, qui ita de suis mammis sunt solliciti, ut tertio repetatur chirurgia.

Auctoris
remedium
auctis vi-
torum
mamillis.

Ego autem non possum me hoc loco continere, quin medicamentum propositum, ad hujusmodi mamillas auctas exciscandas opportunissimum, truci proposita Pauli chirurgia prorsus evitata. Hoc autem est, *spongia nova in Aqua Theriacali, seu Lixivio, cum Calce viva expressa*, mammæ apposita, & arctè fascia obvoluta.

CAP. L.

DE GIBBOSITATE.

Gibbositas
tatis diffi-
cultas.

Gibbositas provenit à spinæ contorsione, vel à suæ rectitudinis recessu, qui vel interior sit, vel oblique ad alterutrum latus; sed interior rarissimè, & fere nunquam; exterius frequentissimè, ad latus autem frequenter. Ratio est, quia antè, inter vertebram, & vertebram cartilago multa, & crassa interponitur, quæ prohibet spinam antrorsum prorumpere; in cæteris autem positionibus nullum adest impedimentum. In quemcunque autem locum profiliat, illud sit vel ab externa causa; vel ab interna: si ab externa, statim prospiciendum est; si ab interna, est dissipanda, evacuandaque, utputa, dura emollien-

da, crassa attenuanda, viscida ac lenta detergenda; quod similiter efficiendum est, ubi externa causa malum fecit, quod recens non est.

Materiae autem præsidiorum sunt, *Ceratum citrinum, Emplastrum ex radicibus Altheæ*; item fomenta, & alia ejusmodi, quæ pluries antea relata sunt. Quo facto, chirurgia exposcitur, quæ ferreis instrumentis, & laminis maximè perficitur; hæc autem sunt, quæ hic passim à me parari ab artificibus præcipiuntur. Sunt autem instrumenta hæc talia, quæ impellant spinam ad contrariam partem, ad quam promota est, non quidem violenter sed blandè, sensimque id præstent. Submittitur autem ferrum oblongum, ac teres, spirarum in modum per totam longitudinem excavatum, quod in similem cavitatem insinuetur, ac ingrediatur, & lamina ferrea, costas, ac spinam in contrariam partem, ad quam protrusa est, impingere valeat.

Chirurgiæ.

CAP. LI.

CHIRURGIAE ABDOMINIS: ET PRIMUM DE USTIONIBUS JECORIS, LIENIS, ET VENTRICULI.

Abdomen, pro curatione morborum ejusdem, novem desiderat chirurgias; quæ explicandæ, & administrandæ sunt, prout locus, seu sedes, aut superior, aut inferior exigit; propter quam causam Prima, Secunda, ac Tertia erunt jecoris, lienis, & ventriculi adustiones. Quarta ad prominentem umbilicum pertinebit. Quinta de rupto peritonæo, tum in maribus, tum in feminis ager. Sexta, quomodo aqua hydropicis emittatur, docebit. Septima, quomodo suantur vulnèra abdominis, inquiret. Octava de ventris varicibus. Nona de abscessibus, & fistulis imi ventris ager.

Quod ad primam attinet, Paulus Lib. 6. Cap. 47. 48. 49. & cum eo Albucasis Lib. 1. Cap. 28. 29. 30. & 32. proponunt in abdomine ustiones, ad jecur, lienem, & ventriculum, ferramento candente; quæ hac nostra ætate obsoletæ omnino sunt; puto ego, propter multas causas. Prima, quod doleant nimis, & difficulter tolerabiles sint operationes; præcipiunt enim, nequaquam esse adurendam cutis superficiem, sed interdum dimidiam cutem, interdum totam. Secunda, quia parum omnino, aut fere nihil proficiant ejusmodi adustiones, affectio-

Cur hæc
ustiones
hac ætate
obsoletæ.

1. Causa;

2. Causa;

Duo ab
his præ-
standa.

Cur non
primum.

Cur secun-
dum non
præstan-
dum.

3. Causa.

Postrema
causa.

nibus horum viscerum; multiplici ratione. Nam si his adustionibus duo præstanda sunt, ut dicunt, videlicet intemperies frigida, & humida subjectorum viscerum tollenda; inde verò ab iisdem visceribus, superflua oppressis materia, eadem per exustum locum evacuanda, ut dicunt, neutrum unctiones præstare possunt. Non primum, quia intemperies sensim contracta, & impressa, sensimque quoque recedit, non autem violenter unico ictu, & ferramento adacto corrigitur, neque auferitur; præsertim cum amotis ferramentis, jam paulò post cesset omnis calor. Sed neque etiam universum viscus intemperie affectum, angusta ferramenta, nisi exiguum visceris portionem calefacere, & siccare poterunt; si verò latissima, & amplissima usurparentur, ea sustinere esset impossibile. Sed neque exustio exterius in cute facta, quantumvis aut totam, aut dimidiam cutem comburat, potest effatu dignum in viscera præstare; cum musculos superpositos penetrare, & comburere prius oporteat, & propterea inter viscus, & abdomen spatium, & intervallum interdum sit spatiosissimum. Ultimò ferramenta candentia, quæ momento temporis maximè, & violenter agunt, nunquam vidi usurpata, nisi in præcipiti affectu, qui mortis periculum portendat; ut in epilepsia, apoplexia, sphacelo, in larga sanguinis profusione, putredine insigni, & similibus, nequaquam in diuturna aliqujus partis intemperie. Quòd si de secundo loquamur, quia jecur, lien, & ventriculus, quæ viscera levare volunt ab expurgatione materiæ, quæ ex adusta parte provenit, neque appensa sunt abdomini, nedum continua, ut propter continuitatem materia ex unctionibus effluens, possit per partem post partem à visceribus noxios humores expurgare, & ita iis benefacere; immò verò neque etiam contigua sunt viscera peritonæo, cum sæpenumero notabili spatio distantia ab ipso sint. Tertia causa est, quia inter Auctores, qui ipsam proponunt. Albucasis consulit, propter periculum, abstinendum esse ab unctione jecoris, dum dixit; At vero dimittere ipsam operationem, apud me est melius. Ultima causa est, quia nos, & posteriores Medici succurrere horum viscerum affectionibus, mitioribus remediis didicimus. Quæ omnia patebunt verissima, si Pauli, & Albucasis unctiones recenseamus.

Albucasis primò proponit modum urendi ventriculum, ad frigidam, & humidam ejusdem intemperiem corrigendam, atque in summa, ad ipsum calefaciendum, & exsiccandum; admoveat ferramenta sub mucronata cartilagine, ubi cavitas adest, quæ vulgo dicitur, la pozza del stomaco, & ab Albucasi cochleare pectoris, & interdum tria admoveat ferramenta, tresque facit unctiones ad trianguli formam, ita ut inter unam & aliam distantia sit digiti transversa, & profundæ sint, ut urant duas cutis partes; interdum uno ferramento magno circulari comburit, & tertio interdum, in timidis, per puncta frequentia pungentibus ferramentis adurit. At nos breviter frigidam, & humidam ventriculi intemperiem, stillicidio, aut ex *Aqua Thermalis*, aut ex *Oleo Spicato*, aut *Caryophyllorum*, aut *Abfinthii*, aut *Menthae*, foveamus, & corrigimus; cerata, & inunctiones calidas ventriculo applicantes; quæ, etsi longiore tempore operantur, sunt etiam tolerabiliora, tutiora, & efficaciora penè remedia, quàm unctiones; quæ momento quidem ferè temporis insignem calorem imprimunt, in progressu tamen, iis remotis, cessat calor; at stillicidia, cerata, & inunctiones perpetuò calefaciunt, & calorem imprimunt, & ad intimas partes diffunduntur.

Proponit secundo Albucasis modum adurendi jecur, in intemperie frigida, & humida jecoris corrigenda; & præcipit, ferramentis candentibus adurendam esse dimidiam tantum cutem, supra jecur positam; quia inibi cutis tenuis est, & intestina habet subjecta, quæ non sine periculo possunt vim ignis perferre; & exponens Albucasis, ubi efficienda unctio est, ait, sub hypochondrio, quo pertingit cubitus dexter patientis, esse adurendum. At ego, in frigida, & humida jecoris intemperie, ubi periculum hydropis imminet, aut adest, dimissa unctione, soleo spongiam superponere expressam in *Aqua Calcis vivæ* ex saxo, quæ calefaciendo, & exsiccando, intemperiem corrigit; & est remedium, quo plures hydropicos sanavi.

Rursus Albucasis, & Paulus proponunt adustionem pariter jecoris, ad abscessum, seu apostema, sive vomicam jecoris curandam, hoc modo. Ferrum candens, si mucrone tenui, quod ex Albucasi, simile sit radio, paulò supra inguen, ubi jecur

Modus
adurendi
ventricu-
lum Al-
bucasis.

Neoteri-
corum
modus
corrigen-
di
frigidam
ventriculi
intemper-
riem.

Modus
Albucasis
in adustio-
ne lienis
observa-
tus.

Auctor ut
corrigit
jecoris in-
tempe-
riem frigi-
dam.

Modus
veterum
adurendi
jecoris in
abscessu.

jecur definit, injicitur; nam jecur apostemate affectum deorsum fertur, ita ut tota cutis aduratur subjecti muscoli; item peritonæum, & demum tunica abscessui, seu vomicæ superposita. Paulus, & Albucasis prætereunt musculorum adustionem, quæ omnino necessaria est, si ad jecoris vomicam pervenire ferramentum oportet, donec pus exeat. Postea Paulus utitur lenticula, cum melle; itemque, mulla cum sarcoticis, & epuloticis. De qua cura nihil vobis dico, nisi quod Albucasis admonet, oportere scilicet Medicum, qui hanc chirurgiam administrat, esse in artis operibus maximè exercitatum, & provectum, & qui aliàs ejusmodi chirurgiam exercuerit; sed his non obstantibus, concludit tandem, & dicit, quod dimittere ipsam, apud se est melius. Et certè, ferramento candente acuto inurere cutem, & subjectos musculos, & peritonæum, & penetrare usque ad jecoris vomicam, & ipsam quoque adurere, nil aliud mihi videtur, quàm hominem penè mortuum occidere. Audiui autem ego aliquando Nicolaum Novocomensem, Medicum optimum, & verè religiosissimum, & inter Venetiarum Medicos facilè principem, præceptorem meum amantissimum, in casibus desperatis dicere solitum, satius esse sinere patientes mori, quàm occidere.

Auctoris de hoc adurendi modo sententia.

Modus veterum adurendi lienis.

Modus Marcelli.

Modus Albucasis.

Abstrusa cujusdam lienis chirurg.

Ultima adustio in abdomine proposita, est adustio lienis, quam in affectionibus ejusdem, ut in scirrho, & cæteris remediis non conferentibus, proponunt. Inquit Paulus. Cutis, quæ lienini incumbit, hamo elevata, oblongo ferro candente, & duplicatam extremitatem habente, per totum aduretur, ut unica impressione duæ fiant crustæ, secundum lienis longitudinem, & altera ab altera remota per digiti distantiam; idque faciemus ter, ita ut sex numero crustæ fiant; dicitque Paulus, quod Marcellus utebatur ferramento tridentis simili, quod *Tetrapus* Græci dicunt, quo adacto semel, crustas excitavit. Albucasis locum urendum designabat, cubito sinistro patientis, uti in jecore dictum est. Hoc modo aduritur lien ex Pauli, Albucasis, & Marcelli sententia, tribus, quatuor, & sex adustionibus, quæ totam adurant cutem.

Hæc chirurgia adeo crudelis est, uti videtis, ut in memoriam mihi revocarit aliam lienis chirurgiam, quam vir alicuius

nominis, cui multi credebant, hic Patavii olim profitebatur in scirrho lienis; & nominabat hanc, splenem excidere, aut splenis excisionem. Hic charta supra lienem obduratum, & supra chartam, acie securis imposita, tum malleo securim percutiebat validè, & ita dimittebat patientes, velut sanatos; erat verò ita hic curandi modus divulgatus, ut D. Cæsar Guagnius Placentinus, tunc meus auditor amantissimus, qui lienem obduratum habebat, venerit ad me, dixeritque, se velle videre hominem, qui lienem sibi præcideret; & ego vix multis verbis, & rationibus ipsum ab ea opinione abducere potui. Tandem semel accidit, ut securis acies sub valentiore percussione, & chartam, abdomen, & lienem uno ictu præciderit, cum morte ipsius patientis. Et scio fuisse hic Patavii Medicum, qui conabatur hanc chirurgiam, de excidendo liene, probabilem reddere, quam ego tanquam absurdam nunquam volui audire, quia ex Aristotele, stultas opiniones disquirere, stultum est; præsertim cum in lienis scirrho remedium habeam probatum, quod est ceratum meum pro splene, confectum ex duabus partibus Ammoniæ, Aceto dissoluti, una succi herbe Regine, quam Tabacum vocitant, dimidia Resine Pini, Terebinthinæ, & succi Ebuli, una Olei de Capparibus, & Cere novæ q. s. ad emplastri, seu cerati formam adipiscendam; quod emolliente, & digerente sua facultate plurimos obduratos lienes sanavit.

Ab Auctore re rejecta.

Auctoris medicamentum in scirrho lienis.

Dicam vobis & aliud, videlicet, quid Auctoris ostendit aliquando experientia. Ego aliquando curabam quendam Nobilem, cuius custos domus erat hydrope affectus, ex scirrho lienis, quem habebat permagnum; cui ego præscripsi spongiam ex Aqua Calcis vivæ expressam. Sanato Domino, non amplius accessi, neque ille me, sed expertus in dies magis spongiarum earum utilitatem, perpetuò propositis usus est, quousque tum ex hydrope, tum ex scirrho lienis fuerit sanatus. Ego autem fortè credens ipsum obiisse, in eum incidi, qui mihi retulit, se fuisse sanatum spongiis in aqua calcis vivæ expressis, quibus perpetuò usus fuerat; quod remedium ego veritus essem tandiu usurpare, ne forsitan propter nimiam medicamenti siccitatem, lien magis induresceret: tamen ex ratione omnia prosperè cessere; quia materia

tum

tum pituitosa, tum melancholica, ex frigida lienis intemperie coacta, & indurata, ab aqua calcis vivæ primo calefacta, inde attenuata, & fusa, atque hac ratione emollita, tandem illius medicamenti usu assiduo dissipata est, & tumor ablati, frigidaque tandem intemperies tum jecoris, tum lienis emendata, sine ulla siccitatis noxa; propterea quod multum interest, medicamentum nudæ parti affectæ admove; aut per interposita corpora, cujusmodi est tota musculosa abdominis substantia, applicare.

CAP. LII.

DE UMBILICI PROMINENTIA.

Promi-
nentia
umbilici
incommo-
da.

Promi-
nentia
umbilici
variæ dif-
ferentia.

Causæ
prominen-
tiæ umbi-
lici.

Prominet interdum umbilicus indecore, ut plurimum feminis, Græcè *ἐξομφαλῶς* dicitur; atque hæc prominentia etiam lædit actiones partium internarum, præsertim intestinorum, & ventriculi, quæ flatibus distenduntur ex diminuta coctione, à frigida intemperie; quæ provenit ab externo aëre eis occurrente. Etenim umbilici prominentia, & tumor, ferè semper provenit ob ejus dilatationem; quo fit, ut tum pateat exitus internis corporibus, videlicet intestinis, & omento, tum aditus ipsi aëri; & utroque nomine læditur proba concoctio. Quam læsionem non parvi fecerunt Antiqui, ut patet ex nominibus vitiis impositis; nam quando Auctores suis nominibus res condecorant, signum est eas ab ipsis magnifieri, non floccipendi. Itaque si ex umbilico, qui Græcè *ὀμφαλῶς*, dicitur, erumpant intestina, vitium *ἐντερόμφαλῶς* appellatur; quod si omentum exeat, *ἐπιπλόμφαλῶς*; si verò humor, seu aqua, *ὕδρῶμφαλῶς*; si spiritus, *πνευματομόμφαλῶς*. Solet quoque, ut ait Celsus, interdum caro in umbilico succrescere ex præcedente umbilici ulcere, quæ poterit *σαρκόμφαλῶς* appellari; atque hæc interdum integra est, & naturalis, interdum vitiosa, carcinomati similis. Nonnunquam miscentur corpora, & ita componuntur tumores, & etiam nomina; unde si aqua, & intestina effluant, *ὕδρῶεντερόμφαλῶς*, tumor dicitur; si intestina, & omentum simul, *ἐντεροεπιπλόμφαλῶς* affectus nuncupatur. Signa omnium afferuntur à Cello Lib. 7. Cap. 14. & à Paulo Lib. 6. Cap. 51. Causæ autem, cur ejusmodi corpora exeant, vel est di-

latatio umbilici, vel ruptio. Ruptio ab externa causa maximè fit, ut puta ab ictu; Dilatatio autem ab interna, ut puta vel flatu, vel pituita. Solet autem ut plurimum feminis accidere umbilici dilatatio; quia dum utero gerunt, distenditur membrana, Græcis *περιτόναιον* nobis peritonæum dicta; & ita succedit umbilici prominentia, propter exitum alicujus memorati corporis.

Hujus mali tum Celsus, tum Paulus Cura umbilici prominentis, ex Cello, & Paulo. curationem per chirurgiam proponunt; atque singulis tumoris differentiis proprium curandi modum aptant, iis dimissis, quæ incurabiles sunt; cujusmodi est caro carcinomati similis, quæ per curationem irritatur, & cum periculo tractatur, ait Celsus. Est etiam ubi spiritus prominentiam facit; quem similiter Celsus, & Paulus, medicinam non admittere, dixerunt. Puto ego, quia propter suam tenuitatem subinde influat, & recurat spiritus, & pars infletur. Quod si ex aquoso humore tumor proveniat, inciso summo tumore, ut ait Celsus, humor effunditur. Et ego vidi, hydrope Cura h7-dromphali. affectis, ex umbilici prominentia sponte disrupta, universam sensim in abdomine aquam contentam fuisse evacuatam, cum salute ægrotantis. Caro autem non vitiosa, sed duntaxat superflua, prominentiam faciens, exciditur à Cello, mox linamenti impositis curatur. At umbilici prominentia aut ab omento, aut intestinis foras erumpentibus excitata, non modo artificiosam, & propriam requirit chirurgiam, sed etiam multiplicem. Sed ante omnia, Celsus præcipit, resupinandum esse corpus, ut in ventrem, sive intestinum, sive omentum, sive utrumque prolapsum est, delabatur, & recondatur; ubi autem umbilici locus, & sinus vacuus factus est, à quibusdam, ait Celsus, duabus regulis excipitur, vehementerque earum capitibus deligatis, emoritur. Nos possemus etiam, vice regularum, uti ferramento seu forcipe, quod fortè regulis æquipolleat. Alius Alius modus à Cello proponitur; sumpta ac duo lina ducente, per imum tumorem ipsa trajicitur; deinde utriusque lini duobus capitibus diversæ partes adstringuntur, sicuti quoque in uva seu staphylomate oculi factum est; nam sic, quod supra vinculum est, emoritur. Cui Chirurgiæ nonnulli addunt inquit Celsus, ut antequam vineirent, summum tumorem una linea inciderent, quò facilius digi-

Chirurgia
epi-plom-
phali.

Alius mo-
dus à Cel-
so propo-
situs.

Tertius
Celsi mo-
das.

digito demisso, quod illuc irrupisset, depellerent, tum deinde vincirent: Rursus videtur Celsus, & tertium modum proponere, qui à propositis non admodum variat; omnes enim unum habent communem scopum, ut prius recondantur ea, quæ exciderent, & prominentiam faciunt; inde strictura emoriatur, quod supra vinculum est; tertio loco, ut glutinetur, qua parte vinculo adstrictum est; propterea Celsus ait; sed abunde est, jubere spiritum continere, ut tumor, quantus maximus esse potest, se ostendat; tum imam basin ejus atramento notare, resupinatoque homine, digitis tumorem cum premere, ut, si quid delapsum non est, manu cogatur; post hæc umbilicum attrahere, & ubi nota atramenti est, lino vehementer adstringere; deinde partem superiorem aut medicamentis, aut ferro adurere, donec emoriatur, atque ut cætera usta ulcus nutrire. Quam curam Celsus voluit perficere, etiam ubi aqua, aut humor prominentiam facit. Hæ sunt Celsi, & aliorum chirurgiæ in singulis umbilici prominentiis curandis; à quibus tam modicè Paulus recedit, ut superfluum sit verba ejus recensere.

Auctoris
de curatio-
ne promi-
nentis um-
bilici sen-
tentia.

Ego verò quid habeam, quod vobis in umbilici prominentia proponam, dicere non recusabo. Umbilicus cum prominet, vel multum, vel parum id fit; unde tumor vel exiguus, vel magnus est, vel maximus; etenim omnis magnitudinis vidi, & curavi; præcipuè autem curatio, umbilici prominentiam ex intestino, aut omento prolapsa respicit. Quando itaque exigua est prominentia, & recens, propositæ Celsi, & Pauli chirurgiæ non sunt necessariae, & abstinendum ab iis; tum quia illæ non omnino tutæ sunt, quod expressè Celsus dixit in ultima capitis parte his verbis. Sed ante chirurgiam quædam visenda sunt, ne quod ex vinculo periculum sit; nam curationi neque infans, neque debilis annis, aut senex aptus est, sed à septimo ferè anno ad quartumdecimum; deinde ei corpus idoneum fuerit, quod integrum; at quod mali habitus est, quodque papulas, impetigines, similiaque habet, idoneum non est. Levibus quoque tumoribus facillè subvenitur: at in eorum, qui nimis magni sunt, curatione, periculum est. Tempus autem anni, & autumnale, & hybernium vitandum; Veri idoneum maximè est, ac prima æstas

Cur Celsi
chirurgia
omittenda
in exiguis
promi-
nentiis.

non aliena. Præter hæc, abstinere pridie à cibo debet; neque id satis est, sed alvus quoque ei ducenda, quò facilius omnia, quæ excesserunt, intra alvum confidant. Has difficultates, & pericula adducit Celsus subesse in primis chirurgiis; propter quas, in exiguis prominentiis abstinendum ab his esse censui.

Altera causa est, quia in exiguis tumoribus, & prominentiis, tum intestinum, tum omentum exiguum excidit; quod etiam facillè compressum reconditur, & in alvum relabitur, & ita reconditum servatur, ut interdum dilatatio quoque glutinetur, & sanetur, aut si non glutinatur, certè in pejorem statum non adducitur; unde longè mitiori chirurgia opus est, quam ego administro instrumento, & medicamento. Instrumentum est cingulum ex linteo, quod abdomen cingit, constringitque ea parte, qua umbilicus est, & circulum, veluti placentam, seu duriusculum pulvinar obtinet, in cujus centro globulus ex constricto linteo fit, qui in umbilici dilatationem sese insinuet, & intret, ita ad amussim, ut intestinum, aut omentum rursus exire, & crumpere prohibeat; sed prius ceratum adstringens ad dilatationem applicandum est, quò dilatatio constringatur; unde constrictivum ceratum vulgò dicitur; quod sic præscribo.

Alia causæ
fa.

Cingulum
in umbilici
promi-
nentia

Ceratum
constricti-
vum.

℞. *Boli Armenæ.*

Sanguinis draconis.

Mastiches.

Sarcocollæ ana drach. j.

Bislinguæ.

Tegulæ pulvēr. ana drach. iij.

Resinæ pini unc. j. β.

Ovi albuminis, ℥

Ceræ an. q. s.

M. & F. Ceratum.

C A P. LIII.

DE RUPTO PERITONÆO, TUM IN VIRIS, TUM IN FEMINIS.

Non est admodum diversa à proposita de umbilici ex intestinis prominentia, hæc chirurgia; quæ adhibetur, cum peritonæum in aliqua abdominis parte, cujusmodi in viris pars ilium esse solet, abrumpitur, superiore cute integra; & in mulieribus, paulum versus inguina dilatatur, qua parte ligamenta uteri perforant peritonæum, & à lateribus alligantur; quoniam, sicuti in umbilico prominentia fit ab intestino foras

Kk erum-

Mulierum hernia. erumpente, ita in his efficitur; quam ego mulierum herniam soleo appellare, quod feminae non aliam patiantur, quam praedictam; unde & tumor apparet molli, & compressus digitis facile cedit, & intus etiam recurrit intestinum. Cuius tumoris causae sunt, vel ictus, vel contusio, vel quomodo libet membranae distractio in viris. Celsus dicit, quoque fieri ex retento diutius spiritu, vel etiam sub gravi fasce. In mulieribus vero ligamentorum uteri ad latera dimotio, aut diductio, causa est, quae in utero gerente, aut flatibus intus impetum facientibus, aut utero, scirrho, cancroque, aut uterinis affectibus laborante, verbo, in quacunque uteri effatu digna motione fit.

Curatio peritonaei rupti. Curatur peritonaei ruptio, si rupta ejus labia glutinentur; quod effici non potest nisi ad mutuum contactum adducantur, & adducta conserventur; id quod similiter fieri non potest, quia cutis superposita integra est, quae impedimento est, quo minus labia rupta invicem adducantur, nisi ruptio patefiat, cute prius divisa, patefactaque; at non est hoc satis, sed ruptio vetus peritonaei non coit, nisi renovetur. Ideoque Celsus multiplicem proponit curationem, quae partem cutis superpositae continuitatem tollit, & ipsam patefacit; partim peritonaei ruptionem, divulsionemque renovat; in qua cura perpetuo intelligere, supponereque oportet, intestinum extra prolapsum, ante omnia opera, reconditum intus esse.

Prima Celsi chirurgia. Dicit igitur Celsus, quod quidam peracum, duobus linis ad imam basin immisissis, sic utrinque devinciunt, quemadmodum & in umbilico, & in uva propositum est, ut quidquid supra vinculum est, emoriatur. Haec Celsus de prima Chirurgia; cui subjungatis vos, quod ita emortua cute superposita, & adstricta peritonaei ruptura, cum cutis labiis recens exulceratis glutinatur, & coit. Rursus Celsus, & alium proponit modum. Quidam medium tumorem excidunt ad similitudinem myrtacei folii, & tum oras futura jungunt. Qui tamen modus insufficiens esse videtur, ut ponitur, & verba sonant; quod tantum cutis rationem habeat, posthabita peritonaei ruptura. Ideoque Celsus tertium adhuc proponit his verbis. Commodissimum est autem, relupinato corpore, experiri manu, qua parte is tumor ma-

ximè cedat; quia necesse est, ea parte rupta membrana sit; quaque integra est, ea magis obnitatur; tum, ubi rupta videbitur, incidendae scalpello duae tunicae sunt, ut exciso medio, interior membrana utrinque recentem plagam habeat; quia, quod vetus est, futura non coit. Haec Celsus. Et quia in rupto peritonaeo multum interest, in omni parte novam esse plagam, & nihil veteris relinqui, alioqui ex parte non uniretur, propterea Celsus addit, loco patefacto, si qua parte membrana non novam plagam, sed veterem habet, tenuis excidenda habena est, quae tantum ora ejus exulceret, hoc est, portiuncula veteris rupturae quasi habena tenuis amputanda est, ut fiat in omni ora recens plaga, quo glutinetur; postea consuenda labia recentia invicem sunt. Haec Celsus. Neque miremini, me Auctor diutius verbis Celsi explicandis immorari; quoniam praeter alios scopos mihi propositos, hic unus est, me hujus auctoris profiteri expositorem. Celsi interpres.

Quae tamen chirurgiae, uti videtis, difficiles admodum sunt, & inter subtilissimas haberi possunt; quod fit, ut plerique patientes, potius affectibus perpetuo divexari, quam his chirurgiis se submittere velint. In quo casu, ego & Auctoris industria viris, & mulieribus, imposito prius cingulo, constrictivo appellato, cinguloque desuper alligato, ne tumor adaugeatur, ut patientes utcumque sua sorte contenti, vitam traducerent, curavi.

CAP. LIV.

DE PERFORATIONE ABDOMINIS IN HYDROPICIS; SEU QUOMODO AQUA HYDROPICIS EMITTATUR.

Solet hydropicis aqua evacuari vel sensibiliter, vel insensibiliter. De insensibili evacuatione, quae medicamentis perficitur, in praesentia non agimus; sed duntaxat de sensibili, quae chirurgia, id est, opera manuum in multis corporis partibus administratur; potissimae autem sex sunt, malleoli, femora, scrotum, pudendum, supra manuum juncturas, & abdomen. De omnibus agemus, maximè autem de abdominis perforatione, tanquam celebriori; vetustissima enim haec operatio est, cum Hippocrates Libro de internis Affectio- Evacuatio aquae in hydropicis duplex. nibus, & Aristoteles Quinto de Generatione-

ratione Anim. Cap. ultimo, in fine, ejus meminerit.

Cui hydropi hæc operatio competat.

Quæ sanè operatio, ut testatur Paulus Lib. 6. Cap. 50. & Albucasis Lib. 2. Cap. 54. non omnibus competit hydropis speciebus, sed tantummodo Asciti, seu aquosæ; quamvis ego putem, posse quodammodo aliis quoque competere; cum omnes hydropis species, ut plurimum misceantur, ita ut, quæ aquosa est, flatum etiam contineat, ac humorem pituitosum, & contra. Attamen in aquosis hujusmodi operationem efficere potissimum consueverunt. Quæ sanè operatio ab omnibus penè Auctoribus proponitur, uno excepto; & si Erasistrato probata non est, non laboro; ut Celsus Lib. 3. Cap. 21, refert, quod hunc iocinoris morbum esse putaverit, frustra que aqua emittatur, quæ vitiato illo, subinde nascatur. Celsus tamen huic rationi occurrens, dixit, non solum propter jecur vitiatum, sed etiam lienem, & in malo corporis habitu hydropem provenire. Neque necessarium aquam prius emittere; postea viscerum vitiis occurrere; nam aqua intus, contra naturam hærens, visceribus & cæteris interioribus partibus nocet. Et quamvis emissus humor non lanet, medicinæ tamen locum facit, quam intus conclusus impedit; inquit Celsus. Illud tamen scire convenit, quod hujusmodi ex opere, ut Celsus similiter testatur Libro 3. Cap. 21. non omnes in hoc morbo sic sanari posse, sed juvenes robustos, qui vel ex toto carent febre, vel certe satis luculentas intermissiones habent. Nam quorum stomachus corruptus est, quique ex atra bile huc inciderunt, quique malum corporis habitum habent, idonei huic curationi non sunt.

Erasistrato non probatur.

Qui hac operatione sanandi.

At Paulus Libro 6. Capite 50. affert aliud signum corporis valentis, aut non valentis sustinere sectionem, nempe cum homo vel rectus stare, vel saltem in sedili consistere non potest: hunc Paulus præcipit non esse attingendum, quod nimis sit invalidus.

Levi hydropi non competit perforatio.

Sed neque etiam in mitissimo hydrope, aut incipiente, aut qui medicamentis cedit, aut cessurus speratur, perforare est opportunum; quia tantum extremis morbis extrema remedia sunt adhibenda. In quibus tamen duobus casibus inter se contrariis, utputa mitissimo, in quo non est opus, & vehementissimo

hydrope, in quo per vires imbecillas abdomen perforare non licet, competit tamen ea chirurgia, quam proposuit Aetius Lib. 10. Cap. 30. ex Asclepiade, Leonide, Hippocrate, & Archigene, ^{Asclepiadis chirurgia in hydrope:} cujus hæc aurea certè verba sunt. Omnibus medicamentis in hac hydropis specie efficacius auxilium chirurgia præstat, Asclepiade auctore, fissuras circa internum talum infligere oportet, in loco, quatuor digitorum spatio supra talum eminente, ea profunditate, qua quis in venæ sectione utatur; paucos enim sanguine in principio evacuato, per reliquum tempus continuè aquositatis excretio procedit, citra omnem inflammationem; ut neque claudi fissura possit, nisi humore omni ante expenso, & homine gracili relicto; citoque id contingit, ut omne alienum per fissuras excoletur, & nullo opus sit extrinsecò pharmaco. Præterea hic nullum periculum est, ut coacervatim humores evacuentur, ut in abdominis pertusione. Quod si quis velit, excretionem plurimam facta, eam cohibere, nihil vetuerit, ipsas in talis fissuras linamentis obturare, ligamentisque, ac fasciis constringere; atque ubi rursus prodire quid velimus, laxatis ligamentis, & ablatis linamentis, gestatoque, ac moto ægro, excretionem proritare. Leonides autem inquit, quod si excretio per fissuram supra talos tardius prodeat, necesse est etiam alias corporis partes, findendo, diducere, veluti scrotum tumefactum, femora, pudenda, locos supra manuum juncturas. Quidam enim vulnusculis pluribus, ac altioribus incussis, plurimam aquosam substantiam exhauserunt. Et Hippocrates sanè Lib. de internis Affectio- ^{Leonidis chirurgia} nibus, non supra talos adhibet chirurgiam, sed juxta scrotum, femora, & pudenda, vulnuscula infligere jubet, eaque sale maxime confricare; hic enim modus paulatim humorem educit. Porro, si aliquibus excretionem amplius movere velimus, post illata vulnuscula, & talorum lincinationes, eos ipsos deambulationis loco sella gestamus, aut leætica sublimes circumvectamus. Cæterum Archigenes ita prodit. Non sunt ^{Hippocratis chirurgia} audiendi, inquit, qui per hujusmodi lincinationes nihil excerni dicunt; quin potius, cum fiducia hæ ipsæ incutiantur; nam & nos, inquit, his cutis fissuris sumus usi, & per ipsas plurimum exclusimus humorem, ut & femora, & ^{Archigenis chirurgia} suræ,

furæ, & superior venter evidenter sunt demissa, & compressa. Hæc Aetius. Galenus similiter 9. de Compos. Med. secundum locos, Cap. 2. ex Archigene, tales similiter scarificationes probat. Ex quo liquet fieri oportere talem chirurgiam; quia & magnopere juvat, & tutissima est. Aetius autem eam proponere videtur in leucophlegmatia; sed uti patet, ad ascitem etiam transfert.

Locus
scarifica-
tionis.

Fieri autem debet hæc chirurgia, ubi partes scarificandæ tumidæ sunt, & humore refertæ, alioqui utilis non est. Propterea ego credo, Auctores jam propositos, alios quidem, modo juxta talos, & modo alios femora, alios scrotum, alios colem, & alios alias partes scarificasse, prout aqua impetum ad hanc magis vel illam partem habuit.

Auctoris
hoc casu
chirurgia.

Hanc chirurgiam ego quoque pluries administravi in talis, testibus, præputio, semperque felici successu, factis pluribus altis, & longioribus, ad unguis videlicet magni digiti longitudinem, sectionibus per digitum distantibus; tamen Antiqui, neque numerum, neque figuram, neque magnitudinem, neque distantiam scarificationum proposuerint. Ego tamen sex, aut septem scarificationes primis diebus molior; si septem, primo; si sex, secundo modo. Quotidie enim, & assidue ex his effluit materia, quæ tandem partes ab aquosis, & pituitosis humoribus liberat, absque ulla debilitate corporis ex hujusmodi operatione.

Alia Au-
toris chi-
rurgia
commo-
dior.

Quod si his scarificationibus, à magnis Professoribus propositis, mihi & alteram chirurgiam addere liceat, hi sunt fonticuli in cruribus & brachiis parati; qui propterea, & à me, & ab aliis fuerunt excogitati, quod scarificationes propositæ sæpenumero diutius servari apertæ non possint, quantumvis sale, linteis, & aliis asperis perfricentur; subinde autem ipsas in alio loco renovari non omnes patiuntur; fonticuli autem facile diutius aperti servantur, & assidue humor inde aquosus exit. Sed maximum imminet periculum, dum fiunt, ne sphacelus partem calore depauperatam apprehendat, & occupet, qui brevi hominem interimat; quod tamen devitamus, si nequaquam caustico, sed ferro candente inuramus; tum verò parum imprimamus, & cutis tantum superficiem inuramus; præterea à Butyro prorsus abstinemus, sed Diapalma so-

Fonticuli
in hac
chirurgia
ut parandi.

lūm utamur, & supra id linteum duplicatum, ex *Vino albo potenti* expressum; fascia similiter ex vino expressa, obvolvamus. Præstiterit autem *in vino esse Scabiosam, & Absinthium macerata.*

Quod si scrotum aqua intumuerit, solemus quoque setaceo scrotum trajicere, ut inde aqua continuè destillet. Quo casu, tandem non est omittendum, quod dicit Paulus, ad hunc locum pertinens, videlicet, esse ferramento candente inurandum abdomen, ad jecur, ventriculum, lienem, imum ventrem, & umbilicum; & quinque crustas esse excitandas, ut inde exeat aqua. Hæc igitur solent hydropicis opem ferre, ubi aut mitior est hydrops; aut potius tam gravis, ut cum virium, & pulsus imbecillitate junctus sit.

At si hydropis vehementia id postulat, perforandum abdomen. Ubi primum locus adinveniendus. Dicit Celsus Libro 7. Capite. 15. quod quidam sub umbilico quatuor ferè interpositis digitis, à sinistra parte; quidam ipso umbilico perforato, facere sectionem consueverunt. At Albucasis Lib. 2. Cap. 54. Avicenna Libro 3. Cap. 13. Fen. 14. Tract. 4. & Paulus Lib. 6. Cap. 50. pressius sequentes, dicunt; si hydrops factus est ex partibus juxta intestina sitis, aut causa intestinorum, oportet facere sectionem rectam sub umbilico, tribus digitis similiter. Ex quibus verbis habemus, quatuor omnino locis esse perforandum, in umbilico, aut sub eodem, tribus, quatuorve interpositis digitis; & hoc vel in dextra, vel in sinistra, vel in media parte; quorum omnium causas quærere operæ pretium est, licet à Celso non sint allatæ.

At Paulus speciatim horum locorum causam refert in decubitus; non enim oportet sectionem moliri in illa parte, in quam ager decumbit; unde si affectio sit ab intestinis, sub umbilico recta tribus digitis; si à jecore, in sinistra parte; tribus digitis ab umbilico distante; si à liene, in dextra perforare jubet; quasi verò, affecto jecore, in dextram, liene verò, in sinistram, propter visceris pondus, decumbere ager coactus sit.

Ego verò opinor, potiore causam adducendam esse; præterea aliud aliquid majoris momenti Priscos illos Auctores respexisse; quod è Celsi verbis elici potest, qui aut ipso umbilico perforato, aut sub umbilico, quatuor digitis, à sinistra

Quid pri-
mum a-
gendum
in perfo-
ratione
abdomi-
nis.

Cur Paulus
hos locos
perforat.

Auctoris
ratio ex
Celso.

misra parte secare consuevisse Veteres testatur; quasi jecoris tunc affectionem, non verò offensionem, respiciant. Causæ autem ab hoc uno fundamento, ut puto, pendent, quod est, ne aliqua pars offendatur.

Partes
quæ in
perfora-
tione lædi
possunt.

Partes, quæ in hac chirurgia offendi possunt, vel sunt internæ, vel externæ. Internæ prorsus ab omni læsione servandæ sunt immunes; externæ autem, quantum opus est. Internæ in abdomine partes offensionibus expositæ, sunt jecur, ventriculus, lien, intestina, & vesica; omentum enim exigui momenti est, & à minima incisione lædi ferè non potest. Unde propter jecur, ventriculum, & lienem non fit unquam perforatio statim sub hypochondriis; propter vesicam verò, neque etiam in ima parte abdominis. Unde Hippoc. 6. de Morb. Vulg. dicebat. Hydropicorum pectinem non contingito. Propter intestina denique, quæ abdominis interioriorem cavitatem reliquam omnem occupant, nullus superest locus; ideoque opus est illum ad perforandum eligere, qui ab intestinis valde distat; hic autem elatissimus est, qui ad umbilicum consistit; propter quam causam, à lateribus ad lumbos effici sectio non debet; nam & colon his partibus adhæret, sed dumtaxat ad umbilicum; qui locus cum elatissimus est, tum maximè omnium ab intestinis distat. Merito igitur quidam ex Celso, umbilicum perforant; quod ubi fieri potest, faciendum utique est; fieri autem potest, quando umbilicus ita laxatus, apertusque est, aut tumens, ut ab exteriori parte ad internam cavitatem, & aquam ipsam, tenuissima cutis tantum intercedat, quam vel ipso tactu, digitique compressione, ac perspicuitate deprehendes. Quam sanè viam natura, quæ est vera morborum curatrix, solet interdum monstrare; necnon ea aperta, ægrotantes sanare. Cum verò laxitas hæc non apparet, non est quod umbilicus perforetur; ne forte umbilici rugositas magis explicetur, dilateturque, quam par sit; in quo casu, suppleant umbilici adjacentes, & inferiores partes; quæ duorum sunt generum, aliæ carnosæ, aliæ nervosæ.

An pars
carnosa
vel nervo-
sa secanda.

Sunt qui contendunt, partem sectioni aptam debere esse carnosam, ea ratione persuasi; quia nervosa pars incisa non coalescit; quæ ratio nullius momenti est, quia exiguum, ac minimam

sectionem non coalescere, dubitandum non est; glutinatur enim vena secta, quæ nervosa, membranosaque est, tametsi citius caro, quam nervosa pars glutinatur. Sed tamen nequaquam sectio in carnosa parte facienda esset, ne vasa, id est venæ, & arteriæ secentur, quibus carnosæ partes refertæ perpetuò sunt, nequaquam nervosæ; fieri tamen fermè non potest, quin carnosa pars aliqua dissecetur; quod ubi muscoli alii desinunt, recti ponuntur. Sed id maximè fit propter rectos dictos, & propter omnem sanguinis effusionem, quam vitare in omnibus, maximè tamen in hydropicis oportet, in quibus omnis sanguinis effusio noxia, periculosaque est, ut Celsus testatur. Propter quam causam, musculos rectos vitare potissimum oportet, quia præ cæteris, venas illas mamillares, & uterinas, per eos excurrentes habent satis insignes, & numerosas. Quod sanè Prisci illi sapientissimi, ut puto, considerantes, voluerunt tres, aut ferè quatuor digitos ab umbilico, quanta nimirum rectorum musculorum latitudo est, sectionem esse efficiendam. Si igitur vitandi sunt recti muscoli, ergo perforatio necessario infra umbilicum tribus, quatuorve digitis, aut à dextris, aut à sinistris, quousque musculorum rectorum latitudo devitetur, aut in medio utriusque recti musculi efficienda est; à dextris quidem, cum lien tumidus redditus est; à sinistris, cum jecur; in medio verò, cum utrumque viscus tumefactum est, aut intestina affecta sunt.

Sanguinis
effusio hy-
dropicis
noxia.

Ubi de-
beat fieri
perforatio.

Sed subit explicare Celsi dictum, quod à sinistra parte voluerit effici sectionem dimissa dextra. Duplex responsio afferatur. Prima, quod in hydrope semper jecur affectum est, id est tumidum redditum, quod propterea vitandum est; lien autem non semper afficitur. Alia ratio, quod cum sciamus jecur perpetuò affici, non autem lienem; ex altera verò parte, cum aquam evacuamus, dignosci non possit, utra harum partium affecta sit, propter aquæ copiam, & insignem abdominis tumorem, merito sinistram eligimus, tanquam quæ nos fallere non possit, cum perpetuò jecur afficiatur. Itaque causas exactè habetis explicatas, cur quatuor tantum locis administrari sectio debet, aut in umbilico, aut infra umbilicum; & hoc, aut in dextra, aut sinistra parte, aut media, id est, inter utrumque musculum, in linea candida.

Dicti Celsi
duplex
ratio.

Kk 3

Sed

Locus
perfora-
tionis ut
inq. iren-
dus.

Sed adhuc huiusmodi loca sunt exactè disquirenda, annotanda, scriptorioque atramento signanda. Duo tantum loca dubia sunt, quænam sint, utraque rectos musculos devitantia, ut puta, quæ sub umbilico tribus, quatuorve digitis, aut à sinistra, aut dextra parte; vel enim sunt extrema, quorum lineæ perpendiculariter supra umbilicum ducunt; vel quorum non perpendiculariter cadunt: puto Authores potiùs perpendicularium linearum extrema intelligere; ut in prima figura; etenim alia extrema non tantum quatuor digitis, sed pluribus distarent; quo perspecto, signandi atramento omnes loci sunt.

Æger in
sectione ut
collocan-
dus.

Loco perforando invento, signatoque, æger aptè collocandus est. Si abdomen valde propter aquam tumidum, & distentum sit, in lecto facienda sectio est, dum æger decumbit; potest quoque in sedili collocari, & effici, ut minister appositis in hypochondriis manibus, deorsum comprimatur. Alioqui in non admodum distento abdomine, oportet ægrotantem surgere, & ministro retrò stanti, ut ait Paulus, præcipere, ut superius premat abdomen, quò aqua inferiùs trudatur, impellaturque, atque abdomen magis tumeat; sic enim subiecta membra omnino erunt ab omni læsione tutissima.

Instru-
mentum
in sectione
abdomi-
nis, quale.

Loco invento, & ægro aptè collocato, ferramentum sumendum est. Instrumentum autem ad perforandum aptum, ex Albucasi, futurum est acutum, ad formam folii olivæ. Paulus scalpello utitur, quo vena inciditur. Ego autem paravi mihi ferramentum tale, quod ad cuspidem parumper recurvatum est, & ex una tantum parte aciem habet, & ideo tutissimum à læsione intestinorum: recurvatum est, & quà parte inferna, intestina respicit, retusum. Quod sanè ferramentum est etiam ejus latitudinis, quam tradit Celsus, ut ferè tertiam digiti partem latitudo mucronis æquet.

Modus fe-
candi ab-
dominis
secundum
Celsum.

Sumpto in manus congruo instrumen-
to, facienda sectio est. Triplex sectio-
nis modus, seu species ab Auctoribus pro-
ponitur. Prima Celsi est, qui Lib. 7.
Cap. 15. ex quorundam sententia, lau-
dat sectionem cutis, priùs ferro candente ea adusta, & deinde interiore abdo-
mine inciso, ut celerius non coeat divi-
sio; sed non est hoc opus, sub ea sectio-
ne, quam ego molior. Alii, ut Celsus
refert, præcipiunt, cutem, seu labia in

exteriorem partem recurvandam esse, antequam cannula immittatur; sed neque id placet, quia magnam oporteret moliri sectionem, quam ego maximè damno, tum propter frigidum aërem ingredientem; tum propter periculum totius aquæ exitus, læsionis intestinorum, & vulneris in fine sanationem.

Avicenna à Paulo desumens Lib. 3. Avicennæ
Fen. 14. Tract. 4. Cap. 13. præcipit, modus.
secundum esse prius abdomen, intacto peritonæo, postea peritonæum in inferna sectionis parte perforandum, cute inferius retracta, ut in cannulæ extractione cutis peritonæo supponatur, neque cum ea aqua exeat universa; quæ omnia similiter irrita sunt in ea sectione, quam ego administro. Hæc autem est, ut qua-
dantenus obliquè ferramentum ita dex-
tere, & altè demittatur, donec ad vacuum usque regionem penetraverit, & peritonæum etiam sit perforatum. Ad cavitatem, & vacuum deventum esse non solum aquæ exitus indicio est, sed etiam abscessuum diffecandorum peritia, quæ ferrum in vacuum pervenisse facilè dignoscitur, quod prementi nihil renititur; tunc statim extrahere ferramentum oportet, quod prima impressione sive rectè, sive obliquè, sive transversè in cutem demittatur, parum in exigua sectione interest; hoc tamen observato, ut cuspis magis versus umbilicum, atque elatissimam abdominis partem permeet, eamque potius respiciat, quàm aliam; unde sub umbilico rectà, à lateribus obliquè magis, immò transversè facienda sectio est.

Facta sectione, injicienda est aut plum-
bea, aut ænea, aut argentea fistula, seu
cannula, quæ septem habeat conditio-
nes. Prima, ut terfa sit, ne labia affi-
ciat. Secunda, ut habeat obstaculum, quasi nodum, aut alam; ne interius possit delabi. Tertia, ut huiusmodi cannula sit à lateribus per totam longitudinem perforata, tribus, quatuor, ac pluribus foraminibus, quo aqua non solum ex summo foramine, sed etiam à lateribus exire possit. Quarta, ut sit adeò longa, ut tantummodo in cavitatem pertingat, non ultra; ne internum aliquod attingens premat, ac malè afficiat; quare non probatur fistula scriptoriis calamis similis, ut Paulus proponit Lib. 6. Cap. 50.; propter quam causam non erit inutile, duas, tresve cannulas habere paratas, quarum altera paulò sit longior, ac

ac prima vice longior immittenda, subindeque brevior; prima enim propter aquæ copiam intestina attingere non valet. Quinta est, ut cannula angusta sit; nam si latiore foramine esset, difficulter postea, & aqua contineretur, & coiret vulnus; tum verò frigidus aër multus ingrederetur: unde Celsus loquens de instrumento, quod cannulæ respondere debet, dicebat, quod tertiam digiti partem latitudo mucronis implere deber. Sexta, ut ad extremum obliqua sit, quanta est instrumenti obliquitas, ita ut attingere intestina non possit, & sine difficultate immittatur. Ultima, ac potissima conditio est, ut fistula ita exactè instrumento perforanti respondeat, ut à fistulæ lateribus ne gutta quidem aquæ exeat; quam conditionem multi non observantes, factum est, ut unica nocte tota aqua effluerit, cum morte patientis.

Num semel vel pluries aqua evacuanda.

Num semel evacuanda.

Quæ causa.

Post hæc determinandum est de aquæ quantitate evacuanda, num utile sit unica vice totam aquam evacuare, an pluribus. Quamvis temeraria experientia interdum felicem eventum commonstret in universa aqua protinus evacuanda, quod testantur passim Norsini Operatores, qui audaces nimis, universam aquam, aut paulò minus, prima vice evacuant; attamen scire licet, quod ex 6. Aph. 27. nullus fuit Auctor, qui probaverit totam aquam esse unica vice evacuandam, experientia fortè edocti, ægrotantes statim mori; fortè etiam Hipp. præceptis, qui ait; Quicumque suppurati, aut aquam inter cutem patientes, uruntur, aut secantur, si pus, aut aqua universim effluerit, omnes moriuntur. Quo loco Galenus in Com. non solum totam aquam subito evacuare, mortale esse, sed etiam multam, ac subitam evacuationem; idque comprobatur auctoritate Erasistrati scribentis, in pluribus compertum experientia, multam ac subitam evacuationem, febres, & mortem afferre; causa est, quia è vestigio deficit anima, viresque concidunt, quas reficere difficile est. Cujus rei causam inquirens Galenus, inquit, provenire virium imbecillitatem ex evacuatione, & dissipatione multorum spirituum vitalium, qui unà cum aqua exeunt; quia ora venarum, & arteriarum aperiuntur; & in magnis abscessibus, tum propter corporum distantiam, tum propter saniei acrimoniam; quæ sanè vasorum ora, cum pus intus

continetur, à pure quasi ab operculo occluduntur, quo subito, & confertim evacuato, simul quoque multi evacuantur spiritus, osculis vasorum adaperitis, fortè etiam ratione vacui, puris vacationem consequentis. Quam rationem ^{Causam dictam Galenus etiam ad hydropicos trans-} Galenus dixit quoque convenire evacuationi aquæ in hydropicis; cui tamen id accommodare non usque adeò facile mihi videtur; tum quia in aqua abdominis partes invicem non sunt separatæ, & distantes, ut in abscessibus, tum etiam quia aqua sanguine tenuior est; neque fieri operculum vasis potest, ut pus, quod crassum, compactumque est. Nisi dicamus, in his spiritus dissipationem evenire, quia ora arteriarum aperiuntur, aut propter distensionem partium factam ab aqua; aut propter secundam causam magis, quam Galenus proponit, videlicet, quia vasorum ora ab aquæ acrimonia erodantur; nam aqua abdominis, ob moram, putredinem quandam contrahere apparet. Quibus denique causis & tertiam adhuc in hydropicis affert Galenus. 6. Aphor. 27. in fine Comm. & est durities hepatis, & gravitas, quæ non amplius sustentatur ab aquosa substantia; unde septum transversum deorsum trahit, & viscera, quæ sunt in thorace; quare diaphragmate, pericardio, & corde deorsum tracto, eoque patiente, ægrotantes difficulter sustinent; id quod adhuc magis evenit, quandò cum jecore etiam lien est induratus, & tumefactus, ideoque longiora, & ponderosiora reddita ambo viscera sunt, ut plerumque accidit.

Alia causa ex Galeno.

Posteaquam visum, & priscis auctoribus comprobatum est, subitam, & cumulatam aquæ evacuationem vitandam esse, videndum nunc, quænam aquæ quantitas, & quot vicibus, quorvè diebus exactè evacuanda sit. Albucasis Lib. 2. Cap. 54. primò, spatium horæ mediam aquæ copiam emittendam esse præcepit; altera die, parvam aquæ quantitatem evacuat, & sic aliquibus diebus procedit, prout infirmus tolerat. Celsus & ipse, circa exactam aquæ evacuationem efficiendam ita tradit; Per fistulam effundendus humor est, atque ubi major pars ejus evacuata est, claudenda, demisso linteolo, fistula est, & in vulnere relinquenda; deinde per sequentes dies, ad singulas heminas circiter emittendum, donec nullum aquæ vestigium appareat. Quidam duabus,

Quantitas aquæ emittenda.

aut

Aqua eva-
cuanda
diebus, aut
vicibus
non me-
tienda.

aut tribus vicibus, prima, postera die, ac tertia, totam aquam evacuant. Hæc Celsus. Ex quorum Auctorum varietate, eliciendum est, aquæ emittendæ quantitatem exactam nos neque diebus, neque vicibus metiri posse, sed eo recurrendum esse, quo Paulus, Avicenna, & omnes præcipiunt, ut scilicet humor emittatur, pro cuiusque virium ratione, quam ex pulsus tactu deprehendimus. Et oportet, ut consideres pulsus, dicebat Avicenna, & cum inceperit debilitari parumper, retine aquam. Et de aquæ copia, vicibus, & diebus emittenda hætenus.

Quida-
gendum
viribus de-
jectis.

Quod si sub hac curatione vires aliquando dejiciantur, ita ut ulterius prosequi in aqua emittenda periculum sit, non inutile fuerit, ad insensibilem aquæ reliquæ evacuationem accedere, eamque, ut monet Paulus, & Avicenna, sole, siti, arena, sudore, & cibis exsic-

Ut Auctor
aquam
exsiccet,

cantibus consumere. Ego autem id molior magna spongia nova, quæ totum abdomen comprehendat, expressa in *Aqua Calcis vivæ*, & superligata; quo medicamento pluries etiam hydropem sanavi, sine ullo aquæ sensibili exitu; quæ frigidam quoque & humidam viscerum intemperiem tollit, ita ut etiam lienem induratum aliquando sanaverit.

An fistula
in forami-
ne relin-
quenda
prima ef-
fusione.

Modo verò inquirendum est, num evacuata prima vice aqua, fistula pro aliis vicibus, sit in foramine relinquenda, an extrahenda. Paulus, Avicenna, & Albucasis, propter tortuosum foramen, volunt quotidie esse extrahendam fistulam, & rursus immittendam. Paulus majoris securitatis gratiâ, ut subitam, cumulatamque aquæ evacuationem vitaret, linamentum tortile per solam abdominis divisionem, non intra peritonæum, demittebat. Celsus autem, ex eorum sententia, qui duobus, aut tribus diebus totam aquam exhauriunt, fistulam non relinquendam esse dicit. At ubi prima vice major aquæ pars evacuat, & deinde per sequentes dies tantum hemina, præcipit, in vulnere relinquendam esse, si modò vulnus ustum non est; nam usto vulnere potest etiam extrahi, cum non sit periculum, ut vulnus glutinetur. Ego autem Celsi opinioni subscribens, consulo, ut cannula perpetuò relinquatur, dummodo simus certi, ne intestina interius tangat, quod evacuata aqua, & abdomine depresso, potest contingere; quo casu, brevior subinde est fistula demittenda.

Modus
Pauli.

Modus
Celsi.

Auctoris.

In aquæ autem evacuatione, operæ pretium est unum notare, quod ego in praxi observavi, videlicet post aquæ aliquam evacuationem, supervenire dolorem intus in abdomine; qui à duabus, ut puto, causis provenit, vel propter frigidum aërem, qui, dum aqua evacuat, interius per foramen penetrat, & intestina offendit; vel à jecore, aut liene tumefacto, distrahente, & deorsum ducente diaphragma. Locus affectus utramque causam distinguet; nam si à visceribus, in præcordiis dolor erit; si ab aëre frigido, inferius magis ac circa umbilicum vigebit. Intestinis dolentibus occurritur, si amota lignea festuca, quæ claudebat foramen fistulæ, sinamus aquam exire per linteum multiplicatum, & calidum; aut per spongiam ex lixivio, aut vino albo potenti, & actu calido expressam, fistulæ orificio admotam. Quod si ex alia causa dolor proveniat, patientem decumbere resupinum jubeamus, ut monet Avicenna.

Quo loco non est inutile unum quæ-
rere. Num ad intestinorum dolores de-
vitandos, ac quodlibet in sectione inte-
riorum periculum, expediat magis a-
quam per scrotum emittere, quam per
abdomen; posteaquam nonnulli refe-
runt, id factum aliquando fuisse felici
cum successu? Loquimur nunc de per-
foratione, non de scarificatione, scimus
enim scarificationes tunc in scroto admi-
nistrari, ex sententia Hipp. & omnium;
& nos etiam non semel, sed iterum, ac
sepius eas moliti fuimus. Respondetur,
quod si quando accidat, ut propter pe-
ritonæi laxitatem, seu apertionem ad in-
guina, aqua in scroto, tanquam in va-
se, aut vesica collecta sit, ita ut scrotum
sit tumidum, & intentum, facillè que fi-
stula inferi possit, quæ nobis nolentibus,
ne guttam quidem aquæ effundat, eo
casu, consulo, ut potius scrotum perfo-
retur; alioqui abdomen, ex Antiquorum
sententia, perforandum.

Ultimo loco, illud quoque silentio prætereundum non est, quod perforationem formidantibus, convenient chirurgiæ à Paulo ad calcem capitis propositæ; ut puta ustiones supra stomachum, jecur, lienem, imum ventrem, & umbilicum, quinque crustas inducentes; aut ferro tenui candenti, aut iscis nuncupatis. Sunt autem hæ, ut testatur Paulus Lib. 6. Cap. 49. spongiosa quædam corpora in quercubus, & corylis na-

Unde do-
lor abdo-
minis post
evacuatio-
nem pro-
veniat.

Ut intesti-
norum do-
lori occu-
ratur.

Dubium.

Solutio.

Quid a-
gendum
in meru-
perfora-
tionis.

nascentia, Arabibus magis usitata; quæ non solum permittunt vulnera sine cicatrice diu manere, sed etiam magis adhuc dividunt, & plagam dilatant; aut aliqua alia huiusmodi materia. Qua curandi ratione plerique etiam melius convaluerunt, missa omni punctione.

Si aqua hydropicis emittatur, sicuti propositum est, non dubito fore, quin ægrotantes facile evadant, & operatio felicem sortiatur eventum. Quamvis ex duobus, quos ego hæcenus perforavi, ambo sint mortui; quod propter vestram utilitatem, & ut addiscatis, adduco. Nam alter erat mortuus antequam moreretur; quia res ad statum deploratum deducta erat, vixit tamen plures dies à perforatione; ex quo addiscatis, ejusmodi ægrotantes non esse attingendos, ne remedia infamentur. Alter vero sibi ipsi mortem conscivit, fistulam relictam occlusam dedit à operâ aperiendo, & unica nocte totam aquam effundi permittendo; quamvis ægrotanti id esset interdictum, propter metum mortis; & affines essent commonefacti, ac adstans huic rei præpositus, quem patiens abire antè jussit.

CAP. LV.

DE MODO SUENDI VULNERA ABDOMINIS.

Abdominis vulnera propriam quandam desiderant animadversionem in futuris, aut fibulis imponendis. Celsus proponit modum consuendi tum intestina vulnerata, tum abdomen. Galen. verò 6. Method. Etenim intestinorum vulnus, si aliquod ex tenuibus sit vulneratum, semper lethale est: ex quibus ego vidi ut plurimum secunda die obiisse, & raro ultra ægrorum vitam protractam esse; ex inustione vero prorogatum fuisse diutius. Crassa autem intestina vulnerata & ipsa periculosissima sunt; sed tamen interdum sanabilia evadunt, ut experientia quotidie comprobatur. Et ego nunc habeo præ manibus Nobilem curandum, qui ab interna causa, duplici loco habet perforata intestina crassa, cum exitu fæcum, qui sanescit; quemadmodum superioribus mensibus alter quoque sanatus est ex aquæ thermarum infusu. Unde Celsus crassum, quod ipse latius intestinum nominat, suendum esse docet, non quòd certa fiducia sit, sed quòd dubia spes certa desperatione sit potior.

Et quia constat inter omnes, intestina, quæ prolapsa sunt, esse intus recondenda; id quod si fiat, quando intestinum ab aëre externo ita alteratum sit, ut vel lividum, vel pallidum, vel nigrum, aut ita frigidum sit, ut sensu careat, sine spe reconditur; ideò cum magna festinatione, ait Celsus, tum consuenda, si opus est, tum remittenda sunt, ita ut posterius prolapsa priore loco refundantur, & digitis intrudantur. Quod si flatu turgida sint, ut ingredi per vulnus nequeant, fovenda *Vino albo potenti, & calente* sunt, aut *simplici*, aut *in quo Anethum ebullierit*. Si id parum proficit, syringotomo ampliandum vulnus est, ait Paulus, immissa ea syringotomi parte intus, quæ capitulum rotundum habet, latiore, & aciem habente, manu impulsâ; sic enim nullum periculum est, ut aliud, quam abdomen incidatur, offendaturque.

In suendo autem intestino, eligere oportet filum cera oblitum, quod minus erodit, futuramque diutius conservat. Consuendum autem est communi futura, quæ expedita est, & fit, acu transmissâ, & supra labia revoluta, ut faciunt sartores pannorum, & mulieres. Igitur consueto, ac recondito intestino vulnerato, & prolapsa, & concusso aliquantulum corpore, quo intestina proprium recipiant locum, tum demum abdomen consuendum est, si modò omentum non obstet; quod si etiam exciderit, similiter intus remittendum esse constat, dummodo integrum sit, eique tum calor, tum color naturalis non sit immutatus; alioqui ipsum primo alligare, mox forfice præcidere oportet, ut dicit Celsus, & intus immittere, & condere, acu interea longa vinculo continua exterius relictâ, ut, cum laxatum fuerit, ex suppurata parte vinculum eximatur, ut optimè monet Paulus; idque in intestini quoque futura peragendum est. Quibus factis, vulnus abdominis consuendum restat. Quam futuram Celsus vult esse faciendam, ita ut neque solum peritonæum consuatur, sed utrumque. Sed prius intentiones eliciatis.

Duo potissimum respiciunt Auctores, & Celsus. Primum est, ut consuendo, non pungantur, aut lædantur intestina; quæ alioqui subsultant, & flatu tument. Secundum, ut peritonæum, quod cum sit membrana tenuis, & exsanguis, difficulter coit, non remaneat aliqua ex par-

Li te

Sutura
Celsi.

te inglutinatum. Ideoque primum monet Celsus, ut spissior futura hic fiat, quam alibi consuevit; quia & rumpi facilius motu ventris potest, & non æque magnis inflammationibus pars ea exposita est. Tum duabus acubus fibula trajicienda, eaque duabus manibus tenenda; & prius interiori membranæ futura injicienda est, hoc est, totum peritonæum consuendum, sic ut sinistra manus in dexteriore ora, dextra in sinistiore, à principio vulneris exorsa, ab interiori parte in exteriorem acum immittat; quò fit, ut ab intestinis ea pars semper acuum longe sit, quæ retusa est (alia lectio, quæ magis congrua, est, quò fit, ut ab intestinis ea pars semper acuum longè sit, quæ acuta, propinqua, quæ rerusa est) Semel utraque parte trajecta, permutandæ acus inter manus sunt, ut ea sit in dextra, quæ fuit in sinistra, & ea accedat ad sinistram, quam dextra continuit; iterumque eodem modo per oras immittendæ sunt, atque ita tertio, & quarto; deincepsque permutatis inter manus acubus, occludenda plaga. Post hæc, eadem fila, eademque acus ad cutem transferendæ; similique ratione ei quoque parti utraque futura injicienda, semper ab interiore parte acubus venientibus, & inter manus etiam trajectis; dein glutinantia injicienda. Hæc Cels. Ex quibus patet, Celsi futuram applicare peritonæum peritonæo, & musculos musculis. Hic modus in hoc cum Galeno convenit, qui tamen à Celso variat, quòd Celsus separatim, hoc est, unum post aliud, videlicet peritonæum, & abdomen consuit. At Gal. uno tempore, utrumque exsequitur, continuata futura. Qui 6. Meth. Cap. 1. tres posuit modos suendi abdomen, nullo modo silentio obvolvendos. Primus consuit peritonæum cum abdomine, id est, cum musculis. Secundus consuit peritonæum cum peritonæo, & abdomen cum abdomine. Tertius est, qui passim usurpatur, & communis modus futurarum est.

Tres modi
Galen
suendi ab-
domen.

1. Modus.

Primus modus ita expletur. Incipiendum primò à cute est, & ab externo introrsum acus tum per cutem, tum per abdomen, id est, musculos trajicienda, quousque ad peritonæum ventum sit, & tum prætermisso peritonæo, per peritonæum, & abdomen alterius partis acus trajicienda, forasque trahenda est;

deinde relicto spatio digiti transversi, ex eodem latere, ubi acus foras extracta est, rursus uno impulsu in cutem, & musculos acus infigenda est, relicto ejusdem lateris peritonæo intacto; tum alterius partis peritonæum perforandum est, & ab internis extrorsum, tum per peritonæum, tum per abdomen est acus trajicienda, forasque trahenda; mox ab eodem latere rursus perforandum, & similiter reliquæ futuræ injiciendæ sunt.

Secundus modus, qui consuit peri- 2. Modus.
tonæum cum peritonæo, & abdomen cum abdomine, id est, musculos cum musculis, ita peragitur. Primùm à cute incipiendum est, & ab exteriori parte introrsum acus trajicienda, donec ad peritonæum ventum sit; deinde relicto intacto peritonæo, & acu ad sinistram manum revocata, rursus ex adversa parte ab externo introrsus utrumque peritonæi labium est perforandum; & acu iterum ad dextram manum revocata, ab interno extrorsum abdomen trajiciendum est; sicque subinde prosequendum est, consuendo peritonæum cum peritonæo, & musculos cum musculis.

Tertius modus est ille, qui commu- 3. Modus.
niter ab omnibus usurpatur in aliis partibus, fit acu uno impulsu transmissa per quatuor labia, scilicet peritonæi, & abdominis, toties quoties opus est. Ex his futuris Galenus potior primam censet secunda, & secundam tertia; ratio est, etenim peritonæum corpus est nervosum, tenue, & exsangue; ejusmodi autem difficulter inter se glutinantur, & coeunt, ex Galeno; contra, musculi, & carnosæ partes facile invicem uniuntur, propterea ea futura potior est, quæ jungit peritonæum, quod difficulter unitur, cum carnosa parte, quæ facile coit; sic enim prompta succedit vulneris unio, neque sub hac futura relinquitur aliqua pars peritonæi non agglutinata, quæ relinquat postea tumorem, ut ait Rhasis, in abdomine, uti accidit in umbilico, & rupto peritonæo. Sicuti autem primus modus secundo potior est, ita secundus tertio, ex Galeno, qui peritonæum peritonæo, & abdomen abdomini applicat; nam cognatæ naturæ, ait Paulus, & ipsæ naturaliter glutinantur.

Cum igitur primus modus potior cæ- Primus
teris sit, meritò Auctores eum aliis præ- modus
tulerunt; voluereque tripliciter admini- variè ad-
strari posse, tametsi idem sit futuræ mo- ministra-
tus, dus,

533
 dus, & accidentalis sit varietas. Nam alii, ut Galenus, & Avicenna, voluerunt esse incipiendam futuram modo ex uno, modo ex opposito labio. Alii, ut Albucasis, semper ex eodem latere, revolvendo scilicet super labia filum. Alii denique ex eodem latere semper incipientes, in qualibet futura nodum faciunt, & filum amputant; & ita pro futura fibulas imponunt. Hæ sunt abdominis vulnerum futuræ, ex Antiquis Auctoribus depromptæ.

Auctoris
 cautio in
 consuendo
 abdomine.

Monendum verò, quòd sæpenumero ratio vulneris, aut magnitudo, aut temporis angustia, non patitur artificiosa nos uti futura; in quo casu communem injicimus, quæ quatuor labia simul consuit. Sed siue hac, siue illa utamini, perpetuò tamen tanquam præceptum habeatis, ut in subsidium futurarum glutinum applicetis; quia hujusmodi futuræ in abdomine illicò, & non difficulter rumpuntur, tum propter motum abdominis firmè continuum, qui & in egerendis fæcibus, & in respiratione necessarius est; tum quia subinde modo cibis, & excrementis impletur, modo inedia attenuatur; tum tertio propter flatum, qui in abdomine præcipuè vulnerato, jugiter excitatur, & illa distendit.

C A P. LVI.

DE VENTRIS VARICIBUS.

533
 Varices in
 ventre ra-
 rissimi.
 Transito.
 Celsus Lib. 7. Cap. 17. Varices in ventre proponit; quorum curationem, sicuti Celsus ad crurum varices refert, ubi vigent, & frequentissimè excitantur, ita hoc quoque loco ego faciam, præsertim cum hucusque quadraginta trium annorum curriculo, quo hic publicè profiteor, me in ventre varices vidisse non meminerim; quod quoquo modo rationi consentit; quia in abdomine potius membranoso, quàm carnoso, exiguæ magis venæ excurrant, & paucae, proindeque varicibus non obnoxiae; id quod Celsus similiter innuere videtur, videlicet, rarò ventri varices evenire, dum dicit; in quorundam tantum ventribus varices esse. Quod si Celsus, quæ rarissimè eveniunt, proponit, ego, quæ minus rarò in ventre sunt, & manibus curanda non infrequenter habui, proponere, & explicare non recusabo, mittens sermonem de varicibus in oportuniorem locum.

C A P. LVII.

DE IMI VENTRIS ABSCESSIBUS, ET FISTULIS.

534
 Imi ventris abscessus, & fistulæ sunt, quæ in imo ventre supra pubis latera, maximè autem paulò supra ventris regionem inguinibus respondentem, fiunt: quòd ea regio tum ima est, & velut ^{Causa fi-} ^{stularum} ^{imi ven-} ^{tris.} omnium excrementorum cloaca à natura destinata; tum præterea subjecta inguinum emunctoria habet, jecoris potissimum excrementa, quæ interdum non ultra influere, sed supra residere, & abscessus, fistulasque producere alienum à ratione non est; quando propter humorum acrium colluviem influentem, neque etiam interna membra tuta existisse experientia quoque comprobavit, cum erosa, perforataque intus quoque fuisse intestina, & fæces exterius per fistularum foramina excreta non semel viderimus.

Sed ut hæc verissima sunt, ita illud ^{Fistulæ} ^{imi ven-} ^{tris cur dif-} ^{ficilis cura-} ^{tionis.} quoque compertissimum est, dici non posse, quantum istiusmodi curatu difficilia vitia sint. Nam ut mittamus erosa intestina sua natura incurabilia esse, & quia membranosa, tenuia, & exsanguia sunt, ut quoque Galenus de vesica in Aphorismis pronunciavit, & fæces inde transeuntes, & flatus præterea excurrentes impediunt sanationem, ea accedit difficultas, quod imponi in iis medicamenta, & manibus, oculisque succurri ejusmodi ulceribus non possit. Insuper externa ulcera, & fistulæ ipsæ vix sanantur, & adeo subinde, ut sic dixerim, sinuantur, & serpunt per musculorum interstitia, quæ eo loci multa sunt, alia aliis superposita.

Ego tamen hæc omnia sanavi, & ^{Ut Auctor} ^{fistulas imi} ^{ventris sa-} ^{naverit.} quod mirum est, etiam intestina erosa, & pertusa sanata vidi. Et hoc anno duplex casus contigit; quæ propter casus raritatem, omnia vobis communicare, & proponere ausus sum. In summa, perforata intestina non manibus, non ferro, non igne, non certè aliis medicamentis, quam solis *Aquis Thermalibus*, aut *Montis Egrotorum*, aut *Aponitanis*, tandem sanavi, in fessibus mane, vespereque in iis factis, ita ut aqua, aut per fistulæ foramen, aut per cannulam immisam intus in internum abdomen ingrederetur, & ad intestinorum erosiones sua substantia pertingeret, & attin-

gendo exficcaret, purgaret, impleret, tandemque cicatrice induceret; quorum defectu, mineras admiscere invicem non incommodum est, videlicet *Sulphur, Alumina, & Salem in Aqua liquare, & decoquere*, & infestiones moliri. Quam sane curandorum intestinorum rationem intestinis quoque vulneratis in progressu convenire, inficiandum non est.

Instrumenta duo
fecandis
fistulis ex-
ternis.

Abscessus verò, externæque fistulæ, ut verum vobis fatear, non aliis, quam incisionibus perfanatæ sunt. Instrumenta autem duo sunt. Alterum syringotomon est, altera extremitate acutum, quo in fistula unicum foramen habente, utendum est, ut finis fistulæ perforetur, tum reliquum interstitium unà abscindatur; aut syringotomon ex altero extremo obtusus est, & globulum exiguum obtinet, quod in fistula multis foraminibus pervia, ut ab uno ad alterum foramen corpora interposita incidantur, usurpandum est. Alterum ferramentum ad idem valens, est culter, sive scalpellus quidam longissimus, & manubriolo similiter longissimo donatus, qui ex una tantum parte aciem habet, in extremitate paulum intus recurvatam; exteriorem verò partem retusam habet, ad cuius cuspidem, ex cera alba globulum infixum esse oportet, quo intus per totum fistulæ ductum, sine obstaculo, & noxa demittatur.

C A P. LVIII.

DE VESICÆ VITIIS CHIRURGIA INDIGENTIBUS: ET PRIMO DE URINÆ SUPPRESSIONE.

Variae
causæ uri-
næ sup-
pressionis, et
eiusque
curatio.

Duæ sunt in vesica chirurgicæ operationes, altera urinæ suppressionis reddendæ; altera calculo extrahendo dicata. Ubi igitur urina supprimitur, ex quacunque causa id fiat, viam aperire oportet, quod primò medicamentis urinam cientibus tentandum; sed si hæc parum proficiunt, ad manus curationem deveniendum. Et siquidem urina non redditur, quod calculus orificio vesicæ se opposuit, juvit aliquando mutatio situs, ex stante in jacentem, elevatis cruribus. Imposita item candela aut simplici, aut cum capulo argenteo, alteri extremo applicato, lapis alio dimotus, & retrò impulsus, urinaque sic reddita est. Quod si ex senectute iter urinæ collapsum est, ideoque urina non redditur, fomentis calefacientibus succurritur. Quod

si ex adnata carne in meatu urinario, ex gonorrhœa, urina supprimitur, jam proposita cura est exterendi carunculam. Sed urinæ suppressio plerumque non dat inducias id moliendi, ideoque dimissa caruncula, solemus urinam revocare, aut mollientibus circa virile membrum supra carunculam impositis, ut est ex *Radicibus Althææ, cum Butyro Emplastrum*; aut infundendo penem in balneum *Olei communis calidi*. Interdum, ne ægri ex urinæ suppressione moriantur, solemus aut cathetere, aut stylo argenteo, aut ex cornu, vi quadam carunculam abrumpere, & penetrare, & ita urinam sollicitare. Si verò ex inflammatione colli vesicæ, aut meatus urinarii difficultas proveniat, medicamenta inflammationem arcentia sanant; ut est *Emplastrum confectum ex Plantagine, Violis, Malvis, & Parietaria, in Aqua coctis, & contusis, mox Oleo Rosaceo admisto*. Quod si rursus urina suppressa est propter concretum sanguinem, aut humorem pituitosum crassum, & lentum in vesica contentum, & orificio ejus se opposentem, similiter candela aliquando juvit; sed ut plurimum aliopos est instrumento, cathetere appellato. Quod si tandem urina detineatur, quia urina nimium sit repleta vesica, & expultrix facultas resoluta sit; quod vesicæ tunica, & transversæ ejus fibræ ex distensione invalidæ ad constringendum evaserint, uti sæpe videmus pueris plus justo urinam detinentibus accidere; eo casu, ego soleo ad claram flammam pettinem calefacere, interea vero *Oleo calido de Capparibus* supra vesicam inungere, & *stipam Pexam calidam* supraponere; ita enim pueri ferè omnes minxerunt. Hoc Veneriis erat cujusdam secretum, quo omnibus pueris, urina hac de causa suppressa ciebatur; quod libentissime vobis communico. Quod si natu grandior sit, cui urina ex nimia collectione supprimatur, eaque crassa sit, neque valeat medicamentum jam propositum; aut contingat casus, qui cuidam viro accidit, qui febre continua, ac periculosa correptus, dum natura crism eodem tempore tentaret per alvum, & urinam, alvus spontè referata est, & excrevit sine ulla difficultate; at urina tam copiosa ad vesicam fluxit, ut resolutis transversis fibris, non amplius potuerit patiens urinam reddere; cui si ego non adfuisset, certè vir ille mortuus esset; cum

Secretum
cujusdam
urinæ sup-
pressionis.

cum tamen natura per bonam crifim cum sanare vellet. Tuli autem opem instrumento, passim usurpato in hoc, & quocunque alio supra memorato casu, in quo urinam ciere aliter non possumus; quod sanè instrumentum à Celso, fistula ænea nuncupatur, à nobis argentea fistula, tanquam ex argento facta appellabitur, Græcè *καθετήρ*, quasi demissor, aut immissor, vulgò verò syringa dicitur, à voce Græca *σύριγξ*, quæ itidem fistulam significat, seu syphonem; quam, uti dixi, aut ex ære, aut ex argento tum Antiqui, tum quidam Recentiores ex aurichalco parant. At ego imaginatus sum magis flexibile corpus, & illam ex cornu paravi. Harum Celsus, pro viris, tres, pro mulieribus, duas posuit, ut cuicunque corpori, & ætati sufficiant. Ex virilibus maxima, decem & quinque est digitorum, media duodecim, minima novem; ex muliebribus major novem, minor sex. Incurvatas verò eas esse altero extremo, sed magis viriles, oportet, quod vesicæ collum viris obliquatum magis ipsis feminis sit; item læves admodum, ne pars exquisitissimo sensu prædita, in aspero transitu afficiatur, ideoque antiquitus ex lævigato ære, at Recentiores melius ex argento facere consueverunt. Postremo, neque nimis tenues, neque nimis crassæ, esse oportet; nam nimis tenues flexibiles, nimis verò crassæ rigidiores sunt; utrumque autem extremum incommodum est ad ingressum in vesicam, quod potissimum illud est, quod ab hoc instrumento optamus. Insuper Neoterici aliud commentum in his parandis excogitarunt; nam Antiqui unicum tantum foramen in summo parabant; at Recentiores tum in summo, tum à lateribus foramina, & plura, & pauciora aperiri volebant, non curantes, interdum in summo nullum pertundi foramen; neque sine ratione; nam interdum catheteris extremum superat urinam, hoc est, elatius urina est, ideoque non exit urina; at si à lateribus perforata sit syringa, sine difficultate exit. Superest, ut videamus, quomodo in vesicam immittatur. Sub experto Medico non difficilis est modus; etenim nudis pudendis oblatis, & homine aut stante, ad murum tamen innixo, aut supino jacente, aut altius quodammodo sedente, Medicus, ait Celsus, à dextro latere, sinistra quidem manu, colem mascu-

li continere; dextra verò fistulam inunctam demittere in iter urinæ debet. Sunt, qui colem in primo fistulæ ingressu inclinent, & recurvam fistulæ partem deorsum inclinatam inserant; alii, sublato sursum cole, contrario modo fistulam immittunt; sed parum omnino refert, dummodo sine difficultate pertranseat totum iter fistula. At fortè potior inserendi ratio prima est, quod non liceat postea fistulam revolvere, ubi ad multum spatium immissa est. Sed secunda ratio jacenti magis competit. Atque ubi ad cervicem vesicæ ventum est, simul cum cole fistulam inclinatam in ipsam vesicam compellimus; in quo opere, hoc unum ex Anatome animadvertendum est, ne in vesicæ ingressu, membranula quædam quasi ostiolum, quo foramina vasorum seminis in unum junguntur, violetur; quod dignoscemus tum ex intrusionis fistulæ difficultate, tum ex dolore effatu digno excitato, tum demum ex sanguine emanante, iis enim signis apparentibus, reducere paulum, & retrahere ad se syringam Medicum oportet, rursusque denuo intrudere, donec membrana intacta, pertranseat, & in vesicam ingrediatur fistula, & urina statim reddatur; quo facto, revocare eandem oportet. Sed Paulus vult, quòd urina exeat, linum spongiæ, aut lanæ, aut xyli, secundum Albucasin, exiguo frustulo, antea ad fistulæ oram alligatum, esse per externum syringæ orificium trahendum, quod quasi vi vacui, urinam secum ducat; sed urina absque alio commento ex se exit libere, potissimum si foramina ad latera habeat syringa, uti dictum est, cum in vesica continetur; nam cum neque adest, neque continetur, non redditur.

Evenit autem non rarò, ut urina superprimatur, neque in vesica contineatur; qui casus maximè periculosus est, & minatur vitæ discrimen, quoniam propter duplicem contingit causam; aut propter continuam, & malignam febrem, in qua urina à calore febrili intenso, in visceribus, & sanguine interius attrahitur, ac in corpus & venas refunditur; aut quia supra renes, ob eorum obstructionem, aut à lapide, aut humorum crassitie factam, retenta urina sit. Dignoscetis autem in vesica urinam esse, aut non esse, ex tactu, & compressione supra pubem, cui vesica est subjecta; nam quando urina in ea continetur, tensio, & dolor,

Cautio
Anatomi-
ca, dum
intruditur
fistula.

Rara ob-
servatio in
urinæ sup-
pressione.

lor, & tumor in parte perſentitur; ſi-
minùs, cavitas, & mollities ſine dolore
eſt. At ubi urina in corpus, & venas re-
funditur, jam ſanguis omnis aquoſus red-
ditur, & vires proſternuntur, ac æger
moritur. Sed ubi in febre continua, &
maligna id accidit, desperata res eſt, &
citò pereunt. At in altero caſu, mede-
lam aliquando attulimus, & hæc fuit,
*aut una, aut due, aut tres, aut ad ſum-
mum quatuor Cantharides integræ, cum
aliis, & pedibus, in pollinem redactæ, &
cum Milio ſolis, & Polio montano ad ſeru-
pulos duos exhibitæ, & cum Syrupo de
duabus Radicibus in bolum conformatæ;
mox quatuor, aut quinque unciis lactis ſe-
minum Melonum, extracti cum aqua ex
thecis Fabarum, ut eroſio Cantharidum
prohibeatur, propinatis.* De muliere au-
tem nihil dico, quod facilis ingreſſus fi-
ſtulæ in veſicam mulieri ſit.

C A P. LIX.

DE CALCULO EXTRAHENDO.

Calculus
duplex.

Calculus ex Celſo Lib. 7. Cap. 26.
alius eſt arenofus, alius mollis. A-
renofus in renibus primum gignitur; &
dum deorſum in veſicam tranſmittitur,
vel exit, vel detinetur in veſica; ſi de-
tinetur, ſic ſenſim adaugetur, ut exire
ampliùs non poſſit, niſi Chirurgia foras
extrahatur. Mollis verò ſit in veſica,
ex glutinoſis humoribus inibi concretiſ,
& exſiccatis, & eſt ex pluribus, minu-
tiſque, ac inter ſe parum junctis, quaſi
ſquamulis compoſitus. Uterque calcu-
lus morbus in numero eſt, non quidem
ut ſextus digitus naturaliter obortus, &
in numero tantùm naturæ leges exce-
dens; ſed ex iis, quæ toto genere præ-
ter naturam ſunt. Qua propter omnino
tollendus. Natura primum non otia-
tur, immò omni conatu militat ipſum foras
pellere, adcò, ut vias etiam quam ma-
ximè dilatet, & diducat, & ego vidi
poros ureteres maximopere dilatatos, ita
ut pollicis craſſitiem longè ſuperarent,
qui alioqui naturaliter ſunt anguſtiſſimi,
& lumbricis terræ tenuiores; tamen ubi
calculi magnitudo longe viarum ampli-
tudinem ſuperat, detinetur lapis in ve-
ſica, & quotidie adaugetur, neque ex-
trahi niſi Chirurgia poteſt; quæ non mi-
nùs ſæva, quam neceſſaria eſt; ut pro-
pterea ars medicamenta ad frangendum
lapidem quam plurima uſurparit, ac
propoſuerit, quæ tamen, ut experien-

Naturæ
conatus in
calculo ex-
pellendo.

tia comprobat, pollicentur quidem mul-
ta, præſtant autem nihil; ideoque ſola
Chirurgia profuit, quæ quantumlibet Difficultas
extrahen-
di calcu-
lum.
ſæva, & periculofa ſit, ita ut multi po-
tius mortem exoptent, quam ſe huic
curæ committere, ut non ſine ratione
Hippocrates in jurejurando ejuſmodi o-
perationem juramento fugiat, & vitan-
dam præcipiat; tamen plurimi à ſym-
ptomatibus urgentibus, & cruciatibus
vehementiſſimis vexati, coacti fuerunt
huic ſe ſubjicere, etiamſi in ipſo opere
mortem ſibi imminere & contingere cer-
ti eſſent. Quæ omnia non oſcitanter Quando,
& quibus
extrahen-
dus calcu-
lus.
Celſus, & Paulus conſiderantes, præce-
perunt, neque omni tempore, neque in
omni ætate, neque in omni vitio id ex-
periundum eſſe, ſed ſolo vere, in eo
corpore, quod jam novem annos, non-
dum quatuordecim exceſſit. Præterea
verò, ſi tantum mali ſubeſt, ut neque
medicamentis vinci poſſit, neque etiam
trahi poſſe malum, & vita videatur, quo
minus interpoſito aliquò ſpatio calculus
interimat. Propter quas cauſas etiam vo-
lunt, multam præmittendam eſſe præ-
parationem, & cautionem, ut ſub hac
Chirurgia, ſi fieri poteſt, vita ſervetur.
Et quanquam Antiqui omnes maxime
fuerint in hoc opere peragendo formi-
doſi; tamen noſtra hac ætate res mi-
nori cum periculo peragitur; ita ut ego
viderim ſæpius omnis ætatis homines
ſanatos, neque etiam admodum validos,
eam adminiſtrante Horatio de Norſia,
quem etiam vidi aliquando duos calcu-
los, & eos quidem magnos extraxiſſe
ſeni cuidam amico meo, qui multos an-
nos poſtea ſanus vixit. Sed nos calculi
in veſica prima ſigna afferamus.

Signa calculi, potiſſimum ex Paulo, Signa cal-
culi veſi-
cæ.
& Celſo hauriuntur; urina aquoſa red-
ditur, in fundo arenofa; ſæpe etiam
glutinofa materia ſubſidet, nonnunquam
mali odoris & ſalfa, cujus cauſa ardor,
dum redditur, excitatur, cogunturque
diu, noctuque ſæpiùs urinam reddere;
quæ etiam interdum repente obſtruitur;
dum calculus veſicæ orificio ſe obijcit;
& urina reddita appetitus meiendi ite-
rum non conquieſcit, ſed ferè ſemper
adeſt, pudendum continuo vexatur pru-
ritu, maximè ad glandem, unde cre-
bro eam contrectant patientes, & irri-
tati refricant; modò flacceſcit, modo
arrigitur ſine ratione, & occaſione, pe-
nis; aucto lapide, pondus in perinæo
perſentiunt, maximè autem ubi per gra-
dus

dus descendunt: hæmorrhoides item tu-
 ment, & anus descendit, ex compres-
 sione inibi à calculo facta. Ultimo, ubi
 plures lapides in vesica resident, maxi-
 mè politi, & duri, strepitum in motu,
 ex mutuo attritu ægrotantes persen-
 tiunt; ut vidimus aliquando in nobili,
 tredecim lapides in vesica habente. Quæ
 signa, ultimo excepto, ferè etiam non
 solum calculum, sed etiam ulcus in col-
 lo vesicæ similiter sequuntur. Unde
 certiora signa omnino petenda sunt, ut
 est, si digitus in anum, in puero qui-
 dem, index, in adulto, medius immit-
 tatur, & lapidis durities, formaque
 tangatur; sed certius adhuc cæteris si-
 gnum est, si cathetere utamur in vesti-
 cam immisso, qui Medicum non deci-
 pit, duro, asperoque lapidis, & cathe-
 teris contactu. Sed sunt, qui propter
 dolorem, quo in toto canali ægrotantes
 afficiuntur, potius mori velint, quam
 contactum, & usum catheteris permit-
 tere. Et ego vidi multos, præcipuè au-
 tem duos Medicos, qui in hac opinione
 mortui etiam sunt. Quocirca ego fui
 imaginatus primo stylum flexibilem, aut
 argenteum, aut ex cornu, qui interdum
 parum profecerunt; unde in suppressa
 etiam urina, usus sum cathetere, seu fi-
 stula cornea; quæ, cum huc illucque fle-
 ctatur, videtur sine dolore in vesicam
 ingredi, in qua etiam parum proficien-
 te, & eam renuentibus patientibus,
 quod rigiditatis cujuscunque expers non
 sit, tandem candelas mihi paravi ex ce-
 ra, quæ capulum tantum argenteum exi-
 guum habent, & ita congruæ sunt, ut
 nihil supra. Certiora hæc postrema si-
 gna ex his omnino petenda sunt, neque
 ullo modo, in hac tam periculosa ope-
 ratione, prioribus notis, quæ ulceris
 colli vesicæ communes sunt, fidendum;
 sicuti interdum audiui, nimium fisos ali-
 quos ex istis Operatoribus, qui lucri tan-
 tum cupiditate adducti, renuente ægro
 cathetere, ad operationem deven-
 runt, & facta incisione, cum lapidem
 in vesica non invenirent, alium, quem
 in promptu occultatum habebant, sub-
 miserunt, ostenderuntque.

Itaque explorato calculo, præmissis-
 que omnibus ad ipsum extrahendum cau-
 tionibus, nil aliud reliqui est, nisi ut ad
 ejus extractionem deveniatur, ubi scili-
 cet ultima experiri statutum est. Cura
 Antiquorum, & Celsi in compendium
 redacta, hæc est, quam etiam Paulus

proponit, in paucis eam variando, simi-
 liter & Albucasis. Primo pridie in je-
 junio patiens continendus est; quod non
 usque adeo tutum est in puero, & sene,
 tum propter vires, quæ faciliè debilitan-
 tur; tum propter sanguinis profusionem,
 quæ in administratione ferè semper su-
 pervenit. Inde ante operationem am-
 bulare paulum puer debet, quo magis
 calculus ad vesicæ cervicem descendat;
 qui an inciderit, digitis in anum demis-
 sis, cognoscitur. Paulus ad idem, con-
 cussione utendum præcipit, & ut ex al-
 to loco defiliat æger. Albucasis verò
 clysterem prius vult esse immittendum,
 ne fæces lapidem abscondant, & suspen-
 sum altius detineant, sed omnino ad ve-
 sicæ cervicem descendat. Ubi ejus rei ^{Patientis} fides est, tum æger in loco calido col-^{litus.}
 locandus est, in sedili alto, sic, ut ho-
 minem viribus valentem retrò habeat,
 qui patientem comprehendat aversum,
 & super genua sua coxis patientis collo-
 catis, detineat; reductisque ejus cruri-
 bus, minister manus ad crura extendat,
 & cum patientis manibus, & cruribus
 omnia simul alligentur, quod si opus
 est, duos alios, hinc inde unum consi-
 stere, qui patientis crura diducta teneat,
 fiat. In qua figura ægro collocato, Al-
 bucasis præcipit, ut exterius digitis tan-
 gatur lapis, & si persentitur, vult esse
 ad sectionem properandum; sin minus,
 tunc inuncto indice manus sinistrae,
 oleo, si puer est; aut medio, si ju-
 venis, immittat ipsum in anum; quo
 lapide invento paulatim ad vesicæ col-
 lum deducat. Id quod Celsus quoque
 præcipit, videlicet Medicum diligen-
 ter unguibus indicis, & medii digi-
 ti sinistrae manus circumcisis, oportere
 unum primò, inde alterum digitum in
 anum demittere, & calculum tangere.
 Paulus indicem in puero, in natu majo-
 re indicem, & medium inunctum de-
 mittit; eodemque tempore, dextra ma-
 nu leviter premere supra imum abdomen
 vesicam præcipit, quo minus calculus
 digitos effugiat, aut si effugerit, ad di-
 gitos compellatur; & ideo oportet sem-
 per ultra calculum dextra manu vesicam
 premere, quod Paulus per ministrum
 etiam exsequitur. Ubi autem à digitis
 utrinque comprehensus calculus est,
 compelli ipsum ad vesicæ cervicem
 oportet, ita ut, si fieri potest, in ori-
 ficium etiam compellatur. Hæc omnia
 præcepta absolvuntur per situm, & si-
 gura-

Signa
 prioribus
 certiora.

Auctoris
 industria.

Quorum-
 dam fraus.

Modus
 calculi ex-
 trahendi
 Veterum.

gurationem patientis, Recentiorum observatione. Postea incidere juxta anum oportet cutim, & usque ad vesicæ cervicem, plaga lunata, cornibus ad coxas paulum spectantibus. Hæc Veterum incisio lunata, & cornibus ad coxas spectantibus, mihi non probatur; quia tunc transversè muscoli penis amputantur; insuper plus interius in profundo potest incidi quam par sit, & præteriri meatus urinarius; ideoque melius Nostri, ut paulò infra dicam, per syringonem vocatum id præstant, super quo fit incisio, secundum ductum musculorum, & in medio eorum, quæ meatum non præterit, quia in ipsum scalpellus pertingit, & desinit. Inde, si plaga minor facta est, transversè cutis incidenda est; & ubi ad meatum fistulæ, seu urinæ iter quam *ὀυρήθρον* Græci vocant, ventum est, incidendus similiter meatus urinarius, & lapis ad incisionem digitis compellendus, & recipiendus. Paulus obliquam facit incisionem, ad sinistriorem clunem potius spectantem. Quod si major calculus est, quo minus exire possit, monet Celsus, unicum esse injiciendum, tam altè, ut calculum superet, & eum apprehendat, & extrahat; magna cura adhibita, ne unicum calculus effugiat, & in attractione in oram vulneris incidat, & cum periculo vulneret. Ubi autem ab unco satis teneri calculum constat, eodem penè momento triplex motus adhibendus est, in utrumque latus, deinde extra, ita enim exit calculus. Uncus autem ex Celso, est ferramentum, ad extremum tenue, in semicirculi speciem, retusæ latitudinis, ab exteriori parte lævis, quæ corpori jungitur, ab interiori asper, quæ calculum attingit. Isque longior potius esse debet; nam brevis extrahendi vim non habet. Proponitque ultimo Celsus aliud instrumentum Megetis. Ita Celsus lapidem è vesica extrahit; cui Paulus & Albucasis consentiunt. Videte, Antiqui non utuntur forcipe ad lapidem è vesica extrahendum, sed vel digitis in anum immisiss lapidem ad meatum urinarium impellunt; vel unco apprehendunt, & foras trahunt. Utrumque autem parum tutum est; nam digitus sufficiens non est; uncus verò cum periculo est, ne effugiat, & lapis exiliat, & circumstantes partes offendat. Itaque benè Recentiores finxerunt forcipes & magnas, & parvas,

Veterum
incisio cur
reprehen-
sa.

Uncus
Celsi,
quid.

Antiquo-
rum mo-
dus reje-
ctus.

maiores, & minores, atque maximæ quoque paratæ habentur, ut cuicunque ætati, & corpori; tum verò etiam lapidis magnitudini conveniant.

Præmissa itaque omni cura totius corporis, & congrua ægri quoque colloca-
tione, quam ex Antiquis mutuatur, si-
mulque in vesica explorato calculo, pri-
mò syringam magnam, quam vulgari
voce, vocant syringonam, gibba sui par-
te fissam, & per longitudinem apertam,
in vesicam demittunt; inde inter anum,
& testes, propè anum magis, scalpello,
vulgo scodeghino, qui nudam habeat
extremitatem, & aciem, quanta est di-
giti pollicis latitudo, incidunt supra sy-
ringæ jam demissæ fissuram, usque quo
scalpellus, syringam ad sinum per lon-
gum excavatum attingat, & incisionem
tam longam moliuntur, ut index digitus
emitti, & lapis inde exire possit; solet-
que effici duorum ferè digitorum, indi-
cis scilicet, & medii latitudine. Qua
facta incisione, intus per eam indicem
digitum in vesicam intrudunt, syrin-
gamque recipiunt, & lapidem digito
pertentant, & ad vesicæ cervicem, si
opus est, deducunt; mox emissio digito,
forcipem hujus generis, lævem exterius,
asperam interius, & excavatam intus, in
vesicam, secundum digiti indicis longi-
tudinem immittimus, qua lapis compre-
hensus extrahitur; habenturque plurimæ
paratæ forcipes, ut & cuique ætati, &
omni corporis magnitudini, & cuilibet
calculorum varietati sufficiant, & con-
gruæ sint. Postea si fortè lapis à forci-
pe comminutus aliqua ex parte sit, ut so-
let, vel arenosus, aut scaber in vesica re-
mansit, instrumento intus immisso, quod
cochleare appellatur, ejusmodi elicitur.
Quo expedito opere, *turundam ex Ovi
albumine, & vitello, cui Croci quidpiam
fit additum*, in plagam immittunt, & ita
apertum vulnus servant, quousque vesi-
ca ab alienis reliquiis expurgata sit, &
pus in plaga appareat; extra verò, *lin-
teum ex Vino, & Oleo rosaceo expressum*,
postea verò coxis adstrictis, & glutina-
tioni plagæ, & carnis generationi stu-
dent, & ita curant.

Modus
Neoteri-
corum ex-
trahendi
calculi.

Curatio
vulneris in
hac ope-
ratione.

CAP. LX.

DE CHIRURGIIS PARTIUM VENERNDARUM, TAM MULIEBRIVM, QUAM VIRILIVM: ET PRIMO DE PENIS CHIRURGIIS.

Post has variæ, multæque sequuntur confertim veluti Chirurgiæ, quæ partim ad naturalia, tum virorum, tum feminarum pertinent; partim ad testes conferunt pro herniarum curatione; partim circa anum tractantur. Quæ ad naturalia primo virorum spectant, ferè undecim numerantur, & sunt, quæ in colle primò administrantur; quarum aliæ sui ipsius, aliæ alterius partis causa, id est, vesiçæ, peraguntur. Quæ ad collem attinent, decem ferè sunt, quæ vel decoris, vel salutis gratia fiunt, uti ex Celso elicere est, ideoque commodè, cum eodem Celso Lib. 6. Cap. 25. in duas deducuntur; aliæ quinetiam supervacuæ, aliæ necessariæ censentur. Supervacuæ sunt, adolescentes infibulare, glandem naturaliter detectam tegere, rectam denudare, & circumcisionem moliri; quas supervacuas rectè censemus, quia, ut Paulus refert Lib. 6. Cap. 53., huiusmodi defectus neque hujus partis actioni officiant, neque tantum dedecori sunt, ut correctione per Chirurgiam egeant. Aliud verò quodcunque opus, ut glandem non perforatam aperire, carunculam ex canali eximere, ardorem ex gonorrhœa Chirurgia tollere, coalitum glandis cum præputio solvere, calculum in meatu urinario foras trahere, verrucas, vulgò porrificos, exterere, opera sunt omnia necessaria. Incipiamus igitur primò a non necessariis.

CAP. LXI.

AD TEGENDAM COLIS GLANDEM DETECTAM.

Celsus, & Paulus, ad tegendam glandem colis, quæ nuda sit, decoris gratia, hæc scribunt; primò enim distinguendum est, an glandi id vitium naturale, an id ex circumcisione factum est; si id ei naturale est, dicit Celsus, oportere cutem circa glandem apprehendere, & extendere, donec illam ipsam condant, ibique deligari; deinde juxta pubem, in orbem dorsum penis incidere, donec colis nudetur; magna

cura adhibita, ne vel urinæ iter, vel venæ, quæ ibi sunt, incidantur. Hoc facto, cutis ad vinculum inclinatur, nudaturque circa pubem, velut circulus, qui quousque carne repletur, linamentis impositis vinculum detinetur, in medio tantum relicto urinæ itinere. Hæc Celsus. Nos autem, qui in singulis his Auctoris Chirurgicis operationibus, solemus judicium nostrum ferre, & interponere, & quæ scimus, ac experientia comprobavimus, communicare, sicuti supra fecimus, modo quidem meliorem modum operandi, modò aptiora instrumenta proponentes, quam Antiqui proposuerint; nonnunquam operationes Chirurgicas propter Chirurgorum timorem ommissas reprehendentes; nonnunquam etiam obsoletas damnantes, propter earum sævitiam, & atrocitatem, etiam si debellandorum morborum causa fierent; certè nunc longè magis has Chirurgias damnandas censemus, quod magnæ sint, proindeque atroces, & sine ulla morbi occasione, sed tantummodo decoris gratia ex Celso fiant; atque is decor, si Diis placet, in una parte desideratur, ac tentatur, quæ omnibus oculis testata custodiri debet. Nam propter eam causam pudenda dicta sunt, ex Ruffo, quod ea detegere, ac nominare, absque temporis, & causæ ratione, pudore afficiamur. Quid igitur officit ipsius colis actioni, habere glandem detectam? Prorsus nihil. Nam & Hebræi liberos procreant, & coeunt, ut alii; & hujus causa, incidere cutem colis in orbem, primo quis dolor fuerit? rursusque quod periculum, ne canal is urinæ violetur? aut venæ incidantur, & profusio superveniat? certè id non laudo. Dicam, quid aliquando à me Nobilissimus quidam Comes alicui ab Auctore datum, quæsierit. Fuit quidam, qui ortus cum præputio adstricto, & glande operata, curavit fieri sibi incisionem per longitudinem totius præputii, qua facta, nunquam postea potuit glans operiri; cum verò hic uxorem duxisset, & cuperet coire, aut delectationis gratia, & liberorum, aut asperum lintei contactum vitare, à me petiit, ut glans tegeretur. Ego autem id consilii dedi scripto, ut ex parte scarificaretur locus antea incisus, & cicatrice obductus, postea consueretur & glutinaretur; sic enim poterat glans regi, ac detegi, pro usus opportunitate.

Sed audiat is secundam Chirurgiam à Celso legendam.

Mm

Cel-legenda.

Celso propositam in eodem casu detectæ glandis, non tamen naturaliter, sed ex circumcissione detectæ. Inquit Celsus; sub circulo glandis, scalpello diducenda cutis ab interiore cole est; resoluta autem cutis rursus extenditur ultra glandem. Videatis quæso, quænam sæva operatio est hæc, quæ nullius morbi, sed decoris tantum causa peragitur. Unde mirum non est, si apud nos nunquam fiant ejusmodi Chirurgiæ, & coacti sumus judicium nostrum interponere, utrum bonæ sint, an malæ vel non; & an efficiendæ, an relinquendæ.

CAP. LXII.

AD APERIENDAM GLANDEM TECTAM.

Quæ incommoda afferat glans tecta.

Altera, & secunda Chirurgia priori opposita est, tectam perpetuò glandem detegere; quod evenit, cum protinus ab ipsamet natali die, ut dicit Paulus, præputium adeo strictum est antè, ut detegere glandem homo non possit; interdum vidi ipsis potissimum senibus contigisse, ut præputium constringeretur ad summam oram, contracta in orbem duritie. Et existimant nonnulli id generationem prohibere, quod semen per angustam viam ejaculatum refrigeretur. Ego tamen vidi ejusmodi homines liberos genuisse, & toto vitæ tempore ita præputium gestasse absque molestia; & quamvis Celsus hoc vitium Græcè *Φιμωσις* appellet, videlicet coarctationem; tamen nullum ex ea imminet periculum, nisi fortè fortuna excrementum acre inter præputium, & glandem nonnunquam colligatur, ut passim solet, & erodat, ac tectum locum curare non possimus; sed si, dum homo meit, urina locum abluat, præputium constringendo, glandem ab hujusmodi erosionem servabit immunem. Unum tamen vitari periculum non potest, quod supervacuam operationem non facit, & est, si aliquis cariem, aut porrificos appellatos, à meretricula contraxerit, tunc periculum imminet, ne universa glandula erodatur, aut ulcus fordidum fiat, & carcinomatis naturam contrahat: quo casu, Chirurgia à Celso, & Paulo proposita administranda. Sed antequam ad eam deveniam, ego consuevi mitiore, ac modestiore Chirurgia uti. Soleo præputium adstrictum ampliare turunda ex medulla can-

Auctor glandem ut detegat.

næ forgi, melvæ vulgò, compressa, quæ loci humiditates absorbendo, intumescit mirum in modum, & præputium ampliat. Interdum soleo canaliculum ex plumbo, aut fistulam argenteam, aut æneam parare, & in medio medullæ inferere, ut urina inde reddatur; exterius autem, ubi durities adest, ut in senibus, soleo aut *citrinum Geratum*, aut ex *Oxaleo* apponere. Sed his non conferenti-^{Modus Celsi, & Pauli.} bus, tum demum ad Chirurgiam Celsi, & Pauli devenimus, cujus hæc ratio est; subter à summa ora cutis inciditur recta linea, usque ad frænum, id est, ligamentum infernum, quod canis etiam à Paulo appellatur; atque ita superius tergo relaxatum cedere retrò potest; in quo opere aptum instrumentum est, quod à Galeno syringotomon dicitur, quod ex altero latere acutum cuspide sit, aut aciem tenuem habeat. Subjungit Celsus; quod si parum sic profectum est, aut propter angustiam, aut propter duritiem tergoris, protinus triangula forma cutis ab inferiore parte excidenda est, sic ut vertex ejus ad frænum basis in tergo extremo sit.

CAP. LXIII.

RATIO INFIBULANDI ADOLESCENTES.

Tertia chirurgica operatio, quæ etsi supervacua similiter censenda est, non tamen ita sæva est, & alicujus usus gratia paratur, est adolescentum infibulatio; quam Celsus proponit Lib. 6. Cap. 25. hoc modo; Infibulare quodque adolescentulos interdum vocis, interdum valetudinis causa quidam consueverunt, ejusque hæc ratio est, cutis, quæ super glandem est, extenditur, notaturque utrinque à lateribus atramento, quæ perforetur, deinde remittitur. Si super glandem notæ revertuntur, nimis apprehensum est, & infra notari debet; si glans ab ipsis libera est, is locus idoneus fistulæ est. Tum, quæ notæ sunt, cutis acu filum ducente transiit, ejusque filii capita inter se deligantur, quotidieque id movetur, donec circa foramina cicatriculæ fiant; ubi hæc confirmatæ, exempto filo, fibula inditur. Sed hoc quidem sæpius, inquit Celsus, inter supervacua, quam inter necessaria est. In qua infibulandi ratione, si fibula non videtur, nihil percipi eorum, quæ Cels-

Infibulandi modus.

Locus idoneus.

Celsus dicit, potest. Quare ego Antiquorum fibulam Auditoribus meis ostendere solitus sum, ex Museo Illustris Pinelli petitam, & in colem immittere, ut viderent, quo modo adolescentes servarentur à coitu immunes.

CAP. LXIV.

DE CIRCUMCISIONE.

Circum-
cisio Al-
bucasis.

Pauli.

Auctoris.

Quarta chirurgica operatio circa colem, & ipsa superflua, est colis circumcisio, Hebræorum propria, quam Albucasis multipliciter proponit. Verum tamen unam magis laudat Lib. 2. Cap. 57. quæ hoc modo fit; apprehenditur, extenditurque summa cutis colis, id est, præputium, & duobus locis vinculo alligatur, & stringitur, postea in medio utriusque vinculi, forfice statim tota exciditur in orbem; possemus quoque idem novacula acutissima præstare. Paulus autem Libro 6. Cap. 57. proponit circumcisionem utilem, quæ fit, cum præputium gangræna affectum nigrescit; quo casu, orbiculatim præcidi debet; postea, si sanguis fluxerit, ferramentis candentibus lunatis utendum est. Quod si etiam glans denigrata sit, idem in ea quoque præstandum, & exiguus è plumbo canaliculus in urinæ meatum immittendus. Ego aliquando, ut hominem servarem, cui ultra glandulam colis erat carcinomate affectus, & corruptus, acutissima novacula transversè excidi, & ferramentis candentibus profusionem, & corruptionem superavi, & hominem liberavi.

CAP. LXV.

MODUS EXIMENDI LAPIDEM
E MEATU URINARIO.Pauli mo-
dus extra-
hendi la-
pidem ex
meatu
urinario.

Nunc reliquas colis Chirurgias utiles, ac necessarias prosequamur; inter quas ea est, in qua lapillus interdum in canali urinario hæsit, posteaquam à vesica exivit. Hunc Paulus ita curat Libro 6. Capite 60. Præputium validè in anteriora attractum deligabimus, juxta glandis summitatem: item posteriore parte pudendi, propè vesicam, colem vinciemus, quod quidem facimus, ne lapis retrorsum recurrat, potissimum verò, ne ante calculum exemptum, præputii soluti cutis in oppositum recurrens, divisionem efficien-

dam contegat. Quo facto, scalpello ad id apto, supra ipsum lapidem canalem dividemus, & extrahemus. Hæc Pauli Chirurgia est. Ego autem, qui Auctoris
sæpius lapidem ex meatu urinario edu-
xi, ab utraque abstinui, hoc est, neque incisionem molitus sum; propterea quod, si ex angustiori loco, lapis exivit, puta ex vesicæ collo, & orificio, multo magis ex latiore protrahetur, ut est canalis colis; neque adstrictionem posterius adhibui, quando digitis recursus lapidis prohibui, multo minus anteriorem adstrictionem tentavi. Ideoque ego ita foras traho lapidem, qui in urinario canali hæsit; sumo specillum, quod in cochlearis similitudinem excavatum in extremo sit, ut auricularius scalper, quod in canalem demitto, ita ut lapillum prætereat, ac superet, ipsumque quadantenus suo labro, & cavo comprehendat; tum ad me traho, ita enim deducitur sensim foras lapillus, tum ipsum digito comprimendo, tum specillo cavo trahendo.

CAP. LXVI.

DE MODO LENIENDI URI-
NÆ ARDOREM IN GO-
NORRHOEA.

Altera operatio in cole necessaria, quæ tertia est, dolori opitulatur, qui in Gonorrhœa interdum adeò in reddenda urina sævit, & excrescit, ut patientes potius mori velint, quam mejere; & ego habui viros adultos, cordatos, & prudentes, in quibus & fuit quidam Medicus insignis, qui postea ad Cæsaris Majestatem ivit, qui in hoc rerum statu, cum neque lac, neque caput lactis, neque flos cassiæ, neque aliud valeret, quod dolorem demulceret in inferna parte glandis, ad ejus radicem, ubi exigua adest cavitas, in qua semen putridum acerrimum residet, & partem hanc vegeto sensu præditam abradit, & exedit; tandem ego fui im-
ginatus hanc Chirurgiam, ut quo tem-
pore mejere vellet, immitteret in mea-
tum glandis hanc exiguam fistulam ar-
genteam, politissimam, per quam uri-
na absque contactu canalıs exiret, & ita servatus est.

Auctoris
modus le-
niendi ar-
dorem
urinæ.

CAP. LXVII.

DE AUFERENDA CARUNCULA,
QUAM VULGO CARNOSITA-
TEM DICUNT, E MEATU URI-
NARIO.

Modus
Auctoris
auferendi
carnosita-
tem.

Novus
modus
continen-
di medi-
camenta
in meatu
urinario.

Quarta Chirurgia, quæ similiter ad urinæ iter pertinet, ad carunculam refertur, quæ ut plurimum Gonorrhœam sequitur; in qua cum exulceratio in canali oboriatur, succrescit inibi caro, quæ in principio mollis, & exigua, sed progressu temporis ita obduratur, & adaugetur, ut urinam sæpenumero supprimat; quæ Chirurgiam exposcit, non sine medicamentis: hæc autem cum erodentia sint, ne aliam partem quam carunculam erodant, nos ea solemus aut per fistulam argenteam impellere, aut candelæ concorporare, & ad carunculam usque adigere; sunt enim hæc magna ex parte pulveres aut *Sabinæ*, aut *Myfi*, aut *Portulacæ contusa*, & *imposita*, aut alterius generis medicamentum carunculam erodens, consumensque. Sed quia sub prædictis modis medicamenta in urina emittenda eluuntur, & sæpe numero parum proficiunt, aut in longius tempus curam protrahunt; quocirca modus nuper excogitatus est, non solum diutissime conservandi medicamentum, verum etiam cum eodem meiendi, absque eo, quod ab urina eluatur. Fit cannula ex linteo cera alba oblinito, longitudinis, quantum est digitus transversus, latitudinis, ut æquet argenteam fistulam usurpandam, quæ filum longum habeat appensum; hæc extremitati styli argentei, qui ingreditur fistulam argenteam, aptatur, ita ut cannula stylium admittat, qui extra argenteam fistulam nudus pateat, quanta est cerea cannula; quæ hoc modo aptata, jam unâ cum argentea fistula, ac stylo, immittitur in urinæ canalem, usque dum occurrat caruncula; cannulam verò ceream attingere carunculam opus est, deinde cum est in loco carunculæ, argenteam fistulam retrahimus, & cannulam ceream relinquimus, ac per ipsam urinam emittimus, absque eo quod medicamentum circa cannulam ceream, eo oblitam, eluatur. Hic modus rarus est, ubi pertransit fistula argentea carunculam; filum autem appensum trahitur, cum volumus, ut cannula cerea foras trahatur, & medicamen-

tum renovetur; solet enim duos dies persistere.

CAP. LXVIII.

DE COALITU GLANDIS CUM
PRÆPUTIO.

Quinta colis Chirurgia à Paulo, & Albucasi proposita est, cum ex ulcere glandis, & præputii, ita præputium glandi agglutinatur, ut incisione opus sit ad utrumque à se invicem diducendum; quod opus spatula absolvitur, quæ inserta dividat, & separet alterum ab altero; in quo opere periculum est, ne adeò exacta fiat intus abscissio, ut vel glandulæ portio, vel præputium violetur. Quod si aliter fieri non potest, monent, potius aliquid glandis, quam præputii amputandum, ne præputium, cum tenue sit, perforetur; quibus ab invicem separatis, linteolum interponendum, ne rursus coalescant. Quia verò, ut videtis, sub hac Chirurgia periculum est, ne aut præputium, aut glans scalpello violetur, & incidatur, utrumque autem malum est; propterea ego soleo utrumque periculum devitare divisione, & separatione facta, non cum acie scalpelli, sed cum manubriolo ejusdem, hoc est, vel cum acie scalpelli retusa; vel cum acie manubrioli ejusdem ex cornu; nam cum unio præputii cum glande sit recens facta, ideo non difficulter diducitur ab acie non acuta, sed retusa scalpelli, aut manubrioli; quæ neque præputium, neque glandem potest incidere, sed unionem tantum recentem disjungere.

Cautio in
hac opera-
tione.

Quomodo
Auctor
præpu-
tium à
glande se-
paret.

CAP. LXIX.

DE GLANDE NON PER-
FORATA.

Sexta Chirurgia ipsius colis, infantibus nascentibus administratur, cum scilicet osiuntur sine foramine in glande, per quod urina fertur; cui statim occurrendum est, ex sententia Albucasis Lib. 2. Capite 55. spatha valde subtili, cujus formam adducit Auctor; quæ commoda est, estque ad myrtini folii similitudinem. Sed commodior, ut puto, ea est, quam Celsus acutam spatham nominat, ac fortasse cæteris aptior est, quæ lancetta vulgo dicta, & in his, quæ cuspidem est angustiore. Quo facto, monet Albucasis, esse in foramen immit-

Albucasis
quomodo
glandem
perforet.

Hypospa-
daon
Paulo
quid.

tendum clavum subtilem plumbeum, qui meiando auferatur, rursusque immittatur, per tres dies, aut quatuor; nam postea sanescit, & urina non finit amplius occludi. Sed Albucasis curat quoque non solum, ubi sine foramine infantes nascuntur, verum etiam cum valde strictum est, aut alieno loco patefactum, præcipue verò subtus glandem; quod vitium hypospadaon Paulus nominat Lib. 6. Cap. 54., in quo etiam coguntur ægrotantes mejere, nonnisi arrecta, & sublevata mentula, alioqui indecorè recta deorsum urina fertur. Et quamvis Albucasis, Paulus, & Galenus quoque dicant, hoc vitium impedire generationem, quod semen non possit in uterum recta ejaculari; tamen ego vidi liberos esse genitos; nam cum uteri attractrix valida est, potest etiam in pudendum semen ejectum sursum ad se trahere.

Quomo-
do stri-
ctum pe-
nis fora-
men am-
plietur.

Ad ampliandum autem foramen strictum, præcipit Albucasis, utendum esse eodem clavo plumbeo multis diebus. Sed quia incommodum est, infantes, qui frequentissimè mejunt, & fasciis semper obvoluti sunt, multos dies cum clavo plumbeo detinere, ideo laudo ego, ut quam citissimè amplietis foramen, parva turunda, ex medulla sambuci compressa, & rosaceo unguento obliterata; quæ statim intumescit humiditate combibita, & foramen ampliat. Eligo autem potius sambuci, quam forgi medullam; quoniam illa mitior est, hæc vero tenellam carnem erodere posset.

Ubi verò inferius foramen male patefactum est, monet Albucasis, ægrum jacentem esse supinum collocandum; postea cole propè glandem apprehenso, amputandum esse tantum glandis, ut referat figuram pennæ ad scribendum aptatæ, & attemperatæ; sic enim foramen apparebit, & superius quodammodo spectabit; quo casu, oportet Chirurgum attentum esse sanguini sistendo. Hæc tamen Chirurgia rarò fit,

C A P. LXX.

DE EXCRESCENTIIS CARNIS IN GLANDE, ET PRÆPUTIO, QUÆ VULGO PORRIFICHI, DICUNTUR.

Solent præterea non rarò, ex lue Venerea potissimum, in præputio interius, maximè autem in glande, caro

seu potius carnes humidæ, & molles, & quasi minutim incisæ excrecere, vulgè porrifichi; ita ni fallor, dicti, quod ficubus inversis earum caro comparari possit; quæ contagione, & sua virulenta humiditate vicinas partes afficiunt & apprehendunt, & ita facillè multiplicantur, quarum curatio & medicamentis, & vinculis, & forfice, & adurentibus tum medicamentis, tum ferramentis peragitur. Nam ubi mitiores sunt, & non t. Modus admodum inveteratæ, medicamentis ex-
terminantur, quæ dum sunt generum; excrescen-
alia enim ipsas carnes vivas, & rubras, tias per
albas, & mortuas reddunt, & ita ad ni-
hilum deducunt; quod faciunt potius
proprietas suæ substantiæ. Ex quo col-
ligatis, id esse veluti secretum, & hæc
est *Sabina pulverizata*, & imposita; quæ
etiam veluti secretum est in carnositate
canalis exterenda, & consumenda; quod
apud me tanquam secretum servare po-
tuissim. Sed tamen neque id facio, ne-
que unquam feci, neque faciam, quia
docendis aliis sim destinatus. Secundum
medicamentum erodens est, & consumit
carnis excrecentias, erodendo; ut est
Myf, Sory, Chalcitis, Melantheria, &
alia similia. Secundus curandi modus
vinculis procedit; nam cum hæ carun-
culæ angusta basi oriantur, ideo lino,
aut potius serico filo tenui alligantur, &
bidui spatio emortuæ decidunt. Tertius
modus est quorundam, qui expeditius
eximunt, & vice vinculorum utuntur
forfice, qua ad basim admota, præci-
dunt. In quo opere illud animadverten-
dum, quod ubi sanguis ille pravus, &
contagiosus exit, qui solet, quæ contin-
git, novas excitare carunculas, debemus
statim vino albo locum abluere. Quar-
tus modus adurendo procedit. Uruntur
autem vel medicamentis, vel ferramen-
tis. Si urentia usurpare volumus medi-
camenta, cavendum est, ne medicamen-
tum spargatur, & sana pars comburatur;
quod fiet, si præsens Medicus sit. So-
let huic rei apprimè conferre, si *Oleo de
Sulphure*, aut *de Vitriolo* tangantur. At
ferramenta candentia tutiora cæteris
sunt, quibus in nostra potestate est le-
gem unctionis imponere.

Modus
exterendi
excrecen-
tias per
medica-
menta.

Auctori
candor.

2. Modus
per vincu-
la.

3. Modus
per forfi-
cem.

4. Modus
per causti-
ca.

CAP. LXXI.

DE TESTICULORUM CHIRURGIA: ET PRIMO DE HERNIIS.

A pud Veteres dicebatur tumor omnis *κῆλη*, quacunque in parte esset; postea verò frequentius usurpari cepit de scroti ac testium tumoribus, quod illi tum crebriores essent, quatenus decideri, tum multo sæpius diversorum generum. Nam cum tumorum causæ tres sint in generatione, vel ex humorum influxu, vel ex partium decubitu, vel ex congestione; certè omnes hæc causæ concurrunt in testium tumoribus. Nam sunt tumores in testibus & ab humoribus fluentibus, ut inflammationes, erysipelata, oedemata, & scirrhi; & à partibus decumbentibus; tertio loco ex congestione aut aquæ, aut alterius humoris; propterea longè plures enumerantur tumores in testibus, quam aliis partibus; nam in cæteris partibus non sunt tumores à partium decubitu, ut in testibus, ideoque plures contingunt tumoris species in testibus, ut enterocoele, hydrocele, sarcocoele, cyrfocele, bubonocoele. Item compositi ex his, ut enteroepiplocele, hydroenterocoele, & similes. Qui sanè tumores à nostris communi nomine Herniæ dicuntur; quamvis Latini careant nominibus cuilibet propriis, ut dicit Celsus Lib. 7. Cap. 28. Hi tumores potius Chirurgia, quam medicamentis curantur; propterea sicuti varii, & multiplices in testibus sunt tumores, sic variæ, & plures sunt Chirurgiæ. Quæ ut sciantur, operæ pretium est videre partes testes componentes; quarum causâ tantus tumorum numerus, & tam varius nascitur.

Testes igitur sunt corpora glandulis similia, ut dicit Celsus Lib. 7. Cap. 28. qui tunicis, & operculis, operimentisque multis obvolvuntur. Tunica autem omninò tres sunt, omitto in præsentia scrotum, quod est cutis laxa, & rugosa, ambos obvelans testes, quæ potius testium commune operimentum est, quàm tunica; aliæ adèò inter se implicatæ, & innexæ sunt, ut ex toto separari non possint. Sed tamen scroti prima tunica, *δερτὸς*, Dartos dicitur, quasi excoriatum dicas, quia scilicet excoriato scroto appareat; atque hæc tunica à membrana carnosa cuti subjecta

porrigitur, & est illa, quæ testiculo-
rum musculos cremasteres, hoc est, sus-
pensorios dictos, aut desert, eisque sub-
jicitur, ut in tauro, & magnis anima-
libus; aut ipsamet carneis adaucta fibris
musculus evadit, ut in minoribus. Quæ
sane tunica, uti utrique testis communis
est, ita non totum obvolvit testem, sed
desinit in testium principio, cuti, & al-
teri subjectæ annexa; nam si obvolve-
ret, cum musculosa sit, ideoque tensa,
& dura facta, testes ipsos, vasque sper-
matica comprimeret, angeretque, at-
que semine impleri prohiberet. Secun-
da tunica darto subjecta deducitur à pe-
ritonæo, quod in ea parte, qua vasa ab-
domine exeunt, ea investit, & deorsum
quasi vagina vasa sequitur, ipsaque ob-
volvit, subindeque universum testem.
Ideoque hæc tunica à Galeno lib. de Se-
mine *ἐλυτροειδής*, idest vaginalis dicta
est. Ab aliis, pro ejus varietate, sic
variis nominibus appellata; nam à Cel-
so *ἐλαφροειδής*, quia tenuis; ab aliis pas-
sim *ἐρυθροειδής*, quia rubra; quod vasis
inter texta est; unde mare Erythræum,
hoc est, rubrum dicitur, à Paulo de-
mum *ἐλικοειδής*, quia gyros vasorum de-
lineat, appellata est. Tertia, & ulti-
ma tunica, cæteris subjecta, quæ cor-
pus testium proxime investit, *ἐπιδιδυμῆς*
dicitur. Cæterum inter reliquas tuni-
cas observanda maximè est illa, quæ ve-
luti vagina vasis sese offert, quam Cel-
sus passim mediam nominat, quia reve-
ra inter alias duas ponitur; quæ sanè aut
dilatata, aut rupta, tumoribus multis
causam præbet; quia è supernis parti-
bus, vel intestina descendunt in testes,
vel omentum, vel aqua. Sed aqua po-
test etiam per poros, & medias quasque
regiones, ut tenuis, influere; ideoque
aut intestina, aut omentum descendunt.
Quæ partes primo quidem intumescere
faciunt inguen, & ita fit hernia, dicta
bubonocoele, quando scilicet inguen tan-
tum intumescit. Inde si deorsum per
vaginam descendat intestinum, tota va-
gina intumescit, & potest appellari se-
cunda hernia, nomine carens, in qua
tota vagina intumescit, neque ulterius
tumor in scrotum, & testes descendit,
sed in fine vaginæ terminum habet; quod
contingit, quando dartos integra est, ne-
que adhuc resoluta, aut distracta à scro-
to, & vagina est; quæ si intestinum non
detineret, perpetuò deorsum in scrotum,
& testium fundum deturbaretur, tan-
quam

Tumo-
rum causæ
tres.Hernia-
rum spe-
cies.Prima tu-
nica te-
stium,
Dartos
dicta.Secundæ
tunicæ va-
ria nomi-
na.Tertia tu-
nica epidi-
dymis di-
cta.Hernia-
rum cau-
sæ.

quam in amplum spatium, quod statim vaginam subsequitur, ubi consummata fit hernia intestinalis. At nos passim hanc observamus herniam, quæ ultra vocatam vaginam non descendit.

C A P. LXXII.

DE BUBONOCELE.

His propositis, primum de Bubonoccele dicamus. In quo tumore Celsus, & Paulus varii sunt; etenim Celsus Lib. 7. Cap. 18. & 24. voluit esse varices inguinis, & ramicem inguinis dici. Paulus verò Lib. 6. Cap. 66. voluit, Bubonocelen esse herniam intestinalem inguinis tantum. Uterque vera dicit; quia potest inguen ab intestinis descenditibus, & illuc impetum facientibus intumescere, cum intestina non plus ultra descendunt, sed in inguine consistunt, dilatata parumper vaginali tunica, aut peritonæo, ubi vaginalem producit tunicam. Quo casu, fit Bubonoccele, Græcis βρεχονοκήλη. Vel possunt venæ, quæ in inguine sunt, & magnæ, & frequentes, intumescere, & ita varicosæ effici, & inguinis ramicem creare, ita ut uterque affectus Chirurgia indigeat. De qua antequam dico, opere pretium esse duxi, vos hoc loco admonere de alia vulgari Chirurgia, quæ passim solet fieri ab omnibus imperitis, dum bubones in lue Gallica incidunt, qui propter jam duas propositas inguinis hernias, consueverunt vel intestinum incidere, vel venam violare cum periculo mortis. Neque hoc difficillimè evenit; si quis enim meretricem antea adeat, postea non multò interposito temporis spatio, occasione data, aut ex saltu, aut ex casu intumescat inguen, si ille accedat Chirurgum, dicatque se suspicari de bubone, statim tangens mollitiem, credet bubonem esse suppuratum, & ita incidet, & secabit intestinum; uti accidit Chirurgo amico meo, cum multo periculo vitæ patientis. Similiter si aliqua vena ex iis, quæ subtus excurrunt, aliquando extra producat, quod illi tamen homini peculiare sit, & intumescat, non erit difficile, secando profusionem periculosam excitare. Propter hoc debetis esse cauti in bubonibus incidendis; tametsi passim à quocunque, vel imperitissimo inciduntur. Ideoque Celsus Lib. 6. Cap. 11. in alis quidem, & inguinibus raro se-

candum esse protulit. Itaque si videatis in inguine à principio mollem tumorem, statim suspicemini de dilatatione facta ab intestino; quia bubo inter initia mollis non est, præcipuè autem Gallicus; præterea si æger jaceat, intus recurrit intestinum, & delitescit tumor, & si surgat, rursus se prodit; in bubone autem perpetuus est.

Ad rem igitur redeunt, videamus quæ Chirurgia utrique bubonoccele conveniat, tum ex Celso; tum ex Paulo. Bubonocelen omnes volunt fieri ab intestino, tunicam elythroida in sui initio dilatante; aut peritonæum, ubi una parte in elythroida desinit, distendente, Sed ego non video, quid prohibeat, idem vitium fieri quoque posse ab omento, quod parumper descendat, & tantum inguen dilatat. At credendum est, id esse quàm rarissimum; quia intestinum tum fæcibus, tum flatu dilatari facile potest; in omento autem utraque causa desideratur. Sed quomodocunque id accadat, omnino bubonoccele potius herniæ intestinalis principium dicendum, quam hernia; siquidem cum intestinum in scrotum descendit, prius per inguina transeat necesse est, & dilatat. Ideoque Paulus dixit, intestinale herniam, quæ inguinum est, præcedere, etenim si peritonæum ea parte à flatu, aut alia causa intendatur, & intestinum illuc aut flatu turgidum, aut fæcibus oppletum impetum faciat, excitatur bubonoccele, ex Paulo; cujus idem duplicem proponit Chirurgiam, quarum alteram incisione, alteram ustione curat.

Inciditur igitur inguen, quæ tumidum est, linea transversa, tres digitos longa, & cute incisa, membrana carnosa subjecta, & si quæ alia est; tum verò etiam pinguedo eximitur, ita ut peritonæum tumens, denudatum appareat. Celsus vult, incisionem esse faciendam audacter, usque ad mediam tunicam, quæ vaginam facit; postea specillo peritonæum deorsum comprimitur, ut etiam intestinum intus compellatur. & recondatur; & servato inibi specillo peritonæum comprimente, futuris invicem labia vulneris commitemus; quo facto, specillum recipiemus, & vulnus curabimus ut simplex, & cruentum. Hæc est in bubonoccele Pauli Chirurgia; quæ, uti videtis, per suturam cutim tantum adstringit, ut per adstrictionem, & cicatricem, prohibeatur peri-

Ut dignoscatur intestinum dilatatum à bubone.

Bubonoccele unde fiat.

An bubonoccele sit dicenda hernia.

Prima Chirurgia Pauli in bubonoccele, per incisionem.

Altera
Pauli chi-
rurgia per
ustionem.

peritonæi laxatio, & intestini impetus.

Proponuit deinde Paulus secundam Chirurgiam, quæ ustione expletur, quam dicit à Recentioribus magis probari. Primum enim oportet hominem mediocriter agitari, & tussi violenta, intentione, & spiritu retento, tumorem inguinis attolli, ut quantus est se ostendat; tum atramento scriptorio totum tumorem signare triangula figura, quæ superius basin habeat transversam; inde jacere patientem præcipientes, & candens ferrum primum clavatum, per mediam trianguli notam admovebimus; inde alias trianguli costas aduremus ferramento, & litteræ Græcæ similitudinem referente; tertio laterculato, aut lenticulato ferramento totum triangulum adæquabimus, hoc est, medium trianguli spatium totum comburemus, ferramentum candens ita imprimentes, ut sola cutis, & pinguedo, non autem peritonæum subjectum vim ignis persentiat; & facta ustione, *Sal una cum Porro tritus* imponitur. Quæ Pauli Chirurgia, uti videtis, per vim ignis cutim contrahit, & cicatricem duram ac contractam efficit, & hoc modo tumorem deprimat, & peritonæum attolli non sinit.

Cingulum
Auctoris
in hoc ca-
su.

Quæ porro Chirurgia, unâ cum superiore proposita vehementem dolorem inferunt, & satis difficiles sunt, atque insuper incipiente exiguo affectu, plerique eam renuant, quibus ego soleo cingulum præscribere, quod pulvinar ex linteis multiplicatis confectum, & durum factum in altero extremo habeat, ut mollem tumorem comprimendo peritonæi distensionem, & intestini impetum prohibeat; quod præterea subjectum habeat ceratum adstringens, jam propositum in cura prominentiæ umbilici, quod exsiccando, & constringendo, laxatum peritonæum contrahat. Solemus quoque pilam conficere ex charta membranacea, vulgo pergamina dicta, madefactam in *Aqua Myrti*, aut *Vino Granatorum*. Et in hernia quæ totam vaginam occupet, cingulum, bracherium vulgò, usurpamus, supra ceratum adhibentes. Quod si in inguine varix sit, ita ut venæ ejusdem intumescant, & capreolorum ritu intorqueantur; id quod non difficulter eò loci accidere potest, quòd venæ contortæ discurrant, & præparantia vasa, hederæ modo contorta ince-
dant, certè curatio hæc non placet; quod enim ad venas attinet, si duobus

Pila Au-
toris in
bubono-
cele.

extremis, vinculis constringantur, subinde exsiccabuntur, & imminuentur; at si vasa præparantia varicosa fiant, si ligentur, seminis generatio illius testis impediatur. Propterea ego magis probo, ut medicamenta adstringentia imponantur; cujusmodi sunt *Sorba*, *Mespila*, & *Pyrastra contusa*, ac *imposita*; maxime autem omnium, *immaturi fructus ligni Guajaci contusi*, & *impositi*, *Spongia item nova expressa in Aqua Calcis vivæ*, *extincta in Aqua Fabrorum*, in qua *macerata sint Malicorium*, & *Balaustia*. Et de bubonocèle hæctenus. Nunc de intestinali hernia; de qua antequam dico, ostendam vobis, quid efficere oportet, ut dilatatio inguinis adstringatur, & curetur. Elevanda cutis inguinis est, & per longitudinem, quantus tumor est, incidenda; ubi ad membranas, quæ nervum investiant, ventum est, ut eas dilatatas conspiciamus, iis similiter à ministro elevatis, futuris per longitudinem injectis, & propè spermatica vasa factis, adstringemus, diligentia adhibita, ut media membrana, quam vaginalem diximus, consuatur, & dilatata per suturam adstringatur; prospicientes interea, ne aliud, quam membrana proposita consuatur; nam si spermatica vasa simul futura adstringantur, seminis generatio à vinculis impediatur. Qui sanè curandi modus inculpatus, ac regius dici potest; quia neque testes offendit, neque aliud quid; & est modus in cæteris quoque herniis à partium decubitu factis, usurpandus.

C A P. LXXIII.

DE INTESTINALI HERNIA.

Reliquæ herniæ, quæ Chirurgia curantur, non omnes eandem exposcunt Chirurgiam, sed variam, pro varietate scilicet herniarum; nam *Εντεροκήλη*, id est, intestinalis, quam ego duplicem constituo, perfectam, & imperfectam; perfectamque nomino, cum intestinum, non solum vaginalem tunicam dilatat, sed etiam ultra descendit, videlicet in scrotum, & fundum testiculi; imperfectam verò, cum vaginalem tantummodo tunicam dilatat, & non ultra descendit, uti videmus plurimos ita affectos; cujus causam supra diximus. Curatur per adstrictionem, si dilatata sit, seu glutinationem vaginalis tunice, si rupta. Nam aut dilatatur, aut rumpitur,

Curatio
proposita
correcta.

Ut Auctor
dilatatio-
nem in-
guinis ad-
stringat.

Intestinalis
hernia du-
plex.

Quomodo
curetur.

tur, ut plurimum autem dilatatur, maxime cum hernia sensim fit, & intestinum pedetentim descendit. Rumpitur autem, cum repente fit à violenta causa, ut saltu, casu ab alto, contusione, valido sub pondere nixu, valentissima spiritus cohibitione, & similibus. Igitur adstrictio dilatationis, agglutinationis causa requiritur; quæ sanè adstrictio, aut agglutination, si exigua est dilatatio, medicamentis absolvitur multis modis; si major, tum medicamentis, tum fascia, & pila ex charta, inguini apposita; dicebat enim Celsus Lib. 7. Cap. 20. si cui parvulo puero intestinum descendit, antè scalpellum excipienda junctura est. Fascia ejus rei causa fit, cujus imo loco pila assuta est, ex panniculis facta, ex cujus constrictione sæpe inter se tunicae glutinantur. Sed si adhuc amplior est dilatatio, medicamentis, ac bracherio vulgò, juvatur; quod sanè bracherium aliud fit ex involutis linteis, aliud ex ligno, ac ferro. Quæ omnes Chirurgiæ tutissimæ sunt, & sæpe glutinant, si modò ceratum sub pila, aut pulvinari ponatur, adstringens appellatum, aliàs descriptum; quæ tamen hernias sæpe non sanant, sed tantummodo detinent intus intestinum, quo minus descendat; quæ utique communissima intentio, & cæteris prior, in his omnibus curandis, sine qua neque adstrictio, neque glutinatio exspectari potest. Quod si hæc parum proficiunt, quia maxima sit aut dilatatio, aut ruptio, tum demum ad Chirurgias alias devenimus, quæ cum aliquo periculo fiunt, quæ tamen in majoris, minorisque ratione consistunt. Generatim primò hæc Chirurgia dupliciter peragitur, vel sine testiculi extractione à bonis Chirurgis; vel cum ejusdem extractione ab Empiricis, & litterarum ignavis. Sine testiculi extractione adhuc dupliciter, vel sine læsione vasorum seminis; vel cum læsione eorundem, & ablatione virtutis gignendi semen. Sine læsione adhuc dupliciter, vel futura, vel igne, scilicet ferramenti candentibus; cum læsione verò vasorum, multis modis, qui tamen omnes in eo conveniunt, videlicet ut adstringatur, glutineturque, quod dilatatum, aut ruptum est, ita ut in posterum intestinum non descendat. Igitur intestinis primò reconditis, fibula, seu puncto facto in inguine, adstringitur peritonæum, seu vagina dilatata; quod fit, signato prius loco dilatato, in-

Per fasciam.

Per bracherium.

Chirurgia duplex herniæ intestinalis.

Primus modus curandi herniam intestinalem.

dè facta incisione obliqua in inguine, donec tunica vaginalis dilatata, mediam Celsus appellat, appareat; nam si cutem non incisam simul apprehenderemus, non fieret facilè glutinatio; deinde fibula imponenda vasis seminis, & peritonæo dilatato simul constrictis. Sunt qui ad fibulam imponendam, utuntur recurvato instrumento filum aureum trahente; sed omnis acus firma, crassior, recurvata filum crassius cera oblitum trahens, utilis; quamvis magis laudem filum ex auro factum, ut quod flexibile est, neque mordet, & erodit partes adstrictas, sed constringit tantum, usque quo glutinetur; qui modus adimit virtutem generandi ipsi testi, quia ligantur vasa seminis. Secundus modus, qui facultatem generandi non adimit, fit facta sectione in cute per longitudinem totius vaginæ dilatatae, videlicet secta cute usque ad vaginalem tunicam; deinde digitis, aut hamulis elevata vagina, & facta secundum longitudinem totius dilatationis, in vagina dilatata, futura, cum acu firma, crassa, & recurvata, filum crassum, firmumque trahente, remanentibusque intus vasis seminis integris, jam glutinatur tunica sine testium extractione, & læsione. Vel tertio fit Chirurgia, cum ferramenti candentibus pluribus exiguis cuspidatis, adurendo scilicet totam tunicam dilatatam, non solum ad dilatationis terminos, sed etiam rectà per longitudinem in medio; contrahitur enim hæc ab igne, & occallefcit, dum cicatrix inducitur, & ita adstringitur, quod dilatatum est; idque si cautè fiat, penè integra omnia ad semen spectantia servantur.

Secundus modus.

Tertius modus per adustionem.

Quod si dilatatio, aut potius ruptura ingens sit, eo casu, fit Chirurgia cum extractione testiculi, hoc sanè modò. Ligatur æger supinus super tabulam, inde signatur in inguine tota dilatatio oblique atramento; postea minister comprimit in imo abdomine, intestina, ne foras prorumpant; tum Chirurgus, scalpello obliqua facta in inguine sectione, sursum impellit testem, ut foras per foramen exeat; postea digito indice circumcirca omnes membranas evellit, & à seroto separat, potissimumque vaginalem dilatatam, eamque itidem foras trahit, postea apprehensis vasis, & vaginali tunica, hoc est, toto nervo, forcipe ad eam rem accommodata, futura simul jungit, inde supra suturam excidit,

Chirurgia cum extractione testiculi.

Nn

dit, & testem abjicit; postea ad sanguinem sistendum, excisa omnia supra futuram ferramento candente comburit, & intus reponit, filo longo exterius relicto, ut eo laxatum idoneo tempore auferatur. Ultimo loco, ferramento immisso per foramen inguinis, quod ad fundum scroti perveniat, perforatur ipsum scrotum, quod vulnus expurgetur, & ita operatio hæc absolvitur. Quæ ita horribilis, ita periculosa est, ut quamvis plures evadant, plures tamen aut sub ea, aut paulò post moriantur; unde isti suscipiunt ægrotantes curandos, aut mortuos. Propter quam causam ego sui semper hujus opinionis, ut nullo modo patientes hujusmodi periculum subeant; præsertim cum bracherium gestare possint tota vitæ, absque eo, quod unus dies totius vitæ brevietur; idque eo libentius consulo, quod hisce diebus, cum de hac re loquerer cum D. Horatio de Norsia, operatore maximè hac in re exercitato, dixit mihi, quod ante aliquot annos, plusquam ducentos singulis annis incidebat, nunc neque etiam viginti; & causam mihi expetenti retulit, quia bracherio, & adstringenti medicamento imposito plerique sanantur.

Bracherii
utilitas.

Testis
unus ma-
jor altere.

Hoc loco subit casum mirabilem recensere, qui accidit cuidam monacho Montis Silicis. Natura comparatum est, unumquemque testes inæquales, hoc est, alterum altero majorem, & vasa etiam majora, & semine magis repleta conjuncta habere; sic autem fit ut plurimum sinister, qui destinatur generationi feminarum, quas natura magis intendit. Unde ego vidi plurimos ad me venientes, credentes se male habere, quod unum testem altero majorem in se ipsis observarent, propter quam imaginationem videbatur illis testis major dolere. Ego autem certos reddidi, id naturale esse, neque ullum malum inde eventurum. Cum igitur adolescens ejusmodi testium inæqualitatem in seipso observaret, ostendens hunc testem operario; ille dixit, se habere herniam, & brevi moriturum, nisi extrahatur testis; atque ut brevibus perstringam, eo ligato, dum testem extracturus esset, accurrens pater adolescentis, qui erat religiosus, & videns horribile id spectaculum, retinuit operarium ab opere dicens, se velle, ut prius ego viderem patientem; qui propterea solutus est, & cum me adiret, dixi, ipsum nullo prorsus malo detineri, & ita fuit.

C A P. LXXIV.

DE HERNIA EPIPLOCELE.

Si igitur intestinalis hernia rarò debet ita curari, multò minus hernia omenti, *Ἐπιπλοκήλη* dicta à Græcis, quæ facilior est, & sine ullo periculo gestari potest, & ex dilatatione tantum mediæ tunicæ fit, eodem modo curanda est; quamvis Chirurgi vulgò eam passim current, ut intestinale.

Epiploco-
le non est
curanda
modo di-
cto.

C A P. LXXV.

DE HERNIA AQUOSA.

Aqua in testibus interdum colligitur, interdum ex imo abdomine fluit; & evacuatione curatur, aut sensibili, videlicet Chirurgia; aut medicamento, & insensibiliter. Hydrocele autem Chirurgia curatur, quando medicamenta exsiccare, & discutere aquam non possunt; potuit autem sæpe *spongia ex Aqua Calcis expressa*. Sed si hæc non sufficit, curatur simplici incisione, facta in loco decliviori, quæ tamen respondeat aquæ contentæ, & loco experte vasorum; quæ omnia cognoscetis, si adversa luce admissa diaphanum ipsius aquæ, & simul scroti appareat. Atque hac ratione vidi multos consensisse, qui subinde simplici hac incisione aquam evacuebant, quæ primum denuo esset collecta, & statim incisionem obstruebant. Alii per multos dies apertam incisionem servarunt, argentea fistula. At ubi aqua ex abdomine descendit, subindeque repletur testis, & recurrit hernia, seto à Guidone præcipitur in scroto; qui tamen temporis progressu potest testem refrigerare, & duplici nomine herniam excitare, fluxione, & congestione; propterea laudo, ut *decocto Salsæ*, cum sudore copioso, aquæ exsiccatio in abdomine, & universo corpore tentetur.

Hydroce-
le ut cure-
tur.

Ut aqua
ex abdo-
mine scro-
tum illap-
sa
eliciatur.

C A P. LXXVI.

DE HERNIA CARNOSA, QUÆ GRÆCIS ΣΑΡΚΟΚΗΛΗ DICITUR.

Carnosam verò herniam, ubi medicamentis non cessit, diuturnaque est, vidi sanatam, facta sectione per longitudinem testis, deinde teste toto unà cum carne adnexa, foras tracto, & inciso loco vasorum; semel enim invenimus.

Cura facta
cocoles.

Auctoris
experi-
mentum.

mus testem exterius sanum, intus tamen putrefactum. Ego in teste carcinoma- te affecto, qui erat pileo major, ad in- guen prius vasis forcipe apprehensis, in- de confutis, & vinculis constrictis, ab- scidi vasa transversè, & universum te- stem abjeci; postea ferramentis canden- tibus combussi, & intra viginti dies sa- natus est, qui alioqui erat mortuus spa- tio quatuor dierum.

C A P. LXXVII.

DE HERNIA CARNOSA, ET A- QUOSA SIMUL MISTIS.

Auctoris
cura far-
coeles,
& hydro-
celes mi-
strarum.

Si carnosa simul, & aquosa sit hernia, Ego talem curam adhibeo. Seco cu- tem, & incisionem facio exiguam, & loco potius altiore, quam in fundo; in- de turunda imposita, cum digestivo, & pus movente medicamento, diutius pro- cedo; neque unquam totum pus extra- ho, sed perpetuò bonam intus partem relinquo, quod sensim carnem corrodit, & ita sanat.

C A P. LXXVIII.

DE RAMICE.

Ramex
quid.

Ramex, hoc est *κυσσοκήλη* nil aliud est, quam venæ in testibus dilata- tæ, & varicum modo conglomeratæ; atque hæ, ut Celsus, & Paulus scribunt, vel sunt scroti venæ; vel in darti mem- branis; vel tertio sunt, quæ testiculum nutriunt. Omnia sub nomine ramiceis Celsus comprehendit, quamvis Paulus, in scroto venas dilatatas, simplici voca- bulo, varices; in venis autem testes nu- trientibus, varicosum ramicem, Græ- cè *κυσσοκήλην* nominet. Igitur si in scro- to ramex est, monet Celsus, tenuibus, & acutis ferramentis, quæ ipsis venis infigantur, adurendum esse, ita ut nihil aliud, quam venæ urantur; maximè ve- rò ubi inter se implicitæ conglomeran- tur, eò ferrum admovendum esse.

Ramex
scroti ut
curandus.

Cura tu-
moris ve-
narum
mediæ tu-
nicæ.

Quibus verò super mediam tunicam venæ tument, incidendum inguen est, atque tunica protrahenda, ab eaque ve- næ digito, aut manubriolo scalpelli se- parandæ; qua parte verò inhærebunt, à superiore, & inferiore parte lino vin- ciendæ, fibulæque indendæ, tum sub ipsis vinculis præcidendæ, reponendus- que testiculus est.

Tertiæ
tunicæ.

At ubi tertiæ tunicæ ramex insedit, mediam excidi necesse est; deinde si

duæ, tresve venæ tument, ne vitium protrahatur, idem faciendum, quod su- pra scriptum est, ut ab inguine, & à testiculo deligatæ venæ præcidantur, il- que condatur.

Ubi verò inter imam tunicam, & <sup>Ima tuni-
ca.</sup> ipsum testiculum, nervumque ejus ra- mex ortus est, inquit Celsus, una cu- ratio est, quæ totum testiculum abscin- dit.

C A P. LXXIX.

CIRCA NATURALIA FEMINA- RUM CHIRURGIA: ET PRI- MO DE HERMAPHRODITIS

Expositis, & circa naturalia marium suis administratis Chirurgiis, locus ipse exigere videtur, ut subjiciam, quæ curatio naturalibus feminarum, cum ali- ter, quam manu succurri non potest, adhibeatur. Duæ à Celso proponuntur <sup>Variae o-
perationes
in natura-
libus fe-
minarum.</sup> Chirurgiæ in naturalibus feminarum partibus. Una est, quomodo curen- tur, quæ concubitum non admittunt. Secunda, quomodo partus emortuus ex utero excutiat. Addit Paulus non- nullas alias, videlicet; quomodo Her- maphroditi tum viri, tum mulieres emendentur; quomodo nympha in mu- lieribus nimis proluxa excidatur; & ca- ro ex utero extra vulvam producta, & propendens amputetur; quomodo se- cundæ relictæ extrahantur; itemque de vulvæ abscessu, thymis, & condyloma- tibus. Addo rursus ego, quomodo ute- rus prolapsus intrudatur, & num orifi- cii uteri coalitus corrigi possit; atque nympha non perforata aperiatur; ut summam in naturalibus feminarum aliæ Chirurgiæ ad exteriores vulvæ par- tes pertineant; ut quæ ad Hermaphro- ditos, & ad proluxam nympham; aliæ ad vulvam, & ejus orificium, ut quæ ad membranam non perforatam, & glu- tinata vulvæ labra attinent; aliæ intus magis in pudendo sint, ut tuberculum, seu abscessus, seu concreta caro; aliæ sursum ad uteri principium consistant, ut os uteri agglutinatum; aliæ rursus ad uterum spectent, idque multipliciter, vel non foetum, ut cum sit uteri pro- lapsus; vel effoetum, ut cum partus emortuus in eo continetur vel denique à partu, ut cum secundæ detinentur. Itaque nulla naturalis feminarum pars, aut particula est, quæ Chirurgiam non requirat. De quibus omnibus agere in-

stitutum nostrum est, ab externa vulva, ad usque uterum ascendentes, & primo de hermaphroditis.

CAP. LXXX.

DE HERMAPHRODITIS.

Hermaphroditus unde dictus.

Fabula hermaphroditi.

Differentia hermaphroditorum.

Hermaphroditus dicitur, qui utrumque habet sexum, olim *ἑρμὰ φρόδιτον* vocabatur, ex Plinio, ut apud Platonem, ita dictus, quia sit Mercurii, & Veneris filius, ut vocis compositio indicat; nam Mercurius *Ἑρμῆς*, Venus *Ἀφροδίτη*, à Græcis dicitur. Ut fabulantur Poëtae, fuit adolescens formosissimus, quem cum esset complexa Salmacis Nympha in fonte; & blanditiis, ac precibus ad concubitum flectere non posset, illa à Diis petiit, ut ex duobus corporibus in unum redigerentur; quod factum est. Plinius Lib. 7. Cap. 3. ait, quod olim in prodigiis habebatur, nunc in deliciis. Quia verò multam utrique sexui affert deformitatem, idè Paulus ejus Chirurgiam proponit. Primo autem ex Leonide ponit differentias hermaphroditorum, quas in viris tres, in mulieribus unam constituit. In viris quidem, modo juxta regionem inter scrotum, & anum, modò in medio scroto muliebris pudendi, pilis obsiti forma apparet. Tertia verò ad has accedit, in qua nonnulli veluti ex mulieris pudendo, quod in scroto est, urinam profundunt. In mulieribus verò supra pudendum juxta pubem virile frequenter genitale invenitur, tribus quibusdam exstantibus corporibus, uno tanquam cole, duobus autem veluti testiculis. Hæc Paulus. Ego autem, quid in hac re observarim, dicam; observavi enim in homine inter anum, & testes, statim sub testibus, præter sua genitalia membra, formata quoque fuisse labia vulvæ, sine tamen aliqua cavitate, ita ut videretur, naturam voluisse vulvam, & pudendum mulieris efformare, frustratam tamen fuisse. In mulieribus verò, observavi nympham productam fuisse nunc ad duos, nunc ad tres digitos, quæ tamen erat flaccida, neque erigebatur: nihil ultra à me fuit hac in re observatum. Audiavi tamen & Perusæ, & hic Patavii, mulierem fuisse hermaphroditum, quæ concubitum cum aliis mulieribus habebat, hac parte erecta, ut quoque dicit Paulus. Fama quoque est, in bello Ungarico proxime

præterito, militem peperisse, qui ad intuitum mas, sed clam femina quoque erat perfecta. Nec mirum, hæc à natura fieri; quoniam in generatione, ut puta in naturæ operum maximè naturaliter, tantum de successione fuit natura sollicita, ut potius abundare in superfluis, quam deficere in necessariis maluerit. Itaque primò fecit conceptum, ad utrumque sexum suscipiendum aptum, ut scilicet unum saltem vel mas, vel femina, quo minus procreatur, aufugiat. Sic in ovis quoque per duplicatum vitellum factum est; propterea sicuti hominem fecit potestate feminam, sic feminam marem evadere idoneam molita est. In quo tamen præpollet femina, quod frequentius in femina, maris genitalia, non contra, feminae in mare posita sunt. Unde Paulus in mulieribus frequenter accidere dixit masculine sexum. Ratio ea est, quia uti ex Anatome dictum est, natura magis feminarum, quam marium generationem appetit, & intendit, propter causas in Anatome allatas; ad quam hæc fortè magis spectant, quam ad hunc locum.

Sed nos Pauli Chirurgiam in hermaphroditis afferamus, & primo in viris femineum sexum habentibus. Paulus dicit, quòd tertia virorum deformitas, qua urina per scrotum excernitur, curationem non recipit; reliquæ tres curantur, corporibus supervacuis è medio sublatis, & ulcerum modo curatis. Quæ Pauli verba nil aliud præcipiunt, quam ut excidantur corpora mulieris, & pudendum, ac vulvam facientia. Ego verò cum nil istiusmodi viderim, neque actioni officere, neque incommodum esse, neque deformitatem ullius oculis afferre, fatius fore existimavi, ab opere dolorem affrente abstinere, & sine Chirurgia ea dimittere.

Sed de nymphæ solum difficultas est, de qua Paulus privatim agit; tum verò ab Ægyptiis non conceditur, qui in virginibus eam excidere consueverunt, ubi scilicet multa promineret; quod duabus, tribusque de causis factum esse reor. Primò, quod existimarent, hanc partem plus justo prominentem, actui venereo incommodam esse; quod in vulvæ orificium incidat, & colis ingressum liberum prohibeat. Secundo, quia existimarent, nefas & piaculum esse, mulierem agere quoque virum posse. Tertiò, ut modestiores feminas redderent, & in-

Undenaturæ
scantur
hermaphroditi.

Chirurgia
hermaphroditorum.

Cur Ægyptii nympham excidant virginibus.

ex-

Chirurgia
nymphæ
secundum
Paulum.

Chirurgia
carnis ex-
crescentiæ.

explebilem libidinem, locis illis æstuo-
sis feminas urgentem, per nymphæ am-
putationem, quæ Veneris aculeus, &
tentigo est, refrenarent; nam hæc pars,
uti Anatome demonstrat, formam co-
lis, & substantiam, corporisque proprie-
tatem exactè refert, proindeque & ob-
lectationem, & omnem penis actionem
habere necesse est. Sed jam tempus est,
ut hujus quoque partis Chirurgiam pe-
ragamus; quam Paulus, resupinata mu-
liere, & nympa vossella prehensa, scal-
pello excindit; diligentia adhibita, ne
tam altè ipsam penetremus, ut fluidus
affectus, Rhyada vocant, excitetur.
Sed melius erit tum ad dolorem, tum
ad rhyada vitandum, forcipe angustio-
re ipsam apprehendere, sensimque strin-
gere, ut adstrictione sensus hebetetur,
inde præcidere. Quo loco Paulus quo-
que Chirurgiam proponit sarcolis, hoc
est, excrescentis carnis, seu ab uteri ore
propaginis, muliebri pudendum replen-
tis, interim foras caudæ modo prociden-
tis; quam modo nymphæ præcidendam
præcipit. At ego tutiorem intus præ-
cisionem fore existimarem, instrumen-
to polypo præcidendo accommodato.
Tres itaque Chirurgiæ administratæ
huc usque sunt, duæ ad hermaphrodi-
tos, & nympham pertinent; tertia ad
carnem supernatam. Nunc ad ea, quæ
magis ad vulvæ orificium pertinent,
schisma Græci dicunt, accedamus.

C A P. LXXXI.

DE VITIIS, QUORUM CAUSA FEMINÆ CONCUBITUM NON ADMITTUNT, ET CONCEPTIO IMPEDITUR.

Constat inter omnes, præcipuum na-
turalium feminarum usum esse con-
cipere, id est, semen recondere in lo-
cum generationis, qui est uterus: unde
impeditur conceptio vitio uteri. Quia
verò mulieres, ex Aristotele, uteros, &
vulvas intus habent, quod locus exterior
corporis & frigidus est, & offensionem ex-
positus, & ad ipsum pervenire semen vi-
ri oportebat, ideo vagina in femina, quæ
vulva dicitur, & colis factus in mare est,
qui semen per vaginam ad uterum deri-
vet; quo fit, ut necessaria sit colis in-
trusio in vulvam, & vaginam, ut semen
in uterum injiciatur, & fiat conceptio.
Et hæc intrusio, quæ fit cum fricatio-
ne, appellatur concubitus; quia simul

cubant, conjunguntur, & coeunt natu-
ralia marium cum naturalibus femina-
rum; quæ actio ob id etiam coitus ap-
pellatur. Quo loco occurrit casus, & An femina possit con-
cipere abs-
que coitu.
quæsitum, mihi à Sacerdote quodam
propositum, num scilicet sit possibile,
feminam concipere absque coitu, & in-
gressu colis in vulvam; propterea quod
ipse acceperat ab adolescentibus, femi-
na, & mare, quod cum ob amorem mu-
tuum simul in loco solitario convenis-
sent, dum se osculis, & illecebris, ac
blanditiis ita stantes se amplexarentur,
femina permisit colem maris ad vulvæ
orificium vix pertingere; ille verò ten-
tigne flagrans, semen ad vulvæ orifi-
cium invitus ejecit, & gravida facta vir-
go est, sine concubitu; quem poterat
uterque fateri, si secutus esset, cum gra-
vidam eam esse constaret; sed ambo as-
severarunt, penem in vulvam nequaquam
penetrasse. Ego dixi, possibilem fuisse
casum conceptionis; propterea quod,
cum ambo essent adolescentes, & tenti-
gine ambo arderent, potuit glandis ori-
ficium, hymenis foramini sic è directo
opponi, & conjungi, & ita semen à ma-
re vi magna emissum, potuit per hyme-
nis orificium in vulvam ingredi; inde
verò à valentissima uteri vi attractrice,
per vulvæ vaginam sursum trahi, & in
uterum recondi, & ita feminam concipere.
Nam vulvam pollere vi insigni
attractrice, testis est Plato, qui animali
uterum comparat, & veluti animal esse
asseverat. Qui casus omnino probabilis Historia
est, sicuti ille ab Averroë propositus, de
ab Aver-
roë allata
absurda.
est, sicuti ille ab Averroë propositus, de
femine viri in balneum effuso, & in mu-
lieris vulvam illapso, quæ inde conce-
perit, omnino videtur absurdus, neque
ullo modo admittendus.

Vitia igitur, ut ad rem accedamus, Vitia na-
turalium
mulie-
brium.
quæ in naturalibus feminarum partibus
contingunt, & ad concubitus, & con-
ceptionem impeditam pertinent, sunt in
triplici differentia. Alia enim concubi-
tum ex toto prohibent; alia admittunt
quidem, sed difficulter; alia denique sunt,
quæ concubitus utcumque admittunt,
sed conceptionem prohibent. Addit
Paulus quartam, jam propositam diffe-
rentiam, ob cujus vitium mulieres ne-
que concipiunt, neque probè concubi-
tum admittunt. Quæ concubitus om-
nino vetant, sunt ea, quæ vulvæ orifi-
cium prorsus occludunt; quæ duplicia
sunt; aut membrana ori vulvæ opposita
imperforata; aut vulvæ orificium glu-
tina-

tinatum. Membrana, quæ hymen dicitur, imperforata, ex semine originem in conceptione habuit; at vulvæ scissuræ glutinatio, vel cepit à primo ortu, vel postea a præcedente ulcere, quod sanescendo, per malam curam, oræ pudendi sunt agglutinatæ; quorum omnium causa concubitus omnino prohibetur.

Vitia quæ
coitum
difficilem
reddunt.

Quæ verò concubitus quidem, sed difficulter admittunt, sunt vitia in medio sinu, seu in media parte cunni, & vaginæ ipsius vulvæ, ut est; aut adnatum tuberculum; aut abscessus, ut notat Paulus; aut adnata caro, quæ colem quidem utcumque admittit, sed ægrè & cum difficultate; necnon pellicula hymen dicta, perforata quidem, sed altius, ne penis ingredi possit, quia non respondeat pudendo seu vaginæ. Nam in primo concubitu, penis ad exiguum hymenis orificium impulsus, ipsum primò dilatat, inde abrumpit; quod accidit, quando hymenis foramen è directo respondet vacuo vaginæ; at cum ita altum est, tunc penis oppositum habet corpus solidum, & non potest dilatare ipsum, aut rumpere, & ita prohibetur ingressus penis; sicut accidit cuidam pedissequæ, quam multi scholares frustra tentaverunt deflorare. Ego autem videns foramen hymenis altius esse, quam par est, & non habere oppositum vacuum vaginæ, sed tamen exitum præbere menstruis, ei dixi, ut cum nubere vellet, ad me veniret, quia ipsam habilem redderem; non accessit. Puto; quod aliquem invenerit magis Anatomicum, qui ruperit hymen. Ego volebam ipsam curare & immisso scalpello per foramen hymenis, à superiore parte infra, & ita inciso per longitudinem toto hymene, ipsam viro aptam reddere.

Vitia quæ
conceptionem
prohibent.

Quæ tertio concubitus admittunt, sed conceptionem prohibent, sunt vitia ad uteri orificium, aut propè id constitentia. Primum est orificii uteri coactum, quem forte Hippocrates in Lib. de Sterilibus in principio, os uteri omnino conclusum nominat. Secundum est, cum membrana, quæ vaginam efformat, per totum continua est, & uteri orificium celat, eique inferius opponitur. Utrumque ego observavi, primum quidem, ex Anatome in muliere, quæ inventa est uteri quidem orificium habens efformatum, sed glutinatum, ne amplius iter pateret à sinu, & vagina in uterum; alterum ego digitis observavi in viva. Hæc

sunt omnia vitia, quæ in naturalibus contingunt, & pertinent ad impeditum tum concubitus, tum conceptionem; quibus tamen addere ex Paulo licet quartum vitium, quod etiam concubitus aliqua ex parte prohibet, & conceptionem, ut est caro uteri orificio superius adnata, & ab utero proveniens, deorsum tamen per totum pudendum, & vaginam producta, ita ut extra vulvam propendeat; cuius Chirurgiam paulo ante una cum nympha, fuimus executi. Quorum omnium proponenda manu curatio est, initio à primo vitio sumpto, & à membrana imperforata.

Aliud vitium Pauli.

C A P. LXXXII.

DE HYMENE IMPERFORATO.

Hanc curationem Celsus incisione peragit, lineis decussatis, ad X litteræ similitudinem; magna cura adhibita, ne urinæ iter violetur, quod supra, propèque est. Ego verò, qui aliquando vocatus sum, & vidi, atque curavi virginem imperforatam, non gravabor hoc loco recensere, tanquam rem utilissimam, curationis totius historiam, ex qua multa addiscuntur. Itaque ut dixi, semel tantum tot annorum curriculum, quadraginta trium scilicet spatium, quo hic Patavii utramque medicinam sum professus, vidi virginem imperforatam, quæ vulgò dicitur, coperchiata; neque mirum videri debet, quoniam natura in rebus necessariis manca non est, & rarissime peccat, ob plurimam nempe incommoda, & vitæ pericula, quæ supervenire solent. Hæc igitur Virgo, ab ipso natali die, membranam *ὀψύρα* appellatam, imperforatam, totumque vulvæ orificium occludentem sortita est; myrtochelides verò, seu alæ adeo exiguæ erant, ut fermè nullæ apparerent; siquidem contrahebantur à continuitate membranæ, ejusque tensione ab interna repletionem facta; ubi autem fuit perforata vulva, alæ statim efformatæ sunt, tanquam laxata ex utraque parte membrana; ut ex his liceat conjicere, usum harum alarum esse, ut perforata membrana, tutelam aliæ suscipiant pudendi mulieris, quod alioqui ab hymene prius custodiebatur. Hæc igitur nobilis Virgo, usque ad annum decimum tertium bene habuit, ab eo autem tempore cepit malè habere; quod evenit propter purgationes menstruas detentas, quæ tunc

Historia virginis imperforatæ.

Usum alarum.

tunc moveri coeperunt. Patiebatur dolores insignes circa lumbos, & in ima abdominis parte, qui etiam coxis, & articulo coxendicis communicabantur; unde Medici curabant affectionem, perinde ac si esset morbus articularis, dolorque coxendicus; sensim postea cepit corpus emaciari, ac tabefieri, continuatque ferè febricula detineri; vigiliis insuper, inappetentia, tandemque delirio; tumor quoque renitens, ac dolens in imo abdomine, è regione uteri obortus est, quæ omnia magis invalescebant, quo tempore menstruæ purgationes magis instarent, urgerentque. Tandem cum morti jam esset propinqua, accersitus, ac propriis oculis affectione perspecta, incidi simplici incisione membranam, & statim maxima sanguinis crassissimi, viscosi, æruginosi, ac foetidi copia effusa, ab omnibus affectionibus quasi miraculo quodam extemplo fuit liberata; simplicem autem fui motus incisionem, & lineam secundum vulvæ, seu scissuræ longitudinem, ne, si ex Celso, transversè, ad X litteræ similitudinem incidissem, alarum conformationem, quæ resultat ex hymenis labiis incisis, & ex utraque parte laxatis, & ad alas retractis, impedivissem. Hæc igitur est Chirurgia, quam tutissimè, & felicissimo cum successu adhibui in virgine, & hymene non perforato.

C A P. LXXXIII.

DE GLUTINATIS VULVÆ LABRIS.

Quod si culpa glutinati orificii vulvæ, quod *χίσμα* Græcis dicitur, concubitum mulier non admittat, sive à natali die, sive postea id contingat; ut puta ex ulcere carioso, aut alio per malam curam sanescente; uti evenit uxori cujusdam, qui, cum vellet postea cum illa concumbere, invenit locum occlusum, & non potuit, nisi prius Chirurgia separata forent labra; neque mirum, facile glutinari vulvæ scissuram ulceratam, quoniam mulieres ægrè admodum ejusdem obscenæ partes Chirurgis ostendunt, præsertim honestæ. Eo casu administratur hæc Chirurgia. Resupinata muliere, & tibiis ad coxas retractis, & alligatis, ab invicemque divaricatis, & cubitis ipsius poplitibus subjectis, & funiculis congruentibus ad cervicem deligatis, ut monet Paulus; inde

Ut auctor
dictam
virginem
curarit.

autem syringotomo altera extremitate acuto, aut longissimo cultro una parte, hoc est, interna aciem habente, altera retuso, & modicè ad cuspidem recurvato, cum manubriolo longissimo scissuram incidamus unica, aut duabus sectionibus, exactè per media labra lineam facientes, atramento scriptorio antea signatam, & digito indice exterius, feramento verò interius exploratam.

C A P. LXXXIV.

DE CARNE, AUT TUBERCULO, AUT ABSCESSU, IN SINU VULVÆ ADNATIS.

Nunc magis intra vulvam penetrantes, videamus, quomodo concubitum admittere queant mulieres, quæ intus in pudendo, & vagina impedimentum, aut ex adnata carne, aut tuberculo, aut abscessu habent, oculis non obvium. Sed Paulus tantummodo abscessum curat, ad vulvæ orificium obortum, aut paulò intus, ita ut & speculo conspici, & Chirurgi manu ferè attingi possit; quem Chirurgia hoc modo curat, ubi medicamentis non cessit. Primò enim Paulus speculo feminis, & ætati accommodato, quod Dioptram nominat, vulvam aperit, & dilatat, ut abscessus appareat. Quod si abscessus occurrens, mollis, & tenuis existat, qui digiti tactu subsideat, juxta apicem dividetur spathula, aut specillo, & per os vulvæ pure evacuato, linamentum in longitudinem involutum, lemniscon dicunt, molliissimum ex *Oleo Rosaceo* imponetur, & aut in abscessum, aut in sinum muliebrem inseretur; extra verò summas oras, super pectinem, lumbosque lanæ succidæ oleo madentes accommodabuntur, & hæc est Pauli Chirurgia.

Modus feri-
parandi
labia vul-
væ glutina-
ta.

Ut Paulus
abscessum
vulvæ cu-
ret.

At nos dicamus, quæ nobis occurrunt, pro curatione tuberculi, seu abscessus, qui in sinu pudendi intimius sit, ita ut neque oculis, neque speculo conspici, sed digito tantum attingi possit; quod difficile non est, cum usque ad uteri orificium digito perveniamus. Certum quidem est, si abscessus, aut caro duritiem habeant, & doleant, non esse attingendâ; ne uterus consentiat, & distensio nervorum, & convulsio oboriat; Sed si abscessus mollis sit, indolens, & maturus, neque febrem habeat conjunctam, aut aliud quid, sed mitius sit, eo casu, ipsum incidendum esse animus

Modus
Auctoris

mus inclinatur, eo modo, quo Hippoc. tonsillas incidit; alligato scilicet parvo scalpello, digito indici; inde verò immisso simul intrò digito, & scalpello, tum verò prius digito abscessu percepto; inde scalpello ita leviter inciso, ut sanies effluat; quo facto, medicamentis deterforiis, & validè siccantibus abscessus apertus curandus; ut sunt infessus in *Aquis Thermalibus*, aut in *Vino albo*, in quo *Scabiosa*, *Scordium*, & *radices Cucumeris agrestis sint macerata*, aut *Lixivio*, sed ante infessum fistulam amplam ex ære, aut argento, aut ligno lævigato paratam, & à lateribus multis foraminibus pertusam, quò aqua influat, & malum contingat, in vulvam immittere oportet. Convenit quoque intus in pudendum per fistulam *pulveres* insufflare ex *Cornu Cervi usto*, ex *Tuthia preparata*, *Aloë*, cum modico *Aluminis*, *Myfi*, & *Melantheriæ*. Clysteribus quoque per metrenchytas sinum eluere ex *Vino albo cum Melle*, aut *Scabiosa*, aut *Matricaria*, ex usu quoque erit.

Ut caro
adnata cu-
randa.

Quod si caro pariter in sinu adnata sit, quæ concubitus prohibeat, propositis exsiccanda est; si hæc parum valent, Chirurgia ipsa eam auferre præter rem apud me non est, si modò, ut dixi, neque dura sit, neque doleat, ut carcinomati similis sit, & non difficulter tum incidi, tum auferri, & avelli possit, idque præstabitur instrumento, polypo incidendo, & extrahendo accommodato, quod neque cuspide, aut à lateribus aliud apprehendere, quam superfluam carnem, propter recurvatam aciem non potest, ita ut sensim modò incidamus, modò apprehendendo avellamus.

Os uteri
agglutina-
tum incurabile.

Veruntamen adhuc superius ad uteri orificium ascendentes, ac pervenientes, si ipsum aut agglutinatum, aut membrana coopertum inveniatur, cuius causa prohibeatur conceptio, sciatis, casum hunc incurabilem esse; cum incidens instrumentum tam altè, nisi cum manifestissimo periculo, pervenire possit; fortèque illum esse casum, de quo loquitur Aristot. 4. de Gener Animal. Cap. 4. his verbis. Jam feminis nonnullis os uteri compressum, concorporatumque, ab ineunte ætate ad tempus usque menstruorum perseveravit; mox urgentibus menstruis, doloreque instanti, aliis sponte disruptum est, aliis dissectum à Medicis; nonnullæ interierunt, cum aut per vim disrumperetur,

aut disrumpi non posset. Quo loco dubitatio oboritur, num Aristoteles intelligat, concorporatum esse uteri verum orificium, cum Aristoteles interdum uterum, & vulvam confundat, cum dicit; uteros & vulvas intus omnia habent. Quod intelligat vulvæ orificium, ex eo conjicitur; quia in uteri orificio concorporato, menses erumpentes dolorem non excitant, neque opus est incidere agglutinatum uteri orificium, ut menses effluant; quia in mulieribus menses erumpunt per uteri cervicem, seu vaginam, secus quam in brutis; causam in Anatome proposui. Præterea uteri orificium unitum incidi non potest, propter situs altitudinem; at vulvæ orificium oculis patet, & facilè inciditur. Contra verò, Aristotelem intelligere uteri verum orificium, ex eo patet, quod dicat nonnullas mulieres interiisse ex incisione orificii uteri; id quod non accidit ex vulvæ orificio dissecto. Itaque incertum utrumque est, quid intelligat Aristoteles per uteri orificium concorporatum.

Dubium
ex Ari-
stotele.

C A P. LXXXV.

DE UTERI PROCIDENTIA.

Secunda, aut si mavis, prima uteri Chirurgia fit in uteri prolapsu. Prolabitur uterus, cum ejus ligamenta aut laxantur, aut suo extremo resolvuntur; idque cum magis, & minus contingat, idcirco magis & minus prolabi, devolvi, ac descendere par est; ita ut interdum ad mediam vaginam; interdum usque ad vulvæ orificium, denique nonnunquam totus extra vulvam prolabitur. Curatur decubitu, quiete, & medicamentis, quæ averfatur proprietate uteri, ideoque ea refugit, ut sunt tetri odores, *suffitus ex Assa foetida*, aut *Calceamentorum Coriis*, aut *Gossypio usto*, aut *Perdicum pennis ustis*. Sed ut plurimum hæc parum valent, ideoque Chirurgia opus est; quæ duabus satisfacere indicationibus debet: prima est, uterum prolapsum intrudere; alia intrusum servare, prohibereque, ne rursus procidat. Fortè aliquis vestrum dicet, penem viri aptissimum esse instrumentum, ad uterum sursum intrudendum. Sed non ita est, quia uterus ad penem tanquam ad aliquod sibi familiare, & amicum accurrit, & descendit, at quod intrudit, & intrusum servat, contrarium

Causa pro-
lapsus ute-
ri.

Cura pro-
lapsus ute-
ri.

Penis ute-
rum non
intrudit.

rium debet esse proprietati uteri; ideoque Chirurgia efficax est, si *candela ex Cera*, ejus crassitie, quæ sine molestia à vulva recipiatur, tamque longa sit, ut perveniat usque ad os uteri, habeatque in principio extra vulvam basim, & alligetur fascia, ut non excidat; ita enim intrudetur sursum uterus, & devolvi rursus prohibebitur. Quod quidem opus valde juvabitur, si *Ceræ admista sit Assa fatida*, quam uterus refugit; juvabitur quoque si grati odores sub naribus apponantur; postea verò, prope inguina, quò ligamenta uteri pertingunt, & applicantur, quæ laxata esse dictum supra est, *Ceratum* imponatur *Barbarum*, quod exsiccando, adstringendo, & corroborando, ligamenta laxata contrahit.

C A P. LXXXVI.

QUA RATIONE EX UTERO FÆTUS EMORTUUS EXTRAHATUR.

Operatio-
nis hujus
difficultas.

Situs fœ-
tus in ute-
ro.

Mortui fœtus extractionem, cum Celso, inter difficillimas, laboriosissimas, & periculosissimas constituo, siquidem cum ego pluries hanc Chirurgiam molitus sim, perpetuò in ea desudavi, & tandem defessus, in fœtu ad exitum præparando, ministro sæpe ultimam extractionem committere coactus fui. Igitur, ut dixi, mihi partum maturum, & emortuum extracturo, cum rectum sit judex fui, & obliqui, subit primum inquirere, & vos docere, quomodo fiat naturalis partus. Fit proculdubio in caput, ita tamen, ut cervix, & dorsum infantis superius, facies verò, pectus, & abdomen inferius spectent; id quod ut exactè pernoscat, illud prius scire convenit, quòd fœtus in utero non rectam, sed transversam habet positionem, quia, si recta positione degeret, uterus nimis altè suo incremento ascenderet, intestinaque, ac fortè etiam ventriculum premeret. Præterea caput, & facies perpetuò excrementis immergerentur, neque sanguis, & alimentum æqualiter in totum corpus distribuere-tur, sed totus inferius in caput descenderet, ac præcipitaretur. Sed neque etiam transversè quidem commode collocari, & in transverso spatio capi posset, nisi natura ipsum conglobasset, & ad rotunditatem, quoad fieri potuit, reduxisset, nimirum exstantia inflectendo, contrahendo, abbreviando, & quodam-

modo retundendo. Itaque in brachiis, ulnas ad humeros applicavit, manusque, & digitos flexit; in cruribus verò, tibias coxis adjunxit, pedesque paulùm contorsit; atque hujusmodi transverso situi adjuncta est facies supina, unà cum pectore, & supino abdomine; quia non erat consentaneum, toto gestationis cursu, faciem, si prona esset, cum excrementis versari, quam Galenus longè ab excrementis remotam jure in Libro de Odoratus instrumento posuit; primo enim tempore levior erat anterior embryonis pars, quod in abdomine excrementa nondum erant collecta. Hisce de causis fit, ut primo tempore fœtus supina facie, factus autem grandior, deorsum inclinante, ad exitum autem properans, jam prona exeat. Itaque in faciem ^{Quomodo fœtus, maturus exeat.} supinam degit, ac detinetur infans eoque in utero ex Galeno, donec perfectus jam factus per os nutriri possit. Ad- do ego, donec calor naturalis majore indigeat respiratione, quam ex arteriis trahatur, & suppeditetur. Igitur cum infans adeo auctus, & perfectus in utero est, ut non amplius eo sanguine, qui à venis umbilicalibus ministratur, neque ea refrigeratione, quæ ab arteriis trahitur, sustineri, ac servari possit, tunc commovetur fœtus in utero, quærens jam tum alimentum, tum refrigerationem, seu respirationem sufficientem; quo commoto, simul expultrix uteri facultas extemplò insurgit, & excitatur; cumque infantis caput, uti pendulum inclinatur, & cæteris organis majus est, proindeque ponderosius, cum antea in æquilibrio esset, & in urina, ac sudore totus fœtus transversè in abdomine innataret, uti jam dixi, ita prius cæteris deorsum versus uteri orificium vergit; & cum prius facie supina jaceret, in faciem pronam, dum deorsum movetur, convolvitur, quod vulgari voce obstetrices, & omnes dicunt, la creatura s'è voltata. Convolvitur autem in faciem pronam; quoniam levior pars in sublimi restat, & superiorem locum semper petit, & appetit; quod medulla sorgi, cui plumbi lamina subiecta sit, imò ipsæ quoque aves manifestant, quæ, ut iis leviores partes ad dorsum attinentes sunt, ita sublimiores fiunt; leviores autem dorso partes sunt, quia magis ex-carnes, & quod majus est, pendula, & librantia organa, ut cor, pulmones, venter, intestina, vesica, & alia ad infe-
Oo rio-

Causa cur
fœtus in
caput
exeat.

riorem locum sua natura perpetuò inclinant, quod jam jugiter repleta sint, ut dixi. Multis autem de causis fœtus humanus in caput exit, & partus in caput fit; nam cum exire possit aut in pedes, aut in caput, aut transversè, certè neque in pedes exire debuit, quod ab invicem diducantur sæpè crura, ac alterum duntaxat exeat, altero inflexo relicto, ex quo partus difficilis redditur. Alia causa est, quia natura perpetuò ponderosiori alicujus corporis parti exitum deorsum præbet; ut facit in ovo per obtusorem crassiorēque ejus partem, & in fœcibus per anum emittendis, quod pondus valde adjuvet inclinationem, seu propensionem deorsum. Quod si in pedes non exit, multo minus transversè exibat. Alia ratio est, quod quamvis faciliè in crura exiret, supersunt tamen brachia, quæ impedimento sunt ad exitum. Quarta ratio est, quia natura non solum quod ponderosius est, facit primò exire, sed etiam quod latius; amplius autem primò caput est, & humeri. Quinta ratio est, quod caput rotundum est, pedes verò angulares.

Cur fœtus
in dex-
trum latus
convolvatur.

Ubi igitur fœtus in faciem inferius, & dorsum superius convolutus, deorsum capite inclinat, quod, ni fallor, fit in dextrum latus, ubi locus liber magis, & vacuitate donatus est, cum ea pars colo intestino careat, quod sinistra non evenit. Jam cum prius esset brachiis retractis, hoc est, ulnis ad humeros applicatis, & tibiis ad coxas, quasi in seipsum totus conglobatus, essetque insuper umbilicalibus vasis ab umbilico ad dorsum, cervicemque revolutis, alligatus, jam, inquam, convolutus sese ab umbilicalibus vasis explicare incipit, deorsumque rectà capite descendens, caput ad uteri os inclinat, & pervenit, pedes contra explicati, & directi superius spectant; quo tempore membrana amnios tenuissima capitis pondere ab-rumpitur, sicque exeunt urina, & sudor, quæ in ea continebantur, lubricasque omnes fœtus vias reddunt, & laxas, facilisque partus paratur; brachiis similiter, dum caput per angustas vias exit, explicatis, & directis, inde tandem consequitur infans; qui si hoc sanè modo exit, naturalis partus fit; quod si contra accidat, tunc partus difficilis evadit, & tardus, ut sæpenumero fœtus in utero, cum exire non potest, emoriatur, ex denegato tum alimento, tum

refrigeratione, ni aliud concurrat: atque huic succurrere in præsentia propositum est, ne fœtans unà cum fœtu pereant.

Cum verò ex Paulo, multipliciter contingat, fœtum ob difficilem partum emori, vel culpa parientis, vel fœtus, vel secundarum, vel extrinsecus advenientium. Nos, aliis omissis, à fœtu causas peremus; qui ob duplicem causam emortuus educi non potest; una, cum

nimis magnus, & auctus fœtus est, viæ autem angustæ, quo minus recipere fœtum possint; altera causa est, cum non in caput, sed aut in manus, aut in pedes conversum corpus fœtus est, aut in transversum jacet, quod duplum consistere dicunt. Ex quacunque causa sit, omnino ante omnia perpendere oportet, num recens mortuus sit fœtus, an per aliquot dies antea, ita ut corpus intumuerit, aut vires sint imbecilles, aut vomitus adsit, aut mortifera nervorum ex inflammatione distensio; quibus casibus, abstinere ab extractione Chirurgus debet. Sed si valens mulier sit, & infans

recens emortuus, tunc figurata muliere, ita ut tibiis, coxisque retractis sit, si partus non est secutus, propter fœtus magnitudinem, & viarum angustiam, oportet prius vias latiores reddere, insertis intus in vulvam, & uterum digitis, videlicet uno post alterum, ut tandem tota manus sensim intrudatur; quo facto, pertentare habitum, & situm fœtus oportet, & siquidem caput ad os uteri inclinat, tum altera manu sensim inserta, apprehendere caput ambabus manibus oportet, & trahere; quod si non sequatur, rursus, & tertio conandum; quod si frustra conatus fiant, tunc una manu uncus undique lævis immitendus, aut in os, aut oculum, aut aurem, aut frontem, & foras fœtus trahendus. Quod si neque etiam hac ratione exeat, tunc non sufficit ampliata via, sed imminuere fœtus molem oportet, sumpto Celsi unco, quod priori similis sit, in interiore tamen parte per totam aciem, exacuatur, quo incidere aut caput, & cerebrum, ossaque extrahere, tum verò etiam viscera oportet; nam ex hujusmodi incisionibus tum sanguis, tum ichores, tum flatus multi exhalant, & ita hac quoque ratione minuitur fœtus moles; quo casu, si brachium foras trahi potest, scalpello humeri articulus ad vulvæ orificium exscinditur, atque ita fœtus mole major, quam ut exire valeat,

Causæ fœtus in utero retenti.

Modus extrahendi fœtum emortuum ob viarum angustiam retentum.

Modus
extrahendi
foetum
mortuum
ab alia
causa re-
tentum.

leat, mole imminuta, extrahitur. Quod si partus non fit propter aliam causam, quia scilicet caput ad uteri orificium non se inclinaverit, sed prius aut brachium, aut crus foras exiverit, & denigratum fuerit, eo casu, immissa intus manu, & retracto intus brachio, Chirurgus aptare caput foetus ad exitum debet, & eo aptato, aut una, aut utraque manu, aut si mavis, unco trahere. Quod si foetus non sequatur, ut plurimum autem non sequitur, quod omnia intus sint angustata; etenim uterus perpetuo compressum tenet foetum, ut ipsum expellat, eo casu nihil magis prodesse expertus sum, quam foetum sensim in frustula dissectum subinde extrahere. Quocirca ego dextra manu, scalpello brevi, validoque sumpto, quem scodighino vulgo dicunt, intus foetus emortui membra sensim excidi, & extraxi. Quae res ab alio, quam ab Anatomes perito fieri certe neque potest, neque debet. Potestis vos videre Celsum, & Paulum, & similiter Albucasin. Sed ego, quae experientia saepius comprobavi, communicavi, & vos docui.

Ex his patet, cur foetus in utero non per longitudinem, sed transversè collocetur, cur conglobatus sit, & inflexa exstantia habeat, curque facie supina primo tempore consistat, deinde faciem in primum convertat, & caput deorsum vergat, & per partem abdominis, & lumborum dextram convolvatur, & descendat; & instante partu, à vasis umbilicalibus sese explicet, & rectà ad uteri os caput dirigatur; tuncque manus, pedesque extendantur, manus quidem sese trunco corporis aptantes, ipsumque contingentes; pedes autem, & crura sursum porrecta.

C A P. LXXXVII.

DE RELICTIS SECUNDIS EXTRAHENDIS.

Secundae
quid.

Quamvis secundae sint in omnibus, aggregatum ex membranis foetus obvolventibus, & carnea substantia, tamen hae non sunt in omnibus similes, sed in mulieribus carnea substantia est veluti crassa placenta fundo uteri maxime applicata, cui postea omnia alia appensa, & alligata sunt. Si igitur secundae, quae statim à partu solent exire, relinquuntur, neque attractionem vasorum umbilicalium à manu obstetri-

cis sequantur, & Chirurgus ad manum sit, statim foetu edito, ego dextra manu inuncta, & intus in uterum immissa, quod tunc, cum omnia patefacta sunt, non est difficile, secundas extrahi: etenim ubi manu ad uteri fundum perveni, statim digitis inter placentam, & uteri tunicam immisissis, sic eam, unguibus parumper circumcisis, & obtusis, ac summis digitis ab utero totam separavi, & extraxi felici successu. Ubi oportet Chirurgum esse Anatomes peritum, & vidisse jam situm, figuram, & magnitudinem placentae, quae utero adhærescit, & cui omnes aliae appensae membranae sunt. Quod si secundae sint relictæ, & Chirurgus sit vocatus post aliquot dies, in quo tempore adstrictas alias esse suspicandum est, tunc pertentare Chirurgum manu prius oportet vulvam, & uterum; quæ partes, si aditum manui amplius non præbent, jam ad alia confugiendum, nimirum ad spiritus cohibitionem, ad sternutamenta provocantia, suffitum aromatum ex fictili, conquassationes, ac clysteres emollientes; item infusus, & balnea similiter emollientia. At si ne sic quidem educæ fuerint, deterreri nos non oportet, ait Paulus, quia intra paucos dies secundae putrefactæ, & in saniem versæ excident, quod ego ut plurimum secutum vidi, licet interdum non successerit, quinimo interiisse viderim.

C A P. LXXXVIII.

DE ANI CHIRURGIIS: ET PRIMO DE ANO NON PERFORATO.

Anus seu Anulus, sive podex septem desiderat Chirurgias, propter totidem affectiones curandas. Prima, anum non perforatum aperit. Secunda, ani procidentiam remittit, & recondit. Tertia, ani condylomata curat. Quarta, carnes circa anum adnatas, vulgo cristas, exterit. Quinta, & Sexta ulcera, & ani fistulas sanat. Septima, de ani hæmorrhoidibus agit.

Interdum nascuntur pueri ano non perforato, quod duplitem contingit; vel enim in eo foraminis saltem vestigium apparet; vel nullum conspicitur; apparente, ego foramen paravi, incidendo crucis modo, ad angulos rectos, musculo à sectione immuni, per totum vestigium foraminis apparentis, postea

Modus
extrahendi
foetum
mortuum
ab alia
causa re-
tentum.

Modus
extrahendi
foetum
mortuum
ab alia
causa re-
tentum.

Modus
extrahendi
foetum
mortuum
ab alia
causa re-
tentum.

Quomodo
Autor
anum im-
perforatum
curavit.

cannulam plumbeam, aut argenteam imposui, cicatricem obducente medicamento oblitam, donec eadem obduceretur; etenim, etsi ani locus pellicula obductus est, tamen orificii vestigium apparet, & tangentibus per sentitur vacuum intus. Albucasis Lib. 2. Cap. 79. à Paulo desumens Lib. 6. Cap. 81. dicit, digito ab obstetrice perforandum esse; sed melius est, ferro id facere, uti ego proposui, quam ungue virulento ignaræ mulierculæ negotium committere; nisi fortè pellicula obstruens adeo tenuis sit, ut Chirurgus digito membranam disrumpere, ac foramen parare non difficulter valeat. Cæterum Paulus sub ano non perforato proponit quoque Chirurgiam ani, qui per malam curam ulceris sit agglutinator, quod ego, ut verum fatear, nunquam vidi, & vix credo, posse huiusmodi casum dari; propterea quod oportet anum frequenter aperiri ad fæces excernendas, glutinatio autem tam brevi spatio succedere non potest. Præterea ad huiusmodi partem colluvies humorum, & excrementorum perpetuò confluit, quæ glutinationem prohibet. Hoc modo nos anum ab ipso natali die non perforatum curavimus. Alterum verò, in quo nullum aderat ani vestigium, incuratum reliquimus. Nam aliquando vidimus feminam ortam sine ano, & egerentem per vulvæ fæces, facto intus, sed prope os vulvæ, foramine; quam propterea sic insanatam reliquimus, rati, nos fæcum involuntarium exitum excituros; aut etiam ne, si foramen pararemus, læderemus musculum, cuius ignorabamus situm.

Alia Chirurgia ani ex Paulo reprobata.

Quando Chirurgia non tenenda.

C A P. LXXXIX.

DE ANI PROCIDENTIA.

Interdum quoque accidit ani procidentia, quæ in egerendis fæcibus contingit, iis maximè, quibus muscoli sursum anum trahentes debilitati sunt. Hoc sumptoma interdum ita adaugetur, & sævit, ut viderim ego, patientes pati procidentiam ita longam, ut cubiti mensuram æquaret, atque ita crassam, ut ambos cubitos simul iunctos metiretur; quæ interdum medicamentis, & suffumigiis; interdum quietè jacendo, ut plurimum autem manu, sursum adigitur; quam melius ipsemet patiens, quam ullus alius accommodat. Hippocrates

Lib. de Fistulis, ad modicam ani procidentiam, voluit ægrotantem esse è manibus deligatum suspendendum ad modicum tempus, sic enim omnia pondere pressa sursum vergunt; primoque crura, tum sedes, & alia. In majori verò prolapsu, neque intus manente intestino, laterum mollitudines, hoc est, regionem lumborum sub costis præcingere fascia oportet; sub qua cretam iuvare, si ad sedem ponatur, existimo. Sed Hippocrates, ad sedem spongiam imponit, *Aqua calida imbutam, in qua Loti ramenta incotta sint.* Sed ego nihil præstantius habui, quam *Fructus immaturos ligni Guajaci confusos.* Rursus Hippocrates præcipit, quod ubi alvum exonerare patiens velit, inter tabulas angustissimas insidens id faciat, & crura, dum ventrem exonerat, extendat; sic enim minimè sedes exciderit, ait Hippocrates; tum quia exitum intestini tabulæ prohibent angustæ, à lateribus natium positæ; tum etiam extenta crura. Sed si hæc non sufficiunt, Aetius Lib. 14. Cap. 8. ex Leonide, ustiones proponit ferramenti, quæ ipsi cauteria nucleiformia dicuntur, per commensurata intervalla externam sedis partem inurendo; quia ustio ad pervincendum defluxum sufficiet, quod superveniens cicatrix sedem circulatim constringat.

Sed sæpenumero anus propter supervacaneas humiditates, quibus scatet, solet tria pati, quæ in genere auctæ magnitudinis consistunt. Sunt autem, carnis excrecentiæ, quæ vulgo, creste dicuntur, quod gallorum cristam æmulentur; item tubercula, condylomata dicta; tertio hæmorrhoides.

C A P. XC.

DE CONDYLOMATE.

Condyloma verò, quod est tuberculum ex inflammatione obortum, ut ait Celsus Lib. 6. Cap. 18. tunc Chirurgia curatur, cum obduruerit, neque medicamenta amplius valent; cuius hæc ratio est. Volsella tuberculum apprehensum juxta radices exciditur. Quod si capitulum habet exiguum, & tenuem basin, adstringendum lino paulum supra est, quam ubi cum ano committitur.

CAP. XCI.

DE CARNE ADNATA, SEU MARISCIS, VULGO CRESTE

Quod ad Cristas pertinet, quæ, ubi magnæ sunt, Chirurgia curantur, forfice statim præciduntur, tum verò uruntur. Sunt, qui etiam filo serico alligent, & ita subinde adstringant, donec mortuæ cadant. Sunt etiam, qui ferro candente urunt, & absumunt. Sunt tandem, qui ferro incidente, simulque candente tollant, ut sanguinis profusionem vitent. Qui verò Chirurgiam respuunt, caustico medicamento coguntur eas auferre.

CAP. XCII.

DE ANI ULCERE.

Frequenter solent intus in ano oboriri ulcera, cum is locus sit omnium corporis excrementorum veluti sentina & cloaca. Maxime autem ulcera fiunt tum propter pituitam, tenuis ventriculi excrementum, illuc transmissam, & ex mora à calore falsam redditam; præcipue autem propter bilem, quæ ex poro felleo in intestina excernitur, quæ cum acris sua natura sit, acriorque reddatur propter moram, quam trahit in intestino recto, propter musculum sphincterem, ideo fit, ut interdum opus sit huiusmodi ulcera speculari, ad qualitatem, & quantitatem eorum perquirendam; ad quod præstandum, ars instrumenta excogitavit, quæ vulgò specula dicuntur, quorum duplex habetur forma. Sed ego non admodum frequenter his speculis utor, propter noxam, quam inferunt partibus affectis ob dilationem distentis. Et cum eorum usus sit tantum quantitatem ulceris oculis contemplari, ego soleo ejusdem quantitatem metiri & conjicere ex copia saniei excrementis immistæ; quanta enim est sanies, tantum est ulcus, sicuti ulceris qualitatem ex qualitate saniei. Veruntamen si aliquid in anum immittendum, indice digito mitius id præstat, quod non solum ulcus, sed etiam durities & tubercula exquisitiùs percipiuntur.

Curantur postea ani ulcera, non Chirurgia duntaxat, sed & Chirurgia, & medicamentis. Itaque clysteres infunduntur, ex aquis thermarum Montis ægrotorum, aut puris, aut pulveribus ad-

mistis ex Aloe, Cornu Cervi usso, Tuthia, Misſy, item Sory, Chalcitide, maxime autem ex Melantheria. Quia vero ferè semper pro singula vice bis saltem oportet clysterem immittere, semel pura aqua, ad simpliciter ulcus eluendum, & expurgandum; altera autem ex pulveribus, ad eos detinendos; neque commodum est instrumentum toties immittere, & foras extrahere, quod locus ulceratus sit, & dolens; præterquam quod offendit ferè semper intus anum fistula ænea ipsius instrumenti, ideo immittitur primò in anum lævigata fistula, & intra illam postea fistula instrumenti. Alia causa est, quia fistulam sine instrumento ipsemet patiens potest intrudere sine dolore. Fiunt item in seſſus manè, & vesperi, per horam, in iisdem aquis, immittendo fistulam in anum, aut argenteam, aut buxeam perforatam, ut aqua intus permeare possit.

CAP. XCIII.

DE ANI FISTULIS.

Solent præterea ani ulcera sæpe excipere fistulas exterius circa anum, perforando rectum intestinum. Interdum verò circa anum oboriuntur fistulæ, rectum intestinum haudquaquam perforantes, sed circa anum consistentes, & in carne terminum habentes; quæ ferè non sanantur, nisi incisione; atque hæc duobus modis, & duplici Chirurgia absoluitur. Prima à Celſo proponitur Lib. 7. Cap. 4. de ani fistulis, eo modo, qui passim usurpatur ab omnibus Chirurgis, & fistulam incidit lino seu filo; & utuntur eo omnes, tum in fistula intestinum perforante; tum non perforante. Sed Celſus ipsum proponit in fistula non perforante intestinum; & adeo eleganter, & exactè ab ipso hic modus proponitur, ut non inutile esse existimaverim, ejus verba referre. Inquit ergò Celſus; in fistulam demisso specillo, ad ultimum ejus caput incidi cutis debet; dein novo foramine specillum educi, lino sequente, quod in aliam ejus partem, ob id ipsum perforatam conjectum sit. Quæ Celſi verba manifestissima sunt, neque opus habent alia explicatione, nisi ut ostendatur, Celſi specillum lino ducens. Quo loco nos, Celſi modo addere possumus, videlicet, incisionem cutis, quæ fit ad ultimum specilli caput, posse fieri dupliciter; vel

Duplex
modus in-
cidendi fi-
stulam.

exterius ex Celso, scalpello incisa cute; vel interius, eodem specillo sic efformato, ut caput ejus non rotundum, ut Celsus proponit, sed aut simpliciter acutum sit, aut exiguam habeat aciem, ut incidere ab internis, & exterius educi possit; qui modus tutior est, & magis expeditus, cuspidi tamen specilli minima pila cerea applicanda est, ne fistulæ latera acumine suo offendat, & liberio-rem habeat transitum.

Lini usus
in fistulis.

Sequitur Celsus, & proponit lini usum; ubi linumprehendendum, vincendumque cum altero capite est, ut laxè cutem, quæ super fistulam est, teneat. Postea explicat Celsus, quid sit linum propositum; idque linum esse debet crudum, & duplex, triplexve, sic tortum, ut unitas facta sit. Notetur, ab Hippocrate sæpenumero fieri mentionem lini crudi, item à Mercuriali. Hoc lino etiam Hippocrates utebatur ad unctiones efficiendas, de quibus suo loco. In præsentem autem discatis à Celso, quid ex Hippocrate, per linum crudum intelligitur, quod non solum verum linum, sed etiam cannabim generatim comprehendit; nam nostri artifices, crassiores chordas ex cannabi conficiunt. Secundò per linum crudum intelligitur, quod coctum non est, & ignis vim non est expertum; quod potest esse triplex, vel linum, quod nendo mulieres adhuc non contorsere, sed lini tantum filamenta pexa sunt, seu stramen; vel quod tortum est. Non intelligitur linum crudum, quod tortum non est; quia lini filamenta, seu fibræ non tortæ, non, ut expedit, continent; sed intelligitur tantum linum tortum, non tamen coctum; quod tamen duplex est; vel simpliciter, vel multipliciter tortum; & ideo Celsus omnia breviter explicans dixit; idque linum esse debet crudum, & duplex, triplexve, sic tortum, ut unitas facta sit. Quasi dicat Celsus, per linum crudum, intelligere oportet linum tortum, non coctum; quod esse potest vel simplex, vel duplex, vel triplex, quodcunque potest esse idoneum, sed simplex minus est idoneum ad stringendum, & continendum sic, ut citò non putrescat; at linum crudum tortum duplex, triplexve est magis idoneum ad usum propositum; & ideo Cels. posthabito lino crudo torto simplici, dixit; idque linum esse debet crudum, & duplex, triplexve sic tor-

Per linum
crudum
quid intel-
ligatur.

tum, ut unum corpus sit. Quod sanè eodem Celso lib. 5. Cap. 26. Acia dicitur, vulgo Azza, seu refe.

Nos autem huic quoque loco adjicere aliquid possumus, quod confert ad faciliorem, & commodiorem Chirurgiam. Celsus, & Hippocrates utuntur lino crudo duplici, vel triplici, sed torto, ut unum filum fiat, & hoc ut teneat, stringat, incidat cutem, & non facile putrescat. At nostris temporibus ars usurpat filum sericum, quod validius tenet, magis stringit, & non solum ex se, sed etiam colore, propter chalcantum, & tincturam, citius cutem incidit, & tardè ac difficulter putrescit; quod filum sericum, cum mitius incidere volumus, & valentius stringere, cera oblinimus. Et est usitatissimum remedium, & adeo opportunum, ut verba Celsi, quæ ipse subjungit, sint quodammodo supervacanea; nam filum sericum durat, quo usque facta sit incisio, & ideo non est immutandum, ut immutari vult Celsus linum crudum, hisce verbis; tantummodo id linum bis die salvo nodo ducendum est, sic ut subeat fistulam pars, quæ exterior fuerit. Neque committendum est, ut id linum putrescat, sed tertio quoque die nodus resolvendus est, & ad caput alterum recens linum alligandum, eductoque vetere, id in fistula, cum simili nodo relinquendum: sic enim id paulatim cutem, quæ supra fistulam est, incidit, simulque & id sanescit, quod a lino, relictum est, & id, quod ab eo mordetur, inciditur. Subjungit adhuc Celsus, quod hæc ratio curationis longa, sed sine dolore est. Et revera, si expectemus à lino incisionem, si linum non vehementius adstringatur, diutius protrahetur cutis incisio. At si festinare volumus, tunc, dicit Celsus, curatio erit dolens, & oportebit adstringere cutem lino, quò celerius secet, noctuque ex penicillo tenuia quædam intus demittere, ut cutis hoc ipso extenuetur, quò extenditur. Adjiciturque celeritati, sicut quoque tormento, inquit Celsus, si & linum, & id, quod ex penicillo est, aliquo medicamento illinitur, ex his, quæ callum exedunt. Nos autem, ut arctius stringeremus, posuimus festucam ligneam sub filo medio, & ipsam contorsimus circa filum, ut filum adstringeret arctissimè, vulgò, à modo dimanganello. Sunt tamen plerique ægrotantium, qui ut utrumque extremum de-

Quare fi-
lum seri-
cum ma-
gis ido-
neum lino.

Quomodo
Auctor
filum ad-
stringat.

Chirurgia
fistularum
per inci-
sionem.

vitent, videlicet aut indolentem, sed nimis longam curationem, aut cum tempore nimis dolentem, eligunt potius dolentem, & quasi momentaneam, quæ ictu ferè oculi fit, & est secunda Chirurgia, quæ procedit similiter incisione. Sed incisio fit cum ferramentis, quam etiam Celsus innuit, cum dicit; Poterit tamen fieri, ut ad scalpelli curacionem etiam illò loci veniendum sit, si intus fistula fert, si multiplex est. Sed quæso, notate modum secandi Celsi, ejus verba, & artificium; inquit enim. Igitur in hæc genera demisso specillo, duabus lineis incidenda cutis est, ut media inter eas habena tenuis admodum injiciatur, ne protinus oræ coëant, sitque locus aliquis linamentis, quæ quam paucissima superinjicienda sunt, omniaque eodem modo facienda, quæ & in abscessibus posita sunt. Quæ Celsi verba aliqua indigent expositione. Sed prius illud scire convenit, quod modus incidendi has fistulas, & qui ab omnibus passim usurpatur, est, ut per totum ductum incidatur fistula, & fiat incisio peculiari instrumento, quod à Galeno Syringotomon dicitur, nostri vulgo falcetram dicunt, quod sit instar parvæ falcis. Ex his habentur quædam rudiores, quædam elegantiores; sed inter elegantes aliæ sunt altera extremitate acutæ, aliæ retusæ, & globosæ, globulumque efformant, ut globulo donatis fistulas penetrantes, acutis verò, quæ non penetrant, perforemus; ad quem usum etiam una ex rudibus, quæ exiguam habet aciem, substituitur. His nos solemus fistulas tum penetrantes, tum non penetrantes per totum feliciter & incidere, & curare. Sed Celsi curatio ad non penetrantes similis non est; quia vult, ut per totum ductum nequaquam fistula incidatur, sed in medio suæ longitudinis seu ductus aliqua portio cutis integre relinquatur, & habena injiciatur; ita enim verba Celsi sonare videntur. In fistulam demisso specillo, duabus lineis incidenda cutis est, ut media inter eas habena tenuis admodum injiciatur, ne protinus oræ coëant. Per quæ verba, ni fallor, Celsus vult, quod ubi fistula ferro incidenda est, & jam principio, & sine ejus aditus patet, tunc non tota incidatur, sed in medio relinquatur aliqua cutis portio integra, sub qua tenuis habena ponatur, ne protinus oræ coëant. Primò Celsus non totum fistulæ ductum in-

Falcetæ
duorum
generum.

cidit, ne nimis longa, proindeque ad curationem diuturna, & cicatricis obducendæ latioris ac turpis causa incisio sit. Deinde habenam ponit, & hoc facit, ne protinus oræ coëant; quia incisiones, & abscessus omnes, ubi incisi sunt, curantur glutinatione; sed fistula etsi curari debet glutinatione, tamen non tam citò glutinatio expectanda est. Cur verò protinus oræ glutinandæ non sint in fistula, Celsus non dicit. Sed ego ex praxi dicam, quid observarim; hoc scilicet, quod his incisuris fistulis, in curatione, dum caro carni agglutinabatur, sæpe inferius in eodem ductu carnem subnutriri, foramenque produci, quasi novæ fistulæ; id quod provenit, propter partis pravum, & longum habitum contractum; & nisi ego specillo subinde ejusmodi foramina, & carnem lacerassem, certè fistula omnino non fuisset curata, & glutinata.

Fortè Celsi verba alio modo explicanda sunt. In fistulam demisso specillo, duabus lineis incidenda cutis est; id est, per totum fistulæ ductum, hoc scilicet modo

ut media inter eas habena tenuis injiciatur; hoc est, ut habena ponatur media inter ambas lineas factas, ne protinus oræ coëant. Quæ expositio sensum priorem non mutat; quia etiam sub hoc modo prospiciendum, ne protinus oræ coëant, & relinquatur fistula. Quæ omnia libenter communico; quia pertinent ad praxim, & experientiam, quam non possunt assequi, nisi sæpe, diutissimè fuerint in artibus operibus exercitati.

Hac experientia ductus, adhuc alia de his ani fistulis communicabo. Uti dixi, circa anum fistulæ sunt genere duplices, aliæ interius habent ortum ab intestino; aliæ exterius à cute.

Quæ interius oriuntur ab ulcere intestini, quod exedit, & perforat, inde exit exterius per cutem sanies. Si verò oriuntur exterius, non est necesse ulcus intus esse, sed exterius oborto tuberculo, eoque in cute circa anum suppurato, subinde sanies, erodendo, finem efficit, quæ etiam intestinum interdum perforat, interdum non perforat, sed ad intestinum desinit. Omnes Chirurgia curantur; nam medicamentis rarò sanitatem suscipiunt, etiam si fistula callum adhuc non contraxerit; quia hæ partes perpetuæ fluxioni obnoxie sunt, & quasi excrementorum cloacæ; & ideo cu-

Cur in fi-
stulis oræ
non statim
glutinan-
dæ.

Alia ver-
borum
Celsi ex-
plicatio.

Causæ fi-
stularum.

ran-

Signa fistulæ penetrantis.

rantur incisione, quæ in fistula penetrante fit syringotomo. Sed prius oportet nos ex signis dignoscere, an intestinum penetrent, an non. Dignoscitur verò penetrans fistula, si flatus per fistulam exterius exit; fæces item per exterius orificium exeunt, quæ interdum ex colore, interdum ex odore in sanie commistæ percipiuntur. Præterea, certum quoque signum fistulæ penetrantis, est specillum; quod immissum, si major ejus portio, loci ratione, ingrediatur. His certius signum est vinum, aut dilutum, infusum per clysterem, aut in fistulam, aut in anum, quod altero extremo effluat. Omnium autem certissimum signum est, si digitus index in anum immittatur; tum verò specillum exterius per fistulæ orificium, si specillum nudum digito occurrit, jam exploratum est, penetrare. Quod ubi certa res est, solemus digiti apice, & ungue quadantenus circumciso, tenue, argenteum, & flexibile specillum incurvare, & inflectere, ac per anum foras trahere, postea ad capulum, rotundum sericum filum alligare, & specillum foras trahere, quousque filum appareat; tum utrumque fili extremum alligare, & quotidie stringere; sic enim a filo serico, quod medium est, sensim eroditur, & inciditur. Sunt, qui ferrum pertimescant, & universi finis incisionem à filo fieri expetant; quod non laudo, quia nimis molesta, & tarda est incisio, & dolor assiduus, ac longa curatio; sed laudo, ut syringotomo incidatur totus fistulæ ductus; quæ incisio fit syringotomo, globulum altero extremo habente. Facta incisione, curatur vulnus iis, quæ carnem gignunt, & cicatricem inducunt.

Qua ratione curetur fistula à tuberculo exterius orta.

Sed quæritur, quomodo curanda sit fistula, quæ exterius à tuberculo in cute oborto habeat originem, & versus anum permeet, non tamen intestinum penetret, sed ad ejus usque tunicam pertingat. Quæritur, inquam, quid sit agendum, videlicet, an perforandum sit, an non? Diutissimè ego veritus sum perforare, & abstinui à perforatione; sed cum viderem multis curationibus vel fistulas non sanati, vel quam rarissimas, & quidem maxima cum difficultate, quod neque glutinaretur, neque carne reple-retur unquam fistula, tandem, quando propè anum specillum pertingeret, perforavi intestinum, & ita prosperè suc-

cessit curatio; idque feci, fretus verbis, & sententia Hippocr. Lib. de Hæmorrhoidibus ita scribentis. Rectum enim intestinum & secans, & resecans, & consuens, & urens, & putrefaciens, etiam si gravissima hæc sunt, nihil læseris. Uti autem verissimum Hippocr. dictum est, ita & illud plusquam verum experientia confirmavit, quod intestino recto longè superius, ab externo instrumento perforato, mortale fuit. Quod accidit cuidam sacerdoti, probo, & literato viro, qui cum alvum naturaliter haberet exsiccata, & fæces obduratas, aliquando immisso intus baculo acuto, ut fæces trajiciendo, foras eliceret, rectum intestinum superius perforavit, & spatio septem circiter horarum, ex vehementissimis doloribus obiit; quam punctiorem cum à principio patiens celaret, nos ejusmodi dolores, ut colicos curabamus; sed re perspecta, nos postea mortuum dissecuimus, & intestinum rectum versus suam originem perforatum invenimus.

C A P. XCIV.

DE HÆMORRHOIDIBUS.

De hæmorrhoidibus agentes, non ^{Propositi-} Chirurgiam tantum trademus, ut ^{tio.} in aliis factum est, sed primò naturalem hæmorrhoidum historiam præmittemus. Deinde quisnam usus hæmorrhoidum in medicina sit, explicabimus. Ultimò Chirurgiam administrabimus.

Ad primum quod attinet, Hæmorrhoidis est vox composita, ^{Hæmorrhoidis etymon.} *μαζι τὸ αἷμα*, quod sanguinem, & *ρῖσ*, quod fluo significat, & sanguinis fluxum, seu efflu-vium sonat. Quod licet ad venas referatur, sanguinem fundentes, non tamen omnes venæ sanguinem fundentes hoc nomine appellantur, sed tantum Celsus, & Galenus de Theriaca ad Pisonem, Capite 5. venas sedis, & uteri, hæmorrhoidas appellarunt, forte per excellentiam ita nominantes, quod præ cæteris, venæ tum ani, tum uteri frequenter fundere sanguinem soleant. Unde Celsus Libro 6. Cap. 18. idem affirmans, & loquens de venis sedis, dixit; ora venarum, tanquam ex capitibus quibusdam surgentia, quæ sæpe sanguinem fundunt, hæmorrhoidas Græci vocant. Et subjungit; idque etiam in ore vulvæ feminarum incidere consuevit. Idem quoque sensit Paulus Lib. 3. Cap. 59. Quo loco advertendum, Galenum, Celsum, & Paulum,

Causa hæ-
morrhoi-
dum in
sedē

lum, potius ora venarum hæmorrhoidas appellare, quam venas; & meritò, quia ex osculis sanguis effunditur; & quia ejusmodi ora sanguinem sæpè fundentia sunt potissimum in utero, & sedē, ideo in his tantum partibus hæmorrhoidas esse censuerunt. Causa autem, cur in sedē capita venarum assurgant, & intumescant, atque ora aperiantur, & sanguinem effundant, duplex esse potest; prima est, quando natura à sanguine crasso irritata, eum ad venarum capita propellit, & ora aperit; altera verò causa explicatur ab Hippoc. Libello de Hæmorrhoidibus his verbis. Cum bilis, aut pituita ad venas recti intestini decubuerit, intelligatis vos bilem, quæ à poro felleo in intestina eructatur, & pituitam similiter in ventriculo genitam, & quæ ad intestinum rectum transmittitur, & ex mora calefit, & falsa redditur, utraque sanguinem, qui in venis est, calefacit; calescentes autem venæ, ex vicinis sanguinem attrahunt, & ubi replentur, interna sedis pars intumescit, & capita venarum supereminet, & partim dum à stercore exeunte comprimuntur; partim dum à coacervato sanguine coguntur, sanguinem ejaculantur; atque hoc maximè quidem unà cum stercore, aliquando verò etiam sine stercore. Hæc ait Hippocrates. Nunc hæmorrhoidum differentia proponenda sunt.

I. hæmorrhoidum
differentia.

II. hæmorrhoidum
differentia.

III. hæmorrhoidum
differentia.

Prima differentia hæmorrhoidum ea est, quia alii habent, alii non habent; quam differentiam posuit primò Hippocrates, dum dixit; Qui hæmorrhoidas habent, &c. Et ex ipsa experientia, & rei natura elicitur. Quæ etiam differentia observatur, non solum in singularibus, sed etiam in una magis, quam in alia regione; unde qui septentrionalem plagam incolunt, paucissimi solent hæmorrhoidas habere, contra, qui meridionalem. Puto ego id provenire ex frigidityte, & caliditate aeris ambientis, quæ in illis quidem venarum ora adstringit, in his verò humores, & sanguinem exurit, funditque, & ora venarum aperit. Secunda differentia sit illa, quam Paulus innuit Lib. 3. Cap. 59. item Aetius Lib. 14. Cap. 5. & ante ipsum Galenus in Isagogicis Introductionibus, quod aliæ hæmorrhoides sint cæcæ, seu obcæcæ, aliæ apparentes, & apertæ. Apparentes notæ sunt; etenim sunt venarum ora hiantia, & aperta; cæcæ verò, seu obcæcæ sunt, ut puto, quarum

alias ora aperta fuere, nunc verò obcæcata sunt, & clausa; etenim ejus, qui nunquam hæmorrhoidas habuit, improprie dicimus cæcas esse; ideo Aetius cæcas hæmorrhoidas appellavit, semper intumescentes, nihil aut parum admodum excernentes. Tertia differentia est, quia hæmorrhoides aliæ sunt, quæ sanguinem fundunt, & tumidæ non sunt; aliæ verò, quæ sanguinem fundunt, & tument. Quæ non tument, sunt veræ, & inculpatæ, si modò moderatè fluant; quæ verò tument, signum est, non omnem sanguinem mittere, sed crassum in se continere. Rursus hæmorrhoidum, quæ cæcæ sunt, & tument, aliæ ichores effundunt, aliæ saniem; quæ saniem, sunt exulceratæ; quæ verò ichores, excoctæ non sunt, sed ex porositatibus, propter intumescantiam adaperitis fluunt; ideoque in nixu egerendarum fæcum ichores effunduntur. Alias quoque hæmorrhoidum differentias, videlicet quinque adhuc proposuit Gal. Lib. Definitionum Medic., quæ a magnitudine, multitudine, figura, loco, & constitutione desumuntur. A magnitudine, cum aliæ magnæ sint, aliæ parvæ, aliæ mediæ. A multitudine, cum plures in aliis oræ hiantes, in aliis pauciores habeantur. A figura, quod nonnullæ angustæ, quædam lata sint basi. Item quædam uvæ acinum referant, tum figura, tum magnitudine, tum atro colore. A loco, quando aliæ in ano, quædam in sphinctere, idest strictore, aliæ in recto sunt intestino. A constitutione, quoniam aliæ mites sunt, aliæ malignæ, carcinodes dictæ; & præterea aliæ gangrenosæ, aliæ non. His propositis hæmorrhoidum varietatibus, & differentiis, ea postremò proponenda est, ut sciamus hæmorrhoidas alias quidem fieri à vena portæ, seu lienis, alias à vena cava. A vena lienis hæmorrhoidas fieri omnes tum Antiqui, tum Recentiores testantur, & ipsa Anatome confirmat, quæ demonstrat, à vena lienis, à porta deducta, propaginem effatu dignam recta deorsum ad rectum intestinum produci, & retrò magis ad coccygem in ipsum inferi, & propagari; at à vena cava, hoc est, à propaginibus venæ cava, quæ in magna cavitate ab osse sacro, & coxendice efformata producuntur, duo effatu digni rami, Antiquis ignoti, ad anum propagantur, à dextra, scilicet & sinistra parte; qui per in-

III. differ-
entia.

Aliæ hæ-
morrhoi-
dum differ-
entia.

Aliæ hæ-
morrhoi-
dum differ-
entia ab
origine, &
propagine
venarum.

testini, & sedis musculos disseminantur, quæ ipsas venas constituunt hæmorrhoidales, sanguinem fundentes; & non sine ratione sanguinem fundunt; nam venarum rectitudo primò confert, inde sanguis suo pondere illuc influens, ac descendens, venas implet, ac distendit; postea sequitur musculorum motus, qui constringendo exprimit; tum dilatatio intestini, & musculi à facibus succedit. Omitto Hippocratis rationes superius adductas. Quæ omnia, aperiri ora venarum cogunt, & utilem profusionem promovent, ad morbos tum præcavendos, tum debellandos.

Sed antequam id disquiramus, videlicet, quomodo hæmorrhoides morbos tum arceant, tum sanent, non incommodum est, ante omnia, duarum propositarum venarum historiam exactè recensere. Venæ hæmorrhoidales, quæ potius vasa hæmorrhoidalia dici deberent, quod venæ à cava deductæ comitem habeant arteriam, non tamen ab Antiquis vasa, sed venæ dictæ sunt hæmorrhoidales, quod, uti opinor, vena hæmorrhoidalis lienis arteriam non habet adjunctam. Vel potius dicamus, quia venarum ora non difficulter aperiantur, & sanguinem fundant; arteriarum verò aut nequaquam, aut maxima cum difficultate, quia, arteriæ corpus durum est, & ora adstricta sunt; tum verò arterialis sanguis vacuatione non indiget, cum raro quantitate, aut qualitate peccet, ut venarum sanguis, ideo eum natura quasi thesaurum sibi conservat. Hic igitur venarum sanguis, hoc sanè modo primum à porta ad sedem derivatur; etenim à magno portæ ramo, qui ad lienem fertur, quasi ab ejus medietate, propago effatu digna oritur, & rectà per mesenterium ad rectum descendit intestinum, quæ longè supra in ipsum pertingit, & discurrit, quam ad ultimas intestini oras finiatur. Ultimò, oris suis terminum ad intestini finem habet, multis, non tamen omninò exiguis propaginibus, præsertim cum tument, & sanguinem fundunt. At alia vasa hoc sanè modo à cava vena, & magna arteria ad anum deducuntur; etenim à magna utriusque bifurcatione, ut sic loquar, in ultimis lumborum vertebri facta, duo maximi rami hinc inde, unus tum venæ, tum arteriæ in crura propagantur, in qua parte privatim arteria venæ superstat, ab his duæ effatu dignæ propagines produ-

cuntur, & ambæ obliquè ad rectum intestinum, non tamen in ejus corpus inferuntur, sed in musculum ipsum cingentem intestinum, sphinctera dictum, applicantur, & per ipsum discurrunt; postea adhuc exterius excurrentes, podicem, & alium sphinctera cutaneum, & ipsam etiam cutem intertexunt, atque in hæc finiunt. Podex enim, seu anus, hoc est, exterior anuli, seu ani pars, ex musculo, & cute constans, utraque pars tenuissima est; nam musculus ex tenuissimis membranæ carnosæ fibris, in orbem ad podicem circumductis conflatur; cutis autem propemodum labiorum cutem imitatur. Tenuissima autem oportuit esse hæc duo corpora, alioqui adstringi ad amissum non possent; atque cum hic sphincter, superficialis musculus, conjunctionem habeat cum musculo alio sphinctere interno, qui exterius intestinum obvolvitur, sit, ut propositæ venæ cavæ propagines, quæ ad internum sphinctera prius pertingunt, etiam ad reliquum podicem exterius perveniant; ex quo sequitur, ut sanguis omnis utriusque sphincteris, & cutis, venæ cavæ sanguis sit, & externæ hæmorrhoides jure appellari possint, quod in exteriori superficie appareant, & finiant. Contra, qui a vena lienis ad intestini corpus influit, & ipsum irrigat, omnis venæ portæ sanguis sit; tum verò hæmorrhoidales venæ, internæ hæmorrhoides jure debeant appellari, quod ad intestini oram perveniant; quam non ita promptè, nisi digitis eam exterius trahendo, conspicias. Duæ autem sunt hæmorrhoidales venæ, videlicet a porta, & cava deductæ, propter eam causam; quoniam usus venarum, quæ in sede sunt, in genere iidem sunt, qui aliarum venarum, videlicet ad partes sanguine nutriendas. Et quia in sede duæ sunt partes ab invicem multò differentes, crassum intestinum & musculi, quæ anum constituunt; nam quamvis Galenus tres partes in sede constituat, anum, intestinum, & sphinctera musculum; quia tamen per anum, fortè musculum in superficie positum, tenuem, & coriaceum, ipsum quoque sphinctera intellexit; propterea verè dictum est, in sede duas partes notari, quas diverso sanguine nutrire natura consuevit; nam intestinum crassum, uti omnia in abdomine, & à peritonæo membra contenta, & conclusa, tanquam primæ, & infimæ

Historia,
& propa-
go venarum hæ-
morrhoi-
daliū.

ad illa
-logion
-lib mub
da cūc
-anig
-mūgōm
-mūgōm

Compo-
sitio podi-
cis.

Venæ hæ-
morrhoi-
dales duæ.

lib II

Duæ tan-
tum partes
anū

animæ, vegetali nimirum, famulantiæ, à portæ ramis, & sanguine, scilicet chyloso, neque ita puro, nutriuntur. Musculi verò omnes, & cutis, tanquam perfectiora organa, nimirum sentienti, moventique animæ dicata, à cava nutriuntur, nempe sanguine defæcato, & puro, ut cæteræ corporis partes. Propterea consentaneum erat, in sede duplex genus venarum constituere, & portæ, & cavæ.

Non omnia membra in abdomine à peritonæo concluduntur. Notandum autem est, quod rarum vobis videbitur, quod etiam Galeni doctrinæ non consentire apparet, qui omnia membra in abdomine contenta peritonæo obduci voluit, ut ventriculum, intestina, jecur, fellis vesicam, lienem, omentum, mesenterium, renes, vesicam, uterum, vasa, & si quæ aliæ sunt in infimo ventre contentæ partes: cum tamen hoc verum non sit. Sed rei veritas sic se habet, quod omnia membra in abdomine contenta, quæ à porta venas habent, & ab ea nutriuntur, tantum à peritonæo comprehenduntur; quæ verò à cava, extra peritonæum sunt, etiam si in abdomine contineantur. Quocirca renes, qui à cava per emulgentes, & uterus, qui à cava, quæ ad os sacrum, & vesica; omnia, inquam, hæc à peritonæo non concluduntur. Id quod non difficulter experieris, si peritonæi separationem à subjectis partibus, ex Anatomie ipsis digitis tentabis; liquidò enim apparebit, renes, & alia sub peritonæo non consistere, Quæ si vera sunt, nil mirum, si in imo ventre, & recto intestino duas hæmorrhoidales venas constituamus, portæ, & cavæ, posteaquam & aliæ partes in hoc infimo ventre contentæ, à porta, quin etiam & à cava venas sortitæ sunt, non tamen pari ratione omnes; nam renes ita à cava venas sortiuntur, ut à porta nequaquam recipiant; at rectum intestinum, primò intuitu videtur tum à porta, tum à cava venas admittere; quod tamen verum non est, quia vena hæmorrhoidalis à porta ad intestinum solum defertur, à cava verò, ad solos musculos, uti paulò supra dictum est.

Partes à cava nutritæ. Itaque ad rem revertentes, duplex genus venarum hæmorrhoidalium constituere oportet, portæ, & cavæ. Et quia animæ partes, quæ à cava nutriuntur, & numero plures, & mole majores sunt; etenim quatuor sunt muscoli; unus sphincter, qui crassus est, & in orbem cingit

intestinum; & alii duo, hinc inde unus, intestinum attollentes; quartus cutaneus anum constringens: hinc factum est, ut venæ à cava deductæ duæ sint, à porta verò una tantum, & à lateribus primæ producantur, qua hinc inde muscoli sunt. Et quia muscoli nobiliores partes sunt, ideo arteriam adjunctam habent, ignobiliores verò, ut intestinum, arteria sunt destitutæ, uti etiam plantæ hac eadem anima præditæ. Patet igitur, cur venæ in sede duorum sint generum, portæ scilicet, & cavæ, & cur una a vena porta, duæ verò à cava sint transmissæ; & quæ à cava hinc inde positæ sint, quæ verò à porta retro magis; denique quæ à porta, arteria destituantur, quæ verò à cava, arterias habeant.

Ex qua hæmorrhoidum historia, & Corollaria venæ cavæ nova hæmorrhoidum cognitione multa licet tanquam corollaria colligere, & Veterum decretis adjicere; videlicet, venas hæmorrhoidales duplices esse, portæ, & cavæ, utrasque autem ad sedem pertingere ac propagari; sed portæ hæmorrhoidas ad intestinum potissimum deduci; cavæ verò, magis ad sedis musculos, quod est secundum corollarium. Tertiò, portæ hæmorrhoidas retro primum in intestinum ingredi, inde per totum disseminari; cavæ verò, ad latera primum porrigi, inde per ambos sphincteres musculos progredi, & incedere. Quartò, sanguinem à portæ hæmorrhoidibus exeuntem crassum esse, nigrum, & fæculentum; à cavæ verò, nonnunquam, imò sæpe tenuiorem, & rubicundiorem apparere. Propter quam causam, quintò elicitur, videlicet, insignes sanguinis hæmorrhoidalis profusiones, majores fieri è venis cavæ, quam à venis portæ, ideoque priores cum majori periculo evenire; quod majores, & plures sint rami cavæ ad sedem delati, & dispersi, quàm portæ; & præterea, propè cavæ grandiores ramos positi. Sextò elicitur, hæmorrhoidas portæ subvenire morbis à sanguine melancholico, propter ejus communionem, procreatis; cavæ verò, cæteris aliis. Item ubi crassum, & fæculentum sanguinem exire videris, à vena lienis, ubi vero rubicundiorem, à cava manare non perperam judicabis. Ultimo, licebit quoque aliquid colligere circa hirudinum applicationem, videlicet utilem, quinimo variam; Nam si intentio est melancholicum sanguinem educere à vena lienis,

tum retro spinam, & coccygem versus, tum intus magis, ad intestinum applicare hirudines oportet, quo ejusmodi venæ propagantur; si vero alium quendam à cava, tum à lateribus, tum superficie tenus, ubi venæ ejusmodi sunt, applicandæ erunt. Quibus ita de hæmorrhoidibus, tanquam ad naturalem historiam pertinentibus, exploratis, nunc, quis usus hæmorrhoidum in medicina sit, & quomodo faciant ad morbos tum præcavendos, tum debellandos, inquirendum.

Natura
hæmor-
hoidibus
abutitur.

Certum est, hæmorrhoidibus abuti naturam passim ad sanguinem expurgandum, ut si quid pravi, aut immoderati sanguini insit, tum in portæ vena, tum in cava, extra corpus mittatur, atque ita, osculis venarum adaperitis hæmorrhoides fiant. Quam porro expurgationem, non per aliam partem, quam per anum commodius efficere natura poterat, tanquam per eam, quæ ab ipsa natura ceu sentina, & cloaca omnium excrementorum constituta est; ut propterea non sit mirandum, si venarum osculis apertis, nonnulli inculcata fruuntur sanitate, nonnulli à gravissimis morbis tum liberentur, tum præserventur, ut dicit Galenus. Itaque hoc in præsentia disquirere circa propositas venas opportunum est, nimirum quomodo, & quibus conferant, & ad sanitatem conservandam, & ad morbos tum curandos, tum præcavendos earundem tum apertio, tum occlusio; nam si aperiantur, ubi sanguis in corpore est vitiosus, aut immoderatus, sanum corpus degit; si occludantur, ubi sanguis in venis purus est, bonus, & moderatus, sanitas similiter consequitur; contra verò, si contrarium accidat; si itidem aperiantur, cum morbus adest, aut immineat, sanitatem pollicentur; si vero tunc occludantur, morbum præsentem auctum iri, & impendere, certum est. Propterea Galenus Libro de Curat. per sang. miss. adversus Erasistratum Cap. 5. dixit, hæmorrhoidas servare hominem sanum; cujus rei ratio 3. de Hum. & 6. de Morb. Vulg. Comm. 3. ab ipso affertur, quia per hæmorrhoidas supervacui humores expurgantur. Ideoque Hippocrates 3. de Humoribus dixit, qui hæmorrhoidas habent, nullis tandem morbis corripiri posse; propterea quod, si maximus morborum proventus ex sanguine, & humoribus, qui in venis sunt, provenit, venæ autem duæ

Disquisi-
tio.

tantum in corpore sint, porta, & cava, si per hæmorrhoidas utraque expurgatur, cum ambæ ad sedem concurrant, omnino universum corpus expurgabitur per utramque, & ita corpus nullis corripitur morbis, ut dicit Hippocrates.

Ut autem hæc omnia luce meridiana Prisci hæmorrhoides à cava

clariora sint, & vobis perspecta; & si mul quibus morbis hæmorrhoides conferant, unum ante omnia vos addiscere convenit, & memoriæ mandare, videlicet: Priscos Auctores nullam habuisse notitiam venarum hæmorrhoidalium in sede, quæ à cava proveniunt. Quod verissimum esse patet ex eorum auctoritatibus, quæ omnes, tantummodo venam, quæ à ramo lienis fertur ad intestinum, à qua sanguis crassus, & melancholicus expurgatur, respiciunt. Una Galeni Auctoritas est 6. Aphorif. 12. & 47. Per hæmorrhoidas, hepatis materia sæculenta vitiosa expurgatur. Secunda, in hæmorrhoidas atram bilem descendere Secundo ad Glauc. testatur; & ob hanc causam dixit, naturam vas quoddam peculiare à vena lienis ad anum produxisse, per quod atra bilis, & omnino sanguis crassus, & melancholicus evacuatur. Tertia, 4. Aphorif. 21. & 25. Hæmorrhoides sunt maximum remedium melancholiæ, ita ut ipsam etiam futuram prohibeant. Idem quoque dixit 6. de Morb. vulg. Com. 3. & est quarta auctoritas. Quinta, Hæmorrhoides supervenientes atra bile vexato, bonum, 6. Aphorif. 11. idem 21. & 48. Sexta, Hæmorrhoides sanat atram bilem, & lienem induratum, Sexto in Sextum de Morb. vulg. com. 8. Septima, melancholia fit ex atra bile, sicuti hæmorrhoides, quando ad venas, quæ in sede sunt, cumulatus decumbit, 3. Aphorif. 30. Octava, Atrabiliis cum phrenitide occupatis, si hæmorrhoides oboriantur, bonum est, Libro de Judicationibus, pag. 398. Et breviter, si Hippocratis, & Galeni, Veterumque volumina accuratè evolvantur, nihil amplius inveniemus. Illud autem inficiandum non est, Priscos, ipsa experientia inductos, nonnumquam fecisse morborum mentionem, qui ab hæmorrhoidibus sanantur, aut præcaventur, quorum causa abstrusa illis est, cum ignorent hæmorrhoidales venas cavæ, ut constat, ex Hippocrat. 2. Lib. de Humor. & 6. de Morb. vulg. utrobique Comm. 3. Qui hæmorrhoidas habent, ii neque dolore lateris, neque pulmonis inflammatione,

Prisci hæ-
morrhoi-
des à cava
ignora-
runt.

I. Aucto-
ritas.

II.

III.

IV.

V.

VI.

VII.

VIII.

Veteres
curatio-
num mor-
borum per
hæmor-
hoidas
memine-
runt igno-
rata causa.

neque furunculis, neque phagedæna, neque terminthis, neque lepra, neque fortè aliis corripuntur; neque enim ullam communionem hæmorrhoides portæ cum pectore habent, & cum pleuritide, & peripneumonia. Similiter cum dicit Hippocrates 6. Aphorif. 11. hæmorrhoides supervenientes renum passionibus, bonum: peto, quid renibus cum vena lienis? Neque obstat, Galenum in Commento dicere, per hæmorrhoidas, crassum sanguinem evacuari, qui nephritim facit, quoniam crassus ille sanguis ex vena cava per hæmorrhoidas expurgatur, cum qua communionem, & rectum, ac propinquum habet ductum, nusquam verò ex portæ vena, quæ longinqua est, neque cum ea societatem habet ullam. Unde hoc loco ita Galenum excusare licebit, sicuti excusavimus, cum pleuritidem expurgari per urinam docuit per læves arterias, cor, & magnam arteriam, cum commodiorem viam, tutiorem, & faciliorem ignoraret, quæ est per venam sine pari recta ad emulgentes propagatam, & pertusam. Similiter si hæmorrhoidas febres sanare passim dicant omnes, & id quoque experientia quotidie comprobemus, ac videamus, quomodo ex prædicta vena lienis sanantur, intelligere non possumus. Denique si Hippocr. & Galenus 6. de Morbis vulg. & 6. Aphorif. & alibi passim dicunt, varices furorem curare; aut, varices & hæmorrhoidas insanis supervenientes, insanix solutionem sequi, certè, quomodo à vena lienis, natura per varices, quæ in cruribus, & coxis sunt, atram bilem transmittat, non licet ita facile assequi, si modo verissimum esse supponamus, venam portæ, cum vena cava communionem nullam habere, per magnos earum truncos. At nos, qui jam callemus, hæmorrhoidas venæ cavæ, jam promptissime possumus causam reddere, cur hæmorrhoides sanent tum pleuritidem, tum peripneumoniā, tum renum passiones, tum febres, tum denique alias plerasque affectiones; & præterea, quomodo varices atram bilem à capite revellendo, furorem sanent; quod evenit propter maximam communionem, quam sedis venæ habent cum cava, cum ab ipsa oriantur, & prope magnos venæ cavæ ramos sint. Similiter, crurum, coxarumque varices omnes a vena cava prodeunt, neque ullum cum porra habent connexum.

Quoniam verò hæmorrhoides interdum sanitatis causa sunt, interdum morborum, nonnunquam etiam mortis, ex Gal. propterea videre est, propter quas causas hæc eveniant. Eveniunt autem proculdubio, quia vel fluunt, vel non fluunt; & si fluunt, vel sit moderate, vel immoderate; si vero non fluunt, vel non fluunt naturaliter, vel quia supprimuntur; nam si fluunt, & moderate, sanitatis causa sunt. Ideoque dixit Galenus Libro de venæ sect. adversus Erasistr. Cap. 5. Venæ hæmorrhoidales, sanguinem fundentes, servant hominem sanum. Quod si immoderate fluant, morborum causa sunt, interdum etiam mortis. Idcirco Galen. in Lib. de Curat. per sang. miss. Cap. 19. dixit. Quippe cum hæmorrhoidum evacuationem vereamur, ne in tantam evadat immoderationem, ut hominem vel protinus interimat, vel aquæ inter cutem obnoxium, aut cachexiæ, hoc est, malo habitui, reddat. Addit Aetius Lib. 14. Cap. 5. hæmorrhoidas cum deformitatem, tum vitam miseram, tum interdum mortem afferre; deformitatem, quia nimia inanitione universum corpus decoloratur; vitam miseram, quoniam perpetuæ imbecillitati occurrendum est; mortem, quia iocinore affecto, aqua inter cutem supervenit. Quod si non fluant, vel non fluunt, quia naturale alicui sit non fluere; quod scilicet sanguis neque qualitate peccet, neque quantitate immodicus sit, tuncque sanus degit homo, etiamsi venæ sedis apertæ non sint; uti plurimos videmus sanos degere, sine ullo hæmorrhoidum effluxu. Quod si non fluant, quia aut sanatæ, aut suppressæ sint, & cæcæ redditæ, eo casu, morbi expectandi sunt. Unde Hippocrates, quarto de Morb. Populæribus, ad finem dicit, quod Alcippus, cum hæmorrhoidas haberet sanatas, insanit. Ideoque Gal. 4. Aphorif. 25. formidat utramque immoderationem, siue supra modum sanguis excernatur, siue omnino supprimatur; propterea factum est, ut suppressis hæmorrhoidibus, vel scirrhus lienis sit obortus, vel melancholia, vel febris, vel renum dolores, vel alia. Ideoque Hippocrates in curatione hæmorrhoidum, præcipiebat, unam esse apertam relinquendam. Cum verò Galenus, ex Hippocrate, utramque immoderationem suspectam habuerit, videlicet suppressionem, & nimiam

evacuationem, ideo 4. Aphorif. 24. dixit, non esse assuefaciendum ei, quæ fit per hæmorrhoidas, evacuationi. Ex quib. Galeni verbis, vidi aliquos Medicos ita formidare usum hirudinum, & sanguinis evacuationis ex hæmorrhoidibus, ut non solum rarissimè hirudines affigant, ubi hæmorrhoides innatæ sunt, neque fluunt, aut parçè, sed etiam ubi patiens nunquam eas venas aut turgidas, aut fluentes habuerit, nullo modo admittant; dicentes, hanc Galeni fuisse sententiam, non esse assuefaciendum ei, quæ fit per hæmorrhoidas evacuationi.

Unde quæstio hoc loco exoritur, ad praxim, & salutem ægrotantium maxime pertinet, utrum patiens, qui hæmorrhoidas in sedis partibus nunquam habuerit, hoc est, cui neque sanguis fluxerit, neque tumidæ fuerint venæ sedis, huic Medicus debeat per hirudines appositas eam evacuationem tentare in morbis curandis; ut puta, in melancholia, pleuritide, peripneumonia, capitis dolores, febribus, liene affecto, renum passionibus, & aliis affectionibus ab Hippocrate, & Gal. memoratis.

Solutio ex Gal. Solutio nem huius dubii, ex Galeno petamus, qui 4. Aphorif. 25, in Comm. hæc habet, sanguis supra, id est, per os excretus, qualiscunque fuerit, malum; infra verò, id est, per hæmorrhoidas, bonum, quando nigra evacuantur, hoc est, quando hominis natura multum talem accumulaverit sanguinem, aliter autem non est assuefaciendum ei, quæ fit per hæmorrhoidas, evacuationi, ut quæ periculofam habeat utramque immoderationem, siue supra modum sanguis excernatur, siue planè supprimatur. Causa huius à Galen. redditur Libro de Curandi ratione per sanguinis missi. Cap. 19. ubi habet; quippe cum hæmorrhoidum evacuationem vereamur, ne in tantam evadat immoderationem, ut hominem, vel protinus interimat, vel aquæ intercutem obnoxium, aut cachexiæ, hoc est, malo habitui, reddat. Ex his Galeni verbis clare explicatur, sanguinem melancholicum in corpore cumulatam, per hæmorrhoidas esse evacuandum; neque hac in re Galen. ullam ponit distinctionem, siue sint, siue non sint innatæ hæmorrhoides. Huic rei rationes quoque adstipulantur. Prima est, natura per hæmorrhoidas solet sanguinem evacuare, & cum evacuat, homines à melancholia liberat, & lienem induratum sa-

nat, & neque pleuritide, neque peripneumonia, neque aliis corripit potest; ergo omnino excitanda, & invitanda natura est ad hanc evacuationem efficiendam. Secunda, natura construxit vas, immò vasa huic muneri destinata, quæ ubi munere suo funguntur, sanum degit corpus; ergo, cum munere suo non funguntur, neque sanguinem evacuant, est aperiendum, existente materia in corpore noxia, quod supponendum perpetuò est. Tertia, evacuationes, quæ fiunt aut à natura, aut à Medico, quotiescunque adest materia noxia, sunt bonæ; quia morbos tollunt, per Galenum, ex Lib. de Consuetud. Cap. 5. Quarta, si non sunt aperiendæ venæ hæmorrhoidales, quando homo multum sanguinem melancholicum cumulavit, & tumore duro lienis, aut melancholia, aut similibus afficiatur, neque etiam in aliis morbis est aut secunda vena, aut medicamentum purgans exhibendum, aut tale aliquid præstandum, quia par ratio est. Quinimò illud asseveranter ajo, quod major ratio est, ut evacuetur sanguis per hæmorrhoidas, quam per venam sectam, & quod, si non licet aperire hæmorrhoidas, minus licet venam cubiti aperire: ratio est, quia natura rectè operans in morbis ex se aperit hæmorrhoidas, nunquam autem ex se aperit venam brachii. Item, si natura ex Hippocrate est morborum medicatrix, & iis quidem medetur, & curat adaperitis venis sedis, raro aliis; & nos quoque potius has, quam alias aperire debemus. Demum, si natura nasci venas, aut frontis, quanquam rarissimè aperiens, capitis dolorem è vestigio sedat; item si in crure varicem aperiens melancholiam tollit; multò magis aperiens hæmorrhoidales venas, quas passim solet aperire, morbos sicuti ipsa, sic & nos curabimus. Ultimo loco unum audeo adjicere, quod admiratione dignum iudicabit, nimirum cum hæmorrhoides venæ cavæ novum sit inventum, ideo nova erunt omnia, quæ ex his consequentur; præcipuè autem hoc, videlicet sanguinis evacuationem ex hæmorrhoidibus, conferre magis malignis febribus, quam venæ sectionem ex brachio. Quod etsi paradoxum prima fronte videtur, ratio tamen huic adstipulatur, quia in malignis febribus putredo est in vasis majoribus, ut constat apud omnes; at venæ hæmorrhoidales magis sunt vicinæ venæ cavæ, ubi maxima est

Non est assuefaciendum evacuationi per hæmorrhoidas.

Utrum non assuefacto aperiendæ hæmorrhoides.

Solutio ex Gal.

I. Ratio.

II. Ratio.

III. Ratio.

IV. Ratio.

V. Ratio.

Ultima ratio.

Alia ratio.

Cui evacuationi per hæmorrhoidas magis conferat ad febres malignas, quam venæ sectio.

Historia.

Gal. locus
explicatur.

est in lumbis, & ad os sacrum, quam in brachio, ubi longius absunt à majoribus ramis, ut puta axillaribus, & venæ cavæ trunco; ergo magis loco putredinis subvenient. Quod autem appareat interdum non subvenire, & exiguum operam præstare, ea causa est, quod fortè Antiquorum tantum consuetudinem insequentes, qui, cum ignorarent venas sedis à cava prognatas, alias usurparunt, quæ in artubus sunt; vel fortè quia magis apparentes, & sectioni magis obviæ artuum venæ sint; vel tertio, quia non ea sanguinis quantitas ex venis hæmorrhoidalibus extrahatur, quæ ex artubus, ultima hac causa in culpam Medicorum rejicienda, qui, si vellent, ex hæmorrhoidibus tantundem sanguinis emitterent, idque cum evidentissima utilitate; quemadmodum non semel, sed iterum, ac sæpius mihi in praxi obtigit; præcipue autem in nobili muliere, quæ cum ante quinque annos bis concepisset, & puellas duas peperisset, tum mensibus magna ex parte deficientibus, cessavit à conceptione; quam cum curarem, & manè hæmorrhoidas per hirudines aperirem, à prandio, cum soli se dorso ad dealbandos capillos exponeret, copiosum sanguinis per hæmorrhoidas profluvium supervenit, & ab ea hora menstruæ purgationes sufficientes apparuere, quaterve concepit, & quatuor masculos filios peperit. Quam historiam paulò infra latius prosequar. Id quod etiam confirmari potest, ex menstrua sanguinis purgatione, quæ fit per venas hæmorrhoidibus venæ cavæ vicinas; quæ ideo omnibus morbis meliebris succurrunt, & ipsas sanas conservant. Quod si Galenus dixit, non esse assuefaciendum ei, quæ fit per hæmorrhoidas, evacuationi; huic respondetur, hanc Galeni auctoritatem nihil ob stare, quia Galenus, ex Hippocratis sententia, duo dicit; alterum, quod cum hominis natura multum sanguinem crassum, nigrum, & melancholicum cumulaverit, tunc bonum esse sanguinem per hæmorrhoidas evacuare; cum alioquin, quando hominis natura talis est, ut sanguinem crassum non cumulet, tunc, inquit Galenus, non sit assuefaciendum ei, quæ fit per hæmorrhoidas, evacuationi. Reddit rationem Galenus, quia Hippocrates habet, periculosam esse utramque immoderationem, sive supra modum sanguis excer-

natur, sive omnino supprimatur. Quorum verborum sensus est; quia, si assuefacimus aliquem, qui natura non cumulet sanguinem melancholicum, evacuationi sanguinis per hæmorrhoidas, alterutrum potest sequi in progressu ex hac consuetudine; vel quia nimis excernatur; vel ex toto supprimatur; utrumque autem incommodum periculosum habet Hippocrates in jam facta consuetudine. Qui sanè locus nostram confirmat opinionem, quoniam nos, si verbi gratia lien sit induratus, aut aliquis melancholia laboret, neque habeat, nec unquam habuerit hæmorrhoidas innatas, volumus esse aperiendas hæmorrhoidas cum Galeno loco citato; quia, cum supponamus, materiam noxiam esse in corpore cumulatam, igitur ex Galeno aperiendæ sunt, & corpus est assuefaciendum huic evacuationi. At cum corporis ea natura non sit, ut talem sanguinem cumulet, neque etiam nos volumus, esse assuefaciendum corpus huic evacuationi, ne quandoque ad alterum duorum deveniatur, vel ad nimiam excretionem, vel ad integram suppressionem. Quomodo autem una eademque causa, nimirum consuetudo evacuationi per hæmorrhoidas, possit contrarios producere effectus, videlicet aut nimiam excretionem, aut perfectam suppressionem, non est difficile assignare; etenim ad nimiam excretionem devenitur, ex frequentibus actibus contractam, & excitatam; ad absolutam autem suppressionem, quæ potest contingere, quia ex nimia sanguinis evacuatione vasa exinanita in se ipsa concidunt, & hac ratione omnino supprimatur. Quoniam vero Galenus nullam habuit cognitionem hæmorrhoidum venæ cavæ, ideo semper respexit affectiones à melancholia provenientes, & sanguinem melancholicum à ramo lienis ad sedem transmissum, quem voluit esse per hæmorrhoidas evacuandum, ubi scilicet cumulatus in corpore est. Nos verò, qui scimus, hæmorrhoidas duplices esse, & portæ, & cavæ, adicere oportet morbos à venæ cavæ sanguine provenientes, quibus succurrere hæmorrhoides possunt, videlicet ubi sanguis in cava vena existens immoderatus est, ita ut quantitate, aut qualitate peccet. Unde Galenus 6. Aphor. 47. dicit, per hæmorrhoidas excerni partem vitiosi sanguinis; qui, si per se non fluat,

Quomodo
eadem
causa con-
trarios et-
fectus pro-
ducatur.

fluat, est evacuandus per hircudines appositas; sic enim corpus sanum conservabitur. Nam si duæ tantum in corpore venæ sunt, quarum sanguis, si probus est, homo inculcata fruitur sanitate, porta, & cava, & utramque habeamus in sede sanguinem pravum expurgantem, omnino ex iis sanitatem totius corporis resultare necesse est. Neque incommodum erit venæ cavæ hæmorrhoidas in viro, menstruis mulierum, seu hæmorrhoidibus uteri in mulieribus, cum & ipsæ à cava proveniant, comparare: ita ut, sicuti per menses moderatè, & naturaliter fluentes, & uteri hæmorrhoidas mulieres sanæ degunt, iis autem suppressis, omnibus sunt morbis obnoxie; sic in viris hæmorrhoides se habent. Ex quo absolutè concludendum est, hæmorrhoidas in omnibus ferè morbis tum præcavendis, tum curandis primas obtinere, & potissimas esse. Denique statuendum est, assuefaciendum esse ei, quæ sit per hæmorrhoidas, evacuationi; propterea quod evacuatur vitiosus sanguis, tum qui in abdomine, & partibus ejus omnibus, & sima jecoris consistit, per venam hæmorrhoidalem à porta deductam; tum, qui in gibba jecoris, & reliquo toto corpore in cava redundat, per venas in sede à cava deductas. Ita tamen tali assuefaciendum est evacuationi, ut utraque vitetur immoderatio, ne nimium fluat, neque prorsus cohibeatur. Est quoque evacuandus sanguis per hæmorrhoidas, quando suspicio est obstructionis tum in venis meseraicis; tum in sima, & gibba jecoris parte; uti in casu Reverendissimi Abbatis, qui ex arte levatus est per hanc evacuationem. Patiebatur verò decem, aut duodecim dierum intervallo dolores, fluctuationesque ad hypochondria & ventriculum, quæ quadantenus levabantur, tum ructibus emissis, & aliquo sanguinis vestigio ad hæmorrhoidas apparente; tumque prorsus recedebant mictione urinæ rubræ, & quasi crocæ, & excitata alvi dejectione biliosa, ac nonnihil æruginosa; ex quo conjecimus, tum sanguinis melancholici exusti, à quo flatus, & dolores movebantur, redundantiam; tum obstructiones in sima jecoris parte, & meseraicis non solum adesse, propter alvi fluorem, & vestigium hæmorrhoidalis sanguinis, sed etiam eadem subesse mala, hoc est obstructiones tum in gibba jecoris, tum in cava vena vitiosi san-

guinis redundantis, propter urinas rubras redditas. Propter quas causas jure consultum fuit, sanguinem potius per hæmorrhoidas evacuare, ut quæ utramque respiciant, & sublevent partem, ab utraque scilicet evacuando, quam per brachii sectam venam, ut quæ tantummodo è cava evacuet, & gibbæ jecoris partis obstructiones referet. Quoniam verò rarò accidit, imò verò nunquam, ut sanguis vitiosus, & obstructiones in sima tantum jecoris parte, & abdomine consistant, quin etiam & in cava vena, gibba jecoris, ac toto denique corpore redundant; hinc tanquam corollarium eliciendum est, sanguinis per hæmorrhoidas evacuationem esse magis, quam per venam sectam, tentandam, auspicandam, & explendam; id quod & Antiquiores quoque asseruissent, si non solius portæ, sed utriusque venæ hæmorrhoidalis portæ scilicet, & cavæ, notitiam habuissent.

Libet huc asserre casum, quem supra attigimus, de quadam nobili adolescente, quæ cum frigidi esset temperamenti, ventriculum frigidum obtineret, & menstruas purgationes haberet diminutas, ac duas quinque ante annos peperisset filias, amplius nec concepisset, cupiens non modo concipere, sed mares parere, sese mæ commisit curæ. Ego autem primò totius corporis curationem iniens, medicamenta atque venæ sectiones tum ex brachio, tum ex pede adhibui; ultimò hæmorrhoidas aperui, à qua parte circiter sex sanguinis uncie evacuatæ sunt; sed paulò post incuria adolescentis, quæ statim soli dorsum opposuit, ad capillos dealbandos, rursus ex hæmorrhoidibus excitatum profluvium fuit, & decem circiter uncie sanguinis effluxere, ita ut totæ sexdecim sanguinis uncie, & amplius fuerint evacuatæ; ex qua sanè larga evacuatione, etsi incommoda potius metuebamus, subsecuta tamen sunt omnia hæc commoda; primò enim, cum prius menses non fingulo, sed sæpe tertio quoque mense fluere soliti essent, jam à larga hæmorrhoidum evacuatione proximo fluxere menses; deinde tribus diebus consuetum tempus præverterunt; tertium commodum fuit, quod cum prius cum capitis dolore, cordis seu oris ventriculi anxietate, tum verò etiam hypochondriorum molestia, ac rugitu, denique cum dorsi dolore supervenirent, jam nunc omnia istius-

Evacuati
oni per
hæmor-
rhoidas,
ut assue-
faciendum.

Historia.

Alius casus
Mulieris.

Hæmor-
rhoidibus
mensēs
provoca-
ri.

Ubi affi-
gendæ hi-
rudines in
qualibet
affectione

Chirurgia
hæmor-
rhoidibus
quando
conveniat.

istiusmodis cessarunt. Ultimò cum nulla expectarentur menstrua, propter copiosas sanguinis evacuationes factas, fluxere tamen, uti prius fluere solita erant. Ex quibus colligatis, hæmorrhoidum evacuationem nedum menses prohibere, sed provocare, faciliores, promptioresque reddere. Verisimile est autem, hæmorrhoidas sanguinem menstruum provocare, quod à venis uteri, ipsum propter copiam, & crassitiem infarctum, & affixum, & ut sic dicam, incuneatum, ad ora venarum sedis, vi vacui, retrahant, aut potius derivent, & ita uteri venas ab infarctu liberatas, & vacuas redditas referent. Itaque, ut ad usum omnia referantur, in liene tantum indurato, iussi ut hirudines tum intrinsecus, tum posterius, coccygem versus, tum nonnihil ad sinistram affigerentur. In obstructionibus autem, ac tensionibus, tum in sima, tum in gibba jecoris, ut in Abbate, tum exterius, tum interius, tum posterius, tum ad latera, atque ut summatim dicam, undique ad podicem affigere iussi. In renum autem affectione, necnon in pleuritide, peripneumonia, insuper in externis affectibus, ut lepra, furunculis, & id genus, commodum erit exterius magis, tum verò etiam ad podicis latera hirudines applicare. In febribus verò, in quibus ferè obstructions tum in meseraicis, & sima jecoris, tum etiam in gibba ejusdem, & cava vigent, tum exterius, tum interius, atque undique, ut supra dixi, hirudines affigantur. In mania tum interius, tum exterius, si exusti humoris redundantia in toto existit. In melancholia similiter. In phrenitide, exterius magis, & ad latera. Verbo, prout evacuare supervacuos humores, aut à cava, aut à porta oportet, seu affectiones, affectæque partes, aut magis à cava, aut à porta dependent, sic in podice locum eligere congruum oportet, aut exterius magis, & ad latera, aut interius retroque magis. Quæ omnia ceu nova, etsi experientia comprobari hæcenus exactè non potuerunt, comperita tamen à me utcunque fuere, qui multos passim à qualibet affectione curandos præ manibus semper habeo. Sed jam tempus est, ut ad nostrum institutum revertamur, & Chirurgiam peragamus, quæ fanè hæmorrhoidas respicit, cum non probè suo munere funguntur, quod est, vel cum ex toto supprimuntur, vel immoderatè fluunt; præter alias, vide-

licet cum nimium tumentes sunt, aut dolentes, aut inflammatae, aut gangrænosæ factæ, & exulceratae, & alia id genus symptomata patientes.

Quibus omnibus succurritur vel medicamentis, vel Chirurgia, vel utrisque. Primo autem de tumentibus hæmorrhoidibus agamus, de quibus Hippocrates Chirurgiam proponit in Libello de Hæmorrhoidibus, sed tumorem Hippocrates videtur conjungere cum sanguinis fluxu, tametsi Chirurgia magis ad tumorem spectat, qui intelligi debet neque dolens, neque durus, neque inflammatus, quem vult accidere hæmorrhoidibus sedis, tum propter bilem, tum propter pituitam ad rectum intestinum transmissam, ita ut venis supercalefactis, & repletis tum tumidae fiant, tum sanguinem ejaculentur. Tumores autem, seu tumidae hæmorrhoides, velut uvæ acini lividi sunt, ait Hippocrates, quos hac Chirurgia ferramentis candentibus audacter tollit, cum dicat. Rectum enim intestinum & secans, & resecans, & consuens, & urens, & putrefaciens, etiamsi gravissima hæc sunt, nihil læseris. Primo igitur Hippocrates præparat septem, aut octo ferramenta palmæ longitudine, & crassitudine specilli crassi, cum summa parte reflexa, ac lata, veluti in parvo obolo. Tunc facibus prius excretis, & hæmorrhoidibus foras aut per abdominis compressionem, spiritusque cohibitionem, aut facum excretionem, aut aliter extrusis, ferramenti propositis candentibus urendæ hæmorrhoides omnes sigillatim sunt, donec resiccati tumores sint; ita tamen urere oportet, notate, ut contingat, ait Hippocr.; Græca dictio habet, ὑπαλειψēs, quod leviter contingere, vel ἀπὸ τοῦ ὑπολειπεῖν, significat subrelinquere, quod idem ferè ac non contingere; nam si non tanges, non irritaveris; propterea Hippocrates infra, se ipsum declarans, ait; urito, cavendo, ut ne contingas ferro, sed propè admotis ferramenti resiccato. Summatim, Hippocrates vult ferramenta candentia propè hæmorrhoidas esse admovenda, abstinendo à contactu earum; propterea quod intentio Hippocratis est, tumores resiccare, absque eo quod irritentur, quod fiet, si non tangantur, sed ferramentum tam propè hæmorrhoidas admoveatur, ut non irritentur, sed tamen vim ignis perferant, ad bonam, utpu-

Chirurgia
hæmor-
rhoidum
tumida-
rum.

Hæmor-
rhoides ut
extrahen-
dæ.

Qq to,

Hæmor-
rhoidum
urenda-
rum signa.

Cura Hip-
pocr. post
ustionem.

Alia Hip-
pocr. Chi-
rurgia.

Inter-
pres Hip-
pocr. cor-
rectus.

Cannula
qualis.

2. Hippo-
crat. Chi-
rurgia ad
hæmor-
rhoidas tu-
midas.

to, laborantis tolerantiam, quò hæmor-
rhoides tumentes resiccentur. Cogno-
scemus autem, inquit Hippocr., ipsas
hæmorrhoides, propè quas ferramenta
admoveere oportet, quia supereminet
in interna recti intestini parte, veluti uvæ
acini lividæ, & simul ut sedes extube-
rat, & foras prorumpit, sanguinem eja-
culantur. His resiccatis tumentibus hæ-
morrhoidibus, Hippocr. supra ponit *Len-
tem*, & *Ervum in aqua decocta*, inde mol-
lem spongiam, ad consummatam exsicca-
tionem, circa imas ilium, seu lumborum
partes, abdomen in circuitu fascia ob-
volvitur, postea uno capite reflexa inter
coxas ad anum, quousque supra ad ob-
volutam fasciam applicetur, præcingit.
Et notetis, quæso, quomodo Hippocr.
manuum opera, & ferramenti canden-
tibus, quæ adurentia sunt, non tamen
urit, sed tantum exsiccatur, & digerit;
tum vero exsiccando, & digerendo, tu-
mentes curat hæmorrhoidas; est quippè
modus rarus, & ab Hippocr. tantum
excogitatus; qui non solum exsiccatur, &
digerit, & tumorem curat, sed partem
quoque laxatam roborat, ignis enim vim
roborandi habet.

Huic similis esse videtur quarta Hip-
pocratis Chirurgia, quam eodem Lib.
proponit ad tumentes hæmorrhoidas ex-
siccandas; sumit arundinem sepiariam,
phragmiten appellatam, quæ in sedem
inditur; tum ferramentum candens,
arundinis cavitati congruum immittitur,
ac frequenter eximitur, quo magis ca-
lesceri sustineat, & neque ulcus ex calo-
re habeat, & venæ resiccatae sanæ fiant.
Notandus verò error text. Hippocr.,
qui habet *κλυσήρα* loco *κλυσήρα*, cly-
sterem facere oportet, velut arundinem
sepiariam, quod est perinde, ac si dicat
cannulam, seu tubulum, vel fistulam fa-
cere oportet, velut arundinem sepi-
ariam, quasi dicat, non ita crassam, seu
latam, ut communis arundo, sed ut ea,
ex qua sæpè fit; & hanc verò cannulam
vult esse efficiendam ex ære, ut notat
Galenus. Addo ego, oportere tubulum
esse aut in fundo occlusum, ne ferra-
mentum altius quam oportet, perve-
niat; aut obstaculum ferramentum can-
dens habere, quod eundem præbeat
usum.

Proponit deinde Hippocrates secun-
dam Chirurgiam, quæ tumentes hæ-
morrhoidas, ut ipse dicit, præsecat, non
tamen ferro, sed erodente medicamen-

to; ideoque proponit erodens, ad se-
candum aptum; si in æreum vas meas,
& in urinam, *Æris florem tostum*, tri-
tum, *lavem* inspergas, deinde diluas,
& vas agites, & in sole exsiccet, ubi ve-
rò siccatum fuerit, eradas, teras, & læ-
vigatum ad anum apponas, & splenia oleo
imbuta addas, ac spongiam supra deliges.

Rursus Hippocrates tertiam propo-
nit Chirurgiam, ad curandas hæmor-
rhoidas tumentes, hoc modo; adnasci-
tur ad venam sanguifluam, extuberan-
tem, veluti mori fructus; & si quidem
valde extra fuerit extuberantia, carnis
tectorium circa ipsam nascitur; si igitur
mollis sit, & sub tectorio cedat ex-
tuberantia, digito ipsam auferre oportet;
nihil enim plus difficultatis hæc res
habet, quam si quis, dum ovicula ex-
coriatur, digitum inter cutem, & car-
nem adigat. Quod si extuberantia pe-
nitens intus delituerit, ea per catoptherem
inspecta, auferre postea ipsam oportet
Veratro nigro in anum sublito.

Huic Chirurgiæ similes sunt duæ aliæ
Chirurgiæ ab Hippocrate propositæ,
eodem Libro circa finem Capitis; quæ
neque veræ, & simpliciter Chirurgiæ
sunt, sed ex medicamentis compositæ,
tumentes hæmorrhoidas extirpant. Ait Medica-
Hippocrates; si vero neque urere, ne-
que resicare voles, ubi multa aqua pro-
luisti, & sedem eversam extraxisti, *Myr-
rbam tritam*, *lavigatam*, & *Gallam*, &
Alumen Ægyptium ustum, quod reliqua
una parte & demidia superet, ac *Me-
lantheriæ tantundem accipe*, ac siccis his
utere, & dimidia *Chalcitidis ustæ pars idem
efficiet*; hæmorrhoides enim ab his medica-
mentis decedet, veluti corium combu-
stum. Ultimò aliud medicamentum pro-
ponit Hippocr. idem præstans, in sup-
positorii formam; inquit enim. Si ve-
ro glandulis sanare voles, *Sepiæ Testam*,
Plumbaginis tertiam partem, *Bitumen*,
Alumen, *Florem Æris exiguum*, *Gallam*,
Æruginem modicam commisceto, & *Mel
costum* affundito, & formatam ex his
glandem oblongiorem apponito, donec
extirpaveris. Hæ sunt, quæ hæmor-
rhoidibus tumentibus, nonnihilque san-
guinis fundentibus, ex Hippocrate, Chi-
rurgiæ proponuntur; quarum nonnullæ
difficiles sunt: nam ego experientia non
potui unquam comprobare, rectum in-
testinum esse secandum, & resecandum,
& consuendum, & urendum, & putre-
faciendum, sine ulla læsione, ut dicit
Hip-

3. Eius-
dem.

Medica-
mentum
ad idem.

Aliud ad
idem.

Lib. 6. Cap. de Hæmorroidibus, quo signo fluens moderatus ab immoderato sit distinguendus; tum verò, quando suppressendus, quando permittendus; inquit enim. Parum tutò suppressitur iis, qui sanguinis profluvio imbecilliores non sunt; habent enim purgationem hanc, non morbum; ideoque curati quidam, cum sanguinis exitum non haberent, inclinata in præcordia, ac viscera materia, subitis, & gravissimis morbis patientes correpti sunt. Igitur si immoderatus ex hæmorroidibus fluxus sanguinis sit, qui noceat, & imbecillum hominem reddat, coercere ipsum oportet primo medicamenti, quæ à Celso Lib. 6. afferuntur; quod si hic profusio non sistatur, Chirurgia opus est. Una est, quam proponit Hippocr. in Lib. de Ratione victus in morbis acutis, quæ vinculis procedit, filum lanæ succidæ crassissimum, ac maximum, in acum immisum transmittas, ex una primum parte hæmorroidis; inde ea comprehensa, ex altera acum, & filum trajicias, & ab eadem parte extenta fila adstringas; mox medicamentum erodens imponas, donec hæmorroides decident, & semper unam relinquant, ait Hippocr., ne omnibus obstructis, patiens in contrarium incidat affectum, id est, in omnimodam suppressionem, & accidat, quod dicit Hippocr. 6. Aphorif. 12. Hæmorroides sananti diuturnas, si non una servata fuerit, periculum est hydropem, aut tabem accedere; cujus sententiæ reddit rationem Galenus in Comment., quia obstructis ex toto hæmorroidibus, per quas hepar transmittat sanguinem feculentum, non est mirandum, si scirrhum reddatur, & calor jecoris, à quo sanguis gignitur, exstinguatur, unde hydrops superveniat, sanguinis generatione frustrata. Quod si jecur exustam materiam ad pulmones refundat, & venas rumpat, tabes seu phthisis resultat, ut Hippocrates dicit. Huic tamen Hippocr. legi de servanda una hæmorrhoide aperta, sese opponit Aetius Lib. 14. Cap. 5. qui ex Hippocrate affirmat, non esse relinquendam ullam hæmorroidem apertam, dummodo servetur congrua victus ratio, & sanguis ex brachio mittatur. Quæ opinio neque Hippoc. neque Galeno consentit; nam licet æger, & cibi paucitate, & aquæ portione detineatur, & alvus subducatur, & vena cubiti incidatur, ut Aetius dicit, tamen

quia hæc non possunt semper fieri, servari, aut frequenter repeti, neque viscera corrigi, quo minus superfluous sanguis gignatur, ideo tutius est Hippocratem aliter non exponere, quam verba sonant, & Galenus exposuit, ut scilicet una relinquatur aperta.

Sed ad Chirurgiam redeamus. Galenus in Isagogicis, Chirurgiam hæmorroidum his verbis tradit. Hæmorroides lino duplici per ipsarum basin transeuntes, adstringentesque post horas duas abscindimus. Celsus vero Lib. 7. Cap. 30. de Condylomatibus ait; si hæmorrhois capitulum exiguum, basinque tenuem habeat, adstringendum lino paulum supra est, quam ubi cum ano committitur; deinde supra nodum capitulum exulcerandum est, ut evacuato sanguine, ac spiritu ibi contento, & celerius id emoriatur, ac decidat, quod nisi factum est, magni dolores sublequantur, interdum etiam urinæ difficultas. Quod si hæmorroidis capitulum majus est, & basis latior, hamulo uno, aut altero excipiendum est, paululumque supra basin incidendum; neque relinquendum quicquam ex eo capitulo, neque quicquam ex ano demendum est. Quæ incisum est, acus debet immitti, & infra eam, lino id capitulum alligari. Si duo tria sunt, imum quodque primum curandum est; si plura, non omnia simul, ne eodem tempore undique teneræ cicatrices sint. Si sanguis profluit, excipiendus est spongia; deinde linamentum imponendum. Post quinque aut sex dies auriculario specillo linamenta educenda, & si capitula simul non exciderunt, digito promovenda; tum lenibus medicamentis, ut puta ceratis utendum. Hæ sunt Celsi Chirurgiæ, ad sedis venas sanguinem fundentes. Sed idem Celsus Libro 6. Cap. de Hæmorroidibus, ex Dionysii sententia proponit unctiones per causticum medicamentum, quando alia medicamenta non proficiunt, hoc modo; Inspargenda *Sandaracha* est; deinde imponendum, quod ex his constat; *squamæ Eris, Auripigmenti, singulorum partes quinque, Saxi Calcis partes octo*; postero die, capitulum venarum acu compungendum. Adustris capitulis sit cicatrix, quæ sanguinem fundi prohibet. Ultimo non est prætereunda Pauli Chirurgia, quæ ad venas sedis sanguinem fundentes proponitur lib. 6. capite 79. primoque præcipit, clysterem copiosissimum im-

Chirurgia hæmorroidum ex Galeno.

Ex Celsi

Alia Celsi Chirurgia.

Pauli Chirurgia hæmorroidum.

Quomodo hæmorroides immoderate suppressendæ.

Ratio Aphorif.

Aetius contradicit Hipp.

mittendum, compressione facta, quo anus invertatur, & hæmorrhoides extra anum exeant, & appareant; solent autem non difficulter apparere interdum capita, & ora venarum sanguinem fundentia, interdum venæ nigricantes, & tumidæ; quæ lino quintuplici vinciendæ sigillatim sunt, una duntaxat relicta, qua sanguis superfluus emanet, ut præcipit Hippocrates. At ubi hæmorrhoides vinculo constri- ctæ exciderint, linamentis vino made- factis cicatrix inducitur. Leonides au- tem, ut refert Paulus, non lino deligat, sed forcipe prehenfas amplè hæmorrhoi- des scalpello excindit. Alii tandem, inquit Paulus, caustico medicamento repleto concavo instrumento, ad uren- dam venam accommodato, ipsæque si- militer hæmorrhoidas usserunt. Hæc ab Antiquis deprompta sunt, qui, uti au- divistis & vinculis, & incisione, & ero- dentibus, & adurentibus medicamentis usi sunt. Miror, quod nullus Antiquo- rum ferramenta candentia proposuerit, cum tamen causticis tutiora esse videan- tur, quod his urere, quantum opus est, possimus, illis verò legem ullam impo- nere non valeamus; insuper, caustica partem putrefacere passim videmus, con- tra ferrum candens corroborare pro comperto habemus. Nisi forte, Anti- quos ferrum candens silentio præterisse dicamus, quod profusionem potius ad- augeat, cum profluenti vasi admoveatur, ut patet; sed inducta crusta, jam sanguis cum his quoque coërcetur. Propter quas causas ego ferrum quoque candens pro- bo, cupidatis ferramenti singulis vena- rum orificiis adapertis, admotis, ut cru- sta excitetur; satius autem est, gossypii flocculum ad venæ orificium apponere, inde vero inurere, gossypium enim ita inustum duo præstat, & valentius hæ- ret, & minus patientes dolent. Sed ut ingenuè fatear, potior ratio, & tutior ea est, quæ medicamentis pugnat, quæ valenter adstringentia sint ex Galeno 5. de Medic. per genera. Quo casu nihil magis valere expertus sum, *immaturis Fructibus contusis plantæ ligni Guaiaci*; omitto *Ovi albumen cum Bolo Armena*, *Sanguine Draconis*, *Mastiche*, *Thure*, & *Gypso subactum*, & *gossypio usto exceptum*, & *impositum*; omitto præterea, quæ per os assumuntur; aut revulsionis gratia peraguntur, tanquam ad hunc locum non spectantia.

Cura hæ-

Ferramen-
ta canden-
tia causti-
cis tutiora.

Auctor hæ-
morrhoi-
des inurat.

Medica-
menta hæ-
morrhoi-
des ad-
stringen-
tia.

suppressæ, vel id contigerit ex nimia, morrhol-
quæ præcesserit, profusione exinanitis ^{dum sup-}
venis, uti dictum est; vel quia non fue- ^{pressa-}
rit servatum, aut servari non potuerit ^{rum.}
Hippocr. præceptum in curatione, quia
non est servata aperta hæmorrhoidis, aut
alia de causa suppressæ penitus sint, omni-
no venarum ora aperire oportet; quod
multipliciter fit. Primo iis, quæ san-
guinem calefaciunt, & fundunt. *Vina*
potentia, *Aromata*, *Salita*, *Acrida deni-*
que omnia per os assumpta hæmorrhoida-
les venas aperiunt, uti experientia quo-
tidie docet. Celsus Lib. 6. Cap. de Hæ-
morrhoidibus, ait, quod quoties sup-
pressus est sanguis, ne quid periculi af-
ferat, multa exercitatione digerenda
materia est: præterea, & viris, & femi-
nis, quibus menstrua non proveniunt,
interdum ex brachio sanguis mittendus
est. Quo casu, ego ora venarum ape-
rire tento *Pilulis de Aloë lota succo Rosa-*
rum, & fonticulum in coxa paro.

Celsi locus
de hæ-
morrhoi-
dibus.

Auctor ut
venarum
ora ape-
riat.

Quod ad partem affectam pertinet, ^{Venar.}
Galenus multa proponit medicamenta ^{9. fluxus ut}
de Compos. Medic. secundum locos, ^{provo-}
Cap. 7. ad hæmorrhoidas provocandas. ^{candens;}
Sed quod ad Chirurgiam attinet, sunt,
qui anum, aut intestinum perfricando
aspero corpore hæmorrhoidas cæcas, &
suppressas fluidas reddant; ut linteo no-
vo, aut *Fici folio*, aut *herba Aparine*,
vulgo, *Asperella* dicta. *Rajæ Piscis cor-*
tex nimis asper est, & potius excorians.
Cæterum ad venarum ora aperienda,
non solum obstructa, verum etiam ubi
inde sanguinem evacuare propositum
est, ea est in usu Chirurgia, qua hiru-
dinibus admotis, suppressum sanguinem
evacuamus: de quibus tria proponenda
sunt. Primum ad electionem spectat; ^{Primum}
eligendæ enim sunt hirudines, quæ diu
in aqua limpida servatæ sint, & aqua fre-
quenter mutata, alioquin partem, quam
mordent, prava quadam qualitate affi-
ciunt, ut etiam inflammatione tentetur.

Secundum inquirendum ad locum per- ^{Secundum}
tinet, cui hirudines applicandæ sint; qui ^{locus.}
locus in genere unus est, videlicet circa
sedem, in specie verò duplex, scilicet
intestinum, & musculosa pars; nam se-
des ex his duobus constat; quamvis Gal.
Lib. Definit. Medic. tria constituere
sedem voluerit; intestinum, sphinctera
musculum, & anum; anum vocat, ut
puto, orificium sedis in superficie cor-
rugatum, seu sedis superficiem, quæ est
uti anus corrugata; quæ tamen, pars
mu-

musculosa cum sit, & ex coriaceo musculo confecta, idcirco musculosa numerari potest. Ad rem, olim cum nulla esset distinctio inter venas hæmorrhoidales, neque de loco, neque de sanguine fluente cura ulla habebatur, sed semper, ut sanguis efflueret niger & feculentus, exoptabatur, & sanguinem videre rubrum effluentem ægre ferebant. Unde Gal. 4. Aphorif. Sanguis infra per hæmorrhoidas excretus, bonum, quando nigra evacuantur. Nunc vero cum sciamus duplices esse hæmorrhoidas, portæ, & cavæ, & à portæ hæmorrhoidibus atrum & crassum sanguinem, à cavæ verò rubicundior, & tenuiorem fluere; insuper portæ hæmorrhoidas retrò magis dispergi, cavæ vero ad latera utrobique esse; tertio portæ ad intestinum ferri, cavæ autem ad musculos; quarto portæ interiores magis esse, at cavæ exteriores; ultimo portæ hæmorrhoidas melancholicis succurrere affectibus, & lieni indurato, cavæ verò febribus, renibus, peripneumoniæ, & aliis. Expedit ergo in hirudinibus applicandis distinctionem in loco talem desumere, ut, si sanguinem crassum evacuare velimus, ut lieni obdurato succurramus, retro versus spinam, & interius ad intestinum hirudines applicentur. Quod si à vena cava sanguinem educere consilium sit; ut febris, aut pleuritidis, aut renibus opem feramus, ad latera, & exterius magis applicandæ hirudines sunt, quæ ab hæmorrhoidibus cavæ sanguinem eliciunt. Quæ omnia etsi nova omnino sunt, probabilia tamen, neque à ratione sunt aliena, imò rationi maximè consentanea. Ultimum inquirendum pertinet ad modum, quo sanguis ex hæmorrhoidibus educitur; triplex enim est modus exeuntis sanguinis ab ano ex hirudinibus repletis, & separatis, ubi turgidæ factæ, vel ex se deciderunt, vel salis momento oris admoto decidere coactæ sunt. Primus modus est, ut repletis hirudinibus, & decidentibus, sinamus sanguinem exire, donec ex seipso sistatur; quem modum usurpamus, vel cum tument hæmorrhoides, & periculum est, ne plus sanguinis exeat, quam oportet; vel cum intentio est modicam sanguinis quantitatem evacuare. Secundus modus est, ut æger supra solum aquæ ferventis desideat, cui vasculum innatet, quod sanguinem percolantem recipiat, interim æger aquam non attingat, sed vapore

Differentiæ hæmorrhoidum venarum portæ, & cavæ.

Tertium spectat ad modum.

Primus modus.

Secundus modus.

calido sanguis attrahatur. Tertius & Tertius ultimus est, ut, cum æger non potest surgere, cornicula affigantur, quibus sanguis, vi vacui attractus, debita copia evacuetur.

C A P. XCV.

DE ARTUUM CHIRURGIIS: ET PRIMO DE FONTICULIS.

Superfunt artus, videlicet brachia, & crura; in quibus duodecim solent Chirurgiæ administrari. Prima agit de fonticulis. Secunda, quomodo sphacelus abscindatur, aduraturque, docet. Tertia digitos coherentes separat. Quarta digitum curvum ex ulcere, & cicatrice relictum extendit. Quinta rigidos articulos relictos emendat. Sexta varos curat. Septima valgos sanat. Octava unguium curam agit. Nona de pterygio seu panaritio unguium tractat. Decima de unguis pollicis pedis interius intrusione agit. Undecima varices curat. Duodecima articulos inurit.

Fonticuli vulgo appellati, sunt parva ulcera dedita opera facta, ad morbos, qui infestant, aut infestaturi sunt, tum curandos, tum cavendos; id quod præstant tum evacuatione, tum revulsione, tum derivatione humorum, qui in corpore supervacui sunt. Morbi autem quos præcavent, aut curant fonticuli, longi sunt, non breves & acuti; ratio est, quia cum evacuatione humorum id præstent, quæ omnino exigua ab exiguo ulcere provenit, ideo sensim, spatio temporis commodum præstant. Quare neque in phrenitide, neque in acutis febribus, neque in aliis, & repentinis morbis fiunt, sed in chronicis tantum, tum qui ex abundantia supervacuorum humorum; tum maximè ex fluxione fiunt.

Conferunt autem primò evacuatione, quæ etsi exigua est, & sensim facta, quia tamen continua est, & continuo tempore fit, ideo progressu temporis tantum juvat, quantum quævis alia evacuatio; quod aliæ per longa fiant intervalla, hæc continuè evacuet, & corpus sanum conservet. Ideoque Sicularum plerique, etiam si sani sint, sibi tamen fieri fonticulum volunt, ut sani conserventur. Propter quam causam, cum in omni corporis parte fieri possit fonticulus, ad humores tantum ab universo corpore evacuandos, ut plurimum tamen non fit, propterea quod non solum in genere

Fonticulorum usus.

Quibus morbis conveniant.

Sicularum mos.

evacuandi causa, sed etiam revellendi, & derivandi administratur; ratio ex his elicitur. Nam cum humores in corpore supervacui alii quieti sint, alii in fluxu, & motu, cum fonticuli fiant, & evacuationis, & revulsione, ac derivationis causa, merito non promiscue in omni corporis parte, sed potissimum aut ubi quiescunt & fluxerunt humores, ut in parte affecta, ad eos solum evacuandos; aut cum in fluxu sunt, & revulsione, ac derivationis causa, ut in contraria parte, aut vicina; nonnunquam etiam intercipiendæ fluxioni fonticuli fiunt, videlicet in parte, ante prolapsum ad partem affectam. Veruntamen potissimum usus invaluit, ut in contraria parte, fluxione laborante administrantur; propter quam causam fit interdum in occipitio, ad revellendas ab oculis fluxiones, antequam retrò; interdum in sutura coronali, ad retrahendos humores, qui intus sunt, extra; in brachiis, ad revellendos humores, qui a capite descendunt in fauces, laryngem, & pectus; sic in cruribus, ad renes, lienem, uterum, & alia id genus membra juvanda, & humores tum derivandos, tum revellendos. Servatur quoque rectitudo partis affectæ, aut mittentis; ideoque in liene obdurato, in sinistro crure, in jecore affecto, in dextro paratur; sic sinistra capitis parte dolente, aut aliter affecta, in sinistro brachio, dextra verò, in dextro; quæ omnes sunt probæ revulsione conditiones, ut fiant fonticuli, & in parte contraria, & è directo. Quia verò dictum est, fonticulos derivationis causa fieri, ideo auribus affectis, non incommodum est in occipitio fonticulum parare. Fonticulum ergo felici successu in eadem parte fluxione laborante, tum ad evacuandum, tum ad intercipiendum humorem influentem, ante adventum ad partem affectam paramus, potissimum, cum humor fluens crassissimus est; unde in sene, in tibia valde tumida, & ulcere affecta, facto fonticulo supra genu in coxa, sanatus est; quod humor propter sui crassitiam, & segnitiam neque revelli ad alterum crus posset, neque interea trahi ulterius ad locum affectum. Ultimo fonticulum aliquando, non quidem paravi, sed reliqui in parte affecta, aut ulcere, aut fistula, quæ esset diuturna, & propemodum incurabilis, ut in fistula pectoris, aut ulcere, cum osse corrupto, tractu enim

temporis locus tandem sanatus est, tota materia noxia evacuata. Itaque conferunt fonticuli in genere, & perpetuò, evacuatione; speciatim verò evacuatione & revulsione, evacuatione & derivatione, evacuatione & interceptione, denique sola duntaxat evacuatione. Sed hoc adhuc non est satis ad fonticulum recte parandum; sed cum hi fonticuli sint ulcera, quæ indigent custodia, & deterfione, ut plurimum bis in die, matutino scilicet, & vespertino tempore; propterea consueverunt ipsos parare, potissimum quò manus possunt commodè attingere, & oculi prospicere: propterea non in dorso, non in pede, sed in brachiis tantum, ut plurimum, & cruribus fieri solent, hoc est, vel supra cubitum, vel paulo supra, aut infra genu.

Quia verò humores supervacui, quos aut evacuant, aut revellunt, aut derivant fonticuli, in duobus locis consistunt, vel in vasis, vel extra vasa; ut plurimum autem consistunt humores supervacui in vasis, aut magnis, aut minoribus, aut minimis, præcipue ubi tumor in aliqua parte non est; propterea bonus fonticulus exigit, ut sit prope vasa, quæ quo majora sunt, eo melior est. Ex quibus colligo, quod cum fonticuli fiant tum in brachiis, tum in cruribus, non tamen promiscue in omni parte crurum aut brachiorum parandi sunt, sed ut paucis comprehendam, ubi & venæ majores sunt, aut propagines earum; & ubi commodè à manibus regi, & mundari possunt; in venis, inquam, hoc est, prope ipsas, non supra venarum corpus.

Rursus altera conditio boni fonticuli est, ut cum brachia, & crura sint ad motum destinata, hæc verò sint ulcera, quæ cutem prætereunt, & in musculos descendunt; & cum diutius ea aperta detinere oporteat, quod pila, aut ex cera, aut piso, aut ex hederæ radice fiat, hæc corpora sæpenumero sua duritie musculos comprimunt, & motum, propter dolorem impediunt; ideo requiritur hæc conditio, ut locus seu spatium, seu interstitium inter musculos eligatur, nequaquam in corpore musculi, & ejus carnosæ parte, multò minus in nervosa, ac tendinea. Qua conditione deficiente, multi coacti fuerunt claudere jam factos fonticulos. Confert etiam efficere fonticulum in interstitio musculorum, ut humores, qui in spatiis

Fonticuli
locis com-
modis pa-
randi.

Conditio
prima boni
fonti-
culi.

Alter.

Cur fiant
fonticuli,
in peculia-
ribus tan-
tum parti-
bus.

Partis re-
ctitudo in
fonticulo
parando.

Locus
fonticuli
ut explo-
randus.

sunt, facilius evacuentur. Quod sanè interstitium, in brachio quidem, ex cubiti valida tum flexione, tum extensione; in crure autem ex genu, si supra; si verò infra fonticulus fit, ex pedis similiter tum flexione, tum extensione exploratur; interea apice indicis digiti in musculorum interstitio compresso; in brachio quidem, inter deltoida musculum, & superiorem cubitum flectentem; in crure vero, ubi interstitium digito comprimitur, ut in fovea.

Ultima
conditio
boni fon-
ticuli.

Ultima conditio est, ut cum deligare locum fonticuli oporteat, quo pila seu globulus detineatur, ideo necessarius est locus, ubi deligatura commodè consistat, neque decidat, ideoque vitamus omnem loci declivitatem; quo fit, ut in declivitate musculi deltoidis non detineatur fonticulus; sic supra genu. Itaque ut summatim omnes boni fonticuli conditiones referantur, fieri debent ut plurimum in partibus oppositis partibus affectis; interdum in vicinis; nonnunquam in parte affecta; & hoc dupliciter, vel paulo supra, vel in ipsamet parte affecta; tum in iis, quas oculi, & manus possunt prospicere, attingere, & mundare; tum prope venas majores, tum in interstitio musculorum, ubi deligatura contineri potest.

Quis locus
fonticuli
in brachio
commo-
dus.

Propterea usus invaluit, ut fiant in brachiis, & cruribus fonticuli; & ut iudicium faciat de exacto, & congruo loco, in brachio fieri consueverunt quatuor locis; vel posterius ad fines deltoidis musculi, vel in medio; vel antè, vel inferius; atque olim ab omnibus fiebant aut in medio, aut posterius, aut in fine. Ego autem locum anteriorem elegi, & substitui; quod alia loca opportuna non sint, ut ex conditionibus deficientibus patet, una tamen primo in omnibus spectatur contrarietas. Nam si posterius, desunt tres conditiones; prima, quod ligatura, & fascia non consistit, sed decedit; secunda, quia prope venas non est; tertia, quia adspici oculis, & manibus mundari non potest. Si verò fiat in medio musculi corpore, nota non caret; quia non in interstitio musculorum fit, neque prope venas, neque fascia consistit. Quod si in fine musculi deltoidis fiat, diu detineri non potest; quod propter pilæ gravitatem deorsum excurrat, & supra musculos veniat, ac tendines, quos cum dolore comprimatur, & ita detineri non possit. Quod si an-

terius fiat, uti ego soleo, inter deltoidem, & alium, qui cubitum flectit, & vulgo vocatur, il Pescetto, hic exactus est fonticuli locus; quod videri, attingi possit, quod inter musculos, quod prope venam cephalicam fiat, & deligatura permaneat.

In crure autem effici fonticuli consueverunt tum infra, tum supra genu, tum extra, tum intra; si extra fiant, deest una conditio, quia non habet venas vicinas; in interna verò habet saphænam. Igitur melius est, ut fiant in interna aut coxa, aut tibia, ea scilicet parte, quæ deligari potest, & deligatio contineri; nam nimis supra genu, declivitatem regio habet; si nimis deorsum, articulo, & tendinibus nimis vicinus locus est; præterea interna pars non habet latum tendinem, quam vitare oportet, alioqui graves inflammationes superveniunt. In mulieribus sive supra, sive infra genu fiant, perpetuò propter uterum, & menses intus parantur. Atque hæc de loco.

Fiunt fonticuli vel caustico medicamento, vel ferro. Superiori ætate, ferè omnes fonticuli caustico parabantur; sed experientia tandem docuit, causticum non esse tutum, quod non solum mala qualitate præditum est, sed etiam quod sæpè magis comburat, quam est partis spatium, ut non rarò vis ejus peringat ad musculos, tendines, & nervos; ob quam causam, excitati sunt dolores, & inflammationes, inde gangrænæ, & sphaceli, & magna ulcera, ita ut nonnullis fuerit opus crus excindere totum; nonnulli quoque ex ea re interierint; quæ omnia hic Patavii contigere. Propter has causas, usus jam diu invaluit, ut ferramento candente fiant. Sed nonnulli sunt, qui ferramentum ignitum adeo formidant, ut nolint illud admittere, & caustico uti necesse sit; cuius oportet primò vires habere perspectas; inde in loco opportuno poni, cavereque, ne spargatur, & majus ulcus, quam oporteat, paretur; quod sit operculo glandis supraposito. Sunt qui Oleo de Sulphure, aut de Vitriolo, intincto in co specilli mucrone, specilloque convoluto, supra cutem fonticulum excitent. Sed quomodocunque caustico fonticulus paratur, nunquam postea Butyrum applicatis, quod sub caustico putrefacit, & quando gangrænâ excitat; tum etiam ubi in hydrope in cruribus fonticuli fiunt, à butyro

Locus
commo-
dus fonticuli
in cruribus.

Quo in
strumento
fiant fonticuli.

Ut causticus
comparandus
fonticulus.

Butyrum
non con-
veniat
fonticulis.

tyro

tyro omnino abstinendum, sed solum *Diapalma* utendum, & *Vino*.

Quomodo fiat fonticulus per incisionem.

Sed potior, ac tutior modus est, qui ferramenti procedit; quæ duplicia sunt, alia candentia, alia incidentia. Sunt qui incidentia usurpant, duplicando cutim, & ita incidendo, & pilam statim imponendo. Sed ne dolor excitetur, dum inciditur, ego paravi duas ferreas laminas, quæ in medio scissuram habent; elevatur cutis, & duplicatur, & inter duas laminas stringitur arctè, ut sensus ferè obstupescat; tum scalpello ad scissuram inciditur, & ita fit fonticulus per incisionem. Sed cum minori molestia fit fonticulus cum ferramenti candentibus, quam incidentibus; quia incidendo dolor excitatur, & inflammatio.

Ferramenta fonticulis inurendis.

Ferramenta autem varia sunt; nam tria quidem habentur, quæ tamen ad duo reducuntur; etenim ex duobus sibi ipsis similibus, alterum nota interdum non caret; quod partes circumstantes sub eo vim ignis perferant, dum ex compressione circumcirca attolluntur, & incallescunt; quod tamen sub altero non succedit. Itaque duo sunt instrumenta, quæ commodè usurpantur. In horum

Eorum usus.

Usus laminæ sub sternendæ.

usu duo præcavere oportet: ne scilicet vis ignis, & dolor perferantur, aut certè quam paucissimè contingat: præterea ne ignitum ferramentum videatur, nam propter hæc duo multi formidant ferramentum ignitum, & propter dolorem, & propter aspectum ignis. Tria enim sunt incommoda, quæ molestant hominem, cui fonticulus inuritur, calor, dolor, & ignis aspectus. Ad hæc tria vitanda, ars primo excogitavit laminam ferream, latam, & crassam, in cujus medio sit foramen, ejus latitudinis, ut admittat cannulam instrumenti, quod sinistra manu detinetur, & comprimitur; quæ lamina, inferna parte, quæ corpori applicatur, circulum habet cum supercilio tenui, & quadantenus acuto, quæ ponatur supra locum fonticuli signatum atramento. Hæc lamina primo refrigerat partem circumstantem, & consequenter calorem ferramenti candentis; inde dolorem mitigat, obstupesciendo ipsum; quod facit tum frigiditate, tum compressione marginis acuti circuli; cui postea circulo, si supponatur instrumentum, quod ignem abscondit, erit abundè satisfactum tribus incommodis jam relatis; habetur enim instrumentum, quod aspectum ignis tol-

lit, quod candens ferramentum intrusum, & occultatum habet in tubulo, aut ligneo, aut osseo, aut argenteo, quod altero extremo orbiculare foramen habet, parti apponendum; ex altero verò, operculum candenti ferro conjunctum, quod deorsum comprimitur.

Modus urendi est, ut ferramento candente cutem uramus, & ipsam tantum attingamus, & leniter comprimamus. Neque in omnibus par comprimendi modus requiritur, sed variat pro cutis varietate, videlicet mollitie, & duritie, tenuitate, & crassitie. Ideoque in puer minus, in adulto magis, in sene adhuc magis; item in brachio, ubi mollior, & tenuior cutis est, minus; in crure, ubi durior, & crassior, magis comprimendum ferrum est. Item variat, prout pars urenda integra est, aut affecta; propter quam causam in hydrope, & cruribus aqua tumentibus, vix attingitur cutis, & a butyro abstinetur. Item in cacochymo corpore, aut crure fluxione laborante, mitius adigitur ferrum, & butyrum non apponitur; sed diapalma, & linteum vino nigro nigro austero expressum usurpatur.

Modus urendi fonticuli.

Combusto loco, si quis velit fonticulum parare, sine ullo dolore, & sine ulla loci alteratione, seu irritatione, quæ interdum causa est, ut fonticuli molestè gestentur, non est festinandum globulum præproperè imponere, sed cerea primum pila tunc imponenda est, cum crusta nigra, & alba decidit, & caro rubra, bonaque apparet, quæ omnino sit experta tum doloris, tum inflammationis, & labiorum, & partium circumstantium: tunc enim ceream primò pilam parvam apponere; & supra duriusculum pulvinar, ex linteo factum, fascia angusta adstringere, & comprimere oportet, quousque descendat in profundum, & sedem congruam sibi paret; quo tempore jam *Hederæ folium*, non rotundum, sed fissum, & inter duo linteola aversum ponere supra fonticulum oportet, & quotidie mundare. Sed quæ curatio post facto fonticulo conveniat, scheda mea multos jam ante annos facta dilucidè explicat.

Quæ cura fonticuli jam facta.

C A P. XCVI.

DE SPHACELI CHIRURGIA.

Gravissimus affectus, & aspectu horribilis est, cum aliqua corporis pars

Rr

pars

Instrumentum ignem abscondens.

Sphaceli
causæ va-
riæ.

Sphaceli
qualitas.

pars emoritur, multoque gravior, & horribilior, cum planè emortua est, priorem gangrænam, posteriorem, sphacelum Græci vocant, sive ex præcedente inflammatione, sive vulnere, sive ossis fractura, sive contusione, & attritione, sive venenato telo, sive ab alia causa fiat; nam pars sphacelo affecta nigrum colorem contrahit, foedum, & cadaverosum odorem spirat, & ad tactum mollis, ac flaccida evadit, & sine sensu est. Huic nisi quam celerrimè succurratur, inquit Paulus Lib. 4. Cap. 19. facile affecta pars, quatenus vicina comprehendit, mortis habitum repræsentat, & hominem jugulat.

Sphaceli
reme-
dium.

At quod sit hujus mali remedium, audiat Celsus Libro 5. Cap. 26. In hisce casibus miserum, sed unicum auxilium est, ut cætera pars corporis tuta sit, membrum, quod paulatim emoritur, abscindere; quamvis id cum periculo summo fiat, inquit Celsus; quia sæpe ægri in ipso opere, vel profusione sanguinis, vel animi defectione moriuntur. Ideoque Galenus Secundo ad Glauc. monebat, in abscindendo membro, ut tutius agatur, naturam corporis, & partis etiam attendendam esse, cui auctoritati reclamant verba Celsi Libro 8. Cap. ultimo, cum pulcherrima sententia, videlicet, omnino sectionem esse faciendam; quia nihil interest, an satis tutum præsidium sit, quod unicum est.

Galenus,
& Celsus
reconci-
liati.

Quod si dicatur, perperam Galenum præcepisse, attendendam esse naturam ægrotantis, & vires, si sine ulla exceptione præcidenda pars est. Huic tandem respondendum ex Celso est; si res omnino deplorata est, ita ut simus advocati, ut pluries mihi contigit, cum vires jam ad eò imbecilles sunt redditæ, ut in ipso opere certi simus ægrum defecturum, in eo casu, abstinendum à sectione est; etenim ego in his casibus dicere solitus sum, quod à Præceptoribus dictum audiui, satius esse, ægrotantem sinere mori, quam ipsum occidere. At si casus periculosissimus, sine certa tamen desperatione est, tunc est faciendum, quod elicitur à Celso Lib. 2. Cap. de Sang. Missionem. Fieri quidem potest, ut sphacelus membri præcisionem desideret, corpus autem vix pati posse videatur; sed si nullum tamen appareat aliud auxilium, periturusque sit, qui laborat, boni Medici est, ostendere, quam nulla spes sine membri amputatione sit,

Quid Me-
dicus agat
ante præ-
cisionem
membri.

faterique, quantus in hac ipsa re sit metus; & tum demum, si exigatur, membrum abscindere.

De quo dubitare in ejusmodi re non oportet; satius est enim anceps auxilium experiri, quam nullum, ait Celsus. Quæ sententia confirmatur ex Albucasi, qui refert, in hujusmodi casibus, aliquando noluisse, propter metum mortis, cuidam manum abscindere; cum tamen ille alium invenisset, qui excidit, sanus ad ipsum reversus est paucis diebus, qui omnino periisset, si non fuisset incisus.

Ad incisionem præstandam, Antiquiores monuerunt, eam faciendam esse in confinio partis vivæ, & emortuæ; ita ut potius aliquid vivæ excidatur, quam mortuæ quidquam relinquatur; ratio est, quia statim contactu emortuæ viva moritur, & ita semper corruptio serpit, donec hominem necet.

Sed in hac operatione duo inevitabilia symptomata sequuntur, sanguinis profusio ex præcisione magnorum vasorum, & dolor intolerabilis, cui statim adjungitur convulsio, ex præcisis majoribus nervis & chordis; propter quæ duo, ego dum essem junior, & addiscendi causâ, alios operantes viderem, interdum vidi ægrotantes in ipsa operatione periisse; quod Cels. quoque dixit Lib. 5. Cap. 26. videlicet, quod sæpe in ipso opere patientes, vel profusione sanguinis, vel animi defectione moriuntur. Quæ duo propterea Chirurghi vitare studuerunt multipliciter; nam alii ligatura una, duabus, & tribus supra, per intervalla factis, utrumque prohibere tentarunt, vinculis v. g. in coxa quatuor digitis a sphacelo distantibus, inde totidem supra, bis; sic enim obstupefcit pars, sanguis comprimitur, ex constrictis nervis, & vasis. Qui tamen modus tutus non est; tum quia stringens vis, vix nervos, & interna vasa ampliora attingit, propter musculorum molliem, & ossis duritiem; deinde etiam si clauderet, tamen cum oporteat, statim peracto opere, vincula resolvere, & laxare, ne & ipsa moriantur, sanguinis profusio proritabitur; ut interim omittam periculum gangrænæ excitandæ à quacunque ligatura in parte, quæ jam ad mortem disposita est.

Alii id ipsum tentarunt, incidendo fer-
ramento vehementer candenti, ut uno
tempore tum secetur, tum crusta supra
vasa inducatur. Qui modus neque etiam

Lotus in-
cisionis.

Duo sym-
ptomata
in hac
Chirurgia
evenien-
tia.

Quomodo
hæc vitare
studuerint
multi.

Alius mo-
dus.

valet; quod ferramentum candens tam cito in magnis vasis crustam efficere non possit, & suo vehementi calore, valenter ad se trahendo, proritet potius sanguinis profusionem, ut experientia patet.

Secundus. Sunt qui potionem soporiferam præbeant, quo dolor, & convulsio devitetur. Sed hæc ut periculo non vacat, ita profusionem sanguinis non tollit.

Tertius. Alii denique spongas madefactas in Opiato quopiam medicamento, supra vivam partem imponunt, sine ullo fructu; cum neque vis medicamenti possit profundos nervos obstupefacere; præterea, periculum sit, ne pars viva ad corruptionem disposita, emoriatur; ut interim omittam, nihil proficere ad sanguinem profluentem.

Modus, quo Auctor feliciter usus est. Igitur cum nullus prædictorum modorum tutus sit, accipiat nunc, quid ego excogitaverim; quod mihi ferè semper felicissimè successit, cum omnibus occurrat difficultatibus. Hunc modum, quem ego fui imaginatus, vidi postea propositum à Joanne de Vigo, in Lib. de Ulceribus Cap. ultimo, quem tamen oscitanter proponit, neque omnia observat, quæ observanda sunt. Tres sunt scopi in hac operatione, corruptionem firmare, profusioni, atque dolori resistere. Ego igitur incido in parte emortua, quæ sit vivæ vicina, quanta est crassities digiti pollicis; atque ita duo, videlicet & profusionem, & dolorem omnino devito; pro tertia autem devitanda, scilicet corruptione, ne serpat, ego deinceps comburo ferramenti candentibus totam partem emortuam; ita tamen, norate, ut semper patiens vim ignis persentiat, ita enim pars tota emortua in crustam degenerat, quæ est operculum ipsis vasis, & pars viva, propter ustionem, ita ab igne corroboratur, ut spatium tridui, aut ad summum quatruidui, appareat separatio mortui à vivo, & ita sistitur mortificatio, ut sic loquar, sine dolore, & sine sanguinis profusione. Joannes de Vigo, Lib. de Ulceribus, Cap. ultimo, videtur ponere eundem modum; sed non advertit, quod dixi, ut patiens sentiat vim ignis.

C A P. XCVII.

DE DIGITORUM CHIRURGIA.

Pertinet quoque ad artus ea Chirurgia, in qua digiti, vel manus, vel pedis,

potissimum autem manus invicem cohærescunt; quam Cels. quoque proponit; & ego vidi sæpius in combustis; & accidit vel in utero, vel ex ulcere utriusque digiti à lateribus facto, & incuria curato. Quos sane digitos invicem ego separavi, eo modo, quo dicit Celsus. Sed prius attentè totam cohærentiam, secundum longitudinem digitorum diligenter tetigi, præcipuè in naturali coalitu, num aliqua durities, aut nervi suspicio, aut vena appareret, quam vitare oporteret, postea atramento sectione efficienda per longitudinem notata, statim primo à dimidio ultra ad digiti apicem, subindeque à dimidio citra, videlicet à digiti radice ad dimidium dissectui; & sectionem scalpello quidem, sed ea scalpelli specie, quæ angustum, oblongumque cultrum imitatur, molitus sum; & linamentis, ac *Diapalma* cicatricem induxi.

C A P. XCVIII.

DE CURVO DIGITO, EX ULCERE, ET CICATRICE RELICTO.

Altera in digitis Chirurgia, quam similiter proponit Celsus loco citato, est in digito, qui curvus, sub cicatrice duriore crassioreque inducta, ex ulcere remanserit, quam curvitatem medicamentis primo tollere oportet mollientibus; ut est *Ceratum Citrinum*, aut ex *Oxaleo dictum*, aut *luta Thermarum*, aut *Balneum molliens*, aut *lotura Lanarum*. Sed ubi hæc parum proficiunt, ad Chirurgiam recurrimus. In qua Celsus considerat, id esse prospiciendum, nervine id vitium, an cutis sit. Si digitus curvus remansit, propter nervi vitium, attingi Chirurgia non debere præcipit, quod sanabile non sit. Additis vos, ne nervorum distensio subsequatur. Quo casu, ego tantum medicamentis propositis diutissimè insisto. At si cutis culpa, quæ callosa sit, curvitas remansit, monet Celsus, totam cicatricem excidendam, & rectum digitum figuratum, ad novam cicatricem perducendum esse; addoque ego, id esse perpetuo mollientibus præstandum; ne iterum dura inducta cicatrice, curvus fiat, ad quod, melius nihil quam *Ceratum meum Citrinum* adinveni, emollitum, & pinguedine Gallinæ ad Unguenti formam redactum.

Rr 2

C A P.

CAP. XCVIII.

DE RIGIDIS ARTICULIS RELICTIS.

Digiti rursus, & alii quoque articuli, quorum media figura angularis est, ut cubitus, genu, post vulnus, aut ulcus, aut tumorem, aut humorum antiquum defluxum, recti, rigidi que remanent, id quod actioni impensius incommodat, quam si curvi remansissent, de qua re Auctores nullam fecerunt mentionem, cum tamen sæpissimè id symptomata viderim. Si vitium ex diuturna mora, & habitu, quem membrum, seu articulus in positura contraxit, dum aut fractura, aut dolens, inflammatoriumque ulcus, aut vulnus curatum est, sanabile omnino est; nam mollientibus, laxantibusque medicamentis, & perfusionibus potissimum, ac balneis præmissis, tum parte ad motum revocata, sensim & motus, & figura partis restituti sunt. Sed si vitium difficilius sit, & vix sanabile, quod aut nervi antea læsi sint, aut articulus repletus, obduratusque remanserit, aut quapiam alia causa id factum sit; & intentio tantum sit, post habitis motibus, partem duntaxat ad commodiorem figuram reducere, ut puta digitos rigidos, aut cubitum rectum, rigidumque factum, ad curvam, angularemque figuram sensim, sensimque reflecti, ac redire; in cubito, ubi multa ex balneo emollitio præcessit, alligamus instrumentum, seu ferramentum, quo sensim quotidie, & sine ulla violentia cubitum incurvamus; sic in digitis, si simile paretur, idem præstabimus; quæ tamen omnes emollitiones, & dolore, & violentia vacare omnino debent, Quod sanè instrumentum in omni quoque alio articulo valet, qui obduratus remanserit, ut sensim pertentetur, si fortè fortuna materia obdurata hac ratione saltem quandantenus dimoveri possit, eo modo, quo aliquando vidi casum penè insanabilem sanatum, ex commota materia.

Casus autem ad praxim maximè conducens hic est. Nobilis vir in ætate adulta constitutus, incidit aliquando in genu tumorem, durum, qui omnem motum ipsi ademerat, ita ut immobilis prorsus esset articulus; habita consultatione cum Excellentissimo Capivaccio, existimavimus, casum esse propemodum insanabilem, tamen *luta Thermalia* vole-

bamus experiri; & dum præpararetur corpus, interea ab Empirico impositum est emplastrum calidissimum, quod ego credidi esse confectum ex flammula, quod elevavit genu in tumorem longè majorem, & effervescentem inflammationem, graviterque dolentem; quibus paulum remissis, cepit articulus alioqui immobilis moveri; vel id factum fuerit, quod revocata sit materia ab internis ad externa; vel quia frigida & coacta, calefacta, & attenuata fuerit, omnino per hoc medicamentum, tanquam ex ratione, tandem sanatus est morbus. Hoc dictum est, ut, si materia quieta à medicamento mota est, ab instrumento quoque moveri possit, neque hæc Chirurgia sit despicienda in his casibus.

Huc quoque referri possunt Chirurgiæ aliæ consimiles. De una habeo ego instrumentum, quod puto à me fuisse paratum in puero, cui os femoris, propter ligamenti laxitatem facilè sursum prorumpibat; pro quo factum est hoc instrumentum, quod sensim deorsum caput impellit, & detinet.

Aliæ adhuc consimiles Chirurgiæ sunt in tibiis. Nam ego aliquando vidi, cuidam Patrifamilias nobili, nasci filios cum tibiis incurvatis, & exterius gibbis, arcumque referentibus; uti ferè contingit pumilionibus, qui tamen non erant pumiliones, quas ego direxi, cum laminis quibusdam ferreis, per longitudinem tibiæ applicatis, & adstrictis, interioribus, tibiis comprimentibus, & impellentibus; quæ tamen impulsio sensim facta est, & prosperè successit; quia puerorum ossa sunt mollia, & sequacia, & facile flectuntur, ac diriguntur. Quæ sanè instrumenta apud me non servavi.

CAP. C.

DE VARIS.

Rursus his adnumerabimus quoque Chirurgias, quæ fiunt ad Varos, & Valgos, qui à Græcis *βλαῖσαι*, & *παιβοῖ* appellantur; uti habetur Com. 3. de Fracturis 69. Qui affectus ad pedes pertinent, cum distortionem patiuntur, vel mavis, si dicas imperfectam luxationem; quamvis Galen. Valgos ad coxæ, & genu distortionem quoque referat, & similiter ad linguam referatur blæsam; ad talos tamen maximè pertinent. Nam Vari dicuntur, quorum pedes distortentur ad talos; & obtorti introrsum spe-

Rigiditas
ex mora
sanabilis.

Rigiditas
difficilior
quomodo
curari de-
bent.

Casus arti-
culi rigidi.

Auctoris
instru-
mentum.

Ut Auctor
tibiis in-
curvatis
emenda-
rit.

Vari qui

spectant, ut Hippocrates monuit, & Galenus.

Quæ affectio interdum contingit ab ipsa prima natali die; interdum post, ex aliqua externa causa. Si ita Vari oriantur, non difficulter restituantur, si sensim, dum fascia obvolvuntur, pedes retrorsum agantur, aliquod exiguum pulvinar inter utrumque pedem inferendo. Solent enim omnes embryones in utero matris habere pedes introrsum flexos; quod plus minus accidit, si negligentes nutrices sint, facile sic adoleseunt, & Vari remanent; sed si diligentiam adhibeant, ut pedes in contrarium sensim reducantur, dum fasciis obvolvuntur, facile corriguntur. Quod si ab externa causa articuli pedis distorqueantur, & Vari fiant, statim, non sensim restituemus, ipsismet manibus; ut facimus in luxationibus, de quibus infra.

Variorum
ab externa
causa Chi-
rurgia.

C A P. CI.

DE VALGIS.

Valgi autem, qui sunt contrario modo affecti; videlicet, in quibus pedes exterius spectant, magis ab externa causa, quam à nativitate fiunt; propterea restituere statim ipsos oportet. Nam si ita diutius persistant, affluit humor in articulum, obduratur, & non amplius emendari, nisi sensim, affectus potest. Ego in his casibus tibias quasdam ferreas paro, quæ pedem etiam ferreum obtinent, & intra pedem laminam, quæ per longitudinem exterioris partis pedis producta sit, ac ita interius impetum faciendo inclinet, ut exteriorem pedem intra semper propellat; qui impulsione sensim introrsum conversus, tandem dirigitur, & valgus affectus aufertur.

Auctor
quo modo
valgos re-
stituat.

C A P. CII.

DE UNGUIUM CHIRURGIA, VIDELICET DE TONDENDIS, ET ASPERIS LÆVIGANDIS UNGUIBUS.

Quamvis unguis paucissimi usus esse videantur, quod ferè non nutrantur, & corporis partibus vix annumerentur, tamen quadruplicem Chirurgiam requirunt; quarum duæ necessariae omnino sunt, quod usum unguium deperditum restituant, & cum eo quoque, digitorum actionem per vitia ablatam, cuiusmodi est Græcis Pterygium, Al-

Unguium
Chirurgia
quatuor.

bucasi, & vulgò Panaritium dictum; tum verò etiam unguis pedis, potissimum digiti pollicis, ad angulos introrsum in carnem incrementum, & intrusio; quæ duo circa unguis, ubi excitantur, non modò unguium usum, sed etiam digitorum, imò totius quoque cruris non rarò actionem labefaciunt; quamvis prima facie pauci momenti esse videantur. Nam panaritium, ubi incrementum unguem totum corrumpit, tum sæpe os, & articulum ei proximum vitiat. Altera verò affectio, quamvis pusilla appareat, hoc est, unguis intra carnem intrusio, actionem tamen totius cruris prohibet, videlicet ambulationem, & ego, præter alios, propemodum innumeros, à me sanatos, quendam aliquando Nobilem Gallum sanavi, qui palam fatebatur, se plus mihi debere, quam proprio genitori, propter restitutam digiti sanitatem, ex unguis pollicis pedis insinuatione, intrusioneque in carnem, ad ejus scilicet latera.

Pterygii
incom-
moda.

Duæ verò aliæ circa unguis Chirurgiæ, potius decoris gratia administrantur. Est autem una incisio, seu unguium commoda, concinnaque tonsio; altera verò unguium est scabrities, seu testacea, rudisque superficies, ac substantia, a polita unguium natura in totum declinans, quæ correctione per Chirurgiam indiget. Quæ duæ Chirurgiæ decoris potius gratia, quam sanitatis, ut dixi, fiunt, quamvis, notate, nulla est Chirurgia, quæ quantumvis ad decorem pertineat, tamen usum, & actionem quodammodo non respiciat, & restituat. Etenim vera pulchritudo, ut Galenus notavit, in inculcata sola sita est sanitate. Sicuti enim pulchram faciem eam dicimus, quæ tum bona temperie donata est, ex qua & rubra, & bene carnosæ, & perpolita efficitur, tum verò etiam, quæ alias partes obtinet, decenti magnitudine, exacto numero, & concinna figura, ac congrua positione præditas, ita ut nasus, verbi gratia, neque major, neque minor sit, quam totius faciei proportio requirat; ita similiter sanam perfectè faciem non aliam censemus, quam propositam, ut propterea veram pulchritudinem cum sanitate, & vicissim sanitatem cum pulchritudine reciprocari Gal. voluerit. Quæ si vera sunt, illud quoque verissimum erit, Chirurgias, quæ decoris, seu pulchritudinis gratia fiunt, sanitatis quoque gratia fieri faciunt.

Chirurgiæ
un-
guium, de
coris gra-
tia.

Decor sa-
nitatem
quoque
respicit.

Pulchra
facies quæ,

Chirurgiæ
decoris
etiam ad
sanitatem
faciunt.

necessarium esse, & cum sanitate perpetuò conjungi; latere autem nos non raro sanitatem, decorem autem non latere, propterea quod, minima quaque conditione deficiente, pulchritudo minuitur, & labefactatur, sanitas autem nequaquam ad sensum jacturam pati conspicitur; quod natura de sanitate, quæ usum, & actionem comprehendit, in primis sollicita est; tum verò pulchritudo idea esse videtur sanitatis, idea autem rerum in particularibus non reperitur, & ex minima quaque re jacturam suscipit; sanitas autem latitudinem habet multam. Itaque actio, & usus partium ex pulchritudinis exigua offensa multo minus tollitur, quam ex sanitatis offensa. Itaque si in cæteris quidem facies commensurata, nasum habeat majorem quam conveniat, deformis dicetur, cum tamen sana adhuc censebitur, quod ad sensum nasi usus offendi non conspicitur. Sic Chirurgias, quæ decoris tantum gratia fiunt, usus quoque offensio aliqua consequitur; quamvis ad sensum non pateat. Unde si alias duas illas Chirurgias reprobavimus, in quibus glans detecta tegitur, aut tecta detegitur, tanquam quæ actione penis nequaquam officiant, sed decoris tantum gratia fieri videantur; tamen ea causa reprobata à nobis sunt, quod crudeles nimis essent, periculosæ, & factu difficillimæ, neque cum usus offensa collatas liceat eas administrare, quod damnum, & incommodum multum, utilitas autem pauca inde resultet, & emergat; unde eas Celsus, & ego cum ipso, decoris tantum gratia fieri dicimus, propterea quod actioni, id est, erectioni penis non officiant, quamvis non prorsus decoris gratia, sed sanitatis quoque fieri ex eo patet, quod, qui glandem perpetuò detectam habent, ii non ita in coitu delectantur, ut alii, quod sensus ille glandis exactus hebetatus in iis ab externo aëris contactu & frigore sit. Audio similiter mulieres quoque magis oblectari, & facilius semen emittere, si cum aliis coeant, quam cum circumcisis; quod fortè his glans detecta frigidior, duriorque sit, aut præputii, sursum deorsumque recursus, ac confricatio desit. Pariter quoque etsi ad tectam glandem detegendam, decoris gratia Chirurgia paratur, tamen non prorsus pulchritudinem id respicit, sed usum quoque, cum semen neque confertim totum, neque longius ejaculari

Cur quædam Chirurgiæ ab Auctore reprobatae.

his possit: unde, neque etiam mulieres, quæ in viri seminis emissionem maxime delectantur, oblectari, ut solent, possint.

Quæ omnia si in præsentia ad ungues quoque referamus, itidem evenire conspiciemus. Nam tametsi ungues continue tondere, quod passim omnes faciunt, decorem tantum videtur asferre, quod & nimium longi relictæ, & nimium propè carnem tonsæ, indecorem afferant, Galenus tamen primò de Usu Part. Cap. 8. ex Hippocratis sententia, hanc unguem Chirurgiam ad usum transtulit commodum, & actionem digitorum, nimirum ad apprehensionem.

Etenim ungues, aut oblongiores dimissi, aut nimium præcisi, & propè carnem tonsæ, pusillum corpus rotundum, ut acum, pilum, festucam, filum, & alia ejusmodi colligere, & apprehendere non possunt; id quod moderata longitudo, quam Galenus, & Hippocrates Lib. de Artic. *ὀλομελίαν* nuncupant, potest, & facit. Sic quoque ungues asperi, crassi, & ut testa, rudes, etsi indecorem videntur oculis asferre non mediocrem, tamen quia & ipsi ad apprehendenda pusilla corpora minus videntur idonei, propterea Chirurgia indigent, quæ perpolitos, ac tenuiores reddat. Quod si a nativitate tales sint ungues, curatio frustra suscipitur; quod id vitium a temperamenti partis proprietate proveniat, quæ mutari non potest. At si postea succedat, ex humorum talium, aut talis nutrimenti affluxu, ego soleo primum vitro totum penè unguem scalpere, ac deradere; mox balneo rerum emollientium uti; tum demum imposito emolliente cerato, cujusmodi citrinum est, sic deformitatem corrogo: ad quod etiam lutum emolliens facit, & cera nova. Sed alias duas potiores unguem Chirurgias exsequamur.

Unguium longiorum aut breviorum incommoda.

Curatio asperitatis unguum.

C A P. CIII.

DE PTERYGIO, SEU PANARITIO UNGUIUM.

Paulus Pterygion, ita enim interpretatur; quamvis ex Gorraeo, Pterygion, & Paronychia idem sint, Latini Reduviam, Albucasis verò, sicuti vulgus, Panaritium vocat, in unguibus carnis incrementum, partem unguis operiens; quod malum potissimum pollices offendit tum pedis, tum manus. Interdum ex interna fluxione; interdum ab

Pterygion nomenclatura.

ex-

Pterygii
causa.

externa causa excitatur; ubi enim pedis pollex in quidpiam offendit, primò inflammatur, deinde suppuratur, postea pure unguem putrefaciente, & humectante, carnis incrementum subsequitur, quod unguis amplius non resistat, comprimat, ac detineat. Quod si malum progrediatur, temporis spatio non modò unguem totum corrumpit, sed etiam ipsum os; ideoque aliquando totum os, quod unguem sustentat, erupit: quo casu, digitus in ejus summitate dilatatur, & inflammatorium incrementum suscipit, effatu dignum, & per totum tempus vehementer dolet, & odor gravis, & color lividus consequitur. Vitium hoc inter initia, cum scilicet incipit digitus dolere, hoc est, in primo doloris impetu, neque adhuc in digito tumor ullus, aut rubor apparet, mulierculæ statim curant digiti extremum, in ebullientem aquam ter, aut quater infundendo, ita tamén ut vix digitus aquam attingat; est enim remedium, quod materiam exiguum fluxam statim dissipando evacuat. Sic Celsus Lib. 8. Cap. 13. cucurbitulam scarificatam in abscessu affigebat, ad extrahendam colluviem. Sed si fluxio ingruat, tunc aliis est utendum. At ubi unguis jam corruptus est, Chirurgia opus habet, quæ est, ut scalpello aut forfice excidatur unguis; postea candente ferramento, exiguo quidem, at bene rubro inuratur caro excreescens, & tota exulcerata pars; iniustio enim firmat malum; quod Paulus putat esse de genere depascentium cum putrefactione, *ρῶπας* Græci dicunt.

Quod si os quoque corruptum sit, multo magis ferramentum candens est necessarium; pluries quoque repetendum, si sit opus.

C A P. CIV.

DE UNGUIS POLLICIS PEDIS INTERIUS INTRUSIONE.

Quod si altera affectio unguemprehendat, quæ est, ut os sit sanum, & unguis sana, sed caro in angulo digiti excreseat; quòd unguis incrementum interius sumat, & in carnem infigatur, cum inflammatione, & dolore continuo, & fermè intolerabili, eo casu, monet Albucasis Libro 2. Capite 91. & Paulus quoque Libro 6. Cap. 85. de Pterygio, ut specillo unguis attollatur, deinde caro præcidatur, postea reli-

quum consumatur corrosivis medicamentis.

Ego autem dicam vobis, quomodo ^{Ut Auctor} ejusmodi ungues in angulum, & carnem ^{hoc vitium curret.} infixos, & intrusos curaverim. Primum ego specillo ungue à carne separo; & linamentis siccis inter unguem, & carnem arctè intrusis, sic locum diduco, dilatoque; quo factò, forfice unguis portionem secundum longitudinem incido, quousque carni inhæreat; postea vossella portionem unguis incisam apprehendo, & sine ulla vi a reliqua avello; sicque quotidie eandem rationem repeto, primum quidem dilatando, mox incidendo, tertio avellendo, donec totus unguis intrusus, & infixus sensim excidatur, & auferatur. Sunt, qui unguem caustico medicamento comburant, & ita auferant; quæ ratio non probatur, propterea quod causticum potest quandoque tendines comburere, & gangrænam excitare cum maximo periculo.

C A P. CV.

DE VARICUM CHIRURGIA.

Varix, ex Paulo, venarum dilatatio ^{Varix est;} est; in qua tamen non simpliciter quid dilatantur venæ, sed etiam quodammodo intorquentur, subindeque ceu nodos quosdam contrahunt, & efformant, & nigro colore afficiuntur. Cæterùm causa ^{Causa varicorum.} dilatans non alia, quam sanguis melancholicus, niger, crassus, & ponderosus est; at quod intorti, & nodosi varices fiant, partim ex membranosis nexibus venis adjunctis, partim ex venarum ostiolis intus positis, & ipsis dilatatis, & crasso refertis sanguine provenit. Oriuntur ex Celso, & Paulo, tum in ^{Locus varicorum.} temporibus, tum in imo ventre, tum nonnunquam in testibus, quibus partibus venæ flexuosæ sunt, gyrosque faciunt, ac sanguis stagnat, & immoratur; maximè autem fiunt in cruribus, propterea quod sanguis crassus, & faculentus facile suo pondere deorsum descendit, longè autem facilius, cum à calore attrahitur. Ideo Avicen. varices accidere cursoribus, bajulantibus, & stantibus prodit. Unde Plin. Lib. 11. præ nimio labore nasci dixit; ideoque in cruribus viro tantum, mulieri rarò nasci voluit.

Quorum omnium ratio per Chirurgiam eadem ferè est. Propterea nos imprimis crurum varices nunc curabimus.

Gel-

Pterygii
incipien-
tis cura.

Chirurgia
Pterygii
gravioris.

Duo modi
curandi
varices, ex
Celfo.

Celsus duos proponit curandi modos; unus ferramentis candentibus; alius excisione procedit. Sub ferramento candente adustus contabescit varix, ex Celfo; & ustio fit in varice recto, aut simplici, transverso, & exiguo. Cutis superinciditur, tum patefacta vena, tenui, & retuso ferramento candente modicè premitur, vitaturque, ne plagæ ipsius oræ adurantur, quas reducere hamulis facile est; id interpositis ferè quaternis digitis per totum varicem fit, & tunc superimponitur medicamentum, quo adusta sanantur. In hac Celsi proposita Chirurgia, duas habeo difficultates. Prima est,

Duo dubia
in ustione
varicum
Celsi.

quod sub ferramento candente Celsus vult venam contabescere. Ego autem puto, venam toto contactu, & compressione, uri, erodi, & exulcerari, & sanguinis profusionem sequi, etiam si modicè prematur; quia venæ tunica tenuis admodum est, nisi fortè parum candens fiat ferramentum. Altera difficultas est, quod Celsus, facta adustione, vult reducenda esse labia cutis incisa ad mutuam contactum, hamulis, quos per totum varicem, quatuor ferè interpositis digitis imponit: primum dubito de hamulis, an acutis, an retusis sit utendum; retusi enim adducere labia cutis non possunt, quia non tenaces; acuti verò, si in cutim infigantur, & dolores, & inflammationes movebunt. Hic Celsi locus revocat in memoriam hamos similes à Guidone propositos, ipse falsò fibulas esse censuit, & hamos appellat, & ex utraque parte cuti infigit, & ita trahit vulneris labia mutuo, sicuti faciunt reconditores pannorum, ait Guido. Qui Celsi modus asper est, & non consentit ipsius verbis, cum dicit, in cruribus orti varices non difficili ratione tolluntur. Si Antiqui glutinum cognovissent, ni fallor, id proposuissent, hamis posthabitis.

Alia vari-
cum Chi-
rurgia per
excisionem vari-
cum.

Altera Chirurgia, quæ excisione varices curat, cutem supra varicosam venam incidit; deinde hamulo oras cutis excipit, & scalpello undique à corpore venam diducit, cavetque, ne scalpello vena lædatur; tum hamulo attollitur vena, & primò uno, mox ex altero extremo præciditur, evellitur, & foras trahitur; ultimò invicem plagæ oræ committuntur. Optassem Celsum vinculo excipere vasorum extrema, ut sanguis non profunderetur, uti quoque Paul. præcipere videtur, qui similem, sed

unicum prodit curandi modum, videlicet excisione; quem similiter exsequitur, ut Celsus, nisi quòd Paulus primò ligat funiculo superiorem femoris regionem, quia inferius varices in plures ramos funduntur, sicque magis difficilem operationem exhibent, ut varix, quantum est, appareat; præcipitque, ut patiens inambulet; inde signat varicem atramento scriptorio; postea ægro jacente, alterum funiculum supra genu adstringit; tum scalpello, quæ atramenti nota facta est, cutem dividit, intacta vena, inde totam venam à membranis, & circumjacentibus partibus diducit, hamo apprehendit, & elevatam per longitudinem incidit, funiculos solvit, & finit sanguinem plus minus exire, dum tutum sit. Ultimò vinculo utrinque, hoc est, supra & infra, ad ejus extremitates, acu duplex filum trahente, subtus venam stringendam trajecta, labia ad contactum reducit. Sunt qui, ait Paulus, inter Veteres, funibus non usi sunt; alii inde vas denudatum excindere; alii altè ipsum elevatum cum violentia extrahere, abrumpentes, consueverunt; sed potior ratio prima est. Hæ sunt ad varices curandos Antiquorum Chirurgiæ; quæ uti videtis, adeò difficiles, & asperæ sunt, ut unum tantum Cajum Marium, qui septies Romæ Consul fuit, stantem sibi extrahi passum fuisse, Plinius Appio Auctore testetur. Unde ego considerans varicum curationem per extractionem, seu excisionem, non modò asperam esse, & difficilem, sed etiam plerumque non feliciter succedere, propter sanguinem exeuntem, qui opus impedit, alia ratione longè mitiori, nimirum absque ipsorum extractione, varices sanavi.

Pauli exci-
sio vari-
cum.

Antiquo-
rum aspe-
ræ Chirur-
giæ vari-
cum.

Tria igitur sunt considerata, quæ ad varicem constituendum concurrunt, in varicum
excisione.
sanguis fluens, fluxus, & venæ dilatatio. Itaque tria indicantur, fluentem sanguinem inhibere, seu intercipere, fluxum evacuare, & venam ampliatam adstringere. Ad cursum sanguinis interceptiendum, in principio, & fine varicis
Primus
scopus.
vinculum injicere oportet; quod fit volsella recurvata, aut hamo, aut duobus summis digitis vena apprehensa, & elevata; inde acu filum trahente, per infernam venam transmissa, & alligata, in qua parte inciditur cutis, ut vena appareat, & ligari possit, & non inciditur cum extra eminent. Possimus quoque
eum

Alter scopus.
Tertius scopus.
Alia mitior Auctoris Chirurgia.
Præservatio.

eum modum ad intercipiendum administrare, quo utuntur fabri in sanguine equis intercipiendo, ad comprimendam venam, cum parva lamina ferrea ad venam forcipe adstricta. At verò ad jam fluxum sanguinem evacuandum, Hippocrates docet, quomodo id faciendum sit, Libro de Ulceribus, ad finem; quo loco præcipit, non esse secandam varicosam venam magna fissura, ne fiat magnum ulcus, propter varicis influxum; sed varicem ipsum alias atque alias compungendum esse, ubi opportunum esse visum fuerit, ait Hippocrates; ex quibus compunctionibus sanguis, qui jam fluxit, & replet, evacuatur, idque sensim, non autem confertim, & cum periculo; evacuatur autem, si non totus, saltem majori parte, ita ut vena etiam aliqua ex parte subsideat. Quo facto, ad tertium scopum deveniendum est, qui est venæ dilatationem adstringere. Soleo ego medicamentum conficere ex *Tragacantho in Vino Granatorum, aut Omphacio macerato; inde verò pulvere addito ex Bolo Armena, Mastiche, & Sanguine Draconis, paribus portionibus, donec liquatum seu emollitum Tragacanthum crassescat ut Cera, ita ut manus vola ad candelæ conformationem reducat; quo facto, imponitur medicamentum per longitudinem varicis, & super id arundinis cortex, qui sua cavitate medicamento convexitati respondeat, & medicamentum comprimat, per varicis longitudinem apponitur, & vinculis, aut fascia angusta circum crus adstringitur; ita enim compressione tum fasciæ, tum arundinis, & medicamento adstrictione, adstricti varices fuere, ut quasi contabescere viderentur. Interdum *succo Hypocistidis condensato* fui usus. Ultimò adhuc mitiori usus sum Chirurgia, præsertim in exiguo varice; siquidem dimissis vinculis, & Hippocratis compunctionibus, tantummodo usus sum medicamento proposito, per longitudinem varicis, & portione arundinis desuper adstricta; aut spongia contorta, oblonga, crassitie quantus varix est, filo circumducta, & in *Succo Granatorum, aut Hypocistidis expressa*, ac fascia angusta arctè alligata; ad quam rem faciunt quoque *Fructus immaturi ligni Guajaci contusi, & impositi*. quæ omnia adstrictione sanguinem intercipiunt, & venas adstringunt, exsiccando verò evacuant. Post remò ad præservationem, caliga usus*

sum ex pelle canina confecta, quæ exactè circum crus adstringatur, & induatur.

CAP. CVI.

DE ARTICULORUM USTIONE.

Ire inficias non possum, quod sicuti ego Chirurgicas Antiquorum operationes, truces, & non necessarias passim reprobò, sic nostris temporibus, non laudo homines ita timidos, & delicatos, qui Chirurgias tolerabiles, & necessarias non admittunt; cujusmodi sunt articulorum ustiones, quæ hac nostra ætate rarissimè administrantur; quamvis antiquitus ab illo Parente omnis medicinæ Hippocrate, & ab aliis Veteribus, ac à me quoque perpetuò summo cum fructu usurpatæ sint; præsertim cum aliis omnibus adhibitis medicamentis, tamen affecti articuli non restituantur. Uruntur igitur articuli tribus potissimum casibus, aut ad dolorem leniendum, ait Hippocrates; aut ad tumorem evacuandum; aut ad prolapsum, & prorsus relaxatum articulum contrahendum, ac restituendum. Quæ vitia in primis ignem postulant, cum à causa frigida, & humida dependant. Nam interdum articuli, hoc est, capita ossium à proprio sinu deturbantur, non ab alia causa, quam à pituitoso humore, vel influente, vel in articulo congesto; qui duplici nomine caput ossis excidere à propria sede facit, vel enim coactus, coacervatus, & sensim in sinu obdurtus id propellit; quod à pituita crassa & lenta provenit; vel ad ligamenta circumposita influens, eaque humectando, ac relaxando tantum distendit, ut caput ossis sponte excidat: quod potius à tenui pituita contingit, cui rei ferè perpetuò dolor accedit, maxime autem cum luxatio à prima causa fit. Nam tamen si Galenus Secundo de Compos. Medic. per loca, Cap. i., negaverit à pituita dolorem excitari, id tamen intelligendum ratione humiditatis; hæc enim, quatenus frigida, doloris haud expers est. Nam ego aliquando vidi paulò supra carpum, interna parte, in muliere, parvum abscessum, parvæ castaneæ magnitudine, mobilem, & nullam compressionem efficientem, quotidie, statim quibusdam horis dolorem adeo intolerabilem excitasse, ut mulier in animi deliquium incideret; quæ cum me accessisset,

Quando urendi articuli.

Pituitosus humor dupliciter articulum lædit.

Ut Pituita dolorem inferat.

Historia.

Si

fisset,

fisset, & ego extraxissem, statim sanata in posterum fuit; qui materiam extractam contemplatus, inveni concretam pituitam vitream, ad tactum frigidissimam, quæ internis tendinibus solo contactu dolorem excitabat, ex quo conieci, quantum posset sola intemperies frigida ad efficiendum dolorem. Quod verò certis horis quotidie dolor reverteretur, eam puto fuisse causam, quod dolore urgente, natura, ut dicit Galenus, ad partem dolentem accurrit, unâ cum sanguine, ut dolenti parti auxilietur, à quo propterea sanguine, parte affecta per tempus illud intermedium calefacta, dolor cessabat.

Casu duplici uritur articuli.

Ad rem igitur redeundo, in duplici casu proposito affecti articuli tum ex dolore, tum ex luxatione, Hippocr. proponit Chirurgiam per adustionem, duplici Aphorif. 6. Aphorif. 59. & 60. dicens. Quibus longo coxendicum dolore conflictatis, femoris summum coxæ excidit, rursusque recidit, iis mucosa ibidem pituita colligitur. Duobus modis, ut supra dixi, solet articulus, seu ut melius dicamus, os, quod movetur, excidere propria sede; vel ex se, scilicet suapte pondere; vel ab alio, videlicet, si compellatur. Ex se quidem, videlicet, madefactis, & relaxatis, seu distentis ligamentis; ab alio autem, quod accidit, cum pituita crassa, & lenta in cavitate articuli coacervata, super exsiccata, atque obdurata, os, quod movetur, è propria sede expellit, extruditque. Hippocrates, ut patet, tantum primæ causæ mentionem facit, quia vult, os excidere, & rursus redire in cavitatem, quod non accidit, in secundo casu, videlicet, quando pituita obdurata in cavitate eam replet, & ita è propria sede os expellit. In quo Aphorismo Hippocr. causam assignat læsi articuli femoris, quod excidat, & recidat; quam in pituitam rejicit mucosam; & est, ut puto, ille mucus, qui naturaliter solet contineri in articulorum cavitate, copia tamen plus æquo adauctus; ideoque Paulus ait, vel humiditatis superantis vitio, & hoc propter articulorum imbecillitatem; nam omnes articuli frigidi sunt, & ex frigidis, & ex sanguibus componuntur partibus, nimirum ossibus, cartilaginibus, ligamentis, & mucus, unde mucus copia plus æquo auctus, primò quidem ligamenta refrigerat, & distendit, inde tendines, & nervosa cor-

Aphorif. Hippocr. explicatur.

pora superposita afficiuntur; quo tempore dolore affici ægrotantes par est, qui major subinde redditur, cum mucosa materia os, quod movetur, è propria articuli compage expellit, & compressione tendines afficit; & ita dolor impensius adaugetur, concurrente ad ipsum excitandum non solum intemperie frigida mucosæ pituitæ, & articuli, sed etiam solutione continuitatis, ex contusione ossis, quod è propria sede excidens, nervosas partes comprimit, & contundit, & pondere suo nervosa corpora distendit; quibus omnibus adjungi par est, tenuioris pituitæ confluxum, aliunde ad debilem articulum transmissum, à quo ligamenta, ut dicit Galenus in Commento, imbuta, & madentia laxiora redduntur; atque ideo facile articulus cavitate sua excidit, & rursus haud difficulter recidit; quo tempore jam dolor remittit, ob consummatam, & factam omnium ligamentorum, & tendinum relaxationem. At in primo sequenti Aphorismo Hippocr. remedium ustionis proponit, his verbis. Quibus diuturno dolore ischiadico vexatis, coxa excidit, iis femur contabescit, & claudicant, nisi te-
Remedium articuli relaxati ex Hippocrate.
Ex Galeno.
uruntur. Quos Aphor. Gal. simul exponens ait; sæpè in articulis pituitosus humor coacervatur, quem mucum Hippocr. appellat; à quo imbuta, & permadescencia articulationis vincula, laxiora redduntur, atque ideo facile articulus cavitate sua excidit, & rursus haud difficulter recidit: id quod Hippocr. non solum coxendicis articulo, sed etiam humero Lib. de Articulis in principio, contingere ait. Et exponens rursus Galenus sequentem Aphorismum, dicit, quod sub illo mucosæ coacervato femur non solum excidit, sed etiam contabescit, & claudicant, nisi antevertat ustio ferramento candente, quæ tum mucosam illam humiditatem exsiccat, & absumat; tum etiam cutis laxitatem, in quam articulus labebatur, per adustionem firmet, & intendat, & ita articulum arctet, & loco moveri prohibeat; unde similiter humerum esse adurendum asseverat. At Aetius, ex sententia Archigenis, Antilli, & Ruffi dixit, illud idem esse præstandum in talo, & digitis pedum, & manus; ex quo inferre, potestis, esse idem in omnibus ferè articulis efficiendum, in quibus laxata sunt ligamenta, & os è sinu decidit. Nam
Historia
& ego vidi aliquando Medicum, qui habet.

Dolor ut augeatur.

Remedium articuli relaxati ex Hippocrate.

Ex Galeno.

Ex Aetio.

habebat carpi articulum adeò laxatum, ut non amplius alterum os alterum contingeret; sed erant mutuò distantia, & separata ossa articuli carpi, id est, caput, & sinus, ita ut solveretur articulus, propter insignem laxitatem à pituita factam.

Huic igitur duplici casui, videlicet & dolori leniendo, & materiæ pituitosæ exsiccandæ, ac absumendæ, & cutis laxitati contrahendæ, ustio meritò ex usu est, ex Veterum sententia, ut putata, quæ tum intemperiem frigidam articuli corrigit, tum mucosam pituitam evocat, exsiccat, & absumit; tum præterea cutem relaxatam, & extensam corrugat, & in se contrahit; tum maximè, quia totum articulum roborat; propter quam causam, cum ustio fieri possit, & ferramento candente, & adurente medicamento, Hippocrates tamen perpetuò intellexit ferramentum candens, aut ignem, quia caustica medicamenta non faciunt, quod candens ferrum; nam non corrugant, aut crispant ipsam cutem, neque articulum firman, ut ignis; & ideo Aetius Lib. 12. Cap. 25. dicit, longe esse præstantius ferramentum, quam medicamentum; sed si patiens ferre recuset, tunc invitus adhibet medicamentum. Ideoque commodè omne cauterium Recentiores dividunt in potentiale, & actuale, & potentiale cauterium, medicamentum esse volunt, quod urendi vim habet, etsi actu frigidum; per actuale verò cauterium, ignem intelligunt, & quodcunque ignitum corpus, quod actu calidum, & urens est. Quod actuale cauterium seu ignis, adhuc duplex est; vel ferramentum candens, vel alia materia ignita, ut est aut *Linum crudum*, ex Hippocr., aut *Buxei fusi*, ex eodem Hippocrate Lib. de Internis Affectionibus, ubi ait. Urito autem per buxeos fusos, in oleum fervens tinctos; aut *Fungus*, ex Paulo, & ante ipsum ex Hippocr. loco citato, ubi ait. Aut per fungos octo crustas inurito; aut *Struthii*, & *Aristolochiæ radix ignita*, ut Aetius Lib. 12. Cap. 3. ex Archigene. Et hoc ex Veterum sententia proponit in Libro de Articulis Hippocr., & ita puto velle in Aphorismis citatis, ad coxendicis articulum, exurendum, ubi ferramento utitur; ac in Lib. de Affectionibus,urit coxendicis articulum lino crudo; Urito quocunque loco fuerit dolor, urito autem lino crudo, ait Hippocrates; & pau-

lò post. Si verò in digitis dolor relinquatur, venam paululum supra articuli in digito nodum inurito, urito autem cum lino crudo. Itaque ex Hippocrate, ad articulorum dolorem, uruntur articuli igne, hoc est, actuali cauterio, ut putata, tum ferramento candente, tum lino crudo. Per linum crudum, uti supra Celsi testimonio dictum est, Cap. de Ani Fistulis, puto, Hippocr. intelligere linum ignitum; atque, ut uno verbo dicam, chordam factam ex lino crudo intorto, ut est chorda sclopeti, quæ ignita servat ignem, nisi quod sclopeti chorda cocta est; quæ verò ab Hippocr. usurpabatur, erat chorda non cocta. Nam & apud Turcas servatur hic modus urendi cum linteo implicito, & intorto. Aetius, ex Archigene, articulos urit, ut supra, struthii, & aristolochiæ radice similiter ignita; sed proponit etiam ad idem multa caustica medicamenta. Et opinor, antiquos uti alia materia ignita, quando volunt mitius inurere, quam ferro ignito; ideoque forte infra dixit Hippocr., ferramenta oportere esse non crassa, quæ valentiùs comburunt.

Post hæc indagandum est, in qua articuli parte inustio facienda est: de qua re doctè Hippocrates loquitur in Lib. de Articulis, non longè ab initio; ubi reprehendens eos Medicos, qui humeri articulum frequenter excidere in alam solitum, ipsum tamen urebant in altiori parte, ad summum humerum, ubi cavitas adest, in qua caput ossis natura recumbere solebat; qui enim ita urunt, cutim ea parte densando, & corrugando, potius naturalem sedem ossi adimunt, ipsam arctando, quò minus os inibi possit commodè contineri; contra verò relinquunt partem sub ala laxatam, & extensam à capite ossis, ut facilè rursus illud os elabatur: & ideo Hippocr. dicit, potius oportere inurere alam, in quam sæpè caput procidit, ut inibi firmata, & contracta cute à ferramento candente, illuc amplius humerus prolabi prohibeatur. Unde Paulus Libro 6. Cap. 24. & 76. locum Hippocr. assumens, dixit, oportere inurere maximè locum illum, in quem articulus excidit; sic enim humor exsiccabitur, & locus cicatrice densatus non amplius os suscipiet, quare etiam penitus illic ustionem moliri convenit. Ante ustionem in brachii articulo Hippocr. apprehendit, & Hipp.

Ustionis
usus.

Ferramen-
tum can-
dens præ-
stantius
caustico.

Actuale
caute-
rium quid.

Varia cau-
terii actua-
lis mate-
ria.

Quid li-
num cru-
dum.

Locus in-
ustionis ex
Hipp.

Ex Paul.

Ante
ustionem
quid agat
& Hipp.

Ferra-
menta
quæ con-
veniant.

& attollit cutem sub ala, secundum longitudinem; quod facit, ut cutis distet à subjectis partibus, ne glandulæ, & vasa subjecta, & nervi vim ignis cum periculo persentiant; inde cutem apprehensam urit pluribus adustionibus, tribus saltem sub ala, & duabus extra alam. Unde Paulus numerum adustionum definitum ex Hippocr. ponit Libro 6. Cap. 42. & sunt ferè quinque. Sed ferramenta congrua Hippocrates vult esse non crassa, neque valde calva: & per non valde calva, ut puto, intelligit non valde polita; nam polita cicatricem, ac crustam politam faciunt, quæ commoda non est, quia inæqualem esse oportet, & asperam. Insuper Hippocrates vult ferramenta esse pellucida, hoc est, ni fallor, ita ignita, & candentia, ut diaphana ferè sint. Verbo, oblongis ferramentis inurere alam oportet. Multas Hippocr. loco citato de articulis ponit animadversiones, quæ brevitatis gratia omittimus, ut lectorem ad ea remittamus.

Articulus
coxendicis
ut inuratur.

Quod verò ad coxendicis articulum urendum attinet, si os femoris à pituita crassa, & in acetabulo super exsiccata, obdurataque, à cavitate deturbatum est, ferramentum candens adigere, quæ excidit, oportet, in cavitatem eam, quæ à femore excidente efformata est; sic enim materia inibi subjecta evocabitur. Sed si femur elapsum est, à copia humiditatis ligamenta relaxantis, ita ut femur & excidat, & recidat, oportet perpetuò comburere eam partem, ad quam prolapsum femur est, ubi prius repositum femur est in suam cavitatem. Quod verò Paulus Lib. 6. Cap. 76. ex Recentioribus subdit, oportere unam unctionem facere in coxendice, alteram in genu, & tertiam in talo, non satis percipio.

Articulus
immobilis,
ut
ustione
curandus.

Restat nunc, ut videamus, quomodo articulus obduratus, & tumidus, ac ita immobilis redditus, unctione curetur. Hunc ego pluribus unctionibus, cum lato, & orbiculari ferramento tandem curavi; siquidem cum diu genu tumidum & obduratum medicamentis mollires, & & discutere frustra tentassem, tandem latis ferramentis, quinque aut sex locis genu adactis, tandem sanitati est restitutus æger. Sed neque piget adhuc casum recensere scitu non minus dignum, quam in praxi utilem. Nobilis vir in consistenti ætate constitutus, cum ex fluxione pituitosa, & frigida genu ha-

Historia.

beret valde tumidum, & ita obduratum, ut penitus immobile factum esset, & inflexibile, vocati ad huiusmodi curam Capiuaccius, & Ego, existimavimus casum esse insanabilem; tamen, ut aliquid tentaremus, solatii potius ægrotantis gratia, cepimus ipsum purgare, ut luta administraremus; interea à quodam Empirico emplastrum ex quadam herba confectum, quam ego puto flammulam fuisse, impositum fuit, quod statim inflammationem insignem in genu excitavit, cum rubore, calore, & dolore; & ab ea hora cepit æger aliquantulum genu movere; sensimque ita processit, ut tandem sanus factus sit: & quamvis ego non ausus essem id moliri, tamen ratione sanitas consecuta est; propterea quod materia frigida, coacta, obdurata, & profunda, à caustico ferè medicamento calefacta, attenuata, & violenter à profundo ad superficiem attracta, tandem dissipata, & sanitas consecuta.

C A P. CVII.

DE CARNIS CHIRURGIA: ET PRIMO QUÆ AD TUMORES PERTINET, ET INCISIO DICITUR.

Hactenus eas docuimus Chirurgias, quæ in singulis partibus, quas instrumentales appellamus, peragunt; atque etiam in affectibus, qui certas sedes habent; nunc ad eas veniemus, quæ in qualibet corporis parte fiunt. Et sicuti propositæ, organorum sunt, ita hæ partium potissimum simularium propriæ censentur. Cum verò similes partes sint Cutis, Caro, Os, Cartilago, Vena, Arteria, Nervus, Membrana, & Ligamentum, ideò Paulus Lib. 6. Cap. 10. dividebat Chirurgiam in duas partes, quarum una carnis vitia tractat, altera ossium. Sed Paulus nomine carnis omnem mollem corporis substantiam comprehendit, exceptis ossibus, siue caro musculosa sit, siue vena, siue arteria, siue nervus, membrana, & ligamentum. Nos autem in præsentia per has Chirurgias, quæ ubique, & in toto corpore fiunt, usum affectarum partium reparabimus, ipsa Chirurgia multimodis administrata, prout multiplices, varialesque pati affectiones unamquamque partem viderimus. Nam caro, & cutis tribus præcipue vitiis subijciuntur, quæ nis quæ Chirurgiam desiderant; ut sunt Tumores,

Partes
fili-
miliares
qua sunt.

Vitia car-
nis quæ
Chirurgiam
res,

Venarum
& arteria-
rum affe-
ctiones.

Ossium af-
fectiones,
quæ Chi-
rurgia ju-
vantur.

Chirurgiæ
proprie
quando-
que com-
munes
sunt.

Cur id fiat.

res, Vulnera, & Ulcera, quibus Chi-
rurgiæ similiter propriæ constituuntur;
Tumores enim incidere, vulnera con-
suere, fibulis adstringere, & deligare,
ulcera comburere; præterea in vulneri-
bus privatim tela, sagittas, globulos, &
quam Celsus plumbeam glandem vocat,
extrahere oportet. Quin Venæ etiam,
& arteriæ solutione continui afficiuntur,
cum vulnerantur, si non salutis causa fiat
vulnus; quare ad sanguinis profusionem
sistendam Chirurgia proponitur. Sin
autem salutis causa venam aperiri conti-
gerit, tunc ratio mittendi sanguinis ad
Chirurgiam spectat. Interdum quoque
venæ plus æquo intumescunt, & capreo-
lorum more intorquentur, varicesque
oboriuntur, quibus Chirurgia auxilio
est. Denique ex sanguinis copia, venæ
aliquando turgent, & sua sponte aperiun-
tur, vel per anastomosin, vel per diæ-
resin, hoc est, vel ruptis tunicis, vel
dilatatis orificiis. Similiter nervus, vel
tendo convulsione tentatus, Chirurgiam
incisione exposcit. Sic ligamentum la-
xatum, ustionem. Sic membrana in
abscessibus, sui extractionem. Sic ossa
fracta deligationem, coaptationem, fe-
rulas, aliaque plura. Sic luxata, reposi-
tionem, & Chirurgiam ex extensione
per laqueos, instrumenta, & machina-
menta requirunt. Sic ossa cariosa ustio-
nem, & deraisionem. Sic gummata in
ossibus, per ustionem, aut abrasionem,
aut excisionem, sui ablationem requi-
runt. Verò, nulla pars est similis,
quæ à tertia hac medicinæ parte auxi-
lium non desideret. Et quamquam quæ
cuique parti propria sunt, etiam aliarum
partium communia interdum fiant, ut
in vulneribus non solum futura, sed in-
terdum quoque incisiones tumorum pro-
priæ requiruntur; sic in tumoribus ustio-
nes ulcerum peculiare, ut in emphyse-
mate, videlicet tumore genu flatuoso,
impuro, qui uritur quoque ferramentis
candentibus, & in vulneribus, ut in lu-
xatis, & fractis, deligationes, & fasciæ,
& in cavernosis ulceribus non modò
ustiones, sed etiam incisiones tumorum
propriæ, & in humeri luxatione ustio in
ala. Denique aliæ in aliis promiscuæ
quodammodo sunt Chirurgiæ, ut plu-
rimum tamen propriæ partium affectio-
nes, proprias, & certas habent opera-
tiones Chirurgicas; quod si interdum al-
tera ad alteram transeat, uti dictum est,
id aut ex affectus complicatione forte

contingit, ut cum vulnus & futura, ut
vulnus, & incisione, ut alia parte, in-
flammatum, & suppuratum indiget; aut
provenit, quia consentaneum sit conflu-
xionem, & compassionem unam esse, &
mutuis se omnia juvare officiis. De his
igitur sigillatim nunc agendum est, ini-
tio sumpro à Chirurgiis, quæ in carne
fiunt, primamque ab ea, in qua caro tu-
more afficitur, tumorisque gratia Chi-
rurgia desideratur.

Tumores in carne oborti cum suppu-
rantur, & in abscessum vertuntur, se-
ctione juvantur, quod puris evacuatio se-
quatur; id quod apud omnes, & constat,
& usurpatur. Sed in hoc, quasi primo Gal. &
vestibulo, scire licet, quod Gal. una Cels. sup-
cum Celso, ubi fieri potest, utrumque puratio-
renuit, videlicet tum tumoris suppura- nem, &
tionem, tum sectionem: etenim Lib. nem tu-
de Inæquali Intemperie, Cap. 3. dicit; moris vi-
factæ inflammationes duplicem habent tant.
curationem, nimirum, ut materia, quæ
fluxit, aut digeratur, aut concoquatur,
sed ipsam digeri longè optabilius est;
nam concoctionem duo consequuntur,
puris nimirum generatio, & hujus in ali-
quem locum abscessio; propter genera-
tionem puris in longum protrahitur cu-
ratio; ratione verò abscessus non sana-
tur, sed migrat inflammatio in alium
morbum. Propterea Celsus Lib. 7. Ca-
pite. 2. ad vitandam puris generationem,
proponit Chirurgiam, quæ est, ut prius-
quam indurescat abscessus, & locus, hoc
est, in prima tumoris eruptione, seu ge-
neratione, cutem incidere, & cucurbi-
tulam accommodare oporteat, quæ,
quidquid illuc malæ, corruptæque ma-
teriæ coit, extrahat; idque iterum, ter-
tioque recte sit, donec omne inflamma-
tionis indicium recedat. Quæ ratio,
quamvis à nemine ferè observetur, quod
in principio parum tutum sit, corpore
non purgato, hæc moliri, dissentanea
tamen non est, ubi corpus purum est.
Cæterum hæc Celsi ratio mihi nunc in
mentem revocat, quod in supervenien-
tibus panaritiis, seu paronychiis, qui sunt
pessimi, & diuturni affectus, in ungui-
bus digitorum oborientes, & os identi-
dem corrumpentes, plurimi, ut caveant,
faciunt: intingunt enim pluries digiti
apicem, qui jam incipit dolere, in aquam
bullientem, statimque auferunt; quod
quidem remedium non est grave, neque
molestum, cum sit momentaneus con-
tactus; ita namque dissipatur materia, ac

Si 3

præ-

Ut multi
pterygion
eurent.

præservatur. Hoc monet Celsus, ad præcavendum abscessum. At sæpissime evenit, ut nullis ingeniis suppuratione prohiberi possit, quare necesse est, ad incisionem, & apertionem devenire, quæ tamen non in omnibus suppuratis tumoribus necessaria est, ex Galeno 13. Meth. Cap. 5. ubi habet; quod si pus aliquod notabile in suppurante particula sit contentum, non expedit, quod nonnulli faciunt, protinus incidere, imo exhalationem moliri medicamenti ad id valentibus. Unde ego hoc Galeni præcepto admonitus, in incidendis, aut non incidendis, sed dissipandis abscessibus, dicam vobis, quid tutò, & feliciter fecerim. Ubi abscessus sensim, & longo tempore fiunt, & aut nullum, aut exiguum habent dolorem, solent oboriri ut plurimum ex congestione humorum, & ferè sine inflammatione; quos ego, vel etiam maximos, ferè semper curavi sine apertione, sed per dissolutionem, & exsiccationem, insensibiliter evacuando pus, arctè scilicet desuper alligata *spongia, in Aqua Calcis vivæ expressa*. At ubi abscessus ex fluxione est, ac citò fit, & cum magno dolore, & inflammationem sequitur, hunc sanè non oportet curare tam valido medicamento, ut calx est, sed aliquo medicamento digerente mitiori tentare oportet resolutionem puris, ut est, verbi gratia, *spongia expressa in Aqua Thermalì Aponitana; aut in Aqua Scabiosæ, cui Sal sit admixtus*.

Triplex
abscessus
aperiendi
modus.
I. Galeni.

Alter quorundam,
per causticum.

Cæterum sæpe evenit, ut abscessus per medicamenta non dissipetur, quia puris copia vim eorum superet; quo casu, intentio est ipsum aperire, & pus sensibiliter evacuare. In aperiendo autem abscessu, triplicem invenio modum, Galeni, Celsi, & nonnullorum Chirurgorum. Galenus aperit ferro, & incisione; inquit enim 13. Meth. Cap. 5. ubi pus notabile in suppurata particula sit contentum, neque medicamenta videntur omnino digerere posse, parare exitum ei, quod digestionem non cessit, oportet; qui modus passim usurpatur. At nonnulli Chirurghi aperiunt abscessum caustico medicamento; quæ ratio pessima est, quia causticum majorem excitat inflammationem, pravam imprimi in parte affecta qualitatem, & interdum gangrænam, & foramen majus efficit, quam par est, ac major, turpisque consequitur cicatrix. Quod si cogamur, propter formidolosos, ac timidos ad incisionem,

uti caustico, oportet Chirurgum ibi adstare, & commorari, donec causticum operetur, quod brevi temporis spatio facit; & præterea, ne spargatur, latiusque procedat, expedit glandis operculum opponere, aut quid simile, ne quis error committatur. Tertius modus Celsi est, qui Lib. 7. Cap. 2. vult, ut abscessum, si ab ægrotante non cogamur, sinamus sponte sua aperiri, atque dehiscere, juvando apertionem cataplasmate maturante; quæ ratio à multis observatur, præcipuè pertimescentibus incisionem; & imponunt *Butyrum, cum Fermento*, & alia hujusmodi, quibus pus moveant, & curem extenuent. Reddit rationem Celsus, cur expectare oportet abscessum aperiri sponte, non autem cum ferro; quia, inquit, ferè sine cicatrice est is locus, qui expertus ferrum non est, ideoque maximè in mulieribus observatur, ubi abscessus est in facie, aut collo, aut in externa manus parte, ne cicatrix appareat. Veruntamen sub hoc Celsi modo aperiendi abscessum, interdum in nimis longum tempus curatio protrahitur, & abscessus interim serpit, ac nimium dilatatur, propter puris moram intus erodentis; quo casu, necesse est ipsum aperire, antequam sponte rumpatur. Præterquam quod, accipite præceptum perpulchrum quidem, & huic proposito ferè contrarium; non semper expectare fas est spontaneam apertionem, quinimo interdum necesse est aperire crudos abscessus, hoc est, antequam in pus faceant; quod præcepit Paulus Lib. 6. Cap. 34. ex Gal. & Hipp. sententia, videlicet, ubi pus, aut puris vapores aliquam propiorem partem offendere possunt majoris momenti, ut in articulis, ne ligamentum, aut aliquod eis necessarium assidua putredine contabescat. Sunt præterea, qui prope anum proveniunt; quos Hippoc., antequam perfectè maturuerint, dissecari præcipit, veritus ne putredo rectum intestinum erodat, & ani perforationem faciat. Sunt tertio abscessus crudi secandi, qui subjectam habent partem aliquam præcipuam, cum periculo, ne vitietur, pro ut in abdomine suborti, maximè sub musculis, & imo abdomine, ne putredo peritonæum tenuissimum erodat, & corrupta materia, subjecta intestina perforet, quod nos non semel adnotavimus. Quarto & ultimò abscessus crudiores, & qui ex toto in pus ver-

Tertius
Celsi.

Quando
non expectanda
spontanea
apertio.
Primò.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

fi

si non sunt, secare oportet, cum per viam crisis oboriuntur. Sic Avic. parotidas crudas, hoc est, non perfectè in pus versas, secari iussit, ne materia critice fluens in caput retrocedat; sic bubones Gallicos, ne virulentia intus in corpus recurrat, crudos secamus. Ad rem igitur redeunt, ex tribus modis jam propositis aperiendi abscessus, Celsi modus, qui exspectat, ut ex se aperiatur, sæpenumero à plerisque renuitur; quod in nimis longum tempus protrahitur curatione, crescente abscessu.

Reiectis aliorum, modus Galeni receptus.

Alius verò modus Chirurgorum, qui caustico aperiunt, non ita probatur, propter rationes adductas. Restat igitur, ut Gal. modus recipiatur, absolveturque, qui incisione, & ferro abscessum aperit, & pus evacuat; qui modus etiam à Celso probatur, qui monet, in abscessuum incisione, distinguendum esse abscessum, in eum, qui tunicam habet, quam vulgò folliculum dicunt, in quo includitur materia; & in eum, qui folliculo caret. De primo Chirurgia inferius proponetur; nunc de secundo agendum, & videndum, quomodo facienda sectio est in abscessu, qui folliculo caret.

Conditio huius operationis.

Hæc Chirurgica operatio, ex Gal. Paulo, & ex omnium consensu, eam perpetuò habere conditionem debet, ut fiat per fibrarum rectitudinem. Et quia incisiones potissimum in cute fiunt, in qua nulla fibrarum figura, aut rectitudo adnotatur, tametsi omni fibrarum genere est intertexta, sed implicite permixta, & confusæ apparent; propterea per fibrarum rectitudinem, nil aliud intelligere possumus, quam subceptorum corporum fibras, videlicet musculorum, tendinum, vasorum, nervorum, & aliorum corporum; maxime, autem musculorum. At ubi fibræ subjectæ nullæ sunt, ut sub cute capitis, & nasi, & in frontis ac pectoris medio, nunquam transverse, sed per longitudinem faciendæ sectio est, ne labium inferius suo pondere vulnus diducat, & curationem diuturnam faciat, & latam cicatricem. Ideoque ubi fibræ cuti subjectæ nullæ sunt, ita efficiendæ sectio est, ut nullum sectionis labium propendeat, & dorsum spectet, quod evenit, si sectio fiat per longitudinem partis. Quamobrem in capite, ubi os subjectum est, quod carere fibris prima facie apparet, non tamen caret, ut patet in sincipitis offi-

Quid fibrarum rectitudo.

Ut faciendæ sectio in capite.

bus puerorum, quæ sequuntur capillorum ductum, propterea per longitudinem secundum capillorum ductum sectio fit. In temporibus, per longitudinem, pro musculi temporalis fibrarum ductu. In fronte secundum musculi frontis fibrarum rectitudinem, & progressum, videlicet vel per longitudinem frontis, hoc est, in medio ejusdem, quia musculus nullus est; vel quadantenus obliquè sursum priora versus aures, & sinciput fit sectio; alioqui supercilium supra oculum cadet, sectis transverse fibris. In palpebris, transverse, seu orbiculariter, propter musculum transverse positum. In naso per ejus longitudinem, quia musculum subjectum non habet. In collo, tum propter musculos, tum maxime propter jugularium vasorum, & arteriarum ductum, similiter per longitudinem efficiendæ sectio est; nam, ut dixi, non solum musculos, sed non minus vasorum ductum prospicere licet: unde in aliis, obliquè secundum ductum vasorum, quæ eo loci contemplari oportet, faciendæ sectio est. In pectore, ut puta in medio sterni, ubi musculus subjectus non est, per longum, hinc inde verò obliquè secundum musculi subjecti fibrarum incessum. In dorso, per longitudinem; paulò verò superius obliquè, secundum musculi scapularis situm. In abdomine, obliquè, secundum musculi obliquè descenditis progressum. Sic in brachiis, & cruribus per longitudinem semper efficiendæ sectio est. In articulis, si alicubi unquam, maxime per longitudinem efficiendæ sectio est, nequaquam transverse; tum propter venas & arterias, quæ in articulis magis sunt apparentes, tum maxime propter tendines, & nervos, quibus articuli referti sunt. In inguine tamen, Galenus præcipit sectionem fieri transverse, quod ex inflexione femoris facilius mutuo labia applicantur, & sanescunt, quamvis Cels. Lib. 7. Cap. 11. in alis, & inguinibus rarò secundum esse duxerit: puto ego, propter vasorum metum, quæ cum periculo mortis offendentur, & ego interdum vidi in inguine, vice bubonis, dissecta fuisse vasa, cum maximo discrimine; interdum vice bubonis, dissectum fuisse intestinum; non enim putabat Chirurgus esse herniam.

Hoc igitur modo sectiones in singulis corporis particulis, variè, & diverse, velu-

In tempore.

In fronte.

In palpebris.

In naso.

In collo.

In pectore.

In dorso.

In abdomine.

In brachiis, & cruribus.

In articulis.

In inguine.

veluti in figura designatæ sunt; in qua re quantum oporteat esse Anatomes peritum, qui secat, & habere exactam notitiam eorum, quæ cuti subjecta sunt, vos ipsi judicetis. In summa, in secando abscessu, perpetuo perspicere oportet musculorum subjectorum, venarum, arteriarum, denique ad articulos tendinum ductus, alioqui multa sequentur incommoda, & pericula, quæ modò recensenda sunt. Non facimus autem sectionem secundum fibrarum ductum, quando sic fieri deberet per longitudinem, ut in musculo flectente cubitum, si fiat transversè, & vice versa; cum efficienda est transversè, ut in palpebris, si fiat per longitudinem; tunc enim non sequitur ductum fibrarum, & omnino musculi subjecti fibræ secantur. Ubi autem musculus subjectus incidatur, omnino ejus fibræ transversæ inciduntur, & ita duo eveniunt mala. Motus læsio; quia pro quantitate incisionis fibrarum sic quantitas deperditur motus.

I. Tum verò inflammatio, cum periculo convulsionis succedit, quæ a fibris sectis ad non sectas communicatur, ut dicit Galenus. Hæc sunt prima duo incommoda, & pericula sectionis, quæ non fit secundum rectitudinem fibrarum.

II. Tertium incommodum est dolor, qui inter curandum excitatur; nam facta per transversum sectione, musculi, qui modo contrahuntur, modò laxantur, & ita modo sursum, modo deorsum moventur, cogunt toties cutem sursum, deorsumque moveri; qui motus in parte ulcerata dolorem excitat, & dum attrahit, affert.

III. quartum absurdum, & est curatio diuturna ipsius ulceris; quod in longius protrahitur tempus, & propter dolorem, & propter motum. Quæ omnia adhuc duo alia consequuntur incommoda post inductam cicatricem, quæ in transversa incisione tum latior, tum non sine difficultate motus succedit; nam cum interius labia inclinantur, & duram inducunt cicatricem, omnino plus minus motum contractionis musculi impediunt; ut patet in vulneribus, quibus cutis per cicatricem, cum subjectis musculis conjungitur, & cohæret. Præter alia, illud quoque accedit incommodum ex sectione, non per rectitudinem fibrarum, sed transversè facta, quod vasa facile inciduntur, & nervi, quæ partes solent passim per longitudinem musculorum fieri. Ultimò est decor, qui ex

Incommoda ex mala sectione.

Alia duo incommoda.

Aliud incommodum.

Paulo Lib. 6. Cap. 34. observandus est, ubi majus, quod urgeat, non impedit, & vos omnes conspiciatis, quantum oculis omnium afferant turpitudinis indecoræ cicatrices, quæ in his incisionibus solent succedere ampliores, & ita diffusæ, propter situm declivem ipsius cutis. Ideoque in quacumque sectione, ut dixi, generatim prospiciendum est, ne cutis portio dissecta declivem situm habeat; quia pondus deorsum trahens latam efficit cicatricem.

Quæ verò figura incisioni sit opportuna, Galenus passim, ad myrtei folii similitudinem incisionem faciendam esse præcepit; Celsus idem prorsus sentit, cum scribat, excidendam esse cutem, ut plaga ad similitudinem myrtei folii fiat, quò facilius sanescat. Paulus autem adhuc clarius, locupletiusque ita scribit. Illos sanè abscessus, qui plurimum fastigiantur, quique crudi, tenues, & emortui sunt, præcidimus trianguli, aut myrtei folii, aut alterius anguli figura, cum circularis ad cicatricem recipiendam minimè sit idonea; qui verò non in fastigium attolluntur, eos simplici duntaxat linea diffecamus. Quo loco non ita patet, quid intelligat per sectionem ad myrtei folii similitudinem; nam unam, & simplicem non esse sectionem, ex eo patet, quod Paulus distinguat simplicem sectionem ab ea, quæ est ad myrtei folii similitudinem. Ut autem rem hanc intelligatis, illud scire convenit, quod sectio sit instar lineæ; unde Celsus & Paulus lineæ vocabulo eam nominant, & sicuti ex lineis figuræ resultant, sic sectio figurarum aliquam repræsentat; lineæ autem figurarum efficientes sunt curva, cava, recta; unde resultant figuræ vel rectilineæ, ut puta triangulæ, quadrangulæ; vel circulares, seu gibbæ; vel concavæ. Igitur vel sectio fit per simplicem lineam, quæ figuram repræsentat nullam, vel per plures, & ita figuram aliquam imitatur. Antiqui igitur ex figuris à tribus lineis factis recursarunt primò figuras omnes, & sectiones orbiculares factas, nimirum à curva & cava linea, quod & circularis figura ex Celso difficilior sanescit; & ex Paulo, cicatricem recipere non est idonea, propterea quod non habeat angulos, quibus committi possit. Ideoque laudant, & receperunt potius angulares figuras, & sectiones; ut vel triangulam, vel ad myrtei folii similitudinem, vel al-

Decor observandus in incisione.

Quæ figura incisioni conveniat.

Varia figuræ ex lineis.

Figuræ Veteribus potiores.

Quæ se-
ctio Anti-
quis po-
tissima.

terius anguli, ut dicit Paulus. Sed in primis, & ante omnes, & præ cæteris probarunt eam sectionem, quæ fit per simplicem lineam; quod præcipiatur ab omnibus, quam minimum esse secandum in corpore humano; non enim secatur corium insensile, sed caro sensibilis. Unde Celsus, Paulus, & Galenus, ubi vitare sectionem possunt, vitant; cum Galenus non protinus incidendum tumorem suppuratum, sed exhalationem primò tentandam esse dicat. Sic Cels. medicamentis aperiendam dixit, ut cicatrix vitetur, propterea idem Lib. 7. Cap. 2. dixit. Semper autem, ubi scalpellus admoveatur, id agendum est, ut quam minimæ, & quam paucissimæ plagæ sint; cum eo tamen, ut necessitati succurratur, & in modo, & in numero; nam sub sectione, & cicatrix resultat, quæ semper oculis turpis fit, & ægrotantes, non dici potest, quam ægrè sectionem admittant. Quo sanè constituto, Antiqui, ut dixi, primò simplicem lineam in secando affectarunt, quæ fit sine substantiæ ablatione, & quam promptissimè, ac citissimè; deinde, ubi opus, ab hac simplici linea recedere, & per incisionem, figuram aliquam repræsentare, subinde Auctores præcipiunt eam, quæ ad myrtei folii similitudinem fit; consequenter alias semper minus compositas, ut plaga quam minima sit; cum eo tamen, ut necessitati succurratur, ut sunt hæ figuræ.

Prima enim est per simplicem lineam, Secunda ad myrtei folii similitudinem, Tertia triangula, Quarta quadrangula, Quinta & Sexta circularis facta à curva, & cava linea, quæ vitanda est.

Dubium
de sectio-
ne ad myr-
tei folii
similitudi-
nem.

Prima
expositio.

Sed dubium adhuc restat, quomodo fiat sectio ad myrtei folii similitudinem; scimus enim futuram esse similem folio myrti, quod ovalem imitatur figuram, & ex Actio Serm. 2. Cap. 33. est longa, & angusta, sed quomodo fiat, ignoramus; neque Auctores, quod sciam, ipsam docuerunt. Quapropter nos consideramus omnes modos, quibus excogitare illam possumus. Possumus autem conjicere omnibus hisce modis hanc posse fieri sectionem, quæ myrti folio similis videatur; etenim sectio ad myrtei folii similitudinem, potest per simplicem lineam, quæ tam longa fiat, ut labiis ab invicem propter sectionem diductis, apertis, atque hiantibus imitetur figuram folii myrti; quæ expositio non qua-

drat, quia Paulus distinguit sectionem per simplicem lineam ab ea, quæ fit ad myrtei folii similitudinem; dicit enim Paulus. Ubi abscessus plurimum fastigiantur, quique crudi, tenues, & emortui sunt, præcidimus aut trianguli, aut myrtei folii, aut alterius anguli figura; qui verò in fastigium non attolluntur, eos simplici duntaxat linea diffecamus, quorum verborum sensus hic est; abscessus, qui plurimum in fastigium attolluntur, habent collectam plurimam puris copiam, & ideo crudi, tenues, & emortui sunt, & fastigiati; quia propter fastigium cutis maximè attenuata est, & veluti emortua, & propterea indiget sectione latiore, quam sit ea, quæ fit per simplicem lineam; quæ si fiat per rectitudinem fibrarum, non dilatatur, neque ampliatur, ideoque composita futura sectio est, & angularis, nempe triangula, aut myrtei folii, aut alterius anguli figura. Vel secundo, ad myrtei folii similitudinem, intelligitur sectio, facta cum deperditione seu ablatione substantiæ; ita enim refert aliquam figuram, quæ dupliciter fieri potest, vel cum scalpello, vel cum forfice; cum scalpello, ita ut fiant duæ incisiones ab imo ad summum, dupliciter secando, uti sic (), qui modus nimis difficilis est, & vix possibilis, ut imitetur folium myrti; vel secundo fiat cum forfice, & ita excidatur portio cutis, ut foramen imitetur folium myrti, quæ expositio neque eam patitur instantiam; nam si acuminatus est abscessus, facile præcidi potest cum forfice, neque etiam satisfacit, quia non videntur Auctores, cum nominant sectionem ad myrtei folii similitudinem, intelligere, efficiendam esse cum deperditione substantiæ; neque percipere possumus, ut tam difficulter fiat, uti duæ propositæ, cum antiquitus passim, ac frequentissime fieret, & promptissimè, quæ ad myrtei folii similitudinem fit; quamvis Celsus utatur vocabulo excidere, quod apud ipsum significat in totum quid præcidere, Lib. 7. Cap. Secundo; & Aetius Secundo Serm. 33. scribit. Si pars suppurati loci putrida videbitur, ea necessario rescindenda est; resectio autem ad myrtei folii formam fiat, longa videlicet, & angusta, quod sanè in axillarum, & inguinum abscessibus faciendum est. Quæ auctoritates videntur attestari, sectionem ad myrtei folii formam esse cum deperditione substantiæ. Vel

Secunda.

Excidere
fo.

Ter-

Tertia ex-
plicatio.

tertiò intelligenda est sectio ad myrtei folii similitudinem, si fiat primò per simplicem lineam, mox verò in medio, & à lateribus simplicis lineæ fiat hinc inde una exigua sectio, cujus causa latescens sectio evadat similis folio myrti; quæ expositio fortè magis consona est, quia primò distinguitur sectio hæc à simplici sectione, quæ fit per simplicem lineam, propter laterales incisiones, quarum causa hæc sectio figuram habet, dicit Paul. Secundò quæ non difficulter fit, neque aufert substantiam, & angularis est, ut prodit Paulus, & non est circularis, maxime convenit abscessibus fastigiatis, qui exposcunt latiore sectionem, quo pus copia exuberans facilius, & copiosius evacuetur. Hæc Pauli sententia est; cui non planè acquiesco, quoniam magis inclino, ut sectio ad myrtei folii similitudinem intelligatur per simplicem lineam in qua retrahitur ex utraque parte pars utraque, atque ita diducuntur in medio labra, & latius foramen paratur; quod proinde imitatur myrtei folii similitudinem, si non admodum longa fiat sectio, qualem solemus communiter moliri in omni abscessu, potius exiguo, seu moderato, quam magno. In qua re vos constituo judices; nam transversa sectio, præter quam quod expeditissima non est, molesta etiam est, & dolens, turpemque cicatricem efficit; quas conditiones alienas, ac diversas esse à myrtei folii similitudine, ex omnibus probatis Auctoribus colligitur; maxime autem ex Celso Lib. 7. Cap. Secundo, cujus verba hæc sunt. Sed excidi ita debet, ut plaga ad similitudinem myrtei folii fiat, quo facilius sanescat. Sed illud tandem scire conveniet, quod Avicenna Lib. 3. Fen. 21. Tract. 2. Cap. 23. in fine, omnem ejusmodi tollit difficultatem, si per myrtei folii similitudinem intelligatur instrumentum factum, folio myrti simile, non autem sectionis forma; dicit enim, scindendam esse secundinam, instrumento simili foliis myrti, quod aliqui linguam vocant, passim autem lanceola nuncupatur. Sed tamen Cels. & Galenus, cum dicant efficiendam esse sectionem ad myrtei folii similitudinem, potius sectionis formam, quam instrumentum denotant. Hæc mea sententia est de sectione efficienda ad myrtei folii similitudinem; in qua tamen re vos omnes judices constituo.

De instru-
mento in-

Post hæc, indaganda est instrumenti

ad incidendum accommodati figura, & cisioni apto. nomen. Hoc scalpellus à Cels. & omnibus appellatur Latinis passim, à Græcis *μαχαίρον*, ab Arabibus Spatumil. Rursus à Celso instrumentum ad incidendum accommodatum, spatha dicitur, vulgo spada, à Paulo verò *συνβοηδὲς*, quia imitatur os pectoris, quod spatham refert, quia ad mucronatam cartilaginem finit, ut spatha acutum. Rursus Paulus Lib. 9. Cap. 71. accommodat ad incidendum instrumentum, quod ipse vocat dimidiam spatham. Ut autem hujus nominis, & Scalpelli instrumenti plenam notitiam habeatis, quid. sciendum est, scalpellum esse nomen generale, quod significat quodcunque instrumentum ad incidendum idoneum; species autem sub hoc nomine, & genere contentæ plures sunt, desumptæ scilicet ex varia scalpellorum figura. Etenim scalpellus alius est rectus, alius recurvus, qui falcatus etiam dicitur. Item rectus duplex est, alter anceps est, & ex utraque parte habet aciem, alter ex una tantum. Scalpellus rectus, & ex utraque parte incidens, habet usum, cum est opus cita operatione Chirurgica, & est, quod vulgò lanceola dicitur; quæ à Celso Libro secundo Capite 6. nomine generis, id est, scalpelli appellatur, quo utimur in venis secandis ad mittendum sanguinem; sub qua specie etiam spatha continetur, à Celso, & Paulo passim sic appellata, quia referat figuram extremitatis instrumenti, quæ vulgò spada dicitur. Scalpellus verò rectus, & ex una tantum parte incidens, ex altera rectus, habet usum, cum partium subjectarum habenda ratio non est, quod scilicet vulgò dicitur, scodeghino, atque etiam ille est, qui vulgò, rasojo appellatur; quo utimur maxime in cutè capitis incidenda usque ad os; in quo ordine dimidia spatha continetur, cujus meminit Paulus Lib. 6. Cap. 71., qua utimur, cum utraque acies potest offendere, ut in vulvæ carunculis incidendis. At scalpellus recurvus omnis, ex una tantum parte incidit, ex altera retusus est; etenim propter tutelam subjectarum partium, tum recurvusest, tum ex una tantum parte incidens, interna scilicet; quæ duæ conditiones si non adessent, subjectas partes læderet, & duplex, aut triplex, quadruplexque est, & varius, pro varietate usus. Unus enim est, qui vulgò dicitur Gamaut, qui incidit ex parte cava, retusus ex parte gib-

Scalpelli
variae dif-
ferentiae.

Scalpelli
scodeghino
dictus.

Scalpelli
Gamaut
dictus.

gibba; quo utimur frequentissime, ad omnem incisionem, quæ passim fit in omni apostemate, maximè in parvis incisionibus. Hic scalpellus habet manubriolum osseum, ad usum commodum ad separandum, ac dividendum aliquid ab aliquo, absque incidendi munere. Unde Celsus. Lib. 7. Cap. 6. & ad extrahendum abscessum, id est atheroma, ubi cute incisa, tunica se prodit, dicit; cum scalpelli manubriolo dividenda à cute, & carne tunica est. Et Capite de Ungue Oculorum dicit; manubriolo scalpelli diducere.

Alia scalpelli species.

Secundus scalpellus similiter recurvus, & ex altera tantum parte incidens, imitatur gladiolum, & est prædicto longior, recurvus ad mucronem; sed curvitas variat, majoris, minorisque ratione; similiter longitudo. Sed quando instrumentum exiguum habet curvitatem ad mucronem, *σκολοπομαχαίρον* à Paulo, & Græcis dicitur à similitudine scolopacis avis, quæ habet rostrum simile; & hoc utimur, in majoribus, id est longioribus incisionibus moliendis, ut in fistulis, magnis abscessibus, aqua hydropicis emittenda, in thorace perforando, aliisque id genus.

Scalpellus, falcetta.

Tertius scalpellus pariter recurvus est, qui vulgò falcetta dicitur, Græcè, *σφινγωτομος*, quo utimur potissimum in ani fistulis incidendis.

Scalpellus in annulo.

Quartus scalpellus pariter recurvus, ille est, qui in annulo argenteo, aut auro, aut alterius materiæ reconditur; quo utimur in incidendis apostematibus faciei, aut genæ puerorum, ne conspiciant instrumentum, perterrescant, & ita incisionem prohibeant. Quod si aliæ scalpelli differentiæ exhibentur, omnino sub his comprehenduntur, ad hasque reducuntur; ut sunt vasti illi, qui ad incidendum, simulque comburendum facti sunt, qui sub recurvis, & unam aciem habentibus continentur.

Modus utendi scalpello.

Post hæc, de modo utendi scalpello dicendum. Aliqui, immo plerique Chirurgorum scalpellum infigunt in cutem, & impellendo secant, & ita incisionem magnam, indefinitam, indeterminatam faciunt; quæ non probatur, quia sub hac aut minus, aut plus justo secatur; unde aut iterari debet sectio, aut turpis fit cicatrix; utrumque autem in corpore humano vitandum est. Propterea ego perpetuo studeo, ut fiat sectio certa, & terminata; deinde in incisione effatu

Auctor ut incidat.

digna, primum noto quantitatem incisionis efficiendæ, atramento; postea, ut definita sit sectio, cuspidem scalpelli immitto, quousque ad cavitatem ventum sit; ad quam ubi devenimus, tunc cuspidem scalpelli, ad finem lineæ perforamus, retrò ad nos ipsos eundem revocantes, & ita cutis interstitium secamus. In priore, & vulgari modo, impellitur scalpellus, non ad se retrahitur; & hic modus potior est, quod non excedit notatam quantitatem; in priori verò, uti dictum est, incidere exactè, quantum volumus, non possumus. Quo loco subit inquirere, cur in sectione efficienda, quæ omnino requirit anatomes peritum, omnium eorum, quæ cuti subjecta sunt, passim non errent in sectione efficienda anatomes ignari, id quod fit dictum, propter ignorantium solatium. Non errant verò propter puris copiam, quæ attollit partem, & reddit membra subjecta tuta ab incidente instrumento; sed tamen non pauci decurtati fiunt sub incisionibus ab imperita manu factis.

Cur tuto incidant etiam Anatomes ignari.

Ultimo loco, ex Cels. notare oportet, quod si locus nervosus non est, candenti ferramento abscessus aperiendus; quod diutius pateat ad pus evocandum; si verò nervosus locus abscessus est, ne vel distendantur nervi, vel membrum debilitetur, scalpello aperiendus abscessus est; item, ubi nervosus locus est, ultima expectanda est maturitas, quæ cutem extenuet, ut in manibus, & pedibus. Semper autem, ubi scalpellus admoveatur, id agendum est, ut quam paucissimæ plagæ fiant, ea tamen lege, ut necessitati succurramus, & in modo, & in numero. Ergo in minori abscessu, una sectio sufficit, in majori, plures requiruntur, si ita locus exigit, quo recte expurgetur sinus. Rursus, ubi una fit incisio, in supremo loco, ubi tenuissima cutis est, ex Galeno 13. Meth. cap. 5. interdum tamen inferiorem potius eligimus, ad commodam abscessus purgationem, ne superius facta linea humor intus subsidat, qui proxima, & adhuc sana rodendo sinuet.

De loco sectionis faciendæ.

De numero sectionum.

Postremò dicendum est, quomodo curetur abscessus, cujus materia continetur in tunica, seu folliculo, seu velamento, quam distinctionem affert Celsus lib. 7. cap. 2. Quod si primò quaeramus, cur abscessus alii folliculum habent, alii carent; ego statim sic responderem, id propter materiam accidere, quæ in

Cura abscessus cum folliculo.

Cur quidam abscessus folliculum habent alii ab non.

abscessu folliculum habente, est toto genere præter naturam, quia nulli eorum, quæ in corpore sunt, similis est; sed fit similis alicui externo corpori, ut puliculæ, sevo, melli; interdum etiam in abscessibus reperiuntur carbones, testæ, amurca, lutum, lapides, & aliæ id genus corporum proprietates; quæ omnes præter naturam toto sunt genere. Unde, cum materia in his contenta sit toto genere præter naturam, ideò natura eam separat, quantum fieri potest, à contactu partis viventis; ne propter tantam dissimilitudinem contactu suo afficiat, quod facit ipsum includendo in tunica, quam fabricat, & assumit à membranis circumjacentibus. Alii verò abscessus, ut qui fiunt à materia, quæ naturalis est, aut si præter naturam est, tamen reducitur ad quatuor humores, & aliena à natura adeò non est, ideo non habent propriam tunicam.

Chirurgia
abscessum cum
folliculo.

Sed nos videamus, quomodo Chirurgia curentur abscessus cum folliculo. Multipliciter curantur, & varietas dependet maximè, à varia abscessuum magnitudine; secundum quam alii exigui sunt, ut nuces avellanæ, alii ut nuces juglandes, alii denique sunt majores, ita ut aliqui peponem interdum æquent. Omnes penè abscessus sectione curantur; sed qui magnitudine sunt nucis avellanæ, aut etiam majores, curantur unica sectione, per longitudinem abscessus facta, quæ sufficit ad extrahendum abscessum cum folliculo; illi verò, qui accedunt ad magnitudinem fructus nucis juglandis, crucis modo inciduntur, ut abscessus integer extrahatur: quod si magnitudo abscessus adhuc excedat, modus incidendi diversus est, fitque instrumento, quodprehendit, & stringit totum abscessum ad ejus radices, qui postmodum cudentibus, & incidentibus feramentis abscinditur totus, supra instrumentum ferreum, absque quo cutis ab eo excoletur; postea curatur pus moventibus, purgantibus, implentibus, & cicatricem inducentibus. Alii verò abscessus à cute diducuntur ac separantur; in quibus unum præ cæteris est observandum, ut scilicet folliculus integer extrahatur, alioqui si rumpatur, tota curatio labefactatur; quoniam rupto folliculo, materia contenta effluit, & folliculus non amplius extrahitur, sed remanet, & cum eo etiam superstes sinus, concavitas, & ulcus foedum; ac ferme

Folliculus
integer extrahendus.

insanabile: quod ego aliquando factum vidi à circumforaneo, qui cum simplici punctione totam materiam extraxisset, deinde tumore subsidente, ipsum tanquam curatum dimisisset, & populo illufisset, post multas hebdomadas ad me venit, ulcere foedo, & ferè insanabili relicto. Ego tamen dicam vobis, quid aliquando feci, vocatus scilicet, quando abscessus erat ex se ruptus, biduo antea, & erat abscessus in capite satis magnus, ex quo jam erat materia evacuata, & cutis depressa; ego labia intuitus, cum separatione cutis à tunica, seu folliculo per quandam albedinem, statim sumpto tenui, sed lato specillo, imposui inter cutem, & folliculum, & cepi sensim unum ab altero diducere, & sic subinde prosequi, donec totam separaverim, & abscessum brevi spatio curaverim, qui alioqui, sine folliculi extractione, in ulcus foedum, & ferè insanabile migrasset; si per aliquot dies perstitisset quinimò apertus, non potuisset amplius extrahi, quia validè conjunctus esset cuti: & memoria teneatis hunc casum. Igitur magna adhibenda est diligentia, ut folliculus integer, cum tota materia extrahatur, quod fit, si facta per medium abscessus incisione, aut una, aut crucis modo labiis incisus, acie oculorum acri distinguatur subjecta tunica, quæ à cute diversa est, quod alba sese ostendat; tum sinistra manu, & summis digitis, pollice, & indice apprehendatur; dextra verò, aut scalpelli manubriolo, aut si hoc non sufficiat, ipsomet scalpello separemus cutem à folliculo, ita dextrè, ut integer servetur folliculus. Quod si sanguis effluens opus turbet, aut gossypio uto, aut linamentis siccis cohibetur; postea lato specillo, aut, ut Celsus monet, manubriolo scalpelli diducitur undique cutis à folliculo: quæ operatio difficilis non est, quoniam ferè semper abscessus cuti non conjungitur, nisi per membraneous nexus tenuissimos, & separatu faciles, præterquam in fundo, ubi folliculus cuti conjunctus est per venam, quæ continuè nutrimentum, & fomentum porrigit ipsi abscessui; ad quam venam ubi ventum est, quod ex obstaculo manubrioli percipitur, tunc foras extracto, quantum fieri potest, abscessu, ipsam venam transversè præcidimus, magna cura adhibita, ne portio folliculi ipsi venæ conjuncta relinquatur, quia recrudesceret abscessus: quo folliculo in-

Quomodo
folliculum
evacuatum extra-
xit Auctor.

Ut folliculus integer extrahendus.

Venæ folliculi nutrimenta abscindenda.

integro extracto, labia vulneris simul junguntur. Celsus fibulis jungit; sed ego, ubi opus non est, cicatricis tantum habere rationem soleo, & à fibulis abstinere, & futura consuevi & labia pro viribus conjungere mutuo, videlicet *cerato Diapalma*, ut purgetur locus ab humoribus circumjacentibus. Atque ita sanantur abscessus, quorum materia est velamento proprio inclusa.

C A P. CVIII.

DE CHIRURGIA, QUÆ IN CARNE FIT, VULNERUM CURANDORUM GRATIA.

Caro non solum tumore, sed etiam vulnere afficitur, quod manus auxilium desiderat; unde in carne quoque fiunt Chirurgiæ, quæ pertinent ad vulnera curanda; de quibus in præsentia.

Vulnus est solutio continui in carne, ab externo instrumento facta; quod vel est simplex, id est, ex simplici incisione factum, sine deperditione substantiæ; vel compositum, id est, cum amissione substantiæ. Simplex duntaxat exposcit curationem per Chirurgiam; etenim soluta unitas, & quod disjunctum est, nil aliud, quam unionem desiderat, quæ ab ipsa natura fit; quia coalescere facit ea, quæ invicem distant, ac pristinam restituit unitatem ipsa natura, dicebat Galen. de Art. Med. Cap. 60. Cum verò unio haberi non possit, nisi labia ad mutuum contactum adducantur, & adducta conserventur, neque natura hæc probè facere ex se possit, ideo ars Chirurgicas advocat operationes, propositos explentes scopos. Sunt autem quatuor materiæ, seu instrumenta, Deligatura, Sutura, Fibulæ, & Glutinum. Deligatura, Sutura, & Fibulæ, sunt materiæ antiquitus inventæ; glutinum verò, sive gluten, est materia à posterioribus excogitata. Omnia sigillatim, primò quæ sint, & quomodo fiant, explicabimus; postea verò de singulis judicium feremus, ut puta, quæ præstantiores, quæ minus præstantes sint.

Quod ad Deligaturam attinet, Guido tres species ponit deligationis; primam appellat sanguinis suppressoriam; de qua suo loco. Secundam, medicamentorum contentivam ad tempus; quæ communis est, & fit, circumvoluta simpliciter ex uno capite fascia. Tertiam appellat glutinatoriam, quæ pro nobis

facit; hæc enim adducit labia ad mutuum contactum, & adducta conservat, sed valet tantum ad vulnus per longitudinem; non transversè factum; fitque ex fascia, primùm linea, ne, si ex superiore materia fiat, ut puta ex corio, propter duritiem, ægrè circumducatur, aut, si ex molliore, ut puta ex panno laneo, laxetur; neque nimis nova, ne duritie premat; neque nimis detrita, ne rumpatur; neque tam angusta, ut vulneris oras totas una circumvolutione non comprehendat, alioqui laxabitur, neque constringet; tertio ex duplici initio circumdata, sic ut ex opposita membri, videlicet aut brachii, aut cruris parte incipiat, & supra vulnus capita ex adverso trahantur, quo labia applicentur; ac ultimò pluries fascia circumducatur; satius enim est sæpius circumire, quam adstringere, ut ait Celsus. Quæ ut plurimum sicca usurpatur; interdum ex *Vino nigro austero* expressa, cum scilicet patiens aut debilis est, aut pars vulnerata imbecillis, & calore depauperata, fines fasciæ simul alligantur, ita tamen, ut nodus non supra vulnus, sed longè ab eo fiat, aut suis extremitatibus fascia consuatur. Hoc modo deligatura fit.

Sutura vero habet usum in vulneribus, & per longitudinem, & transversè factis; fitque eo modo, quo sutores ut plurimum vestes, aut qui passim pelles consunt, transmissa scilicet acu per utrumque labium, tum supra vulnus revoluta; & hoc toties subinde facto, donec universum contusum vulnus, & labia dista ad mutuum contactum sint adducta; quæ neque nimis rara, neque nimis crebra esse debet; nam prior non continet, & sub ea hiat vulnus; altera, propter crebras punctiones, & fili morsum, inflammationem movet. Itaque, ut Celsus ait, ita intervallum inter unum, & alterum punctum fuerit, ut cutis ducentem quasi sua sponte subsequatur; quod ut plurimum solet esse digiti indicis transversi spatium. Profundior fit in profundo, & alto vulnere; sed ferè semper cutem tantumprehendit. Item ex filo fit, non serico, quod cutem facile perrodit, propter fibrarum tenuitatem; multò minus serico colorato, ut à ple-risque fit, quia propter chalcanthi tincturam, adhuc citius labia erodit; sed ex lino, eoque duplicato, ne rumpatur, & firmum fit, & non nimis torto, ut capreolum efformet, aut durum evadat.

Quatuor
instru-
menta ad
unionem
requisita.

Tres spe-
cies deli-
gaturæ.

Deligatura
qua ratio-
ne fiat.

Sutura
quo modo
fiat.

Sutura
quo filo
fieri de-
beat.

& inæqualiter stringat, & difficulter pervadat, & excurrat; cera item oblito, ne punctum laxetur, sed adhæreat, & firmitus contineat, neque tam promptè perrodatur. Fit acu non omnino re-
Quali acupunctura. Et, & rigida, ne subjectas partes lædat; sed quadantenus inflexa, & modice incurvata; tum verò triangulari cuspidè donata, quæ citius pertransit, quam si rotunda esset, & uniformis, quòd in angulis aciem habeat. Et cum acus extrahitur ex altero vulneris labio, ne labium subsequatur, & ab altero nimium diducatur, instrumentum exterius apponitur, quam cannulam fenestratam appellat, ut per fenestram acus pertranseat, & instrumentum labio innixum, interea separationem alterius labii prohibeat. Quæ fenestrata cannula multiplex est, & varia, prout ratio vulneris exigat; nam videtis alias rectas esse, alias recurvas; & quæ rectæ sunt, aliæ uno modo, aliæ alio fenestram habent. Ego ferè semper, quod ab his instrumentis, & cannulis peragitur, summis digitis, indice videlicet, & medio exsequor, si modo per utrumque labium facilis, & expeditus succedat fili transitus; quod fiet, si filum proportionem cum acu habeat, penes crassitiem, & per acus foramen faciliè ingrediatur, excurratque; quo casu, expedit acum, quæ est pertrusa, exiguam habere utrinque cavitationem, quasi vallem. Hæc igitur est Antiquorum futura.

Alia Neotericorum futuræ species. Posteriores autem, ut Guido, alias proposuere futuras. Prima, sumuntur tot acus, quot puncta volumus facere; quæ trajiciuntur per utrumque vulneris labium, & inibi relinquuntur; deinde circa singulas acus revolvitur filum; prout faciunt mulieres, cum volunt in manicis, aut alibi, acus asservare. Altera futuræ species fit, trajecta acu per utrumque labium, ita ut filum trahat ad partem oppositam; deinde eadem acus per idem foramen rursus trajicitur, & ansula relinquitur, in qua apponitur festuca, aut frustulum calami scriptorii, aut fili contorti, & duri; & ex alia quoque parte, alia festuca apponitur, & stringitur. Duæ quoque aliæ recensentur à Guidone futuræ, quæ tamen non sunt futuræ, neque hoc loco apponendæ. Harum futurarum ea potior est cæteris, quæ facilius, & melius labia adducit, & minorem affert dolorem. Unde prima Antiquorum est cæteris potior; prima

vero Guidonis deterior; quia relinquere tot acus in carne, certè est carnem vehementer afficere; item stringere filum supra labia, est ipsa omnino irritare. Altera adhuc Guidonis, est secunda deterior; quòd bis acum per idem foramen trajicere, est duplicem cruciatum afferre; præterea hæc futura, quæ à lateribus stringit, permittit labia in superficie hiantia.

Hæ futuræ sunt communiter, & promiscuè in omni corporis parte sed tamen varietatem suscipiunt, pro varietate partium affectarum, seu vulneratarum; unde à Galeno 6. Meth. proponuntur quæque peculiare futuræ ad vulnera abdominis, de quibus, si rectè memoria teneo, alias dictum est; sed & nunc repetita placebit ostensio: proponuntur quæque ab Auctoribus, ad vulnera intestinorum. Ad vulnera igitur abdominis
Tres futuræ in abdomine. Prima. penetrantia, Galenus triplicem proponit futuram. Prima est, quæ communiter fit in cæteris partibus, transmissa scilicet acu per utrumque labium, uti in prima dictum est futura. Secunda futura magis artificiosa est, & consuit abdomen, id est, musculos cum abdomine, id est, cum musculis, & peritonæum cum peritonæo; & fit, transmissa acu per abdomen, postea revocata, & transmissa per utrumque peritonæum; tertio loco, ab interiore parte transmissa, per adversum abdomen, id est, per musculos adversos. Tertia futura illa est, quæ consistit peritonæum cum abdomine, & abdomen cum peritonæo; fitque transmissa acu per abdomen, intacto peritonæo ex uno latere; indeque per peritonæum, & abdomen alterius lateris perforandum est, & ita proseguendum. Proponit autem Galenus privatas in abdomine futuras, quia in abdomine periculum imminet exitus intestini per vulnus, ac, ne sanato exterius vulnere, per peritonæum non glutinatum prorumpant indecorè intestina.
Cur Galenus futuras abdominis proponat.

Quod ad fibulam attinet, tria de ea, ante omnia inquirenda sunt; materia, ex qua fibulæ fierent; quæ forma eis competere; & quis usus esset fibularum. Ex tribus, unus tantum usus nobis est perspectus, & cognitus. Et cum fibula sit vox communis, competens non solum vulneribus, sed etiam multis aliis artificijs, omnes tamen fibulæ, quotquot ab Auctoribus, & ad vulnera, & ad alia proponuntur, ac recensentur, con-

constringunt, & ad constringendum comparatae sunt; unde *ἀγκυρῆς* Græcis: appellantur, ab *ἄγκω*, quod significat constringo, & constringendo suffoco; id quod Galenus confirmavit pluribus locis, & 2. de Med. per loca Cap. 1. Postquam vulneris labia, fibulis impositis, constrinxerimus. Et eodem loco, loquens ex sententia Archigenis: in capitis mediocribus vulneribus, pilos rademus, fibulisque impositis, constringemus. Et in Lib. de Articulis Cap. 90. Fibulae utiles sunt ad applicationem partium. Item 3. Methodi Cap. ultimo, & alibi passim Galenus, fibularum usum ad constringenda labia vulneris esse protulit. Sed non modo in vulneribus, fibulae ad constringendum sunt comparatae, sed in aliis quoque quibuscunque, eundem usum praebent, uti mox audietis. Igitur usus fibularum cuique est notus, & perspectus; ex altera verò parte, duo alia omnino ignota sunt, videlicet, ex qua materia fierent, & quæ forma competeret fibulis, ad vulnerum labia constringenda idoneis; & difficultas ex eo provenit; nam utraque non unica, & sola, sed varia ab Antiquis proponitur. Interdum aurea erat materia, & forma annulo similis, in cingulo, aut veste. Unde Livius. *Fibulis aureis donabantur antiquitus milites.* Et Virgil.

Aurea purpuream subnectit fibula vestem.

Et est, quæ nunc corrupto vocabulo, fiuba appellatur. Interdum materia erat lignum, & forma ea, quam fabri lignarii adhibent in lignis compingendis, quam vulgo in ædificiis clavem vocant, ut Vitruvius. Sic Cæsar de bello Gallico. *Fibulis tigna conjuncta.* Interdum materia fibularum erat ex ære, aut ferro; ut Oribasius Libro. de Machinamentis Cap. 4. protulit. Cum igitur antiquitus, neque una esset materia, neque forma eadem fibularum; sed in singulis artificiis varia, & diversa, non sine ratione, ignotum nobis hucusque remansit, & quænam essent fibulae, quibus utebantur Antiqui in vulneribus; quas tamen, tanquam notissimas, non descripsit Gal. Cum igitur propter has causas dubitarent juniores Chirurghi de vulnerum fibulis, duo tamen exstiterē celebres Chirurghi ex recentioribus, Guido, & Fallopius, qui hanc fibularum notitiam tradere posteris conati sunt; qui tamen omnino diversi inter se, tum in materia;

tum in forma earum tradenda fuerunt.

Nam Guido fibulas ad vulnera constringenda aptas, hamos nominat. Com-mittuntur, inquit, invicem labia vulneris, cum hamis; qui esse debent parvi, pro ratione membri, ac utraque parte curvati, & infigendo in uno labio, ducatur labium ad aliud labium, & in illo etiam figatur, ut faciunt Sartores pannorum. Fallopius verò, Antiquorum fibulas in vulneribus, voluit esse eam structuram, quæ passim nostris temporibus sit à Chirurgis, per puncta data, quam futuræ nomine passim appellant; quæ à fibula Guidonis admodum distat, tum in forma, tum in materia: nam materia fibulae Guidonis est ferrea, & forma hami; at ex Fallopio, materia est filum, & forma quasi ovalis, valde à Guidone diversa.

Ego aliàs dum essem junior, in hac difficultate, primò utramque fibulam, tum Guidonis; tum Fallopii damnabam, & notate, quæso, priorem meam opinionem de fibulis; quæ etsi vera non erat, tamen ex ea aliquid addiscere fortè poteritis; & imprimis, vera magis corroborabitur; quia mea opinio, non solum probabilis est, sed proximè accedit ad veritatem. Damnabam igitur prius utramque opinionem, Guidonis quidem omninò; quòd infigere; & infixos tenere istiusmodi hamos in sentiente carne, & cute, nil aliud esset, quam tot aculeos pungentes intolerabiles ibi continere. Melius autem fortè Guido fecisset, si contrario modo, videlicet, sursum spectantes cuspides posuisset, quæ tamen labia vulneris non probè adduxissent, sed hiantia potius reliquissent. Itaque, omnino Guidonis opinio damnanda. Fallopii autem opinionem ægrè admittebam; quòd non legissem apud Veteres, materiam fibularum esse filum, sed ex materia fieri duriore, ut est aurum, ferrum, aurichalcum, lignum. Secundò fibulam ex filo non fieri eo argumento persuadebar, quòd à Celso elicitur Lib. 7. Cap. 24., ubi agens de modo infibulandi adolescentes, quam operationem facit cum filo, & fibula, habet hæc verba. Exempto filo, fibula inditur; igitur fibula non fit ex filo. Tertium argumentum est, dicit Cels. Lib. 5. Cap. 26. fibulam fieri ex acia molli, & in exemplari quodam Lugduni impresso, legitur in margine, ex acu molli: igitur ex acu, non ex filo fibula fit.

Quibus rationibus aliàs persuasus, in eam deveni sententiam, ut fibula fieret cum

Materia
& figura
fibularum
ignota.

Fibulas
Guido ha-
mos vo-
cat.

Fallopii
fibulae quæ
sint.

Auctoris
adhuc ju-
nioris opi-
nio.

Quomodo
Auctor à
Fallopio
dissentie-
bat.

Quibus ar-
gumentis
Auctor in
sua opi-
nionem ro-
borabatur.

Fibula
Auctoris
potior illa
Fallopii,
& quare.
Prima
ratio.

II.

cum Cels. ex acu molli, hoc est, ex acu ferrea, aut ænea, at flexibili, & molli; atque in materia tantum à Fallopio dissentiebam, nequaquam in forma. Nam materia Fallopii erat filum; mea verò, flexibilis acus, ferrea, aut æs, supra ignitos carbonēs flexibile redditum, præterquam in extremitate acuta. Itaque curavi, ut mihi pararentur multæ acus flexibiles, cum cuspide tantum duriorē; quas infigens in utrumque labium vulneris, postmodum extremitates supra labia, sinistræ quidem ad dextras, & vicissim dextræ ad sinistras retorquerentur, & duobus modis supra vulnus aprarentur, desinerentque vel rectè & planè; vel post nodum factum, ut faciunt, qui vulgo, conza lauteggi, ibique servarentur, donec vulnus glutinatum ferè esset; quod argumentum eo efficacius esse credebam, quod roborari adhuc ex arte veterinaria, à qua fortè medica professio defluxit, viderim. Vidi enim ferrarios fabros, ubi venam dilatatam, & apertam, sanguinem fundentem, in equo habent, illam clavo flexibili constringere, & claudere. Quam opinionem eo probabiliorē existimabam, quòd primum, ejusmodi fibulas, nullam inferre noxam posse, ut propositas videlicet; neque esse aculeos pungentes, ut Guidonis sunt; neque mordere, & corrodere cutem, ut fortè Fallopii filum, existimarim; ideoque videbatur esse opinio media inter utramque propositam; nam ex ferro fibulas facit etiam Guido; sed non similiter, ut mea adstringit; quippe mea fibula adstringit, ut illa Fallopii. In summa, à Fallopii fibula mea non variabat, nisi quia mea ex acu molli, ejus verò ex filo fiebat; in reliquis, videlicet in figura, & modo non variat: nam utraque eadem forma donatur, utraque eodem temporis spatio conservatur, utraque similiter expedita est. Quod si licet aliquando paradoxum vobis asserere, dixero potius, meam fibulam potiorē esse; propter rationes, ex comparatione desumptas à juvantibus, & nocentibus, si quidem fibula Fallopii, ex filo facta, mordet ubique carnem; quia filum asperum est, & inæquale, cum sit tortum, acus verò lævigata est, & perpolita. Rursus, filum mordendo labia vulneris transversè ea perrodit, quod experientia passim patefacit, & confirmat; at acus flexibilis, cum rotunda sit, & lævigata, nihil istius-

modi facit; exemplo sint annuli aurei, aut ferrei, qui auribus perforatis, diutissime gestantur, utcunque penduli sint. Rursus, si filum valentius stringatur, III. interdum rumpitur, quod non patitur acus mollis, ferrea, aut ænea. Amplius, IV. filum est materia, quæ facilè tenditur, & laxatur; ferrum verò flexibile neutiquam laxatur. Insuper, laxitas ex filo V. dupliciter succedit, tum ex laxa fili natura, tum ex corrosis labiis; unde etsi à filo labia vulneris ad mutuum contactum adducuntur, non tamen adducta conservantur; quia propter fili naturam, dupliciter laxantem disjunguntur, & hiant; sed neutram laxitatem ex acu flexibili, rotunda, & perpolita expectare oportet. Ultimò, filum non difficulter putrescit à sanie, & ichoribus; at acus ferrea, aut ænea, immunis est ab hujusmodi labe. Quod si tandem addatis, æs, & ferrum habere vim refrigerandi, & adstringendi, vulneris glutinationi consentaneum erit; & hoc est argumentum veritatem paradoxo omnino comprobans, & confirmans.

Hæc quanquam mea alias fuit opinio; tamen quia non est discipulus supra magistrum, ideo melius consultus, sententiam mutavi, & Fallopii opinioni adhæsi, ut fibula fiat ex filo; quam puto verissimam esse, & Celsi opinioni, & verbis ad amissim convenire; qui solus, & inter Veteres, fibulas descripsit, propter has rationes mox adducendas, à quibus quoque argumenta in contrarium adducta solvantur.

Quando Celsus Lib. 5. Cap. 26. loquitur de futura, simul etiam de fibulis ma ex Celsi loquitur; ideoque dicit; utaque fit ex acia molli. Si illa dictio, ex acia, intelligatur acus, nihil faciet ad rem; nam futura non fit ex acu, sed ex filo; ergo neque fibula. Etenim illa dictio, ex acia, quæ difficultatem facit, nusquam invenitur, nisi semel in Celso, hoc videlicet loco, & significat, quod vulgò hic dicitur, azza, hoc est, filum, seu linum intortum, refe apud nos. Hoc autem verum esse, patet ex eo, quod Celsus subjungit, non nimis torta, quæ est conditio, quæ tantum filo congruit; acus enim non contorquetur, sed flectitur, & incurvatur; filum verò torquetur; quia ubi nimis tortum est filum, & durum evadit, & inæquale, seu asperum, & capreolorum modo circumvolvitur, atque ita difficulter pervadit, & excur-

excurrit per carnem, & cutem.

Secunda ex Celso. Præterea subjungit Celsus; utraque, scilicet futura, & fibula, neque nimis rara, neque nimis crebra injicienda est; nam si nimis crebra, inflammationes movet; quia, quo sæpius acus corpus transivit, quoque plura loca injectum vinculum mordet, eò majores inflammationes sequuntur. Igitur tam in futura, quam in fibula, acus corpus transit, & vinculum injicitur; ergo fibula est quoddam vinculum, sicuti etiam futura: ergo ex eadem quoque fit materia.

Tertia ex Celso. Rursus Celsus Lib. 7. Cap. 22. loquens de fibulis in ramice, dicit; tum fibulæ oris sic vinciendæ, ut simul quoque venas comprehendant; vincere, & comprehendere, non pertinet nisi ad filum, & ideo paulo post ait: & filum comprehensas illas abundè tenet. Videtur Celsus confundere filum cum fibula, & alterum pro altero sumere; & ideo rursus ait: solvendi fibulas tempus est, inflammatione finita, & purgato vulnere; solvere autem fibulas, ad filum tantum spectat, nequaquam ad acum: ex quibus locis clarissimum est, fibulas ex filo fieri, nequaquam ex acu.

Alia ratio ex materia, & forma fibularum sumpta. Amplius, cum fibula in genere non habeat materiam propriam, ideo Antiqui, dummodo usum constringendi præberet, non curabant, ex qua materia fieret, nec quæ forma ei competeret, ob id, modò ex auro, modò ex ferro, modò ex ære, modò ex ligno fiebat. Sic etiam formam pro usu variabant; aliam enim formam obtinebat fibula, quæ erat cinguli ornamentum; aliam claves Edificiorum; aliam Cæsaris fibulæ, pro ponte construendo; aliam adhuc machinamenta; demum aliam, qua adolescentes infibulabantur. Nihil igitur prohibet, fieri quoque ex filo, tanquam ex materia convenienti vulneribus, & formam similiter peculiarem, vulnerum fibulam obtinere. Neque obstat, quod dicebamus, ex Celso, exempto filo, fibula inditur; quia fibula, de qua eo loci loquitur, qua adolescentes infibulabantur, habet diversam materiam, & diversam formam ab ea, qua utimur in vulneribus.

Ultima. Ultimo cum Galenus 6. Meth. Cap. 4. vicissim utatur fibulis, & suturis, dicendum est; parum invicem distare, & ferè easdem esse; proindeque ex filo fieri, & eodem modo vulnus stringere.

Quartum instrumentum, seu materia, qua labia vulneris invicem adducun-

tur, à Recentioribus inventa, est glutinum. Dicitur autem glutinum, seu gluten, quòd operatio Chirurgica indiget glutino, & sine eo effectus adducendi labia succedere non possit. Parantur primò pro quolibet vulnere, ut plurimum duplicia, & separata lintea, inter se æqualia, neque nimis nova, neque nimis detrita, vel triangula, vel quadrangula, vel alterius figuræ, prout ratio vulneris exigit; & linteis extremis fila quædam duplicata, tum verò & in profundo, & magno vulnere, etiam multiplicata, & crassiora, firmioraque reddita, & intorta, ceraque oblinita, quæ veluti habenulæ quædam appenduntur, tanto intervallo invicem distantia, ut paulò minus, quam in fibulis, & futura spatium intercedat, & longa sint, ut commodè cum habenulis, ex adversa parte positis alligari per ansulas possint; quibus paratis, lintea ex una parte glutino illinenda sunt, & utrinque propè vulneris labia, ut intervallum sit transversi digiti, & aliquanto minus, per totam vulneris longitudinem applicanda; adhærent enim firmiter cuti, intra horæ dimidium spatium applicata; tuncque licet trahere invicem habenulas ex contrariis partibus, & per ansulas alligare; subsequuntur enim subinde labia vulneris, & ad mutuum contactum adducuntur. Fiunt lintea modò triangula, cum scilicet à vulnere copiosior sanies expectatur; quo spatium majus sit, ne linteam sanie contingatur, & separetur. Sed si hoc non timeatur, quadrangula efficienda ambo lintea sunt, & habenulæ, & filum, aut habenulæ, arte per acum transmissæ, modò quidem in extremo linteis, ad vulnus vinciendæ sunt, modò verò per totam linteorum latitudinem assuendæ, si robustius inhærere, & vulneris labia trahere volumus. Ultimo lintea ad vulnus ea parte respiciant, quæ vulgò la cimossa dicitur, præsertim si habenulæ in summitate appendantur; ne à linteis habenulæ laxentur, disjunganturque. Hoc modo parantur lintea, cum suis filis, & habenulis, & utrinque vulneris labiis applicantur, atque adhærescunt; adhærent autem beneficio glutini, quod ex multiplici materia paratur; sed omnis glutinosa est, tenax, adstringens, cujusmodi sunt pulveres ex Thure resinoso, Mastiche, Bolo Armena, Sarcocolla; & ad prohibendam madefactionem ex sanie, oportet ad-

Ut glutinum applicandum.

Lintea, triangula, quando ex usu.

Situs linteorum.

Materia glutini, quæ.

Vulnibus misc-

miscere aut Colophoniam, aut Piceam resinam, aut aliud, de quo latius dictum est Libro nostro Chirurgico. Sed pulveres excipiuntur semper Ovi Albumine, ad mellis crassitudinem, & linteis propositis applicantur.

Qua ratione usurpandæ materiæ propositæ.

Varietas vulneris variat instrumenta.

Jam quatuor materias proposuimus, quibus labia vulneris ad mutuam contactum adducuntur, & adducta conservantur, ut puta, Deligaturam, Sutures, Fibulas, & Glutinum. Sed quia his promiscuè non est utendum, sed determinatum determinato semper est applicandum, ideo audiat, quid Galenus, & Celsus de his dicant, & quomodo, ac quibus vulneribus singulæ adhibendæ sint. Nam varius est horum usus; quia alia aliis imbecilliora, robustioraque sunt: unde Galen. 3. Meth. ultim., primum dicit, deligaturam esse futura imbecilliorum. Et rursus Celsus Libro Quinto, Cap. 3. dicit, futuram esse fibula imbecilliorum; ergo sine delectu his uti non debemus. Rursus variant pro varietate vulnerum; nam vulnera alia sunt perquam exigua, & pusilla, ut quæ in digitis interdum fiunt, à parvo gladiolo, quæ natura ex se ipsa glutinat; aut sunt exigua quidem, sed paulò his majora, quæ Galenus neque deligatura, neque futuris, neque fibulis opus habere, sed uniri prodidit tantum glutinante aliquo medicamento, ut est sola Aranea, rasura Corrigiorum, aut Gossypium usum, aut tela illa Araneorum polline conspersa, aut aliud tale. Quod si vulnus sit aliquanto majus, ut præter medicamentum, aliquid videatur exoptulare, quod labia leniter adducat, id præstare angustis, & oblongis baltheis oportet. Quod si vulnus sit adhuc majus, ut puta duos, aut tres digitos longum, sed per longitudinem membri factum, sola deligatura, ex duplici initio circumdata sufficit. Quod si aliter deligare placet, inquit Galenus, futuris utendum erit; sed sufficientiant omnino paucissimæ futuræ, inquit idem. Rursus si vulnus sit transversum, non tamen admodum longum, nec profundum, eo casu futura utimur frequent. Quod si maximum, profundum, ac transversum vulnus sit, futura quidem aliena est, quia non tenet, sed laxatur, & hiat vulnus, ponendæ verò fibulæ sunt, quæ valentius adducant, inquit Celsus Lib. 5. Cap. 26. Ita enim Gal. & Cels. deligaturam, suturas, & fibulas, cum ratione, & delectu usurpant, & de his judicium ferunt.

Ego autem modo Galeni auctoritati. Auctoris de his quatuor instrumentis judicium. Dicam verò, quæ longa experientia à me fuere observata, ut sciatis, quænam ex his quatuor memoratis, & ad labia simul adducenda propositis, aut imbecilliora, aut robustiora, aut magis, aut minus idonea, aut denique potiora, melioraque, aut pejora sint. In qua re illud primo statuendum est, omne vulnus, duo incommoda inevitabilia necessario sequi; ab omni vulnere. alterum est dolor; alterum cicatrix. Rursus dolor duplex est, alius, qui in ipso vulnerandi actu excitatur, qui inevitabilis est; alius qui post accedit, vel cum futuræ, & fibulæ imponuntur, vel ab acus traiectione. Dolor, qui excitatur ab acus transmissione, recedit, acu ab illa cessante; at dolor, qui permanet per totum tempus, non aliunde provenit, quàm à filo, seu à vinculo, verbo, à futura, & fibula, quæ tum stringendo, dolorem infert, & inflammationem movet; tum maximè cutem transversè erodendo, incidendoque, dolorem similiter continuum affert; ideoque Cels. ait; quo sæpius acus corpus transit, quoque plura loca injectum vinculum mordet, eo majores inflammationes sequuntur. Propter quam causam; ut videtis, futuræ, & fibulæ tantopere ab Antiquis, & Recentioribus, celebratæ, usurpatæque hoc solo nomine culpa non vacant; quia dolorem perpetuò inferunt, & inflammationem, & consequenter vulneris unionem, aut glutinationem prohibent, aut saltem in longius sanationem protrahunt; quæ etiam alia de causa diutius trahitur, quia vulnus simplex, quod saniem, & omnem humiditatem, ex Gal. respuit, tum ex acus multiplici perforatione, tum ex filii erosionem, saniem copiosam gignit, ac segregat, quæ glutinationem impedit. Sed alio quoque nomine, ac propter aliam causam, futuræ, & fibulæ in vulneribus alienæ videntur, videlicet, ratione cicatricis, quæ in vulneribus provenit necessario propter vulnus illatum; tum verò etiam fortassis, major, ac turrior ratione futuræ, & fibulæ. Nam primò acus, ubicunque perforat, cicatricem postea relinquit in quolibet foramine; deinde filum, si non stringit, mutuo labia non adducit; si stringit, perpetuò

Incommoda futuræ, & fibularum.

Incommodum ex cicatrice.

petuò cutem transversè erodit, & nonnunquam etiam totam subinde incidit; quo casu ut plurimum plurimæ, turpissimæque resultant cicatrices, vel in simplici vulnere quoque transverso, quæ ipsomet vulnere longè sunt turpiores, quas in facie sæpe indecorè istiusmodi

Suturæ, & fibulæ alienæ in vulnere.

vidi. Quibus de causis persuasus sum, suturas, & fibulas alienas omnino in vulnere esse; sed potiore esse deligaturam, ut puta, quæ neque dolorem inferat, neque novas cicatrices faciat; quod Gal. consentit, qui Meth. ultimo ait; Ubicunque sola sufficit deligatura, eam sanè adhibemus, post habitis futuris, & fibulis. Nam in vulnere per longitudinem facto, Gal. solam sufficere deligaturam prodidit, ex duplici initio circumdatam; subditque, quod si aliter deligare libeat, futuris quoque utendum est: subiungitque rursus, quod paucissimæ omnino suturæ sufficiant. Itaque ipse quoque Gal. suturas, ubi potest, vitat, & deligaturam, tanquam potiore eligat. Sed si rursus deligaturam cum glutino conferamus, longè ea glutinum utilius esse comperiemus, multis de causis. Prima, quia deligatura non est prorsus doloris expers; si enim adducere labia ad mutuum contactum debet, omnino stringere, & comprimere labia vulneris ipsam oportet, ac dolorem aliquem inferre. Secundò, deligatura dum resolvitur (tum verò vulnus, aut quotidie, aut saltem alternis diebus detersionis exsiccationisque gratia detegitur) necessariò labia vulneris rursus diducuntur, & ab invicem separantur, quod prohiberi non potest. Tertiò, deligatura neque in omni vulnere, neque in omni corporis parte commoda est, sed solum vulnere per longitudinem, & ei quidem aut in brachiis, aut cruribus facto, usui est; at in transverso vulnere, & in dorso, aut clunibus, aut alibi illato, deligatura nihil valet. At glutinum neque unquam labia comprimit, aut dolorem aliquem infert; neque, dum detegitur vulnus, labia dehiscunt, cum minister interea hinc inde labia mutuò applicata à lateribus teneat; tertio loco, glutinum vulnus quodcunque sive longum, sive transversum, & in omni corporis parte consistens, adstringit, & simul adducit.

Objectio de glutino.
Sed quispiam dicet, propter duo, glutina culpa non vacare. Alterum est, quod à sanie exeunte madefit, neque amplius inhæret, sed excidit; cui supra

jam prospectum fuit per congrua medicamenta; quo casu licet quoque paulò exterius novum glutinum, & nova lintea applicare. Alterum, quod cum glutinum tempore sicceretur, & adhærescat, ex altera verò parte sit omnino necessarium, illato vulnere statim labia ejus mutuo applicare, ne forte aut à frigore contacta, doloreque oborto, aut diffita relicta ex mora, aut ingruente fluxione difficulter adducantur. Ego libentissimè vobis, quid feci in hac confecta ætate, communicabo. In Nobili puero, ex casu fronte transversum vulnerato, glutinum statim applicui, præcepique, ut minister digitis hinc inde comprimantibus, & labia adducentibus, tantisper ea servaret conjuncta, donec glutinum exsiccaretur, & adhæresceret; solet autem id succedere intra dimidiam, aut ad summum, horam integram; & prosperè semper successit. Sic vobis in quolibet fermè vulnere faciendum est. Ex quibus elicere licet, ex quatuor instrumentis propositis, perpetuò quidem esse in vulneris labiis mutuò applicandis, glutinum usurpandum, frequenter deligaturam, rarius autem suturas, & fibulas; quæ etsi fiunt, nunquam tamen omitendum gluten est, & tanquam adjuvans labiorum adductionem, & fili, seu vinculi erosionem prohibens. Atque hæc est mea tum sententia, tum judicium de his, vobis communicatum, quod puto esse verissimum.

CAP. CIX.

DE TELIS, SAGITTIS, ET GLOBULIS PLUMBEIS E CORPORE EXTRAHENDIS.

Operationes Chirurgicæ, quæ in simplici vulnere, ex simplici incisione facto, ad adducenda simul labia vulneris, & adducta conservanda, fiunt, jam explicatæ, & administratæ sunt. Cæterum non hæc tantum in vulneribus Chirurgica opera expetuntur; sed cum vulnera interdum infligantur à quibusdam instrumentis, quæ aut tela, aut sagittas, aut globulos plumbeos, aut etiam ligni, aut pali, aut cuspidis pugionis frustula rupta in vulnere relinquunt, quæ natura ex se ipsa extrahere potis non est; neque dum intus inhærent, & persistunt, sanari vulnus potest, ideò ars Chirurgica modum invenit, quo infensa hæc corpore extrahantur. Et quamvis non sit par necessitatis ratio educationis omnium,

V v z

cum dæ

Cur præ-
cepta Ve-
terum, de
telis extra-
hendis, pa-
rum va-
leant.

cum tela, & sagittas omnino extrahere sit necessarium, tum propter venenum ipsis ut plurimum inditum, tum quia assidue continuum solvunt, & quasi aculei pungentes, perpetuò affligunt; globuli verò plumbei, ubi extrahi facile non possunt, relinquuntur sæpe sine multa corporis noxa; idcirco ars plura curavit instrumenta, quibus sagittæ, & tela potissimum, tum verò etiam globuli extraherentur. Sed unum scire licet, in his regionibus Chirurgicas operationes, quibus tela, & sagittas extrahimus, quæ alioqui vetustissimis temporibus frequentiora erant, obsolescas ferme esse, unde Homerus sic cecinit.

*Vir medicus multis aliis præstantior, ut qui
Corpore tela trahens, medicamine vul-
nera curet.*

Nunc quòd ferè semper à sclopetis vulnera infligantur, propterea major necessitas nobis impendit globulos extrahendi, quàm tela, & sagittas; unde non est, ut in præsentia, præcepta à Celso, & Paulo tradita in medium afferantur, sagittas extrahendi, nisi quatenus ea globulis plumbeis extrahendis conferunt; videlicet, num ab ea parte, qua venit, aut ab ea, in quam tendit telum, & alienum corpus, extrahere satius sit; & quomodò magnæ venæ, & nervosa corpora vitanda; & quomodo sectio ex opposita parte facienda: item, quæ differentiarum instrumentorum, & alia pleraque, quæ apud Celsum Lib. 7. Cap. 5. & Paulum Libro 6. Cap. 88. videre potestis. Sed quod ad instrumenta attinet, facit mentionem Celsus, hami retusi, quem ad apprehendendum telum usurpat; item de instrumenti, ad Græcæ litteræ similitudinem facti, quo ad dilatandum utitur; tum verò forcipis, quo telum apprehendit, & attrahit. Nos autem, fortè potiora usurpamus instrumenta, quæ tum apprehendunt, tum dilatant, tum foras telum, & sagittas trahunt. Alia verò instrumenta, privatim circa globulos plumbeos idem præstant, quibus nos potissimum insistemus; cum uti dictum, quod ad sagittas, & tela extrahenda pertinet, Chirurgica operatio jam obsoleverit; cum passim vulnera fiant à sclopetis; qui, notate, etsi vi ignis operentur, & globulos longius mittant, non tamen ignis effectus in vulnere conspicitur, nisi admodum vicinum sit instrumentum vulnerans, & vulneratum corpus. Nam ego sæpenumero

Instru-
menta ex-
trahendis
telis Vete-
rum.

Neoteri-
corum.

Ignis sclo-
petorum
non officit
in vulnere.

observavi, globulum præteriisse gossypium, seu laxum bombicem, quo erat suffarctum indusium, giubbone vulgò dictum; gossypium autem est materia dat. facile inflammabilis, & ignis susceptiva; cum tamen nullum ignis vestigium, neque in gossypio, neque in vulnere appareret; sed læsio omnis provenit ex ruptione, seu contusione, seu attritione; atterit enim, contundit, rumpit, & lacerat, & ita penetrat, ac perforat globulus plumbeus, à violento illo ignito spiritu emissus, corpus, cuicumque occurrit; & propter hanc causam, vulnera omnia sclopetorum periculosissima sunt, ut sæpenumero gangrænæ, sphacelulque eis superveniat, cum periculo mortis; quæ non propter aliam causam fiunt, nisi propter insignem labefactionem, & destructionem caloris partis, ac propter vehementer attritam partis substantiam; quæ etiam adhuc magis expectanda, pertimescendaque est, si globulus plumbeus sit veneno infectus; solent enim, ut audiui, venenati reddi globuli, si inungantur, aut involvantur materia quadam, quam, ut Chiristianus, eos, qui eam non callent, edocere nolo; sed satis mihi erit, congrua antidoto vobis communicata, veneno obfistere. Sunt nonnulli, qui negant, arma posse veneno infici, & venenatam contrahere qualitatem, corporique impartiri; sed hoc inter omnes constat, & est axioma multis seculis confirmatum de venenatis telis, & sagittis; & nos quoque experientia id sæpius comprobavimus; qui quando de veneno prospeximus, evaserunt ægrotantes; cum verò neglecta est veneni suspicio, periêre. Itaque hoc loco fortè Chirurgica aliqua operatio sese offert, ad quæcumque vulnera venenata curanda; siue sint à globulis sclopetorum facta, vel ab instrumento incidente, vel alio, vel tandem animali venenato, per morsum illata. Hæc enim, præ cæteris, operatione indigent Chirurgica, quæ, uno verbo, candente ferramento absolvitur; unde nos solemus comburere vulnera, illata à canis rabidi morsu, quod ab ictu quoque in vulneribus sclopetorum facimus, cum gangrænâ minantur. Solemus quoque idem præstare in aliis vulneribus ab instrumento incidente factis, cum aut ex signis, videlicet dolore insigni, prava sanie, inflammatione circumstante, malo odore, & colore vulneris, videlicet,

aut

Quid in
vulneri-
bus sclope-
torum læ-

An arma
veneno
infici
queant.

Chirurgia
in vulne-
ribus ve-
nenatis.

Quando
suspicio sit
veneni.

aut nigro, aut livido, aut cum ex relatione veneni suspicio habetur. Præcipue signum autem dubium est, cum consulto factum est vulnus, necis, non cicatricis gratia, & cum instrumento ad necandum idoneo, ut est angustissimus stylus. In eo casu, semper suspicandum est de venenato instrumento, de quo si certi sumus, tutissimum est, statim devenire ad candens ferrum, nudæ carni applicandum. Quod si locus fortè dolens id non perferat, per cannulam, quæ totum vulnus permeet, inferendum est; sed satius est cannulam sicco linteo obvolvere, quo virus absorbeat, quam cannulam lævigatam usurpare. Quod si de venenato instrumento certi non sumus, mitius agendum est; recurrimus tunc ad *Theriacam*, medicamentum scilicet, ad omnia venena efficacissimum, tum interius assumptum, tum exterius adhibitum; quod etiam privatim, passimque usurpamus in vulneribus à sclopeto illatis, quæ etiam si non sint veneno infecta, prodest tamen, exsiccando valenter carnes illas attritas, atque eadem in pus vertendo; cum omne contusum, & attritum ex Hippocrate, putrefieri necessarium sit. Unde ego soleo uti *Theriaca*, cum *Resina Abietina*, & *Oleo Hyperici*, quod medicamentum exsiccat magis, quam pus movet, quoniam in his, in quibus gangrænæ timor est, nequaquam simplicibus, & prius pus moventibus, sed quoque exsiccantibus utendum est, ideoque abstinemus a *Bytiro*, *Oleo cammuni*, & aliis id genus. Inter initia autem feliciter usurpavi *Theriacam* *Oleo Rosaceo*, & *Vino albo dulci admixtam*, & *remollitam*, ita ut etiam per pyulcum possit, veluti clysterem, per totum ductum vel longissimum infundi; quo dolore lenito, dulce vinum in austerum commutatur; & procedente prosperè curatione, sublatoque gangrænæ, & inflammationis metu, *Oleum* quoque *Rosaceum* aufertur, & curatio cum *Theriaca*, & *Vino austero* procedit, usque quo rubra, & viva caro apparuerit; quo tempore *Unguentum de Betonica*, ad gignendam carnem turundæ adhibetur. Interdum etiam feliciter usus sum *Oleo Hispano Theriacæ admisto*. Cæterum plura afferre medicamenta in periculosis casibus non oportet, etiam si locus id exigeret, sed tutissima, & experientia comprobata tantum usurpare tutissimum est. In aliis autem vulneribus

non attritis, sed nihilominus venena suspicionem habentibus, eadem *Theriaca* vel pura utendum, aut *Myrrha*, cum *Ovi vitello*, & *Theriaca simul mistis*. Quando autem vulnera sclopetorum profundissima sunt, ita ut per turundam immittere in totum vulneris ductum *Theriacam* non liceat, in eo casu, nos *Theriacam ipsam puram*, *Vino albo*, non admodum oligophoro liquatam, per siphonem, veluti per clysterem, valentiori impulsu injicimus, ita ut totum vulneris ductum, ad extremum usque medicamentum contingat, eique adhærescat, sic enim non difficulter gangrænâ, sphacelumque, perniciosissima mala, vitamus, & ægrotantes curamus. Neque est quod quisquam in principio vulneris, *Theriace* usum, propter ejus calorem, pertimescat; quoniam magis pollet, & urget indicatio obsistendi imminenti gangrænæ, præterquam quod in eo casu, *Theriaca* aliquo medicamento frigido, quod tamen insigni vi putredini obsistat, permiscenda, & moderanda est; cujusmodi est, aut *succus Acetosæ*, aut *succus Citri*, *Vinum etiam album acidum*. Sed jam nos, quomodo globuli plumbei extrahantur, doceamus.

Globuli plumbei, à sclopetis emissi, solent ut plurimum in carne remanere; & statim indicatio oboritur eos extrahendi. In quo casu, perpendere oportet, num globulus tam altè in carne infederit, ut oppositæ parti magis sit vicinus, & per cutem, aut etiam subiectam carnem exterius tangatur; solet enim ad tactum fieri conspicuus, ex duritie, & figura; in quo casu, incidere partem oppositam oportet, & globulum ita excipere. Quod si tam altè non infederit, ita ut ejus exitus ex parte opposita commodè haberi non possit, tunc specillo, per vulneris foramen, & globuli aditum, pertentetur, quo apprehenso, utcunque longum sit spatium, tentanda ejus extractio instrumentis; quæ plura sunt, nec solum varia, penes magnitudinem, ac longitudinem, majorem, & minorem, sed etiam penes figuram; omnia tamen, quatenus forcipes sunt, tum vulnus dilatant, tum globulum apprehendunt, tum demum foras trahunt, tum apprehensa non difficulter manibus foras extrahantur. Hæ enim sunt intentiones à Medico explendæ in globulis extrahendis; tum verò instrumenta respondere his scopis debent,

Quid agendum in vulnere profundo.

Occurritur objectioni.

Quid ex pendendum in globulo infixo.

Tres scopi in globulo extrahendo.

Quid agendum in dubio veneni.

Auctor quomodo theriaca utatur.

In periculosis medicamenta tutissima usurpanda.

bent, viam scilicet, & vulnus dilatando; globulum apprehendendo, denique foras trahendo; ordine enim necessario sese consequuntur. *Primus.* Primo enim instrumentum viam dilatat, cum ductus vulneris adstringatur semper; quod facit, quatenus forceps est. *Secundus.* Secundo loco, globulum apprehendit, qui scopus cæteris pollet; ideoque duplici nomine apprehendit, & ut forceps est, & ut in extremo sese aut in globulum infigit, aut cavo suo suscipit, aut ferrata extremitate apprehendit. *Tertius.* Tertio loco, succedit globuli foras extractio; quæ operatio à manu Chirurgi non difficulter absolvitur. Ideoque instrumentorum varia sunt genera; quorum alia apprehendunt, & foras trahunt, quatenus in globulis infiguntur; alia in se globulum admittunt, quatenus latiora, & cava in extremo fiunt; alia denique apprehendunt, quatenus ferrata in summitate sunt; quorum alia figuram rectam, alia recurvam habent, prout meatus globuli rectè, aut obliquè processit; quorum omnium a maximo ad minimum, multa intercedit varietas, ita ut tandem ad volsellam deveniatur; qua ego aliquando pali frustulum ex oculi cavitate extraxi, & è gena sclopeti calcem foras tandem eduxi. *Quando globulus non potest pertentari, quid agendum.* Quod si tertio globulus specillo non pertentetur, quod evenit in profundissimo vulnere, aut in abdomine, aut in clunibus, aut alibi facto, in eo casu nos per situm declivem, & per foramen vulneris patens, diutius usu suppurantium globuli exitum proprio pondere, & pure curamus; qui si neque etiam hac ratione foras exeat, tunc postposita globuli cura, vulnus ad cicatricem perducimus; nam globulus intus detentus solet à multis gestari annos integros, sine ulla ferè corporis, sed fortè animi tantum molestia; nonnullis tandem suoapte pondere ad cutem descendit, & levi negotio, videlicet simplici incisione, exivit.

C A P. CX.

DE CARNIS CHIRURGIA, QUÆ AD ULCERA PERTINET.

Ulcera quoque Chirurgiam desiderant, ubi medicamenta ad ea curanda, parum valent; quod evenit in malignis, imo supra modum malignis ulceribus; quorum Chirurgia à ferramento candente, & unctione petitur: cur verò petatur, ratio hæc est. Ulcera ma-

ligna dicuntur, quæ non modo fluxione vexata, sed etiam intemperie aliqua affecta sunt, & malo succo vitiosa. Solent autem in primis humida affici intemperie; quia ulcus perpetuò madet, & humidum est, ex Hippocratis sententia in Lib. de Ulceribus, in principio, ubi ait. Siccum sano vicinius esse, humidum verò non sano. Et Galenus quoque, & experientia quotidie comprobant. Propter quam causam, ulcus perpetuò indiget exsiccatione, dicebat Hippocrates, & Galenus. Quò fit, ut cum ex fluxione, tum ex humiditate jugiter exuberante, facilè ulcus ad eam deducatur laxitatem & humiditatem, ut cum medicamenta amplius adeo exsiccantia non inveniuntur, quæ tantam exhauriant, & absument humiditatem, ideo Chirurgia supplet, & medicamentis præpollet, & ad ferramentum candens confugit, quod valentissimè exsiccando ulcerum omnem supervacuum absument humiditatem; & ita tum carne impleri, ac cicatrice obduci possunt, quæ alioqui sine hac Chirurgia non poterant. Sunt autem ulcera squalida, flaccida, mollissima, & humidissima, ideo Hippocratis oraculum est. Quæ medicamentum non sanat, ferrum sanat; quæ ferrum non sanat, ignis sanat; quæ ignis non sanat, insanabilia sunt. Quod si ulcera, non modo humida intemperie afficiuntur, humiditatibusque copiosis affluentibus scatent; sed etiam calor extraneus, & corrumpens eis conjungatur, unde fiant ulcera, cum putrefactione substantiæ, ac serpentia, quæ Galenus Nomias appellavit; cui ordini & cancroso, & gangrænoso quoque annumerantur; in eo casu, adhuc longe magis ferramento opus habemus candente, quod impensius omnem absumat humiditatem, putredinemque tollat; ideoque, si in priore ulcere ferramenta candentia levia futura sunt, quæ etiam omne ulcus leniter tangerant; sic in his gravioribus crassiora usurpanda sunt, ut valentius igneam facultatem imprimant.

Utcunque autem ferramenta candentia varia sunt in his ulceribus necessaria, atque ut plurimum crassiora, nonnulla tamen adsunt impedimenta, quæ prohibent. Primum est exquisitus partis sensus, qui non tolerat. Secundum, est timor patientis, qui ferrum non permittat. Tertium, interdum adstantes, & consanguinei; interdum etiam Chirurghi timi-

Ulcerum
maligna,
quæ.

Ferrum
candens,
ulcerum
Chirurgia

Impedi-
menta
unctionis
ulceris.

Auctoris
industria.

timidi sunt, & abstinere libenter à ferramentis candentibus; quibus ex causis evenit, ut ulcera non curentur, sed in diutissimum tempus protrahantur. Nos autem his impedimentis obistemus, ex iis, quæ tot annorum curriculo experientia observata à nobis sunt, si ulcus, in quocunque statu nobis offeratur, perspiciamus. In summam, ulceribus omnibus, incipientes ab iis, quæ exquisitissimo sensu prædita sunt, usque ad ea, quæ aut hebetem, aut nullum habent sensum, ita ferrum candens admovebimus, & varietate instrumentorum utemur, ac ferri timorem ab ægrotantibus excutimus.

Chirurgia
ulceris ex-
quisiti
sensus.

Si igitur ulcus sit exquisitissimi sensus, quod valida admodum exsiccatione non indigeat, & patiens ferramentum valde pertimescat, ita ut ferri contactum non toleret, neque tamen à medicamentis curari possit, tunc ferramenta candentia tenuiora usurpanda sunt, quæ supra ulcus admoveantur, ita tamen ut ulcus non contingant, ut præcipit Hippocrates in hæmorrhoidibus; quo casu, si de molesto & nimio calore patiens adhuc conqueratur, circumstantes partes refrigerabimus, imposito linteo, madefacto in *Vino nigro austro*, actu frigido, aut *Posca*, aut, ut Turcæ faciunt, uti proditum, lamina ferrea lævigata, partibus circumstantibus adnota. Quod si ulcus exquisitioris sensus sit, & patiens ferri timidus, & majori ulcus indigeat exsiccatione, eo casu, ferrum candens admoveere oportet, ita ut ulceratam partem tangat, sed ad timorem ab ægro tollendum, vix primo ferro pars attingenda, quod subinde auferendum est; sic enim vis ignea vix per sentitur; interea verò æger pavorem deponit, & assuescit, & majorem postea ignis impressionem tolerat. Quod si adhuc ulcus & majus sit, & majoribus humiditatibus scateat, majoreque indigeat exsiccatione, nec non ferri candentis impressione, ac æger timeat, & sensus partis vegetus sit; eo casu, præter quam quod vix tangi locus debet, uti dictum est, ac statim ferrum amovendum, etiam mutandus locus est, ita ut nunquam ferrum eundem attingat locum, sed diversum, & longinquum, quod ego fere semper molior. Sed si neque ferri pavor, neque partis sensus obstat, tunc hoc ex usu fuerit, potissimumque ferrum erasum, & admodum ignitum est impri-

Alia ulceris
magis
sensibilis.

mendum, cum ulcus squalidum, hebes, & valde humidum, putridumque est: etenim istiusmodi ulcera solent sua natura esse, aut penè insensibilia, aut hebetis sensus. Jam igitur liquet, quomodo sint ferramenta candentia usurpanda in quocunque statu ulceris curandi.

Præter hæc, sunt quoque ulcera ma-
ligna, sinuosa, & profunda valde, in quibus conducit oppositam partem aperire, ut exitus saniei declivior paretur: eo casu, nos ferrum acutum usurpamus, cujusmodi acus magna est, quæ incidat, ac perforet. Interdum etiam in lato, ac profundo ductu, ferramentum sumitur, quod in cuspide sagittam æmulatur, quam cum vulgo, sagittellam nuncupare satius est. Utraque autem vel acu, vel sagitta, per cannulam transeunte, oppositam partem perforamus; quorum instrumentorum plura habenda sunt, majora, minoraque, quæ usui sufficiant, & non candentia usurpantur.

Curæ ulceris profundioris.

Ustionibus quoque gaudent fistulæ, & fistulosa ulcera, & ipsa maligna, non solum ad humidam intemperiem, & humiditatem affluentem absumendam, sed etiam ad callum exterendum, ac tollendum; quo casu, immissa prius cannula per totum fistulæ ductum, deinde intra eam ferramento, videlicet stylo candente, comburimus, fistulasque curamus. Quod si callus hebetis sensus partem efficiat, ferramentum candens nudæ parti adhibendum, alioquin per cannulam seu fistulam immittendum. Dum verò per cannulam æneam, aut argenteam, ac ferramentum candens immissum, comburitur callus in fistulæ ductu, ne qua pars calli expers aduratur, primò ferramentum ita parandum est, ut in sua extremitate teres, crassius, & oblongum sit, quanta est digiti transversæ latitudo; in reliqua verò parte suæ longitudinis, tenuissimum esse oportet; tum verò capite tantum ignito immitti in cannulam debet; atque ubi æger molestiam ignis persenserit, scito inibi callum non adeste, & ferramentum eò loci nequaquam detinendum, sed ultrocitraque dimovendum, atque ibi adigendum, ubi ferramentum dolorem non excitat, ibi callum adeste comburendum certò scies.

Ut fistulæ inurendæ.

Ultimo illud scire convenit, quod in
malignis his, & putridis ulceribus cu-
randis, igne usi fuimus, & cum ignis
actualis, & poten-
tialis,
du-

Cautico-
rum vires.

Cauticis
non est te-
merè
utendum.

Canthari-
dum effe-
ctus.

duplex sit, actualis, & potentialis, ut isti dicunt, ego actualement, hoc est ferramenta tantum candentia proposui, silentio interrim omnino obvolvens, & penitus vitans potentialem ignem, hoc est, causticorum medicamentorum usum, tanquam magis lædentem, interimentemque ægrotantes, quam eorum ulcera curantem. Nam caustica medicamenta vim habent putrefaciendi partem sanam; ideoque experientia quotidie comprobatur, gangrænam sæpenumero excitare; at ferramenta candentia roborant ipsam partem, & nativum ejus calorem fovent, atque custodiunt. Quare illi arguendi sunt, qui in ulceribus, iis passim utuntur. Quod si à probatis Auctoribus interdum proponantur, id faciunt, cum patientes ferrum timent, uti ex Aetio in hæmorrhoidibus audivistis. Unde ea ratione, qua Galenus Tertio Meth. Meconium, & Mandragoram, tametsi exsiccent, quantum sit cavo ulcere ex usu, tamen, ceu supra modum refrigerantia fugienda esse censuit; sic nos caustica, etsi ad ulcera valenter exsicca, sunt idonea, tamen, ceu partem putrefaciencia, vitanda monemus; ideoque eorum usus redarguendus. Sed magis adhuc detestandi sunt, qui non solum causticis utuntur, sed etiam caustica eligunt, quæ, præterquam quod causticam habent facultatem, etiam proprietate, & natura deleteria sunt; ut est *Arsenicum*, seu *Auripigmentum*, *Sandaracha*, & alia; unde audivi, ex *Arsenico* exterius à quodam Medico, in cancroso ulcere tantum imposito, ægrotantem periisse, abortis in toto ejus corpore magnis, & nigris maculis, cum tumore, & totius corporis foeditate, putredine, ac aliis symptomatibus, qualia accidere solent iis, qui *Arsenicum* sumpserunt. Quod proposui, ut vos admoneam, jubeamque semper ea medicamenta vitare, quæ cum notis qualitatibus, venenatam quoque habent facultatem conjunctam. Sic etiam plerique Medicorum vesicantia parant cum *Cantharidibus*, quibus adversaria facultas est, & deleteria, ad renum, & vesicæ vitia; quo factum est, ut plures mortui sint ex urinæ suppressione, ab hoc vesicante cruribus, aut brachiis admoto. Et ego, dum essem junior, curavi quendam, cui appositis cantharidibus capiti, ad evacuandam materiam, quæ dolorem ejusdem intolerabilem excitabat, statim urinæ

suppressio subsecuta est; quæ succedit, non quia *Cantharides* habeant facultatem urinam supprimendi, imò potius contraria earum vis est, per eas partes urinam, etiam usque ad sanguinem evacuare; sed suppressio evenit, quia tam copiosa urina illuc, vi medicamenti trahitur, ut præ copia, repleta vesica, resolvatur vis ejus excretrix; & ita, quasi per accidens, urina supprimatur. Convaluit tamen propositus patients, congruis remediis urinam cientibus, tum ad vesicam positis, tum intus exhibitis. Sed in febre, præcipue acuta, & maligna, omnes penè pereunt; & Princeps quoque aliquando periit, etiam si duo Medici ipsum curantes fuissent prius à me tunc ægrotante, admoniti, Si non reperiretur in orbe terrarum aliud vesicans medicamentum, quam *Cantharides*, deberemus non minus esse cauti in earum usu; sed cum infinita propemodum reperiantur, quæ tutissima sunt, & non deleteria, furor est deleterium usurpare. Ego *Flammulam Iovis* adhibeo, *con-* Auctor
tusam, quod valentius est exsicicans, quid loco
quam *Cantharis*, & longè tutissimum. canthari-
dis usur-
Sic etiam sunt quidam, qui *Hydrargyro* pet.
in medicamentis externis, ad gummata, & ulcera Gallica utuntur, & alii, quod adhuc deterius est, interius exhibent, quod inter deleteria connumeratur; quo fit, ut sæpe, etiam si exterius alicubi admoveatur, tamen ulcera putrida in ore sæpenumero excitet, & ægri magis torqueantur ab ulceribus oris, quam ab ulcere, aut tumore cruris, aut alterius partis. Memoria igitur tenete, obsecro, hujusmodi præceptum.

C A P. CXI.

DE CHIRURGIIS, QUÆ AD OSSA PERTINENT: ET PRIMO DE OSSIUM FRACTURA.

Modo de ossium affectionibus, quæ manuum operam iisdem sanandis desiderant, dicendum est. Manuum autem operatio varia, prout contingit ossa vario modo affici. Etenim ossa maxime afficiuntur solutione continui; quæ si à causa interna fiat, resultat ossis caries, seu corruptio; si ab externa, fractura, quæ modo fit simplex, & sine vulnere; modò cum vulnere; præterea ossa in suis articulis patiuntur morbum in situ, & fiunt luxationes. Adhæc, ossa patiuntur tumores duros, ac scirrhusos, quæ gum-

Affectio-
nes os-
sium quæ.

gummata appellantur, & ut plurimum Gallica sunt. Ex his quinque eliciuntur Chirurgicæ operationes, quæ in ossibus exercentur. Una fit in fractura ossis, primò sine vulnere; deinde cum vulnere. Secunda fit in fractura malè coaptata. Tertia in luxatis. Quarta in carie ossis. Quinta in gummatis. De omnibus dicemus orsi à fractura.

Fractura, ex Paulo, nihil aliud est, quam solutio continuitatis in osse, ab externo instrumento facta, cum impedimento motus; cuius plures sunt species, transversa, obliqua, & per longitudinem facta; cum vulnere, & sine vulnere; recens, & vetusta. In genere de omnibus loquemur; sed privatim humerum fractum, in exemplum interdum sumentes. Fracturarum omnium curatio penè tota pendet à manu Chirurgi; unde verè tractatio Chirurgica hæc est. Ideoque Galenus, tum Primo de Fracturis, Comment. Primo, tum 3. de iis, quæ fiunt in Medicatrina, Comment. 21. à manu pendere protulit, his verbis.

Quatuor sunt operationes, quæ in fracturarum curatione exercentur, extensio, conformatio, deligatio, depositio; quæ omnes à manu Medici tantummodo dependent. Quod si aliquid natura facit, illud solum est, quod ad callum pertinet. Etenim cum fractura ossium sit solutio continuitatis, & penè dixerim, vulnus ossis, omnis solutio continuitatis, & vulnus, unionem exposcit; quæ in carne, & omni molli corpore fit per primam intentionem, hoc est, sine aliquo medio, ut cera ceræ, vel mel mellis, & lac lacti unitur, & coniungitur.

At os ossi, testa testæ, lapis lapidi, & omnino durum duro corpori, hoc sanè modò non unitur, sed alicujus mediï beneficio colligatur potius, quam unitur; & ossa non aliter uniuntur, quàm beneficio calli supernati, partes fractas circumalligantis, non aliter, ac quando nos inferimus plantæ ramum, cum per fractam plantam seu arborem arbori, per cretam circumpositam alligamus; sic ossa uniuntur beneficio humoris, qui roris modo, à labiis effluit, & exterius ossis fracturæ adhærens indurefcit, & fit callus, qui fractas partes circumligat, & ita unit. Quæ operatio est ipsius naturæ; at reliquæ operationes, quæ multæ sunt, & quæ requiruntur ad fracturas sanandas, omnes à Medici manu pendent; & sunt, ut ex Galeno dixi, Extensio,

Conformatio, Deligatio, Depositio; quæ ordine quodam necessario sese consequuntur; quamvis omnium præcipua sit conformatio, seu coaptatio ipsius fracturæ, quæ ceu finis expetitur. Nam osse coaptato, callus efficitur, & ita unitur, & sanatur fractura; reliquæ verò Chirurgicæ operationes usum tantummodo præbent, hoc est, utiles sunt, vel ut melius coaptatio fiat, ut extensio; vel pro custodia, & conservatione coaptationis, ut deligatio, ac depositio.

Ut autem hæc omnia probè percipiamus, & necessitatem quatuor jam propositarum operationum habeatis, sciendum vobis est, conformationem ossis passim succedere, si duo absolvantur scopi, ex Galeno. 6. Meth. Primo, ut partes fracti ossis, quæ è directo non jacent, in directum agantur; & ut eminentiæ in suas cavitates recondantur. Nam si os, cum integrum est, sua rigiditate, & duritie, rectitudinem membri servat, proculdubio illo fracto, rectitudo labefactatur, & inflectitur, membrum incurvatur, ac distorquetur; unde indicatio exoritur, ut partes ossis, quæ è directo non jacent, in directum agantur. Præterea, cum os, propter sui duritiem, rigiditatem, & asperitatem, rumpi, ac frangi non possit, quin alibi cavitates, alibi eminentiæ, plus minus resultent, proculdubio succedere proba conformatio non poterit, nisi eminentiæ in suas cavitates recondantur. Jure igitur his duobus expletur conformatio fracturæ, videlicet ut partes ossis fracti, quæ è directo non jacent, in directum agantur, & exstantiæ in proprias cavitates recondantur; propter quæ duo una, ac cæteris prior Chirurgica operatio desideratur, quæ *Extensio*, hoc est extensio appellatur. Ratio hæc est; nam cum os fractum à sua continuitate sit dimotum, & vacillet, musculi, si partes fractæ è regione fracti ossis invicem amplius non sint, tractu suo sursum alterum os trahunt, & ita brevius redditur membrum; ideoque tanta necessaria est extensio, quanta facta breviatio est à musculis. Quod si partes fractæ è regione sint, nihilominus tamen necessaria est extensio; alioqui, si in osse coaptando partes fractæ mutuò affricentur, quod necessariò sequetur, propter musculorum sursum attractionem, quæ contactum mutuum efficit, rumpentur exstantiæ, & ita in suas cavitates recondi non poterunt; unde

Coaptatio
præcipua
in fracturis
operatio.

Duo scopi
in fractu-
ris absol-
vendi.

Primus
scopus.

Confor-
matio
duobus
expletur.

Extensio
undique
necessaria.

de vel exterius ad ossis parietes exeant; vel inter ossa fracta remaneant, perpetuò coaptatio impediatur, & nos sine proposito frustrabimur: nam si extra fracturam frustula exeant, locus vacuus ab iis relictus, sanie replebitur, quæ totam coaptationem labefactabit, totumque membrum corrumpet; si verò intra permaneant, tunc non amplius glutinabitur, & ita separatæ invicem partes fractæ perpetuum permanebunt, & membrum vacillabit, & quasi libratum semper erit. Quòd si extensio membri fiat, ita ut partes fractæ per aliquod spatium invicem diducantur & separentur, commodè eminentiæ suas subeunt cavitates, & ita coaptatio succedit. Jam igitur patet necessitas extensionis in coaptatione perficienda.

Alter scopus, deligatio.

Proba igitur facta per extensionem ossis coaptatione, si ita coaptatum aliqua arte non detineatur, & congruum tempus persistat, brevi temporis spatio suoptè pondere rursus rumpetur, ac disjungetur; quod sanè prohibet deligatio, quæ etiam, ut scribit Galenus, immotum conservat membrum, tum in motibus, qui non animadvertuntur, tum vigilantibus, tum dormientibus nobis, & dum ad desidendum surgimus, deligatura omnino conformationem statim sequitur, & coaptata ossa conservat, & labefactari prohibet. Neque solum indigemus præsidio, quod conservet fracturam coaptatam, sed, ut dicit Galenus 6. Meth. 5. quod membrum immotum fervet; quod probe deligatura facit. Sed habet etiam alium usum deligatio, ut infra patebit. Sed si his probè factis, ita demum collocetur membrum, ut in ea positione vel inæquali, vel declivi diutius consistere non possit, sed moveri cogatur, omnino conformatio peribit, ac labefactabitur. Itaque jure ex Galeno quatuor sunt Chirurgicæ operationes, quæ in fracturarum curatione exercentur, ordine quodam necessario sese consequentes, extensio, coaptatio, deligatio, depositio.

Quæ præterea in fracturis prospicienda.

Inflammatio præcavenda.

Cæterum adhuc alia sunt prospicienda in fractura curanda, ut coaptatio feliciter succedat, quæ à Galeno inter proposita non connumerantur; quod seorsim ab aliis non separentur, sed cum propositis considerentur, & absolvantur. Suntque duo, aut ad summum tria. Unum est, imminens inflammatio, seu periculum inflammationis superventuræ;

quæ proinde toto curationis tempore prospicienda est, & in singulis operationibus prævidenda, & arcenda. Itaque si extensio fiat, inflammationi prospicere oportet; si coaptatio similiter; si denique deligatio, & depositio, perpetuò inflammationem futuram, & imminentem vitare oportet. Ideoque Cels. Lib. 5. Cap. 26. dicebat, in omni vulnere duo statim prospicienda esse, ne sanguinis sit profusio, neve inflammatio interimat. Profusionem in simplici ossis fractura raro timemus; quod ossa venas habent perquam exiguas, & exsanguia ferè sunt. At inflammatio omnino expectanda est, nisi prohibeatur. Unde Celsus lib. 8. Cap. 11. loquens de motis ossibus, dicebat; quidquid loco suo motum est, ante inflammationem reponendum est; si illa occupavit, dum conquiescat, lacescendum non est. Summatim, ut inferius patebit, tum Hippocr. tum Galenus, in omnibus fracturarum operationibus, perpetuò inflammationem prospiciunt, & vitant, tamquam quæ necessitatè supervenit omni fracturæ, propter multas causas. Nam fractura, quæ fit ab externa causa, non solum os, quod in profundo est, rumpit, sed etiam superpositos musculos contundit, & non raro atterit; ex quo dolor excitatur, qui attrahit & fluxionem, atque inflammationem movet. Altera causa est, quia os fractum vacillat, & modò huc, modò illuc à musculis, qui in circuitu sunt, movetur; dum verò movetur, periositia, & musculos contiguos, quæ sunt partes sentientes, tangit, atque interdum pungit, unde dolor, & inflammatio excitatur. Tertia causa est, quòd sanguis, qui ex osse fracto effluit, cum præ ossis imbecillitate foras transmitti, & exire non possit, inibi putrescit, & inflammatur. Quarta causa est, quia in quacunque propositarum operationum excitatur dolor, in extensione scilicet, conformatione, deligatione, & depositione, præcipuè si non omnino admodum administrantur; sed in extensione, etiamsi exactè efficiatur, dolor vitari non potest; ideoque & absolute, & in omnibus sigillatim operationibus, prospicienda inflammatio est, uti infra adhuc clarius patebit, tanquam quæ ossis coaptationem prohibeat, & alia symptomata excitet.

Alterum, quod similiter in omni Chirurgica operatione prospicere oportet, est molienda.

Cut inflammatio fracturis superveniat.

II. Causa

III. Causa

IV. Causa

Congruum membri figuratio est molienda.

est debita, & congrua membri figuratio; id quod etiam Galenus monuit, Primo de Fract. Comment. Primo, his verbis. Quatuor sunt operationes, quæ in fracturarum curatione exercentur, Extensio, Conformatio, Deligatio, Depositio. Mox verò subjungit, unam communem in omnibus esse oportere figurationem; dum enim extenditur membrum, & coaptatur, & ubi coaptatum est, statim servata eadem figuratione, deligatur; quam rursus in membri collocatione servari necessarium est. Hæc Galenus.

Congrua
figuratio
membrum
duplex.

Quomodo
media fi-
gura de-
prehenda-
tur.

In cubito.

In carpo.

Ut autem ex hoc quoque exactè intelligatis, videlicet, cur membri figurationi prospiciendum, & quæ sequantur absurda, si despiciatur, prius, quid congrua membri figuratio sit, præmittere oportet; & quomodo in omnibus operationibus sit observanda, & ut ita dicam, consummanda. Congruam membri figurationem dupliciter intelligere possumus; vel quæ passim à Galeno media cujusque membri figura dicitur, quæ ad articulos pertinet; vel eam membri figurationem, quæ ad musculos spectat. Utramque declaro. Illa dicitur media figura cujusque membri à Galeno passim, & articulis competit, quæ sine dolore, & in qua, cum otiamur, singula membra continere consuevimus, & in qua præterea muscoli nulli agunt; & in summam, est illa, quæ æqualiter distat ab extremis articulorum motibus, idest flexionibus, & extensionibus, quæ in omnibus articulis uniformis non est, & una, quinimo varia, & multiplex, & quidem penes figuras angulares, rectas, & curvas, ad quas prona, & supina reducuntur; quam sane mediam cujusque membri figuram non difficulter deprehendemus, & observabimus, si omnes cujusque articuli extremos motus, videlicet flexiones, & extensiones moliamur, & deinde punctum medium inter eas constituamus: verbi gratia, in cubito media figura angularis, est angulo fere recto, quia factis extremis cubiti motibus, hoc est, summa sua flexione, tum extensione, & puncto in iis constituto, si in medio spatio extremorum motuum punctum similiter constituamus, & cubitum ad hoc punctum transferamus, inveniemus angularem angulo recto esse cubiti mediam figuram. In carpo autem diversa est; nam factis extremis motibus, ut dictum est, & notatis tribus punctis,

rectam esse mediam carpi figuram inveniemus. In genu verò eadem animadversione usi, reperiemus, mediam figuram angularem esse angulo obtuso; similiter in digitis. In dorso verò erit curva. Nam si extremos spinæ motus moliamur, videlicet curvos, prospiciemus majorem motum esse cavum, quam curvum, quia animal omne antè magis inflectitur quam exterius retro incurvetur; similiter & homo, & sic de singulis dicendum est. Itaque media cujusque membri figura est illa, quæ æqualiter ab extremis cujusque articuli flexionibus, & extensionibus distat; quæ etiam illud proprium, ac peculiare habet, quod sine dolore, cum otiamur, diutissime continere singula membra in ea consuevimus. Quæ omnia sunt ex Galeno deprompta, tum ex Lib. de Motu Muscul.; tum de Fracturis; tum de iis, quæ fiunt in Medicatrina. Altera membri figuratio à proposita non valde distat, quia in multis convenit; attamen differt, quia hæc ad musculos pertinet, prior verò ad articulos; prior consistit in puncto medio extremorum articuli motuum; hæc verò in muscoli, & musculorum fibris, quas requirit in una parte integras, & similiter musculos ex una membri parte integros esse servandos præcipit in quacunque fracturæ operatione, & manus molitione; id quod dixit Galenus expressè Primo de Fractur. Comment. Primo, ubi loquens de congrua extensione, quæ fit in fracturis, dicit, eam esse, in qua separata, & fracta ossa, sine magna intensione conformatur; quod sanè ex ea figura eveniet, quæ in rectum fibras musculorum intenderit; in rectum autem intendit, quæ in una membri parte totum musculum servat, & in summa procurat, & prohibet, ne musculi fibræ, & totus musculus distorqueantur, ut alibi una ejus pars exterior, altera interior sit. Ex quibus apparet differentia, inter mediam figuram membri, quæ ad articulos pertinet, & congruam figurationem membri, quæ ad musculos spectat. Prima enim in puncto medio consistit extremorum motuum; & est aut angularis, aut recta, aut curva. Secunda ad musculos spectat, & consistit, ut servetur integer musculus, & fibræ ejus integræ in una membri parte, ne fibræ, aut totus musculus distorqueantur; quæ duæ membri figurationes conveniunt postmodum, quod utraque dolore vacat,

Media fi-
gura qua-
lis.

Differen-
tia alterius
figuræ à
media.

Quomodo
differant,
aut conve-
niant hæ
duæ figu-
ræ.

Galenus
explicatus.

cat, & in utraque continere membrum, cum otiamur, consuevimus; & in utraque demum nulli musculi agunt, sed omnes otiantur. Et quamvis Galenus 3. de iis, quæ sunt in Medicatrina Commen. 20. aut. 21. videatur confundere congruam membri figurationem, cum media cuiusque membri figura, quod communicent invicem, & quatenus indolentes ambæ sunt, & continere membrum in ambabus, cum otiamur, consuevimus, & in iisdem musculi otientur; tamen inter se distingui eo argumento persuademur, quod una sine altera consistere potest, quod alioqui, si eadem essent, effici non posset. Nam ponatur casus fracturæ in humero, in quo quatuor illæ operationes à Medico absolvantur, & in omnibus, uti dictum ex Galeno est, congrua membri figuratio conservanda sit, si extensio fieri debet, omnino in media illa membri figura efficienda est, quæ ad articulos pertinet, & cubiti propria est, videlicet angularis.

Extensio
humeri
fracti qua-
lis.

Itaque si fiat extensio, omnino explenda est in angulari cubiti figura, alioqui si extendamus, ut puta cum brachio toto erecto, musculi vel omnes erunt in opere tensi, ut in motu tonico, & ita extendi non poterit membrum, nisi summa cum difficultate, & maxima vi; vel saltem ex una parte intensi erunt, & ita contranitentes extensioni musculi, ut extensio non nisi maxima vi, & cum maximo dolore expectanda sit. In quibus casibus Galenus scribit, loco citato, Primo de Fract. Comment. 1. aliquando divulsos musculos, ex nimia extensione

Media ar-
ticulorum
figura ser-
vanda in
fractio hu-
mero.

fuisse. Itaque servandam esse mediam articulorum, & membri figuram, ut puta propriam cubiti angularem, manifestum est. Intelligatis vos, non fracti ossis, sed musculorum, qui circa fractum os consistunt, & articuli, cui deserviunt; verbi gratia. Si humerus sit fractus, non prospicimus humeri musculis, & humeri articulo, sed cubiti musculis, qui in humero sunt, & eorundem articulo, scilicet cubiti, quem musculi movent; sic in carpo, & cæteris dicendum. In quo casu interea, membri figuratio congrua, quæ ad musculos pertinet, & qua musculus ex una parte integer est servandus, stare potest. Nam si cubitus servetur in media figura angulari, angulo recto, ut decet, interea verò musculus cubiti internus distorqueatur, manum retro revolvendo, erit servata media articuli fi-

In quo ap-
pareat fi-
gurarum
diversitas.

gura; nequaquam autem membri figuratio congrua, quæ ad musculos pertinet; quod non servetur ex una parte integer musculus, sed distorqueatur. Propter hanc causam, opinor diversam esse articulorum mediam in membris figuram, ab ea, quam musculorum congruam figurationem censemus. Quod sit verum, patet; quia ex figuratione musculi non servata, sed distorto musculo figurato, & curvato, sequitur distorta membri figura, & fractura malè coaptata, cujus fiet operatio Chirurgica. In summa, essentia mediae figuræ articulorum consistit in medio puncto extremorum motuum; at essentia congruæ figurationis membri, & musculorum, consistit in servando musculo ex una membri parte integro, ita ut non distorqueatur. Reliqua, in quibus ambo conveniunt, duo priora consequuntur, ut dolore vacent, & ea figura, in qua, cum otiamur, singula membra continere consuevimus, & in qua musculi nulli agunt, sunt omnia consequentia essentiam utriusque. Quæ tandem si non servetur in quatuor operationibus à Galeno propositis, & simul ea, quæ ad articulos pertinet, omnino fiet, ut in extensione dolor insignis excitetur, & ex Galeno, sequantur divulsiones musculorum, febres, convulsiones, resolutiones; ita ut minimum omnium sit, fracturam non conformatam superesse; privatim autem ex non servata debita membri figuratione, resultabit fractura malè coaptata, & distorta, cujus, ut dixi, operationem Chirurgicam in sequentibus tractabimus; atque ex media figura articuli non servata nihil tale sequitur; quod signum est manifestissimum, omnino unam ab altera diversam esse.

Confirmatio dictorum.

Essentia utriusque figuræ in quo consistat.

Incommoda non servatae debita figuræ.

Sed modò tempus est, ut hæc tria, quæ in omnibus quatuor propositis operationibus observanda esse, ex Galeno diximus, videlicet inflammationem, mediam membri figuram, & congruam ejusdem figurationem, in singulis excerceamus operationibus à Galeno propositis; quod nil aliud est, quam singulas, quæ ad fracturas pertinent, Chirurgicas operationes obire.

Prima Medici operatio, in membro fracto curando, extensio est; quæ si proba fiat, sine multo labore coaptatur fractura; si verò improba, hoc est, valentior, aut mitior, quàm par sit, non suc-

Operatio prima extensio est.

succedit fracturæ coaptatio. Nam sub mitiori, non extenditur pro necessitate membrum, ut & dirigatur, & eminentiæ in suas cavitates recondantur; sub violenta verò, & valentiore, quàm par est, extensione, frustratur etiam coaptatio; quia ex nimia distensione, & dolores, & inflammationes, & febres, & convulsiones, resolutionesque accidunt, ex Galeno 2. de iis, quæ fiunt Medicatrina, Comment. 23. etiam testimonio Erasistrati; demum ex nimia extensione factum aliquando est, ut divulsi musculi fuerint, inquit Galenus; Propterea 3. de iis, quæ fiunt in Medicatrina, Comm. 22. & 23. scribit, non esse in omnibus fracturis unam, & eandem extendendi rationem, sed aliam, atque aliam; etenim in quibusdam mitior, in aliis valentior, in aliis mediocris fieri debet extensio. Ut autem iusta in singulis fiat extensio, perpendenda est in qualibet, bona laborantis tolerantia, ex Rhasi, ita ut vel sine dolore fiat, vel cum paucissimo. Et quia omnis dolor provenit à nimia musculorum, & partium sentientium distensione, quæ sanè partes continui solutione, aut vera, & sensibus obvia; aut vera similiter, sed ratione contemplabili, periclitantur, ideo hæc nimia musculorum extensio vitanda est; quod utique faciemus, si primum ea figura membrum extendamus, in qua musculi non agunt, sed otiosi sunt, & omnes laxati, videlicet ab omni opere quiescentes; tunc enim extendi utcumque non difficulter, & sine dolore possunt, id quod succedit sub ea membri figura, in qua, cum otiamur, singula membra sine dolore diutissimè continere consuevimus; atque, ut uno verbo dicam, si omnino membrum, & musculos constituamus, & extendamus, tum in media figura ipsius articuli, quæ æqualiter distat ab extremis motibus; tum in debita musculorum figuratione, quæ servat ex una parte integrum musculum, ita ut non distorqueatur; ut est, exempli gratia, in humero fracto, cubiti figura angularis, angulo ferè recto, musculum servans internum rectum, & integrum, in qua figura si extendatur humerus fractus, proba succedet extensio. Quod si aliter extendatur membrum fractum, tantum abest, ut proba, facilis, & sine dolore, & inflammatione sequatur extensio, ut potius æger in periculum adducatur divulsionis muscu-

Qualis ju-
sta exten-
sio.

Extensio
humeri
fracti qua-
lis.

lorum, propter difficilem, laboriosam, & violentam distensionem, continuique solutionem; ita ut horum omnium minimum, sit conformationis fracturæ frustratio; ut si, verbi gratia, in humero fracto fiat extensio, distento brachio toto, ut passim ab imperitis hominibus fit, jam musculi cubiti, vel erunt in opere omnes, ut in motu tonico, si consultò fiat; vel exteriores contracti, interiores distenti, & ita extensioni erunt rebelles, neque sine insigni dolore fieri extensio poterit. Similiter eveniet, si hac media cubiti articuli figura perspecta, musculi postmodum figura negligatur, extensio utique proba non succedet; quòd musculi distorsio membrum extendi sine multo dolore non permittat. Quod si permittat, succedet omnino malè coaptata fractura, & distorta; quæ corrigi aliter nequit, nisi cum iterata ossis fractione. Itaque multum interest, in extensione molienda, primum mediam respicere articulorum figuram; & musculi quoque congruam figurationem.

Sed tamen proba extensio adhuc requirit alias animadversiones, propter quas variat extensio, per majorem, & minorem intensionem; ut est fracturæ tempus, ætas patientis, ossa fracta magna, an parva sint, & alia id genus. Nam recens fractura minorem exigit extensionem; similiter in corpore duro minorem tolerat extensionem, sed majorem requirit, quam puerile, muliebre, & omne molle, & humidum corpus; lora enim, quo molliora, & humidiora, eò promptius extenduntur, ait Galenus; similiter ossa fracta majora, majorem desiderant extensionem, propter magnos musculos robustè sursum trahentes; ut sunt primum femur, deinde brachium, & tibia, tum cubitus, postea quæ in summa manu, summoque pede sunt. Præterea; ubi utraque ossa fracta sunt, ut cubitus, & radius, majorem expostulant extensionem, ait Gal. Ex eo autem, quòd alia ossa mitius, alia valentius, alia mediocriter extendi postulant, Prisci Auctores plura excogitarunt instrumenta, quibus mitior, majorque extensio fiat. Unde Gal. 6. Meth. Cap. 5. in extensione molienda, interdum manibus solis, ut in mitiore; interdum funibus, habenis, & laqueis, vel linteis, & fasciis, ut dicit Celsus, ut in valentiore; interdum instrumentis, &

Alia requi-
sita probæ
extensio-
nis.

Musculi,
qui valen-
tiores.

Recenti
fracturae
quænam
extensio
conveniat.

machinamentis, ut in vehementissima extensione uruntur. In recenti autem fractura, & parvo osse, solemus ferè ut plurimum semper manus solas adhibere, & membrum extendimus sub & supra, dicebat Cels. Lib. 8. Capite. 10. Extendere autem digitum, vel aliud quoque membrum, si adhuc tenerum est, etiam solus homo potest, cum alteram partem dextra, alteram sinistra prehendit; valentius membrum fractum duobus eget, qui in diversa contendunt, hoc est, ministris, manu supra membrum fractum, & infra fracturam similiter manibus sursum, deorsumque trahentibus, ut dicit quoque Galenus. 6. Meth. Cap. 5. Quod si os magnum sit, ut femur, tibia, non solis manibus, sed manibus, habenis, & laqueis, & interdum instrumentis extendimus; quod eatenus facimus, usque quo dirigantur, ac ponantur ossa è regione invicem; quod dignoscemus ex membri directione facta, & ex æqualitate partis fractæ, exterius undique apparente; ultimo ex vacuitate, quæ persentietur undique in circuitu partis fractæ; quod indicat non se contingere mutuo fracta ossa, & tempus jam esse fracturam coaptandi.

Qualls of-
fibus ma-
gnis mem-
bri direc-
tio obser-
vanda.

Igitur ubi, his consideratis, congrua facta sit extensio, servata, uti dictum est, media articuli figura, verbi gratia, angulari in cubito, & servata non minus figuratione musculi, ut ex una parte integer servetur, tunc adhuc exactius considerata membri directio est, num scilicet aut retrorsum, antrorsum, dextrorsum, aut sinistrorsum inclinet; & ita, si retrorsum, prorsum impellimus; si ad dextram inclinat, ad sinistram ducimus; & in summa, quæ è directio exactè non jacent, in directum adamussim dirigimus. Quando igitur membrum directum est, & è regione fracta ossa sint posita, & simul se non contingunt, quod evenit, ubi extensio paulò longius, quàm naturaliter esse debet, membrum diduxit, tunc secunda operatio coaptationis, seu conformationis expletur, quæ ossis exstantias in suas cavitates recondit; & proculdubio succedet, si adamussim congrua membri figuratio, quæ membrum dirigit, & musculum integrum ex una parte servat, observetur: nam facta musculi distortionem, impossibile est ossis fracti eminentias in suas cavitates intrare. Sunt verò intrudendæ eminentiæ in suas cavitates, non cum impulsu, ne

Quæ bona
conforma-
tio.

Eminen-
tiæ quo-
modo in-
trudendæ.

rumpantur, sed potius ex seipsis manu & habena, aut laxata extensione, quasi sua sponte intrudantur, ac recondantur. Dignoscemus autem fuisse eminentias in suas cavitates reconditas, si os utcumque firmatum comperiat; si præterea digitis exterius, quâ fractura est, cutem tangendo, pertractando, totum æquabile persentiat spatium, & loci fracturæ circumpositi æquatio, ut isti dicunt, facta est.

Facta ossis fracti conformatione, de-
ligatio, quæ sequitur, coaptatam fracturam conservat, & immotum membrum tenet, & fasciis complet. Hip-
pocr. duabus potissimum utitur fasciis, Fascia
Hippocr.
quæ præ cæteris ad fracturam pertinent; tertiam quoque circumducit, quæ non ita proximè fracturam respicit. Dicamus primò de duabus prioribus; quæ, quod cæteris submittantur, & subligentur, Subligamina ab Hippocrate appellantur. Primò enim Hippocrates Primo de Fracturis, primam fasciam circumvolvitur ter supra fracturam; inde vult esse sursum ducendam, cum aliquibus circumvolutionibus, in superiori membri parte finiendam. Secundam fasciam duplo ferè longiorem circumducit Hippocrates, contrario modo; ut quantum à prima fascia versùs unam partem musculus distortus fortè sit, à secunda dirigatur, & emendetur. Igitur primò circa fracturam semel, inde deorsum ipsam circumvolvitur aliquibus circumvolutionibus; quæ postea sursum ad fracturam reversa, finit tandem paulò supra, ubi prioris terminus. Consideretis mecum, quæso, quàm admirabilis sit Hippocrates in deliganda fractura coaptata, per has duas fascias. Intentiones deligationis duæ tantum sunt, ex Hippocrate, Deligatio-
nis inten-
tiones
duæ.
Primo de Fracturis, Comment. 21. & ex Galeno. 6. Meth. 5. nimirum fracturam coaptatam servare firmam, & stabilem, ac totum membrum immobile, ut dicit Galenus; tum vero inflammationem arcere. Utrumque autem optime, & exquisitissimè duabus præstat fasciis propositis; nam si de fracturæ, & totius membri stabilitate loquamur, primo ad loci fracti stabilitatem, ter circumducit supra fracturam primam fasciam, & secundam semel tantum; quoniam de fractura reverti debebat, & ipsam iterum circuire; & sufficiunt quinque convolutiones supra fracturam, ne, si plures essent, ea parte altiores, & emi-
nen-

Quomodo
fasciæ in-
tentiones
expleant.

Uteadem fasciæ inflammacionem arceant.

I. fascia.

II. fascia.

nentiores essent fasciæ, & in aliis magis depressæ. Postea ad tenendum reliquum membrum firmum, & immotum, circumducit ambas fascias sursum, & deorsum per totam ferè membri longitudinem; plures autem circumvolutiones superius datæ sunt, inferius pauciores; quoniam supernè incipit membri, & musculorum motus, ut in suo principio per plures circumvolutiones, & adstrictiones compressi musculi, omnis prohibeatur motus. Itaque si hac sola ratione duæ fasciæ parentur, videntur ob eandem datæ, ut firmetur fractura, & immotum membrum fervetur. At idem de alio scopo, qui est arcere inflammationem, esse dicendum, & asseverandum, compertum mox erit. Provenit inflammatio ex fluxione sanguinem ad fractum os mittente; ergo inflammationem arcere, nil aliud est, quam fluxionem abscindere, & fluxum sanguinem à parte fracta tollere. Sistitur fluxio vel revellentibus, vel intercipientibus, vel repellentibus, videatis modò, quam admissum duplex fascia proposita omnes expleat scopos. Prima fascia, quæ circa fracturam ter circumvolvitur, fluxum jam ad partem fractam humorem exprimit, & alio propellit; quatenus vero sursum fertur, similiter sursum, unde fluit, humorem repellit; neque modò repellit, sed etiam veluti in itinere detinet, & ita intercipit, quo minus ulterius influat. Secunda verò fascia, semel circa fracturam convoluta, fluxum sanguinem à fractura similiter exprimit; quæ, quatenus inferius fertur, sanguinem jam expressum, longius à fractura adhuc deorsum propellit, uti sursum; simulque sanguinem, qui influere infernè sursum potest, intercipienti prohibet; quatenus verò superius definit, ut prima fascia, respicit omninò, unde profluit sanguis, & fluxio irruit, ac movetur: etenim fluxio major ad partem fractam irruit supernè, ubi majora vasa, & eorum radix, & fons sanguinis est, quàm infernè, ubi minora: propterea Hippocrates adhuc præcipit, ut plures secundæ fasciæ fasciarum circumvolutiones sursum injiciantur, quàm deorsum; fluxio enim, uti dictum est, longè magis à superiore parte firmatur, quam inferiore. Patet igitur, quam exactè duæ fasciæ duplicem absolvant scopum, continendi scilicet fracturam coaptatam, stabilem,

& firmam, totum membrum immotum, & arcendi inflammationem; quorum tamen nullum sequetur, nisi in deligatione media figura articularum, & figuratio musculorum fervetur; ut si verbi grat. in deligando humero, media figura spernatur articuli cubiti, ita ut humeri fracturam deligemus, cum toto brachio, & cubiti articulo extenso, dolebit paulo post patiens; quia in ea figura parvo temporis spatio membrum continere poterit; propterea quod musculi omnes cubiti, qui in humero sunt, operantur, & fatigantur primò; inde dolebunt, & fluxionem, inflammationemque excitabunt. Quod si facta deligatione cum brachio extenso, postea ipsum ad angulum rectum transferas, & ad mediam figuram, tunc nihil deligatio valebit, cum mutato situ fasciarum, quæ antea alicubi stringebant, fiunt laxiores, & contra. Nam circumvoluta fascia cum extenso brachio, musculi operantes, crassiores redditi, ac rigidiores, laxi postmodum fiunt, si membrum ad mediam figuram transferatur. Itidem ferè propemodum eveniet, si figuratio musculorum in deligatione non fervetur, sed distortè membrum, aut musculus deligetur; dolor enim insignis excitabitur.

Sed adhuc ulterius procedamus. Hippocratis deligatio non completur duabus fasciis, sed post has, & supra has, in magnis ossibus, adhibet circa fracturam, & totum membrum, per ejus scilicet longitudinem, lintea quædam multiplicata, non longa, at angustiora, ad modum splenis animalium, unde splenia à Galeno dicuntur, scilicet de iis, quæ sunt in Medicatrina; ab Hippocrate verò plagulæ appellantur, quasi parva fracturarum stragula; quarum Hippocrates neque longitudinem, neque latitudinem, neque numerum definit; propterea quòd hæc omnia variant, pro magnitudine ossis fracti; femur enim fractum, maximas in omnibus distensionibus desiderat; ut verbi gratia, latas trium digitorum latitudine, & magis, & multiplices, & longiores; humerus verò, & tibia minores; radius, & cubitus adhuc minores; digiti verò, propter eorum parvitatem nullas; sed fascia sufficit. Plagulas Hippocr. levi-ter Cerato oblini, & ita circa fractum membrum ponit, ut una alteri non superponatur, tum verò neque interval-

Proba si figuratio undique observanda.

Quæ præterea in deligatione adhibeat Hippocrates.

Quomodo plagulas adhibeat Hippocrates.

lum

Cur Hip-
pocrates
adhibeat
plagulas.

Quibus
rebus pla-
gulæ im-
buantur.

Tempus
plagula-
rum.

lum tam amplum sit, ut una ab altera distet spatium effatu digno; sufficiet autem dimidius digitus transversus. Ratio harum plagularum, hæc est. Primò Hippocrates videns, in magnis ossibus fractis, duas jam circumvolutas fascias, ad fracturam continendam, debiliores esse, voluit eam fulcire, & impensius stabilire cum his plagulis, per membri longitudinem impositis. Imponit plagulas Hippocrates per membri longitudinem, quoniam membri fracti pondus, quod incurvare, & pervertere fracturam potest, à tota membri longitudine provenit; ideoque membri longitudo sustinenda est; quòd faciunt plagulæ per membri longitudinem positæ; inde quas habet tertia fascia, ex duplici initio data, & supra fracturam inchoata, & stabilis alligata. Quas sanè plagulas Hippocrates oblinat cerato, quod ex Galeno vicem exhibet glutinantis, & stabilientis, & prohibet fracturæ compressionem. Præterea, ceratum inflammationem arcet, ex Galeno. 6. Meth. cap. 5. quatenus dolorem inhibet; ideoque nos passim *Cerato Rosaceo* utimur, quod magis inflammationem arcet, quàm simplex. Denique Hippocrat. leniter cerato inungit, ne cerati copiâ plagulæ molliores redditæ, excurrant, & minus stabilem fracturam detineant. Scire præterea licet, quòd huiusmodi plagulæ, interdum cum cerato proposito apponantur, interdum *Vino nigro austero* exprimantur in imbecilli membro fracto, ad majus robur, interdum eas ex *Vino*, & *Oleo Rosaceo simul mistis*, ubi & dolorem lenire oportet. Et si quando dolor nullus urget, sed omnino fracturæ stabilimento opus est, ex *Vino*, *Oleo*, & *Ovi albumine* plagulas exprimere oportet, & interdum ex *solo Ovi albumine*; idque facimus, cum in altera deligatione ferulæ, seu hastellæ apponendæ sunt; quæ sanè plagulæ ex *Ovi tantum albumine* expressæ, aut ex *Vino primum*, deinde ex *Ovi albumine subactò*, *quassatoque*, solent duritiem, & rigiditatem contrahere; quæ tamen inferior est hastellarum, aut ferularum duritie, & congruæ sunt ad fracturam ferularum usui disponendam. Notandum rursus, ex Hippocrate, plagulas usurpandas esse usque dum tempus inflammationis durat, postea verò Hippocr., ut stabilimento fracturæ magis incumbat, ferulas, plagulis non admodum dissimiles

circumponit, quæ fiunt ex ferulæ caule, & sunt leves, rigidæ, & non duræ, ne premant, aut gravent, aut inflectantur. In ferulis autem eligendis, consideranda est Hippocratis, & Priscorum solertia, fortè quia non poterat Hippocrates eligere, post plagulas, meliora instrumenta ad stabiliendam fracturam, quam ferulas; quia hæc instrumenta in primis usurpat rigida, hoc est, inflexibilia, quia, quæ flectuntur, idonea minus, cum non contineant fracturam simul coaptatam, & directam. Unde Hippocrates. 3. de Fracturis, & Ferulis, membrum fractum dirigentes ferulæ rigidæ sint, ut coaptatam fracturam teneant, & dirigant ea, quæ incurvant, & inflectunt. At ferè rigida omnia corpora sunt tum ponderosa, tum dura, quæ conditiones fracturam premunt, & offendunt. Invenit igitur Hippocrates ferulas, quæ rigidæ sunt, & inflexibiles, ex alia verò parte sunt leves, & non duræ, ideoque & tenent, & non premunt. Dixi autem ferulas inflexibiles esse, etiamsi madefiant, & hoc propter rigiditatem, & siccitatem corticis, maxime autem propter soliditatem externam; a quo incommodo non sunt immunes nostræ. Nostri enim, cum ferula destituamur, in ejus locum quædam alia substituunt. Nonnulli enim id, quod vulgò dicitur, il cartone, adhibent, quod est infirmissimum, & omnino damnum; propterea quòd, si ab oleo aut vino, aut sudore, aut alio liquore madescat, inflectitur, & non tenet. Alii tenues ligneas tabellas nudas usurpant, quas vulgari vocabulo, hastellas dicunt, le stocche, quæ quatenus rigidæ, tenent, sed ut duræ, & nudæ, comprimunt. Propterea melius faciunt, qui tabellas, seu hastellas stupa involvunt; sic enim & rigidæ permanent, & durities comprimens ab eis tollitur. Sunt, qui ad hunc usum laminas eas tenuissimas usurpant, quibus vaginæ ensium investiuntur; sed hæc flexibiles sunt, & firmum membrum non tenent.

Similiter & in fasciis varius usus observatur, qui etiam antiquo tempore erat. Nam Galen. 1. de Fract. Com. 21. dixit; duo sunt deligationis usus; unus est, ut fractum os coaptatum firmiter teneat; alter, ut lintea succo aliquo tincta, aut medicamentum impositum, aut quod inflammationem sedet, &

Ferularum
electio.

Quid nostri, ferularum loco, usurpent.

Fasciarum
usus.

& vetet, supra affectas partes conservet. Similiter Cels. uti mox patebit, lintea, & fascias intingit in *Oleo*, & *Vino*; propterea multi fascias exprimunt ex *Vino nigro austero*; nonnulli *Oleum Rosaceum* quoque admiscunt. Sunt tandem, qui cum dolor nullus adest, ad maiorem stabilitatem, cum *Vino*, & *Oleo*, *Ovi albumen* miscent, & fascias exprimunt; & sunt modi non damnandi. Hic igitur est deligationis Hippocrat. modus, certe eximius, & absolutissimus. Propterea nunc reliqua, quæ de fasciis supersunt dicenda, ex Hippocrat. afferamus.

Deligatio proba quæ.

Signa bonæ deligationis quæ.

Deligata hoc modo fractura, sequitur, ut videamus, num probè ligata fuerit, an non; nam si laxior fiat, non tenet; si strictior, dolorem, & inflammationem movet; propterea dicebat Galenus, dandam operam esse, ut utriusque vitato incommodo, utroque fruamur commodo. Signa bonæ deligationis petuntur, tum inter deligandum, tum post factam deligationem. Interea, dum deligatur patiens, ex sententia Rhasis, Com. 14. est bona laborantis tolerantia: dum enim æger se premi sufficienter dicit, tunc non est amplius stringendum; in quo casu etiam peritus Medicus potest & ipse iudicium ferre ex multis factis experimentis. Post factam verò deligationem, Hippocrat. affert signa bonæ deligationis factæ, quorum alia statim à deligatione facta petuntur, alia postea, hoc est; eodem, & sequenti die. Igitur ægro deligato, si statim eum rogaveris, num prematur, & responderit, se premi quidem, sed leniter, eoque præsertim loco, quo fractura est, signum est, deligatum fuisse os fractum, & à fractura humorem expressum fuisse. Quod si rursus æger persentiat se valentius stringi eadem die, ac nocte, postriedie verò tumor in manu oriatur mollis, & cedens, & parvus, signum est, bene deligatam fuisse fracturam: etenim cum nullus tumor apparet, signum est, non fuisse humores à fractura deorsum expressos, neque adstrictum satis fuisse; contrà, si tumor durus in manu apparuerit, indicio est, ex nimia adstrictione inflammationem ortam esse; & quòdcunque horum contigerit, oportet fracturam resolvere, & iterum deligare. Sed si probæ deligationis signa adfuerint, monet Hippocrates tertia die à deligatione facta, esse fascias resolvendas, & eodem modo rursus deligandum, & ita perfi-

stendum, usque ad septimum diem, aut ad summum 11. ex Celso lib. 8. cap. 10. quo tempore plagulæ in ferulas permittendæ. Cur verò Hippocrates post tres dies membrum fractum resolvat, ea ratio est; causæ resolutionis membri duæ sunt, prima fasciarum laxatio, secunda pruritus; propter has duas causas cogimur rursus fracturam deligare, alioquin nequaquam esset resolvenda, quia intentio est servare perpetuò membrum immotum; quod si toto curationis tempore id fieri posset, id utique esset optatissimum, & optimum; sed ubi laxantur fasciæ, periculum est, ne fractura pervertatur, & dissideat, propterea rursus deligamus. Altera causa est, quia experientia comprobatur, membrum, præter morem coopertum, ligatumque detentum, sæpe pruritu infestari, propter humores, & halituosas transpirationes inclusas, & acriores; qui propterea non solum pruritus, sed etiam aliquando excoriationem faciunt, quæ est causa, ut æger membrum movere sæpius cogatur, ideoque cogimur hac quoque de causa membrum religare. Tertia autem die deligat Hippocrates, quia prima die se stringi persentit æger, & itidem secunda die, usque dum incipiunt relaxari fasciæ; & ob id Hippocrates in tertia resolvit, & iterum ligat, tum ut fascias arctius stringat, tum ut exitum præbeat humoribus, ac vaporibus sub cute contentis; qui, ut dissidentur, si pruritus infestet, vult Hippocr., aqua calida membrum esse perfundendum, ut pori aperiantur, dissiletur humor. Nos autem ut plurimum, in resolvendo membro solemus diutius rem protrahere, videlicet ad quartam, & multo sæpius ad quintam diem, quo tempore neque pruritus infestat; quia primis diebus ut plurimum ferè pruritus non supervenit, & fasciæ usque ad quintam diem strictæ permanent: utraque ratio proba est. Sed dicendum est, quod si fasciæ siccae, ut Hippocr. vult, circumducantur, eas tertia die relaxari; at si aut ex *Vino*, aut *succo Granatarum*, aut *Ovi albumine* exprimantur, ut passim nunc à Chirurgis fit, solere diutius stringere, & usque ad quintam diem adstrictas conservari. Ut autem hæc solvendi ratio primis diebus, ubi timor inflammationis magis urget, servanda est; ita in progressu, quo tempore stabilitati fracturæ incumbendum est, rarius solvitur membrum, videlicet

Duæ causæ, quæ cogunt ligaturam solvere.

Cur tertia die solvenda deligatio.

Quousque continuanda deligatio.

sexto, & septimo quoque die; atque ut in summam dicam, ubi fasciæ laxatæ conspiciuntur, idque tantisper efficiendum est, donec in totum curata, firmaque reddita fractura est, & callus undique circum fracturam obductus; quod sanè tempus idem omnibus non est, nam magna ossa, ut femur, quadraginta dies desiderant; humerus, & tibia, triginta; radius, & cubitus, viginti; ossa digitorum, quindecim. Quod tamen spatium adhuc certum non est, sed variat, tum per ætatem; nam citius coalescit fractura in juvene, quàm in sene, citissimè autem omnium in pueris, in quibus naturales operationes magis vigent. Rursus variat per anni tempus; verno enim citius, quàm æstivo, & æstivo, quàm hyemali curatur. Item ratione habitus corporis; firmus enim citius, & facilius, infirmus contra tardius curatur; item citius una, quàm duplex fractura; & quæ habuerit ægrotantem obsequentem, quàm secus. Sed age alium deligandi modum à Celso propositum doceamus.

Alius modus deligationis ex Celso.

Celsus verò lib. 8. cap. 10. hanc Hippocratis deligaturam docet, & clarius explicat, aliquid addit, & in aliquo variat. Inquit Celsus, esse injicienda lintea circum fracturam, *in Vino, & Oleo tincta*. Ferè verò fasciis sex opus est, inquit Cels. Sed tamen Celsus in primis verbis de quatuor tantum videtur facere mentionem; sed, ut paulò post idem, in prima medicatione quatuor fascias proponit, in secunda quinque, in tertia sex. Ratio hujus est, quia sicuti in primis diebus valet timor inflammationis, & intentio ejusdem arcendæ, sic in progressu, finito inflammationis timore, ad fracturæ stabilitatem convertitur. Igitur ad Celsi verba redeundum. Prima fascia brevissima adhibenda, quæ circa fracturam ter obvoluta, sursum versus feratur, & quasi in cochleam serpat; satisque est eam ter hoc quoque modo circumire. Altera dimidio longior ea: quæ, si qua parte os eminet, ab ea, si totum æquale est, undelibet super fracturam debet incipere, priori adversa, deorsumque tendere; atque iterum ad fracturam reversa in superiore parte ultra priorem fasciam desinere. Notetis, Celsum velle hanc secundam fasciam ultra priorem desinere; quia secunda fascia plures circumvolutiones priore efficere debet, ob cau-

Ratio.

I. fasciæ usus.

Secundæ.

sam vobis supra allatam. Sequitur Celsus; super has injiciendum latiore linteo ceratum est, quod eas contineat. At si qua parte os eminet, triplex ei pannus objiciendus, eodem vino, & oleo madens. Noto hic, Celsum unum dicere, quod etiam paulò supra dixerat, quod revocat in mentem Hippocratis dictum, videlicet, observandum esse, in qua figura æger Medico membrum fractum curandum exhibeat; ut puta, si inclinaret magis ad dextram, quàm ad sinistram partem; aut in primum magis, quàm supinum, ita ut alicubi emineat os fractum: nam ex praxi sciatis, quòd ubi os frangitur, statim membri directio pervertitur, & membrum fractum cadit, & quo membrum cecidit, aut inclinat, distortumque est, semper fractum ad illum situm propensionem habet; ideoque hanc propensionem respicit Hippocr. in omnibus operationibus, & in extensione, & maxime in deligatione. Propterea ait Celsus; Ac si qua parte os eminet, triplex ei pannus objiciendus eodem vino, & oleo madens. Nos autem parva pulvinaria, aut ex linteo, aut ex stupa, *Vino nigro, aut etiam Ovi albumine expressa*, & sub fasciis posita, qua eminet os, stringimus, ut eminentia obtundatur, & in naturalem cavitationem sensim recurrat. Subjungit Celsus; hæc tertia fascia comprehendenda sunt, quartaque, sic, ut semper insequens priori adversa sit (supple, ne trahatur, distortaque ad unam partem musculi) & tertia tantum in inferiore parte, tres in superiore finiant; quia satius est sæpius circumire, quàm adstringi; nam usque dum durat inflammationis tempus, satius est fracturæ stabilitatem curare cum multis circumvolutionibus, quàm cum multa adstrictione fasciarum, probatissimum munimentum. Hæc est Celsi deligatura, in qua videtis, cum ab Hippocrate differre; quia Hippocrates, Celsus verò sex fascias obvolvitur, quamvis prima vice quatuor adhibeat, in secunda, videlicet tertia die quinque, in tertia sex, scilicet quinta die, ut fractura in progressu magis stabiliatur. Rursus Hippocr. plagulas accommodat; Celsus vero latius linteam, quod quartæ fasciæ adjunctum, plagulis Hippocr. ferè respondet. Hippocrates tantum plagulas cerato inungit; Celsus omnia in vino, & oleo tingit, quæ æquivalentia sunt.

Observatio digna in fractura.

Curatio Auctoris in osse eminente.

Deligatura Celsi ut differat ab Hippocr.

sunt. Itaque parum adeò variant inter se Hippocrates, & Celsus, ut utraque opportuna censenda sit deligatio. Probati enim Auctores, ubi possunt, volunt aliquid de suo Marte adungere, ut ditiore evadat professio; quemadmodum facere quoque ausi sunt Recentiores, qui & ipsi multis modis variarunt tum deligationes, tum medicamenta ad fracturas pertinentia; quos sanè modos in præsentia recensere operæ pretium duximus, quòd probabiles sint, & utiles, ut meus etiam cum his connumeretur curandi modus.

Recentiorum inventa quædam in curatione fracturæ.
I. Modus.

- II. Audivistis igitur, Antiquos ad fracturas curandas, paucissimis usos fuisse medicamentis. Nam Hippocrates tantum *Cerato*, & *Vino*; Celsus verò tum *Cerato*, tum *Oleo*, & *Vino*; at Neoterici præter hæc plura usurparunt. Primò sunt quidam, qui ab Antiquis non recedentes, super partem fractam nudam, ante omnes fascias, ex latiore linteo *Ceratum Rosatum* imponunt; postea fascias circumducunt. Secundò alii sunt, qui circa fracturam linteum *Vino nigro austero*, & *Oleo Rosaceo* tinctum extendunt.
- III. Tertio alii, similiter nudæ parti, ante fascias circa fracturam primò *Ceratum Rosaceum* ex latiore linteo, tum deinde linteum ex *Vino nigro austero*, aut *succo Granatorum* expressum circumvolvunt.
- IV. Et alii sunt, qui pariter stupas pexas, & extensas, & ex *Ovi albumine subactò* parumper expressas, circa nudam partem fractam convolvunt. Alii sunt, qui nudæ parti prius unam, atque alteram fasciam obvolvunt, & supra eas stupas propositas circumducunt; quas similiter fasciæ ex duplici initio adstringunt. Aliis item, qui stupas propositas prius ex *Vino austero* expressas, postea *Ovi albumine* oblinitas similiter circumponunt.
- V. Ultimo alii sunt, qui stupis pexis *Ovi albumen*, quod habet pulveres adstringentes admistos, scilicet ex paribus portionibus *Boli Armeni*, *Sanguinis Draconis*, *Myrtillorum*, *Balaustiorum*, ad *Mellis crassitudinem redactis*, imponunt. Et alii tandem, qui prius stupas ex *Vino nigro* expressas, proposito *Ovi albumini pulveribus admistis*, admovent. Tot ferè sunt modi imponendorum medicamentorum à Recentioribus usurpati, scilicet usque dum timor inflammationis durat, & fractura jam stabilis esse incipit, postea admovent, si æstas sit, *Dialpama emplastrum*; si hyems, *Barbarum*;

quæ adstringentia sunt, & fracturæ stabilis, & firmandæ sunt opportunissima medicamenta. Alii passim utuntur *Ultima. Emplastro Oxyroceo* appellato, quod in maximo frigore usurpari potest; quidam etiam in fractura *Ceratis solis* utuntur, sine fasciis, per multos dies.

Quod verò ad fascias pertinet, sunt qui fascias, ab Hippocr. propositas usurpant. Alii, qui omnes fascias, ut puta duas, aut tres, omnes, inquam, ex duplici initio circumvolvunt. Alii, qui unam, atque alteram fasciam, ex Hippocrate, injiciunt; tertiam, & quartam ex duplici initio circumducunt. Nos autem, qui scinius omnes propositos modos utiles esse, & ad fracturas curandas idoneos, omnibus usi fuimus; at non promiscuè, sed cum delectu, & præmissis congruis indicationibus; quæ sunt, stabiliendi, firmandique fracturam, & arcendi inflammationem; tum verò, ossibus fractis perpendis, & sensu partis, & magnitudine fracturæ, & corpore ægrotantis, & anni tempore, medicamenta proposita utiliter, ac felici cum successu usurpavimus. Nam si fractura parva sit, & dolens, & corpus, ac membrum fractum imbecille, & puerile, & æstas sit, primum medicamentum, videlicet *Ceratum Rosatum*, ex latiore linteo utiliter imponitur; in quo casu & secundum quodque medicamentum, ut puta linteum *Vino*, & *Oleo Rosaceo* tinctum feliciter usurpatur; item si fractura in juvene sit, utrumque medicamentum, videlicet tertium ex latiore linteo *Ceratum*, & aliud latius linteum, *Vino* & *Oleo* expressum circumponitur. Ubi verò dolor nullus adsit, & parva sit fractura, & in parvo osse facta, ut puta in digito, & debilis pars, sufficit linteum ex *Vino nigro* expressum, si hyems sit; si verò æstas, ex *Vino Granatorum*, similiter expressum circumponere, & fascia alligare.

In fractura verò majore, & majori osse facta, cui dolor non sit adjunctus, ut est cubitus, utiliter stupæ pexæ, cum *Ovi albumine* imponuntur, videlicet, quartum medicamentum. Quas sanè stupas, si corpus debile sit, & brachium non admodum firmum, prius ex *Vino* expressas, postea *Ovi albumine* oblinitas usurpamus; quod quintum est medicamentum supra positum.

Quod si fractura magna sit, & in magno osse, dolorque urgeat, tum ratione doloris *Ceratum Rosatum*, ex latiore linteo prius

Ultima.

Quibus fasciis Neoterici utantur.

Quomodo Auctor parvam fracturam deliget.

Quomodo deliganda major fractura.

Curatio in fractura cum dolore.

prius nudæ parti imponendum; inde aliud latius linteum in *Vino*, & *Oleo Rosaceo* tinctum involvendum; postea fasciæ circumducendæ; ultimo, stupæ cum *Ovi albumine*, & *pulveribus* fulciendæ, desuperque ligandæ sunt; hoc enim modo pugnantibus indicationibus subvenitur; etenim dolor stricturam respuit, & lenientia postulat; ex alia vero parte, magna fractura, & in magno osse, validiorem stricturam desiderat; meritò igitur prius lenientia, inde stabilientia fracturam usurpantur.

Fracturæ
magni of-
fis Chirur-
gia.

Ultimo si fractura in magno sit osse, ut puta in femore, tibia, aut humero; & magna aut duplex sit, & sine dolore, tunc usurpandæ sunt stupæ prius ex *Vino* expressæ, deinde desuper imposito *Ovi albumine*, cum *pulveribus* *constrictionis* vulgo dictis. Quod si sub prima medicatione, à pulveribus, & stupis pruritus excitetur, quod corpus sero salso, aut acrioribus scateat humoribus, & fractura in magno osse sit, stabilimentoque indigeat, supra fascias priore loco positas, stupæ, & pulveres circumponuntur, & fasciæ superligantur, & multa aqua calida in qualibet fracturæ solutione membrum perfunditur ad pruritus sedandum, ex Hippocrate, & Celso. In summa, ubi indicatio stabilienti fracturam prævalet, & dolor, & inflammationis timor eam non prohibet, neque refragatur, aut contraindicat, & *Vino* utimur, & *Ovi albumine*, & *pulveribus* tandem *adstringentibus*, quæ tamen non solum fracturam stabiliunt, sed etiam sua adstrictione procul humores repellunt, & inflammationem prohibent, & arcent. At ubi dolor urget, *Ceratum*, & *Oleum Rosaceum* magis usurpamus; & quoque *Vinum*, quod ad utrumque explendum scopum commodum est.

Fasciæ
quales ad-
hibendæ.

Quod verò ad fascias attinet, ubi stupæ admoventur, fasciæ ex duplici initio circumdatae magis idoneæ sunt, duplici nomine, tum quia magis stringunt, & continent, & propter stupas suppositas, quæ exsiccantur, valentius stringitur fractura; tum quia æqualiter stringunt fasciæ, neque ad unam partem trahitur membrum, & musculus non distorquetur, ut in fascia ex unico initio circumdata. Sed si stupæ non usurpentur, aliæ fasciæ ex unico initio convolutæ, cum propositis utiliter usurpantur. Atque hæc sint dicta de medica-

mentis, fasciisque ac linteis circa fracturam admovendis, & de tertia fracturæ operatione,

Quarta operatio, quæ in fracturis cu-
randis competit, est Depositio, seu col-
locatio, seu situs membri fracti; quàm
Hippocrates tribus verbis comprehen-
dit, dum 3. de iis, quæ sunt in Medi-
catrina, Tex. 27. dixit; Positio mol-
lis, æqualis, & sursum versa, in exstan-
tibus corporis partibus optima est; cuius-
modi sunt caput, brachia, & crura.
Mollis, ut Galenus in commento, ne
partem fractam ea parte comprimat, ita
ut & inflammatione ob dolorem pericli-
tetur; & dum positionem æger immuta-
re cogitur, fracturam destorqueat, quæ
immobilis, multa cum quiete servanda
est. Debet deinde esse æqualis, quia inæ-
qualis positio, simul & dolorem affert,
& membrum distorquet; cum aliquibus
in partibus sine stabilimento remaneat,
in aliquibus comprimatur, unde meritò
æqualem laudat Hippocrates. Tertiò
sursum versa esse debet pars fracta, ac to-
tum membrum; quia sic pars fracta abs-
que fluxione conservatur; sicuti quæ
deorsum est versa, cum fluxiones provo-
cet, propter humores suo pte pondere
deorsum decumbentes, inflammationis
est causa. Meritò itaque positio membri
fracti, mollis æqualis, & sursum versa
erit. Sed non est hoc nosse satis; at ante
omnia meminisse oportet eorum, quæ su-
pra diximus, videlicet, in omnibus ope-
rationibus, mediam articulorum figu-
ram, & congruam musculorum figura-
tionem esse observandam; quæ est, ut in
ea figura collocetur fractura, & mem-
brum fractum, in qua prius extensa, co-
aptata, & deligata fuerat: ut in humero
fracto, in figura cubiti angulari, angu-
lo recto. Propterea boni Chirurghi no-
strorum temporum, ut id probe exse-
quantur, solent parare loculos, seu cap-
sulas ex tabulis, ut in cubito, angulares,
ut positio servet mediam articuli figu-
ram, & congruam musculorum figura-
tionem; atque ita per totum curationis
tempus membrum immotum servant;
quæ positio ut mollis sit, multa stupæ
in omnibus internis partibus suffulciunt.
Sunt aliqui, qui non ligneam capsulam,
sed veluti canalem efformant, ex charta
illa crassissima, cartone vulgò appellata,
in quod membrum deponunt; qui depo-
nendi modus improbat; quia inflecti-
tur, & vicissim membrum fractum infle-
ctitur,

Depositio.

Cur mole-
lis.

Cur æqua-
lis.

Cur sur-
sum versa.

Ut mem-
brum im-
motum
servan-
dum.

Et it, uti supra dictum est. Igitur lignea capsula construenda. At in minoribus ossibus fractis, ut in ulnæ fractura, deligato membro, per totam cubiti longitudinem, tabellam longam, & rectam multa stupa, aut gossypio suffultam supponunt, eandem cum fracto membro tribus locis alligantes. Similiter in fracto digito efficitur; quæ capsula, & suppositæ tabellæ alioqui sunt necessariae, propter motus, quos incautè obimus, & ad desidendum necessarii sunt, & in somno sine voluntate fiunt. Et de fracturæ transversæ, recentis, & sine vulnere curatione hætenus, cui si diutius, quam par erat, fuimus immorati, consulto factum est, ut scilicet nosceretis, an hæc ars, & negotium bajulorum, rusticorum, & muliercularum, qui passim hanc professionem impudenter exercent, propria, ac digna esse videatur. Nunc de fractura per longitudinem facta, & de fractura cum vulnere loquemur.

Quod si fractura per longitudinem ossis facta sit, dicit Galenus, duo privatim indicare; prædicta ossa fracta, quæ recesserunt, esse introrsum retrudenda, ut scilicet partes fractæ coaptentur, & in suum locum recondantur; deinde, ut ita coaptata, & commissa servantur. Primo explendo scopo, tum extensio necessaria est, tum media articuli figura, & similiter congrua musculorum figuratio, quæ musculus integrum ex una parte servat, neque ipsum distorquet. Pro secundo verò scopo, qui conservat partem jam coaptatam, deligatione succurritur, quæ in huiusmodi fractura, ut monet Galenus, est magis comprimenda, quàm in transversa fractura factum est, quòd ossa per latitudinem recessere, & ab invicem magis sunt diducta, ut meritò compressione indigeant valentior, quò ad contactum simul veniant. In reliquis autem ea omnia sunt agenda, quæ dicta in transversa fractura sunt.

Solet non rarò os frangi, & fractura vulnere conjungi, & sit fractura cum vulnere; quæ quomodo curanda sit, exactè docet Hippocr. 3. de Fracturis, Tex. 2. Sed prius recensendum, quot species fracturarum cum vulnere sint. Alia est, in qua os denudatum non est. Alia, in qua est denudatum. Rursus alia, in qua os aliquod, aut ossis frustulum abscessurum exspectamus. Quæ cum variæ sint, variam expostulant curationem. Agemus primò de simplici, in qua neque os

nudatum est, neque aliquod ossis frustulum abscessurum opinamur.

Hippocrates loco citato ponit quinque modos curandi ejusmodi fracturam; quorum quatuor erant peculiare aliorum Chirurgorum, quintus verò ejusdem. Nonnulli erant, qui censebant, inter initia vulneris tantum esse rationem habendam, per sua congrua medicamenta; deinde eo ad sanitatem spectante, volunt tunc fracturæ incumbendum esse, per deligationem, ferulas, & alia; atque ita inter initia medentur perinde, ac si solum vulnus haberent. Quem curandi modum Hippocr. partim laudat, partim damnat; laudat quidem in eo, quòd vulnere non malè provideat; sed error in eo consistit, quia fracturam inter initia negligit; ex quo errore accidit primò, quòd ossa non pariter coaptantur pluribus diebus transactis, quæ à principio ratione. Deinde inquit Hippocrates tumidiora ossa evadunt, propter affluxum humorum, unde segniora postea redduntur ad coaptationem; ex quo eliciatis, mentem Hippocr. esse, inter initia utrique esse attendendum, videlicet tam vulnere, quam fracturæ.

Alii sunt, inquit Hippocr., qui huiusmodi fracturas linteis statim curant, atque hinc, & inde linteis, hoc est, fasciis convolventes, quæ vulnus est, intermittunt, & nudum esse vulnus patiuntur; deinde supra vulnus, aliquod ex detergentibus saniem imponunt, & plagulis vino imbutis, & lana succida medentur. Quem curandi modum multum damnat Hippocrates, tum quia ignorant fasciarum usum, & ubi comprimendum est, & fascia inchoanda, tum quia multa symptomata consequuntur hunc pravum curandi modum. Primò enim tumor accedit; quòd probat Hippocr. ex parte sana, quæ si hoc modo hinc inde deligetur, proculdubio in medio intumescet; ergo multò magis ægra, & vulnerata pars; quòd humores ad vulnus truantur, impinganturque à deligatura hinc inde facta, & tumor obortus erit inflammatorius; ideoque Hippocr. ponit consequenter omnia inflammationis accidentia; quæ sunt, mutatio coloris in vulnere; labiorum inversio, propter vehementiam inflammationis; item lacrymat vulnus; perinde ac oculus in ophthalmia; nec suppurat idem, quia nulla concoctio in vulnere

Curatio fracturæ cum vulnere, ossis non nudato. Primus modus.

Incommodum.

Secundus modus.

Ejus incommoda.

Inflammationis accidentia.

Cur capsulae adhibeantur.

Chirurgia fracturæ ossis per longitudinem.

Fracturæ cum vulnere.

Species fracturæ cum vulnere.

videtur; adde, quod ossa abscedunt, quæ alioqui non erant abscessura, ait Gal. quia noxam contrahant ex incoctorum humorum affluentia, & mora; ultimò vulnus pulsu affligetur, & febrile, sive igneum efficietur, propter vehementiam inflammationis. Quæ omnia cum vident, tunc fascias resolvunt, & cataplasma vulnere superponunt; quod nil aliud est, quàm inutile pondus addere ipsi vulnere. Ex his eliciatis, mentem Hippocratis esse, ut non relinquatur vulnus nudum, sed ubique supra ipsum fasciæ circumvolvuntur. Præterea, quanto in errore versentur Averroes 7. Colliget Cap. 36. & Albucasis, scribentes, in fracturis cum vulnere, oportere vulnus relinquere nudum, & patens, quod ego apud imperitos non semel, sed iterum, ac sæpius factum vidi.

Tertius
modus.

Tertius curandi modus, à quibusdam usurpatus, videtur esse communis tum fracturis cum vulnere, tum sine vulnere. Volebant igitur nonnulli, membrum fractum non esse primis diebus extendendum, neque coaptandum, sed potius mitigandum oleo, lanis succidis, & aliis id genus; & ubi per duos, aut tres dies id mitigaverint, tum demum tertio, aut quarto die ad extensionem deveniunt. Quem modum Hippocr. damnat, & ostendit id, quod maximè huic est contrarium, convenire, ut scilicet in principio membrum extendatur, & coaptetur, tertio verò, & quarto die, quo tempore viget inflammatio, & pars exagitanda non est, quietè degat. Ex quo eliciatis Hippocr. mentem, in primis diebus esse membrum fractum extendendum; postea, si ob inflammationem, & dolorem opus erit, esse blanda, & mitigantia usurpanda.

Quartus
modus.

Quartus modus est eorum, qui volunt, fracturam esse curandam lanis succidis, oleis, & mitigatoriis, blandisque medicamentis, quousque septima dies præterit; & post septimam, membrum extendunt, dirigunt, fracturam coaptant, & deligant. Qui modus non ita ab Hippocr. damnatur, veluti prædictus. Ratio est; quia hi sinunt præterire tempus inflammationis. Sed tamen bonus non est; quia interea repletur fractura humoribus, qui & probam tum extensionem, tum coaptationem impediunt. Quod si fractura magna sit, periculum imminet, ne os sideretur; ut interim omittam, quod in longius tempus

Ejus in-
commo-
da.

Ejus in-
commo-
da.

omnino protrahitur curatio. Ex quibus eliciatis mentem Hippocr. esse, à principio esse fracturam coaptandam. Itaque Hippocr. sententia est, ut in fractura cum vulnere, inter initia sit tum fracturæ, tum vulnere incumbendum, & nequaquam nudum vulnus esse relinquendum, sed fasciis obvolvendum, ferè perinde ac si simplex esset fractura; id quod Hippocr. quoque affirmavit. 3. de Fracturis, Tex. 2. & clarius adhuc Tex. 8.

Sed nos ex Galeno, quæ in Libro de ^{Locus Ga-}Arte medicinali Cap. 91., fundamenta ^{leni de cu-}depromamus, quomodo tum vulnere, ^{rando vul-}tum fracturæ sit attendendum, & à quo ^{nere cum}fractura,

ordienda curatio sit; inde verò quomodo vicissim intentiones utriusque sunt explendæ. Inquit Galenus, quod si os frangatur, & unà cum ossis fractura, etiam muscoli, & corpora adjacentia vulnerata, aut passa sint; tunc curationis intentio oritur duplex, quarum altera quidem circa ossa fracta; altera verò circa corpora adjacentia vulnerata versatur. Utrique ergo simul prospiciendum est, & vulnere, & fracturæ.

Indicationes, seu operationes, quæ ^{Indicatio-}exercentur in curatione fracturarum, ^{nes fractur-}sunt quatuor, ut scitis, ex Primo de ^{rarum.}Fract. Comm. 1. Extensio, Coaptatio,

Deligatio, Depositio; vulneris verò ^{Indicatio-}intentiones similiter quatuor sunt, ^{des vulne-}Gal. Lib. ^{ris.}de Arte Med. Cap. 1. labia vulneris ad

mutuum contactum adducere; & simul adducta conservare; tum verò præcavere, ne quid labris vulneris intercidat; & quartò vulneratæ partis salutem consulere. Quæ omnes intentiones explendæ sunt, ita ut ab ea semper exordiamur, cujus curatio alteram præcedit. Præcedunt autem duo primi scopi, qui ad fracturas ^{Quid prius}pertinent: nam si prius vulnus curandum ^{in hac cu-}ra.

susciperemus, fracturam postea curare non ita facile possemus; cum sæpè numero nobis necesse sit ad coaptanda fracturæ labia intra vulnus digitos immittere, quod ego nisi aliquando fecissem, juvenis, qui nunc ambulat, ambulare non posset. Nam cum aliquando ad no- ^{Historia;}bilem puerum essem advocatus, cui ex casu magni saxi supra tibiam, fractura insignis, & multiplex facta in osse utroque esset, eaque cum maximo vulnere, quasi per totius tibiæ longitudinem illato, è quo fracturæ ossium frustula in terram deciderent; dum ego digitis immis-
sis, fracturam tangens, ossis tibiæ lati-
tudi-

rudinem non invenirem, solum alterius ossis repertum acumen, cum altero adverso, similiter acuto adjunxi; nam alia ossa, quæ in terram deciderant, ex rure postridie delata sunt; & ita per acutiem ossa conjuncta tam feliciter, & exactè mutuò agglutinata sunt, ut in præsentia ita ambulet, ac si nil prorsus passus esset. Quod si ego, antequam vulnus longissimum consuerem, digito fracturam non explorassem, puer proculdubio non fuisset sanatus. Igitur in fractura cum vulnere primum extensio facienda est, inde fracturæ coaptatio; qua facta, jam vulneris sese offerunt intentiones explendæ, videlicet adducendi labia ad mutuum contactum, & adducta conservandi; qui duo scopi per suturas, ac fibulas explentur; dum verò aut futura, aut fibulæ imponuntur, etiam tertiæ vulneris intentioni satisfacimus, dum scilicet præcavemus, ne quid labris vulneris interciderat; quartam quinetiam vulneris indicationem absolvimus, quæ est, partis vulneratæ substantiam salubrem conservare; quod facimus glutinante aliquo medicamento, nimirum adstringente supra suturas imposito, ut est *Diapalma*, hyeme, aut ex Hippoc. *Ceratum picatum* æstate, 3. Fract. Tex. 8. Ubi verò omnibus vulneris intentionibus jugiter satisfactum est, ad tertium fracturarum scopum rursus convertimur, quem per deligaturam absolvimus, duplicem fasciam, inde plagulas, ultimò tertiā fasciam circumducentes. Denique membrum collocamus in positione molli, æquali, & sursum versa, atque sic congrua fracturæ cum vulnere curatio expletur. In qua tamen reticendæ non sunt nonnullæ animadversiones, utcunque a fracturis sine vulnere variantes, quarum potissimæ ab Hippocr. recensentur 3. de Fract.

Vulneris indicationes ut explendæ.

Deligatio.

Positio.

Quid in Chirurgia hac observandum.

Observationes de ligaturæ.

- I. Primo, extensio hic aliquanto debilior efficienda, quàm si fractura sine vulnere esset, ne fortè cutis, & vulnerati muscoli, vehementius tracti disrumpan-
tur. Quæ extensio, primis duobus diebus efficienda est, ex Hippoc., nimirum antequam humor ad partem fractam influat. Vulnus verò altis futuris consue-
ndum est, ut vulneratæ partes, quæ ut plurimum laceræ sunt, & attritæ, mutuò adducantur, & adductæ conserventur. Quia verò in hac fractura magnum habent momentum deligatura, & fasciæ, propterea Hippocrat. multa observatu

necessaria de his ponit. Primoque vult lintea, & fascias, in hac fractura cum vulnere, latiora esse, quàm si vulnus non esset, ut scilicet utrinque linteum labia vulneris superexcedat; nam hoc modo benè labia comprehendit, neque ea comprimit. Secundò monet, paulò minus esse fascias comprimendas, quàm si vulnus non esset, ne dolor labiis vulneris accedat. Tertiò lintea vult esse molliora, quàm si vulnus non adesset, propter eandem rationem, ne labia comprimantur, & irritentur. Quarto loco, monet Hippocr. lintea non quidem pauciora hoc loco, quàm in fractura sine vulnere, sed potius plura circumduci debere, ut scilicet fasciæ frequentiores sint, quàm comprimentes; satius est enim, dicebat Celsus, sæpius circuire, quàm adstringi. Quinto monet Hippocrates, tertia die partem affectam solvendam esse, & rursus deligandam, ita ut deligatio minus aliquanto comprimat. Subjungitque, quod si quis hac curandi ratione utatur, probè omnia succedent, & neque vulnus inflammatione tentabitur, neque tumore, sed semper gracilius red-detur, & purius. Sexto monet Hipp. in fractura cum vulnere, vel ferulas non esse apponendas, vel tardius; & propterea non esse apponendas supra vulnus, ne illud comprimant; quamobrem laudat potius multiplicationem fasciarum, quàm ferulas, ut scilicet pars magis fulciatur, quàm adstringatur, & comprimatur. Quæ omnia facit, propter vulnus, ne scilicet comprimatur, nec phlegmone tentetur. Et hæc de fractura cum vulnere, ex Hipp. dicta sint. Curanda modò ea fracturæ species, in qua os, seu ossis frustulum abscessurum exspectamus.

Abscedere autem os, sive recedere, intelligimus, quando os, vel ossis fragmentum à reliquo osse separatur, & foras à natura truditur. Possunt autem ossa, vel ossis frustula recedere à reliquo osse, ex Hippocr. 3. de Fract. tex. 45. duob. modis; primò, cum ex veteri vulnere ossa emarcuerunt, aut arefacta sunt, & marcida effecta, tunc enim à natura, & expultrice ossis facultate separatur os marcidum ab integro; & hæc separatio desquamatio, sive ossa desquamari, dicitur ab Hipp., quod facit natura generando carnem in medio loco, nimirum inter os integrum, & vitiatum, ubi porosum os est; quia caro, dum arefacit, &

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

Curatio alterius speciei fracturæ.

Duobus modis os abscedit.

& attollit, ac quasi subsultat, separat os ab osse, & ita squama recedit. Qui modus potest contingere etiam sine præcedente ossis fractura, ut in fistulis, & ulceribus diuturnis, propter ossis saniem diutius in osse immorantem, & os corrumptentem, unde Hippoc. in Aphor. Ulcera quæcunque annua, aut etiam diuturniora fiunt, necesse est os emitte, & cicatrices fieri. Contingit quoque alio modo ossa recedere in fractura ossis, quando scilicet ossis fragmentum, vel planè à reliquo osse separatum est, vel ita concussum ut vacillet. Ideoque causæ, cur in fracturis ossa abscedant, prima, ac communis est, quia detineri à natura non possunt, ac regi. Non reguntur autem, vel quia sint in totum à reliquo osse separata, & in alienum locum trusa; vel quia eorum substantia à sanie corrode corrumpitur; vel tertio, quia nudata, & ab aëre externo contacta, eorum temperamentum alteratur, & vitiatur, & ita totum, quod est labefactum, à natura separatur, & expellitur à reliquo osse. Nam sciatis, quod ossa nudata, si notabili spatio aëri exponantur, corrumpi plus minus solent, quia aër externus longè frigidior est temperamento ossis. Nam si, ut dicebat Galenus, cerebrum ab aëre offenditur, quod est calidius quocunque aëre æstivo, multo magis ossa offenduntur, cum sint omnium partium frigidissima.

- I. Signum. Cognosceris autem ossis fragmenta recessura esse, primò, ex Hippocr. & Celso, si sanies multa, & tenuis ex vulnere emittatur, quæ vulneris materie non respondeat. Secundò, cum vulnus gliscere videtur, ait Hippoc. hoc est, ad excretionem festinare, atque incitari; quod accidit, cum labia vulneris diffusa diutius permanent, neque in congruo tempore coeunt, sed potius invertuntur, & æger latentem, & quietam quandam motionem in vulnere, & fractura persentit, ait Gal. Tertiò ex Hipp. 3. de Fract. Tex. 44. ossa recessura expectamus, cum coaptatione frustrata sunt. Quartò, recessurum os cognoscimus, cum nudatum est; & hoc propter duas causas: nam quando os nudatum est à suo periosteo; vel non nutritur propter venas ablatas, vel ab aëre tangitur, utrumque os abscedere facit. Ultimum signum ossis recessuri, à Paulo traditum Lib. 6. Cap. 107. quia caro in ulcere vacua, inanisque facta, & laxa, hebesque attollitur, prout

ut plurimum ossa desquamantur, propter carnem genitam supra os sanum, quæ succrescit, & subsultat, & os vitiaturum abscedere facit, uti supra dictum.

In hac curanda fractura ante omnia perpendenda est varietas, seu status recessuri ossis. Nam vel os recessurum persentitur ex toto separatum à reliquo osse, sed tamen intra vulnus incidit, & pungit, tumque ex Cels. Lib. 8. Cap. 5. volsella est apprehendendum, & extrahendum; vel secundò ossis frustulum recessurum est quidem à reliquo osse prima facie divisum, resolutumque, sed tamen adhuc cum ipso osse in suo loco continetur. Quo casu sciendum est, tale os nullo modo cum reliquo osse glutinari posse, quòd undique sit resolutum; & propterea monet Hipp. 3. de Fract. tex. 46. tentandum esse os volsella apprehendere, & extrahere. Quod si id fieri sine violentia non possit, monet Avic. naturæ esse negotium relinquendum. Nam si vi extraheretur, periculum imminet de fistuloso ulcere, & ne ex dolore febris, convulsio, & delirium, & id genus superveniant. Quod si tertio ossis frustulum recessurum à nobis non percipitur aliquo modo separatum, sed tamen ex suis signis recessurum indicetur, tunc multò magis negotium naturæ committendum est, ipsa tamen medicamentis juvanda. His igitur hoc modo exploratis, in ossibus, quæ recessura sunt, & extrahi volsella non possunt, monet Hipp. 3. de Fract. Tex. 20. & 21. ante omnia perpendendum, num os recessurum parvum, an magnum sit; etenim diversimodè curatur, quod dignoscemus ex signis intensioribus remissioribusque; etenim quia diversimodè curatur; & cum communis in his casibus indicatio sit, ut quàm citissimè os recedat, quo fractura citius curetur, ne propter nimiam moram fortè incurabilis evadat; propterea Hipp. 3. de Fractur. Tex. 20. brevi oratione præmittit curam, primò ossis parvi recessuri, hoc modo; quæcunque tenuium admodum ossium recessiones sunt, nulla magna mutatione opus habent, nisi ut laxius deligentur, ne pus intercludatur, sed effluere facile queat; frequentiusque religandum, quo ad os recesserit, ferulæque non apponendæ. Hæc est Hippocr. cura in osse parvo recessuro. In qua curatione duo sunt scopi, unus, ne pus intercludatur: quod Hipp. absolvit, si laxius deligetur membrum

Alter modus.

Causa separationis.

Ossa nudata ab aëre corrumpuntur.

Quid in hac Chirurgia maxime observandum.

Si os non percipitur, quid agendum.

Curatio Hippocr. ossis parvi recessuri.

brum fractum, si frequentius religetur, & ferulæ non apponantur. Alter scopus est, ut squama quàm citissimè decidat; quod fit, vel ab ipsa sola natura, vel adjuncta à medicamentis mox dicendis.

Varietas ossis recessuri. Quod si os recessurum magnum sit, in eo casu solet interdum esse totus ossis circulus, interdum non totus; ideoque variat tempus recessuri ossis, non solum ratione majoris, & minoris ossis frustuli, sed etiam ratione laxioris ejusdem & solidioris: nam laxiora citius, solidiora tardius recedunt. Variant rursus, quia in puero, & anni tempore verno, citius recedunt. Attamen Hipp. 3. de Fract. Tex. 45. dicit, totum circulum ossis aliquando quadraginta, aliquando sexaginta diebus recedere; cætera minore temporis spatio.

Chirurgia ossis magni recessuri. Ad rem; si ossis frustulum recessurum magnum sit, intentiones ex Hipp. duæ sunt. Prima, ut fractura stabiliatur; quia infirmum remanet os, & membrum, quando magnum est, quod recessit; ut audiverim à fide digno viro, quod cum aliquando in tibia bona pars ossis esset abscissa, tametsi fuerit reliqua agglutinata, & callo obducta, tamen infirma adeò remansit, ut deambulatione rursus fuerit rupta: secus tamen mihi in puero contigit, in quo genitus fuit callus undique, quasi totus circulus, loco ossis fracti, & in terram delapsi; sed hic erat puer, ille adultus. Duæ igitur sunt indicationes in proposito casu; una, ut firmetur, stabiliaturque fractura, alioqui imbecillima sub osse magno recessuro;

Duo scopi ejusdem. alia, ut quam citissimè recedat. Pro primo absolvendo scopo, Hipp. plagulis, *Vino* madefactis, & expressis utitur, quas vult esse longiores, quam ut semel circuire membrum possint, breviores vero, quàm ut bis, videlicet ut una, & dimidia circumvolutione membrum complectantur; latitudine autem non minores dimidio palmo, tanta scilicet, ut comprehendant labia, fracturam, & vulnus. Quæ ita circumvolvuntur, ut à duobus initiis incipientes à vulnere, in opposita parte se mutuo cruciatim decussent. Intentio Hipp. est, ut dixi, stabilire fracturam, & ideo sumit plagulas, quæ hic sunt lintea duplicata, ut firmitus teneant, quam si simplices fasciæ, & lintea essent; quas *Vino nigro austero* madefactas exprimit, quod duplici nomine roborat, & sua facultate adstringente, & quia, dum exsiccantur plagulæ, firmitus

adhærent, & tenent. Unde Galenus, plagulas etiam obliniit cerato, quod vicem præbet glutinantis. Has Hipp. voluit esse ex duplici initio circumvolvendas, quia arctius tenent; item vult esse longiores, quam ut semel, breviores, quàm ut bis circumeant; quoniam Hippocr. intentio est firmare fracturam, non autem adstringere propter os recessurum, ne recedere impediatur; ideo si bis essent circumvolutæ, firmassent quidem, sed præterea etiam strinxissent; quod si semel tantum circumirent, tunc neque adstringerent, neque continerent. Sumit autem plures plagulas, non autem affert numerum, sed dicit, tot multitudinem opus esse, quot conducit. Verum ex Galeno in Comm. possumus numerum plagularum nosse, qui dicit; plagulas continenter, ac proximè tot esse inter se conjiciendas, ut nullus in medio vacuus relinquatur locus. Notare oportet, nos in praxi solere ejusmodi plagularum decussationem moliri, in superiori membri parte; ita enim membrum quotidie resolvimus, ad saniem detergendam absque eo, quod tam frequenter plagulas renovemus, & fractum membrum dimoveamus; & sub his plagulis corium supponere possumus, per quod sanies excurrat, ut monet Hipp. & Gal. 3. de Fract. Hoc sanè modo Hipp. stabilit fracturam in magno osse recessuro, & primo scopo satisfacit. Ut autem quam citissimè recedat os, & secundus scopus expleatur, Hipp. id exsequitur medicamentis, quæ tum valenter siccantia fuerint, tum etiam concoquentia. Unde Hipp. utitur *Cerato picato*, quod pus movet; est etiam utilis *cinis Lumbricorum terræ*, *Melli admixtus*; item *Ammoniacum*, & *Bdellium dissolutum cum Oleo Lilliceo*. Aliud prædictis longè ad extrahendas squamas efficacius est, *Oleum vetus*, & *Cera citrina*, ac *sordities vasorum Apum*, ad ignem liquata, deinde huic admixta parte una *Euphorbii*, & duabus *Tithymali*, & tribus *Aristolochiæ*. Et hæc est curatio fracturæ, in qua os vel parvum, vel magnum recessurum expectamus.

Modo curanda ultima species fracturæ cum vulnere, in qua os nudatum suo periosteo est; quod dupliciter contingit ex Hippocrat. 3. de Fract. Primò, cum os, quod nudatum est, extra vulnus eminet; alio modo, cum os nudatum extra non eminet.

Zz Cure-

De plagularum numero.

Secundus scopus ut absolvatur ab Hippocr.

Hippocr. scopus in quavis harum operationum.

Chirurgia fracturæ, osse denudato non eminente.

Medicamenta non tuto operiunt vulnus.

Non lintea sed cutis.

Cura ossis fracti, extra prominentis.

Curemus primò fracturam cum osse nudato, quod extra non eminet. In hac fractura facta decenti extensione, inde directione, & ossis coaptatione, ita ut eminentiæ in suas cavitates recondantur, quæ communia sunt; quod privatim requiritur cum hac fractura, illud est, quod, cum os nudatum, dum ab externo aëre tangitur, statim alteratur, & pristinum temperamentum, & constitutio immutatur, labefactaturque, ut abscedere, & desquamari necesse sit; Idco indicatio statim exoritur prohibendi, ne os ab externo aëre tangatur; non tangetur autem, si aliquod operimentum illi comparetur. Medicamentis autem operiri posse os nudatum, ne ab aëre tangatur, & corrumpatur, posset quispiam jure opinari; veruntamen id fieri tuto non posse, testis est Gal. 3. de Fract. Comm. 43., ubi ait, medicamenta vel morsum ulceri inferre, si abstergentia sint; vel ulcus sordidum reddere, si oleosa, & mitigantia; ideoque pro nudato osse operiendo medicamenta opportuna non sunt. Sed neque etiam lintea congrua sunt, cum ex Galeno congruentius operimentum, videlicet cognatum habeamus; & ideo cum sciamus, naturale integumentum non solum ossibus, sed etiam musculis, & internis omnibus corporibus esse cutem, ideo omni industria cute est os subjectum nudatum operiendum; Propterea Galenus 3. de Fracturis, Comm. 43. dicebat; omnia, quæ sub cute sunt, cute admodum, tanquam cognato operculo gaudere; quod item probat multis exemplis; & nos quoque quotidie in hoedis conspiciamus, qui sua cute, & pelle tecti diutius durant, excoriati verò faciliè corrumpuntur. Unde operæ pretium est, ut cognata cute ossa nudata contegantur; id quod fit, si labia cutis diffusa, ad mutuum contactum, vel futura, vel fibulis, vel deligatura adducantur; idque à principio faciendum est; postea glutinatoriis medicamentis procedendum.

Quod si os fractum, nudatumque extra vulnus eminens sit, perpendendum primò est, num illud os, quod extra eminet, possit non difficulter in suum locum naturalem restitui, an non possit; præterea, an carnes pungat, & gravem sensum doloris afferat, an non. Si potest sine difficultate, & noxa redire in suam sedem, tunc facta extensione decenti coaptandum est, tunc reliqua sunt

facienda, quæ paulo ante de osse nudato dicta sunt. Quod si in suam sedem exstantia ossa redire non possint, vel aliquot eminentiæ, veluti aculei pungentes, sensum doloris inferant, tunc aliud requiritur, ut reponantur, & in suum naturalem situm coaptentur. Hoc autem est, ut eminentiæ ossis aut lima abradantur, aut forcipe præcidantur, & ita retundantur; sic enim tum coaptabuntur, tum exstantiæ non amplius dolorem inferent. Et quamvis spatium intercedat necesse est, quæ os retusum est, quod impleri sanie potest, quia tamen majus periculum impendit ex eminentiis extra positis, & veluti aculeis pungentibus infestantibus, propterea id, quod modicè urget, parvipendimus, & valido urgenti resistimus; ut interim omitamus, quod perquam exigua spatia sint, & deligatura exprimere fluentes humores possimus, & ita partis fractæ substantiam salubrem conservare. In quo casu, Hippoc. utitur nonnullis ferramentis, quæ figura vectes æmulantur, & vulgò scarpelli dicuntur, quibus lapidicidæ uti solent, ut puta parte altera latiora, altera angustiora; quæ esse debent tria, vel etiam plura, ut maximè congruentibus uti quispiam possit. Deinde opus est, ut inter extendendum unum ex his injiciamus, ita ut inferiore sui parte, depressiori ossis parti subjectum, superiore eminentiori innixum firmetur; atque ut semel dicam, velut si quis vel lapidem, vel lignum validè vecte moveat. Sint autem hæc ferramenta validissima; ne inflectantur, quod magnum præsidium esse, si & ferramenta idonea sint, & molitio, ut debet, efficiatur, Hippoc. prodidit 3. de Fract. Tex. 39.

Ferramenta in osse fracto prominentes idonea.

C A P. CXII.

DE FRACTURA OSSIS MALE CONFORMATÆ.

Si fractura ossis curetur, cum iis animadversionibus & cautionibus, quæ supra propositæ sunt, sperare oportet, rectam, & exactam futuram curationem. Veruntamen, interdum evenit, ut non prosperè succedat curatio, & ita fractura malè coaptata sequatur; quæ interdum vel Medici incuria fit, vel etiam fracturæ culpa. Ideo de omni fractura malè coaptata nunc dicendum est.

Fracturam malè conformari, seu coaptari, tribus modis, ex praxi deprehendo.

Mala conformatio triplex.

- I. do. Primus modus est, in quo os non in directum cum alio osse agglutinatum est, sed ultro citroque; quod evenit, quia distortum agglutinatum os est, & musculus integer ex una parte servatus non fuit. Secundus modus est, in quo congrua extensio facta non est; propter quam causam agglutinatum est os cum altero osse, non in fractura, sed in alieno loco, videlicet ad latus, vel paulò superius. Fieri etiam potest, ut utrumque vitium adsit, & fiat tertia quædam species, ex utraque potius composita, quam diversa. Vel tertiò fractura malè coaptata manet; quia ossis frustulum à reliquo osse resolutum, separatum in fractura fuit; quod vel extra fracturam detrusum, ad latus ossis exterius hæret; vel in ipsa fractura continetur; idque duobus in locis, vel enim impulsus est violenter in locum medullæ, scilicet in mediam cavitatem; vel inter ambo ossa fracta consistit, & contactum utriusque ossis fracti prohibet, & ita ossa fracta à se invicem sejuncta persistunt. In prima fractura, membrum distortetur; in secunda, brevius redditur; in tertia, vel non glutinata fractura remanet, ita ut vacillet, & pendeat membrum; vel perpetuo dolore afficitur. Ego omnes vidi, sed duas priores etiam curavi, tertiam semel tantum vidi.

Effectus
primi mo-
di.

Secundi.

Curatio
primi, &
secundi
modi.

Si igitur fractura malè coaptata sit quia os ossi in directum non sit agglutinatum, ut aliquoties fieri, maximè in tibia, vidi, in qua si tibia extrorsum sit callo agglutinata, & non in directum superiori tibiæ parti, tunc pes extrorsum spectat, & valgi incedunt. Quod si contra tibiæ inferior pars introrsum sit agglutinata, vari resultant, & pedibus introrsum intortis incedunt. Quod si in directum positum sit os, sed propter diminutam, & imperfectam extensionem factam, non fuerit in loco fracturæ agglutinatum, sed superius alteri ossi ad ejus latus, in eo casu, ut dixi, brevius factum est membrum, & quadantenus distortum. Uterque casus communem habet intentionem, ut scilicet rursus membrum rumpatur; quo facto, fiat extensio parior, & minor quidem in primo, major in secundo; deinde in primo casu, in directum os conformetur; in secundo, in loco fracto coaptetur. Rursus rumpitur os, si malleo supra os, cui pannus multiplex, aut lana, aut spongia superponatur, percutiatur: quæ ra-

tio mihi non satisfacit; propterea quod os sub ictu mallei frequenter rumpitur in alio loco, atque ita fit nova fractura.

Rumpi etiam potest, si ligno transverse posito, prematur hinc inde pars rumpenda, donec rursus rumpatur; quod tamen dubium adhuc est, ut in loco fracturæ rumpatur; præterquam quod, si hoc modo rumpatur, ex nimia compressione ruptum os comprimere, & atterere musculos potest. Propterea ego rupi os tibiæ, per validam ejusdem extensionem, sensim tamen factam, cum machina, & instrumento validè extendente, uti est scamnum Hippocratis, & rursus bene coaptavi, prospere successit curatio: nam quando membrum extenditur, non potest alibi rumpi nisi in fractura agglutinata. Sed quia hunc curandi modum, qui fit cum renovata, seu iterata ossis fractura, pauci admittunt, & nonnisi in fractura recenter agglutinata tentari debet, in antiqua minimè; tum verò, & in homine valido, & juvene, & tempore veris, aliter non est tentanda. Ego volo vobis communicare, ^{Historia.} quid egerim in adolescentulo, cui tibia extrorsum fuerat male coaptata, & valgi incedebat; de quo parens petiit consilium hic Patavii, ab Excellentiss. D. Bellacato, & Capivaccio, cui ego quoque interfui. Et cum à nobis concluderetur, non posse aliter curari puerum, nisi rursus rumperetur os, & renovata fractura, intelligeremusque, hanc operationem non esse omnis prorsus periculi expertem, parens pueri id non permisit; quod unicus erat, non solum patris, sed totius familiæ hæres, dicens, se malle puerum habere vivum & valgi, quam nullo modo habere. Ego, uti dicebam, cepi quibusdam instrumentis, & laminis ferreis, sensim, ac sensim tibiæ partem distortam intrò impellere ac trudere, donec non amplius valgi deambulet; & ita postea vidi adultum, & tam bene incedentem, ut vix læsio appareret. Quod in puero quidem contingere potuit, in adulto & præduro corpore nequaquam potuisset. Atque hæc est fracturæ malè conformatæ curatio, in qua distortum membrum relictum est, & agglutinatum.

Quod si in membro fracto non proba sit facta extensio, sed debilis, ita ut partes fracti ossis non sint mutuò coaptatæ, in quo casu brevius redditum sit membrum, & ita sit glutinatum, eadem

Zz 2

cura-

Ut Auctor
os male
coapta-
tum rum-
pat.

Historia.

Curatio
secundi
modi, dis-
facilis.

curatio adhibetur; scilicet per extensionem validam cum machinamentis factam, rursus rumpitur fractura, & coaptatur. Sed sciendum, hanc curam cum difficultate prosperè succedere; propterea quod ad fracturam ossa jam occalluerunt, neque amplius glutinari possunt labia, ita callo obducta. Nam si in ore labium labio glutinari non potest, nisi prius scarificetur, & vulnus cruentum reddatur, quantumcunque labia mollia corpora sint, quanto minus id ossibus eveniet, quæ durissima sunt, cicatrice obducta, nec ulla ratione scarificari possunt?

Tertius
modus fe-
re incur-
bilis.

Quod si de tertia fractura malè coaptata loquamur, quæ ossis frustulum separatum habet, quod vel hæret extra ad latus ossis fracti, vel intus, & hoc vel inter ossa continetur, vel ad medullæ cavitatem intrusum est, incurabilis ferè proponitur casus. Neque in primo alia curatio convenit, quam ossis extractio, per sectionem, usque ad os factam. In secundo vero, vidi ego non glutinatum remansisse os, & membrum proprio fulcimento destitutum, propendisse. In tertio verò vos ipsi consideretis, quid portio ossis possit intra medullam mali facere.

C A P. CXIII.

DE LUXATIS.

De dislocatis, ut vulgari utar dictione, id tantum dixerim, quod fuisse in Pentateucho de ipsis agatur, nî adam, quod si eò humoribus confluis, & impactis, in proprium locum luxata reduci, ac condi nequeant, eò ferramentum candentia adigantur, sic ut cutis mediocriter pluribus in locis aduratur, diuque per pus moventia, ulcera aperta teneantur; verò prosperè ac succedente curatione, renovanda iterum ulcera sunt, vel eodem loco, vel vicino.

C A P. CXIV.

DE GUMMATIBUS.

Ultimò Chirurgiæ proponendæ sunt, quæ ad gummata, & ossis cariem pertinent, initio sumpto à gummatis, tanquam, quæ ut plurimum in cariem migrent.

Gumma-
tum causa.

Gummata ossium fiunt à materia lenta, & crassissima, cuiusmodi pituitosa est, & melancholica, ut plurimum autem pituitosa, quæ sæpe tabe Gallica est

infecta. Hæc interdum solent esse dolentia, ut puta, à prava materia, & acriter in periosteis consistente; interdum ferè indolentia. Rursus alia sunt exigua, alia majora; item, alia recentiora, alia vetustiora. Præterea alia sunt cum subjecto osse corrupto, alia minimè. De omnibus agendum.

Si gumma offeratur exiguum, recens, indolens, neque os subjectum cariosum habens; id curatur non difficulter medicamentis mollientibus, & digerentibus: unde usus sum feliciter *Emplastro ex Oxaleo*, tum *Citrino meo*; quæ prout à proprietate humorem pituitosum ad se trahant, valentiùs ideo, & citiùs curant.

Unde *Diachylon simplex*, cum pulvere *Iridis*, aliquando & sanavit. Item *Emplastrum ex radice Cucumeris asinini*, & *Bryoniae*, ac *Altheæ*, cum *Oleo Liliorum*, & *Oxymelite*, similiter profecit. Sed si gumma his non cedat, quod sit majus & vetustius, *Luta Thermarum* opportuna sunt, & *Oesypus*; tum verò etiam *lotura Lanarum*, duos aut tres dies per spongiam apposita; deinde eadem ex *Aqua Calcis vivæ* expressa, & desuper alligata, & per unum, atque alterum diem usurpata, profuit. Quod si gummata Gallica sint, non est abs re, omnia medicamenta parare, ex *Ligno Salsa*, & *Cortice*, ac horum omnium sapere naturam, sive decoquantur in aqua, sive per pulveres usurpentur. Imò universale præceptum quoque erit, decoctum alexipharmacum per os exhibere. Sed si gummata his adhuc non cedant, suffumigium ex *Lapide Pyrite*, aut *Molari extinctis in decocto Radicis Altheæ*, *Cucumeris asinini*, *Bryoniae*, *Salsaparillæ*, ac *Corticis Ligni*, cum sexta parte *Aceti* profuit. Quod si non cedant, quod subjectum os corruptum, cariosumque habeant, quod dignoscemus, quia ab aliis medicamentis non dissipatur gumma, præpterea dolet perpetuò, & potissimum mollitiem ipsius cutis habet conjunctam; in eo casu, aperiendum gumma est scalpello, & os cariosum primò auferendum, & ita curandum. Unde hoc loco alia operatio Chirurgica occurrat, quæ os cariosum curat, & non solum in gummatis Gallicis usurpatur, sed etiam cum ex aliis causis ossa eroduntur, & cariosa fiunt. Nam ego aliquando vidi puerum, cui ex subjectis partibus, ut puta ex dura cerebri membrana, humor quidam acris, & pravus per

Differen-
tiæ

Curatio
gumma-
tis
exigui.

Veteris.

Gallici.

Quod os
corruptum
habet.

Alia op-
eratio Chi-
rurgia.

per os exibat, & ipsum perforabat multis hinc inde foraminibus, tum majoribus tum minoribus, subjectâ tamen membranâ illâfâ, qui sane humor omnino erat contrarius naturæ ossis capitis, nequaquam ejusdem membranæ subiectæ. Sed nos dicamus, quæ Chirurgia ossis cariei conveniat, sive ex se, sive à gummate sit caries oborta.

CAP. CXV.

DE OSSIS CARIE.

Chirurgia
ossis cario-
si.

Signa suf-
ficientis
crassonis.

Curationis
per scal-
prum &
malleum
incom-
moda.

Ossis caries, ubi in propatulo est, omnino Chirurgia curatur; quæ fit auferendo cariem, usque dum viget. Hoc fit primum scalpris, si locus, seu spatium adest, eradendo os, usque quo ad sanum ventum sit, hoc est, ad album, & solidum; propterea quod albo finiri ex nigritie, vitium; soliditate verò quadam, ex carie, manifestum est, dicebat Celsus. Quod si tertium adhuc appareat signum, scilicet sanguinis eruptio, erit certè & hoc signum, liquidò demonstrans, ad os integrum cum scalpro ventum esse. Propterea plurimi præparati sint scalpri, quibus passim utamur.

Sed interdum scalpri operatio nimis tarda est; propterea quod, quando os est cariosum factum, valde exsiccatum est, & durum redditum, unde scalpra minus idonea sunt. In quo casu Auctores utuntur scalpro, & malleo; quæ tamen difficultate non vacant, quæ provenit ex ictu; & potissima accidit in capite, in quo propter ictum muti interdum facti sunt patientes; propterea quod ictum persentiunt omnes internæ partes ad cerebrum attinentes: nam qua ratione baculi parte percussa totus baculus tremit, & ictum suscipit, eadem quoque tremere contingit & cerebrum ipsum & partes ad ipsum spectantes & conjun-

ctæ. Unde propter ejusmodi tremorem interdum nervi mollissimi rupti sunt; interdum exigua vasa, vel cum periculo mortis agrotantis, vel cum mutilatione sensus, & motus alicujus partis. Propterea alii Chirurghi excogitarunt malleum plumbeum; sed ego fui imaginatus quædam remedia ictum resolventia, potiora; etenim obduxi caput, seu verticem scalp-

Ut Auctor
his medea-
tur.

prorum panno, & malleum similiter obvolvi panno, ita enim ictus non offendit. Sed sive scalpris, sive scalpris & malleo res agatur, omnino ita eradendum os est, ut caries tota auferatur. Signa jam proposita sunt, albedo, soliditas, & sanguis.

Sunt aliqui, qui utuntur, ad cariem auferendam, *Oleo de Sulphure, aut de Vitriolo*, præsertim cum ductus, & via, qua ad os itur, angustissima sit, & profunda; instillant enim per fistulam olea; quæ ratio tuta non est; primò, quia olea non sufficiunt ad cariem omnem tollendam; deinde, quia sparguntur, & comburunt partes circumjacentes sanas, cum dolore, & inflammatione; & ideo olea hæc caustica vitanda, præcipuè cum habeamus scalprios, ad omnem ossis cariem profundissimam, & angustissimam opportunos. Sunt etiam opportuna fer-

Alia cura
per olea.

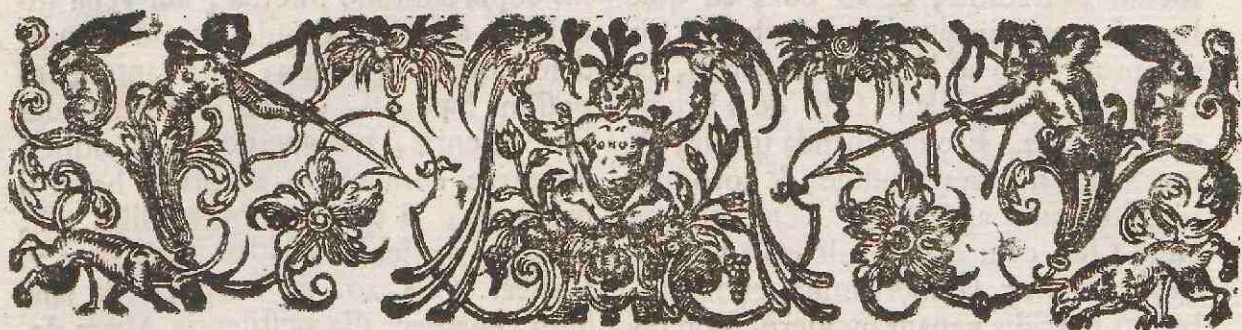
Per ferra-
menta
candentia.

Cum os vitiatum in propatulo est, scalpri sufficiunt, & probe opus absolvunt; sed interdum ossis caries profundior est, & angustâ via ad ipsam itur, neque scalpri communes ac propositi pro usu os cariosum abradunt; idcirco utimur aliis scalpris, deraforiis, & angustis.

Cura in
carie pro-
funda.

Operationum Chirurgicarum.

FINIS.



HIERONYMI

FABRICII

AB AQUA PENDENTE

DE ABUSU

CUCURBITULARUM

IN FEBRIBUS PUTRIDIS

Dissertatio.



ADEO invaluit Cucurbitularum supra dorsum in Febris Putridis curandis abusus, ut omnibus ferè in animo impressum sit hoc quasi axioma; in febribus non putridis modo, sed pestilentibus, applicandas esse cucurbitulas dorso, non solum principio præterito, & tanquam remedium topicum, sed etiam in ipso principio, nulla habita distinctione, nec evacuationis primorum ductuum, nec sanguinis missionis, nec steteritne fluxio, an non. Quod quidem me coegit hæc litteris mandare, non ut alios reprehendam, hoc enim non est institutum meum; sed solum, ut veritatem patefaciam, & in posterum, quando liceat illas dorso affigere, & quando non, quid sit, quod vicem suppleat sectionis venæ, & quæ mala ex illarum abusu evenire possint, omnibus innotescat. Cum igitur hepatis sit officina humorum, ex Galeno 4.

de Ufu partium Cap. 12. & humores in venis resideant, tanquam in loco proprio, ex eodem 2. de Decret. Hippocr. & Plat. Cap. 8., & febres putridæ pendeant ab humorum putredine, ut idem 1. de Arte curat. ad Glau. Cap. 4. & 11. Method. Cap. 10., fiatque hæc putredo a prohibita transpiratione, & prohibita transpiratio ab obstructione, & obstructio à multitudine; hæcque febris putredo, prohibita transpiratio, & obstructio, sint partim in fieri, partim in facto esse; nec tolli possit id, quod factum est, nisi tollatur prius, quod est in fieri; ideo ab eo, quod est in fieri, nempe ab evacuatione multitudinis fluentium humorum exordiendam esse curationem, nemini dubium est. Omitto nunc cacoehymiam, ut de his omnibus videre est Galenum Lib. 11. Method. Cap. 4., quæ evacuatio debet esse cum revulsione, ne fluant humores ab epate, in quo generantur, & à toto venarum ambitu, in quo continentur, ad

fo-

focum putredinis, & ad cor, ad quæ loca feruntur in putridis febribus. Fit autem revulsio ad longinquas partes, & contrarias, ex Galeno Lib. de Hirudinibus Cap. 2. Pro evacuanda igitur, & revellenda hac multitudine, & toto inanendo, quid agendum? Vena secanda est. Quo casu dixit Galenus 11. Method. Cap. 15. saluberrimum esse in febribus putridis venam incidere, non solum continentibus, sed etiam aliis omnibus, quas humor putrescens concitat; ubi præsertim nec ætas, nec vires id prohibent. Levata namque ea, quæ corpus nostrum regit, natura, exonerataque ab ea, qua veluti sarcina premebatur, haut ægre, quod reliquum est, vincet; itaque proprii muneris haut oblita, & coquet, quod concoqui est habile, & excernet, quod potest excerni. Sed quænam vena erit idonea pro hoc munere obeundo? Basilica, ut Galenus 4. de Ration. Vi&. in Acut. Comment. 24. Sed cum duo sint primi mittendi sanguinis scopi, scilicet; morbi magnitudo, & laborantis robur, ex Galeno lib. de Curat. per sanguin. miss. Cap. 9., altero deficiente, viribus scilicet, quæ permittunt, quid agendum? Viribus existentibus omnino languidis desistendum, ne interficiatur æger, & vituperetur medicus, & remedium. Sed nec hæc possunt esse omnino languidæ, cum humorum plenitudine, vel saltem, non multa imminutione, adstante solummodo aliqua imbecillitate; quod sæpissime evenit, ita ut morbi quidem magnitudo suadeat venæ sectionem; at vires non sint ita validæ, quæ illam sustinere possint tutò. Confugiendum ad id quod dicit Aëtius 1. Tetrab. Serm. 3. Cap. 20. de mente Galeni, scilicet; venam secare sæpe in anno, non arbitror commodum esse; simul enim cum sanguine multus vitalis spiritus excernitur; cum hic frequentius consumatur, & tota animalis moles perfrigeretur, & omnia naturalia opera deteriora fiant. Probo igitur, ut ab ignobilioribus partibus, veluti sunt crura, sanguinis extractio fiat. Optimum autem est hoc auxilium ad conservationem sanitatis, & ad eandem recuperandam, si fuerit prævaricata; prodest etiam scarificatio oculis diuturna fluxione tentatis, & aliis capitis affectionibus; thoracis item, & anginis, ex Galeno 4. de Tuend. Valetud. Cap. 4., qui ita habet; nam si cum sangui-

nis copia lassitudo infestat, aut vena incidenda est, aut aliquid, quod tantundem possit, agendum; sane tantundem possunt hæc, si, quibus hæmorrhoides sunt retentæ, has aperueris; si mulieri menstrua consuetudo cessarit, hanc si provoces; si quibus horum nihil est, scalpello malleolos incidas. Oribasius 7. Collect. Cap. 20. sic scripsit: & sane dum vehemens illa pestilentia Asiam deprehendisset, multosque perdidisset, meque etiam attigisset morbus, secunda morbi die, remissione febris facta, crus scarificavi, sanguinisque ferè libras duas detraxi, atque ita periculum vitavi; plerique etiam hoc præsidio usi, superstites evasere. Avicenna 4. prim. Cap. 21. sic scripsit; ventosæ scarificatæ, cruribus applicitæ appropinquant minutioni. Multæ aliæ adessent authoritates, & loca, quæ id comprobarent, sed illas omitto brevitatis causa. Redeo ad rem. Satis igitur patet, pro universali illa evacuatione, & revulsione molienda, de qua Galenus 11. Method. 10. dixit, Medicos de dorso scarificatione ne verbum quidem facere, cum tutum non sit secare venam, sed, vel crurum scarificationem, vel, si opus est, hæmorrhoidum apertionem, vel membrorum provocationem extollere; etsi dicat Gal. si quibus hæmorrhoides sunt retentæ, has aperueris; quasi velit innuere, quod si non sint retentæ, non sint aperiendæ; attamen, experientia comprobatum est, etiam si non fluxerint prius hæmorrhoides, loco sectionis venæ, pro toto evacuando, utiliter posse usurpari, & maxime, si cum hirudinibus aperiantur; immò hoc remedium nunc est in frequenti usu, & ægrotantes illud libentius admittunt, quam malleolorum scarificationem. Quod si cum hisce velit Medicus multum sanguinis extrahere, illis incisis, adhibito fomento ex aqua calida, voti compos fiet. Patet igitur, an illarum usus supra dorsum in qualibet febre putrida simpliciter pro toto inanendo, rationalis sit, annon; & usus ne, an abusus debeat nuncupari. Sed de his hæcenus; nam ut dixi in principio, non alios reprehendere, sed hominum utilitati consulere in animo est.

Dubium est modo, an cucurbitulæ in febre pestilenti, pro remedio locali dicto sint affigendæ? Pro parte affirmativa multæ sunt rationes.

Prima, quæ est consuetudo; jam enim in-

invaluit usus applicationis illarum in illis febribus.

Secunda est, commune medicorum præceptum; omnes enim in febre pestilenti jubent, ut attrahatur materia ad cutim.

Tertia est, ad materiam corruptam in corde detentam evacuandam, quæ quamprimum debet amoveri.

Quarta est, quia debet Medicus imitari naturam recte operantem, ex Galeno 10. Aphorif. 10. Natura autem, quando recte operatur, materiam propellit ad cutim in illis febribus; unde apparent illa exanthemata, & sic sequitur ægris salus.

Pro hujus tamen dubii explicatione, primo notandum est, dixisse Galenum 1. de Differ. Febr. Capit. 6. putredinem fieri in venis, eo modo, quo & in inflammationibus. Ex quo arguo ipse, quod & eodem modo debet curari. Et si non omnes febres ab inflammatione, saltem in omnibus febribus, in corde adest quasi inflammatio; cum febris non fiat, nisi humores cordis ponantur in calefacto esse, ut concludunt omnes Medici.

Secundo notandum, quod Galenus 3. de Simpl. Medicam. Facult. Cap. 6. loquens de remediis localibus, & externæ parti inflammatae applicandis, sic dixit. Nam inter initia repellere, comprimereque influxus oportet; in statu autem, ita per halitum digerere, ut morsus abest; in incrementis vero, partim repellere, & partim digerere. Medici igitur erit hoc observare, & in curanda inflammatione, quæ sit in partibus interioribus. At dicet aliquis; quomodo poterit ipse in principio repellere tantum; in augmento repellere, & digerere; in statu vero tantum digerere, idque citra morsum in curanda febre pestilenti? In principio, regioni cordis ipsius unguenta frigida, eaque cordialia applicare debemus; illa enim vim habent illud roborendi, & quodammodo materiam fluentem repellendi; sique videtur Medico, quod illa repulsio, quæ sit unguentis, satis non sit pro morbo profligando, utatur adhuc revellentibus, extremis partibus adhibitis, ut venæ sectione, crurum scarificatione, hæmorrhoidum apertione, cum vesicatoriis, cum frictionibus; hæc enim vim habebunt revellendi materiam fluentem. Sed hæc non

sunt localia, verum universalia remedia. Tantum autem abest, ut usus Cucurbitularum supra dorsum, valeat ad repellendum à corde, in quo est focus putredinis, ut potius nulla per eas fiat repulsio, sed solummodo major ad illud attractio, quod est è directo contra Galenum 2. in 6. Epidem. Comm. 30. Illud novisse satis sit, succos ad cutim vergentes, per eam esse evacuandos; nam iterum per intima corporis revulsio, ipsis valde longinqua est, ut per alvum, & vomitum evacuentur. Sed forsitan me dicere putatis, nunquam purgatione per alvum in talibus utendum esse. Ego vero non id dico; nam in Libr. de Art. Cur., in quibus corporibus permulta humorum copia est, iis utiles esse purgationes, didicistis; priusquam enim ita redundantem materiam, aut venæ sectione, aut purgatione quis eduxerit, si fovens, hoc est calidis utens, ipsam discutere conetur, plus attrahet, quam per cutim evacuabit. Nonne dixit & Valesius 3. in 3. Epidem. Comment. 37. Sed neque in febribus pestilentibus, nisi raro, spontaneæ alvi fluxiones utiles sunt; accommodatiores enim sunt evacuationes, quæ ex alto corpore in cutim evocant; & tales etiam sunt arte procurandæ, ut evocatio ad cutim, quæ fit per frictiones, cucurbitulæ scarificatæ adhibitæ, & provocatus sudor. Non nego tamen, ob hæc, antecedere debere sanguinis missionem, & si res exigat, purgationem turgentium. Quare ergo, præmissis minorante pharmaco, primos ductus evacuante, & sanguinis missione universali in principio, non licebit ad materiam corruptam in corde detentam evacuandam, quæ quamprimum debet amoveri, dorso cucurbitulas affigere? Multum quidem possunt hæc loca, sed credo, quod, quia malè intelligantur, pessime etiam observetur præceptum, & per consequens multis ægrotis sint interuccionis causa. Duabus igitur responsionibus, allatis autoritatibus satisfacio. Et prima est, quod non quælibet evacuatio sufficit ad totum evacuandum, ne ab eo fluat materia ad focum putredinis, sed necessaria est exquisita, quæ sit, vel usque ad animi deliquium, vel paulominus: unde non sufficit dicere; ego secui venam, vel aperui hæmorrhoides, vel scarificavi malleolos; sed oportet cognoscere, an propter illam evacuationem,

nem, steterit fluxio, an non; nam si non stetit fluxio, evacuatio est adhuc repetenda, & per consequens adhuc revellendum ab ipso foco; quod si potius tunc ipsum focum evacuare tentaremus, res pessime cederet, plus enim erit, quod attrahetur, quam quod evacuabitur.

Secunda responsio hæc est. Suppono, factam esse exquisitam evacuationem, ita ut ratione inanitionis, etsi sum in principio, nulla fluat materia ad focum ipsum; attamen stante principio, ideo nec licebit Cucurbitulas dorso, ad materiam intro latentem evocandam, affigere; nam dixit Hippocr. 1. Aphor. 22. concocta movere, & medicari, non cruda, neque in principio &c. Quomodo igitur stante cruditate, quæ viget in principio, ex Galeno Lib. de Tot. Morb. Temp. Cap. 3., etiamsi dorso Cucurbitulas affixerimus, materiam ipsam educere poterimus: illam certe exagitare, at non verò evacuare valebimus; imò potius partes vicinas, sanasque eliquabimus; ut optime annotavit Hippocr. 4. de rat. Vi&it. in Acutis Text. 22. cum dixit; Quicumque autem, quæ inflammantur, statim inter morborum initia, medicamento solvere conantur, hi non solum ab inflammata parte nihil adimunt, cum non cedat, quæ adhuc cruda est affectio; sed etiam ea, quæ sana sunt, absument, & colliquant: ubi autem corpus imbecille sit, prævalet morbus, & remedium non habet. Ex quo allatæ Galeni, & Vales. auctoritates intelligendæ sunt cum grano salis; scilicet, si totum fuerit probe mundum, & principium præterierit, tunc solventibus erit locus. Quod autem hæ auctoritates ita intelligantur, probo ex Aëtio Tetrab. 1. Sermon. 30. Cap. 20., ubi de Cucurbitulis, tanquam de remedio locali sic ait. Neque in corporibus repletis, nec in principiis morborum, Cucurbitulis utemur, sed quando evacuatum fuerit totum corpus, & non amplius influxerit parti, cui sunt adhibendæ, & opus fuerit movere, discutere, & attrahere relictam in parte inutilem fluxionem. Ecce ergo, an qualiscunque evacuatio sufficiat, an opus sit pro illarum recto usu, quod excesserit principium, ubi probatum est, quod in principio, non exquiste evacuato toto corpore, in febre pestilenti, Cucur-

bitulæ dorso non debent adhiberi; & hoc contra aliquot recentiores, quibus nunc aliqua in parte morem gerere placeret.

In augmento igitur, & statu, illas omnino non damno, sed dorso tantum affigendas esse non consentio: nam cum in augmento, partim repellendi, partim resolvendi sint indicationes, ut probatum fuit; cum cucurbitulæ habeant vim resolvendi tantum, in parte affecta tantum illarum non erit usus rationalis, nec salubris. Quid igitur erit tunc agendum? Si Medico libeat illas dorso applicare, simul & natibus, & coxis, & cruribus applicet; tunc enim (cum repellendum quidem sit, non ratione fluentis materiæ, quæ jam fluxa est, sed solummodo præ timore, ne adhuc fluat) qui illas eodem tempore, quo dorso & partibus quoque inferioribus applicaverit, metu fluxionis solvetur; sic enim à partibus illis, ad partes supernas non concitabitur fluxio. In statu pariter censeo illas esse applicandas eodem modo, quo & in augmento; sed in statu præstat quiescere; nam etsi tunc resolvendi tantum adsit indicatio, id tamen citra morsum, id est, leviter est agendum, & hoc, ne de novo irritetur fluxio: sed cum cucurbitulæ valentius attrahant, experientia eorum, quibus affiguntur, tutum non est illas soli dorso affigere, sed præstat & partibus infernis id facere; quod & in augmento fit. Nec valet objectio. Sunt Cucurbitulæ remedium imbecillum, ex Celso Lib. 2. Cap. 11. Sunt enim remedium, in mittendo sanguine, respectu sectionis venæ, minus validum; cum alioquin fortiter attrahant materiam in alto reconditam. Sed etsi Recentiorum opinionem, de illarum usu in illis partibus, hisce duobus temporibus, non improbaverim; mihi tamen probatur magis usus Antiquorum; & inter alios Aëtii, qui Tetrab. 2. Sermon. 101. Cap. 129. proponit unctionem ex Oleo, Nitro, & Aqua, qua inungi jubet totum corpus; quia fit revulsio à toto, & evacuatio à parte affecta, citra morsum, & ægrotantis detrimentum; cum alioquin, ex usu Cucurbitularum eo tempore supra dorsum, multos ægros jugulatos viderim. Rhasis pariter antiquus Medicus Syrus, Tract. de Peste, probat, ut Aqua calida tunc totum corpus foveatur; sicque in idem tendit, in quod & Aëtius. Ubi

Ubi explicatum est, quando illis uti liceat dorso applicitis, & quando non; nunc propono damna, quæ ex illarum abusu contingunt. Aetius 1. Tetrab. Serm. 3. Cap. 20. sic dixit; Illud porro sciendum, quod non solum localis venæ sectio detrimento est, antequam univervsum corpus vacuetur, per affectas partes sanguinem detrahens, sed etiam cucurbita; & venæ quidem sectio minus periculosa; pro ratione enim attractionis materiæ, etiam sanguinis excretionem facit; cucurbita vero, tum impetu applicationis, materiam violenter attrahens, tum multum loci occupans, nec vasis tamen sensibilem scissuram faciens, attrahit quidem notabilem materiam, non evacuat vero pro ratione attractæ; & præcordiis quidem intempestivè applicita, præsertim in continentibus febribus, & semitertianis, & maxime si mens ægri fuerit turbata, & sensus sit obtusus, strangulatus, & mortem eadem die inducit. Augen 2. T. Epist. ad Hieron. Vitellese. de scarificatione sic dixit; Illa certe, quæ fit ad malleolos, in febribus pestiferis, longe tutior est; quæ vero fit in dorso, longe periculosior: tuta quidem est, quia dum illas partes scarificamus, utique ob dolorem, & ob situm, deorsum fit attractio sanguinis sursum fluentis, nec adest periculum in transitu aliquod: at sanè periculum est, in dorso scarificatione facta, ne major fiat humorum attractio, quam vacuatio, sanguisque postea venenatus, hærens in via, graviolem affectum faciat. Adeo perspicuum est, ut mirari liceat illos, qui in delirio febrium pestilentium, ob vapores biliosos à corde, in quo viget putredo, cerebrum petentes, dorso cucurbitulas affigunt; ducti hac ratione, ut cerebrum exonerent; cum præter citatum Aetii textum, qui illos damnat, dixerit & Galenus 2. de Loc. Aff. C. 9. Nam per solum consensum læso cerebro, si ea pars, quæ primitivo affectu laborat, fuerit curata, priusquam cerebro propria aliqua eveniat dispositio, nullum in ipso relinquitur accidens. Ut quid igitur tunc temporis, in quo maxima viget putredo in corde, & præcordiis, Cucurbitulas dorso affigere, & ægrum fortitan convaliturum, jugulare? tunc quidem revellendum est ab ipso corde omnibus, quibus fieri potest, auxiliis;

nam corde exonerato, statim liberabitur & cerebrum.

Primis igitur tribus supraallatis rationibus respondeo, hanc consuetudinem non esse bonam, imo, si simpliciter intelligatur, esse præter rationem, & insalubrem; ideoque è medio tollendam, nec à Medico, nisi supradictis conditionibus, & temporibus esse servandam.

Ad quartam vero respondeo; quod aliud est, revera imitari naturam recte operantem, aliud, hoc sibi saltem persuadere. Credit quidem, qui illas in febre pestilenti in principio affigit dorso, recte operari; at re ipsa pessime agit: nam imitari naturam recte operantem, est facere eo modo, quo ipsa facit, quando recte operatur; at natura in principio nunquam quicquam recte, & salubriter excernit; ergo nec Medicus id poterit. Et quod hoc verum sit, dixit Galenus 4. Aphorif. Comment. 22. Quando aliquis incipit morbus, tunc si quid excernitur, nihil naturæ ratione fit, sed sunt omnia casus earum, quæ sunt in corpore dispositionum; quo enim tempore à causis morbum facientibus natura gravatur, adest autem humorum cruditas, tunc aliquid recte evacuare est impossibile; siquidem necesse est præire coctionem, subsequi discretionem, & postea evacuationem, ad hoc ut fiat bona crisis. Ecce igitur, an tentare in principio movere materiam infarctam in foco putredinis, sit imitari naturam recte operantem? quin potius, cum tunc temporis quilibet motus sit symptomaticus, illique infestus, tenetur Medicus, ut naturæ opem ferat, cuique motui obviam ire?

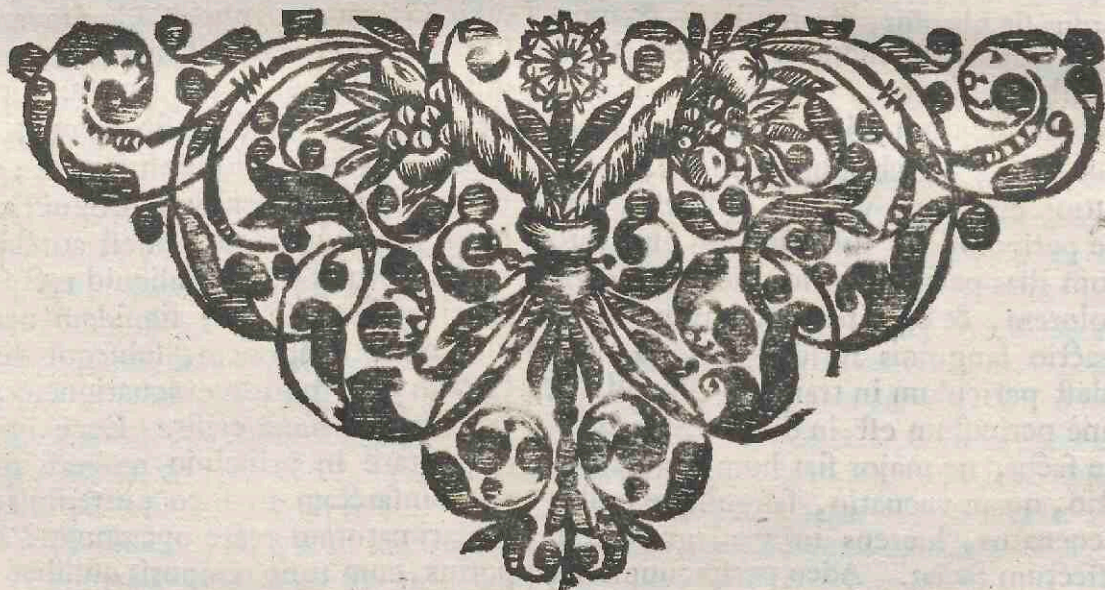
Verum objiciet aliquis; febris est pestilens, cum multa materia crassa infarcta in foco putredinis, tum æger sumfit pharmacum, jam facta fuit sanguinis missio, habito virium respectu, adhuc tamen urinæ sunt subjugales, video ægrum in periculo versari; quo casu, melius est, ex Celso, anceps experiri auxilium, quam nullum. Num quid ergo licebit temeraria via incedere, pro illius salute, & dorso Cucurbitulas affigere?

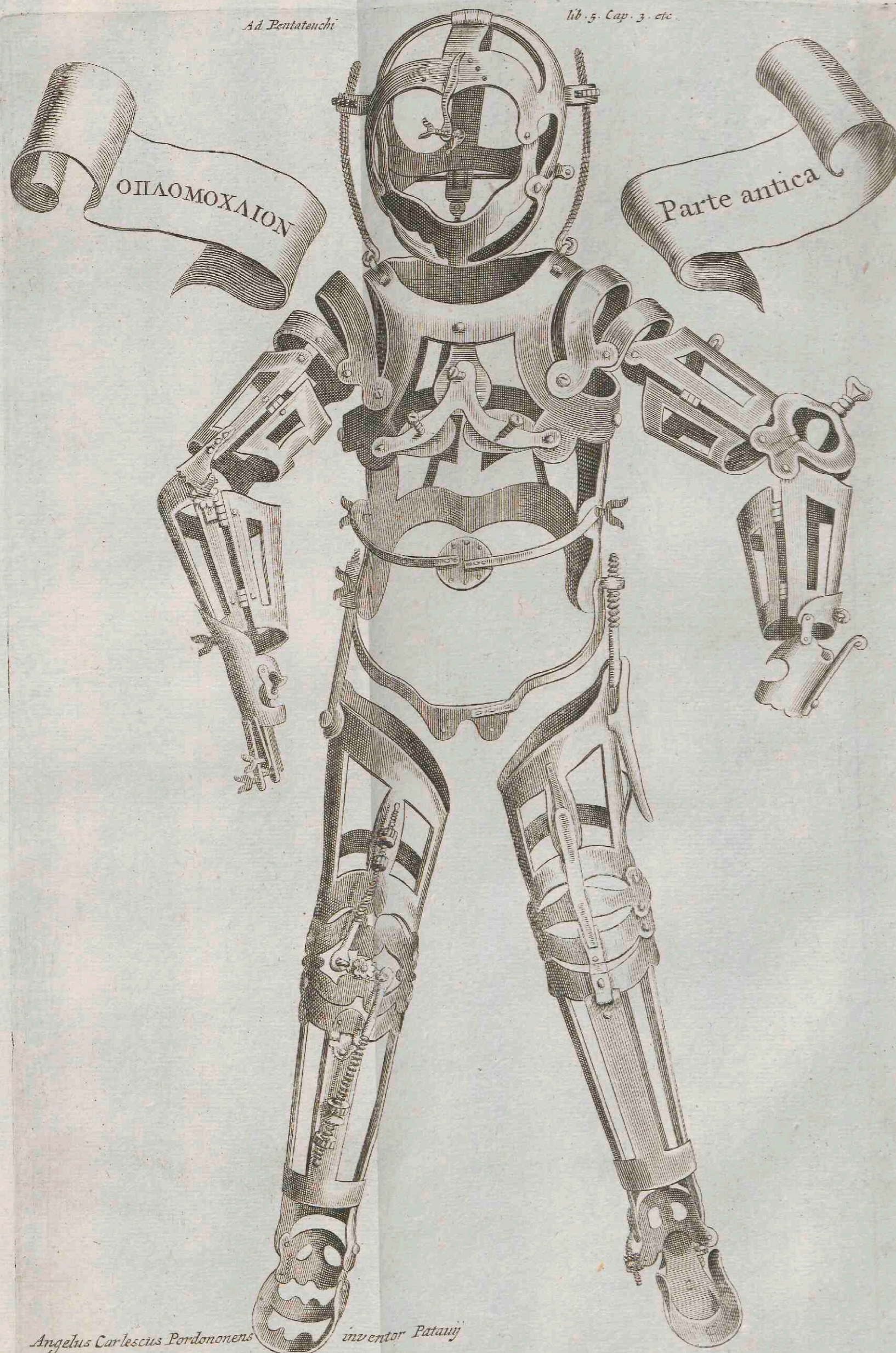
Cui respondeo, cum Hippocrat. 2. Aphorif. 52. Omnia secundum rationem facienti si non succedat secundum rationem, non est transeundum ad alia, stan-

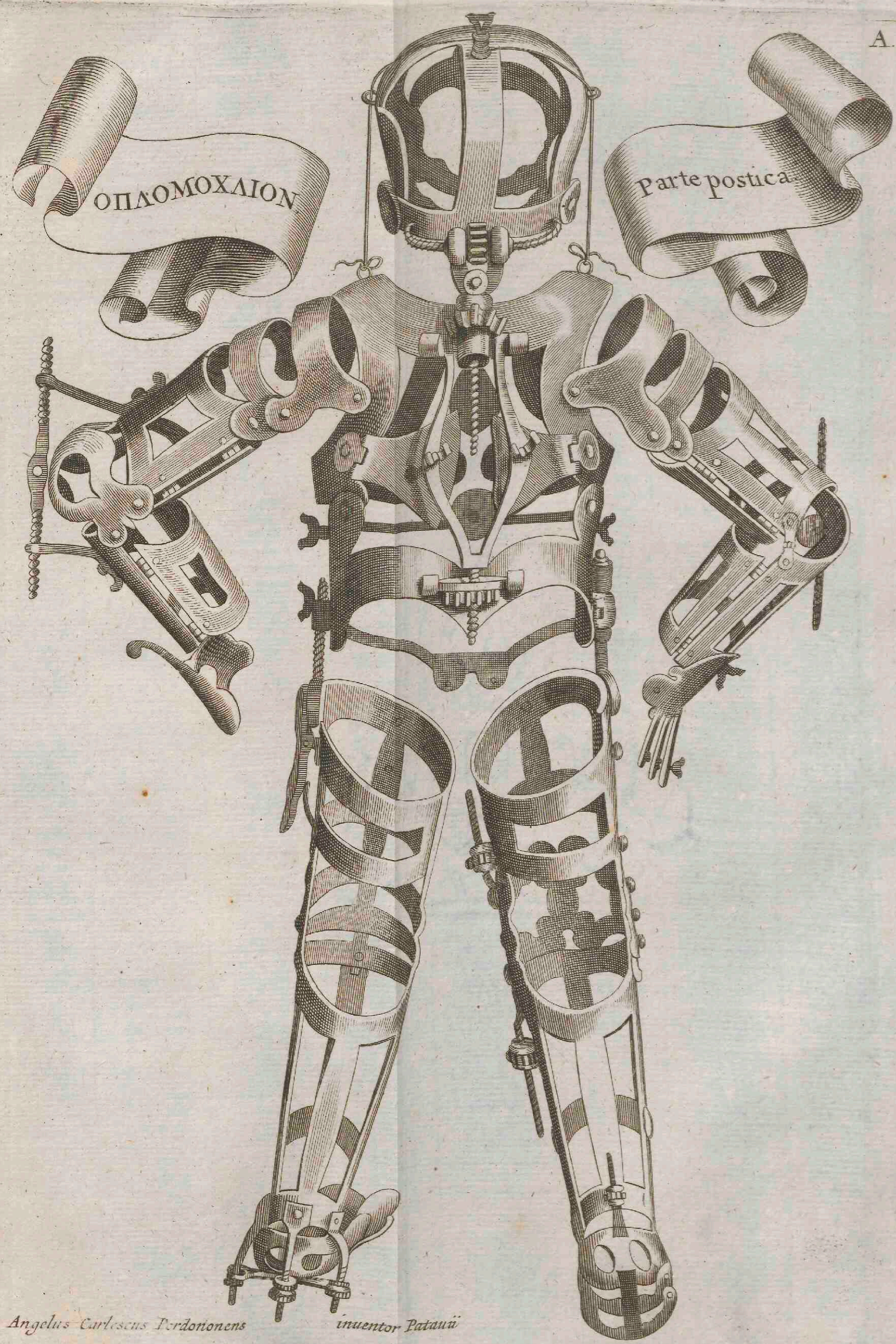
te eo, quod à principio visum est: & ratio est, quia si non juvant ea, quæ cum ratione fiunt, minus juvabunt ea, quæ præter rationem; & temerario uti auxilio, in quo tamen aliquid sit spei, non est omnino præter rationem; at omnino præter rationem est, tunc in

hoc auxilio spem habere, cum, ut probatum fuit, nullam possit afferre utilitatem, imo potius ægrum forte sanandum, in mortis periculum conjicere. Hæc sunt, quæ placuit, ad laudem, & gloriam Dei Omnipotentis, & utilitatem hominum afferre.

FINIS.

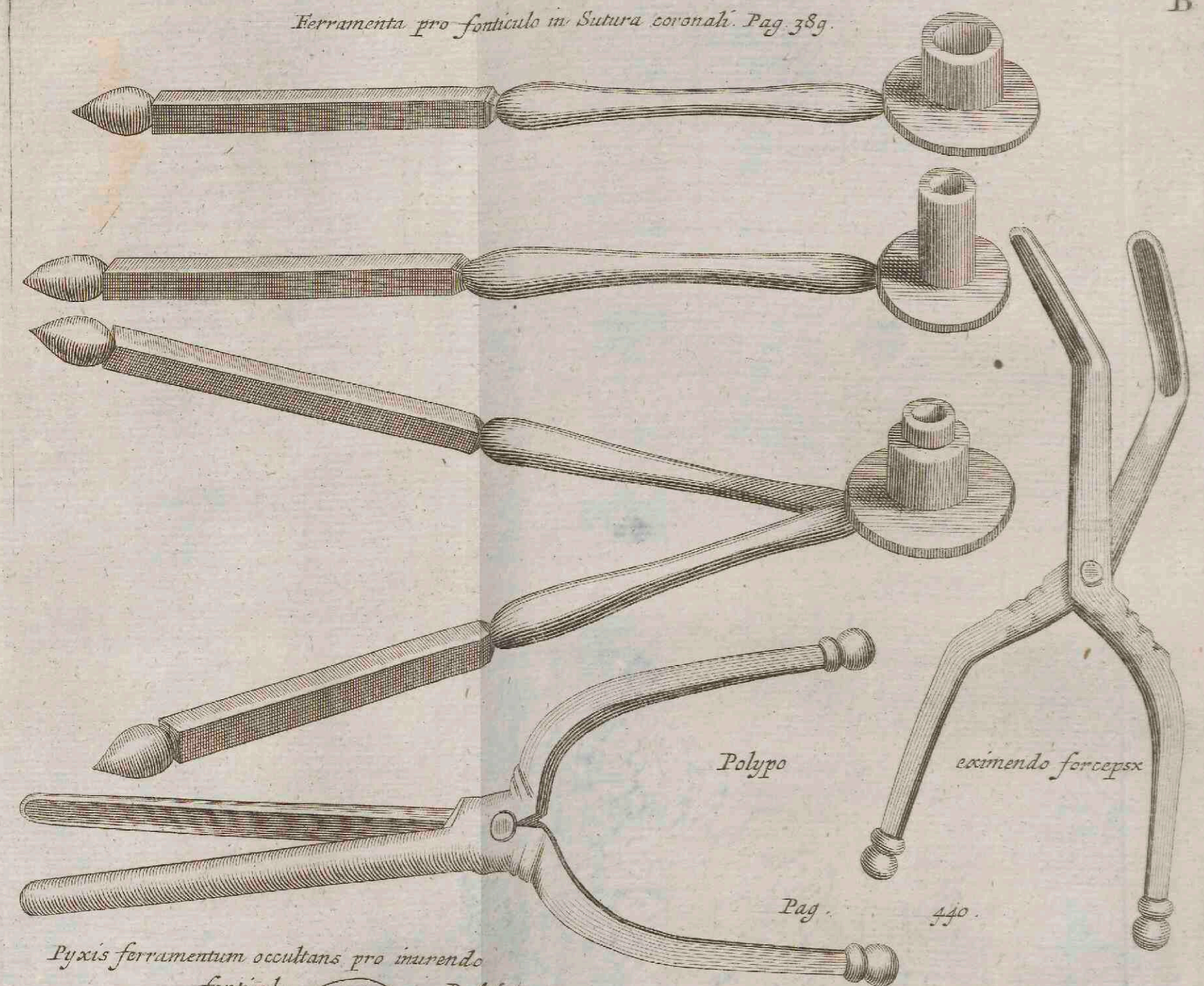






Angelus Carolus Perdonatus inventor Patavii

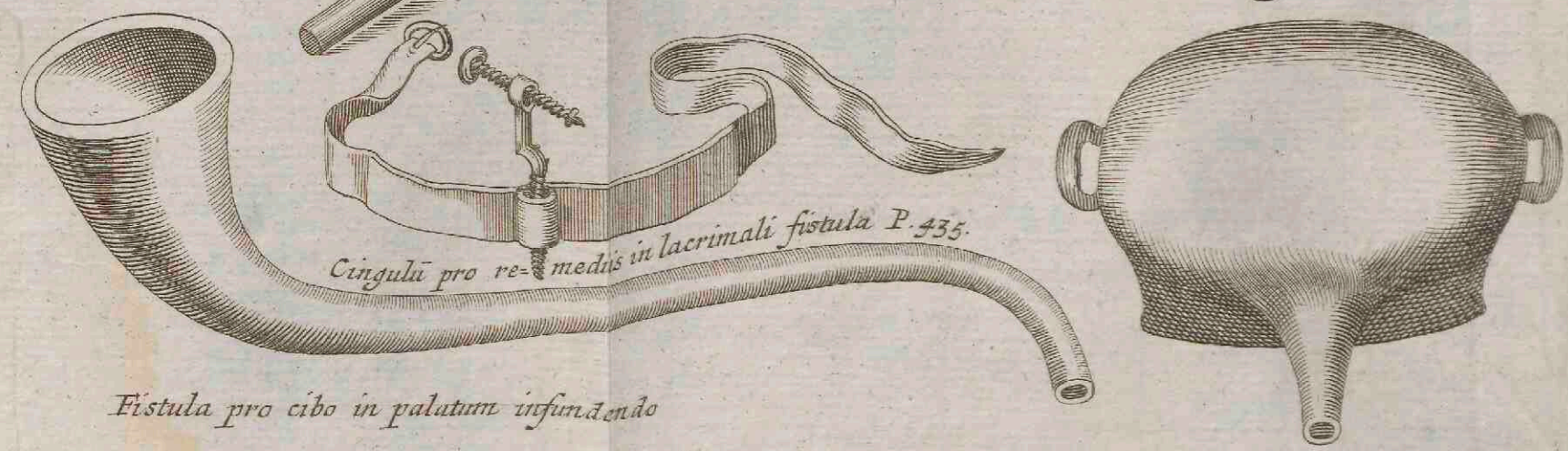
Ferramenta pro fonticulo in Sutura coronali. Pag 389.



Pyxis ferramentum occultans pro inurendo fonticulo. P. 625.



ferramentum occultatum



Fistula pro cibo in palatum infundendo

Pag 433.

Culter falcatus ad sinus aperiendos. P. 661.

C



Instrumentum
Triploid: elevandis
crani' Ossibus
P. 390.

Trochlea Triploidis.

Scalpellus. 661.

Scalprum acie curvata, et capitulo obvoluto. P. 395.

Malleus plumbeus capite obvoluto. P. 395.

Instrumenta rascoria. P. 395.

P. 395.

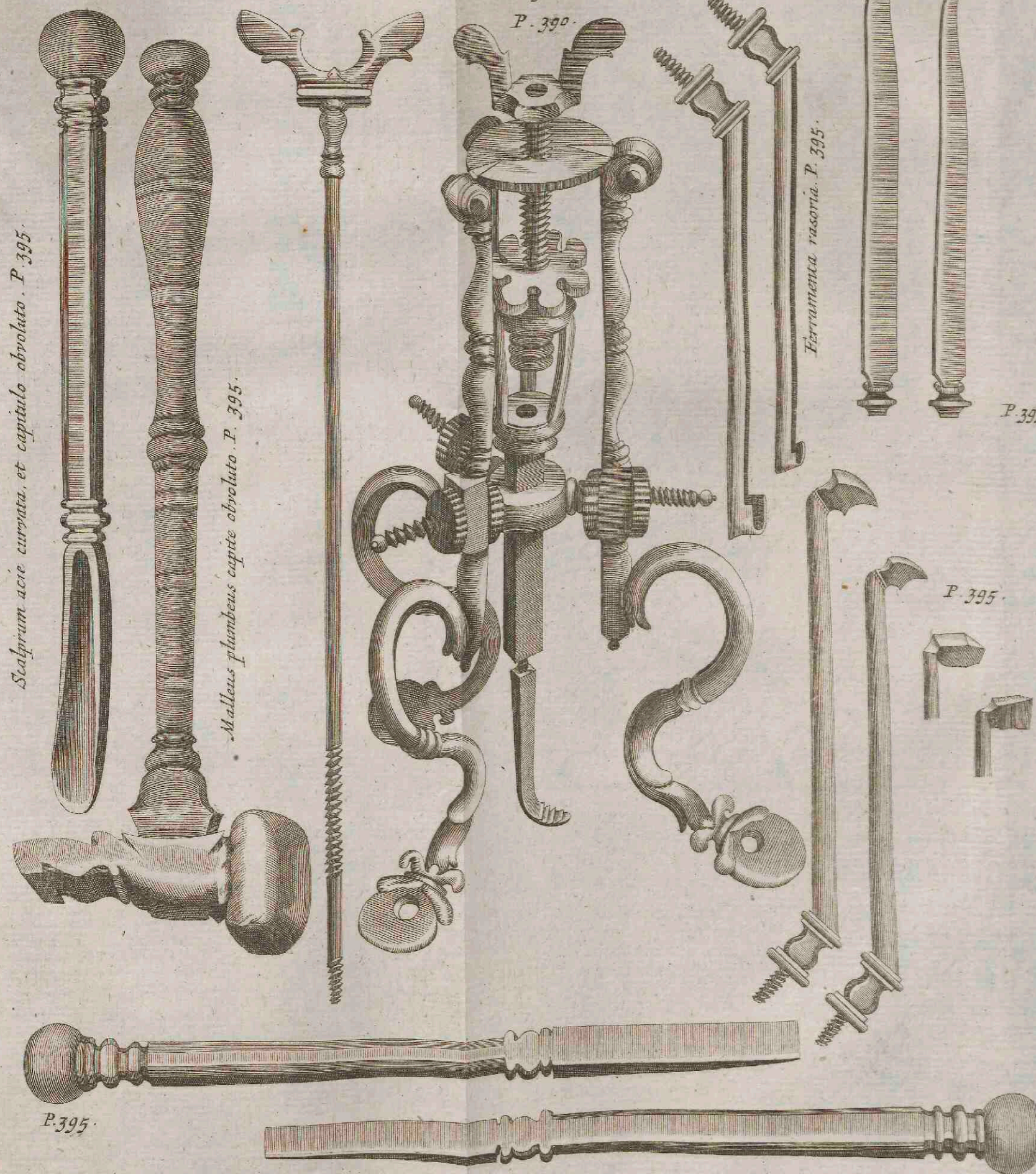
P. 395.

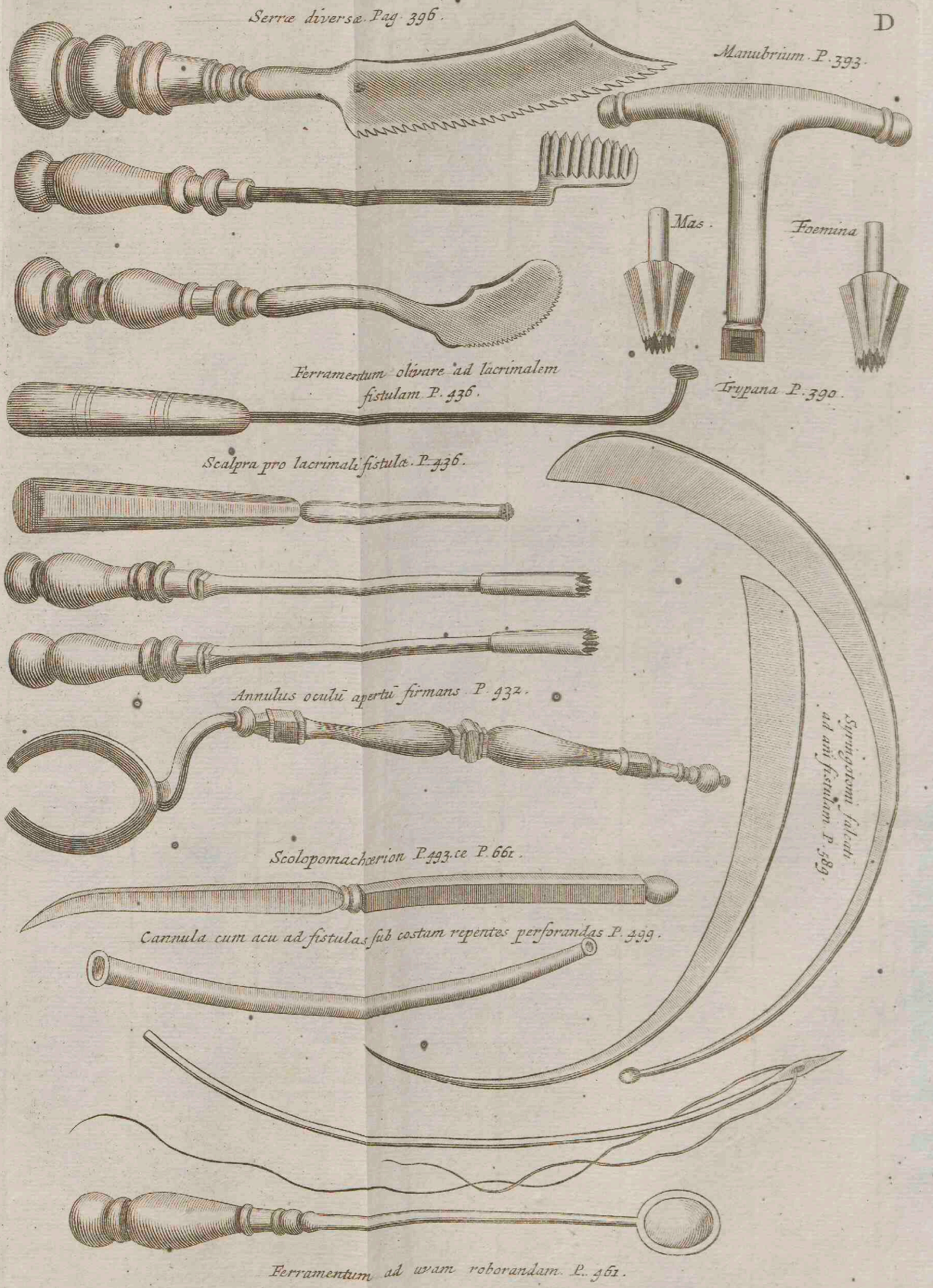
P. 395.

Scalpra acie recta, et capitulo obvoluto.

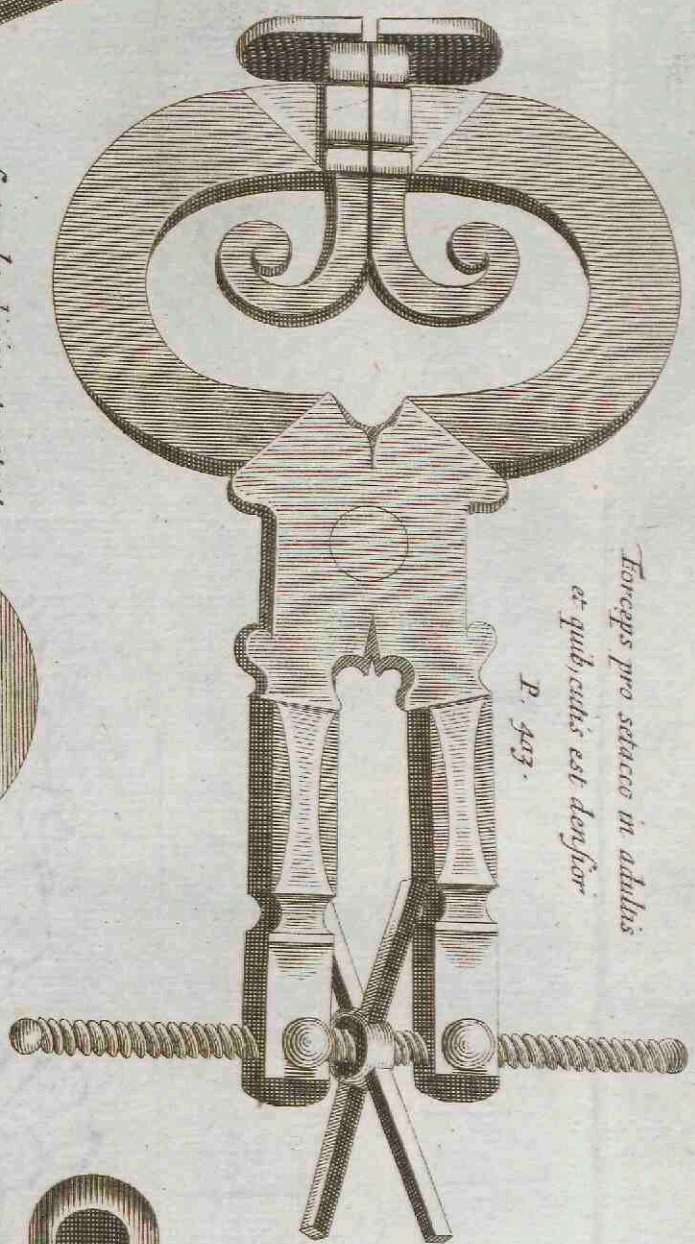
Clavus P. 390.

Modiolus.





*Forceps pro saturo in adultis
et quibus ciliis est densior*
P. 493.

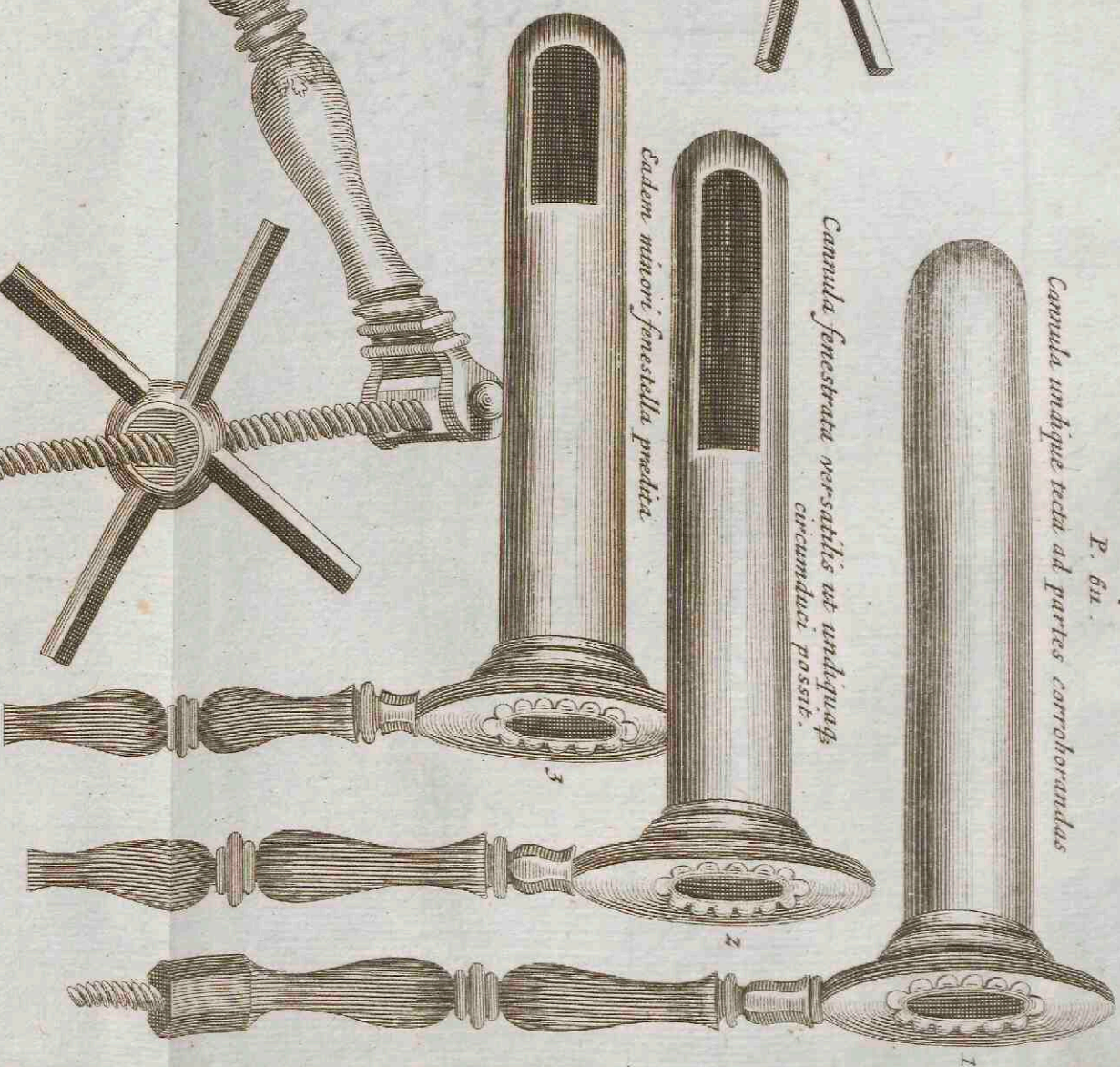


P. 611.

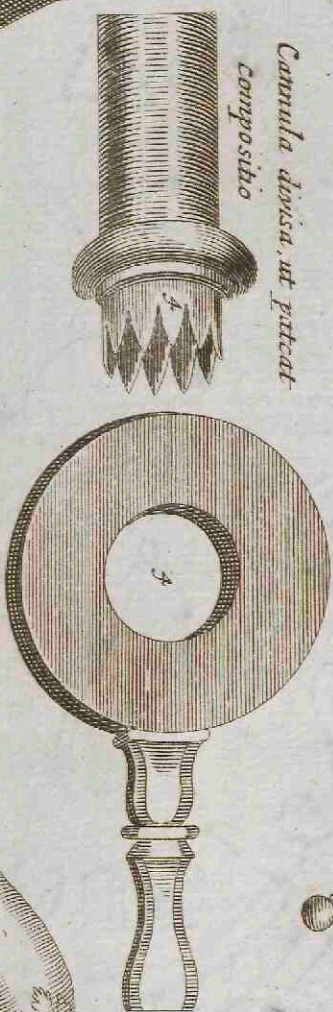
Canula unidigue recta ad partes corroborandas

*Canula fenestrata versatilis ut unidigue
circumducere possit.*

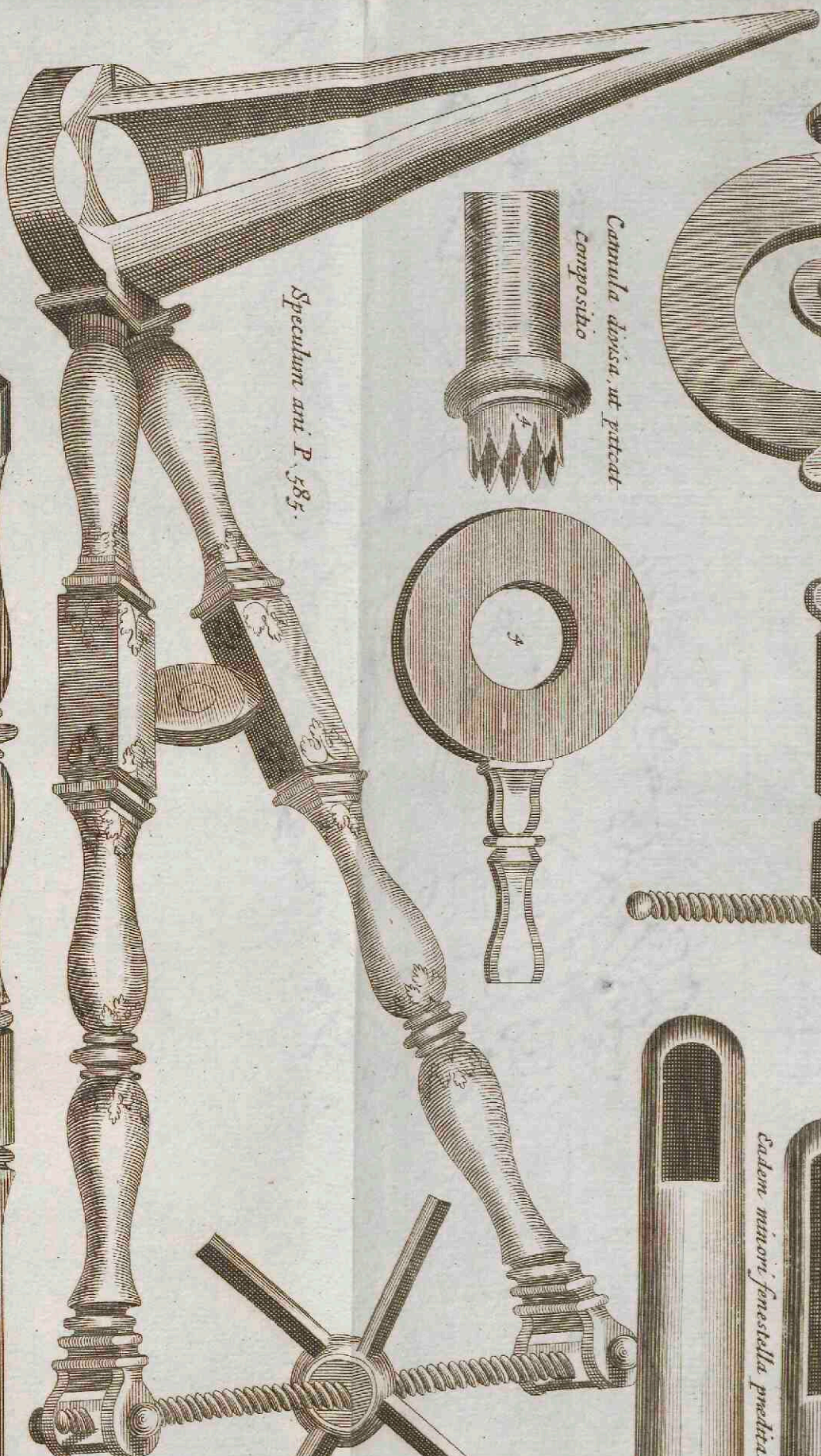
Eadem minor, fenestella parvior



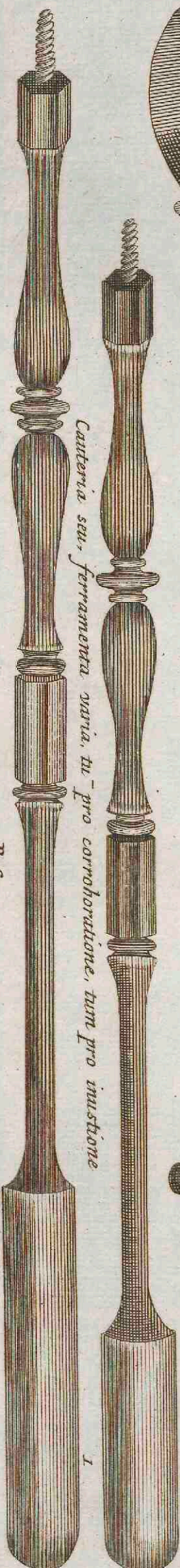
*Canula divisa, ut putat
composito*



Speculum ani P. 487.

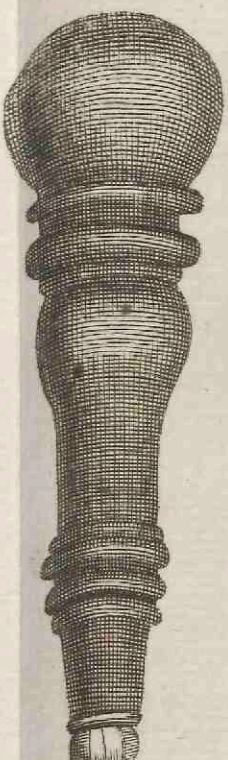
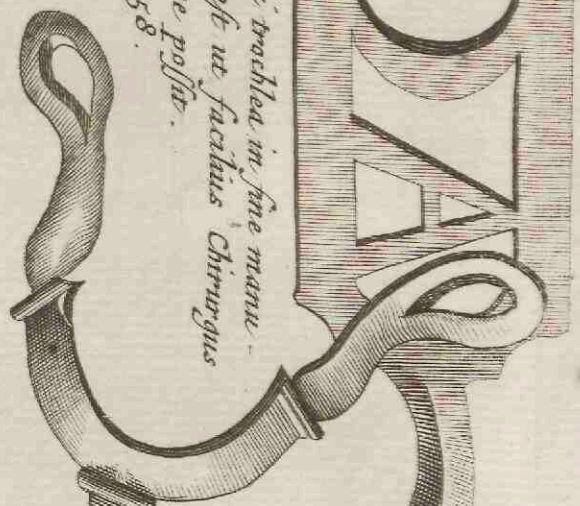


Cantaria seu, ferramenta varia, tum pro corroboracione, tum pro inustione

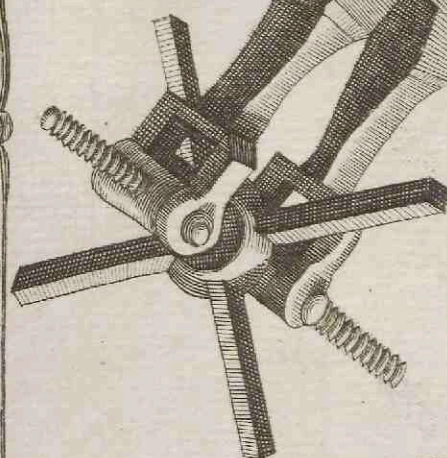


P. 611.

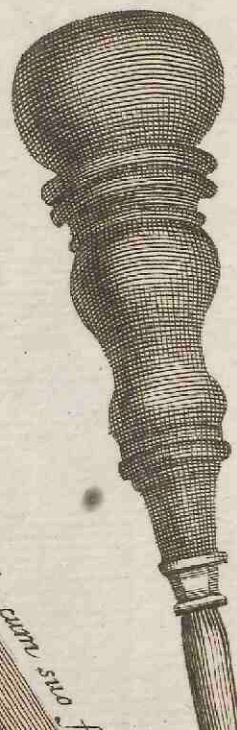
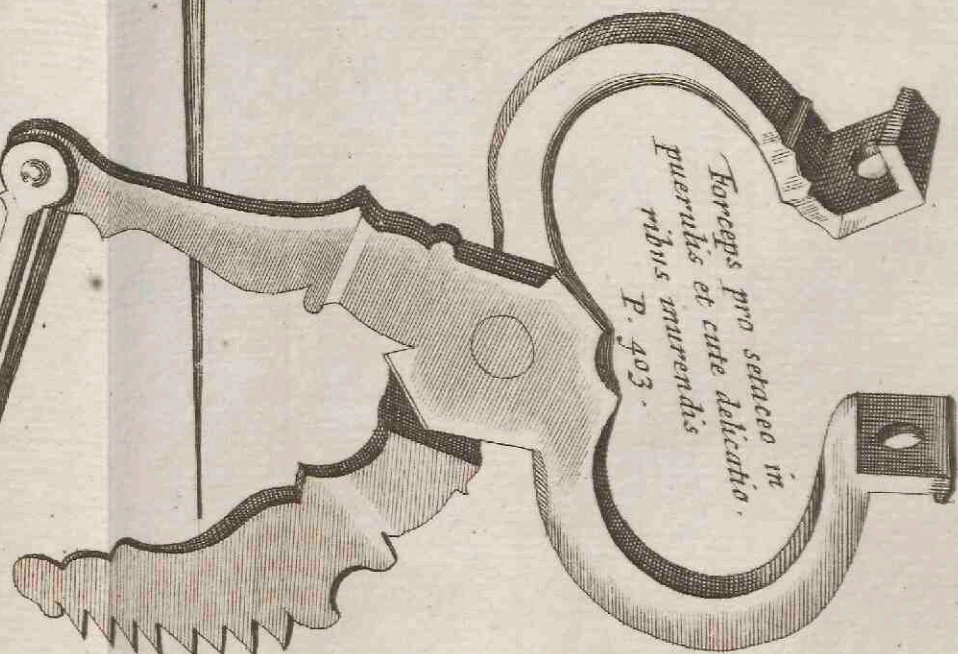
*Speculum oris cui trochlea in fine manu-
brorum opposita est ut facilius Chirurgus
linguam deprimere possit.*
P. 458.



Acus qua ignem setaceum paritur. P. 403.



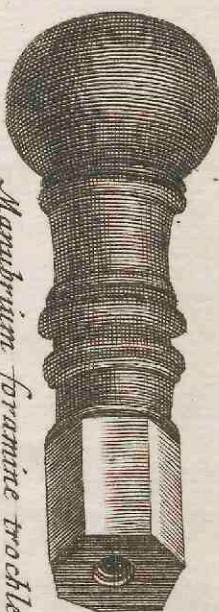
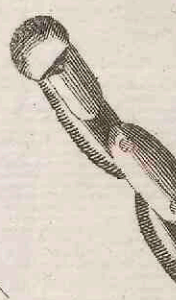
*Forceps pro setaceo in
puerulis et cute delicata
ribus murendis*
P. 403.



Acus pro setaceo sine igne.

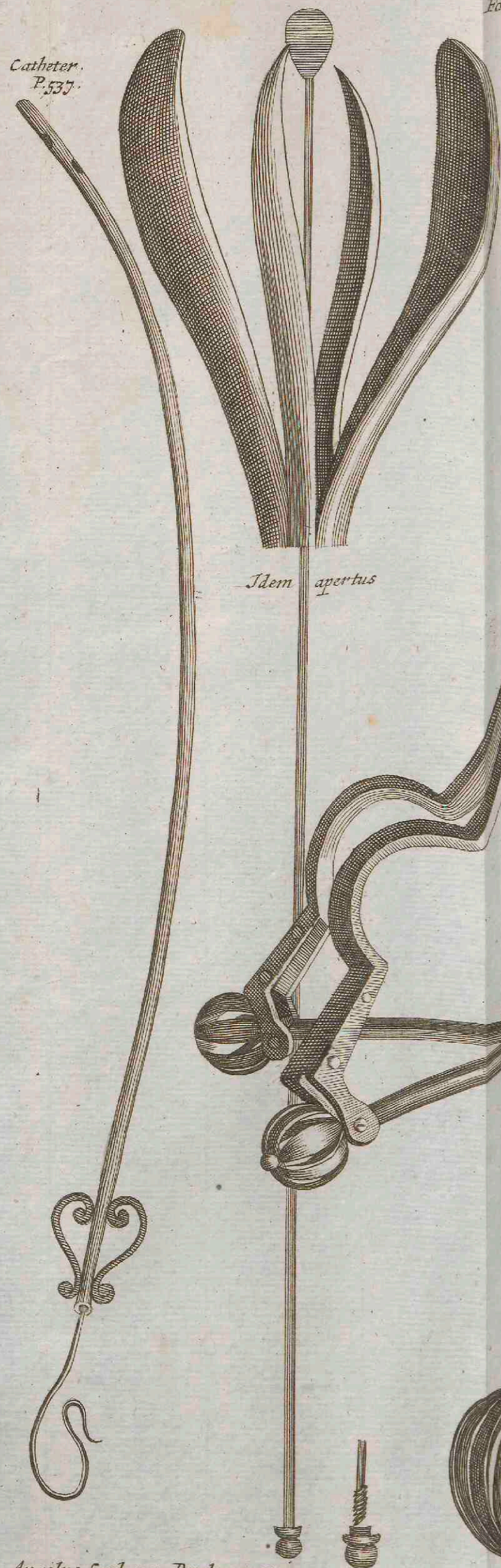
*Canulo cum suo
fermento.* P. 461.

*Ferramentum
hinc in carminum
ad gargarisationem
introducitur ignem
in partes inuendas seu
corroborandas*



*Mambrium foraminis trochleari
prædita pro fermenti*

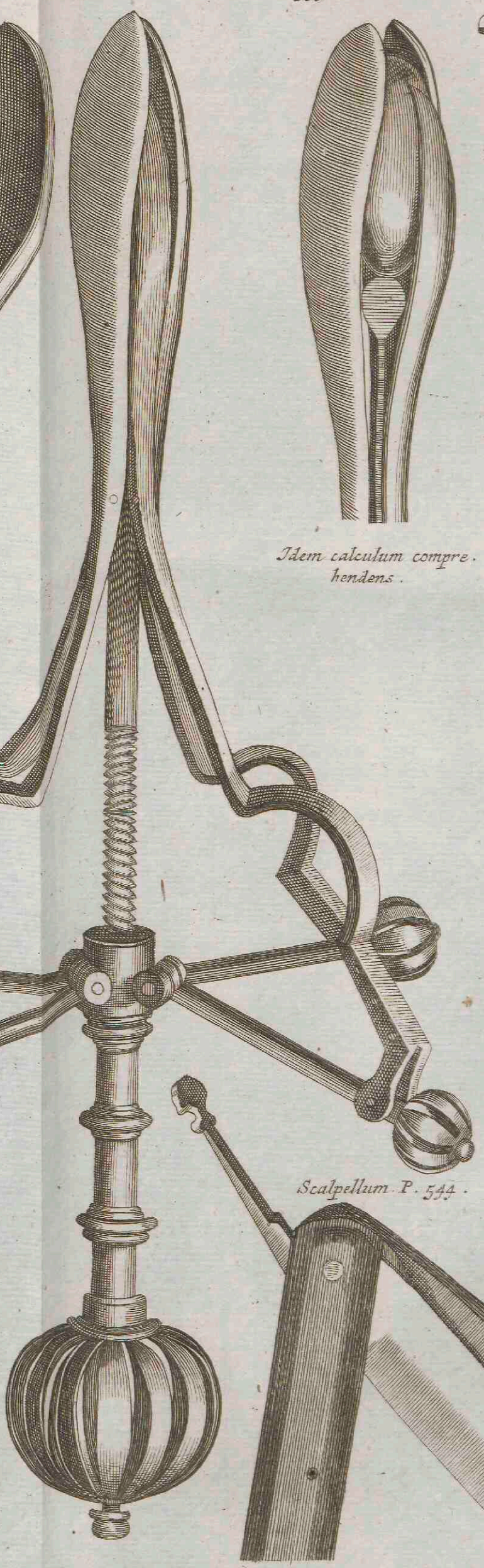
Catheter.
P. 537.



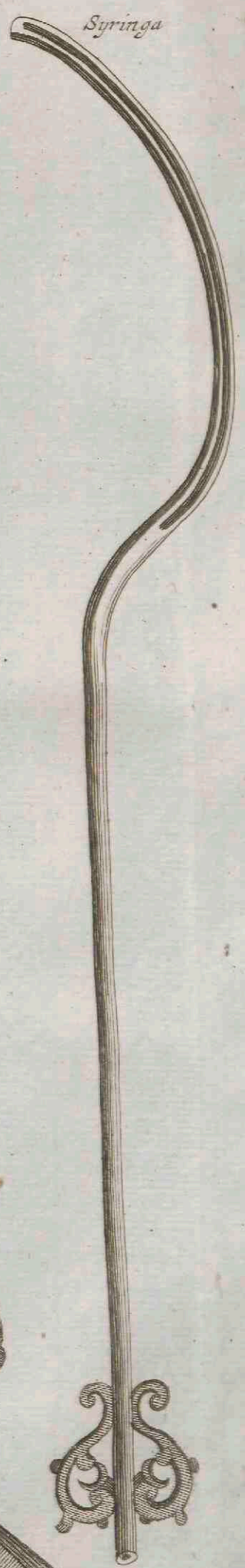
Idem apertus

Idem calculus compre-
hendens.

Forceps calculo extrahendo. P. 544.



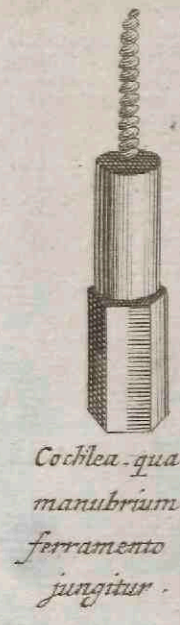
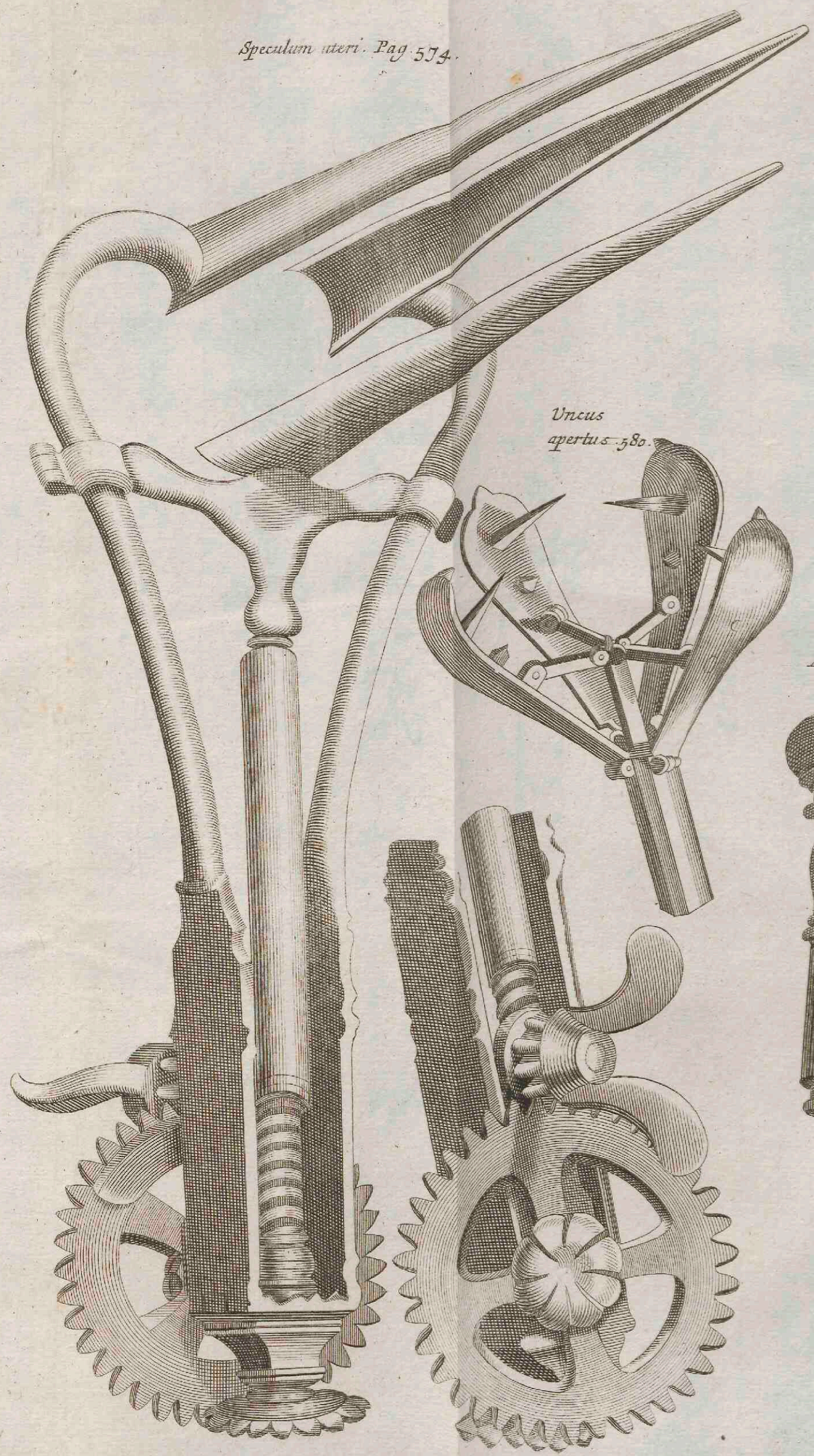
Scalpellum. P. 544.



Syringa

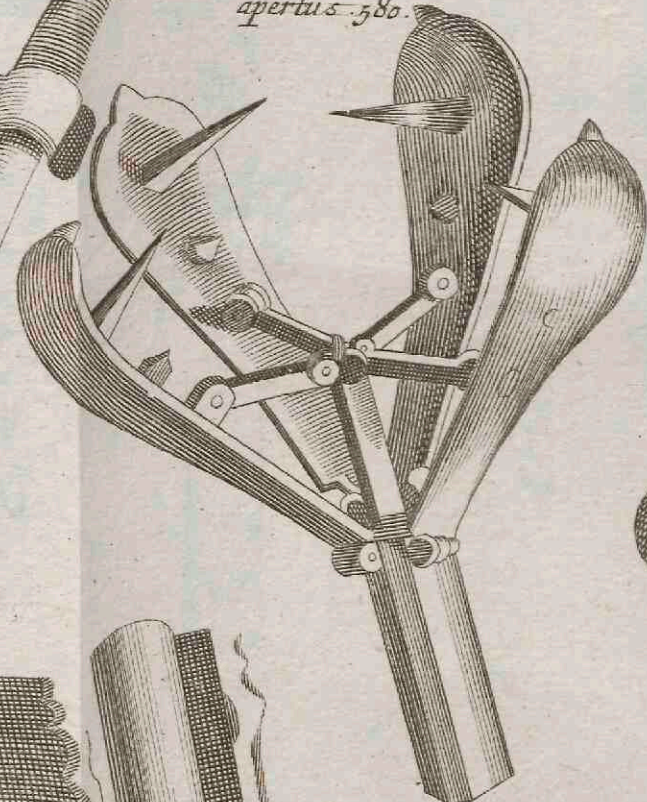
G

Angelus Carlescus Pordenonensis.
Inventor. Patavij.

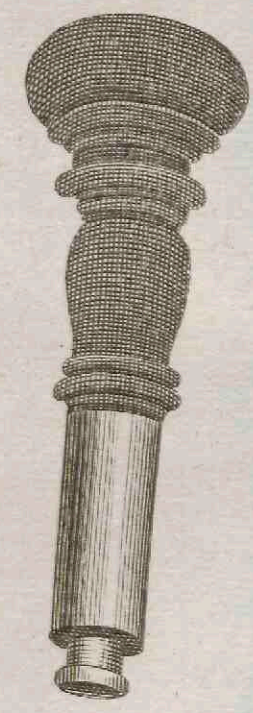


*Cochlea. qua
manubrium
ferramento
jungitur.*

*Uncus
apertus. 580.*



*Manubrium
unci.*



Uncus constrictus.



INDEX RERUM NOTABILIU M

In Pentateucho & in Operationibus Chirurgicis con-
tentarum Locupletissimus.

A.

Abdomen triplici modo ex Galeno, suitur. 531
in Abdomine vulnerato descensus materiae ut co-
gnoscat. 223
Abdominis descriptio. 217
in — perforatione, ab Auctore administrata,
duo mortui. 529
in — — locus inquirendus, Celsus explica-
tur. 523
in — — quæ partes lædi possunt. 521
Abdominis sectio, ex Celfo & Avicenna. 523.
524
in Abdominis sectione instrumentum. 523
in — — quid agendum, viribus dejectis.
527
in — — quæ doloris causa. 528
Abdominis Sutura. 221
in Abdominis Sutura cautio. 668
Abdominis suturas cur Galenus proponat. 531
— sutura triplex. 668
in Abdominis vulnere penetrante, partibus prin-
cipibus ut prospiciendum. 222
Abdominis vulneris consuendi modi duo. 222
— vulnus, intestino vulnerato, non tenendum
est apertum. 224
— vulnere differentie, ac signa. 218
Ablatio partis emortuæ, secundum modum An-
tiquorum. 103
Ablutio ulceris humide intemperiei ut fiat. 299
in Abscessu curatio quæ conveniunt epulotica. 45
in — locus sectionis faciendæ. 662
Abscessus cum folliculo Chirurgia. 663
— cur aliqui habent folliculum, alii non. 140.k
— folliculo contentus quomodo curandus. 659
— Galeni modus recipitur. 653
in Abscessus incisione decor observandus. 656
Abscessus incisioni quæ figura conveniat. 656
— male secti incommoda. 655
— quomodo ab Auctore curari sint soliti. 651
— quid sit. 140.i
— signa, & differentie. 140.k
— tribus modis à diversis aperitur. 651. 652
Abscessuum causæ. 140.i
— curatio consistit in evacuatione materiae.
140.l
Acetum cum emplasticis mistum dolorem cur le-
niat. 48
— quid præstet in curatione Oedematis. 66

Acia quid sit. 430
— ejus usus. 430
Acus pro setaceo parando, qualis esse debet. 404
— pro futura vulneris qualis esse debeat. 152
— qualis requiratur in futura vulnerum. 667
— quo minus corpus transit, eo minores se-
quuntur inflammationes. 249
Adductio labiorum vulnerati vasis quomodo fiat.
174
Adolescentes quomodo infibulentur. 548
Adstringentia quæ mitia, valentiora, valentif-
sima. 31
Aduisiones jecoris, lienis & ventriculi duo præ-
stare deberent, quorum neutrum præstant. 507
Aduisio ventriculi, secundum Albucasin. 508
Ager quomodo in sectione abdominis collocandus.
527
in Agilope, Auctoris Chirurgia. 436
Agilopis initium, & progressus. 434
Agilops quomodo in principio, & quomodo in
progressu curetur. 435
Ægri, qui caput attollere nequeunt, quomodo
sint cibandi. 465
Ægyptii cur nympham excidant virginibus. 568
Æs ustum præstantissimum epuloticum. 283
Ætius contradicit Hippocrati de vena hæmor-
rhoidali aperta servanda. 615
— expositus. 59
Albucasis formicarum capitibus intestinum vul-
neratum adducit. 224
Althebegium quid sit. 70
in Amputatione partis, quomodo Auctor sympto-
mata devitet. 628
Anchiliops quid sit Paulo. 435
Ancyloblepharon oculorum vitium. 414
— unde veniat. 414
in Angina asperæ arteriæ perforatio. 475
in Anginæ cura cautio. 479
Angylotomon quid sit. 462
Anodyna & adstringentia in reposito cubito. 364
— & concoquentia, quæ conveniunt in vul-
nere duræ matris. 209
— & Phlegmonem arcentia in fracturis cum
vulnere, quæ desiderantur. 343
Anodyna quæ. 47
Anodynis quæ admiscenda in dolore, ex inflam-
matione orto, & cur. 47
Anthracis non pestilentis signa. 92
— pestiferi curatio qualis. 95
Bbb

INDEX RERUM

<i>in Ani fistula lini usus.</i>	587	— omnes frigidi.	643
<i>Ani fistula quomodo incidenda.</i>	587	— qui magis, vel minus proni ad luxationem.	348
— partes a cava vena nutritæ.	597	— quando urendi.	642
— procidentia quomodo curanda.	583. 584	— quo loco ex Hipp. & Paulo, & quibus fer-	646. 647
— Ulcus quomodo curandum.	585	ramentis.	644
<i>in Ano, ulceris quantitas quomodo conjicitur.</i>	585	— relaxati historia.	631
<i>Anus imperforatus quando sic relinquendus.</i>	582	— rigidi casus.	256
— non perforatus quomodo ab Auctore cure-	582	— sunt imbecilles, quia exsanguis, frigidi,	632
tur.	583	& excarnæ.	644
— — — Pauli Chirurgia hic improba-	583	pro Articulis rigidis Auctoris instrumentum.	631
tur.	652	Articulorum dolor quomodo augeatur.	631
<i>Apertio spontanea, in quibus abscessibus non sit</i>	478	— remedia.	631
<i>expectanda.</i>	520	— rigiditas ex mora curabilis.	256
<i>Apostema in angina quomodo rumpendum.</i>	66	— Vulnere propriè quæcensenda.	646
<i>Aqua abdominis, an potius per scrotum, an per</i>	564	ante Articulorum ustionem quid agat Hippocra-	258
<i>abdomen extrahenda.</i>	161	tes.	257
— an digerat.	295	Articulorum Vulneribus siccantia conveniunt.	256
— ex Abdomine in scrotum descendens, quo-	299	in Articulorum Vulneribus quibus medicamentis	362
modo eliciatur.	172	imbuenda sit turunda, ut foramen apertum	643
— frigida repellit, & in parte digerit.	295	servetur.	255
<i>Aqua tepida fundit, & liquat humores.</i>	316	Articulorum vulneris sutura improbat.	256
— vitæ chalybeata adhibetur utiliter ulceri-	108	— vulnus periculosum.	647
bus humidis.	8	Articulum humor pituitosus duobus modis offen-	140. m
<i>Aquæ frigida potus universum corpus refrigerat.</i>	81	dit.	140. l
— tepida fons in ulcere sicco.	480	Articulus cubiti, cur difficulter prolatur, &	140. n
— thermales convenientes pro fistulis in ano.	576	reponatur.	140. m
— — — sanant herpetem miliarem.	680	— duobus modis excidit.	183
<i>Aquosi tumores qui.</i>	116	— ex quibus constet.	657
— tumoris signa, prognostica & curatio.	179	— immobilis quomodo ustione curetur.	59
<i>Aræteus perforationem asperæ arteriæ impro-</i>	612	Atheroma curatur septicis, vel excisione.	1
<i>bans sed refutatus.</i>	477	— quid sit.	480
<i>Aristoteles explicatus.</i>	476	Atheromatis causæ, signa & indicationes.	480
<i>Arma an veneno infici queant.</i>	251	— curatio post ruptum folliculum.	481
<i>Arsenicum sublimatum præstans medicamentum</i>	481	— incisio unica, vel duplex.	482
<i>ad scrofulas auferendas.</i>	482	Aversio sanguinis fluentis in vulneribus vaso-	482
— — — circa Arteriarum vulnera cautio.	481	rum quibus rebus fiat.	479
<i>Articuli dolor a pituita.</i>	482	Avicenna quomodo intelligat sectionem ad myr-	554
<i>Arteria aspera quando tuto secatur.</i>	479	tei follii similitudinem.	570
— — — quando secanda, quando non.	481	Avicennæ lapsus in cura erysipelas.	54
<i>Arteriæ asperæ curatio.</i>	482	Avicennas in tumore statuit omnis generis mor-	258
— — — incidendi locus atramento signandus.	481	bos reperiri.	481
— — — instrumenta.	482	Auctor cur quasdam Chirurgias reprobet.	104
<i>de — — — perforatione, Auctoris opinio.</i>	480	— & Vesalius quomodo partes emortuas au-	480
<i>in — — — — difficultates duæ.</i>	475	ferant.	480
<i>Arteriæ asperæ quæ profunditas sectionis exiga-</i>	482	Auctores, qui perforationes asperæ arteriæ im-	480
<i>tur.</i>	482	probarunt.	480
— — — sectæ foramini cannula indenda.	482	— qui perforationem asperæ arteriæ proba-	479
— — — sectio cur non statim sub larynge fiat.	481	runt.	554
— — — sectio, ex Paulo.	479	Auctoris experientia in extrahendis corpusculis	570
— — — — veterum damnatur.	479	ex auribus.	54
— — — vulneratæ unio.	482	— fidelitas in communicandis secretis.	258
<i>Articuli dolor a pituita.</i>	642	— historia ab Averrhoë allata absurda.	481
— in duplici casu uruntur & cur.	643. 645	Auctor purum erysipelas in facie se non vidisse	481
		testatur.	481
		— quibus medicamentis vulnera articulorum	481
		curet.	481

NOTABILIU M.

Bbb 2 118
Can-

INDEX RERUM

<i>Cancer etiam perfectè sanatus, revertitur.</i>	122	<i>Carbunculus semper putrescendo serpit.</i>	93
— <i>labiorum quomodo curandus.</i>	449	<i>Caries ossis profunda quomodo curanda.</i>	729
— — — <i>ab Auctore excidatur.</i>	450	— — — <i>quomodo per olea, & per ferramenta</i>	
— <i>in quibus locis sit incurabilis.</i>	123	— <i>candentia curetur.</i>	730
— <i>quid sit.</i>	116	<i>Carnofitas in meatu urinario quomodo ab Au-</i>	
— <i>radicitus extirpandus.</i>	123	— <i>ctore auferatur.</i>	550
— <i>sola chirurgia curandum.</i>	521	<i>Caro adnata in sinu muliebri quomodo curetur.</i>	
— <i>ulceratus ut tractandus.</i>	126	— — —	575
<i>in Canceri cura sanguis ut evacuandus.</i>	119	— <i>crassa, & putrida circa molares quomodo</i>	
<i>in — cura vino, frigida potu, & cibis dy-</i>		— <i>auferenda.</i>	450
— <i>speptis abstinendum aegro.</i>	126	— <i>quomodo durior gignatur.</i>	170
<i>Canceri curatio cautè instituenda.</i>	121	— <i>quæ ob medici negligentiam in vulnere ex-</i>	
— <i>curatio per incisionem.</i>	123	— <i>crescit, ut absumatur.</i>	280
<i>in Canceri curatione sanguinis suppressio.</i>	522	— <i>quæ ob sanguinis abundantiam in ulcere</i>	
<i>Canceri incisio periculosa.</i>	121	— <i>excrecit, quomodo absumatur.</i>	280
— <i>signa, prognostica, & curatio.</i>	119	— <i>superflua in ulcere generatur duplici de</i>	
<i>de Canceri sanatione Celsi opinio.</i>	650	— <i>causa.</i>	280
<i>Canceri ulcerati curam non debemus aggredi.</i>	126	<i>à Carnis generatione nunquam otatur natura.</i>	
— — — <i>modi duo.</i>	126. 127	— — —	273, 284
<i>Cancro non convenit scarificatio.</i>	123	<i>Carpi luxati differentie, signa, & curatio.</i>	365
<i>in Cancro quando aperiendi sunt fonticuli.</i>	125	<i>Caruncula in collo vesicæ ut distinguatur a cal-</i>	
<i>in — quomodo prohibenda bilis atræ genera-</i>		— <i>culo.</i>	319
— <i>tio.</i>	120	<i>Caruncula in collo vesicæ nata signa & curatio.</i>	
<i>in — — pars roboranda.</i>	120	— — —	320
<i>in — sanando unguentum ex ranis viridibus.</i>	122	<i>post Carunculam absumptam in collo vesicæ, ul-</i>	
<i>in — — serum lactis caprini bonum.</i>	120	— <i>ceris absterfio.</i>	323
<i>Cancro ulcerato quæ conveniunt medicamenta.</i>	127	<i>ad — exterendam cauliculi longitudo.</i>	320
<i>ad Cancrum Auctoris medicamentum.</i>	520	<i>Carunculam in collo vesicæ absumi, vel absum-</i>	
<i>Cannula Auctoris pro cibandis aegris in constri-</i>		— <i>ptam esse, ut cognoscatur.</i>	323
— <i>ctione dentium.</i>	452	<i>Cataracta quomodo fiat.</i>	422
— <i>fenestrata in sutura vulnerum quem usum</i>		— <i>unde dicta.</i>	422
— <i>præbeat.</i>	667	— <i>ejus locus ex mente Celsi.</i>	423
— <i>medicamentis imbuta quomodo intra nares</i>		<i>Cathæretica medicamenta.</i>	281
— <i>immittatur.</i>	319	<i>in Cathetere inventum recentiorum.</i>	537
<i>Cantharidum effectus.</i>	687	<i>Catheteris appellationes, & materie variae.</i>	537
— <i>pulvis Authoris, pro vesicatorio in inflam-</i>		— <i>causa eadem quomodo producat effectus con-</i>	
— <i>matione.</i>	22	— <i>trarios.</i>	560
— <i>succedaneum apud Auctorem.</i>	688	<i>Cavitas cicatricis ut emendanda.</i>	169
<i>Capitis contusio.</i>	189	— — — <i>ut prohibenda.</i>	169
— <i>cutis obtusi sensus est.</i>	188	— <i>major est in ulceris medio, quam in circui-</i>	
— — — <i>quibus locis non secetur tuto.</i>	188	— <i>tu.</i>	283
<i>in Capitis fractura contusioni vicina, signa ob-</i>		<i>Caustica adstringentibus mista conveniunt pro</i>	
— <i>servata ab Auctore.</i>	192	— <i>crusta vulnerato vasi inducenda.</i>	178
<i>Capitis Vulnera diligenter tractanda.</i>	187	— <i>medicamenta non temerè adhibenda.</i>	687
— <i>Vulnerum signa.</i>	191	— <i>quæ callos tollant in fistulis.</i>	309
<i>in Capitis Vulneribus sola inflammatio mortem</i>		<i>Causticorum medicamentorum qualitas.</i>	687
— <i>adferre potest.</i>	195	<i>Cauterium ætiale quid; ejusque materia.</i>	645
<i>Capitis Vulnus omne periculosum.</i>	194	— <i>potentiale quid.</i>	645
— — — <i>simplex consuendum.</i>	195	<i>Cautiones in usu cathæreticorum, pro absumen-</i>	
<i>Capsule cur in fracturis adhibeantur.</i>	713	— <i>da carne superflua ulceris.</i>	281
<i>Carbunculi differentie, cause, & prognostica.</i>	92. 93	<i>Celsus ab Auctore reprehenditur.</i>	198
— <i>nomen, & definitio.</i>	91	— <i>de fistulæ incisione explicatus.</i>	590
— <i>pestilentis signa.</i>	92	<i>Celsi locus.</i>	415
<i>Carbunculo non pestilenti convenit venæ sectio</i>		<i>Cera qua quantitate admiscenda siccantibus, &</i>	
— <i>ad lipothymiam, nisi quid obstat.</i>	93	— <i>adstringentibus, pro ulcere humido.</i>	299
		<i>Cerata, & cataplasmata crassa, ad dolorem se-</i>	
		— <i>dandum inepta.</i>	48
		<i>Ceratam sacrum calore ossa extrahit.</i>	344
		<i>Cere-</i>	

NOTABILIUM.

<i>Cerebrum piæ matri immediatè subjacet.</i>	189	<i>Convulsio imminens in punctura nervorum ut præcavenda.</i>	184
— <i>vulneratum, & aeri expositum facile putrescit.</i>	210	— <i>præsens in vulneribus nervorum quomodo curanda.</i>	184
<i>Cerebri vulnus postulat aerem calidum.</i>	210	<i>Convulsionis causa in punctura nervi quæ fit.</i>	184
— <i>siccantia non multum oleosa.</i>	210	<i>Corpus cur bisecatur in jecur, & renes in contrarietate revulsoria.</i>	17
<i>Cervix quomodo deliganda, ut venæ pro incisione appareant.</i>	399	— <i>exiguum, & rotundum si in aurem incidet, quid agendum.</i>	469
<i>Chalazii cura.</i>	418	<i>Coxendicis articulus quomodo aduratur.</i>	647
<i>Chalazion quid sit.</i>	418	<i>Cranii fracti signa in incisione, & perforatione.</i>	191
<i>Chirurgi defenduntur, qui ante curam otius aliquid parti affectæ imponunt in cancro.</i>	121	— <i>fractura quomodo exploranda, sicutis rupta.</i>	192
<i>Chirurgiæ Operationes finis.</i>	377	<i>in Cranii fractura simplici quæ medicamenta offi conveniunt.</i>	200
— <i>propriæ aliquando fiunt communes.</i>	649	<i>in — — quando instituenda offis derasio.</i>	199
— <i>utilitas.</i>	383	<i>in — — penetrante duo pericula.</i>	201
<i>in Cicatrice equis inducenda mos Scytharum.</i>	401	<i>in — — scopi & indicationes.</i>	201
<i>Cicatricem quæ pulchriorem reddunt.</i>	232	<i>Cranii os quibus instrumentis perforetur.</i>	203
<i>ad Cicatricem vulnus ducendum.</i>	281	— <i>osse fracto, num integram cutem secare liceat.</i>	202
<i>Cicatricis color pravus.</i>	170	— <i>perforatio rejicitur.</i>	202
— <i>durities quomodo emollienda.</i>	171	<i>in Cranii perforatione instrumenta.</i>	391
— <i>eminentia unde fiat, & quomodo corrigenda.</i>	169	<i>in — — ratione instrumenti, & loci duplex periculum.</i>	391
— <i>rugæ unde proveniant, & quomodo tollendæ.</i>	170	<i>Cranio contuso, possit ne rima fieri in parte operata.</i>	190
<i>Cicatrix cava a duplici causa fit.</i>	169	<i>in Cranio perforato auctor magis utitur suppurantibus, quam siccantibus.</i>	206
— <i>in naso facile apparet.</i>	240	<i>in — — oræ foraminis levigandæ sunt scalpro lenticulato, 204. suturæ vitandæ.</i>	188
— <i>in ulcere, quo siccitatis gradu inducenda, & quibus medicamentis id peragatur.</i>	282	<i>intra Cranium fractum descendens materia educenda.</i>	201
— <i>quid sit.</i>	281	<i>Crassities, & tenuitas in cranio notanda.</i>	187
— <i>quibus inducenda, abscescu curato.</i>	45	<i>Crebrior, vel rarioris usus suppurantium.</i>	206
— <i>retracta, ex vulnere superciliorum ut corrigatur.</i>	234	— <i>quæ emplastra vicinis partibus admoventur.</i>	207
<i>Cingulum Auctoris in bubonecele.</i>	559	<i>Crisis imperfecta ut supplenda in bubone.</i>	86
— <i>in umbilici prominentia.</i>	514	<i>Crusta in ustione ablatae partis quomodo detrahenda.</i>	106
<i>Circumcisio quomodo administretur.</i>	549	— <i>quomodo ferro candente in hæmorrhagia vasis vulnerati inducenda.</i>	186
<i>Clysteres nutrientes in ablata deglutione.</i>	255	<i>Cubiti luxati differentie, signa, prognos, & curatio.</i>	374
— <i>qua ratione nutrire possint.</i>	255	<i>Cubitus induratus reponi nequit, nisi prius remolliatur.</i>	373
<i>Coaptatio facta unde cognoscatur.</i>	690	— <i>luxatus quatuor modis reponi potest.</i>	373
<i>Collis & vesicæ ulcus qui differant.</i>	316	<i>Cucumeris asinini radix proprietate pituitam trahit.</i>	67
<i>Colli descriptio.</i>	250	<i>Cunei quando in fracturis ab Hippocrate adhibiti.</i>	346
— <i>vulneris differentie, prognos.</i>	250	<i>Cutis est aptum operimentum vulneris.</i>	456
<i>Collum ex catarrho distortum quomodo curandum.</i>	474	— <i>incisio simplex in capite, & sine sutura, & cum hac, curari potest.</i>	196
<i>Commisura fracti offis, ut facienda.</i>	328	<i>Cutis visæ tumores aquosi.</i>	8
<i>Comparatio deligationis fracturarum Hippocratis & Celsi.</i>	331		
<i>Condolyma quid.</i>	584		
— <i>quomodo excidatur.</i>	584		
<i>Conformatio in fracturis duobus expletur.</i>	690		
— <i>mala offis fracti triplex.</i>	700		
— <i>proba quomodo fiat.</i>	699		
<i>Consilium comiti cuidam ab Auctore datum.</i>	546		
<i>Contusio & distorsio ligamenta ut curanda.</i>	187		
— <i>& distorsio nervi ut curanda.</i>	186		
— <i>nervi cum dolore ut curanda.</i>	186		
— <i>— cum exulceratione quomodo curanda.</i>	185		
— <i>— sine exulceratione ut curanda.</i>	186		

INDEX RERUM

<i>Cutem rumpentia medicamenta puerulis non con-</i> <i>veniunt.</i>	43	<i>Detergentia in vulnere cavo.</i>	166
<i>Cuti quæ medicamenta conveniunt.</i>	200	— <i>quando varianda in ulcere dysepulotico.</i>	292
D.		— <i>quæ, & quamdiu usurpanda in ulcere sim-</i> <i>plici</i>	273
D artos prima testium tunica.	555	<i>Determinatio specialis facultatis deterforiæ in</i> <i>sarcoticis, pro ulcere simplici curando.</i>	274.
<i>Decor sanitatem quoque respicit.</i>	634		275
<i>Decubitus, partium tumores faciens, quomodo</i> <i>emendandus.</i>	11	<i>Deterfio vulneris ante suturam quomodo fiat.</i>	152
<i>Dedolatio quid Galeno significet.</i>	189	<i>Deterforii boni pro vulnere simplici signa.</i>	275
<i>Defensiva qualia in phlegmone adhibenda.</i>	24	<i>Digerentia pro purè evacuando in phlegmone.</i>	42
— <i>quædam mitiora, quædam validiora, utro-</i> <i>rumque usus.</i>	23	— <i>quomodo adhibenda in declinatione inflam-</i> <i>mationis.</i>	37
<i>Deligatio alter scopus in fracturis.</i>	691	<i>Digestivorum in vulnere cavo formulæ.</i>	166
— <i>Celsi quomodo differat ab Hippocrate.</i>	708	<i>Digiti coherentes quomodo ab Auctore separen-</i> <i>tur.</i>	630
— <i>cum fascia, pro obstructione vasis vulne-</i> <i>rati.</i>	177	<i>Digitorum cohesio unde fiat.</i>	630
— <i>in vulnere genarum profundo, quæ facien-</i> <i>da.</i>	244	— <i>curvitas ex ulcere relicta quomodo chirur-</i> <i>gia curetur.</i>	630
— <i>maxillæ luxatæ quomodo fiat.</i>	355	— <i>luxatorum differentie, signa, & repositio.</i>	365
— <i>proba quæ.</i>	705	— <i>pedis ossa rarè luxantur.</i>	370
— <i>quousque continuanda.</i>	706	<i>Digladator Gallus ictum certum habebat.</i>	236
<i>Deligationis cur tertia die soluenda,</i>	706	<i>Discutientia simplicia, & composita, eorumque</i> <i>gradus & usus.</i>	34
— <i>intentiones duæ.</i>	700	<i>Dislocatio quid sit Rhafi.</i>	348
— <i>modus Celsi.</i>	707	<i>Dissectio partis nervi quomodo curetur.</i>	185
— <i>tres species, & quæ.</i>	150	— <i>totius nervi ut curanda.</i>	185
<i>Deligatura duplex in vulneribus vasorum tutior</i> <i>est, & cur.</i>	174	<i>Distorsio nervi ut curanda.</i>	185
— <i>ex Hippocrate, in luxationibus conveniens</i> <i>quæ.</i>	352	<i>Distortum quid sit Rhafi.</i>	348
— <i>firmans os fractum in fracturis cum vulne-</i> <i>re.</i>	343	<i>Diuretica in vulnere thoracis quando, & quo-</i> <i>modo adhibenda.</i>	213
— <i>Hippocratis in fracturis commoda.</i>	334	<i>Dolor fit quando natura alteratur, & corrum-</i> <i>pitur.</i>	97
— <i>in callo quæ opportuna.</i>	336	— <i>in Erysipelate pungitivus, in inflammatio-</i> <i>ne tensivus, & gravativus.</i>	51
— <i>in humero luxato ut administranda.</i>	362	— <i>in flatuoso tumore quomodo sedandus.</i>	73
— <i>in vulnere frontis directo.</i>	229	— <i>infracturis ut leniendus.</i>	336
— <i>in vulneribus vasorum quæ conveniat.</i>	174	— <i>in phlegmone unde oritur.</i>	47
— <i>ossis fracti quomodo facienda.</i>	334	— <i>quomodo leniendus, facta sectione in phle-</i> <i>gmone.</i>	48
— <i>qua ratione fiat.</i>	666	— <i>tribus modis sedatur.</i>	47
— <i>sutura, vel fibulis quando utendum.</i>	156	— <i>vulneribus nervorum superveniens quomo-</i> <i>do sedandus.</i>	185
<i>Deligaturæ bonæ signa in fracturis.</i>	331	<i>Dropax quomodo componatur.</i>	22
— <i>species tres.</i>	665	<i>Dulcia in Erysipelate non frequenter exhibenda.</i>	56
<i>Dentes alieno loco nati quomodo eximantur.</i>	455	<i>Dura mater qualis membrana.</i>	189
— <i>cariosi quomodo curentur.</i>	455	— <i>— vulnerata glutinari non potest.</i>	209
— <i>coactè clausi quomodo reſerandi.</i>	453	<i>Duræ matris vulneratæ signa.</i>	193
— <i>extrahendi quomodo præparentur.</i>	456	— <i>— vulnere quæ sarcotica conveniant.</i>	209
— <i>non temerè extrahendi.</i>	456	<i>Durities quomodo in inflammatione superveniat</i> <i>& curetur.</i>	46
<i>ad Dentes extrahendos Pellicani duo.</i>	456	<i>Durum quotuplex, & quomodo tollatur.</i>	78
<i>ad — eximendos nomina varia instrumento-</i> <i>rum idoneorum.</i>	456.457	<i>Dyscrasia sicca, si impressa sit in parte vulne-</i> <i>rata, ut tollenda.</i>	294
<i>in Dentibus constrictis periculum suffocationis</i> <i>duobus modis tollitur.</i>	454	<i>Dysepuloti ulceris signa, causæ, & curatio.</i>	286
<i>Dentiscalpia cui usui inserviant.</i>	457		Dy-
<i>in Dentium constrictione cibandi modus.</i>	452		
in — <i>Chirurgia constrictorum difficultas du-</i> <i>plex.</i>	453		
<i>Dentium erutorum restitutio.</i>	457		
— <i>extractio cur molienda.</i>	455		
<i>Deraſionis sufficientis signa in osse carioso.</i>	729		

NOTABILIUM.

<i>Dysepuloton ulcus quid sit.</i>	285	<i>in — — ut administrandum serum capri-</i>	
<i>E.</i>		<i>num.</i>	140.c
<i>Ectropii curatio.</i>	421	<i>in — — venæ sectio ut administranda.</i>	140.b
<i>Emplastrum absument excrecentias in collo</i>		<i>in — — materiæ refrigerantes.</i>	59
<i>vesicæ.</i>	322	<i>in — — num humida, an sicca convenient refrigerantia.</i>	58
<i>Empyema quid sit, & unde ortum ducat.</i>	483.	<i>in — — quandiu refrigerantia adhibenda.</i>	60
	484	<i>in — — quæ alterantia conveniunt.</i>	56
<i>Eneanthis quid sit, ejusque causæ.</i>	484	<i>in — — quæ medicamenta partem affectam re-</i>	
<i>Encanthidis curandi modus.</i>	484	<i>spiciant.</i>	56
<i>Epididymis tertia testium tunica.</i>	556	<i>in — — quæ revulsoria conveniant.</i>	56
<i>Epiplotele non est curanda sicut hernia intestina-</i>		<i>in Erysipelatis capitis cura quæ revellentia con-</i>	
<i>lis.</i>	564	<i>veniant.</i>	140.b
<i>Epiplomphalos quomodo curetur.</i>	512	<i>Erysipelatis capitis signa, causæ, prognosis, &</i>	
<i>Epulidis, & Parulidis chirurgia.</i>	450	<i>curatio.</i>	140.a
<i>Epulotica adstringentia, & siccantia quæ.</i>	282	<i>— causa proxima.</i>	52
<i>— pro ulcere dysepulotico quæ convenient.</i>	290.	<i>— differentia.</i>	50
	291	<i>— locus, & tempus.</i>	51
<i>— siccantia tantum quæ sint.</i>	283	<i>— nomen.</i>	48
<i>Epulotisorum facultas, & necessitas; itemque</i>		<i>— prognostica, indicationes, & curatio.</i>	52.53
<i>usus.</i>	283	<i>— signa quæ.</i>	51
<i>Epuloticum medicamentum duplex.</i>	283	<i>Erysipelas capitis, vel faciei contrarium habet</i>	
<i>Error barbitonforum, cranium perforatum per</i>		<i>curandi modum, quam aliarum partium.</i>	140.b
<i>stata tempora curantium.</i>	207	<i>— cur sic dictum.</i>	52
<i>— qui usque ad finem vulneris conco-</i>		<i>— cutis affectio a Galeno dicitur.</i>	49
<i>quentia imponunt.</i>	165	<i>— faciei cur hyeme frequentior.</i>	140.a
<i>— eorum, qui in inflammatione partem supra</i>		<i>— fit a bile.</i>	49
<i>articulum constringunt.</i>	23	<i>— quomodo ab inflammatione differat.</i>	51
<i>— horrendus eorum, qui cannulam in intesti-</i>		<i>Escharotica in vulneribus vasorum pro sanguine</i>	
<i>num consuendum immittunt.</i>	224	<i>sistendo, cautè adhibenda.</i>	179
<i>— medici cujusdam in curanda inflammatio-</i>		<i>Evacuatio partis affectæ in cancro quæ mollien-</i>	
<i>ne.</i>	20	<i>da.</i>	121
<i>— Rhasis & Serapionis, qui vulnera capitis</i>		<i>— puris sensibilis.</i>	43
<i>cum fractura ossis consuevere præcipiunt.</i>	196	<i>Evaporationem spiritus flatulenti quæ probi-</i>	
<i>Errores eorum, qui perforationem cranii fracti</i>		<i>beant.</i>	72
<i>rejiciunt.</i>	200	<i>Excidere quid sit Celso.</i>	658
<i>in Erysipelate an venæ sectio adhibenda, diver-</i>		<i>Excoriatio in fracturis ut emendanda.</i>	337
<i>sæ sententiæ, eæque conciliatæ.</i>	53	<i>Excrementum tertiæ concoctionis quid.</i>	271
<i>in — Auctor adhibet linimentum simplex re-</i>		<i>Extensio, coaptatio, & deligatura in fractura,</i>	
<i>cens.</i>	60	<i>cum vulnere, sine ossis denudatione.</i>	339.&c.
<i>in — capitis, & faciei frigerantia perperam</i>		<i>— & deligatio necessariæ in luxationibus.</i>	351
<i>adhibentur.</i>	58	<i>— & futura fracturæ ossis cum vulnere, in</i>	
<i>in — — vel faciei topica medicamenta non</i>		<i>qua os nudatum est.</i>	344
<i>administranda.</i>	57	<i>— in fracturis cur necessaria.</i>	328
<i>in — cholagoga quæ, & quomodo adhibenda.</i>	61	<i>— in fracturis quam valida esse debeat.</i>	328
	59	<i>— in fracturis undique necessaria.</i>	690
<i>in — curando consilium Avicennæ improba-</i>		<i>— in humeri qualis esse debeat.</i>	695.697
<i>tum.</i>	140.c	<i>— justa qualis sit.</i>	697
<i>in — dieta.</i>	140.c	<i>— qualis conveniat ossibus magnis.</i>	699
<i>in — efficax remedium aqua frigida bibita,</i>		<i>— — — recenti fracturæ.</i>	698
<i>consideratis conditionibus debitis.</i>	56	<i>— ut justa fiat, quid attendendum.</i>	697
<i>in Erysipelate faciei evacuantia ut administran-</i>		<i>in Extensione attendenda directio membri.</i>	699
<i>da.</i>	140.c	<i>Extirpatio reliquiarum in ablata parte putrida,</i>	
<i>in — — indicationes curativæ.</i>	140.b	<i>quibus fiat remediis.</i>	106
<i>in — — qualis dieta præscribenda.</i>	140.d		
<i>in — — quomodo administranda topica.</i>	140.c		
<i>in — — repellentia & interceptantia nihil</i>			
<i>valent, sed revellentia.</i>	140.b		

F.

Faciei erysipelas cur hyeme frequentior. 140.a
in Faciei vulneribus decor attendendus ratio-
ne cicatricis, nisi vulnus periculosum. 227

INDEX RERUM

<i>Fractura cum vulnere, in qua os nudatum est, quomodo curanda.</i>	344	<i>Fractum membrum quomodo immotum servandum.</i>	712
<i>in Fractura cum vulnere, osse non denudato, adstringentia praesidia.</i>	340	<i>Frictio in inflammatione quomodo administranda.</i>	18
<i>Fractura cum vulnere, sine ossis denudatione, ut stabilienda.</i>	341	<i>Frigida actu in erysipelate saepe mutanda.</i>	61
<i>— lata ossis in capite non adeo depressi, quomodo attollatur.</i>	390	<i>Frigiditas in scirrho tripliciter concurrit.</i>	75
<i>— major quomodo deligetur.</i>	710	<i>Frigus ulceribus mordax esse solet.</i>	278
<i>— ossis extra prominentis quomodo curetur.</i>	723	<i>Frontis vulnera aperta tenenda.</i>	227
<i>— ossis magni quomodo curetur.</i>	711	<i>— — non admittunt futuram, & fibulam.</i>	230
<i>— — per longitudinem quomodo, curanda.</i>	713	<i>— — quae conveniunt glutinantia.</i>	231
<i>— parva quomodo curetur.</i>	710	<i>— — ut tractanda.</i>	227
<i>— per longitudinem ut curanda.</i>	336	<i>— vulnus directum ut deligatura, & glutino curetur.</i>	229
<i>— quibus medicamentis stabiliatur.</i>	711	<i>— — transversum ut curetur.</i>	229
<i>— quid sit.</i>	689		G.
<i>— — —, ejus species, causae, & signa.</i>	325	<i>Galenus locus, in curatione tum vulneris, tum fracturae.</i>	716
<i>in Fractura vulnus consui debet, licet ossis recessio expectetur.</i>	342	<i>Galenus censet humorem aqueum in pueris instaurari.</i>	239
<i>— universi cranii, absque ossis depressione, quomodo curanda.</i>	390	<i>— cur in erysipelate utatur omphacio.</i>	59
<i>Fracturarum curatio postulat unionem.</i>	327	<i>— de evacuatione per haemorrhoidas explicatus.</i>	603
<i>— differentiae.</i>	325	<i>— & Celsus reconciliati.</i>	627
<i>— indicationes.</i>	716	<i>— — — suppurationem, & incisionem tumoris vitant.</i>	650
<i>— prognostica.</i>	326	<i>Gangraena a calore ut tractanda.</i>	101
<i>Fracturae cranii signa in loco contusionis cute integra existente.</i>	191	<i>— a defectu alimenti ut curetur.</i>	102
<i>— cum vulnere, curatae historiae.</i>	713	<i>— a frigore ut curanda.</i>	100
<i>— — — in qua ossa non sunt nudata, sed ossis frustulum recessurum expectatur, ut curanda.</i>	342	<i>— in fracturis orta ut curanda.</i>	338
<i>in Fracturae Chirurgia cum vulnere animadversiones.</i>	720	<i>— quomodo a sphacelo dignoscatur.</i>	97
<i>Fracturae cum vulnere quomodo curanda.</i>	714	<i>— quomodo inflammationi superveniat.</i>	96
<i>in Fracturae curatione, quaedam recentiorum inventa.</i>	709	<i>—, si ab humorum affluxu fiat, ut curanda.</i>	97
<i>Fracturae species.</i>	713	<i>Gangraenae anodyna.</i>	100
<i>in Fracturis comparatio deligationis Hippocratis, & Celsi.</i>	331	<i>— cum affluxu, & sine affluxu signa.</i>	97
<i>in — cum vulnere, animadversiones circa deligaturam.</i>	718	<i>— differentiae.</i>	96
<i>in — — —, latitudo & usus plagularum.</i>	334	<i>— & sphaceli definitio.</i>	95
<i>in — deligationem solvere cogit pruritus.</i>	332	<i>— prognostica.</i>	98. & seq.
<i>in — incommoda non servatae figurae debita.</i>	696	<i>— partes vicinas quae defendant.</i>	102
<i>in — membri collocatio.</i>	712	<i>— utriusque curatio.</i>	98
<i>in —, plagularum numerus.</i>	722	<i>Gastrophagiae species tres.</i>	221
<i>in —, pro conservatione partis materia praesidiorum.</i>	335	<i>Genarum vulnera sanguinis profusioni obnoxia.</i>	243
<i>in — quatuor operationes requisitae.</i>	689	<i>in Genarum vulnere, foramen juxta aures ut Auctor exiccet.</i>	245
<i>in — quae conveniat collocatio membri.</i>	334	<i>Genarum vulnus profundum quomodo curandum.</i>	243
<i>in — quomodo eminentiae intrudendae.</i>	700	<i>Genis vulnerato quae oris actiones vitandae.</i>	243
<i>in — scopi duo absoluendi.</i>	691	<i>Genu immobile curatum.</i>	647
<i>in — velocioris recessionis ossis notae.</i>	342	<i>— luxati differentiae, signa, & compositio.</i>	243
		<i>— non adeo facile luxatur, & cur.</i>	243
		<i>Gibbositas quomodo Chirurgia juvetur.</i>	506
		<i>— unde ortum ducat.</i>	505
		<i>Gibbositatis differentiae.</i>	505
		<i>in Gibbositate praesidiorum materia.</i>	506
		<i>Gingivae erosae quomodo nutriendae.</i>	451
			Gin-

NOTABILIMUM.

<i>Gingivæ quæ chirurgiam desiderant.</i>	450
<i>in Gingivarum cura, scalpris motum sanguinis profluvium quomodo sistendum.</i>	451
<i>Glandularum locus, & usus.</i>	83
<i>Glans detecta quomodo a Celso tegatur.</i>	547. 548
<i>— quomodo ab Albucasi perforetur.</i>	552
<i>— testis qualia afferat incommoda.</i>	547
<i>in Glande excrecentiæ carnis, & præputio, vulgo porrifigbi, curantur quatuor modis.</i>	554
<i>Glandem a præputio quomodo Auctor separet.</i>	552
<i>— testam quomodo separet. Auctor.</i>	547
<i>— quomodo detegant, Celsus, & Paulus.</i>	548
<i>Glandis coalitus cum præputio quomodo curetur.</i>	552
<i>in Glandis separatione a præputio, cautio.</i>	552
<i>in Globi extractione scopi tres.</i>	683
<i>Globulus, quando non potest pertentari, quid agendum.</i>	683
<i>Glossocomium Hippocratis cum adjunctis instrumentis, ejusque usus.</i>	360
<i>Glutinans medicamentum Sacerdotis cujusdam Hispani.</i>	163
<i>Glutinantia Auctoris ac recentiorum in vulneribus.</i>	161
<i>— quæ convenient in vulnere pulmonis.</i>	216
<i>— qualia convenient in vulneribus.</i>	161
<i>— quænam sint.</i>	162
<i>Glutinantium ordines, & usus.</i>	163
<i>in Glutinatione cutis cum carne post evacuatum pus, quid observandum.</i>	44
<i>Glutinationem, quæ citam vel tardam faciant.</i>	154
<i>Glutinatoria deligatura quomodo fiat.</i>	150
<i>Glutinis materia quæ.</i>	674
<i>Glutinum deligatura utilius, & quare.</i>	677
<i>— ejus formula.</i>	157
<i>— ejus usus.</i>	158
<i>— ex ovi albumine paratur.</i>	229
<i>— ex qua materia fiat.</i>	157
<i>— in vulneribus abdominis præstantius, quam deligatura.</i>	223
<i>— quomodo præparetur.</i>	674
<i>— quomodo vulneribus applicandum.</i>	156
<i>— vulneribus applicetur.</i>	674
<i>— si non firmiter adhæret cuti, quid sit agendum.</i>	158
<i>— sutura multo præstantius.</i>	159
<i>de Glutini usu objectiones duæ solvuntur.</i>	678
<i>in Glutino situs linteorum.</i>	674
<i>Gonorrhœa quid.</i>	315
<i>— ejus causæ.</i>	315
<i>— — victus.</i>	317
<i>— quomodo vesicam exulceret.</i>	316
<i>Gracilitas membri in fracturis ut corrigatur.</i>	338
<i>Guido quæ glutinantia adhibeat vulnere.</i>	161
<i>Guidonis sententia rejicitur.</i>	10
<i>— de vulnere simplici capitis consuendo, eaque refutata.</i>	195

<i>Gule vulneratæ signa, prognosis, & sutura.</i>	341
<i>Gulielmus de Saliceto notatus.</i>	354
<i>Gumma exiguum quomodo curetur.</i>	728
<i>— gallicum, & quod os corruptum habet, quomodo curetur.</i>	728
<i>— vetus quomodo curandum.</i>	728
<i>Gummata unde oriantur.</i>	727
<i>— ejus differentie.</i>	728
<i>Gutturis vulnere cannula qualis, & quando conveniat.</i>	252

H.

<i>Hæmorrhagia, & dolor in partis emortuæ ablatione, quomodo præcavenda.</i>	103
<i>— in ablatione canceri quomodo supprimenda.</i>	125
<i>— in simplici vulnere ut compescenda.</i>	144
<i>— in vulnere capitis, unde.</i>	194
<i>in Hæmorrhagia vasis vulnerati, ferrum causticis præfert Auctor.</i>	178
<i>Hæmorrhoidalium venarum propago.</i>	595
<i>Hæmorrhoidas quomodo curent Galenus, & Paulus.</i>	616
<i>per Hæmorrhoidas evacuatio cur magis conferat ad febres malignas, quam venæ sectio.</i>	604
<i>per — evacuationi non est assuefaciendum.</i>	603
<i>Hæmorrhoidas tumentes quomodo Auctor curet.</i>	613
<i>— quomodo Auctor inurat.</i>	617
<i>ad Hæmorrhoidas tumidas medicamenta.</i>	612
<i>Hæmorrhoides exulceratæ quomodo curentur.</i>	613
<i>— gangrænæ affectæ quomodo curandæ.</i>	613
<i>— immoderatæ, quæ ratione supprimendæ.</i>	615
<i>— inflammata quæ ratione curentur.</i>	613
<i>— menses provocant.</i>	609
<i>Hæmorrhoides quomodo urendæ.</i>	611
<i>— prisca a vena cava ignorarunt.</i>	600
<i>— quam invenerunt, historia de muliere.</i>	608
<i>— suppressæ quomodo curentur.</i>	618
<i>— tumidæ quomodo curandæ.</i>	610
<i>— venæ cavæ in viris uteri hæmorrhoidibus comparantur.</i>	602
<i>— venæ portæ, & venæ cavæ quomodo differant.</i>	619
<i>— urendæ quomodo cognoscantur.</i>	611
<i>— utrum aperiendæ non assuefacto.</i>	603
<i>de Hæmorrhoidibus corollaria quædam.</i>	591
<i>ex Hæmorrhoidibus causæ commodorum.</i>	602
<i>Hæmorrhoidibus historia de quodam Abbate per evacuationem a multis incommodis liberato.</i>	607
<i>— natura abutitur.</i>	599
<i>— quando conveniat chirurgia.</i>	609
<i>in Hæmorrhoidibus quæ maxime formidandæ.</i>	614
<i>Hæmorrhoidum apertioni quomodo assuefaciendum.</i>	607
<i>— auctoritas.</i>	600
<i>— causa in sede.</i>	593

INDEX RERUM

<i>Hamorrhoidum cura Hippocratis post uisionem.</i>	611	<i>Hippocrates quæ vitra duas fascias in deligatio-</i>	702
— differentie ab origine, & propagine vena-	594	<i>ne adhibeat.</i>	
rum sumpta.	594	<i>Hirudines ubi affigendæ in quacunque affectione.</i>	609
— etymon.	592		
— incommoda fluxus immoderati.	614	<i>Historia de Virgine imperforata.</i>	572
— — suppressionis.	614	<i>Horatius de Norfia laudatus.</i>	540
<i>Hallucinatio quorundam in administratione cibi</i>		<i>Hordeoli cura.</i>	417
<i>& potus vulnerati in inflammatione.</i>	145.146	<i>Humectantia quæ convenient partibus vicinis ul-</i>	
<i>Hami Guidonis.</i>	639	<i>ceri sicco, sine materia.</i>	294
— fibulæ.	670	<i>de Humectantibus cautio vitandis in ulcere dyse-</i>	
<i>Hermaphroditi unde nascentur.</i>	568	<i>puloto.</i>	292
— eorum differentie.	567	<i>Humectatio nervis ad-versa est.</i>	183
<i>Hermaphroditum chirurgia.</i>	568	<i>Humeri constitutio quæ.</i>	356
<i>Hermaphroditus unde dictus.</i>	567	— luxati signa.	356
<i>Hernia mulierum quæ.</i>	515	— luxatio ad anteriora ut reponenda.	357
<i>in Hernia aquosa ubi colligatur aqua.</i>	564	— luxati reponendi modi secundi declaratio,	
<i>in — — Hippocratis aphorismus explicatur.</i>	643	<i>& ejus a primò differentia.</i>	357
<i>in — — Hippocratis interpres correctus.</i>	611	— — —, modi tres.	356
<i>in — — quæ digerentia conveniunt.</i>	136	— luxatio vetus difficulter reponitur.	361
<i>in — — locus incisionis.</i>	137	<i>in Humero luxato deligatura ut administranda.</i>	361
<i>in — — ustio & apertio.</i>	136		
<i>Hernia intestinalis contumax ut tractanda.</i>	131	<i>Humerus cur facile luxetur.</i>	356
— — chirurgia duplex.	561	— nonnisi deorsum prolabi potest.	356
— — curatio cum extractione testiculi.	562	— num perfecte & imperfecte queat luxati.	357
— — duplex.	560		
— — quomodo curetur.	561	<i>Humiditas serosa in Hydrocephalo unde cogno-</i>	
— omentalis, non citò, & temerè incidenda.	135	<i>scatur.</i>	406
<i>in Hernia varicosa, adstringentia tres scopos ex-</i>		— serosa interdum utilis, interdum inutilis.	81
<i>plent.</i>	139	<i>Humor aquosus est potionis excrementum.</i>	81
<i>Hernia ventosa solum digerentibus curatur.</i>	137	— serosus aliorum humorum est vehiculum.	288
<i>Herniarum causæ.</i>	556	— — est potionis excrementum.	8
— — & prognostica.	128. & seq.	— non debet repelli in scyrrho.	82
— species, & differentie.	128	— quomodo evacuandus in ulcere dyse-	
<i>Herniæ aquosæ causa, signa, & curatio.</i>	564	<i>puloto.</i>	286
— — causæ occultæ, & manifestæ.	135	<i>Humores crassi duo, pituita, & melancholia.</i>	195
— — signa & curatio.	135		
— — carnosæ signa.	128	<i>Humorum erodentium causæ.</i>	263
— — curatio triplex, peritoneo disrupto.	132.133	<i>Hydrocephalus unde oriatur.</i>	406
— — incisio, cum extractione testiculi.	136	— a vasorum ruptura quomodo curandus.	413
— — intestinalis, peritoneo relaxato, causæ, si-		<i>Hydrocephali causæ, materia, definitio, ac dif-</i>	
<i>gna & curatio.</i>	129	<i>fentie.</i>	406.407.408
— — — — ustio.	136	— prognostica.	409
— — — —, peritoneo rupto, curatio per glutinan-		— sectio.	411
<i>tia, uisionem & incisionem.</i>	132.133	— signa.	407
— synonyma.	128	<i>in Hydrocephalo cerebrum refrigeratum.</i>	413
— varicosæ causa, & curatio.	139	<i>in — quomodo tentanda humoris aquosi eva-</i>	
— veræ curatio, sine testis extractione.	133	<i>cuatio.</i>	414
<i>in Herniis, tunicæ dilatata, vel ruptæ signa.</i>		<i>in — evacuatio insensibilis hic tutior.</i>	410
	129	<i>Hydrocephalus primæ speciei quomodo curetur.</i>	410
<i>Herpes exedens ut differat à phagedæna.</i>	109	— quomodo post sectionem curetur.	412
<i>in Herpete quale conveniunt repellentia.</i>	108	— quomodo cutis rarefacienda.	410
<i>Herpetis exedentis curatio.</i>	109	<i>Hydromphalos quomodo curandus.</i>	512
— miliaris signa, causæ, prognostica & cu-		<i>in Hydrope Erasistratus non probat evacuatio-</i>	
<i>ratio.</i>	107.108	<i>nem aque.</i>	517
— nomen, & differentie.	107	<i>in — locus perforationis abdominis.</i>	521
		<i>Hy-</i>	

NOTABILIUM.

<i>Hydropici qui evacuatione aquæ curari non possunt.</i>	517	<i>in Inflammatione curanda, medicamenta trium sunt generum.</i>	18
<i>Hydropi cui conveniat evacuatio aquæ.</i>	517	<i>in — præsidia quæ perpetuè locum habent.</i>	25
<i>in Hydropicis duplex aquæ evacuatio.</i>	516	<i>in — qualia repellentia medicamenta conveniunt.</i>	25
<i>Hydropicis effusio sanguinis noxia.</i>	522	<i>in — quantitas, & qualitas dietæ.</i>	15
<i>Hydropicos quomodo Leonides curet.</i>	518	<i>in — quæ conveniunt medicamenta revellentia.</i>	21
<i>Hydropicorum cura.</i>	520	<i>in — quibus conveniunt scarificatio.</i>	26
— <i>cura Hippocratica.</i>	518	<i>in — qui corripitur rarissimè à febre, & hepate calido immunis est.</i>	20
— <i>aqua cur non unica vice evacuanda, Galenus reddit causas.</i>	526	<i>in — revulsoria venæ sectio ubi, & quomodo administranda.</i>	17
— <i>aquas unica vel pluribus vicibus evacuanda.</i>	525	<i>in — sectio suppurata quomodo instituenda.</i>	38
— <i>abdomen quomodo Auctor secet.</i>	524	<i>in — feri abundantis signum.</i>	16
— <i>quantitas aquæ extrahendæ qualis esse debeat, variæ sententiæ.</i>	526	<i>in — suppurata, non est expectandum, donec pus ex se ipso evacuetur.</i>	42
<i>Hydrosarcocoles curatio.</i>	138	<i>in — venæ sectio quomodo administranda.</i>	16
<i>in Hydrosarcocole incisa pus intus servandum, & quare.</i>	138	<i>in — symptomata supervenientia sex.</i>	13
<i>Hypopium quomodo curandum.</i>	434	<i>Inflammationis causæ quæ.</i>	13
<i>Hypospadæon Paulo quid sit.</i>	553	— <i>cura impediens vel remorantis accidentia.</i>	715
I.		— <i>differentiæ a materia, & subjectis.</i>	12
<i>Janna biforis, & ejus usus.</i>	361	— <i>generatio.</i>	12
<i>Jaspis proprietate sanguinem sistit.</i>	170	— <i>prognosticum.</i>	14
<i>Icterus quomodo ab erysipelate differat.</i>	50	— <i>quatuor tempora.</i>	13
<i>Idea in particularibus non reperitur.</i>	635	<i>Inguinis dilatatio quomodo ab Auctore adstringatur.</i>	560
<i>Jecoris in abscessu apud Veteres adustio.</i>	508	<i>Instrumenta extensionis ossis fracti triplicia.</i>	329
— <i>intemperies frigida ut corrigatur ab Auctore.</i>	508	— <i>omnia, apta soluere continuum, sunt causæ vulnerum.</i>	142
<i>Jecur adurendi modus Albucasis.</i>	509	— <i>veterum pro polypo extrahendo.</i>	441.442
<i>Ignari Anatomes cur etiam tuto incidant.</i>	660	<i>Instrumentum Auctoris pro distorsione colli.</i>	475
<i>Ignis duplex actualis, & potentialis.</i>	687	— <i>pro polypo extrahendo.</i>	441.442
<i>Impedimenta, quæ ustionem ulceris prohibent.</i>	684	— <i>pro sectione abdominis.</i>	523
<i>Incisio cutis in fracturis cranii ut fiat.</i>	198	— <i>reliquias polypi atterit.</i>	444
— <i>herniæ, rupto peritoneo, duplex.</i>	133	— <i>decussorium cui rei inserviat.</i>	396
— <i>tumoris quomodo facienda in singulis membris.</i>	653	— <i>duplex pro incisione fistularum externarum.</i>	535
<i>Incisiones cutis capitis & temporum ex Celsi relatione obsoletæ.</i>	402	— <i>incisioni abscessus aptum.</i>	660
— <i>frontis ex Paulo obsoletæ.</i>	402	<i>Intercipientia vulneratis quæ adhibenda.</i>	149
— <i>quibus affectibus prosint.</i>	397	— <i>sine oleo, & cera componenda.</i>	24
— <i>venarum post aures quomodo juvent.</i>	397	<i>Intestinalis herniæ signa.</i>	129
<i>Incommoda unguium nimis longorum, aut nimis brevium.</i>	636	<i>Intestina vulnerata qua ratione reponenda, & conservanda.</i>	225
<i>Industria Auctoris in juvandis ægris.</i>	516	<i>Intestina vulnerata quæ postea exhibenda.</i>	225
— <i>in ulceribus curanda.</i>	685	<i>Intestini jejuni vulnus lethale est.</i>	219
<i>Inflammatæ partis calor duplex.</i>	39	<i>pro Intestini futura, non convenit fibra ex intestina animalis.</i>	224
<i>Inflammatio cur fracturis superveniat.</i>	692	<i>Intestinorum vulnera quæ lethalia & quæ non.</i>	529
— <i>cur magis augeatur cessante fluxione.</i>	33	<i>in — vulnere, signa, prognostica, & indicationes.</i>	223.224
— <i>cur vulnere superveniat.</i>	145	<i>Intestino vulnerato quæ conveniat futura.</i>	530
— <i>diversa sortitur nomina parte affecta.</i>	6	<i>Intestinum dilatarum quomodo dignoscatur a bubone.</i>	558
— <i>in fracturis præcavenda.</i>	691	— <i>per vulnus prolapsum quomodo reponendum.</i>	220
— <i>in augmento discutientia desiderat.</i>	33		18-
— <i>in vulnere simplici, ut prohibenda.</i>	145		
— <i>qualia habeat accidentia.</i>	714		
— <i>quid nominis.</i>	12		
— <i>ubi est magna, ibi etiam est febr. magna.</i>	15		

INDEX RERUM

<i>Intestinum prolapsum in hernia, quomodo reponendum.</i>	130	<i>—, ut consui possit, quomodo ex ore trabenda.</i>	249
<i>— qua ratione reponendum.</i>	530	<i>in Lingua vulnerata quæ convenient glutinantia</i>	
<i>— rectum historia de sacerdote sibi perforante.</i>	592	<i>Et adstringentia.</i>	249
<i>— repositum in hernia quomodo prohibendum, ne denuò elabatur.</i>	130	<i>Linguae depressio quomodo fiat.</i>	457
<i>— vulneratum, formicarum capitibus Albu- casis adducit.</i>	224	<i>— incisio vinculi subjecti.</i>	459
<i>Inunctio in inflammatione, ad revellendum quo- modo fieri debeat.</i>	22	<i>— vulneratæ portio, cum toto coherens non est abscindenda.</i>	248
<i>— retundit aciem scalpri.</i>	199	<i>in Linguae vulnere qualia convenient medica- menta.</i>	249
<i>Irritatio fluxionis in ulcere dysepuloto unde.</i>	287	<i>Linteæ triangula quando faciendæ inglutino.</i>	674
<i>Jugularium vasorum vulnera ut tractanda.</i>	252	<i>Linum quid sit, Et ejus usus.</i>	430
<i>Jus consummatum quid sit.</i>	254	<i>— crudum quid sit auctoribus.</i>	587
<i>Juscula syruporum vicaria, in phlegmone quan- do adhibenda.</i>	21	<i>Locus generationis flatus, in tumore flatuoso.</i>	70
		<i>Locutionis instrumenta homini a natura conce- ssa.</i>	459
		<i>Luxatio perfecta in solum femur cadit.</i>	362
		<i>— quibus modis ab imperfecta distingua- tur.</i>	351
		<i>— vera quatuor modis fieri potest.</i>	348
		<i>— vetusta difficulter reponitur.</i>	361
		<i>in Luxatione inflammationes unde oriantur, Et quomodo sedentur.</i>	351
		<i>in — quæ medicamenta adstringentia, Et a- nodyna convenient.</i>	351
		<i>in —, ut membrum facile reponendum.</i>	352
		<i>Luxationes vetustæ mollientibus, Et discuti- entibus curandæ.</i>	353
		<i>Luxationi cubiti symptomata supervenientia quæ.</i>	362
		<i>in Luxationibus quæ conveniat depositio.</i>	351
		<i>in — vetustis qualia adhibenda discutientia.</i>	352
		<i>in — — qualia adhibenda mollientia.</i>	353
		<i>Luxationis repositæ signa.</i>	349
		<i>— repositione, strepitus auditus non est bonum signum, Et quare.</i>	350
		<i>— tum generalis, tum differentiarum signa.</i>	349
		<i>Luxato humero reponendo quæ instrumenta.</i>	358
		<i>Luxationum causæ.</i>	349
		<i>— curatio in genere.</i>	349
		<i>— cura generali indicationes.</i>	350
		<i>— differentia.</i>	348
		<i>— tria genera.</i>	348
			M.
		<i>Magnitudo aucta in omni tumore adest.</i>	3
		<i>Mala a Medicis inspicienda.</i>	614
		<i>Mamillæ putredo quomodo emendetur.</i>	502
		<i>Mammarum affectus duplex.</i>	500
		<i>Mammæ cancro infectæ ut tollendæ.</i>	123
		<i>— tumide in viris quem usum habeant.</i>	504
		<i>— virorum tumide vestibus corrigi possunt.</i>	504
		<i>in Mammis curandis Pauli sævitia.</i>	504
		<i>Manus luxatæ differentia, Et repositio.</i>	364
		<i>Mariscæ vulgo crestæ, variis modis tolluntur.</i>	585
		<i>Materia fasciarum qualis requiratur.</i>	665
			Ma-
<i>Labia a nativitate divisa quomodo glutinan- da.</i>	245		
<i>— curta quomodo resarciuntur.</i>	448		
<i>— in abscessu secto quomodo uniantur.</i>	663		
<i>— vulneris intestinorum ut adducenda.</i>	224		
<i>— uniantur, Et unita conservantur tri- bus instrumentis.</i>	150		
<i>in Labio diviso, scarificatio partis præmitten- da, ante fibularum impositionem.</i>	246		
<i>Labiorum chirurgiæ.</i>	447		
<i>— vulneratorum differentia, Et curatio.</i>	245		
<i>— vulnerati vasis adductio quomodo fiat.</i>	176		
<i>Labium incisum quomodo glutinetur.</i>	448		
<i>Lac quomodo a mammis evocetur.</i>	501		
<i>— si concretum computruit, quid agendum.</i>	501		
<i>Lagophthalmi causæ quæ.</i>	420		
<i>Lagophthalmos quid sit.</i>	420		
<i>— quomodo curetur a Celso.</i>	420		
<i>Lapis quomodo ex meatu urinario eximatur.</i>	550		
<i>Lenientia, Et alterantia, vulneratis in inflam- matione adhibenda.</i>	146		
<i>— in inflammatione quæ convenient.</i>	19		
<i>Lenticulare instrumentum cui rei inserviat.</i>	396		
<i>Lien quomodo veteribus, Marcello, Et Albu- casi aduratur.</i>	509		
<i>in Lienis affectione absurda cujusdam Chirurgia.</i>	510		
<i>Lienis scirrhus Auctoris experimentum.</i>	510		
<i>Ligamentorum vulnera ut curanda.</i>	187		
<i>Ligamentum in pueris, per suturam glutinari potest.</i>	257		
<i>— sensu privatum est.</i>	257		
<i>Ligatura in inflammatione quomodo adhibenda.</i>	18		
<i>— solutio.</i>	706		
<i>Linamenta, Et spongia quomodo pro obstructio- ne vasis vulnerati adhibenda.</i>	175		
<i>Lingua qua ratione vulneretur.</i>	248		
<i>— quomodo a crasso excremento detergeatur.</i>	458		

N O T A B I L I U M.

<i>Matris duræ vulnus quomodo tractandum.</i>	208
— <i>piæ, & cerebri vulnera ut curanda.</i>	209
<i>Maxilla tantum luxatur in priorem partem.</i>	355
<i>Maxillæ luxatio cur raro accidat.</i>	353
— <i>luxationis causæ.</i>	354
— <i>luxationis differentie, signa, prognostica, & curatio.</i>	354
— <i>luxata adstringentia dicata.</i>	355
<i>Medicamenta tutissima conveniunt in periculis.</i>	681
<i>Medicamentum Auctoris pro auctis virorum maxillis.</i>	505
<i>Medicus quid in hepatis, lienis, & renum vulneribus agat.</i>	226
<i>Melancholici humoris causa.</i>	75
— <i>— divisio, & subdivisio Galenica.</i>	74
— <i>— generatio.</i>	7
— <i>tumores qui.</i>	7
<i>Melancholicus humor ut præparandus, & evacuandus in ulcere dyssepuloto.</i>	287
<i>Meliceridis quid.</i>	140. n
— <i>signa, causæ, & curatio.</i>	140. o
<i>Membrana exterius aurem obstruens qua ratione curanda.</i>	467
— <i>interior meatus auditorii quomodo curetur secundum Paulum, Celsum, & Auctorem.</i>	467
<i>Membranosæ partes non glutinantur.</i>	254
<i>Meningophylax Celsi.</i>	396
<i>Meningi detectæ topica adhibenda.</i>	204
— <i>— suppurantia quandiu conveniunt.</i>	206
<i>Meninx dura qualis membrana.</i>	189
— <i>pia qualis membrana.</i>	189
<i>Metacarpi, & carpi luxati cura.</i>	365
<i>Modiolorum variæ formæ pro cranio perforando.</i>	393
<i>Modus Auctoris, quo venarum ora aperit.</i>	394
— <i>novus retinendi medicamenta in meatu urinario.</i>	551
<i>Mors est corruptio caloris nativi.</i>	95
<i>Motus maxillæ sursum est validissimus.</i>	452
<i>Mulieres cur potius quam viri cancro vexentur.</i>	502
<i>Mulierum vitia, quæ coitum reddunt difficilem.</i>	571
<i>Musculi qui valentiores.</i>	698
<i>Muculorum vulnera quæ periculosa.</i>	144
<i>sub Musculo temporali evacuatio humoris.</i>	412
<i>Myocephali curatio.</i>	429
<i>Myocephalon quid sit.</i>	429

N.

N asalia & masticatoria quæ, & quomodo adhibenda in psydracio.	140.
<i>Nasi cartilaginis vulnus ut tractandum.</i>	241
— <i>cutis vulnerata curatio.</i>	240
<i>in Nasi osse vulnus transversum ut deligandum.</i>	242
<i>Nasi ossis conformatio ut molienda.</i>	241

— <i>— vulnus ut tractandum.</i>	241
<i>in Nasi vulnere unio, & cicatrizatio ut facienda.</i>	241
<i>Nasi vulneris species.</i>	240
<i>in Naso vulnerato sternutamentum minimè excitandum & cur.</i>	241
<i>Nasus amissus ut reparari possit.</i>	242
<i>Nactæ abscessus differentie.</i>	140. k
— <i>quid sint.</i>	140. k
<i>Natura coalitum vulneris præstat.</i>	231
— <i>cur substantiam deperditam labiorum difficulter reparet.</i>	246
— <i>excrementa ad partem debiliorem propellit.</i>	279
— <i>in utero cutem generat, extra verò, eam procreare nequit.</i>	281
<i>Nervi aperta punctura ut curanda.</i>	182
<i>in Nervi contusione medicamenta interna.</i>	186
<i>in — puncturæ curatione, ratio totius corporis quæ habenda.</i>	181
<i>Nervi puncturæ quæ conveniunt medicamenta.</i>	182
— <i>vulnerati durities quomodo tollenda.</i>	186
— <i>— signa, causæ, & differentie.</i>	180.
<i>in Nervo inciso materiæ præsidiorum.</i>	185
<i>in — puncto qui cognoscendi gradus medicamenti calefacientis siccantis.</i>	183
<i>in — vulnerato prognostica.</i>	181
<i>Nervorum incisio ut curanda.</i>	91
<i>in Nervorum incisione qualia requirantur siccantia.</i>	185
<i>Nervorum vulneribus Phlegmone superveniens quomodo curanda.</i>	183
<i>Nympha quomodo a Paulo excindatur.</i>	569

O.

O bservatio in chirurgiis locorum angustorum.	432
<i>Obstetricum temeritas in linguae vinculo incidendo.</i>	458
<i>Occipitium adultis in quibus casibus aduratur.</i>	406
<i>Occipitii exustio in infantibus.</i>	405
<i>Ocularium Auctoris instrumentum.</i>	424
<i>Oculi læsi à luce magis læduntur.</i>	236
— <i>vulnerati historia.</i>	235. 236
<i>in Oculi vulnere, cum exitu humoris aquei scopus.</i>	239
<i>in — —, cum effusione humoris vitrei, & cristallini.</i>	239
<i>ex Oculis unde pus evacuetur.</i>	434
<i>Oculorum vulnera duplicia.</i>	235
<i>in Oculorum vulnere anodyna defensiva.</i>	238
<i>in — — simplici adstringentia.</i>	237
<i>in — — indicationes.</i>	236
<i>in — — situs capitis.</i>	237
<i>Oculorum unguis.</i>	431
<i>post Oculorum excisionem medicamenta.</i>	431

INDEX RERUM

- post Oculorum excisionem Cautio. 431
 Oculo uno laeso, uterque obvelandus, & cur. 236
 Oculus amissus quomodo reparandus fictitio. 437
 — equivocus quando parandus. 239
 Oedema durum est cum dolore, & est morbus periculosus. 64
 — num etiam per suppurationem queat curari. 68
 — quomodo ab aliis tumoribus differat. 62
 in Oedemate medicamenta valentiora. 67
 in — repellentia & digerentia. 66
 in — fritione juvanda pro penetratione. 67
 in — quomodo convemiant fasciæ. 66
 Oedematis definitio, differentie, generatio, & nomen. 62. 63
 — signa. 63
 — cura quatenus est symptoma. 64
 — cura quoad causam externam & antecedentem. 65
 — topica. 65
 Olea in punctura nervi adhibenda, & cur. 182
 — valde inimica oculis. 237
 Oleosa, & pinguis oculis inimica. 237
 Oleum rosatum an suppuratorium esse queat. 204
 Omentalis hernie causæ, & curatio. 134
 — signa. 129
 Omentum prolapsum, & refrigeratum cur ligetur, & præcidatur. 220
 — quomodo reponendum. 220
 — quomodo tractandum. 530
 Operatio chirurgica unde dicta. 377. 378
 Operationes chirurgicas difficiles quomodo aliqui administrarunt. 398
 — chirurgicæ difficiles quæ. 398
 — in ossibus quæ fiant. 689
 — omnes totius corporis & singularum partium enumerantur. 379. & seq.
 — quæ ab Auctore rejiciuntur. 379. 380
 — variæ in naturalibus feminarum fieri solitæ. 566
 Ora in fistulis excisis non statim glutinandæ, & quare. 590
 Os ante vel retrò excidere non potest. 349
 — cariosum quomodo curetur. 729
 — corruptum quibus instrumentis chirurgicis tollitur. 306
 —, si non sit conspicuum, quid agendum. 306
 — sub ulcere quomodo detegendum. 306
 — cur deradendum laeso pericranio. 195
 — fractum eminens quomodo curetur ab Auctore. 708
 — prominens lima abradendum; aut forcipe præcidendum. 723
 — fracturis duobus modis abscedit. 718. 719
 — in fractura cranii cur deradendum. 199
 — in fracturis quot modis abscedat, & quibus de causis. 340
 — malè conformatum quomodo ab Auctore rumpatur. 721
 — maxillæ pronum ad putredinem. 466
 — nudatum omnino ab aeris alteratione defendendum. 344
 — quod abscessit, num extrahi debeat. 342
 — si in fractura non percipiatur, quid agendum. 720
 — sub ulcere unde corrumpatur. 303
 Offa cranii circa suturas non sunt solida. 188
 — etiam inflammari possunt. 199
 —, & ligamenta siccissima, & proinde siccis gaudent. 257
 — fracta quæ extrahunt medicamenta. 344
 — nudata ab aere corrumpuntur. 719
 — pedii, & tarsi nunquam luxantur. 370
 —, quæ fracta majorem, vel minorem extensionem requirunt. 328
 — quomodo uniantur. 689
 de Osse malè conformato emendo historia. 722
 in — corrupto quæ signa sufficientis deraisionis. 305
 in — parvo recessuro Curatio Hippocratis. 720
 Ossis cariosi per scalpum & malleum curationis incommoda. 729
 — capitis depressioni majori quale instrumentum conveniat. 389
 — causæ separationes in fracturis. 719
 — corrupti ex ulcere modus eximendi. 305
 — sub ulcere signa. 304
 — fracti bonæ coaptationis signa. 333
 — conditiones probæ collocationis, earumque ratio. 711
 — deligatio, secundum Hippocratem. 329
 in Ossis fracti extensione, debita figuratio observanda. 329
 Ossis fracti effectus primæ & secundæ speciei malè conformati. 721
 — magni recessuri chirurgia. 721
 —, vel parvi recessuri signa, & curatio. 342. & seq.
 — scopi duo in curatione. 721
 — recessuri signa ex quibus. 719
 — in fracturis. 341
 Ossium affectiones. 688
 — quæ Chirurgia juvantur. 649
 in Ossium fractorum extensione cautio. 328
 P.
 Palati erosi correctio. 457
 in Palato ossis detecti ustio. 457
 in Palpebrarum cicatrice incisio orbicularis. 234
 Palpebrarum coalitus a Celso bifariam curatur. 415
 — pili quando irritant oculos, curatio triplex Celsi & Pauli. 418
 Pal-

NOTABILIUM.

<i>Palpebrarum verrucæ qui curentur.</i>	416	<i>— quomodo facienda.</i>	338
<i>— vesicæ item.</i>	417	<i>Pili palpebrarum quibus de causis oculos irritent.</i>	418
<i>in Palpebrarum vulnere quando convenit sutura, quando non.</i>	235	<i>Pilus asperior palpebras potissimum offendit.</i>	419
<i>in — — quæ glutinantia adhibenda.</i>	235	<i>Pilulæ purgantes quomodo in vulneribus dandæ.</i>	147
<i>in Palpebrarum vulnere differentie.</i>	234	<i>Pinguedo humana cicatricem facit pulchram.</i>	167
<i>in Palpebris deducendis de instrumentis veterum Auctoris opinio.</i>	416	<i>Pistillo quomodo fiat humeri luxati repositio.</i>	360
<i>Papilla intus occultata quomodo extrahatur ab Amato Lusitano.</i>	501	<i>Pistillus, in repositione humeri aliquo modo fallax.</i>	360
<i>Pars flatuoso tumore affecta quomodo medicamentis imponendis præparanda.</i>	71	<i>Pituita alia in ventriculo, alia in jecore gignitur.</i>	62
<i>Partes ani duæ tantum.</i>	596	<i>— in jecore genita quid sit.</i>	62
<i>— oris ob humiditatem multis malis sunt obnoxie.</i>	437	<i>— nullum facit dolorem.</i>	63
<i>— sæpe præter spem Medicorum glutinantur, & cur.</i>	273	<i>— qua ratione dolorem inferat.</i>	642
<i>— similes quæ sint.</i>	648	<i>— quomodo præparanda, & expurganda in ulcere dyssepuloto.</i>	287
<i>— ulceri circumjacentes ut fovendæ.</i>	279	<i>— viscida, seu vitrea, & calor diminutus sunt causæ spiritus flatuosi.</i>	69
<i>Paulus in curatione staphylomatis utitur seta equina.</i>	430	<i>Pituitosi tumores qui.</i>	7
<i>— quomodo excidat pterygion.</i>	431	<i>Pituitosus humor in corpore duplex.</i>	62
<i>— utrum non intrudit.</i>	576	<i>Placitum Chirurgorum de vulnere simplici capitis consuendo, idque refutatum.</i>	194
<i>in Pene operationes necessariae.</i>	545	<i>Plagulas cur, & quomodo ab Hippocrate adhibeantur.</i>	330. 702. 703
<i>in — — superflue.</i>	545	<i>Plagulæ cur Hippocrati cerato obliniantur.</i>	703
<i>Penis foramen vitiosum quomodo emendetur.</i>	553	<i>— & ferulæ quando luxationibus apponendæ.</i>	351
<i>Perforatio asperæ arteriæ quando inutilis.</i>	476	<i>— quandui usurpandæ.</i>	703
<i>— cranii fracti ut administranda.</i>	263	<i>— quibus rebus imbuantur.</i>	703
<i>— — quando instituenda.</i>	201	<i>Plethora quomodo tollenda in tumoribus.</i>	10
<i>— in capite unde fiat.</i>	189	<i>Plethoræ & cacoehymie causæ proximæ, quæ.</i>	11
<i>Pericranii vulnus non consuendum.</i>	195	<i>Plumbi facultates quæ sint.</i>	321
<i>Peritonei chirurgia Celsi triplex.</i>	515	<i>Podicis structura.</i>	596
<i>— ruptæ causæ tum in viris, tum in feminis.</i>	515	<i>in Polypi chirurgia intentiones quatuor.</i>	441
<i>— ruptura vetus non coit, nisi renovetur.</i>	515	<i>in — — extracti signa.</i>	439
<i>Peritoneum non concludit omnia in abdomine membra.</i>	597	<i>in — cura incommoda veterum spatha.</i>	442
<i>— ruptum quomodo curetur.</i>	515	<i>in — curatione funiculus nodosus incommodus.</i>	443
<i>in Phlegmone alterantium vires.</i>	20	<i>Polypi differentie, & incommoda.</i>	437
<i>in — materiæ suppuratæ signa.</i>	41	<i>— reliquæ, quomodo à Celso, Albucasi, & Auctore tollantur.</i>	440
<i>in — purgans.</i>	21	<i>— — ubi remanent.</i>	439
<i>Phlegmones curatio in augmento.</i>	33	<i>Polypo extrahendo ferramentum Auctoris.</i>	441
<i>— — in declinatione.</i>	37	<i>Polypus qualis tumor.</i>	437
<i>— — in principio.</i>	26	<i>— quid.</i>	437
<i>— — in statu.</i>	36	<i>— quo discrimine.</i>	438
<i>— — per suppurantia.</i>	38	<i>— quomodo a Paulo & Celso curetur.</i>	438
<i>— indicationes a sanguine.</i>	14	<i>— unde ortum ducat.</i>	437
<i>— medicamenta hic frequenter mutanda.</i>	31.	<i>in Præcisione membri quomodo vitanda symptomata.</i>	628
<i>— tempora.</i>	26	<i>Pruritus neglectus desinit in excoriationem.</i>	337
<i>in Phlegmones principio, an puris repellentibus utendum.</i>	26	<i>— ut sedandus in fracturis.</i>	338
<i>Pbrenitis fieri solet ab Erysipelate capitis intro recurrente.</i>	54	<i>Psydracii nomen, signa, causæ, & curatio.</i>	140.d
<i>Phygethlon & Phyma quid sit.</i>	83.89	<i>Psydracio exulcerato quæ convenient.</i>	140.e
<i>in Phygethlo & Phymate topica.</i>	83.89	<i>Psydracium quid sit.</i>	140.d
<i>Pia mater venis abundat.</i>	189	<i>Pterygii nomenclatura.</i>	636
<i>Picatio attrahit, ratione doloris, & vi vacui.</i>	102	<i>Pterygion incipiens quomodo curandum.</i>	637
		<i>Fff</i>	<i>Pte-</i>

INDEX RERUM

<i>Pterygion oculi quomodo excidatur.</i>	432	<i>non urget, & patiens venas magnas habet.</i>	29
— <i>quæ incommoda afferat.</i>	637	— <i>aqueum, quando ex Auctoris mente adhibendum.</i>	29
— <i>quomodo a quibusdam curetur.</i>	651	— <i>dupliciter suam actionem perscit.</i>	29
— <i>unde fiat.</i>	637	— <i>quatenus intercipit, non est imponendum parti affectæ.</i>	26
<i>in Pudendo muliebri cui usui inserviant alæ.</i>	572	<i>Repellentia aquea quæ sint, quæ ex his mitia, quæ mediocria.</i>	29
<i>in — — quomodo curetur excrescentia carnis.</i>	569	— <i>calorem flammeum refrigerant.</i>	28
<i>Pulmo maxime inflammationi obnoxius.</i>	217	<i>an Repellentibus puris sit utendum in principio phlegmones, disputatur.</i>	26
<i>Pulmonis vulnere conveniunt adstringentia, & emplastica.</i>	217	<i>Repellentium differentia, & quando singulis sit locus.</i>	29
— <i>vulnus, ob perpetuum motum, difficulter glutinatur.</i>	217	— <i>gradus a quibus inducentur.</i>	31
<i>Pulvilli quando in vulnere genarum necessarii.</i>	245	— <i>mitiorum, mediocrium, validissimorum usus quid requirat.</i>	31
<i>Pulvinaria qualia, quomodo, & quare in vulnere adhibenda.</i>	151	<i>de Repellentium usu & digerentium, in augmento phlegmones, duæ objectiones solvuntur.</i>	33
<i>Pulveres sarcotici qui.</i>	167	<i>Repletio faciens herniam aquosam sit a nimia potatione.</i>	135
— <i>siccantes in vulneribus faciei non conveniunt ob cicatricis deformitatem.</i>	232	<i>Repositio femoris luxati cum extensione, quibus instrumentis fiat.</i>	367
— <i>sua corpulentia, glutinationem semper impediunt, licet facultate juvent.</i>	160	— <i>— — sine extensione.</i>	367
— <i>vulnerarii quomodo aspergendi.</i>	167	— <i>humeri luxati sine instrumentis, prima & secunda ejusque declaratio.</i>	359
<i>Pulvis ex ranis, pro cancro, quomodo paratur.</i>	122	<i>Repositio maxillæ luxatæ quomodo pro varia luxationum specie fiat.</i>	354
<i>Puncta in sutura vulneris ubi, & quot adhibenda.</i>	151. & seq.	<i>Refina, & cera num locum habent, in ulcere intemperie humida laborante.</i>	299
<i>Punctura cæca nervi ut curanda.</i>	182	<i>Revellentia, intercipientia, & repellentia quæ, & quomodo in ulcere dyssepuloto adhibenda.</i>	289
<i>Purgatio in psydracio ut instituenda.</i>	140. g	<i>Rima in cranio ex tribus cognoscitur quam profunda sit.</i>	193
<i>Puris causa efficiens.</i>	38	<i>Rostrum corvinum ad dentes eximendos.</i>	457
— <i>differentiæ indeque notæ calor alterutrius prædominantis.</i>	39	<i>Rumpentia cutem medicamenta quæ, eorum ordines, & usus.</i>	192
— <i>jam confecti ut instituenda evacuatio.</i>	42		
— <i>species duæ.</i>	271		
<i>Pus bonum quales habeat conditiones. 269. & seq.</i>	269		
— <i>unde generetur.</i>	269		
— <i>quot vicibus evacuandum in phlegmone.</i>	44		
<i>Pyulcus cur non attrahat pus.</i>	497		
R.		S.	
<i>Radii luxationis differentia, signa & cura.</i>	364	<i>Sanguis an a vena vel arteria prorumpat, unde cognoscitur.</i>	171
<i>Ramex quid.</i>	565	— <i>e meatu urinario fluens, cathetere irritatus, quibus sistendus.</i>	321
<i>in Ramice varicose operationes chirurgicæ.</i>	140	— <i>extra vasa, digerentibus evacuat.</i>	33
<i>Ranula linguæ quomodo incidatur à Cæso, & quomodo ab Auctore.</i>	459. 460	— <i>vita Thesaurus.</i>	172
<i>Ranulæ medicamenta adhibenda post sectionem.</i>	460	<i>Sanguinem alterantia, & ejus cacochymiam eximentia.</i>	18
<i>Rectitudo partis servanda in parando fonticulo.</i>	621	— <i>cacochymum alterantia.</i>	18
<i>Refrigerantia corpus, & potissimum renes, ad fluxum in gonorrhæa sistendum.</i>	318	— <i>proprietas sistit apes viva, membro in linteo alligata.</i>	179
— <i>corpus universum.</i>	175	— <i>per vulnus excludentia, & concretum dissolventia.</i>	180
— <i>num ante curam totius corporis liceat adhibere, disputatur.</i>	57	<i>Sanguinis affluxum prohibentia.</i>	172
<i>Reges Angliæ, & Galliæ scrofulas sola contactu curant.</i>	113	<i>Saniei species duæ.</i>	271
<i>Remedia universalia ad causas scirrhi internas.</i>	77	<i>Sanies, in abdomen ex vulnere descendens, quomodo educenda.</i>	223
<i>Repellens, adstringens locum habet, ubi dolor</i>		— <i>ne meatum auditorium repleat, in vulnere auriculæ, prohibendum.</i>	247

NOTABILIUM.

<i>Sanies, quibus medicamentis ex alto evocetur in punctura nervi.</i>	183	<i>— myrtei folii similitudine.</i>	657
<i>Sarcocoele, & hydrocele mistæ quomodo Auctori curentur.</i>	565	<i>— quæ antiquis usitatissima.</i>	657
<i>— pulvere radice ononinis absumpta.</i>	138	<i>Secundæ reliquæ quomodo extrahendæ.</i>	582
<i>— quomodo curanda.</i>	565	<i>— quid.</i>	581
<i>in Sarcocoele Auctoris experimentum.</i>	565	<i>Sedile Thessalicum, & ejus usus.</i>	361
<i>Sarcocoeles causæ, signa, & curatio.</i>	137	<i>Seminis profluvii causæ.</i>	315
<i>Sarcotica anodyna, & epulotica qualia adhibenda in parte putrida ablata.</i>	106.107	<i>Sententia Guidonis de fibulis rejecta.</i>	155
<i>— cur sic dicantur.</i>	274	<i>— —, de vulnere simplici capitis consuendo, eaque refutata.</i>	195
<i>— unguenta.</i>	277	<i>— Pauli de sectione ad myrtei folii similitudinem correctæ.</i>	659
<i>Sarcotici boni, ratione caloris, signa.</i>	276	<i>Septica & eorum gradus.</i>	140.0
<i>— pulveres qui.</i>	167	<i>Seri abundantis signum in inflammatione.</i>	16
<i>— usus in ulcere dyssepuloto.</i>	291	<i>— in phlegmone redundantis nota.</i>	16
<i>Sarcoticis quæ superponenda.</i>	168	<i>Serosa humiditas interdum utilis, interdum inutilis.</i>	81
<i>Sarcoticorum necessitas in ulceribus.</i>	273	<i>Serosus humor aliorum humorum vehiculum.</i>	288
<i>— qualitas, & gradus caloris in curatione ulcerum.</i>	277	<i>— — est aliorum excrementum.</i>	8
<i>— vis deterforia.</i>	275	<i>— — non debet repelli in aquosis tumoribus.</i>	82
<i>Sarcoticum bonum esse, ratione siccitatis unde cognoscatur.</i>	275	<i>— — quomodo evacuandus in ulcere dyssepuloto.</i>	288
<i>Scala quomodo fiat humeri repositio.</i>	360	<i>Serrulæ cui usui inserviant.</i>	396
<i>Scalpellorum usus.</i>	660	<i>Setacei inurendi modus.</i>	404
<i>Scalpellus falzetta dictus.</i>	661	<i>— locus in occipito.</i>	404
<i>— Gammant dictus.</i>	660	<i>de Setaceo quorundam opinio.</i>	405
<i>— in annulo.</i>	661	<i>Setaceum ipse Auctor bis gestavit.</i>	404
<i>— scodeghino dictus.</i>	660	<i>— tria instrumenta requirit.</i>	403
<i>— scolopomacherion.</i>	660	<i>Seto quomodo imponendus.</i>	404
<i>— quid significet.</i>	660	<i>— unde appelletur.</i>	405
<i>Scalpri usus in fractura cranii.</i>	396	<i>Siccantia & adstringentia quæ convenient in ulcere cum dyscrasia humida, eorumque gradus.</i>	299
<i>— — quomodo adhibendus.</i>	199	<i>— — citra morsum conveniunt ulceribus dyscrasie humide.</i>	299
<i>Scalpro quando utendum in osse corrupto.</i>	306	<i>Signa bonæ deligationis unde petantur.</i>	705
<i>— — — sit in fractura cranii.</i>	395	<i>— & differentie scirrhi.</i>	75
<i>Scalprorum differentie.</i>	199.395	<i>— fistularum in certas partes desinentium.</i>	307
<i>Scamnum Hippocratis pro luxato humero.</i>	361	<i>— fistulæ multiplicis.</i>	308
<i>Scarificatio in quibus inflammationibus conveniant.</i>	25	<i>Sinapismus quomodo fiat.</i>	22
<i>ad Scirrhi causas internas remedia universalia.</i>	77	<i>Sincipitis sectio quibus in casibus tentanda.</i>	397
<i>Scirrhi causæ, prognostica, & curatio.</i>	75.76	<i>— vulnus, etiam mediocre, periculosum.</i>	189
<i>— definitio, differentie, & signa.</i>	74	<i>Sinus & cavitatis curatio per catartica, sarcotica, & glutinantia.</i>	45
<i>in Scirrho causarum consideratio.</i>	79	<i>— quid sit.</i>	307
<i>in — emollientia, & discutientia.</i>	79	<i>Sipho quomodo ad vesicæ collum immittatur, ejusque longitudo.</i>	321
<i>Scolopetorum ignis vulnere non officit.</i>	679	<i>Solutio fasciarum in luxato humero quomodo facienda.</i>	362
<i>Scolopomacherii etymon.</i>	660	<i>Spatha in curatione polypi quæ hæreat incommoda.</i>	443
<i>Scrofula, solo contactu curant Reges Angliæ & Galliæ.</i>	113	<i>Sphaceli qualitas.</i>	627
<i>Scrofulæ a materia crassa difficulter suppurantur.</i>	113	<i>— signa.</i>	97
<i>— quomodo causticis medicamentis sint extrahendæ.</i>	115	<i>Sphacelus, nonnisi ablatione partis curatur.</i>	103
<i>Scrofularum extractio metuenda.</i>	115	<i>— varias habet causas.</i>	627
<i>— incisio quando non conveniat.</i>	114	<i>in Sphacelo incisio ubi facienda.</i>	628
<i>Scroti ramex.</i>	565	<i>Spinalis medullæ prognosticum, & remedia.</i>	253
<i>Sectio in sarcocoele ut facienda.</i>	138	<i>Spongia nova, Auctori repellens est.</i>	290
<i>— in suppurata inflammatione quomodo instituenda.</i>	43		

INDEX RERUM

<i>Spongia qualis esse debet pro vulneribus glutinandis.</i>	161	<i>— quæ & quibus convenient in ulcere simplici.</i>	272
<i>Squama ossis, quibus medicamentis eximatur.</i>	305	<i>Suppurantibus cur chirurgi utantur, quæ simul ficcant, & detergant.</i>	267
<i>Staphyloma quid sit.</i>	429	<i>— quandiu utendum in ulcerum curatione.</i>	267
<i>Staphylomatis curatio Auctori usitata.</i>	430	<i>— quo tempore inflammationis sit utendum.</i>	40
<i>Staphylomata quomodo curent Paulus & Celsus.</i>	430	<i>Suppurantium materia.</i>	267
<i>Steatoma quid sit.</i>	140. p	<i>— temperamentum.</i>	267
<i>— quomodo curari debeat.</i>	140. q	<i>Suppuratio & evacuatio reliquiarum in parte inflammata post sectionem.</i>	44
<i>— ut differat ab aliis abscessibus.</i>	140. p	<i>— phlegmones quando expectanda.</i>	39
<i>Steatomatis signa, & causæ.</i>	140. p	<i>— quomodo instituenda in phlegmone.</i>	41
<i>Stricture in deligatura vulneris, sit ad bonam patientis tolerantiam.</i>	151	<i>Sutura abdominis.</i>	219
<i>Struma quid.</i>	473	<i>— glutinatoria quintuplex & quomodo quælibet facienda.</i>	151
<i>Strumarum apertio, quando, & quomodo tentanda.</i>	112. & seq.	<i>— in incisione atheromatis non convenit.</i>	140. m
<i>— causæ, signa prognostica, & curatio.</i>	111. & seq.	<i>— in palpebrarum vulnere quando convenit, quando non.</i>	234
<i>— locus.</i>	110	<i>— — — — quæ glutinantia adhibenda.</i>	235
<i>in Strumarum extractione sanguinis suppressio.</i>	115	<i>— in vulneribus articularum.</i>	256
<i>Strumæ cur dicantur scrofulæ.</i>	110	<i>— — — — quæ ex tribus optima.</i>	152
<i>— definitio & subjectum.</i>	110	<i>— — — — quomodo fiat.</i>	483
<i>— non admodum rebellis curatio.</i>	112	<i>— , quam Guido perperam, sanguinis suppressorium vocat, quando, & quomodo facienda.</i>	174
<i>— non facile secandæ, nisi cum omnino computruerint.</i>	473	<i>— quibus instrumentis absolvatur.</i>	665
<i>— resolutio.</i>	112	<i>in Sutura vulneris, pro cannula fenestrata, digitos adhibet Auctor.</i>	156
<i>— sectio periculosa.</i>	473	<i>pro — — qualis esse debeat acus.</i>	153
<i>— suppuratæ ut tractandæ.</i>	113	<i>in — vulnerum, numerus & distantia punctorum.</i>	154
<i>Stupefacientia frigore nervos ledunt.</i>	182	<i>Suturarum electio in vulneribus.</i>	667
<i>— quæ.</i>	48	<i>— tres species, & quando quælibet sit conveniens.</i>	152
<i>Substantia partis in fractura, ut salubris conservanda.</i>	333	<i>circa Suturas quædam notanda.</i>	153
<i>— — vulneratæ ut salubris conservanda.</i>	162	<i>Suturæ & fibularum incommoda.</i>	676
<i>Sudamina, quale genus tumoris aquosi.</i>	81	<i>— & fibræ alienæ in vulneribus.</i>	677
<i>Suffumigium Anglicum ex tabaco.</i>	447	<i>— in vulneribus altitudo quanta requiratur.</i>	153
<i>Suffusio quomodo curatur.</i>	423	<i>— — — — quandui relinquenda.</i>	154
<i>in Suffusione oculorum auctoris medicamentum.</i>	425	<i>— linteola vicaria, in frontis vulnere.</i>	230
<i>in — oculorum chirurgia.</i>	425	<i>— tres species, & quæ harum optima, in abdomine vulnerato.</i>	221
<i>Suffusionis causæ quæ.</i>	422	<i>Symptomata in caruncula cura ut corrigenda.</i>	323
<i>in Suffusionis curatione ausus Auctoris.</i>	426	<i>Syrinx quomodo immittatur in penem.</i>	538
<i>in — curatione cautio.</i>	428		
<i>in — — Operatio tuta.</i>	428		
<i>in — — partes oculi omnes cur patientur.</i>	427		
<i>de — loco Galeni, Pauli, & Auctoris sententia.</i>	423		
<i>Suffusionis difficilis chirurgia.</i>	425		
<i>Superciliorum vulnus diligentem requirit curationem.</i>	233		
<i>Suppurantia cur primum locum habeant in curatione ulcerum.</i>	264		
<i>— in ulcere dyssepuloto.</i>	266		
<i>— quæ convenient corporibus humidis, & mollibus, & quæ siccis, & duris in phlegmonibus.</i>	41		

NOTABILIUM.

Talpæ topinariæ incisio, quando & quomodo instituenda. 140. h
— — — signa, & a fico differentie. 140. g
Tarsi & pedii ossa nunquam luxantur. 370
Tela ex vulneribus necessario extrahuntur & quibus instrumentis. 679
Temperatura, & facultas suppurantium. 40
Temporum ad ustiones & incisiones quibus affectibus conferant. 397
— sectio ex Paulo obsoleta. 402
— venas Celsus non modo secat, sed etiam urit. 400
— venæ quomodo urantur. 399
Tempus, quo medicamenta in vulneribus sunt mutanda, non metiendum numero dierum. 165
Tendines sunt fines musculorum. 181
Terebra pro dentibus eximendis. 457
— quomodo ossi corrupto adhibenda, & quando. 306
Terminus in adstringenda deligatura sit bona laborantis tolerantia. 331
in Testiculis tumorum species. 555
Testis unus major altero. 563
Testium secundæ tunicæ nomina. 556
Testudo, & talpa topinaria idem sunt. 140. g
Theriaca in vulneribus venenatis quomodo utatur Auctor. 680
Thermales aquæ convenientes fistulis in ano. 316
— — — sanant herpetem miliarem. 109
Thesaurus vitæ, sanguis. 174
in Thorace collecta materia per quas vias evacuetur. 484
in — collectum pus quomodo evacuandum. 496
in — differentia fistularum. 500
in — materia contenta, si difficulter per vulnus exeat, quomodo educenda. 213
in — vulnerato, materia contenta quomodo per urinam educenda. 212
in — vulnerato, quando & quomodo occludendum foramen. 216
in — per quam pus per urinam evacuetur, Nicolaus Novocomensis inventor viæ. 213
in — quomodo facienda vacuatio per vulnus. 214
si — perforato non exeat, quid agendum. 497
in Thoracem materiam descendere cur adeo sit periculosum. 214
Thoracem modus incidendi. 494
— methodus Hippocratis secandi. 485
— — — an per ustionem. 488
Thoracis descriptio. 211
— locus in ustione perforandus. 490
cur in Thoracis hydropse Hippocrates costam perforet, non autem spatium inter costale ut in altera sectione. 487
Thoracis quarum partium vulnera sint lethalia. 216

— sectio quibus in casibus tentanda. 484
in — sectione quid agendum emissio pure. 486
in — — quomodo dilatandum foramen angustius. 496
in — — cutis cur primò incidenda, & cur oblique. 495
in — — usus duplex instrumentorum. 495
Thoracis quæstiones tres circa sectionem ab Hippocrate administrari solitam. 488
ad Thoracis sectionem instrumentum Hippocratis & Pauli. 493. 494
Thoracis ustio duplex a Paulo tradita. 489
pro Thoracis vulnere aperto servando peniculus, seu turunda quando adhibenda. 215
pro — — — tubulus, seu cannula qualis conveniat. 215
in — vulnere quibus fiat evacuatio per os. 213
in — — signa & prognostica. 212
in — — tussis quomodo adjuvanda. 214
Thoracis vulnere turunda imposita, quibus inficienda medicamentis. 215
— vulnerum differentie. 211
— vulnus non statim glutinandum. 214
Tibia incurvata quomodo ab Auctore fuerit emendata. 632
Timor phlegmones, sive terminus non est in omnibus equalis. 151
Tonsillarum chirurgie ob varias causas difficilis. 461
Trabs transversa columnis alligata, & ejus usus. 361
Transitus facilis est in habentibus symbolum. 31
Tubulus, seu cannula qualis conveniat pro vulnere thoracis aperto servando. 215
Tumor sub quo morborum genere contineatur. 2
Tumore œdematoso suppurato quid agendum. 68
in Tumore flatuoso evacuatio ex parte affecta. 72
Tumore flatuoso pars affecta, quomodo medicamentis imponendis præparanda. 72
in Tumore flatuoso, quomodo sedandus dolor. 72
Tumores a mista materia. 8
— a partium decubitu, qui. 8
— aquosi qui. 8
— biliosi qui. 6
— pituitosi qui. 7
— qui ad inflammationem rediguntur. 83
— qui a materia diversa ab humoribus oriuntur. 9
— sanguinei qui. 7
in Tumouribus humorum congestio quomodo corrigenda. 11
in — plethora quomodo tollenda. 11
in — præter naturam, duplex sumitur indicatio a fluxione. 10
in — quando non habent locum repellentia. 10
Tumoris aquosi causæ. 81
— — locus. 80
— definitio, ex Galeno. 3

INDEX RERUM

<i>Tumoris definitio Galeni examinatur.</i>	3	<i>in Vasorum vulnere, partis affectæ refrigeratio.</i>	
— —, secundum Auctorem.	3		173
— nomen.	1	<i>in — — refrigerantia, & adstringentia.</i>	
<i>Tumorum causæ, interna, & externa.</i>	4		173
— — tres.	555	<i>Vasorum vulnorum indicationes, & prognostica.</i>	
— curatio universalis.	10		171
— curandorum scopi qui.	10	— — signa, & causæ.	171
— differentia.	5	<i>Vestis tres species.</i>	390
— — a singulis humoribus petita quæ.	5	— trifidus instrumentum ad dentes eximendos.	
<i>Tunicæ vasorum vulneratorum sui non possunt.</i>	175		457
<i>Turunda quibus medicamentis sit imbuenda in</i>		<i>Vena folliculo abscessus nutrimentum præbens</i>	
<i>vulneribus articulorum, ut foramen apertum</i>		<i>abscindenda.</i>	664
<i>servetur.</i>	257	<i>Venarum & arteriarum affectiones.</i>	649
<i>Turunda, seu peniculus quando adhibenda pro</i>		<i>Venæ hemorrhoidales duæ.</i>	596
<i>vulnere thoracis aperto servando.</i>	216	— — quomodo fluidæ reddendæ.	618
— vulnere thoracis imposita, quibus inficien-		— quomodo transverse secantur.	400
<i>da medicamentis.</i>	215	— sectio, aut saltem scarificatio, in vulne-	
<i>Turundarum usus.</i>	162	<i>ribus non omittenda.</i>	148
<i>Tussis quomodo in vulnere thoracis adjuvanda.</i>	215	— vulneratæ obstructio.	173
		<i>Venis internis vulneratis medicamenta externa</i>	
		<i>convenientia.</i>	179
		<i>Ventosa hernia solum digerentibus curatur.</i>	137
		<i>Ventose herniæ signa.</i>	129
		<i>Ventriculi frigidam intemperiem quomodo recen-</i>	
		<i>tiores.</i>	508
		— vulneris differentia, & signa.	225
		— vulnus quando curari possit.	219
		<i>Ventriculo vulnerato quæ adhibenda.</i>	226
		<i>Vermes in quibus ulceribus generentur.</i>	302
		— in ulceribus unde generentur, & quibus re-	
		<i>bus necentur.</i>	302
		<i>Verminei ulceris signa, causæ, & curatio.</i>	302
		<i>Verrucis tollendis medicamentum Auctoris.</i>	416
		<i>Vertibula trypanorum diversa.</i>	393
		— — quæ rejicienda, quæ eligenda.	394
		<i>Vesicatoria qualia convenient in phlegmone</i>	21
		<i>in Vesicæ calculo investigando Auctoris indu-</i>	
		<i>stria.</i>	541
		<i>in — — signa.</i>	540
		<i>Vesicæ palpebrarum sunt ex genere abscessuum</i>	
		<i>qui tunica includuntur.</i>	417
		<i>Veteres morborum per hemorrhoidis sanari soli-</i>	
		<i>torum passim mentionem faciunt ignorata cau-</i>	
		<i>sa.</i>	600
		<i>Via quomodo aperienda in meatu urinario per</i>	
		<i>ceream virgulam plumbeam, & catheterem.</i>	321
		— — medicamentis paranda in cura carun-	
		<i>culæ in collo vesicæ.</i>	322
		<i>Vinculum in vulneribus vasorum qua ratione ad-</i>	
		<i>ministrandum.</i>	174
		—, materia est revulsoria, non intercipient.	25
		<i>Vinum Cyprium bilem atram gignit.</i>	117
		— est optimum medicamentum omni ulceri.	
			279
		— nigrum austerum quomodo vulneribus ad-	
		<i>hibendum.</i>	120
		<i>Virgo imperforata quomodo ab Auctore fuerit</i>	
		<i>curata.</i>	573
		<i>Viri</i>	

NOTABILIUM.

<i>Viri quidam lac gignunt, & menstrua patiuntur.</i>	316	<i>in — revellentia.</i>	148
<i>Vis exsiccans sarcoticorum quanta esse debeat in curatione ulcerum.</i>	274	<i>in — sclopetorum unde læsio.</i>	680
<i>Visus quando ex vulnere oculi perdatur.</i>	239	<i>in — venenatis Chirurgia.</i>	679
<i>Vitæ thesaurus sanguis.</i>	171	<i>in — ubi veneni suspicio.</i>	678
<i>Vitia cutis quæ sint.</i>	570	<i>Vulneri pulmonis conveniunt adstringentia, & emplastica.</i>	217
<i>— mulierum quæ conceptionem prohibent.</i>	571	<i>in Vulneris cavi curatione scopi.</i>	165
<i>— — — concubitus prohibent.</i>	570	<i>Vulneris deterfio ante futuram quomodo fiat.</i>	152
<i>— naturalium muliebrium.</i>	570	<i>— definitio & differentia.</i>	141
<i>Volsella quid & unde dicta.</i>	463	<i>— indicationes.</i>	717
<i>Vulnera articularum Auctor consuevit solet.</i>	258	<i>— incommoda.</i>	676
<i>— — quibus medicamentis curet Auctor.</i>	257	<i>— magnitudo venæ sectionem indicat.</i>	148
<i>— in medio capitis periculossima.</i>	193	<i>ad Vulneris unionem instrumenta, quatuor considerantur.</i>	665
<i>— quo magis cerebrum vicina, eo periculosiora.</i>	193	<i>Vulnerum articularum prognosis & differentia.</i>	255. 256
<i>Vulneraria potiones quando propinari possint.</i>	145	<i>— differentia unde petantur.</i>	141
<i>Vulnerarii pulveres quomodo aspergendi.</i>	160	<i>ad Vulnerum cavitatem in accessam medicamentis turunda.</i>	167
<i>Vulnerata pars quomodo præter naturam afficiatur.</i>	160	<i>Vulnerum incommoda a cicatrice.</i>	676
<i>Vulneratorum dieta qualis conveniat in inflammatione.</i>	145. & seq.	<i>— indicationes & prognostica.</i>	171
<i>in Vulneratorum vasorum curatione quæ præscribenda dieta.</i>	172	<i>— simplicium, & exteriorum capitis curatio.</i>	195
<i>Vulneratis convenire purgantia improbat Guido.</i>	147	<i>— vasorum signa & causæ.</i>	171
<i>— quæ Chirurgia conveniat.</i>	147	<i>— unione inventa quatuor instrumenta.</i>	676
<i>— quæ dieta.</i>	145	<i>Vulnus articularum periculosum.</i>	256
<i>— quando purgantia propinanda.</i>	147	<i>— cavum quid.</i>	165
<i>Vulnerati vasi situs.</i>	177	<i>— carnis quodnam dicatur.</i>	143
<i>Vulnera vasorum internorum quomodo curanda.</i>	171	<i>—, & ulcus ut differant.</i>	261
<i>Vulnerati vasis osculum aliquando partes vicinæ obstruunt externæ.</i>	175	<i>— fit per punctiorem, incisionem, ruptionem, contusionem & erosionem.</i>	143
<i>in Vulnere cavo concoquentia quæ, & quando convenient.</i>	165	<i>— gulæ qua ratione periculosum.</i>	253
<i>a — dolor duplex.</i>	676	<i>— in vasis factum quando solvendum.</i>	177
<i>in — — sarcotica.</i>	167	<i>— ocalorum profundius ut tractetur.</i>	240
<i>in — consuto cautio de foramine relinquendo.</i>	159. 169	<i>— — qui patitur, caput elevatum in lecto habere debet.</i>	237
<i>in — — genarum quando pulvilli necessarii.</i>	245	<i>— pericranii non consuendum.</i>	195
<i>in — — quando metuenda phlegmone.</i>	149	<i>— quid sit.</i>	665
<i>in — simplici indicationes, pro inflammatione prohibenda.</i>	144	<i>— quid nominis.</i>	141
<i>in — — — seu scopi.</i>	145	<i>— quod duplex.</i>	665
<i>de — — capitis consuendo chirurgorum placitum, idque refutatum.</i>	195	<i>— si sit profundum quid agendum.</i>	682
<i>in — thoracis quibus fiat evacuatio per os.</i>	213	<i>— ventriculi quando curari possit.</i>	226
<i>in — vasorum partis affectæ refrigeratio.</i>	174	<i>Vulvæ abscessus quomodo curetur.</i>	574
<i>in Vulneribus articularum quibus medicamentis imbuenda sit turunda, ut foramen apertum servetur.</i>	257	<i>— labra glutinata ut separetur.</i>	574
<i>in — — sutura.</i>	257	<i>Ulcera ex atra bile facta omnia sunt incurabilia.</i>	119
<i>in — faciei quæ convenient epulotica.</i>	232	<i>— omnia maligna ægre curantur.</i>	293
<i>in — olea perperam adhibentur.</i>	162	<i>— propter tres causas fiunt periculosa.</i>	265
<i>in — pilulæ purgantes quomodo dandæ.</i>	148	<i>— rotunda difficilius curantur.</i>	266
<i>in — purgantium delectus.</i>	162	<i>— quæ dicantur maligna.</i>	684
<i>in — quantum sanguinis mittendum.</i>	148	<i>— simplicia quæ dicantur.</i>	271
		<i>Ulcerata parti quæ circumponuntur medicamentum.</i>	272
		<i>in Ulcere dysepuloto de concoquentibus cautio.</i>	291
		<i>in — — pituita quomodo præparanda, & expurganda.</i>	287
		<i>in — — ratio rerum non naturalium.</i>	286

INDEX RERUM

<i>in Ulcere exsiccatio, si ab alimenti penuria, ut curanda.</i>	294	<i>— exquisito sensu præditum quomodo curetur.</i>	685
<i>in — suppurantia.</i>	266	<i>— fistulorum quomodo aduratur.</i>	686
<i>Ulceri cum frigida intemperie signa, & curatio.</i>	301	<i>— sit ex influxu humorum acrim & corro-</i>	
<i>— ordines medicamentorum huic convenientes.</i>	301	<i>dentium.</i>	264
<i>— partes circumjacentes ut fovendæ.</i>	279	<i>— omne perpetua exsiccatione indiget.</i>	264
<i>— urinarii meatus quæ topica quadrant.</i>	320	<i>— sordidum, & humidum unde fiat.</i>	271
<i>in Ulceribus excrementorum species.</i>	271	<i>— post absumptam carunculam colli vesicæ ut</i>	
<i>Ulceribus humidis aqua vitæ chalybeata utiliter</i>		<i>consolidandum.</i>	322
<i>adhibetur.</i>	299	<i>— quid sit.</i>	262
<i>pro Ulceribus sanis qualis esse debeat consistentia</i>		<i>Ulnus diligenter perscrutandum, num aliqua por-</i>	
<i>sarcoticorum.</i>	277	<i>tio instrumenta vulnerantis in eo lateat.</i>	240
<i>Ulceris cum intemperie calida, signa, materia</i>		<i>Umbilici differentiæ, & curatio.</i>	513. 514
<i>& curatio.</i>	300	<i>— perforatio non convenit in exiguo hydropo.</i>	
<i>— curatio cum sicca intemperie sine materia.</i>	294	<i>— prominentis causæ.</i>	517
<i>— cum intemperie humida, signa, prognos, curatio.</i>	297	<i>Umbilicus quando possit curari.</i>	521
<i>— — — — medicamentorum hic for-</i>		<i>— num carnosæ pars, an nervosa secanda.</i>	521
<i>mule.</i>	299	<i>Uncus Celsi quid.</i>	543
<i>— — — — osse corrupto causæ, signa, præsa-</i>		<i>Unguis pollicis pedis interius intrusus qua ratio-</i>	
<i>gium, & curatio.</i>	303. 304	<i>ne Auctori curetur.</i>	636
<i>— — — — sicca intemperie sine materia, signa,</i>		<i>— recens oculorum medicamentis potest cura-</i>	
<i>prognostica & curatio.</i>	293. 294	<i>ri.</i>	431
<i>— dyssepuloti affectus duplex.</i>	285	<i>Unguium asperitas quomodo emendetur.</i>	636
<i>— — — — cura quæ.</i>	286	<i>— chirurgia decoris causa.</i>	634
<i>— nomen.</i>	261	<i>Unio & cicatrizatio in nasi vulnere ut facienda.</i>	
<i>— octo intemperies.</i>	293	<i>— quomodo fiat.</i>	241
<i>— puri vel impuri signa.</i>	273	<i>ad Unionem faciendam instrumenta.</i>	689
<i>— vesica, & penis signa, prognos, & scopi</i>		<i>Unionis causam in vulneribus natura.</i>	242
<i>curativi.</i>	316. 317	<i>Urinarium meatus ulceri quæ topica quadrant.</i>	160
<i>Ulcerum ægrè curabilium quatuor species.</i>	285	<i>Urinæ ardor in gonorrhœa quomodo leniendus.</i>	319
<i>— causæ internæ humores corroderentes.</i>	264	<i>— multis de causis supprimuntur, earumque</i>	
<i>— — — — ut amovendæ.</i>	268	<i>curandi modi.</i>	550
<i>— consideratio triplex.</i>	266	<i>— suppressæ causæ.</i>	535
<i>in Ulcerum curatione commoda repellentium.</i>	267	<i>in — — — — suppressione notabilis observatio.</i>	538
<i>in — — — — suppurantibus quamdiu utendum.</i>	269	<i>in — — — — secretum cujusdam Venetis.</i>	536
<i>in — — — — scopi quatuor.</i>	264	<i>Ustiones jecoris, lienis, & ventriculi hodie ob-</i>	
<i>Ulcerum differentiæ & unde sumendæ.</i>	262	<i>soletæ, & quare.</i>	506
<i>— — — — quæ Chirurgo utiles.</i>	262. 263	<i>Uusus fibularum in vulnere quis.</i>	155
<i>— — — — quæ difficulter curantur.</i>	263	<i>Uteri orificium agglutinatum incurabile.</i>	575
<i>— prognostica, & tempora.</i>	265	<i>— prolapsus ex quibus causis.</i>	576
<i>Ulcus discrasie siccae quoties aqua tepida perfun-</i>		<i>— — — — quomodo curetur.</i>	576
<i>dendum.</i>	294	<i>Uva male affecta quando chirurgiam desiderat.</i>	
		<i>— quomodo ab Auctore excidatur.</i>	460
		<i>— quando medicamentis curatur.</i>	461

F I N I S.

